

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

"ŞEBÂB" MECMUASI TAHLİLÎ FİHRİST, İNCELEME, SEÇME METİNLER

KEVSER SÖNMEZ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

TEMMUZ 2015

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
1926

“ŞEBÂB” MECMUASI
TAHLİLÎ FİHRİST, İNCELEME, SEÇME METİNLER

Kevser SÖNMEZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ 2015

Kevser SÖNMEZ tarafından hazırlanan "Şebâb Mecmuası (Tahlili Fihrist, İnceleme ve Seçme Metinler)" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: . Prof. Dr. Ülkü Gürsoy

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan : Prof. Dr. Nazım Hikmet Polat

Türk Dili ve Edebiyatı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ahmet Demir

Türkçe Eğitimi, Başkent Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 13/07/2015

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

....

Doç. Dr. Nihat YAZILITAŞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Kevser SÖNMEZ

13/07/2015

“ŞEBÂB” MECMUASI

(TAHLİLÎ FİHRİST, İNCELEME, SEÇME METİNLER)

(Yüksek Lisans Tezi)

Kevser SÖNMEZ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2015

ÖZET

Bu tezde 1920-1921 yılları arasında İstanbul’da neşredilen Şebâb Mecmuası incelenmiştir. İncelemenin ilk kısmında, Şebâb Mecmuasının yayınlandığı Mütareke döneminin siyasi ve sosyal olaylarından ve bu dönemin matbuat hayatından bahsedilmiştir. Şebâb mecmuasını etrafında şekillenen bu çalışmada “Giriş”, “İnceleme”, “Tahlilî Fihrist”, “Seçilmiş Metinler” olmak üzere dört bölümden teşekkül etmektedir. İnceleme kısmında Şebâb Mecmuasının, şekil özellikleri, yazar kadrosu, muhtevası ve kimlik bilgileri yansıtılmaya çalışılmıştır. Yazar kadrosu alfabetik olarak sıralanmıştır. Dergide yazısı yer alan fakat yazarı belli olmayan yazılara “İmzasız” kısmında yer verilmiştir. Tahlilî dizin kısmında edebi türler; makale, deneme, hikâye, söyleşi, mektup, şiir ve diğer türler şeklinde verilmiştir. Seçilmiş yazılar bölümünde ise seçilen yazılar Latin alfabesine aktarılmıştır.

Bilim Kodu : 4.039
Anahtar Kelimeler : Şebâb, Ali Nejad, Selahattin Enis
Sayfa Adedi : 501
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ülkü GÜRSOY

ŞEBÂB MAGAZİNE

(TEXT INDEX, RESEARCH, SELECTED TEXTS)

(M.Sc. Thesis)

Kevser SÖNMEZ

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July 2015

ABSTRACT

In this thesis we have examined the "Şebâb" magazine published in 1920-1921 in İstanbul. "Introduction" part, it is aimed to apperceive the situation that Şebâb Magazine come into existence by giving place to political and social issues of Armistice Period and media organs of the that period. This study, which based on review of 'Şebâb' magazine, is consisted four main parts under the names of "Introduction", "Research", "Text Index" and "Selected Texts". In research part, it is tried to reflect physical features, editorial staff the identity information and content of "Şebâb" magazine. We classifed all the articles the names of the contributors. We arranged the names of the contributors alhabetically. The anonymous articles werw classified as "unsigned". In text index part, literary types are given as article, essay, story, causerie, poem, letter and the other literary types. In selected text part, it is given to texts to included the transcriptions of the articles we chose.

Science Code : 4.039
Key Words : Şebâb, Ali Nejad, Selahattin Enis
Page Number : 501
Supervisor : Prof. Dr. Ülkü GÜRSOY

TEŞEKKÜR

Şu anda elinizde tuttuğunuz çalışma, 23 Temmuz 1336- 24 Şubat 1337 tarihleri arasında neşrolunan Şebâb Mecmuası'na dair bir incelemedir. Tezimizde, mezkûr mecmuanın detaylı bir tahlilî yapılarak edebiyat tarihimiz ve matbuat tarihimiz açısından öneminin tespitine çalışılmıştır.

Tezimin hazırlanışına maddi açıdan destek sağlayan bilimin ve bilim insanının destekçisi olan Tübitak'a teşekür ederim.

Süreli yayınlar dersini kendisinden aldığım, bana keşfedilmemiş bu efsunlu dünyanın kapılarını açan kıymetli Hocam Prof. Dr. Nazım Hikmet Polat'a ve çalışmalarım boyunca desteğini esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Yunus Balcı, Doç. Dr. Nezahat Özcan'a ve Yrd. Doç. Dr. Ümmühan Topçu Bilgin'e şükranlarımı sunarım.

Değerli arkadaşlarım Ömer Uyan, Şeyda Nur Yıldız ve Gülben Üzümcü'ye desteklerinden dolayı teşekkür ederim

Bu çalışma boyunca karşılaştığım her türlü zorlukta yanımda olan, bir anne sabrı ve şefkatiyle beni destekleyen değerli Hocam Prof. Dr. Ülkü Gürsoy'a şükranlarımı sunarım.

Bana edebiyatı sevdiren, maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen canım Hocam Yrd. Doç. Dr. Ahmet Demir'e sonsuz minnet duygularımı sunmayı bir borç bilirim.

Her anımda yanımda olan canım aileme, yeğenlerim Sıla, Manas ve Göktuğ'uma minnettarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv
ABSTRACT..v
TEŞEKKÜR...vi
İÇİNDEKİLER vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ...ix
1. GİRİŞ 1
2. MÜTAREKE DÖNEMİ HAKKINDA...5
2.1. Mütareke Dönemi Siyasi ve İçtimai Hayatı 5
2.2. Mütareke Dönemi Basın Hayatı 7
3. ŞEBÂB MECMUASININ İNCELEMESİ 11
3.1. Şebâb Mecmuasının Şekil Özellikleri 11
3.2. Şebâb Mecmuasının Yayın Periyodu 18
3.3. Şebâb Mecmuasının Yayın Politikası 18
3.4. Şebâb Mecmuasının Muhtevası 22
3.5. Şebâb Mecmuasının Yazar Kadrosu 43
3.6. Şebâb Mecmuasının Kimlik Bilgileri (1-24)..44
4. TAHLİLİ FİHRİST..70
4.1. Yazılar 70
4.1.1. Yazar Adına Göre:..70
4.1.2. Türlerine Göre: 115
4.2. Diğer Malzemeler...137
4.2.1. Bilmece- Gülmece 137
4.2.2. Görsel 137

Sayfa

4. 2. 3. Duyuru ve İlânlar..142
4.2. 4. Reklamlar..143
4.2.5. Taziye ve Teşekkür..144
5. SEÇME METİNLER..146
SONUÇ..498
KAYNAKLAR..500
ÖZGEÇMİŞ..501

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge **Sayfa**

Çizelge 3.1. 23 Temmuz 1336 [1920] 44

Çizelge 3.2. 30 Temmuz 1336 [1920] 45

Çizelge 3.3. 6 Ağustos 1336 [1920]..46

Çizelge 3.4. 13 Ağustos 1336 [1920]..47

Çizelge 3.5. 20 Ağu 1336 [1920]..48

Çizelge 3.6. 27 Ağustos 1336 [1920]..51

Çizelge 3.7. 3 Eylül 1336 [1920] 52

Çizelge 3.8. 10 Eylül 1336 [1920] 53

Çizelge 3.9. 17 Eylül 1336 [1920] 54

Çizelge 3.10. 24 Eylül 1336 [1920]...55

Çizelge 3.11. 1 Teşrîn-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]..56

Çizelge 3.12. 15 Teşrîn-i Evvel 1336 [15 Ekim 1920]..57

Çizelge 3.13. 22 Teşrîn-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]..58

Çizelge 3.14. 29 Teşrîn-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]..59

Çizelge 3.15. 5 Teşrîn-i Sânî 1336 [5 Kasım 1920] 60

Çizelge 3.16. 12 Teşrîn-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920] 61

Çizelge 3.17. 9 Kânûn-ı Evvel 1336 [9 Aralık 1920]..62

Çizelge 3.18. 16 Kânûn-ı Evvel 1336 [16 Aralık 1920]..63

Çizelge 3.19. 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]..64

Çizelge 3.20. 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]..65

Çizelge 3.21. 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]..66

Çizelge 3.22. 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]..67

Çizelge 3.23. 5 Şubat 1337 [1921]..68

Çizelge 3.24. 24 Şubat 1337 [1921]..69

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AEK	Atıf Efendi Kütüphanesi
BDK	Beyazıd Devlet Kütüphanesi
BK	Atatürk Kitaplığı (Belediye Kütüphanesi)
C.	Cilt
EAÜ	Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi
HTU	Hakkı Tarık Us Kütüphanesi
MİL	Milli Kütüphane
MK	Mektep Kütüphanesi
s.	Sayfa numarası
S.	Sayı

1. GİRİŞ

Süreli yayınlar, edebiyat araştırmaları için esas eserden sonra ikinci başvuru kaynaklarıdır. Özellikle de edebiyat ve edebiyat tarihi açısından süreli yayınların ne derece önem arz ettiği malûmdur. Edebî gelişmelerin süreçlerinin takip edilebildiği, fikrî ve edebî tartışmaların yapıldığı, kalem erbabının yazılarını ilk olarak yayımladığı, bulunduğu dönemin tarihi, siyasi ve içtimai değişikliklerinin açık bir biçimde görülebildiği kaynaklar olan bu mecmualar, edebiyat araştırmacılarına yol göstermekte ve edebiyat tarihimize ışık tutmaktadır.

Mecmualar dönemin kültür- sanat ürünlerini yansıtmak ve o dönemin gündemindeki konuları, tartışmaları, kültür, sanat ve edebiyat olaylarını ortaya koyması açısından da önemli başvuru kaynaklarındandır. 19. asrın ortalarından itibaren yeni bir neslin teşekkülünde etkisi göz ardı edilemeyecek olan bu zengin kaynakların Harf İnkılâbından önce vücuda getirilmiş olanlarının genç nesiller tarafından okunması ve anlaşılması oldukça zordur. Bu fikirden hareketle Osmanlı Türkçesiyle neşrolunan zamanla kültür tarihimizin bir köşesinde unutulmuş, döneminin önde gelen yazar ve şairlerine ait metinlerin yer aldığı bu mecmuayı çalışmayı uygun gördük.

Yirmi dört sayı olarak yayımlanan, edebî, içtimai ve felsefi muhtevalı yazıların yer aldığı "Şebâb" döneminin matbuat âleminin nabzını tutmayı başarmış mecmualardan biridir. Resimli ve haftalık olarak yayımlanan bu mecmuayı incelemek suretiyle gerek edebiyat tarihimize ve gerekse düşünce dünyamıza katkıda bulunmak istedik.

"Şebâb" döneminin önemli süreli yayınlarından birisi olmasına rağmen şimdiye kadar mezkûr mecmuayla ilgili yapılmış herhangi bir yüksek lisans veya doktora çalışmasına ulaşılamamıştır.

"Şebâb" mecmuasının çatısı altında dönemin birçok önemli yazar ve şairi yer almıştır. Edebiyat tarihimizin zirvesindeki Mehmet Rauf, Ahmet Haşim, Hüseyin Siret, Selahattin Enis, İsmail Safa, Cenab Şahabeddin, Ali Ekrem, Florinalı Nâzım, Kemaleddin Kamu, Rıza Tevfik gibi isimlerin eserlerinin yanı sıra genç yazar ve şair adaylarının eserleri de mecmuada neşrolunmuştur.

İncelediğimiz mecmua ekseriyetle edebiyatla ilgili yazılardan oluşmaktadır. Sözkonusu mecmuada hem birçok edebi türe ait örnekler verilmiş hem de edebiyat âlemiyle ilgili teorik ve tenkidî izahlara yer verilerek muhtevası güçlendirilmiştir. Lakin söz konusu mecmua sadece içerisinde yer alan edebî, felsefî ve fikrî metinlerle değil sahip olduğu görsellerle de büyük bir zenginliğe sahiptir. Derginin her sayısının ön yüzünde önemli bir yazar yahut şair kapak resmi olarak kullanılmıştır.

Çalışmamız, Şebâb mecmuasının Osmanlı Türkçesinden, Türkiye Türkçesine aktarılması temeline dayandığı için ilk başvuru kaynağımız, mecmuanın kendisi olmuştur. Dergi ile ilgili künye bilgilerini Hasan Duman'ın (2000) Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu (1828-1928) adlı eserinden elde edilmiştir. Hasan Duman, eserinde derginin künye bilgileri ile derginin kaç sayı olduğu ve Türkiye'de hangi kütüphanelerde bulunabileceğini belirtmiştir. Bu bilgiden hareketle derginin sayıları eksiksiz bir şekilde elde edilmiştir. Hasan Duman'ın Şebâb mecmuasının künyesine dair tespit ettiği veriler şöyledir:

Şebâb, Edebî, ictimaî, felsefî haftalık mecmua. Müessisleri: Ali Nejad- İsmail Faik. Hey'et-i Tâhririyye Müdürü: Selâhaddin Enis [Atabeyoğlu]. İstanbul, Kader Matbaası. 13x28 Resim (Haftalık) 23 Temmuz 1336- Şubat 1337, 1-24	
AEK **315**	1, 1-23 (23 Temmuz 1336- 5 Şubat 1337)
BDK **0,4539**	1, 1-2, 9, 11 (23 Temmuz- 1 Kanun 1336)
BK **0,445**	1, 6 (1336)
EAÜ **1072**	2- 24 (1336- Şubat 1337)
HTU **D.66**	1, 1- 24 (23 Temmuz 1336- Şubat 1337)
MİL **1957 SB 125**	1, 1- 2, 4- 5, 8, 11, 19, 21, 23 (23 Temmuz 1336- 1337)
MK **651/1, 651/ 2, 651/ 3**	1, 1- 4, 10- 17, 21 (23 Temmuz 1336- 1337)

Yukarıdaki künye bilgilerinden hareket edilerek Şebâb mecmuasının bütün sayıları İstanbul Atıf Efendi Kütüphanesi, Hakkı Tarık Us süreli yayınlar koleksiyonu ve Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinden tam olarak elde edilmiştir Ardından bir çalışma planı oluşturulmuştur. Üç ana başlık tespit edilerek bu amaca yönelik okumalar yapılmıştır. İlk bölümde mecmuanın fiziki ve içerik zaviyelerinden ayrı ayrı incelemesinin yapılması planlanmıştır. İkinci kısım, mecmuanın tematik değerlendirmesi ve tahlilî fihristinin oluşturularak dergiye döneminden yansıyanların tespitiyle birlikte mecmuanın içerisinde yer alan yazıların türler açısından sınıflandırılarak kuramsal çerçevede bahsettiğimiz hususlar üzerinde (tahlilî fihrist- inceleme) detaylı olarak durulmasını kapsamıştır. Son olarak, sonuç kısmında ise mecmuaya dair genel bir değerlendirmeye yer verildikten sonra edebiyat araştırmacıları için çevrilmesinde fayda görülen metinlerin Osmanlı Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarılması planlanmıştır.

Yapmış olduğumuz çalışma daha ziyade Şebâb Mecmuası merkezli olsa da ilk bölümünde basın tarihimizin ilgili döneminin (mütareke döneminin) umumi bir değerlendirmesine yer verilmiştir. Çalışmanın bu kısmında sosyokültürel ve sosyopsikolojik arka planının doğru olarak tetkik edilerek devrin entelektüel bilincinin teşekkülüne sebep olan durumlar açıklanmaya çalışılmıştır..

2. MÜTAREKE DÖNEMİ HAKKINDA

2.1. Mütareke Dönemi Siyasi ve İçtimai Hayatı

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşına Almanya, Avusturya- Macaristan ve Bulgaristan'la birlikte katılmış, üç kıtanın çeşitli cephelerinde dört yıl süren savaşta kanlı çarpışmalar yaşamıştır. Bu çarpışmaların sonunda taraf olduğu devletlerin kesin yenilgiye uğraması üzerine Osmanlı Hükümetini temsil eden heyet 26 Ekim 1918 günü Mondros'a giderek ateşkes anlaşması görüşmelerine başlamıştır. (Bayur, 1997:169)

Limni Adası Mondros Limanı'nında bulunan İngiliz Savaş gemisi Agamemnon zırhlısı içinde yapılan görüşmelerde Osmanlı Devletini hükümetin yetkili kıldığı Ahmet İzzet Paşa kabinesinin Denizcilik Bakanı Rauf Orbay'a (Soysal: 2000: 12) İngiliz hükümetini temsil yetkisi Amiral Calthorpe'a verilmiştir.

Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918 de Mondros Anlaşmasının imzalanması ile siyasi bağımsızlığını kaybetmenin eşiğine gelmiştir

Bu anlaşma Türk yurdunun işgalini kolaylaştıran siyasi bir paylaşım niteliğindedir. Mondros'la Türklerin elinden her şeyi alınmıştır. Osmanlı Devletinin fiili manada yok oluşuna zemin hazırlamış olan mütarekenin imzalanmasıyla birlikte;

- Çanakkale ve İstanbul Boğazları'nın İtilaf Kuvvetlerince işgali kabul edilmiştir.
- Dahili asayişe muktezi kıtalar hariç olmak üzere tekmil Osmanlı Ordusu'nun terhisi iş bu hükümlerdendir.
- Türk sularında veya Türkler tarafından işgal edilmiş sularda bulunan tekmil harp sefineleri teslim edileceği ve bunların gösterilecek sular ve limanlarda mevkuf bulundurulağı yine bu mütareke ahkâmına dahildir.
- İtilaf Kuvvetleri kendi emniyet ve selâmetlerini tehdit altında gördükleri sevkülceyş (stratejik) noktalarını ve yerlerini işgale hak sahibidirler.
- Türklerin ellerinde bulunan tekmil demiryolları kortrol altını alınacaktır.
- İstanbul'da teşekkül edecek olan "İaşe İşgal Komiserliği" tekmil gıda pazarlarını kendi kontrollerine alacaklardır.
- Toros tünelleri işgal altına alınacaktır.

- Telsiz telgraflarla kabloların bilcümle posta idaresi kontrol altına alınacaktır.
- Kafkasya, Hicaz, Air, Yemen, Suriye ve Irak'taki (Kilikya) Osmanlı Askeri kıtalarının, Trablus ve Bingazi'de bulunan Osmanlı zabitlerinin ve Osmanlılar tarafından işgal edilmiş olan limanların teslimi yine bu Mütareke ahkâmındandır.
- Techizat, silah, cephane ve askerî nakliye vasıtalarının istenildiği anda teslimi ve tahrip edilemeyeceği bu Mütareke hükümlerindendir. Osmanlı Ordularının ellerindeki Ermeni esirler ve öteki teslim edilecek ve fakat Türk esirler İtilâf kuvvetlerince muhafaza altında tutulacaktır.
- Ermeni Vilâyeti'nde karışıklık çıkarsa orasıda işgal edilecektir. Ermeniler yerlerine döneceklerdir (Sorgun, 2003: 25).

Mondros mütarekesinin imzalanmasıyla birlikte itilaf güçleri hükümleri infaza koyulmuşlardır ve zikrolunan bölgelerde yaşayanan bahane edilerek işgaller başlamıştır (Tunaya, 2003: 6).

Adını yukarıda detaylı olarak üzerinde tafsilâtta bulunduğumuz bırakışma belgesinden alan bu dönem, "Mütarekenamenin" imza tarihinden (30 Ekim 1918), Osmanlı saltanatının kaldırılmasına değin (1-2 Kasım 1922) dört bunalım yılını kapsamıştır (Tunaya, 2003: 3).

Mütareke seneleri sadece siyasi açıdan değil toplumsal açıdan oldukça sancılı geçmiştir. Bu dönemde toplumsal yapıda çok büyük değişiklikler vuku bulmuştur. Halk sosyal, ekonomik ve ahlaki açıdan büyük bir çöküntünün eşiğine gelmiştir. Bununla birlikte Rusyada gerçekleşen Bolşevik İhtilali sonrası Osmanlı topraklarına iltica eden Rus nüfus ahlaki bir yozlaşmaya sebep olmuştur. Bilhassa İstanbul'da fuhuş, kumar, içki ve uyuşturucu gibi alışkanlıklar yaygınlaşmıştır. Mazhar Osman dönemin İstanbul'unun içinde bulunduğu sosyal yozlaşmayı şu sözlerle anlatır:

> "Umumi Harp oldu bitti, Umumi Harpte içenler, parası bol birtakım türediler, soysuzlardı. Mısır ekmeği yemekten, şeker hasreti çekmekten insanların çoğu içkinin tadını bile unutmuştu. Lakin Mütareke oldu, düşman orduları çekirge gibi İstanbul sokaklarına yayıldı, otomobil içinde sarhoş Amerika bahriyelileri kucaklarında zilzurna sarhoş Rum dilberleri Beyoğlu'nun büyük caddelerinde resmigeçit yapıyorlardı, barlarda İngiliz neferleri viski ile zilzurna sarhoş olduktan sonra rastgelene saldırıyorlardı. Hele Fransızların koloni askerleri yapmadıklarını bırakmıyordu. Rum ve Ermeni kahpelerinin aşklarıyla coşkun ve galibiyet neşesiyle taşkın bu medeniyet ordusuna Bolşeviklerden kaçan çar enkazı da ilave edildi.

> Bizans ömründe görmediği sefahat hayatını sürüyordu. Lokanta ve barlarda hizmet eden birbirinden güzel Rus prensesleri, kontesleri bu sarhoş alayını büsbütün çıldırtmıştı. İçki bu aşkı doyurmuyordu; beyaz toz, kokain ... aldı yürüdü. İstanbul'un mahalle kahvelerine kadar sarışın Rus dilberleri beyaz tozla yayıldı. Kokain ile halkın aklı, tombala ile parası çalınıyor, tımarhanelere kokainmanlar, eteromanlar, morfinmanlar doluyordu. İstanbul Allahlıktı; her hükümet karışıyordu; hiçbir hükümet birşey yapamıyordu. Halk kütlesi elden gidiyordu. Topla, tüfekle, tayyare ile, bomba ile Dünyanın kırk küsür milleti İstanbul'u ezememişti; İstanbul kokaine, fuhşa esir oldu. Çar ordularına altı yüz sene karşı duran İstanbul, Rus orospularına mağlup olmuştu" (Johnson, 1995: s. xii.).

Anadolu'da ise büyük bir güvenlik sorunu kendini göstermiş suç oranlarında ciddi bir artış görülmüştür. Ülke genelinde asayişin tam manasıyla sağlanamaması, İstanbul ile başlayan işgallerin yurdun her tarafına yayılması, gayrimüslimlerin özellikle Rum ve Ermenilerin kurmuş oldukları örgütlerin kontrolünde silahlı çete eylemlerinin başlaması, bir de bunların yanında o günkü ifadeyle Müslümanların oluşturdukları çetelerin faaliyetleri, asayişi bozan başlıca etkenler olarak ortaya çıkmıştır. Huzur ve güveni sarsan bu eylemleri; yol kesme, gasp, ırza tecavüz, hırsızlık, seyahati engelleme, yakıp yıkma ve benzeri siyasi içerikli olmayan, çetelerin veya bunların mensuplarının girişimleri olarak sınıflandırmak değerlendirmek mümkündür. Kanun ve güvenlik güçlerinin zayıflığını fırsat bilerek kendine güç ve otorite oluşturmak isteyenlerin, maceraperestlerin, paraya ve şöhrete zafiyeti olanların, kişilik bozukluğu olanların, aklî dengesi yerinde olmayanların, fırsatı ganimet bilen kişi ya da kişilerin oluşturmuş oldukları çetelerin, ülkenin her yerinde huzur ve güveni bozucu eylemlerine karşı halk çaresizlik içinde çırpınmaktadır. (Balkaya, 2008: 20)

2.2. Mütareke Dönemi Basın Hayatı

Bir eziklik, içe kapanış evresi (Çavdar, 2007: 61) olarak tanımlanabilecek bu tarihi dönemde basın hayatında birbirinden çok farklı ve zıt seslerin yükseldiği görülmüştür. Sansür mekanizmasın varlığını iyiden iyiye hissettirdiği bu dönemde neşrolunan gazeter ekseriyetle üç şekilde sınıflandırılabilecek bir eğilim sergilemişlerdir:

1. "Hürriyet-i İtilaf"çı aydınların İngiliz, Fransız güçlerine dayanarak kinci bir ittihatçı düşmanlığı ve avı yarattığı (Çavdar, 2007: 61) görülen eğilimi zamanla tam işbirlikçi ve Millî Mücadele düşmanlığına dönüştüren yayın organları:

Peyam-ı Sabah, Alemdar, Türkçe İstanbul, Selamet, İrşad, Ferda, Adana Postası, Islahat, Ahenk, Müsavat, Köylü Gazeteleri

2. Millî Mücadele ve Anadoluda varlık gösteren direniş çetelerini destekleyen yayın organları: Akşam, Minber, İleri, Yeni Gün, Memleket, Vakit, İkdam, Türk Dünyası Gazezesi, Tasvir-i Efkâr, Tanin, İrade-i Millîye, Hâkimiyet-i Millîye, Öğüd, Babalık, Ahali, Güneş.

3. İdeolojik açıdan daha uç ve farklı düşünceleri savunan yayın organları: Kominizmi benimseyen ve Anadoluda yaygınlaşması için çaba harcayan bir takım gençler Aydınlık, İslamcı düşünce taraftarı ise Sebilürreşad'ı neşretmişlerdir.

Mütareke Döneminin önde gelen gazete ve mecmualarının künyeleri aşağıdaki gibidir.

Yeni Gün Gazetesi (3 Eylül 1918- 30 Ekim 1923): Millî Mücadele yanlısı bir tavır takınan gazetenin sahib-i imtiyazı Yunus Nadi'dir. Yazar kadrosuna Zekeriya Sertel'in de dâhil olduğu gazetenin İngilizler tarafından gazetenin basılması üzerine Ankara'ya taşınmıştır. "Anadoluda Yeni Gün" ismiyle yayın hayatına devam etmiştir.

Akşam Gazetesi (20 Eylül 1918- hâlâ neşrolunuyor). Necmettin Sadak, Kazım Şinasi Dersan, Ali Naci Karacan ve Falih Rıfkı Atay'ın 1918 yılında neşrettikleri Millî Mücadele yanlısı bir duruş sergileyen gazetenin heyet-i tahririye müdürlüğü vazifesini Muammer Senihi ve Enis Tahsin Til birlikte üstlenmişlerdir. Gazete yayın hayatına Cumhuriyetin ilanından sonra da devam etmiştir. 1928 yılının son aylarından itibaren Latin harfleriyle çıkmaya başlamıştır.

Minber Gazetesi (1 Kasım 1918- 21 Aralık 1918): Gazetenin imtiyaz sahibi ve mesul müdürü Doktor Rasim Ferit Talay'dır. Siyasî, ilmî, edebî, iktisadî günlük gazete ibaresiyle neşrolunan Minber toplanda elli sayı olarak neşrolunmuştur. Kısa ömürlü yayın hayatına rağmen millî mücadele yanlısı olarak yayımladıkları yazılarla ses getirmeyi başarmıştır.

İleri (1 Ocak 1918- 1944): Celal Nuri İleri ve kardeşi Suphi Nuri İleri'nin neşrettikleri Millî Mücadeleyi destekledikleri, İstanbul Hükümetini ağır sözlerle tenkit ettikleri gazeteleridir. Millî Mücadelenin sözcüsü görevini üstlenen bu gazetede Mustafa

Kemal'in gönderdiği yazılar da isimsiz olarak neşrolunmuştur. Gazetesinde İstanbul Hükümetine ve İşgal güçlerine bütün gücüyle hücum eden Celal Nuri'nin Malta'ya sürgüne gönderilmesi derginin yayın hayatını kesintiye uğratmıştır.

Vakit (22 Ekim 1917- Aralık 1949): Mehmet Asım Us ve Ahmet Emin Yalman'ın kurdukları Millî Mücadele yanlısı yevmî gazetedir. Gazete çeşitli tarihlerde isim değişikliklerine gitmiş olsa da (Kurun [1938], Yeni Gazete [1948]) bünyesinde önemli kalemleri buluşturmuştur. Ruşen Eşref Ünaydın, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Rasim, Halide Edib Adıvar, İsmail Safa, Hakkı Tarık Us, Reşat Nuri Güntekin ve Ziya Gökalp bu isimlerin bir kısmıdır.

Peyam-ı Sabah (12 Ocak 1920-11 Eylül 1922): İstanbulda neşrolunan Millî Mücadeleye karşı sert bir muhalefet sergileyen bu günlük gazetenin imtiyaz sahipleri Ali Kemal ve Mihran Efendi'dir. Tahririye heyetinde, Cenab Şahabeddin, Refik Halid Karay, Süleyman Nazif, Rıza Tevfik Bölükbaşı gibi dönemin önemli isimleri yer almıştır. Döneminin en etkili yayın organlarından olan bu gazetenin halk üzerindeki tesirini azaltmak için Aka Gündüz tarafından "Anadolu'da Peyam-ı Sabah" isimli Millî Mücadele yanlısı bir tavır benimseyen bir gazete neşrolunmuştur.

İrşad: Gazete Yunan işgal kuvvetlerinin elindeki Balıkesir'de neşrolunmuştur. Saltanat makamının korunabilmesi için tek yolun İngiliz mandası olduğunu savunan ve millî güçlere karşı menfi bir yayın politikası benimseyen gazetenin sahib-i imtiyazı Kadızade Hulusi'dir.

Alemdar (15 Aralık 1918- Eylül 1922): "Her gün sabahları neşrolunur müstakil ül-efkâr Osmanlı gazetesidir" ibaresiyle yayın hayatına başlayan gazete İttihat ve Terakkiye karşı muhalif bir tavır sergilemiştir. Gazete Refi Cevad, Ahmet (Pehlivan) Kadri tarafından çıkarılmıştır.

Mütareke döneminde neşrolunan mecmualar ise şunlardır:

Ümid (13 Nisan 1919- 17 Haziran 1921): Damat Ferit Paşa'nın emirsubayı Tarık Mümtaz Göztepe'nin yönettiği resimli edebîyat dergisidir. Dergi edebi açıdan Millî edebiyatı savunmasına rağmen siyasi yönden Osmanlı hükümetini desteklemiştir. 22 Sayı

olarak neşrolunan mecmuanın zengin bir yazar kadrosu vardır: Yahya Kemal Beyatlı, Reşat Nuri Güntekin, Orhan Seyfi Orhon Mehmet Fuat Köprülü, Halid Fahri Ozansoy bu muharrir ve şairlerden bir kaçıdır.

Aydede (2 Ocak 1922- 1 Ekim 1949): Millî Mücadeleye karşı en sert eleştirileri yapan bu mizah dergisinin kurucusu Refik Halit Karay' dır. Haftanın iki günü (Pazartesi-Perşembe) neşrolunan mecmuanın, Refik Halit Karay'ın yüzellilikler listesinde yer alıp sürgüne gönderilmesine kadar düzenli bir şekilde çıkarılmıştır,

Büyük Mecmua (6 Mart 1919- 25 Aralık 1919): Zekeriya Sertel'in kurduğu Millî Mücadele yanlısı bir tutum sergileyen haftalık mecmuadır. İşgal kuvvetlerine karşı Millî Mücadele ve tam bağımsızlığı savunan mecmuanın bünyesinde Hâlide Edip Adıvar, Falih Rıfkı Atay, Mehmet Fuat Köprülü, Reşat Nuri Güntekin, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhan, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ömer Seyfettin, Ruşen Eşref Ünaydın gibi güçlü kalemler mevcuttur.

Aydınlık (1 Haziran 1921- 12 Mart 1925): Doktor Şefik Hüsnü Deymer'in yönettiği sosyalist mahiyetteki dergidir.

3. ŞEBÂB MECMUASININ İNCELEMESİ

3.1. Şebâb Mecmuasının Şekil Özellikleri

Şebâb, 23 Temmuz 1336 [1920]- 23 Şubat 1337 [1921] tarihleri arasında neşredilmiş edebî, içtimaî ve felsefî bir resimli mecmuadır.

Hizmet-i Umumiye Müessisâtı tarafından maddi açıdan desteklenen Şebâb Mecmuasının kurucuları, Ali Nejad ve İsmail Faik Beylerdir. Gençlik, tazelik anlamına gelen "Şebâb" kelimesinin, derginin ismi olarak kullanılması Ali Nejad Bey'in kararıdır. Bu tesmiyeyi ziyadesiyle hoş bulan İsmail Faik Bey, Şebâb kelimesinin ruhundaki tezahürlerini mecmuanın ilk sayısında kaleme aldığı yazısında şu şekilde ifade etmiştir: "(Şebâb!) Evet ne güzel isim, ne rûh-nevâz kelime! 'Acabâ bu 'âleme gelenlerden şebâbet devirlerini yaşamayanlar ve ya onu mes'ûd geçirmeyenler var mı? Şebâb öyle bir misâfirdir ki hayâtda bulunanaların cümlesine gelir şu kadar ki, bir daha 'avdet etmemek şartıyla!...."(Şebâb:1: s. 18)

Resim 3.2. İlk sayının dış kapağı

Resim 3.1. İlk sayının iç kapağı

İsmail Faik Bey, Hizmet-i Umumiye Müessisatının müdürüdür. Kendisinin Şebâb mecmuasının yayın heyetine dâhil oluşunu ve maddi açıdan destekteğinin gerekçelerini "Şebâb Hakkında Bir Musâhabe" isimli yazısında anlatmıştır. Bu yazısında Şebâb'ın imtiyaz sahibi Ali Faik Bey'in kendisini telefonla arayıp neşrolunacak mecmua için yardımlarına ihtiyaçları olduğunu belirttiğinde, İsmail Faik büyük bir ikilemde kaldığını itiraf etmekten çekinmez. Ruhunda zuhur eden hislerden biri mutluluk bir diğeri ise endişedir. İsmail Faik'in, mutluluğunun sebebi derginin adından kaynaklanır. "Şebâb"

İsmail Faik'in çok da yabancısı olduğu bir mecmua ismi değildir. Zira Yusuf Sadîk Bey'in imtiyaz sahibi olduğu Şebâb isimli bir başka mecmuaya henüz Mekteb-i Hukuk'ta talebeyken hem saatlerce yazılar yazmış hem de maddi birtakım yardımlarda bulunmuştur.

İsmail Faik, Şebâb'ın neşrine ziyadesiyle sevindiğini matbuat hayatına getireceği yeni soluğu heyecanla ifade ederken kendisini üzen ve endişeye sevk eden durumu ise şu sözleriyle izaheder:

> "Pekiyi takdîr buyurursunuz ki i'lân-ı meşrûtiyeti müte'âkıb her gün yeni isimde yeni 'ünvânda pek çok risâleler, eserler, mecmu'âlar çıkdı. (10 Temmuz 324) târihinden bugüne kadar güzerân olan on iki sene ya'nî (4320) gün zarfında aylık, on beş günlük, haftalık, haftada iki günlük, günlük olmak üzere bu geçen günlerin beş misli isim ve nâmda gazete, mecmû'alar çıkmış ve hele içlerinden ba'zısı doğmadan üfûl etmişdir. İşte ben tevellüdâta, bu neşriyâta ne kadar memnûn olmuş isem bu vefâyatdan, 'âlem-i matbû'ata vedâ'dan, ıskât-ı cenînden de o nisbetde müte'esir ve müte'ellim!" (Şebab:1: s. 18)

Bu durumun sebepleri aşikârdır İsmail Faik'e göre: Okuyucunun rağbetsizliği, yazarın beceriksizliği. Ama bu durumun neden olduğu vehamet çok daha büyük olacaktır:

> "Vak'â kesret-i matbû'âtdan matba'acılar, kâğıdcılar, mürettibler, ressâm ve hakkâklerle hattâtlar biraz istifâde ederlerse de mü'eelifler, muharrirler, hele sâhib-i imtiyâzla sermâyedârlar pek ziyâde zarar eylemekde, sermâyelerini tüketmekde ba'zen mâl ve mülklerini bile elden çıkarmaktadır. Misâllerimizin şahsi olacağından korkmasam size gazetecilik sevdâ ve 'aletiyle nukûd-ı mevcûdelerini sarf edib de eli boş böğründe kalanları birer birer zikr ü ta'dâd ederdim." (Şebab:1: s. 18)

İsmail Faik'in söz konusu yazısı, dönemin sosyo-psikolojik arka planının doğru değerlendirilmesi açısından da önemlidir. İsmail Faik'in ilk tespiti "bu coğrafyada okuma hissinin henüz tam olarak yerleşmemiş olduğu"dur:

> "Ciddi asârdan ziyade hevâ'î eserlere rağbet gösterilmekde bulunmuş, okumakdan ziyâde yazmağa heves edilmiş, iyi yazmak iyi ve çok okumakla olacağı anlaşılmamış. Hatta tuhafı şu ki her önümüze gelen (muharririn-i Osmâniyeden) oluyormuş! Şimdiye kadar benden bile bu 'ünvânı esirgemeyenler vardı! Fakat kartımın altına (kâr'în-i Osmâniyeden!) yazdırdığım. Sekiz seneden beri bu muharrirlik şerefinden muhrûm, (muharrirîn-i Osmâniye) zerresinden kadro hârici kaldım! Zirâ kâri'likdeki şerefi muharrir taslağı olmakdan iyi buldum. Eğer kelimenin bütün şümûl-ı ifâdesiyle iyi bir (Kâri'!) olabilirsem ne mutlu?" (Şebâb: 1: s. 18- 19)

Yazar ülkenin genelinde bilhassa gençlerin içinde bulundukları durumu ise "Herkes okumadan âlim olmak sevdasında" diyerek açıklar ve gençlerin içtimai hayattaki durumlarına dair şu açıklamayı yapar:

> "Ben öyle gencler biliyorum ki kütübhâne teşkîli merakıyla aldığı eserlerden yüzde yirmisini yapraklarını kesmeden kütübhânesine koymuş, yine öyle gencler tanırım ki bir türlü ricâ ve istirhâmlarla bir arkadaşından bir ay mütâla'a istediği kitabları aylarca müddet okumağa vakt bulamamışdır. Yine öylelerini görürüm ki kütübhâne, kütübhâne dolaşıb kitâb fihristlerini tedkîk etmiş oldukları hâlde onlardan hiç birisini mutâla'a zahmetinde bulunmamış. Yalnız, bir meclisde mebâhisede bulunurken (evet… zâtın bu bâbda… 'ünvânlı bir eseri vardır… cilddir. Cidden iyidir.) gibi tefâhürâtda bulunmayı, ma'lûmât-fürûşluk etmeyi kendilerine san'at, adet-i ittihâz etmişlerdir. Ne hâcet bu gün makarr-ı 'ilm ve edeb olan İstanbul'umuzda bile en çok satılan yevmî gazetelerin 'adedi (15000) i bulmuyor. Vilâyât-ı 'Osmâniyemiz hâric olmak üzere pâyitaht nüfûsumuz iki milyona karîb olduğu ve kitâblardan en çok satılanların da şöhret-efzûn romanlarla hikâyeler bulunduğunu nazar-ı nâ'imle alırsak hiç zannetmem ki yüzümüz kararmamış bulunsun. Geçen gün Sûdî Kütübhânesi sâhibi Süleymân Sûdî benle matbû'âtımıza dâ'ir konuşuyor, derdleşiyor idik, Azerbaycanlı bir muharrir bir kitâbcı da mîr-i mûmâileyhin dükkânında idi. Musâhabemize o da karışdı ve İstanbul'da en çok tab' edilen asârın (2000) nüsha tab' olunduğu ve dâ'imâ 'aded-i tab'ın (500- 2000) arasında olduğunu öğrenince zavallı adamcağızlar engüşt bir dehân-ı hayret kaldılar. Nüfûsu pâyitahtımız nüfûsunun beşde biri (300,000) olan kendi vatanlarındaki tiraj mikdârının (2000-9000) arasında olduğunu söylediler. İşte halkımızın böylece bir yandan mutâla'aya karşı 'isyânkâr ve diğer cihetden de bednâmî ve 'avâmî âsâra rağbetkâr olduğunu gördükce bi'l-iztirâr insânın bedbînâne bir kanâ'at ve ictihâdla "bu memleketde hakîki matbû'âtcılık te'sis edemeyecek!" diye hükm edeceği geliyor ve bî- muhâbâ:
> Ölmeden görürsem milletde ümid etdiğim feyzi
> Yazılsın seng-i kabrimde vatan mahzûn ben mahzûn
> demekden men'-i nefis edemiyor." (Şebab:1: s. 18)

İsmail Faik, Türk Edebiyatını inşasına yeni başlanılan bir binaya benzetir ve bu yolda harcanan hiçbir emeğin, akıtılan hiçbir terin karşılıksız ve gereksiz olmadığını ekleyerek bitirir makalesini: "Edebîyâtımız yeni başlanmış bir binâya benzer: Ona su götüren de makbûldür, taş götürende!"(Şebâb:1: s.18-20)

Resim 3.3. İlk sayının dış kapağı

Ali Nejad Bey

Resim 3.4. İlk sayının iç kapak

İsmail Faik Bey

Mecmuanın "heyet-i tahririye müdüri" Selahaddin Enis, "Ser-muharriri" ise Mehmed Rauf'tur.

Mecmuanın nüshası 10 kuruş olmakla birlikte seneliği 500, altı aylığı 300 kuruştur. Yaklaşık bir buçuk sene süren yayın hayatında fiyat politikasını değiştirmeyen dergi yalnızca Tevfik Fikret'e özel olarak neşredilen beşinci sayısının fiyatını 20 kuruş olarak değiştirmiştir. Derginin iç kapağında idarehanesinin adresi olarak Bab-ı Ali karşısında 43 numara verilmiştir. Mecmuanın tüm nüshaları İstanbulda, "Bayezıd Bakırcılarda, Hizmet-i Umumiye Müessisatı" dâhilinde yer alan Kader Matbaasında tabolunmuştur.

İç kapakta, başlık klişesinin sağ üst köşesinde sayı bilgisi sol üst köşede ise rumi takvime göre yayın tarihi yer alır. Derginin kimi sayılarının tarihlendirmelerinde sansürden kaynaklı bir tarihlendirme hatası mevcuttur. Mecmuanın 17 ve 18 sayılarında aynı tarih yazılıdır. Derginin haftalık bir dergi olması hasebiyle bu nüshaların tarihlerinin şu şekilde olduğu tahmin edilmektedir: 17. Sayı, 9 Kânûn-ı Evvel 1336 [9 Aralık 1920]; 18. Sayı 16 Kânûn-ı Evvel 1336 [16 Aralık 1920].

Bütün sayılarda başlık klişesinin altında derginin mahiyetine dair bir ibareyle birlikte (edebî, içtimai, felsefi haftalık dergi), çerçeve içinde künye bilgileri yer almaktadır. Aşağıda birinci sayının künyesi örnek olarak verilmiştir.

"Numara:1 **23 Temmuz 1336**
ŞEBÂB
Edebî, İctimâ'î, Felsefi Haftalık Mecmû'a
Müessisleri: Ali Nejâd, İsmail Fâ'ik **Nâşiri:** Hizmet-i 'Umûmiye Mü'essesâtı
İdârehânesi: Bâb-ı 'Âli karşısında Numara 43
Mektûblar: "İdâre Müdiriyeti" nâmına gönderilmelidir.
Nüshası 10 kuruş olup senelik abonesi 500 altı aylık 300 kuruştur.
İlanât her mecmû'adan ehven olup şerâiti idarehânede kararlaştırılır."

Künye bilgileri derginin bütün sayıların da mevcut olmakla birlikte kimi nüshalarında bu bölüme heyet-i tahririye müdürü Selahaddin Enis ve yazar kadrosu da; "erkân-ı tahririyemiz", "aile tahririyemiz", "muavin-i tahririyemiz" başlıkları altında eklenmiştir.

Yayın hayatı boyunca dış kapak ve numaralandırılmış iç kapakların tasarımında yer alan ifadeler bir değişikliğe uğramamıştır. Mecmuanın iç sayfalarına baktığımızda da benzer bir durumla karşılaşırız. İlk sayıdan son sayıya kadar iç sayfaların üst kısmında satırın sol tarafında sayfa, sağ tarafında ise derginin küçük puntolarla yazılmış ismi yer almıştır.

Dergi yayın hayatına yirmi dört sayfa olarak başlamış, yayınlanan özel sayı dışında hacmini ve fiziki yapısını neredeyse hiç değiştirmemiştir. Söz konusu özel sayı ise 46 sayfadır. Bu sayının dış kapağında şu ifadeye yer verilmiştir.

"Bu Nüshada! 70 muharrir ve meşâhirin makâle ve şi'rleri ile yirmiden ziyâde Fikret'e 'âid resimler ve ba'z muharrirlerin fotoğrafları olduğu gibi kabından mâ'ada 45 sahîfe olarak zengîn mündericâtı muhtevîdir." (Şebâb; 5; Dış Kapak)

Mecmuanın sayfa numaraları her nüshası birbirini takip edecek şekilde düzenlenmiştir. Derginin tamamı, numarasız dış kapak, ilan ve reklam sayfaları hariç 600 sayfadır. Derginin 21. sayısı ilk sayının tekrarı olduğu için sayfalar 504-508 olarak değil,1-24 olarak numaralandırılmıştır.

Haftada bir kez neşrolunması öngörülen mezkûr edebî, içtimai ve felsefi mecmuanın bazı sayıları, dönemin sansür mekanizmasına takıldığından bazen birkaç hafta bazen de aylarca neşrolunamamıştır. Mecmua heyeti, 11. sayısının iki haftalık gecikmesini "İtizar" başlığı altında okuyucularına şu şekilde duyurmuştur:

"On birinci nüshamız sansür tarafından ta'tîl edildiğinden bu nüshamızın neşri bir hafta te'ehhüre uğradığı için kar'iîn-i kirâma 'arz-ı i'tizâr eyleriz"(Şebâb; 12; Dış Kapak).

Yine Şebâbın heyet-i tahririyesi 17. sayısının neşrinin üç haftalık gecikmesininden dolayı okuyucularından af dilenmiş ve bu durumun gerekçesi şu şekilde izaha çalışılmıştır:

"Sevimli Kâri'lerimize: Şebâbı üç haftadır- sansür tarafından ta'tîl etdiğimizden dolayı- eyâdî-i takdîrinize takdîm edeceğimizden 'affınızı ricâ eyleriz." (Şebâb; 17; Dış Kapak)

20. sayının neşrinden sonra beş ay süreyle tatil edilen dergi birinci sayısının aynen neşriyle yayın hayatına geri dönmüştür. 1.- 21. numara olarak neşredilen 21. sayının iç kapağında ilginç bir karikatür ve ifadeye yer verilmiştir. Bu ifadeden anlıyoruz ki mecmuanın yayın hayatına dönüşü bir inatlaşmanın sonucudur. Sayfa klişesinin altında İsmail Faik ve onun elini öpen bir genç karikatürize edilmiş ve altınada şu not düşülmüştür:

> "Beş ay sonra Şebâb'ın 21. nüshasını neşr etmek mümkün olduğu takdîrde İsmâ'il Fâ'ik Bey tarafımdan eli öpülmeğe lâyık bir zât olmuş olacakdır. 20 Temmuz 336" (Şebâb; 21; Dış Kapak)

Şebâbın yayın heyeti 22. sayısında söz konusu fotoğrafı ve altında yer alan ifadeyi izah edebilmek amacıyla "Bir İki Söz" başlıklı yazıda bir açıklamaya yer verilmiştir. Okuyucuları hayrete düşüren karükatür ve ifade şu şekilde "izah-ı madde" edilmiştir.

> "Şebâb kendisini kari'lerine ilk numarasıyla takdîm etdiği zamân memleketimizde Talebe Defteri, Türk Kadını, Halk gibi müte'adid mecmû'alar çıkaran ve bu tecrübelerinden me'yûsen kitâbcılığını kitâbcılığa tahvîl etmek arzusunda bulunan kıymetdâr nâşirlerimizden Hâlid Bey, Şebâb'ın yirmi nüsha bile çıkarmayacağını, 'aksi takdîrde sâhib-i imtiyâzımızı takdîren elini öpeceğini söylemişdi. Binâen'aleyh Şebâb'ın yirminci numarasını idrâk eden geçenki nüshası bu sözün sarf edildiği meşhûd muvâcehesinde- velev ki hayâlen olsun- tutulduğunu tasvîr ediyordu. Bu muvaffakiyeti te'mîn eden 'azm, hasenâta masrûf olduğu için 'inâd değil sebâtdır. Şebâb bu sûretle memleketimizin tecrübe düşünceleri gibi hareket etmeyen ve şu tarz hareketleriyle de muvaffakiyet te'mîn eden eller tarafından idâre olunduğunu isbât eder. 'Aynı ellerine şimdiye kadar vâki' olmayan ve kâri'lerimizi hayrete düşüren ikinci mu'ammâyı vücûda getirmişlerdir. Bu da yirmi birinci sayıda birinci nüshanın mündericâtı bulunmasıdır. İhtimâl bunu eşkâl-i muhtelifede te'vîl edenler bulunur. Fakat bu tarz hareketi îcâb etdiren sebeb her gün vâki' olan taleblere rağmen bulunamayan birinci nüshasını müşterilerimizin koleksiyonuna 'ilâve edebilmek, hem de Hâlid Bey gibi nâşirlerimizin îmâ etmek istedikleri 'ömr-i tabî'îsini Şebâb ikmâl etmiş gibi yeniden yaşamağa başlamakdadır. Zaten bu sûretle de Şebâb her zamân genc ve dinc olmuyor mu?" (Şebâb; 22; 530)

Fakat mecmua heyeti 24. sayının itizar başlığı altında "payitaht"ın yazı işleriyle meşgul olunması sebebiyle arzulanan ölçüde mecmuayla ilgilenilemediğini karie ve karielerine bildirerek af diler ve mecmuanın bundan sonra "Hasbe'l- zarûr on beş günde bir neşr edileceğini" (Şebâb:24: s.600) beyan eder. Ancak bu sayıyla mecmua ömr- i tabiisini tamamlar.

Ali Nejad Bey'in ilk sayıdaki mecmuanın uzun soluklu bir yayın hayatının olacağı öngörüsü maalesef doğru çıkmamış, derginin matbuat hayatı oldukça kısa olmuştur.

Şebâb Mecmuası 13x28 ebâdında sarı kâğıda basılmış, sayfalar tek sütun şeklinde düzenlenmiştir. Dergide hem dış kapak hem de iç kapak mevcuttur. Dış kapakta derginin adı büyük puntolarla yazılmış ve alt tarafında azınlıktan seçilen bir aktrisin veyahut dönemin önemli muharrirlerinin fotoğraf veya karikatürlerine yer verilmiştir. Fotoğraflarına yer verilen aktrislerin isimleri genellikle belirtilmemiştir.

Mecmua hacmine nispetle görsel malzeme açısından oldukça zengindir. Yirmi dört sayıda 116 fotoğraf, resim ve karikatür kullanılmıştır. Bu görsellerin dışında yazıların girişinde ve sonlarında bitki veya hayvan nevinden çeşitli motiflere sıklıkla yer verilmiştir. Bu motifler genellikle yazılarla ilişkili değildir.

Şebâb mecmuasında yer alan yazılar ekseriyetle "Hafta musâhabesi, samîmi hasbihâller, edebî yazılar, edebî hatıralar, fikrî musâhabeler, ilmî makaleler, tenkid-i mutalaalar, felsefî fikirler, ictimai münakaşalar, fennî sütûnlar, hissî hikâyeler, aleni mektublar, tedkikât-ı edebîyye, mizahî fıkralar" gibi muhtevasına yönelik sütun adları veya başlıkların altında yer almışlardır.

Mecmuada eserlerin sıralanışında bir takım husûslara dikkat edilmiş ve edebî yazılara bilhassa da manzum eserlere öncelik verilmiştir. Her nüshanın ilk kısmında eğer hafta musâhabesi varsa o yer almış ondan sonra şiirler daha sonra da mensur eserler neşrolunmuştur. Edebî yazıları da ilmi ve felsefi yazılar takip etmiştir. Derginin son kısmında haberler, reklam, duyuru ve ilanlar mevcuttur.

3.2. Şebâb Mecmuasının Yayın Periyodu

Sayı	Tarih	Fiyat	Matbaa
Numara:1	23 Temmuz 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:2	30 Temmuz 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:3	6 Ağustos 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:4	13 Ağustos 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara: 5	20 Ağu 1336 [1920]	20 Kuruş	Kader
Numara: 6	27 Ağustos 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara: 7	3 Eylül 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:8	10 Eylül 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:9	17 Eylül 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:10	24 Eylül 1336 [1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:11	1 Teşrîn-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:12	15 Teşrîn-i Evvel 1336 [15 Ekim 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:13	22 Teşrîn-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:14	29 Teşrîn-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara:15	5 Teşrîn-i Sânî 1336 [5 Kasım 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara: 16	12 Teşrîn-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara: 17	9 Kânûn-ı Evvel 1336 [9 Aralık 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara: 18	16 Kânûn-ı Evvel 1336 [16 Aralık 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara: 19	23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara: 20	31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]	10 Kuruş	Kader
Numara: 21	20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]	10 Kuruş	Kader
Numara: 22	27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]	10 Kuruş	Kader
Numara: 23	5 Şubat 1337 [1921]	10 Kuruş	Kader
Numara: 24	24 Şubat1337 [1921]	10 Kuruş	Kader

3.3. Şebâb Mecmuasının Yayın Politikası

Şebâb mecmuasının neşredildiği 1920-1921 seneleri Mütareke Dönemine tesadüf etmiştir. Bu kaotik tarihsel süreçte, İstanbul'da etkinliğini ziyâdesiyle hissettiren sansür mekânizması, Şebâb mecmuasının da muhtevasını şekillendiren en önemli husûs olmuştur.

Yayın politikasında, derginin içtimai bir mahiyeti olacağı belirtilmişse de neşredildiği süre boyunca ülkenin içinde bulunduğu hâllere ve gidişatına dair hemen hemen hiçbir siyasi ve toplumsal yazıya yer verilmemiştir. Derginin yazı heyeti, adeta suya sabuna dokunmayan yazılar neşretmeyi bir yayın politikası olarak benimseyerek, toplumun içinde bulunduğu süreci göz ardı etmiştir. Yayın hayatı boyunca, dergide Millî Mücadeleye dair hemen hemen hiçbir yazı yer almamakla birlikte Millî Edebiyata karşı da ekseriyetle küçümseyici ve yok sayıcı bir tavır içinde olunmuştur.

Mecmuanın sâhib-i imtiyâzı Ali Nejad Bey "Hasbihâl" başlıklı yazısında bir genci, kendine ait fikirlerle şöyle konuşturmuştur:

> "Şebâb" dediğin mecmû'a Millî edebîyatçıların, Hececilerin mübtedi elleri ile ve onların nefh edecekleri hevâ-yı hayât ile çıkacaksa zavallı müteşebbisine şimdiden "arz-ı taziyet ederim. Yine mecmuanın adının verilişi de benzer bir şekilde gerekçelendirilmiştir. "Şebâb" ismi niçin "gençlik"e tercih olundu? Mecmû'anın Millî Edebiyatçılardan, Hececilerden uzak ve Edebîyat-ı Cedide ile aruza yakın bulunduğunu göstermek için…." (Şebâb; 1; s. 4)

Mecmua heyeti, idare müdürüyetine ulaşan mektupları dikkate almış, Millî Edebiyat ve hece vezinine dair uyguladıkları yayın politikalarını tenkid eden okuyuculara cevaben mektuplar neşrolunmuştur. Bir okuyucunun kendini müteessir eden bir durumu şikâyet ettiği mektubunun dergide neşredilmesi, mecmua heyetinin fikirlerini bir kez daha açıklaması için vesile olmuştur. Fahreddin Osman, kaleme aldığı mektubunda mecmuanın neşredilen diğer dergilerden (Mehasin, Rübab, Büyük Mecmua, Nedim) farklı olacağını vurgulayarak kendini endişeye ve üzüntüye sevk eden durumu şu şekilde dile getirmiştir:

> "Hece vezinini 'arûz kadar heyecânâmîz, rûh-nevâz kılan, 'arûz kadar sevdiren baz' güzîde gençlere bile harb-ı edebî i'lân etmek cür'etinde bulunmanızdır. Hayır! Biz, her iki vezini seven her iki cereyân-ı edebîyi hürmetle ta'kîb eden gençler, bu haksızlığa râzı olamayız. Biz gençler, 'âlîşânımız Sîretler, Ra'uflar önünde nasıl hiss-i hürmetle eğiliyorsak, bu gün yine 'arûz yazmaya muktedir olan, fakat millî vezini şâyân-ı perestiş bir hâle sokmaya uğraşan Fârûkları, Sâhirleri 'aynı hiss-i hürmetle karşılarız.
>
> Bu gün vatan, hiçbir husûsda nifâk ve şikâk istemezken, her husûsda samîmi bir ittifâkve muhâdenet taleb ederken edebî sahnede bile birbirimizle boğuşursak buna ancâk tâli'in Türklere karşı acı bir istihzâsı diyebileceğim." (Şebâb; 2; s.47)
>
> Mektubun son kısmında ise derginin ismiyle ilgili bir değerlendirmeye yer verir:
>
> "Zarar yok.. Mecmu'anın ismi (Genclik) olmasın da yine (Şebâb) olsun! Biz bu tatlı dikenin batmasına da râzıyız, mütehammiliz!.." (Şebâb; 2; s.47)

Dergi heyeti okuyucularının mektuplarını karşılıksız bırakmamıştır. Fahrettin Osman'ın bu mektubuna istinaden aleni bir cevap neşredilmiştir. Gülü seven dikeni de severmiş atasözünün duygularına tercüman olduğunu ifade eden yayın heyeti, takip edicekleri yolu ve edebî tavırlarını şu sözleriyle izaha çalışmıştır.

> "Şebâb'ın ibre-i edebîsi vezin-i 'arûzu tercîh etmek, 'an'ane- perest olmak, yıkıcı olmamak, bi'l-hâssa yapmadan yıkıcı olmamakdır, binâ'en-'aleyh mesleğimiz, muharrirlerimiz, yazılarımız Edebîyât-ı Cedîdeye doğrudur fakat bi't-tabii' sahîfelerimiz, gencliğin kıymetdâr yazılarına, güzel eserlere herhangi vezinde de olsa, açıkdır. 'Arûz kadar heyecân-âmîz, rûh-nevâz, şâyân-ı perestiş olacak millî vezin denilen şey'ler: Bu iktidârın mahsûlü olsun, 'arûza karşı câhil ve 'âciz kaldığı için teceddün nâmı tahtında millî 'an'anevî edebîyâtımızı derece-i iktidârları nisbetinde tebdîl ve tenzîl edenlerin üstâdlarını heceye indirmeğe yeltenenlerin garîbeleri olmasın. Zâten 'arûz müdâfa'a edilmez. Münâkaşa edilmez ve onun şerefli mâzisi idâme edilmezse: 'Acabâ terakkîsiz kalan millî vezin te'essüs eder, te'âlî eder mi?" (Şebâb; 2; s.47)

Matbuat hayatımıza ismiyle müsemma bir yenilenme ve tazelenme getirmeyi uman bu mecmua gayesini şöyle izah eder. Halkı başkaları üzerinden geçinen sanattan nasibini almamış yazarlar ve onların kıymetsiz yazılarından kurtarmak ve okuyuculara edebî bir zevk tattırabilmek.[1] Zira Şebâb'ın yayın heyeti dönemin matbuat âlemine dair önemli bir ifadeye değinerek "sanatı pazar-ı ticarete çıkaran edîb ve şair karikatürlerinin mahsûlâtı herkesin cümle-i asabîyesini tahrîş edecek mâhiyette"ki eserlerin yer aldığı, gelip geçici hevesli gençlerin neşrettikleri mecmualardan sıkıldıklarını belirtmişlerdir. Şebâb'ın yerine getireceği görevi de bu amaçları şekillendirecektir:

> "Bir mekteb-i i'dâdînin ikinci sınıfından ihraç edilen ve hamûle-i fikriyesiyle hiç sıkılmadan "Bu memlekette edebîyât yalnız bize münhasırdır" diyen biri bunun tevâbi'i mahdûd birkaç şahsın teşkil ettiği edebîyat monopolünü kaldırmak ve hadîka-i sanatı baltalayan elleri parçalamaktır." (Şebâb; 1; s.3)

Şebâb Mecmuası yayın hayatını kendisiyle aynı zamanda intişar eden "nefes-i hayât almadan tıpkı bir cenîn-i mürde-zâd gibi sükût eden mecmû'alar"dan farklı görür. Mecmua heyeti karilere hükümlerini vermekte biraz sabırlı olmalarını hüküm ve kararlarını pek acele vermemelerini nasihat eder:

> "Fi-l-vaki bu güne kadar, intişar edip isimlerini bile edemediğimiz rengârenk mecmû'aların tâli'-i hazîni sahipleri gibi heves-kârân-ı şiir ve edebîn ümitlerini kıracak mahiyettedir. Fakat Şebâb bunlardan tamamen vârestedir. Şebâb ahenk ve

[1] Halkı tufeyli şairlerin mahrum-ı sanat yazılarından kurtarmak ve bir zevk-i edebîyi tattırmak

elvânını öyle müstesna yıldızlardan alacaktır ki az bir zamân zarfında sanata susamış olan rûhların ateşini teskin edecek ve melike-i şiir ve sanatın bir tuhfe-i iğbirâr ile mütekallis dudaklarında şen ve şâtır bir tebessüm inkişâf ettirecektir. Bunun için kendi fikrimce Şebâb şâyân-ı taziyet değil, şâyân-ı tebrîktir." (Şebâb; 1; s.3)

Lakin derginin bu izahı yeterli olmamış çeşitli mecmualarda Şebâb Mecmuasının aleyhine yazılar neşredilmiştir. Bunun üzerine Selahaddin Enis Bey "İzah" isimli bir yazı daha neşretmek zorunda kalmıştır. "Memleketimizin genç ve mütefekkir edebî zümresine" hitâbıyla başlayan söz konusu yazısında bazı gençlerin mezkûr mecmuayı yalnızca aruzun savunucusu ve Edebîyât-ı Cedîdenin taraftarı olarak nitelemelerinin büyük bir haksızlık olduğu belirtilerek sekizinci sayının hafta muhasebesi kısmının tam idrak edilerek okunmadığı belirtilmiştir. Zira mecmuanın yalnızca bir amacı vardır. O da güzelliktir. Onun dışında kalan her şey sadece şeklidir.

"Bir kere daha i'lân etmek mecbûriyetindeyim ki biz ne hece, ne 'arûz yalnız (güzellik) tarafındayız, 'arûz, hece gibi şeyler, nazarımızda birer "vâsıta-i teblîg", birer "şekil" mes'elesi olmakdan başka bir şey değildirler; biz- bir kelime ile- "asl ü rûh" tarafdarıyız ve şekil için "asl ü rûh" fedâ edilmesine muhâlif ve müte'arrız olanlardanız." (Şebâb; 2; s.47)

Selahaddin Enis bu yazısında Orhan Seyfi [Orhon] ve diğer hece şairlerini hece veznine sıkı sıkıya bağlılıkları açısından "Katolik papazı taasubu" (Şebâb; 14; s.341) göstermekle itham etmiştir. Ve kendilerini Edebîyât-ı Cedîde taraftarı olarak telakki edenlerin de yanıldıklarını ölmüş bir şeyin dirilemeyeceğinin farkında olduklarını söyleyen yazar, bu sözlerinin hece taraftarı olduklarını da göstermediğini belirtmiştir. Tek gaye vardır bu da okuyucuda estetik bir zevk tesis etmektir. Bölünmüşlüğün, parçalanmışlığın, başka bir anlayışa töleranssızlığın bu coğrafyada nelere mal olduğunun farkında olan yazar sözlerini şöyle sürdürmüştür:

"Siyâsiyât sâhasında "ittihâdcılık ve i'tilâfcılık" nasıl milleti ikiye ayırmışsa, malesef 'ayn hiss ve telakki, edebîyâtımızda da intikâl ederek şâ'irlerimizi "arûzcu ve hececi" olarak iki kısma tefrîk etmişdir. Nokta-i nazarımıza göre bu tefrîk, hakâik-i ahvâl önünde 'abes ve lüzûmsuzdur. Memleketin sa'âdeti önünde nâsıl ittihâdcılık ve i'tilâfcılık gibi fikirler merdûd ve 'abes ise, "hüsn ve san'at" huzûrunda hececilik ve 'arûzculuk gibi fikirlerde 'ayn şekilde menfûr ve merdûddur. Maksûd ve gâyemiz, ancak "güzel" bulabilip göstermekdedir. Siz "güzel"i 'arûzla terennüm ederseniz, diğeri hece ile.. Nîm, sizi güzelliği 'arûzla terennüm etdiğiniz için nasıl en ednâ bir muâhezeye hakkım olamazsa, 'aynı sûretle sizin de beni hece ile terennüm ettiğim için en küçük bir muâhezeye ve düşnâma hakkınız olamamalıdır." (Şebâb; 14; s.341)

Selahattin Enis'in yazısında dikkat çeken bir diğer husus da Cenâb Şahâbeddîn, Ahmed Hâşim, Yahya Kemâl, Yakûb Kadri gibi edebiyatımızın en yetkin isimlerinin çeşitli vesilelerle matbuat âleminde karalanmalarıdır. Ve bu duruma tepkisini şu sözleriyle dile getirir:

> "Biz gencliğin bu yüksek ve kıymetdâr şahsiyetler önünde hürmetkâr bir vaz'iyyet takınmasını arzu ederiz. "Abid"lere hücûm ederek, istihsâl-i şöhret etmeye kalkışmak doğru olmadığı kadar da zannetmeyiz ki mergûb bir şey olabilsin. "İnkâr ve küfrân" bizim değil, ancak bulanık suda balık avlamak isteyenlerin mesleğidir. İnkâr ve küfrân edenler unutuyorlar ki, bu gün müdâfa'a etdikleri fikir, inkâr ve küfrân ile mukâbele eyledikleri Yahya Kemâller, Ahmed Hâşimler, Ya'kûb Kadriler tarafından düne kadar genlerine zerk edilen fikirlerden başka bir şey değildir, inkâr, ve küfrân… Fakat her şeyden evvel biraz insâf ve te'emmül…" (Şebâb; 14; s.341-343)

Lakin bu izahât da Şebâb'ın tahririye heyetince kâfi görülmemiş olacakdır ki bir sonraki nüshada Kesriyeli Mehmed Sıdkı "İzâhı İzâh" isimli bir yazısı neşrolunmuştur. Bu yazısında Kesriyeli Mehmed Sıdkı, Selahattin Enis'e hitâben bir yazı kaleme almıştır:

Mecmuanın müfrit bir Edebîyât-ı Cedide taraftarı olarak addedilmesinin sebebi olarak "Sabah" da Cenâb Şahâbeddîn Bey'e hitaben yazdığı bir mektup olduğunu belirten Kesriyeli, bu coğrafyanın kendi yetiştirdiği büyük sanatkârlara haksızlık yaptığı kanaatindedir. Zira ona göre her memleketde hürmet gören, takdir edilen büyük şair ve sanatkârlar bu toprakta iftiraya uğrar ve çamura bulanırlar. Yazar şiirin doğrudan doğruya bir zevk meselesi olduğunun farkındadır ve dönemin siyasal ve sosyal baskısından azade olması gerektiğini belirtir. Zira şiir hissi bir tür, yarı kapalı bir bilincin sayıklamalarıdır. Şiirin kalitesini gösteren şey ise ne aruzla ne de heceyle kaleme alınmış olmasıdır. Kesriyeli bunların sadece bir kostüm olduğunu belirtmiş ve hangi kostümü giyinmiş olursa olsun bunun bir ehemmiyeti olmadığını iddia etmiştir. Yeni bir söz, millî bir şiir anlayışı oluşturmak için bir araya gelen gençlerin maziyi yok saymalarını sert bir dille eleştirmiş, "Fuzûli'yi Çince, Nedîm'i çok eski, Hâmid'i gayr-ı millî, Süleymân Nazif'i Na'imâ'nın oğlu, Fikret'i mü'ebbed ölü, Cenâb'ı bir pîr-i serma-dîde ve Yahya Kemâl'i bir şâ'ir-i sâkit zanneden" (Şebâb; 15; s.374) bu gençlerin tutumlarını cehaletlerinin göstergesi addetmiştir.

3.4. Şebâb Mecmuasının Muhtevası

Şebâb Mecmuası muhteva açısından kendilerine örnek aldıkları Edebiyat-ı Cedide gibi kendi içine dönük bir yapı arz eder. Mecmuada ekseriyetle sosyal temlerden uzak

durularak; aşk, yalnızlık, özlem, hayal ve hüzün gibi bireyin iç dünyasına yönelik konular işlenmiştir. Onların realiteden kaçışını da sansür mekanizmasının kendini ziyadesiyle hissettiren baskısına bağlamak mümkündür. Zira mecmuada neşredilen yazıların "sansür tarafından tayy edilmesi" okuyucuların sıklıkla karşılaştıkları bir durumdur.

Şebâb mecmuasında edebiyat, kültür, sanat yazıları ağırlıklı olsa da fennî, tıbbî, tarihî ve kadınlara dair yazılar da neşrolunmuştur.

Birinci sayıdaki yazıların içeriği takdim mahiyetindedir. Mezkûr sayıda, mecmuanın matbuat hayatında nasıl bir yol izleyeceğiyle ilgili yazılarla birlikte tahririye heyetinin edebî anlayışlarının tatbik edildiği manzum eserlere yer verilmiştir. Mecmuanın ilk makalesi Ali Nejad Bey'e aittir. Ali Nejad, "Samimi Hasbihaller" başlığı altında kaleme aldığı makalesinde dönemin basın, yayın ve matbaacılığıyla birlikte dil ve edebiyat dünyasına dair kanaat ve intibalarını gençler üzerinden anlatmaya çalışmıştır. Mecmuanın bu sayısında yer alan şiirler ise ferdi mahiyettedirler. Şiirlerde ya muhayyel diyarlara duyulan özlem veyahut da aşk temini işlemiştir. Abdullah Cevdet'in kaleme aldığı "Türksüz Türkiye" isimli yazıda Umumi Harple birlikte Anadolu topraklarında vuku bulan acılara değinilmiştir.

> "Anadolu Yemen'de çürüdü, Balkan'da kana bulandı, her tarafda yandı." (Şebâb; 1; s.15)

Vatan toprakları gibi nüfusunun da çeşitli nedenlerle (savaş, frengi, verem vb.) giderek azalması Doktor Abdullah Cevdet'i, umumi harp sonrasında elde kalan son toprak parçasında Türk halkından azade yeni bir ülkenin (Türkiye) teşekkül edeceği endişesine sevk etmiştir.

> "Elli milyon ahâliyi müreffeh ve mes'ûd yaşatabilecek kadar vâsi' bulunan Anadolu'da hakikî ma'nâsıyla nüfûs olarak beş milyon cân kalmamışdır. Cehâlet, harb, ihtirâs, firengi, verem, sıtma, çiçek, humma tifo idi, tezâyüd -i vefeyât, tenâkus-ı tevellüdât, havf-ı tevlîd, ıskât-ı cenîn, alcık, noksân-ı tagaddî ilh ilh Türksüz bir Türkiye'yi teşekkül ve teşkîli ikmâl etmek etmek üzeredir." (Şebâb; 1; s.15- 16)

İlk sayının önemli bir diğer makalesi de Ahmet Rasim'e ait olan "Yeni Cereyânlar Karşısında Şebâb" başlıklı makaledir. Bu makalede "gençlik" mefhumu çeşitli açılardan ele alınarak yerleşik değerler üzerinden bir eleştiri yapılmıştır. Bununla birlikte ihtiyarlık ve gençlik kavramlarıyla ilgili toplumsal yargılara da yer verilmiştir.

> "Yalnız bize göre mağdurdurlar… Bir zamân babalarımızda bizim için söylerdi: Gencdir, mağdûrdur derlerdi." (Şebâb; 1; s.16)

Yazar zorlu savaş yılları sonrasında sosyal hayatın yeniden inşası için gençlere tavsiyelerde de bulunmuştur.

Derginin sermuharriri Mehmed Rauf ise Hâlid Ziya ve Edebîyât-ı Cedîde'ye dair anılarını kaleme aldığı beş bölümlük yazısının ilkini neşreder. Mehmed Rauf bu hatırasında edebiyatla nasıl tanıştığını, ecnebi lisanlardan hangi yazarları okuduğunu anlatmıştır. Hatıralarının bir bölümünde de kendisini Türk Edebiyatına yaklaştıran Hâlid Ziya'ya ve onun romanlarına dair kısa değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Mecmua ilk nüshasıyla birlikte kapılarını hem kadın muharrirlere hem de kadın mevzularına sonuna kadar açmıştır. Şebâb Mecmuasının bu sayısında Mütareke Döneminde kadın algısının ne şekilde olduğunun doğru bir şekilde tespit edilebilmesi açısından kayda değer yazılar mevcuttur. Kadına dair ilk yazı Selahaddin Enis'e aittir. Selahaddin Enis'in "Zehir Çanağı" isimli sütununda yer alan "Dayak" isimli denemesi büyük tepki çekmiştir. Bu yazısında dayağa en layık mahlûk olarak kabul ettiği kadına yönelik fikirlerini nakleden muharrir, kimi zaman düşüncelerini öyle uç bir noktaya vardırır ki kadını sadece hile, yalan ve fesatlıktan mürekkep bir varlık olarak addeder. Yazısını da şu dikkat çekici sözlerle tamamlar:

> "Kim demiş ki kadın dövülmez? Bi'l-'akis desîse ve yalanıyla, hîle ve hiyânetiyle kadın, öyle bir mahlûkdur ki Allah, hiç şübhesiz onun sırtını, elimiz acımaksızın dövülmek için böyle yumuşak ve kemiksiz yaratmış olacak…!" (Şebâb; 1; s. 10)

Kadına dair bir diğer yazı Ali Ulvi'nin kızı Leyla nezdinde bütün gençlere ve bilhassa da genç kızlara dair yazdığı mektuplardır. Bu mektubunda Umumi Harbin sebep olduğu felaketleri anlatarak kızına nasihatler vermiştir. Ali Ulvi Bey kızının hem Türklük hem de Osmanlılık bilinciyle yetişmesini ister. Mektubun kaleme alındığı tarihsel süreç bir ikiliğin de ortaya çıktığı döneme tesadüf eder: İstanbul'da saltanat, Anadolu'da ise millî güçler hâkimdir. Bu ikiliğin ortaya çıktığı zamanda gidilecek yol konusunda kızına şu nasihatlerde bulunmuştur:

> "…kızım; hükümet işlerinde pâdişâhından, kendi işlerinde de vicdânından başka mutâ'n olmasın. Çünkü bütün bu felâketler bunun hilâfındaki hareketlerden tevellüd eylemişdir." (Şebâb; 1; s.14)

İnayet Faik, “Kadın Hakkında” isimli sütununda dünyanın yetiştirdiği büyük sanatkâr, yazar ve filozofların kadına dair söyledikleri özdeyişlere yer verilmiştir. Aşağıda bu özdeyişler örneklenmiştir:

“§Kadın kelimesinin müterâdifi za‘ifîdir. -Shakespeare-
§ Kadın ile erkeğin ‘akl ü zekâsı arasındaki fark gül rengiyle kırmızı arasındaki fark gibidir. - Saint Fevâ-
§Kadın dünyada kâbl-i ta‘rîf olmayan bir mahlûkdur. -Madam Dolamber-
§Kadın insanın birinci ikâmetgâhıdır. –Didero-
§ Kadın, hilkat-i muhîb bir kuvvete mazhardır. -Jöl Reşîd-
§Kadın küre-i arz üzerinde bulunan en güzel bir kuşdur. -Alfred Dumusa-
§Kadın kalb ile, erkek fikr ile yazmalıdır.- Mehmed Ra’uf-”

Derginin **ikinci nüshasında** da erkân-ı tahririyemizden sıfatıyla Ahmet Hâşim’in Merdiven şiirine yer verilmiştir. Ahmet Haşim’in Merdiven şiirinin ilk neşredildiği mecmua Şebâb’dır. Şair, şiirinin daha sonraki neşredilen halinde ufak bir değişiklik yapmıştır. Şiirin son mısrasını “Kızıl havaları seyret ki **bir şey** olmakda!” (Şebâb; 2; s.26) kitabında neşredeceği zaman “Kızıl havaları seyret ki **akşam** olmakda!” olarak değiştirilmiştir.

Bu sayıda yer alan manzum diğer eserler, Ekrem Vecdet’in “Bezm-i Münkesir” ve Moralızade Mehmet Rifat’ın “Adaya Elveda” isimli şiirleridir. Bu şiirler ferdi tahayyüllerin tezahürleridir. Selahattin Enis “Zehir Çanağı”nın bu haftaki sütununda da hayata, kadına ve tabiata dair düşüncelerini nev-i şahsına münhasır bir üslupla kaleme almıştır.

Hatıralarına bu sayıda da devam eden Mehmet Rauf, Hâlid Ziya ve Babıâli çevresindeki matbuat çevreleriyle tanışmasını anlatır. Dergi heyeti, okuyucuların düşüncelerine ehemmiyet verir ve dergiye gelen mektupları ve yazıları eğer yayımlanabilecek nitelikteyse neşreder. Bu mektuplardan ilki Zehra Fuat Hanım’a aittir Zehra Fuat Hanım, bir önceki sayıda yer alan “Dayak” isimli yazıya tepki olarak kocasından dayak yiyen bir kadının dramını hikâye etmiştir.

Dergi şekil özelliklerinde olduğu gibi muhteva özelliklerinde de radikal bir değişikliğe gitmemiştir. “Tiyatro Hakkında Musâhabe” başlıklı yazısında Daloğlu Fuat “sanatta ahlak” mefhumunu kendi başından geçen bir anektotlardan hareketle izaha çalışmıştır. “Sultan ve Vicdan” ismiyle üç senede tamamladığı tercüme piyesi okunmak ve tetkik edilmek bahanesiyle elinden alınmış fakat daha sonra başka bir muharririn adıyla

neşrolunmuştur. Muharririn başından geçen bir diğer hadise de sadece tahsis ve ikmal bahanesiyle eline sıkıştırılan bir oyunu, kendisi tekrar kaleme almasına rağmen sahnelendiği zaman kendisinin ismine hiçbir şekilde yer verilmemesidir. Bu da muharririn ruhunda gelgitlere sebep olmuş ve sanatta ahlak kavramını sorunsallaştırmasına vesile olmuştur. Bu yazı dönemin sosyal hayatına ve matbuat hayatına dair önemli ipuçları içermektedir. Mütareke döneminin bunalımlı yılları basın hayatına da aynı şekilde aksetmiştir.

Derginin bu sayısında Selahattin Enis'in Dayak meselesi iyiden iyiye alevlenmiştir. Sâlih Fuad'a ait olan mektupta kadınların kıymetine temas edilmiş, onun dövülmeye değil sevilip korunmaya muhtaç bir varlık olduğu üzerinde durulmuştur:

> "…san'atı takdîr edenlerden isek kadınları yumruklarımız altında makhûr ve perişân değil, kollarımız altında makhûr ve perişân değil, kollarımız üstünde mağrûr ve muhterem yaşatmalıyız." (Şebâb: 2: s. 32)

Üçüncü sayıda, M. Selahaddin Bey, Fatin Tevfîk Beylerin aşk acılarını terennüm eden şiirleriyle birlikte Sâlim Hâtifi'nin "Meric İçin" isimli şiiri neşrolunmuştur. İkinci sayıda mecmuanın alenî mektuplar kısmında yazısının yayınlanacağına söz verilen Fahrettin Osman'ın "Keman Sesi" isimli yazısı bu sayıda kendisine yer bulmuştur.

Mehmed Rauf bu sayıdaki hatıralarında Hâlid Ziya'nın sanat ve edebiyat anlayışına ne şekilde tesir ettiğini anlatmıştır. Hâlid Ziya'nın Mehmed Rauf'un yazılarına yönelttiği en mühim tenkit şiirsel anlatımın oldukça fazla olmasıdır. Hâlid Ziya şiirsel anlatımın bu kadar yoğun olmasının okuyucuyu yoracağı ve bıktıracağı kanaatindedir:

> "Hâlid Ziya, benim yazılarımı sade şi'rden 'ibâret bularak, buna i'tirâz eder, bu kadar fazla şi'irin kâri'i yoracağını, gözleri kamaşdırıb bıkdıracağını söyler, fakat kalemi eline alınca, 'aynı kusûrdan kendisini de vâriste kalamaz idi. Bir gün yine söz arasında: "Biz bir şey yazarken, iyice bir gurûb yahûd parlak bir mehtâb tasvîri yaparsak, kendimizi muvaffak olmuş, ve büyük bir şey yapmış addederiz; hâlbûki meselâ Daudet'nin, yâhûd Maupassant'ın eserlerinde böyle tasvîrler hiç yok gibidir de yine hayât ve ihtirâs kaynar. Demek ki hakîkî edebîyât böyle kelime cümle oyunları yapmak değil, esere hayât ve rûh koymakdır!" demişdi." (Şebâb; 3; s. 53-54)

Hâlid Ziya'nın Mehmed Rauf'un yazılarında tenkit ettiği bir diğer husus da tatbike çalışılan fazla yenilikçi tavırdır. Hâlid Ziya, onun yazılarının tam olarak

anlaşılmayacağından endişe etmiştir. Bu durumu Mehmed Rauf hatıralarında şöyle kaleme almıştır:

> "O zamânlarda onun benim yazılarıma başlıca i'tirâzı, bu fazla şi'r kusûruyla bir de fazla yenilik idi. Bunu kendi hesâbına değil, kâr'iler tarafından dermeyân edilmesi melhûz bir i'tirâz olarak tekrâr ederdi. Yenilik dediği bu şeyler, tarafımdan 'ankasdin bir yenilik yapmış olayım diye bi'l-iltizâm yapılmış şeyler olmayıb, şikâyet etdiği fazla şi'r gibi, bî-şu'ûrâne fezeyân eden tecelliyât-ı şahsîyetden 'ibâret idi. Bunu kendisi de kendisi de takdîr ettiği için bana da'imâ: " Anlaşılmayacaksın…" derdi. Onun için, bir san'atkâr hayâtına 'âid en fecî' iki ihtimâl vardı: Anlaşılmamak bir, sukûtunun farkında olmayıb tevlîd eden eserde devâm etmek iki!.." (Şebâb; 3; s. 54)

Hâlid Ziya zaman zaman Mehmet Rauf'un yazdığı hikâyelerin kurgusuna da müdahale etmiştir. "Garâm-ı Şebâb" ve "Uzaktan" böyle bir müdahalenin şekillendirdiği bir eserlerdir. Başlangıçta tek bir hikâye olarak planlanan bu yazı, Hâlid Ziya'nın uygun bulmasıyla iki kısma ayrılmıştır. Hâlid Ziya "Garâm-ı Şebâb"ta başlayan hikâyenin "Uzaktan"da isimli bölümünde yasak bir aşk suretine bürünmesini gayr-ı ahlaki olarak değerlendirmiştir.

> "Hâlid Ziyâ'nın ba'zen olduğu gibi yine ahlâk-perestliği gâlib gelerek, bu pâk 'aşkı böyle mülevves bir netîce ile kirletmeyib, ma'sûm bir vak'a ile bitirmekliğimi tavsiye etmişdi ki, işte Garâm-ı Şebâb'ın bu günkü netîcesi bu tavsiyenin mahsûlüdür." (Şebâb; 3; s. 54- 55)

Hatıratın devamında Edebîyat-ı Cedide'nin teşekkülünün ilk safhasına yer verilmiştir.

Ali Nejad Bey "Tedkikât-ı Edebîyye" ismini verdiği inceleme yazılarında naturalizmi ve bu sanat akımının kurucusu Emil Zola'yı ele alır. Realizmin on dokuzuncu asırda iflas etmesi, başka bir edebî mektebin teşekkülünü zorunlu kılmıştır. Makalede natüralizmin programına yer verilmiştir. Natüralistler realistler gibi tabiatın her unsuruyla esere naklini onaylasalar da fenni kayıtları da eserlerine dâhil etmişlerdir. Romanı bir kimya bir tıp kitabı gibi kabul eden natüralistler, bu fikirleri tatbikte başarılı olamamışlardır.

Makalenin devamında, Emil Zola'nın insanın muhitiyle olan bağlantısını ele alışındaki yetersizliklere değinilerek genel tespitlerin sebep olduğu hatalar üzerinde durulmuştur:

"Emil Zola'nın fikrince bütün 'ameleler alkolik, kaba ve idrâksiz hayvânlar, köylüler cânî, ve burjuvalar hiçbir endişe-i fikirler 'alâkadâr olmayan bir şey değildir. Zola böyle bir cem'iyyeti nerede gördü? Ve bu kadar basît ve 'âdî "kahramân"lar romanlarından başka nerede bulunabilir?..Bunlar kendisinin zannettiği gibi tabî'atde değil ancak hayâlhânesinde husûle gelmiş garîb ve 'acîb karikatürlerdir." (Şebâb; 3; s. 57)

Emil Zola ve natüralistlerin makalede tenkit edilen bir diğer özellikleri de insanı ahlakî bir varlık olarak kabul etmemeleridir:

"Zola bütün efkârını mütehevvir bir materyalist gibi fizyoloji ve verâset Kânûnları ile isbâta uğraşır. Bunlar fen sâhifesinde bir şey'e delâlet etmekle berâber "Ahlâkiyyat" dan mutlakiyyet tahtında mevzu'-ı bahs olamazlar. İddiâ' olunabilir ki Zola insânların ancak hayvânî kısımlarını isbât etmekle uğraşmışdır." (Şebâb; 3; s. 58)

Niğde Maarif Müdir-i Sâbıkı Kemâleddin Bey ise içtimai hayata dair "Nesl-i Cedîde İtila Yollarından" isimli yazısında mazi, hâl ve istikbâl mefhumlarına dair kanaatlerini dile getirmiştir.

Ali Ulvi Bey kızı Leyla'ya hitaben yazdığı sohbet yazısına bu sayıda da devam etmiştir. Şarkla ilgili değerlendirmelerin yer verildiği bu yazıda evlilik ve aile kurumuyla ilgili önemli sosyolojik tespitlere yer verilmiştir. Genç bir kız evlilik kararıyla ilgili hiçbir hakka sahip olmamasına şiddetle karşı çıkan Ali Ulvi Bey, bu önemli kararın sadece kızı Leyla'ya ait olduğunu belirtir.

"Bir kız, kim olur ise olsun, pederinin gösterdiği gencle te'ehhüle mecbûr. 'Aksi hareket iffete tecâvüz telakkî edilmek muhakkakdır. Kızım! Hayâl içinde yoğrulmuş bu memleketde, yetişkin kızların hayâtı kadar fecî' bir hâl tasavvur edilemez." (Şebâb; 3; s. 62)

Dördüncü nüshada Ekrem Vecdet'in kaleme aldığı "Bahariye Mehtâpları", Moralızâde Rifat Ahmed'in "Adada Akşam", "Abdurrahman Hâmid" in Ağlar isimli hissi şiirleri yer alır. Şebâb yeni muharrirlerin yazılarına da sayfalarında yer verir. Bu isimlerden biri de Azmi Bey'in refikası Muammer Enise Azmi Hanımdır. İbrahim Nami'nin "Beşer ve Mevt" isimli denemesinin ikinci kısmına yer verilmiştir. Yazının bu kısmında Homeros'tan başlanarak Dante, Shakespeare, Baudelaire, Victor Hugo'ya kadar uzanan bir silsilede bu sanatkârların ölümü ele alışları örnekler üzerinden izaha çalışılmıştır. Selahattin Enis, Zehra Fuad Hanım'a hitaben bir mektup kaleme alarak kendini müdafaa etmeye, yazdığı "Dayak" meselesinde haklılığını ispata çalışmıştır. Daloğlu Fuad, bir önceki sayıda başladığı sanatta ahlak kavramını detaylarıyla tetkik ettiği mütalaalarına bu sayısında da devam etmiştir. Bu sayıda ise Seyd-i Beşir Üsera Karargâhında esir olan

askerlerimizin piyeslerini sahneye koyabilmek için verdikleri özel çabaya yer verilmiştir. Malzeme ve aktris eksiklikleri bu esir kampındaki askerlerin gösterdikleri fedakârlıklarla çözülmüştür.

> "İskarpinden firketemize, sun'î memelerimizi ihtivâ eden kadın yeleklerine, seyre gelen 'askerlerin [Bu zâbitler ne yaman şeyler, oyun için İskenderiye'den kadın getirtmişler.] demeleriyle sâbit olan muvaffakiyetlerimize rağmen kadınlarımızın kendilerine hâs ve melekî inceliklerini tahassürle hâtırlatmakdan başka bir şeye yaramıyorduk. Bunun içindir ki piyeslerimizde 'aşkın pek küçük mevki'î vardır. Bununla berâber aktrislerimiz, kadınlığa doğru istihâleler geçiriyordu. Bu efendiler arasında müdhiş bir rekâbet-i müsâbaka vardı. Herkesin yüzü ve hatta ba'zen kollarıyla göğüsleri traş ediliyor, saçlar uzatılıyor, temsîl geceleri sâ'atlerce ayîne karşısında ayîneler paylaşılamıyordu. Düzgün, sürme, pudra, allık, tırnak, dudak boyaları ilh…" (Şebâb; 4; s.88)

Şebâb Mecmuasında bu sayısında dikkat çeken bir diğer yazı da imzasız olarak neşredilen "Esirlerimiz Nasıl Çalışmıştır?" isimli makaledir. Seyd-i Beşir üsera kampında esir olan askerlerimiz herkesi hayran bırakacak bir tiyatro kurmuşlardır. İrfan Acar Bey bütün maddi imkânsızlıklara rağmen Don Kişot karakterini sahnede büyük bir başarıyla canlandırmıştır.

> "Seyid Beşir'de Türkler; esîr Almanlarla muhâfız İngiliz zâbıtanını hayretde bırakan bir tiyatro ibda' etmişlerdi. Bu küçük sahne üzerinde bütün cihânın edebîyatına dâhil âsâr muvaffakiyetle yaşatılıyordu. Bu miyânda temsîl edilen (Don Kişot)'un esliha ve techîzatını te'mîne imkân-ı maddî yok iken; kör çakı, dişleri ve tırnaklarıyla, teneke ve mukavvâlarla zırh ve silâh yapmışlardı. Bu gencler rûh-ı eserden istifâde etdikleri, ona en ziyâde ri'âyet eden kendileri olduğu iddi'âsında idiler. Fi'l-hakîka birbirinin leğeninden evvel kâseyi miğfer gibi kullanmak isteyen bir mühâciminin zırhları mukavvâ ve tenekeden olması belki daha doğru idi." (Şebâb; 4; s.93)

Mecmuanın bu sayısında Server Ziya'ya ait Şebâb Mecmuasının yayın politikasını değerlendiren bir mektuba yer verilmiştir. Muharrir, dergiyi genel olarak canlı ve kuvvetli bulmuştur fakat Ali Nejad Bey'in mecmuanın ilk sayısında yer alan "Bir Hasbihal" isimli yazısında edebiyat partizanlığı yaptığını iddia etmiştir.

> "… hasbihâlinizde sizi- şu son günlerde tarafdârları fazlalaşmaya başlayan- edebî partizanlığa mütemâyil bulduğum için- ne yalan söyleyeyim- hiç de memnûn olmadım. Ben Şebâb'ın; hemen hemen ihtiyârlık ve gencliğin münâkaşası rengini alan- 'arûz ve hece mes'elesinin çirkin cereyânlarına kapılmayacağını zann ve ümîd ediyordum; fakat siz son modaya teba'iyyet için "hadîka-i san'atı baltalayan elleri" hep yenilerde arıyor ve henûz bu günkiler doğmadan çok evvel bile i'dâdî sıralarından topladığı kudretle şa'irleşen zâvallıların mevcûd ve bu hastalığın bizde

eski olduğunu hâtırlamak istemiyorsunuz. Vaktiyle Fikret'i, Cenâb'ı taklîd için çırpınarak emekleyenler; karşılarında kalemlerini parçalamak cür'etkârlığıyla ortaya atılan kimse bulamazlardı. Esâsen buna lüzûm bile yokdu. Hiçbir baş, liyâkatinin hâricinde sivrilemez. Sivrilebilenlerin ancâk bir sabun köpüğü kadar 'ömrü vardır. Onları taşlamak, kalemlerini kırmaya çalışmak netîcesiz bir yorgunlukdur." (Şebâb; 4; s.94)

Server Ziya, Şebâb Mecmuasının vazifesi ve amacını edebî zümrelerin arasındaki ihtirasları körüklememek ve hece- aruz rekabetinde aruzu heceye üstün kılmamak olarak belirtilmiştir. Muharrir edebî mecmuaların tek amacı olduğunu vurgulamıştır: Türk edebiyatını kurmak ve yükseltmektir.

Şebâbın **beşinci sayısı** Tevfîk Fikret anısına neşredilmiş özel bir sayıdır. Bu sayı Tevfik Fikret'e ait görsel malzeme ve yazar kadrosu açısından oldukça zengindir. Mecmua heyeti, döneminin önemli şair ve muharrirlerinden Fikrete dair duygu ve düşüncelerini on satırla anlatmalarını istemiştir. Rızâ Tevfik, Ali Ekrem, Kemâleddin Kâmu, Florinalı Nâzım, Celâl Sâhir, Cenâb Şahabeddin, Reşâd Nûri, Samipaşazade Sezâi, Süleymân Nâzif bu isimlerin kaleme aldıkları şiir, hatıra ve taziye bildiren bu yazılar Tevfîk Fikret'in sanatçılığı yanında inSânî yönüne de ışık tutmaktadır. Bu sayıda dipnotlarla Fikret'in biyografisine ait detaylı bilgilere yer verilmiştir.[2]

Mecmuanın **altıncı sayısı** ise merhum Süleymanpaşazâde anısına çıkarılmıştır. Derginin bu nüshası iki kısma ayrılmış, ilk kısımda dergi yayın politikasına uygun şiir, hatıra, deneme ve fıkra türünden eserlere yer verilmiştir. İkinci kısımda "ulvi simâlar" başlığı altına "Kendileri unutanlar gelenlerden bir şey bekleyemez." ibâresi düşülerek Süleymân Nesib'e ayrılmıştır. Mezkûr bölümde birkaç cümleyle döneminin şöhretli muharrirlerinin ve şairlerinin merhuma dair taziyelerine ve anılarına yer verilmiştir.

Bu sayının dikkat çeken yazılardan diğeri de Mehmet Rauf'un "Edebîyat-ı Cedide" ile ilgili hatıralarıdır. Bu bölümde Mehmed Rauf Edebîyat-ı Cedidenin teşekkülüne ve önemli simalarına (Cenâb Şahabeddin, Tevfik Fikret) dair mütalaalarına yer vermiştir. Mehmet Rauf Cenâb Şahabeddin'in şiirdeki muvaffakiyetini Hâlid Ziya'nın nesirdeki

[2] Fikret'in târîh-i tevellüdü: 28 Şabân 1284 Salı gecesi sâ'at 5,26 dır.Fikret tahsîl-i ibtidâîyyesini Aksarây Mahmûdiye Rüşdiyesinde ikmâl etmişdir. Fikret'in çocukluğunu Aksaray'da geçirmişdir. Fikret'in vâlidesi Hatice Ref'îa Hânımdır. Fikret'in refikası Nâzıma Hânım Fikret'in dayı kerimesidir. Fikret'in anneannesi Sâliha Hânım Sakız mühtedîlerindendir. Fikret 22 yaşında te'ehhül etmişdir. Fikret İstanbul'da Kadırga'da Bostan 'Alî Mahallesinde doğmuşdur.

başarısına eşit kabul etmektedir. Onun şiire farklı bir hava getirdiğini şu sözleriyle ifade eder:

> “Makaleler o zamâna kadar matbû‘atımızda görülmemiş bir ciddiyet ü vukûf ile Avrupa mü’essesât-ı edebîye ve fennîyesi ile edebîyâtları hakkında olub, şi‘rler ise o zamâna kadar mecmû‘alarda, kitâblarda gördüğümüz alışdığımız renksiz, manâsız gazellere hîç benzemiyor. Derîn ma‘nâlarla, parlak, cânlı bir üslûb ile pek câzib bir şahsiyet irae ediyor idi.
> Hâlid Ziyâ’nın nesriyle yapdığı te’sîri nazımda bana ancak Cenâb yapmışdır. O zamâna kadar, Hâmid’in ve Ekrem’in eserlerinden başka, hîç bir şâ‘ir beni ‘alâkadâr edememişdi, hatta yavan gazeller, habîde (en muvâffak bir saffet ile) nazîreler, beni sinirlendirmekde idi. Esâsen o vakte kadar tazallümle hiç ülfetim, şi‘rle hiç münâsibetim olmamışdı. Hâlâ bu gün bile okuduğum manzûmatı nesir gibi, yalnız ma‘nâ, yalnız üslûbuna bakarak okuduğumu, bahirlerden, vezinlerden hiçbir şey anlamadığımı i‘tirâf ederim. Cenâb’ın şi‘rleri vezin ve kâfiye san‘atlarından, inceliklerinden ziyâde derin, şâ‘irâne fikirleri tarîf, şûh hayâlleri parlak, rûhlu kelimeleriyle beni cezb ediyordu.” (Şebab: 6: s. 151)

Hatıratından anlıyoruz ki Mehmet Rauf Cenâb’ın şairliğini Fikret’in şairliğinden daha fazla beğenmektedir. Ancak Servet-i Fünûn Mecmuasıyla edebiyat dünyasına getirdiği yenilikçi tavır sebebiyle Fikret’e karşı bir büyük bir sempati beslediğini şu sözleriyle ifade etmiştir:

> “Fikret’in müsâhabe-i edebîyyeleri bana ibtida’ice, şi’rleri Cenâb’ınkilere nazaran sönükce görülmekle berâber, “bizim tarafdan” olduğunu ilk satırda keşf ü takdîr etdiğim için onu da sevmeğe başlamışdım. Bi’l-hassa Hâlid Ziyâ’da bu fikrimi takviye ediyor idi, o zamâna kadar miskîn ve ‘âtıl bir hayât tereddi içinde sürünen edebîyât ‘âleminde az zamân içinde peydâ olan bu şevk ü şitâb hareketi, bütün edebîyât meftûnlarına bir galeyân vermiş, bu tecelliyâta bütün terakkîperverler gibi Hâlid Ziyâ da benim kadar merâk güşâyiş gösteriyor idi.” (Şebâb; 6; s.151)

Yedinci sayıda; Yaşar Şâdi, Fatin Tevfik, Orhân Rızâ, Nureddin Semîn ve Sezâi İbrahim’in hissî şiirlerinin yanında, Selahattin Enis’in “Zehir Çanağı” isimli sütununda kadınlara dair menfi düşünceleriyle şekillenen köşe yazısı yer almıştır. Selahattin Enis, “Dayak” yazısının okuyuculardan aldığı tepkilere rağmen kadınları yeren yazılarına devam etmiştir. Mezkûr yazısında da kadını kuduz bir köpeğe benzetir:

> “Bu her şeyi dalayan, her şeye saldıran ve geçdiği yolları tân ü târûmâr eden bu köpek, bu sefil kudurmuş köpek… Bu, dünyâda mevcûd olan hayvânların şübhesiz ki en tehlikelisi, en korkuncudur; bir yanardağ gibi hem yanar, hem etrâfını yakar; işte o da, o kadın da öyle.. Ben de insânlık ve fazîlet, zevk ve emel nâmına neler saklı ise neler mevcûdsa o kadında da bu köpek gibi hepsine saldırdı, hepsini tahrîb etdi. Ve

benim için mukaddes olan her şeyin üzerinde dişlerinin beresini, dudaklarının salyasını bırakdı.” (Şebâb; 7; s.151)

“Seviyorum” ve “Beyaz Saçlar” isimli hissî hikâyelerle birlikte felsefî fikirler başlığı altında İnâyet Faik’in derlediği kadınlara dair özdeyişler mecmuanın bu nüshasında da yer almıştır. Mecmuanın tenkid-i mütalaalar kısmında ise Nureddin Semin’e ait “Mirat-ı Şikeste” isimli şiir kitabı değerlendirilmiştir. Nureddin Semin, Tevfik Fikret’in izinden gittiğini kitabının giriş kısmında belirtmiştir. Şairin tetkik edilen bu eserinde yaklaşık otuz şiiri mevcuttur. Münekkit, “Mirât-ı Şikesteyi” üç başlık altında incelemiştir.

1— Şairin felsefi yaklaşım

2— Portreler

3— Deskripsiyonlar (Tanımlamalar)

Şiir kitabını genel olarak beğendiğini belirten münekkidin tespit ettiği eksiklikler ise şunlardır: Şiirin şekli özelliklerine daha çok ehemmiyet gösterilmelidir. Eserde alışık olunmayan kelimelerle oluşturulan yapaylıklara mevcuttur. Eleştirilen son husus ise şiirlerdeki lüzumsuz tekrarlardır.

Mecmuanın bu sayısında da esirlerimizle ilgili bir makale neşredilmiştir. “Esirlerimiz Nasıl Çalışmışlardır?” isimli bu makalede Hindiçin’in ücra bir köşesinde Thatmyo’daki gençlerin hayatları ve çalışmalarına yer verilmiştir. Esir Türk gençleri vatanlarından çok uzak topraklarda futbol ve idman kulüpleri açmıştır. Sadece bedenlerini eğitmekle yetinmeyen bu gençler fikri açıdan da kendilerini yetiştirmeye çaba harcamışlardır. Esir gençler İngilizce, Fransızca bir süre de Almanca tahsil etmişlerdir. Bununla birlikte alaturka ve alafranga musiki mektepleri kurularak konserler verilmiş, bakkaliye, tuhafiye, zücaciye satışı yapabilmek amacıyla bir kooperatif şirketi kurmuşlardır. Esir gençlerimizin gösterdikleri en büyük muvaffakiyetlerden biri de yayınladıkları gazetelerdir. Bunlar “İravadi” isimli ciddi ve “Ne Münasebet” isimli mizahi gazetelerdir.

Derginin **sekizinci sayısında** da dergininin mecmua heyetinin hâlâ kendisini ifade etmeye çalıştığı görülmektedir. Mecmuanın heyet-i tahririye müdürü Selahattin Enis “Hafta Musâhabesi” başlığı altında kaleme aldığı yazısında Şebâb’ın hececi veya aruzcu olmaktan ziyade tek bir amaçları olduğunu belirtir: O da güzellik ve doğruluktur. Bu

makaleyle birlikte derginin yayın politikasında kısmi bir değişim olacağının ipuçları verilmiştir.

> "(Şebâb) bu gün sekizinci numarasıyla yeni ve ceyyid bir ufukda (Şebâb)ın aradığı yalnız "güzellik ve doğruluk"dur. Bu i'tibâr ile (Şebâb) ne yalnız hececi, ne de yalnız 'arûzcudur. Binâen'aleyh muhterem kari'ler, (Şebâb)ı "güzellik ve doğruluk" dan başka hiçbir fikrin mürevvici olmak üzere 'ad ve telakkî etmemelidirler. Biz, yalnız güzellik ve doğruluk istiyoruz bunun içindir ki size de "güzel ve doğruyu seviniz, güzele ve doğruya yürüyünüz!" diyoruz." (Şebâb; 8; s.194)

Artık Şebâb Mecmuası kendine yeni bir misyon daha edinmiştir. Bu da kendilerini aruzcu veyahut hececi kabul eden kitleleri bu derginin çatısı altında, güzellik paydasında birleştirmektir.

> "Yalnız şuna kâni'iz ki ne 'arûzcuların hececileri zevksizlikle ithâma hakları vardır, ne de hececilerin 'arûzcuları "dönme" olarak 'ad eylemeğe.. İşte (Şebâb) bugünden i'tibâren yekdiğerine düşman olan bu iki kardeş kitleyi sahîfeleri arasında toplamaya ve onların yekdiğerine karşı kin ve gayz içinde sıkılmış yumruklarını açarak bu iki kardeş eli birleştirmeye ve böylece onları yan yana, yalnız "hakîkat ve güzellik"e doğru yürümeye da'vet ediyor." (Şebâb; 8; s.194)

Mecmuanın "Unutulmuş Sahifeler" isimli sütunda ise Geyikli Ahmet Paşa'nın oldukça sade bir dille yazılmış şiirine yer verilmiştir. Ayrıca "Garp Edebiyatı" isimli sütunda Edgar Allan Poe'ya ait bir hikâyenin tercümesine yer verilmiştir. Bu sayıda 336 yılında yapılan Resim Sergisine dair bir değerlendirme yazısı da mevcuttur.

Dokuzuncu sayıda, Mehmet Rauf hatıratının bu kısmında Edebîyat-ı Cedidenin muhaliflerini anlatmıştır. Zikr olunan belli başlı muhalif isimler Andelib, Mehmed Celâl ve İsmet iken Servet-i Fünun güruhunun en fazla tenkit edildiği mecmualar ise Malûmat, Hazine-i Fünûn, İrtikâ olarak belirtilmiştir. Mehmet Rauf Servet-i Fünûn neslini tahsil görmüş, lisan bilen, araştırmaya ve yeniliklere açık, ahlaki açıdan nezih gençler olarak ifade ederken, muhaliflere karşı oldukça acımasız (cahil, tembel, söz ve ahlaki açıdan düşük bir sürü sokak beyi) değerlendirmeler yapmıştır. Mehmet Rauf Servet-i Fünun Edebiyatı aleyhindeki güruhun itirazlarını şu şekilde ifade etmiştir:

> "İ'tirâzlar tek bir sözde hülâsa olunabilir: "Anlaşılmıyor, anlamıyoruz" diye şikâyet ediyorlar; bütün mu'terizler yalnız bu nakarâtı tekrârlıyorlar idi. Bu esâsın etrâfında dokudukları diğer terâneler: 'Çalıyorlar, Fransızcadan tercüme ediyorlar…" iddi'âsı, ve 'lisân mahvoluyor…' şikâyeti idi." (Şebâb; 9; s.219)

Mehmet Rauf hatıratının devamında yukarıda sıralanan itirazlara karşı dâhil olduğu grubu savunmaya çalışmıştır.

Mecmuanın bu sayısının önemli edebî makalelerinden biri de Mehmed Hâlid'e ait "Bu Günkü Edebiyatımız" isimli edebî makaledir. Yazının ilk bölümünde Umumi Harp sonrasında Avrupa'daşekillenmeye başlayan, yeni bir edebî tür olan Harp Edebiyatı hakkında bilgi verilmiştir. Öncelikle Harp Edebiyatı nedir sorusuna cevap arayan muharrir daha sonra bu mefhumun farklı Avrupa ülkelerinde (bilhassa Almanya ve Fransa'da) ne şekilde ele değerlendirildiğini izah etmiştir.

> "Hârb'in ilk senelerinde zaferden zafere yürüyen Almanya'da Harb Edebîyâtı, marîz ve hassâs idi. Vatanın zafer haberlerini dinleyen ufukları, ba'zen bir sevinc tûfânı arasında gizli bir enîn duyuyordu. Bu, bütün şân ve galebeye rağmen evlâdı hudûdda gömülmüş bir annenin feryadıydı. Evinden ayrılan mutî', harâretli bir genc Alman neferinin bilmem hangi kal'anın iskâtı hangâmesinde kopan bacağı, kırılan kolu, kapanan gözü önünde bütün bir milletin te'essürâtıydı. Bu marîz, hassâs, kalbî edebîyât Almanların harbini, muhârebenin ilk devrelerinde öyle güzel, ince ve hakîki anlatıyordu ki. Toprağında düğüşmeyen Almanya için harb, bi't-tâbi' bu sahnede görülebilirdi. Hâlbûki Fransa, adım adım müdâfa'a edilen toprakların her karışında bir gencini Allah'a terk edib çekiliyor, geriliyordu. Düşen burclar üzerinde dalgalanan yeni bayrak etrâfında dolaşan süngüler, uzakdan Fransayı tehdîd ederken Fransızlar harbî edebîyâta Almanlar gibi nakl etdiremezlerdi; Nitekim de etdirmediler. Fransanın harb edebîyatı kanlı, cânlı, teşvîk ve teşcî' neşîdeleri oldu. Orada ölen bir oğlun, yâhûd zevcin arkasından ağlayan bir kadın feryâdı değil, ezilen, çiğnenen vatanın istimdâdını tekrâr eden 'umûmî, içden gelen mâtemli bir sadâ yükseldi." (Şebâb; 9; s.228)

Yazının devamında muharrir, Türk edebiyatına dair oldukça önemli bir tespitte bulunmuştur: Savaşın en kanlı kısmının vuku bulduğu Anadolu topraklarda sanatkârların bir kısmı kulaklarını yükselen feryatlara tıkamışlardır. Anadolu'da yetişen yiğit gençlerin cepheden cepheye koşarken gösterdikleri imanın büyüklüğü, şairler ve muharrirler tarafından anlaşılamamıştır. Vatanın içinde bulunduğu Harb- i Umumiyi, milletin varoluş mücadelesi olarak değerlendiremeyen übeda eserlerinde realiteden oldukça uzak hayali, mesut, sevdaperest tasavvurlarda bulunmuşlardır. Mezkûr yazıda savaş esnasında olduğu gibi Umumi Harp sonrasında da sanatkârların hayatın gerçeklerinden yüz çeviren bir tutum sergilemeleri şiddetlice tenkit edilmiştir.

Bu sayıda da "Garb Edebiyatı" başlığı altında tercüme hikâyelere devam edilmiştir. Bunun yanı sıra Osman Cemal'in Orhan Seyfi Bey ile yaptığı mülakat yer almıştır. Bu

yazıda da aruzcu- hececi tartışmalarına yer verilmiştir. Hececilerin bu önemli isminin ağzından farklı bir değerlendirmelere yer verilmiştir. Mecmua yayın hayatını tamamlayana kadar Osman Cemal'in "Gücenmek Yok" isimi altında neşredilen mülakatları ve mizahi yazıları dergiye farklı bir soluk getirmiştir. **Onuncu sayıda** Mehmed Hâlid edebiyat tarihçiliği konusunu incelediği "Edebîyât Tarihimizin Tedkikine Doğru" başlıklı yazısına önemli bir tespitle başlamıştır.

> "Ma'lûmdur ki Türk Edebîyâtı târîhi şimdiye kadar usûl ile, 'ilmî bir sûretde tedkîk edilmiş değildir. Elyevm edebîyât târîhimizin yeniden tedkîkine bundan dolayı çok muhtâc ve müftekiriz." (Şebâb; 10; s.242)

Muharrir edebiyat tarihinin doğru bir şekilde incelenebilmesi için öncelikle tarihin bütün şubeleriyle (siyasi tarih, sanayi-i nefise tarihi, medeniyet tarihi vb) bilinmesi gerektiğini belirtmiştir. Fakat bizde tarih şuuru tam ve doğru olarak yerleşmediği için edebiyat tarihimizin de tetkikinde de büyük aksaklıklar görüldüğünü ifade etmiştir:

> "Edebîyât târîhimize gelince, târîhimizin diğer şu'beleri hakkında 'umûmî ma'lûmât olmadıkca bu kısmın tedkîk ve tesbîti hemân hemân imkânsızdır. Çünkü edebîyâtın muhît ile sıkı sıkı bir münâsibeti vardır. Binâen'aleyh her edebîyât ancak muhîti içinde anlaşılabilir. Bir devrin edebîyâtını o devrin 'adetlerini siyâsi, ictimâ'i, harsî mü'esseselerini tanımadıkca anlamak güç, belki de kâbil değildir. Buna binâen edebîyat târîhimizden evvel 'umûmî medeniyet târîhimizi çizmek, bu sûretle edebîyât târîhiyle birlikde sanâyi'-i nefîsemizin târîhini tetebbu' edeceklere müsâ'id bir zemîn hâzırlamak lâzımdır. Edebîyât târîhimizle uğraşacaklara 'umûmî medeniyet târîhimizin tedkîki ve vazîfesini de yükletmek hîç bir şeyi yapmamağa niyet etmekdir. Edebîyâtın muhît ile münâsebetini düşündükce 'umûmî medeniyet târîhimizin tedkîkinden evvel, edebî müverrihlerimizin- eğer varsa, yâhûd olacaksa- edebîyât târîhimizin tesbîti için sarf edecekleri semeresiz kalacakdır, demekde tereddüd etmiyorum." (Şebâb; 10; s.242)

Osman Cemâl Bey mecmuanın onuncu sayısında da mülakatlarına devam etmiştir. İsmini belirtmediği fakat matbuat âleminden olduğunu tahmin ettiğimiz bir beyle yapılan bu görüşme ironik bir mahiyettedir. Zira "Üstad" olarak zikrolunan bu zatın edebiyat dünyamıza dair hiçbir fikri yoktur. Osman Cemâl de bu durumu mizahi bir üslupla nakletmiştir.

Mecmuanın sosyal hayata dair en fazla ele aldığı konu kadınlardır. Derginin bu konuya yaklaşımı iki farklı şekilde tezahür etmiştir. Kadın yazarlar, ekseriyetle kadının değerli ve sevgiye layık bir varlık olarak ifade ederken, erkek yazarlar istinalar mevcut olmakla birlikte bu konuda olumsuz bir tavır içinde olmuşlardır. "Dayak" meselesiyle

alevlenen tartışmalar devam ederken mecmuanın yayın heyeti, sanat dünyasından bir kadının (Mediha Hanım) katledilişini şu dikkat çeken başlıkla karilerine duyurmuştur: “Su Testisi Su Yolunda Kırılır.” Mezkûr yazıda Mediha Hanımın öldürülüşü haklı bulunarak, Mediha Hanım’ın katli adeta meşrulaştırılmıştır. Bu cinayetin, maktulün masum ve günahsız olmaması gerekçeleri gösterilerek, sosyal adaletin sağlanabilmesi için elzem olduğu savunulmuştur.

On birinci sayıda, Rıza Tevfik’in Florinalı Nâzım’ın “Mecmua-ı Eşâr”ını tenkit ettiği yazı dizisinin ilk bölümüne yer verilmiştir. Rıza Tevfik sadece eseri değerlendirmekle yetinmemiş, Florinalı Nâzım’ın kendisine yönelttiği edebî sorulara batı kaynaklı referanslardan hareketle cevaplar vermiştir. Meselâ münekkit, şair nedir sorusunu Eski Yunandan başlayarak günümüze kadar gelinceye kadar Avrupa düşünce tarihinden hareketle cevaplamıştır.

Bu sayıda edebî tenkitin yanında sosyal hayata dair de bir eleştiri de mevcuttur. “Aile Terbiyesi” başlığıyla neşredilen bu yazı terbiye mefhumunu ele almıştır. Terbiyenin içtimai hayatta yalnızca okulda edinildiği öngörüsüne karşı çıkan yazar aile terbiyesinin önemine dikkat çekmiştir.

On üçüncü sayısında da Rıza Tevfik’in Florinalı Nâzım’ın “Mecmua-ı Eşâr”ını tenkit ettiği yazı dizisine devam etmiştir. Yazısının bu kısmında sanatkâr ve hünerver arasındaki farka değinen münekkit, bir eserde üslub-ı beyanla birlikte heyecan-ı ilhamın gerekliliğine işaret etmiştir. Yazıda ayrıca objektivizm ve sübjektivizm kavramları izaha çalışılmıştır.

Mecmuanın yayın heyetinin yayın hayatı boyunca hedefinde Yusuf Ziya Ortaç vardır. Mecmuanın bu sayısında yer alan “Darülbedayi ve Onlar” isimli yazıda Yusuf Ziya ve Hâlid Fahri Bey’lere yönelik oldukça ağır ithamlarda bulunulmuştur. Bu yazının kaleme alınışındaki sebep şöyledir: Darülbedayiinin temsiliye heyetinden Râşid Rızâ Bey ile heyet-i idare ve edebiye heyetinden Ahmed Nuri Bey arasında yaşanan tartışmanın müessese dâhilinde halledilebilecekken Alemdar Gazetesinin sütunlarına taşınarak ifşa olunması büyük bir tepki çekmiştir. Yazının ilerleyen bölümünde Ali Nejad Bey, Yusuf Ziya’yı Binnaz Tepesi isimli piyesiyle ilgili düzeltmeleri Hüseyin Suad Bey’e yaptırmasına rağmen onun ismini hiçbir şekilde kullanmamakla suçlar. Ayrıca Ümit Matbaasında bir

para meselesinden dolayı karşı karşıya gelen Yusuf Ziya ve Hâlid Fahri'nin çıkarlarının kesiştiği noktada tekrar birbirleriyle dost olmaları ağır bir şekilde eleştirilmiştir.

Mecmuanın on dördüncü sayısında, Sedâd Nâmî "Maskeler Aşağı" başlığıyla ses getirecek bir yazı dizisinin ilk kısmını yayımlamıştır. Yusuf Ziya Bey'in edebiyat âleminde kopardığı fırtınalara daha fazla tahammül edemeyen muharrir giriş kısmında uzun uzadıya kendini bu yazıya sevk eden sebepleri sıralamıştır. Bununla birlikte üzerinde detaylıca durulan bir diğer husus da Yusuf Ziya Ortaç'ın ve Alemdar gazetesi çevresinde yazı yazan gençlerin yeni bir şey söylemedikleri, birbirlerinin söylediklerini aynen tekrarladıklarına olan inancıdır. Münekkit bu benzerliğin tesadüfî bir şekilde olamayacağını savunur:

> "Aynı kitâb ve hatta 'aynı sahîfelerde mütevevvi'imzâlarla öyle garîb tarzlarda tekrâr edilmiş 'aynı fikirler ve mevzû'lar var ki insân bunlara biraz tevârüd ve biraz da eser-i tesâdüf diyebilmek için çok safdil olmalıdır!..." (Şebâb; 15; s.351)

Yazar, yazının son bölümünde ise duygularını aynı kelimelerle, tamlamalarla dolduran şairlerin şiirlerinden örnekler verilerek iddiasını ispata çalışmıştır.

> "İşte size bulduğum ba'z misâller:
>
> Göğsü üstünde bir menekşe gülü.. (Hâlid Fahri- 'Alemdâr)
> Göğsünde taşırdın menekşe gülü.. (Hâlide Nusret- Dördüncü Kitâb)
>
> Sazlıklarda inilderken rûzgârın neyi (Yûsuf Ziya- 'Alemdâr)
> İnliyorken rûzgârın ağaçlıklarda neyi.. (Necdet Rüşdi- 'Alemdâr)
>
> Artık ilerliyordum, başım eğilmiş yere.. (Nâzım Hikmet- 'Alemdâr)
> Başımı yere eğdim
> Yoluma gidiyorum.. (Valâ Nûreddîn- Birinci Kitâb)
>
> Onun baygın gözlerimde kendini gördü.. (Yûsuf Ziyâ- 'Alemdâr)
> Esîrcinin gözlerinde gördü kendini.. (A.(ع) Nâhid- 'Alemdâr)
>
> Gölge çökerek kararınca su.. (Fârûk Nâfiz- Dördüncü Kitâb)
> Gökler açılıb da kararınca su.. (Nâzım Hikmet- 'Alemdâr)
>
> (Şebâb; 15; s.351)

On dördüncü sayıda ayrıca Maupassant'ın "Küçük Fıçı" isimli hikâyesinin tercümesine yer verilmiştir. Bu sayının önemli yazılarından biri de, Hâlide Nusret Zorlutuna ile yapılan mülakattır. Osman Cemâl'in mizahi üslubuyla süslediği bu yazıda da

Yusuf Ziya Ortaç ve Alemdar gazetesinin çatısı altında yer alan kalemler üstü kapalı bir şekilde tenkit edilmiştir.

On beşinci sayıda Cenâb Şahabettin'in "Edebiyatda Türkçülük" isimli makalesine yer verilmiştir. Bu yazıda muharrir, bu kavrama dair değerlendirmelerine yer vermiştir. Milletin sinesinden doğduğu iddia edilen Türkçülüğün büyük bir yalan olduğunu savunan yazar, edebiyatta Türkçülüğün varlık göstermesini halkı aldatmak amacıyla İttihat ve Terakkinin tarafından icad edilmiş bir oyun olunduğunu savunur.

> "Edebîyâtda Türkcülük, dediler ki, milletin sinesinden doğdu: İşitdiğim ve bildiğim târîhi yalanların işte en büyüğü budur. Zirâ ben bu yumurcağı daha Selanik'de Beyaz Kule dibinde dünyaya geldiği günden beri tanırım. Bunu doğuran, Ziyâ Gökalp meşîme-i tasavvufu oldu. Bir mütenebbî-i kem-şu'ûrun işkembe-i kübrasını "sîne-i millet"le taglît edecek kadar dalgın olanlara hitâb bile etmem… Fakat hakâike hubb ve hürmet besleyen gencler bilmedirler ki edebîyâtda Türkcülük de bin bir ittihâd ve terakki fırıldaklarından biridir. İttihâdcılar cem'iyyet-i millîyemizi kendi kerâmet-i siyâsiyyelerine inanabilecek bir "cumhûr-ı humekâ" hâline düşürmek istediler. Onlarca her vadide 'âmmeyi aldatmak bir destûr-ı idâre idi; vadi-i edebde aldatmak için de "Türkcülük"ü îcâd etdiler ve biçâre saf halka: "İşte senin edebîyatın!" dediler. Edebîyâtda Türkcülüğün babası siyâset-i ittihâddır. Fırka-i ittihâd ve siyâset-i ittihâd mevcûd olmasaydı Ziyâ Gökalp'in dimâğında o yumurcak rüşeym teşkîl edemezdi." (Şebâb; 15; s.362)

Millî Edebiyatın milletin değil, ittihat devrinin ürünü olduğunu söyleyen Cenâb Şahabettin edebiyat âleminde gürültüler koparan bu cereyanın yazınımıza getirdiklerini ise iki bölümde izah etmiştir. Bunlardan ilki nesirde tamlama ve terkiplerin yer değiştirerek yazılması olmuştur. Bu durumu muharrir yazısında örneklendirerek şu şekilde izah etmiştir:

> "Büyük bir gürültü ile karşımıza çıkan "Türkcülük" edebîyâtımızda ne yapdı; nesirdeki icraâtı vasfı ve izâfî terkîbler eczâ-yı kelâmın yerlerini değişdirmek meselâ Bâb-ı 'Âlî yerine 'Âlî Bâb ve fenn-i hendese yerine hendese fennî vaz' etmek gibi çocukluklara münhasır kaldı." (Şebâb; 15; s.362)

Millî Edebiyatçıların nazma getirdikleri bir diğer yenilik ise veznin musiki mahiyetinden vazgeçilerek, aruza karşılık parmak hesabını yani hece veznini kullanmaları olmuştur. Ancak yazar bu veznin çocukça hislerden daha fazlasını anlatmaya yetemeyeceği kanaatindedir.

"Nazımdaki mûvaffakiyetleri de "vezin"in mâhiyet-i mûsîkiyyesinden gaflet ederek 'an'ane-i arûza bedel parmak hesâbını çıkarmak mevzû'-ı nazmı 'aşk ve şevk gibi yâhûd 'askeri kantolar gibi ibtidâ'î heyecânlar verebilecek şeylere hasr etmek, neşîdelere fikirden ziyâde tıflâne hisler ve ra'iyâne sözler doldurmak oldu." (Şebâb; 15; s.362)

Hece vezninin aruz veznine galip geleceğini iddia edenlerin yanıldıklarını belirten yazar, İttihat ve Terakki siyasetinin son bulduğu gibi parmak hesabı yapanların da kısa bir süre sonra ortadan kalkacaklarını savunmuştur.

"Devr-i Hamîdî 'ale'l-ıtlâk: "Sus!" demişdi; devr-i ittihâd: "Şöyle terennüm edebileceksiniz!" dedi. Fakat edebîyât her kumandaya rağmen tarîk-i târîhiyyesini ta'kîb ediyor ve edecekdir. Ve haklı o dur ki zamân ona hak verir!" (Şebâb; 15; s.362)

Sedâd Nâmi'nin başladığı "Maskeler Aşağı" yazı dizisinin ikinci kısmını "Maskeler Düşerken"i Ercümend Behzât kaleme almıştır. Yazının ilk kısmında Yusuf Ziya Bey'in edebiyat dünyasında giderek güç kazanması eleştirilmiş, ikinci kısmında da Yusuf Ziya Ortaç'ın intihal ve ilham suretiyle diğer şairlerden yaptığı alıntılar örnekler üzerinden izah edilmiş, sonuçta karar okuyucuya bırakılmıştır.

"Sönüyor kalbimizde son sevdâ (Fârûk Nâfiz -Şarkın Sultanları)
Kıvrandı bir yılan gibi içimde sevdâ (Yûsuf Ziyâ - Âşıklar Yolu)

Kız vücûdun sarı güller gibi ter;
Çık sudan kendini 'üryân göster.
Kız vücûdun ne güzel böyle açık.
Kız yakından göreyim sâhile çık!! (Yahya Kemâl)

Aşağıya Yûsuf Ziyâ Beyden nakl edeceğimiz mısrâ'lar fikr hiss i'tibâriyle yukariki kıt'anın 'aynıdır:

Gül perisi gül perîsi nereden çıkdın,.
Güneş yüzü hiç görmedi mi hîç beyâz ensen
Gül perîsi baykuşların göklerin rengi
Gülüşü kendin mi öğrendi kuşlar ahengi (Yûsuf Ziyâ- Âşıklar Yolu)

Ben ki alnımda isterim defne (Hâlid Fahri- Baykuş)
Süslüyorken genc alnımı bir defne dalı (Yûsuf Ziyâ- Âşıklar Yolu)

Ben her akşâm dolaşırken bu yeşil sâhilde (Fârûk Nâfiz- Şarkın Sultânları)

Geçen akşâm gezinirken sarışın kumral, bir sâhilde….(Yûsuf Ziyâ- Âşıklar Yolu)

Bağda şehzâde hayâle dalar. (Fârûk Nâfiz- Şarkın Sultânları)
Mehtâb ufka alçalırken dalıb hayâle (Yûsuf Ziyâ- Âşıklar Yolu)”
(Şebâb; 15; s.377)

Mecmuanın on altıncı sayısında, “İlmî Tedkikler” sütununda eğitim hayatıyla ilgili bir makaleye yer verilmiştir. “Avrupa ve Amerikada Darülfünûn Hayatı” başlığını taşıyan bu makalede farklı kıtalardaki üniversitelerde tahsil gören gençlerin hayatından kesitler sunulmuştur. Üniversitenin (Darülfünun) sadece ilmi bir kurum olmasının dışında iyi bir terbiye ocağı olduğunu savunan muharrir, İngiltere’den Oxford, Amerika’dan da Harvard üniversiteleri üzerinden düşüncelerini izaha çalışmıştır.

Mecmuanın bu sayısında da hececi şairlere yönelik tenkitler iki yazıyla devam etmiştir. Bu mevzuda ilk yazı “İşin İç Yüzü” isimli tenkit yazısıdır. Bu yazıda, Yusuf Ziya Ortaç acemi şairlerin kaleme aldıkları şiirleri bile kopya etmekle itham edilmiştir. Bununla birlikte, Halit Fahri Ozonsoy’un Alemdar mecmuasında Ahmet Haşim’in Henri de Regnier’den intihal yaptığını iddia etmesi üzerine münekkit, bu iddianın yersizliğini ispata çalışmıştır. Yazar sonuç kısmında, Hâlid Fahri’nin bu iddiasını insafsızlık olarak değerlendirmiştir.

Mecmuanın bu sayısında da Osmân Cemâl’in nüktedan mülakatları devam etmiştir. Alemdârcı Pehlivan Kadri ile gerçekleştirilen bu görüşmede, matbuat âleminin önemli isimleri hakkında ilginç değerlendirmelere yer verilmiştir.

On yedinci sayıda Millî Edebiyata dair yazıların devamı gelmiştir. “Bu Günün Genç Şairleri” isimli yazıda Millî Edebiyat mevzusunda önemli olan hususun vezin değil mana olduğu belirtilmiştir. Söz konusu edebî cereyan her milletin nev-i şahsına münhasır bir mahiyette olmalıdır. Halkın anlamadığı, kültürüne ve geleneğine uygun olmayan başka milletlerin edebiyatlarından alıntılanmış hayal ve satırların millet nezdinde bir tezahürü olamayacağını belirten muharrir, nev-heves gençleri bu yazısıyla uyarmaya çalışmıştır.

“Maskeler Düştükten Sonra” isimli makale Sedâd Nâmi’nin başladığı yazı dizisinin son kısmıdır. Yusuf Ziya Ortaç’ı Arsen Lüpenlik yapmakla itham eden yazar kaleme aldığı yazı dizisiyle birlikte şairin maskesinin düştüğünü ifade etmiştir. Yusuf Ziya Bey’e ait kirli

çamaşırları ortaya döktüğünü söyleyen yazar, intihal iddiasını verdiği örnekler üzerinden ispata çalışmıştır.

On altıncı sayıda neşrine başlanan “Avrupa ve Amerikada Darülfünun Hayatı” isimli yazı dizisinin on yedinci sayıda da ikinci kısmı yer almıştır. Bu kısımda Almanya ve Fransa’daki üniversitelerin, öğrencilere sağladığı olanaklar anlatılmıştır.

On sekizinci sayıda yer alan “Millî Edebiyatta Orijinalite Nedir?” isimli makalede Avrupa’da başlayan ve dünyaya yayılan milliyet mefkûresinin Osmanlı topraklarındaki yansımaları üzerinde durulmuştur. Yeni tanıştığımız bu fikre kurtuluş umuduyla sarılmanın bizlere pahalıya mal olduğu belirten muharrir, bu durumun sebebini ise Osmanlının çok uluslu yapısına bağlamıştır.

> “… Bu memleketde bir kitle-i halk mevcûd olduğu hâlde; millî mefkûreye, mu‘ayyen harsa mâlik ve bir vahdet-i tâm irâ’e eden bir millet yokdu. Ya‘ni milletimiz, Türklerden başka, mâzîye, târîhe, harsa, ‘an‘aneye mâlik Arab, Kürd, Arnavut, Rum Ermeni ve sâ’ireden mürekkeb bir cem‘iyyet-i ‘Osmâniyye idi. Yekdiğerine pamuk ipliği ile bağlı bu halk kitlesi elbet bir millet teşkîl edemiyordu. Bi’n-netîce bu memlekete giren milliyet sevdâsı büyük münâza‘lara meydân verdi. Erbâb-ı tefekkür ikiye ayrıldı, Türklük, İslâmlık, ‘Osmânlılık teslîsini bir türlü kitâba uydurdular. Binâen-‘aleyh bu yeni îmân, yeni tezâhürler tevlîd edemedi. San‘atda, ‘ilmde kendini gösteremedi. Anlaşıldı ki, yeni îmân, bu milliyet rûhu, halk kitlesinin vicdânında mevcûd ayrılıklara bu davâ-yı kâfî değildi, oradaki gizli duyguları te’lîf edemiyordu, altında zavâhirde kalması muhakkakdı.Ve öylede oldu.” (Şebâb; 19; s.437- 438)

Millî Edebiyat bağrından çıktığı milletin hayatından izler taşımalıdır diyen muharrir biz de bu durumun tam olarak idrak olunamamasından kaynaklı olarak diğer milletlerin malı olan eserlerin çalınmasından ve yalan yanlış taklit edilmesinden şikâyet eder.

> “Millî edebîyat, millî harsın, milletin ‘umk-ı rûhında yaşayan ictimâ‘i vicdânın, ihtiyâc ve arzûsuna tevfîkân, büründüğü mübhemiyyet ve mahfiyyetden sıyrılıb ortaya atılması ve fakat bunun rûha yakın ve sıcak bir ifâde ile, derin bir san‘atkârlıkla îfâsıdır. Yoksa, sağı solu taklîd etmeğe uğraşan edebîyât değil.” (Şebâb; 19; s. 438)

Bu sayıda dikkat çeken yeni yazı dizisine başlanmıştır Yazı dizisinin bu ilk bölümünde Servet-i Fünun ve bilhassa Tevfik Fikret’i etkisi altına alan Fransuva Coppee’un hayatı ve eserleri anlatılmıştır. Mecmuanın daha sonraki sayılarında Coppee’un

Catulle Mendes'le tanışması ve edebî anlayışının şekillenmesi şiirlerinden verilen örneklerle izah edilmiştir.

Mecmuanın **yirmi ikinci sayısında** genç şairlerin eserlerinin yer aldığı "Yedinci Kitap" ile ilgili bir tenkite yer verilmiştir. Yedinci kitapta Nâzım Hikmet, Necmeddîn Halîl, Necdet Rüşdi, Yûsuf Ziyâ, Nâzım Kemâl, Hâlid Fahri, Emîn Receb, Fârûk Nâfiz, Celâl Sâhir, Rızâ Tevfîk, Ertuğrul Emîn, Ali Hasan Beylerin yazdıkları şiirler mevcuttur. Nazım Hikmet'in kitapta yer alan dört şiiri detaylıca tahlil edilerek, üzerinde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Mecmuanın bu sayısında "Temaşa Tenkidi" başlığı altında bir tiyatronun sahnelenişiyle ilgili tenkide yer verilmiştir. Alphonse Daudet'nin faciayla nihayet bulan trajik bir aşk hikâyesinin anlatıldığı L'Arlésienne isimli eseri, Kemal Emin Bey tarafından adapte edilmiş ve Yeni sahne sanatkârları tarafından sahnelenmiştir. Münekkit yazının giriş kısmında söz konusu yazı hakkında detaylı bilgi vermiş akabinde de oyuncuların rollerindeki muvaffakiyetlerini değerlendirmiştir.

Mecmuanın **yirmi dördüncü sayısında** neşrolunan "Edebîyat Âlemimizdeki Bugünki Cereyanlar" isimli makalede öncelikle edebî zümreler sınıflandırmıştır. Yazının ilerleyen bölümünde ise Millî Edebiyat hareketinin teşekkülü ve tatbik ettikleri esaslar belirlenmiştir. Yazar bu edebî harekete karşı menfi bir tavır içinde olmuştur.

> "Vicdân-ı 'umûmi ve millîde ne derece bir mevkı'-i hürmet ve san'at kazandıkları zevk-i 'umûmîye, zevk-i selîmlerine tercümân olan bütün esâtize-i edebîn son zamânlarda vurdukları tokatlarla anlaşılan ve dâ'imâ yekdiğerini medh ve ıtrâ eden bu yaygaracı mahlûkların müddeası üç noktada toplanabilir:
> 1— Lisânı kendilerinin sadeleşdirdikleri.
> 2— Edebîyâta millî bir renk verdikleri.
> 3— Eserlerinin ibdâ'î ve kendilerinden evvelkilere fâ'ik olması.
> Destûr şeklinde ortaya atıb müdâafa'a etdikleri bu üç noktaya şimdilik işâret edib geçiyorum." (Şebâb; 24; s. 578)

Derginin içeriği uğradığı kısmi sansürlere rağmen değişmemiştir. Dergi yayın hayatı boyunca romantik, lirik tavrını sürdürmüş ve sütunlarına taşıdığı yazıların muhtevasında büyük değişiklikler yapılmamıştır.

3.5. Şebâb Mecmuasının Yazar Kadrosu

Şebâb'ın incelemesini yaptığımız 24 sayıda toplam 202 isim yer almaktadır. Derginin hatırı sayılır bir yazar kadrosu mevcuttur. Edebiyat dünyasında ün kazanan güçlü kalemlerin Şebâb'ı matbuat dünyasında hatırı sayılır bir yere getireceğine olan inancını Ali Nejad ilk sayıda şu sözleriyle dile getirir:

> "Şebâb" temin ettiği mümtâz kalemlerle bi-hakkın iftihâr edebilir: Memleketde gezip de bir şahsiyet-i edebîye kazanmış hâmi-i san'at zevâtın muâvenetiyle "şebâb" bir mezhere-i nûr ve ziyâ hâline gelecektir." (Şebâb; 1; s.3)

Mecmua ilk sayısından itibaren yazar kadrosunu künyesinde okuyuculara şu şekilde duyurmuştur:

> "**Erkân-ı Tahrîriyemiz:** Ahmed Hikmet, Ahmed Râsim, Ahmed Hâşim, Hasan Bedreddin, Hüseyin Siret, Rıza Tevfik, Abdullah Cevdet, Mehmed Rauf, Yahya Kemal, Yakup Kadri Beyefendiler.
> **Aile-i Tahrîriyemiz:** İbrahim Nâmî, İbrahim Hakkı, İsmail Faik, Ekrem Vecdet, Peyami Safa, Hamdi Nüzhet, Daloğlu Fuad Beyler, Zehra Fuad Hanım, Salahâddin Enis, Ali Nejad, Ali Ulvi Beyler, İnâyet Faik Hanım, Fatin Tevfik Bey..
> **Muâvin-i Tahrîriyemiz:** Memleketin bütün gençleri, perestişkâr-ı edeb ve san'at oldukları hâlde şimdiye kadar kendini göstermemiş olan bütün erbâb-ı kalemin şâyân-ı neşr makaleleri için sahîfelerimiz güşâdedir."

Mecmuanın neşri boyunca birden fazla yazısı bulunan yazarlar ve yazı sayıları şöyledir: A.(ا) Rıfkı (3), Abdullah Cevdet (3), Abdurrahman Hâmid (8), Ahmed Ziyâ(3), Alî Nejad(5), Alî Ulvî(4), Burhaneddîn Alî(4), C.;(3), Cenâb Muhiddîn(3), Cenâb Şahabeddîn(2), Daloğlu Fuad(3), E.(ا) V. (3), Ekrem Vecdet (11), Fatîn Tevfîk (10), Florinalı Nâzım (7), Hüseyin Sîret (4), Hüseyin Zâtî (3), İ(ا). Safâ (3), İbrâhîm Nâmî (2), İhsân Vasfî (2), İnâyet Faik (9), İsmâil Fâik (3), Kemaleddin Kamu (2), Kemaleddîn Turgud (6), M. Selâhaddîn (3), Mehmed Asaf (2), Mehmed Hâlid (5), Mehmed Rauf (6), Kesriyeli Mehmed Sıdkı (7), Muammer Enîse Azmî (2), Mustafa Nihâd (3), Münîr Süleymân (4), Nâ-bedîd (3), Nureddîn Semîn(2), Orhân Sâbit(3), Osmân Cemâl (10), Osmân Nûri (3), Moralızâde Rıfat Ahmed (5), Rıfkı Melûl (5), Rızâ Tevfik (9), S. (ص) E. (ا) (3), Selâhaddîn Enîs(15), Sâlih Fuad(2), Sâlih Sadeddîn (2), Salim Hâtifî(2), Sedâd Nâmi (3), Sezâî İbrâhim(2), Yaşar Şadî (4), Zehra Fuad (4).

Mecmuada kadın yazarların yazılarına da yer verilmiştir. Yayın hayatı boyunca sekiz kadın yazarın eserleri neşr edilmiştir, bu yazarların isimleri şöyledir: Aliye Esad, Güzide Sabri, Hâmide Salîh, İnâyet Faik, Mâide Hidâyet, Muammer Enîse Azmî, N(imet) H.(ح),

Zehra Fuad. Kadın yazarlar ekseriyetle kadınlarla ilgili yazılar veyahut hissi aşk hikâyeleri kaleme almışlardır.

Bazı yazılar imzasız bazı yazılar da müstear isimlerle yayımlanmıştır.

3.6. Şebâb Mecmuasının Kimlik Bilgileri (1-24)

Çizelge 3.1. 23 Temmuz 1336 [1920]

No:1 23 Temmuz 1336 [1920]

Yazar Adı	Yazı Adı	Sayfa	Türü	Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam
	Bir Kadın Fotoğrafı	Dış kapak	Fotoğraf	Görsel
İmzasız	Bu Nüshası	1	İçindekiler	Yazı
	Alî Nejâd	2	Fotoğraf	Görsel
Alî Nejâd	Bir Hasbihâl	2- 4	Sohbet	Yazı
	Ekrem Vecdet	4	Fotoğraf	Görsel
Ekrem Vecdet	Zerdüştün Beldesinde	4	Şiir	Yazı
	Hüseyin Sîret	5	Fotoğraf	Görsel
Hüseyin Sîret	Çiçekli Bir Gökse	5	Şiir	Yazı
	M. Selâhaddîn	6	Fotoğraf	Görsel
M. Selâhaddîn	Gölgemle Başbaşa	6- 7	Şiir	Yazı
Fatîn Tevfîk	Beni Niye Yaraladın?	7	Şiir	Yazı
	Mehmed Rauf	8	Fotoğraf	Görsel
Mehmed Rauf	Hâlid Ziyâ İle İlk Temâs -1-	8- 10	Hatıra	Yazı
	Selâhaddîn Enîs Bey	11	Fotoğraf	Görsel
Selâhaddîn Enîs	Zehir Çanağı	11- 12	Fıkra	Yazı
	Alî Ulvî Bey	13	Fotoğraf	Görsel
Alî Ulvî	Kızım Leyla’ya -1-	13- 14	Sohbet	Yazı
	Abdullah Cevdet	15	Fotoğraf	Görsel
Abdullah Cevdet (Doktor)	Türksüz Türkiye	15- 16	Makale	Yazı
	Ahmed Râsim	16	Fotoğraf	Görsel
Ahmed Râsim	Yeni Cereyânlar Karşısında Şebâb	16- 17	Makale	Yazı
İsmâîl Fâik	Şebâb Hakkında Bir Musâhabe	18- 19	Eleştiri	Yazı
İnâyet Faik	Kadın Hakkında…	20	Özdeyiş	Yazı
Zehra Fuad	Erkek mi; Kadın mı Bahtiyâr?	21- 22	Makale	Yazı
İmzasız	Hayât-ı Meşâhîr	23	Hatıra	Yazı
İmzasız	Mizâhî Fıkralar	23- 24		Gülmece
	Şebâb İzdivâc İlânları	24		İlan
	İkrâmiyeli Müsâbakalar			Bilmece
	İstifâdelî Sualler: Bilmece			Bilmece
	Asâr-ı Münteşire			Reklam

Çizelge 3.2. 30 Temmuz 1336 [1920]

No: 2 **30 Temmuz 1336 [1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
İmzasız	Bu nüshada	Dış Kapak	İçindekiler	Yazı
	Ahmet Hikmet	25	Fotoğraf	Görsel
	Ahmed Hâşim	26	Fotoğraf	Görsel
Ahmed Hâşim	Merdiven	26	Şiir	Yazı
Ekrem Vecdet	Bezm-i Münkesir	27	Şiir	Yazı
Mehmet Rıfat	Adaya Elveda	27- 28	Şiir	Yazı
Selâhaddîn Enîs	Zehir Çanağı	28	Fıkra	Yazı
Mehmed Rauf	Hâlid Ziyâ İle Samîmiyyet -2-	29-31	Hatıra	Yazı
Zehra Fuad	Dayak	32-35	Sohbet	Yazı
	İbrâhîm Namî	35	Fotoğraf	Görsel
İbrâhîm Nâmî	Beşer ve Mevt -1-	35-37	Makale	Yazı
E.(ا) H. (ح)	Riyâziyyatın Kuvve-i Muhâkemeye Tesiri	37- 38	Makale	Yazı
	Daloğlu Fuad Bey	39	Fotoğraf	Görsel
Daloğlu Fuad	Sanatta Ahlâk	39- 40	Makale	Yazı
	Hamdi Nüzhet	41	Fotoğraf	Görsel
Hamdi Nüzhet	Atıf Behic'in Jurnali	41- 44	Hikâye	Yazı
	İsmâil Fâik Bey	44	Fotoğraf	Görsel
İnâyet Faik	Kadın Hakkında… -2-	44- 46	Özdeyiş	Yazı
Sâlih Fuad	Saltanat-ı İfâdesine Meftûn Olduğum Selâhaddîn Enîs Beye	46-47	Mektup	Yazı
Fahreddîn Osman	Muhterem Şebâba Ve Müessislerine	47	Mektup	Yazı
İmzasız	Şebâb	48	Mektup	Yazı
İmzasız	Hayât-ı Meşâhîr	48	Hatıra	Yazı
	İzdivâc İlânları			İlan
	İkrâmiyeli Müsâbakalar			Bilmece
	İstifâdeli Sualler (Bilmece)			Bilmece
	Asâr-ı Münteşir		Kitap Tanıtımı	Reklam
	Musâbaka Cevâbları			Bilmece

Çizelge 3.3. 6 Ağustos 1336 [1920]

No: 3 **6 Ağustos 1336 [1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Hâlid Ziyâ Bey	49	Fotoğraf	Görsel
M. Selâhaddîn	İntizâr	50	Şiir	Yazı
	Fatîn Tevfîk	51	Fotoğraf	Görsel
Fatîn Tevfîk	Cânî Gözler	51	Şiir	Yazı
Salim Hâtifî	Meriç İçin	51- 52	Şiir	Yazı
Fahreddîn Osmân	Defter-i Hâtıratımdan	52	Hatıra	Yazı
Mehmed Rauf	Edebîyât-ı Cedîdeye Doğru -3-	53- 57	Hatıra	Yazı
Alî Nejâd	Emil Zola Ve Naturalizm 1	56- 58	Makale	Yazı
	Merasim Köşkünün Balkonunda	58	Fotoğraf	Görsel
	Kemâleddîn Bey	59	Fotoğraf	Görsel
Kemâleddîn (Niğde Maarif Müdîr- i Sâbıkı)	Nesl-i Cedîde İ'tilâ Yollarından: Mâzî, Hâl, İstikbâl	59-61	Makale	Yazı
	Topkapu Serâyında Kahve Tevziî Merâsimi	61	Fotoğraf	Görsel
Alî Ulvî	Kızım Leyla'ya -2-	62- 63	Sohbet	Yazı
İnâyet Faik	Kadın Hakkında… -3-	64	Özdeyiş	Yazı
	Azmî Muhiddîn (Hekimbaşızâde)	65	Fotoğraf	Görsel
Azmî Muhiddîn	İhtisâr-ı Aşk	65- 68	Hikâye	Yazı
Muvaffak İhsân	Şebâba	69	Mektup	Yazı
N(imet). H(ح).	Alenî Teşekkür	70	Teşekkür	Teşekkür
İmzasız	Hayât-ı Meşâhîr	70	Hatıra	Yazı
	Eski Bir Hikâye	71		Gülmece
	Açık Görüşmeler	71- 72		Teşekkür
	Şebâb'ın İyi Haberleri	72		Haber
	Şebâb'ın Kara Haberleri	72		Haber
	İzdivâc İlânları	70		İlan
	İkrâmiyeli Müsâbakalar			Bilmece
	İstifâdeli Sualler (Bilmece)			Bilmece
	Asâr-ı Münteşir		Kitap Tanıtımı	Reklam

Çizelge 3.4. 13 Ağustos 1336 [1920]

No: 4 **13 Ağustos 1336 [1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Hüseyin Rahmî	73	Fotoğraf	Görsel
Ekrem Vecdet	Bahâriye Mehtâbları	74	Şiir	Yazı
Rıfat Ahmed (Moralızâde)	Ada'da Akşâm	74- 75	Şiir	Yazı
	Abdurrahmân Hâmid	75	Fotoğraf	Görsel
Abdurrahmân Hâmid	Ağlar	75	Şiir	Yazı
Muammer Enîse Azmî	Elem	76- 77	Deneme	Yazı
Ebûlfikret	Her Zamân ve Asır İçin/ Mâzî- Hâl- Atî	77	Makale	Yazı
İbrâhîm Nâmî	Beşer ve Mevt 2	78- 79	Makale	Yazı
E.(ا) R.	Târih Tekerrürden İbaretdir. -	80- 81	Makale	Yazı
Selâhaddîn Enîs	Birinci Cevâb "Dayak" Mese'lesi Dolayıyla Zehra Hânım Efendiye	82- 85	Mektup	Yazı
İmzasız	Şebâb	85- 86	Mektup	Yazı
N(imet) H.(ح)	Şebâba	86	Mektup	Yazı
İnâyet Faik	Kadın Hakkında… -4-	87	Özdeyiş	Yazı
Daloğlu Fuad	Sanatda Ahlâk	88- 89	Makale	Yazı
	Bağdâd Köşkünden Bir Manzara	89	Fotoğraf	Görsel
	Topkapı Sarâyında Kalemli Kapı	89	Fotoğraf	Görsel
	Ahmed Nûreddîn	90	Fotoğraf	Görsel
Ahmed Nûreddîn	Kara Kız	90- 92	Hikâye	Yazı
	Topkapı Sarâyında Üçüncü Sultân-ı Osman'ın Dâiresi	92	Fotoğraf	Görsel
İmzasız	Esîrlerimiz Nasıl Çalışmışlar: Çöl Don Kişotu İrfân (Acar)	93	Makale	Yazı
	Çöl Don Kişotu İrfân (Acar)	93	Resim	Görsel
Server Ziyâ	Alî Nejâd Bey	94	Mektup	Yazı
Emîn Âbid (Bakülü)		94- 95	Mektup	Yazı
	Şebâb'ın İyi Haberleri	95		Haber
	Şebâb'ın Kara Haberleri	95		Haber
İmzasız	Hayât-ı Meşâhîr	95	Hatıra	Yazı
	İzdivâc İlânları	96		İlan
	Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı			Reklam
	Asâr-ı Münteşir		Kitap Tanıtıma	Reklam

Çizelge 3.5. 20 Ağu 1336 [1920]

No: 5 20 Ağu 1336 [1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân / Reklam**
İmzasız	Bu Nüshada	Dış	İçindekiler	Yazı
	Tevfîk Fikret	97	Fotoğraf	Görsel
A (ا)	Hicrân biter mi, girye-i hicrân diner mi hiç!.	98	Şiir	Yazı
	Rızâ Tevfîk (Feylosof)	99	Fotoğraf	Görsel
Rızâ Tevfîk	Husûsî Bir Ziyâret	99	Şiir	Yazı
Sâlim Hâtifi	Ebedî Fikret'e	100	Şiir	Yazı
Alî Ekrem	Tevfîk Fikret'in Rûh-ı Cerihadârına!	100- 101	Şiir	Yazı
Tevfîk Fikret	Tevfîk Fikret	102	Karikatür	Görsel
Kemaleddin Kamu	Tevfîk Fikret'in Büyük Ruhuna	102	Şiir	Yazı
Mustafa Şefkati	Fikret İçin	103- 104	Şiir	Yazı
	Mehmed Sıdkı	105	Fotoğraf	Görsel
Mehmed Sıdkı (Kesriyeli)	Hayır ve Şer	105- 106	Şiir	Yazı
	Fikret'in Aşiyân'daki Yazıhânesinde	106	Fotoğraf	Görsel
Muhîddîn Mekki	Fikret	106	Şiir	Yazı
Florinalı Nâzım	Rûh-ı Fikret'e	107	Şiir	Yazı
	Aşiyân-ı Fikretî	108	Resim	Görsel
N. S. (ث)	Fikret'in Sevgili (Aşiyân)ı	108	Şiir	Yazı
İbrâhîm Edhem	Ölümde Saadet	109	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Eburrıdvân	Tevfîk Fikret	109	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Ebulfikret		110	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Ahmed Nihâd Bin Selâhaddîn		110	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Ahmed Nihâd		110	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Ahmed Nûreddîn	Fikret İçin…	110	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Ahmed Yahya	Fikret Ve Ölümü	110	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
İskender Fahreddîn	Meşûm Ay	111	Hatıra	Yazı
	Fikret'in (Aşiyân)daki Kütübhânesi	111	Fotoğraf	Görsel
İsmâîl Hakkî	Tevfîk Fikret..	111-112	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Fikret Hasta İken	112	Fotoğraf	Görsel
E(ا). Fahri	Çifte Ölülü	112	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı

Çizelge 3.5. (devam) 20 Ağu 1336 [1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân / Reklam**
İsmâîl Fâik	Tevfîk Fikret	113-115	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Ekrem Vecdet		115	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Celâl Sâhir		115	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Tevfîk Nevzâd	Tevfîk'in Rûhuna	115	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Cenâb Şahabeddîn	Tevfîk Fikret: Tasvîr	115- 117	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Fikret'in En Son Resmi	116	Fotoğraf	Görsel
	Hasan Bedreddîn	117	Fotoğraf	Görsel
Hasan Bedreddîn		117	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Hasan İlhâmî	Vücûd Fânî, Rûh Bâkîdir	117	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Hasan Tahsîn (Polis Müdîr-i Umûmîsi)	118	Fotoğraf	Görsel
Hasan Tahsîn		118	Mektup	Yazı
Hakkı Târık		118	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Hamdullah Subhi		118	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Hâlid Fahri		118	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Daloğlu Fuad		118	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Râif Necdet	Fikret!.	119	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Reşâd Nûri		118	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Rızâzâde Şafak (İranlı)	Fikret Ağlıyor	120- 122	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Rıfat Necdet	Tevfîk Fikret	122	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Refî Cevâd (Refîkamız "Alemdâr" Baş Muharriri)	123	Fotoğraf	Görsel
Refî Cevâd	Tevfîk Fikret	123- 124	Makale	Yazı
Refîk Hâlid		124	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Rûşen Eşref	Tevfîk Fikret Ve Gençlik	124	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Zehra Fuad		125	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Sâmi Pâşâzâde Sezâî		125	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Selim Sırrı	Büyük Üstâd Tevfîk Fikret İçin	125	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Süleymân Nazîf		125-126	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Şevket (Dârü'l-muallimîn-i 'Âliyye Resim	Aşiyân Bağçesindeki Sedd Ve Sedirler	125-126	Hatıra	Yazı
Sânî		127	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Fikret son günlerinde	127	Fotoğraf	Görsel
Sâlih Sâim	Ey [Halûk]un Halûk	127	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Sâlih Kerâmet	Tevfîk Fikret	128	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı

Çizelge 3.5. (devam) 20 Ağu 1336 [1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân / Reklam**
Sabri	Tevfîk Fikret İçin	129	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Selâhaddîn Enîs		129	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Alî Nejâd		129	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Abdullah Cevdet (Doktor)		130	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Abdülhak Hâmid		130	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Abdurrahman Şeref		130	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Osmân Nûri	Tevfik Fîkret Ve Haksız Muhâlefetler	130- 131	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Alî Sâmî (Ressam)	131	Fotoğraf	Görsel
Alî Sâmî		131	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Alî Ulvî	Tevfik Fîkret..	132	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Alî Fahrî		132	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Alî Fuad		132	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Alî Kâmu	Fikret İçin On Satır	133	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Alî Kemâl	133	Fotoğraf	Görsel
Alî Kemâl	Alî Nejâd Bey'e	133- 134	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
İnâyet Fâik		134	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Fârûk Nâfiz		134	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Fatîn Tevfîk		135	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Kemâl Emin		135	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Mâide Hidâyet		135	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
M. Orhân		135	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Mehmed Rauf		135	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Mehmed Rıfat (Köprülü-zâde)	Sis ve Rücû' Mübdii Tevfîk Fikret Merhûm İçin Düşüncem	136	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Mehmed Nâmi		136	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Mehmed Nureddîn		136	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Mehmed Nureddîn		136- 137	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Muzaffer Tevfik		137	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Muzaffer Şahâbeddîn	Büyük "Fikret"e!..	137- 138	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Selâhaddîn Enîs		138	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Münîr Süleymân		139	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Fikret'in Mezârını Ziyâret	139	Fotoğraf	Görsel
Münîr Süleymân	Fikret'in Mezârında	139- 140	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Fikret'in Mezâr Taşı	140	Fotoğraf	Görsel
Nigâr Binti Osmân		140	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Nureddîn Semîn	Tevfîk Fikret	141-143	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Alenî Teşekkür	144		Teşekkür
	İkrâmiyeli Müsâbakalar			Bilmece
	İstifâdelî Sualler: (Bilmece)			Bilmece
	Asâr-ı Münteşir		Kitap Tanıtımı	Reklam

Çizelge 3.6. 27 Ağustos 1336 [1920]

No: 6 **27 Ağustos 1336 [1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Süleyman Paşazâde Sâmi (Süleymân Nesîb)	145	Fotoğraf	Görsel
	Emin Âbid	146	Fotoğraf	Görsel
Emîn Abid (Bakülü)	(Meriç)e	146	Şiir	Yazı
Hüseyin Sîret	Şarkı	147	Şiir	Yazı
Ekrem Vecdet	Çok Bekledim	147	Şiir	Yazı
Abdurrahman Hâmid	Övün	147	Şiir	Yazı
Alî Haydar İlmî	Yâd-ı Muhabbet!	148-149	Şiir	Yazı
Esâret Şâirlerinden	Bir Esîrin Tahassürü	149-150	Şiir	Yazı
Mehmed Rauf	Edebîyât-ı Cedîde- 4-	150-154	Hatıra	Yazı
N. Beşiktaş	Bu Günkü Gencliğin Du'âsı	154	Deneme	Yazı
Mehmed Alî (Muallim)	Şebâb	155	Deneme	Yazı
	Adnân Bey	155	Fotoğraf	Görsel
Mehmed Adnân	Dizinde	155-156	Deneme	Yazı
Şebâb	Fikret-i Ziyâret:	157	Sohbet	Yazı
	Sâmî Bey	158	Fotoğraf	Görsel
İbrahîm Alaaddîn		158	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Esad (Göz Tabîbi)		158	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
İskender Muhiddîn		158-159	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
İsmâîl Hakkı		159	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
İsmâil Fâik		159	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Bahâeddîn Tevfîk		159	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Rızâ Tevfîk		159-160	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Abdullah Cevdet (Doktor)		160	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Osmân Nûri	Sâmî Bey Yaşayan Büyük Ölülerimizdendir	160	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Alî Kâmû		161	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
	Sâmi Bey	162	Fotoğraf	Görsel
Alî Kemâl		162	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Fuad İbrâhîm (Doktor)		163	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Mahmûd Subhi (Defteri-zâde)		163	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Mehmed Emîn		163	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Midhat Cemâl		164	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Nüzhet Sâbit		164	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Nejâd Tahsîn		164	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Nigar Binti Osmân		164	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Yusûf Osmân		164	Ölüm Ardı Yazısı	Yazı
Ahmet Sanavber	İtirâf	165-168	Hikâye	Yazı
	İkrâmiyeli Müsâbakalar			Bilmece

Çizelge 3.7. 3 Eylül 1336 [1920]

No: 7 3 Eylül 1336 [1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Bir Kadın Fotoğrafı	Dış	Fotoğraf	Görsel
Yaşar Şâdi	Ferdâ-yı Harâbât	170	Şiir	Yazı
Fatîn Tevfîk	Bir Gence	170	Şiir	Yazı
Orhân Rızâ	O.. Ve Geceler	171	Şiir	Yazı
Nureddîn Semîn	Râz-ı Mühim	172	Şiir	Yazı
Sezâî İbrâhîm	Hıyânet	173	Şiir	Yazı
E.(ꜝ) V.	Ayrılık Tahassüsleri/ Adnân'ın Defterinden/	173- 175	Hatıra	Yazı
Selâhaddîn Enîs	Kuduz	175	Fıkra	Yazı
Hüseyin Sâim	Fırtına	176-177	Deneme	Yazı
Sâlih Fuad	Nisyân	178	Deneme	Yazı
Mehmed Alî (Muallim)	Seviyorum	179- 180	Hikâye	Yazı
Mehmed Bedreddîn	Kar Yağarken	180- 181	Hikâye	Yazı
İbrâhîm Hakkı	Hayât "Bugün"den İbâret Değildir.	181- 183	Makale	Yazı
	İbrâhim Hakkı	182	Fotoğraf	Görsel
İnâyet Faik	Kadın Hakkında… -5-	184	Özdeyiş	Yazı
Hâmide Salîh	Beyâz Saçlar	185- 187	Hikâye	Yazı
E.(ꜝ) V.	Mirât-ı Şikeste	187- 188	Eleştiri	Yazı
İmzasız	Esîrlerimiz Nasıl Çalıştılar?/ Esâretde Gencler…	188- 190	Makale	Yazı
	Gayûr Esirlerimizin Çıkardığı Gazetelerden	190	Fotoğraf	Görsel
İmzasız	Hayât-ı Meşâhir	190-191	Hatıra	Yazı
Cevâd Giridi (Nâsıroğlu)	Muhterem Şebâba	191-192	Mektup	Yazı
	Halîm Bey (Tevfîk Fikret merhûmun seng-i mezarını yazan hattât-ı şehîr)	192	Fotoğraf	Görsel
	Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı			Reklam
	İkrâmiyeli Müsâbakalar			Bilmece
	İstifâdelî Sualler: (Bilmece)			Bilmece
	Yeni Sahne-i Müdüriyet-i Umûmiyetimizden			Duyuru
	Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı			Reklam

Çizelge 3.8. 10 Eylül 1336 [1920]

No: 8 10 Eylül 1336 [1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Bir Kadın Fotoğrafı	Dış Kapak	Fotoğraf	Görsel
İmzasız	Mündericât	Dış Kapak	İçindekiler	Yazı
	Yakûb Kadrî (Memleketimizin En Büyük Uslûbkâr Nâsiri)	193	Fotoğraf	Görsel
Selâhaddîn Enîs	Hafta Musâhabesi	194- 195	Sohbet	Yazı
İ.([1]) Safâ	Ararken	196	Şiir	Yazı
Ekrem Vecdet	Kîn Dalgaları	196	Şiir	Yazı
Ahmed Muhtar	Şarkı	197	Şiir	Yazı
Kemâleddîn Turgud	Bir Gencin Defterinden	197	Şiir	Yazı
Sezâ	Gece Sâatleri	198	Şiir	Yazı
Mehmed Hâlid	Yeni Kitâbe/ Hisler Ve Teessürler	199- 200	Deneme	Yazı
İnâyet Faik	Kadın Hakkında… -6-	201- 202	Özdeyiş	Yazı
İmzasız	Unutulmuş Sahîfeler	202- 203	Makale	Yazı
Halîl Zihnî (Edgar Poe)	Öksüz Sarây	203- 204	Hikâye	Yazı
İmzasız	Felsefe Parçaları	204	Felsefi Yazı	Yazı
	Melike-i Sanat: Makowska	205	Fotoğraf	Görsel
Selâhaddîn Enîs	Bütün Bir Hayât	205- 213	Hikâye	Yazı
İmzasız	336 Resim Sergisi -1-	213- 215	Makale	Yazı
	İkrâmiyeli Müsâbakalar	216		Bilmece
	İstifâdelî Sualler: (Bilmece)	216		Bilmece

Çizelge 3.9. 17 Eylül 1336 [1920]

No: 9 17 Eylül 1336 [1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Pola Negri (“Karmen” in Sanatkâr-ı mümessilesi)	Dış Kapak	Fotoğraf	Görsel
İmzasız	Mündericât	Dış Kapak	İçindekiler	Yazı
	Pola Negri(“Karmen” in Sanatkâr-ı Mümessilesi)	217	Fotoğraf	Görsel
Mehmed Rauf	Edebîyât-ı Cedîde’nin Muhâlifleri-5-	218- 221	Hatıra	Yazı
Fatîn Tevfîk	Felsefe-i Hayât	221	Şiir	Yazı
	Hüseyin Sîret	222	Fotoğraf	Görsel
Hüseyin Sîret	Bir Meftûreye	222	Şiir	Yazı
Kemâleddîn Turgud	Bir Gencin Defterinden: Üçüncü Yaprak	223	Şiir	Yazı
Rıfat Ahmed (Moralı-	Sandal Gezintisi	223	Şiir	Yazı
Mehmed Sıdkı (Kesriyeli)	Eylül Ve Yağmur	224	Şiir	Yazı
Orhân Sâbit	Ah Annem!	225	Şiir	Yazı
Rıfat Ahmed (Moralı-zâde)	Bir Güzele	225	Şiir	Yazı
Selâhaddîn Enîs	Zehir Çanağı	226	Fıkra	Yazı
Ahmed Ziyâ	Busenin Târihi	227	Deneme	Yazı
Mehmed Hâlid	Bugünkü Edebîyâtımız	228- 230	Makale	Yazı
Halîl Zihnî (Alfred de Vigny)	Kurdun Ölümü	230- 231	Hikâye	Yazı
İmzasız	Ardahanlı Dervîş Bey (Unutulmuş Sahîfeler)	232	Makale	Yazı
İnâyet Faik	Kadın Hakkında… -7-	233- 234	Özdeyiş	Yazı
Hasan Dündar	Kesik Baş	234- 236	Hikâye	Yazı
	Şebâb’ın İyi Haberleri	236		Haber
Osmân Cemâl	Mühim Bir Mülâkât	236- 240	Röportaj	Yazı
	İkrâmiyeli Müsâbakalar	240		Bilmece
	Osmânlı Hizmet-i			Reklam

Çizelge 3.10. 24 Eylül 1336 [1920]

No: 10 24 Eylül 1336 [1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Sanat Âleminin En Yüksek [illegible]rinden:	Dış Kapak	Fotoğraf	Görsel
	Şirin Bir Ressâm	241	Fotoğraf	Görsel
Mehmed Hâlid	Edebîyât Târihimizin Tedkîkine Doğru	242- 245	Makale	Yazı
Kemâleddîn Turgud	Bir Gencin Defterinden: Üçüncü Yaprak	245	Şiir	Yazı
Ekrem Vecdet	Hüsrevâbâd	246	Şiir	Yazı
Orhân Sâbit	Hasret	246	Şiir	Yazı
Rıfkı Melûl	Dargın Sevgiliye	247-248	Şiir	Yazı
Hasan Alî	Benim Gibi	248	Şiir	Yazı
Aziz Kâmil	İtimâd	249	Şiir	Yazı
Refîk Osmân	Unutulmayan	250	Şiir	Yazı
E.([1]) V.	Ayrılık Tahassüsleri/ Adnân'ın Defterinden	250- 251	Hatıra	Yazı
Mustafa Nihâd	Alî	252	Hatıra	Yazı
	Selâhaddîn Alî (Doktor)	253	Fotoğraf	Görsel
Selâhaddîn Alî (Doktor)	Göz Ve Muhâfaza-i Sıhhati ve Fennî Olmayan Gözlüklerin Mazarratı	253- 254	Makale	Yazı
Zihnî Hakkı	Ormana Düşen Yıldırım	255- 261	Hikâye	Yazı
Osmân Cemâl Bey	…Efendi Hazretleriyle Mülâkât	261- 264	Röportaj	Yazı
	İstifâdelî Sualler: (Bilmece)			Bilmece

Çizelge 3.11. 1 Teşrîn-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]

No: 11 1 Teşrîn-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]

Yazar Adı	Yazı Adı	Sayfa	Türü	Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam
	Bir Kadın Fotoğrafı	Dış Kapak	Fotoğraf	Görsel
	Maktûle Medîha Hânım	265	Fotoğraf	Görsel
Şebâb	Su Testisi Su Yolunda Kırılır!	266- 267	Sohbet	Yazı
Hüseyin Sîret	Düşündüm	267	Şiir	Yazı
Hafız İsmâîl	Bir Kıta	268	Şiir	Yazı
Yaşar Şadî	Şark	268	Şiir	Yazı
Ercümend Ekrem	Eski Bir Yara	269	Şiir	Yazı
Kemâleddîn Turgud	Bir Gencin Defterinden Beşinci Yaprak	269	Şiir	Yazı
A.(ˡ) Rıfkı	Birleşirsek	270	Şiir	Yazı
Mehmed Hâlid	Rüzgârın Şiiri	270- 271	Şiir	Yazı
Ekrem Vecder	Eskiler Gibi	271	Şiir	Yazı
Abdurrahman Hâmid	Git İstemem	272	Şiir	Yazı
Rıfat Sadreddîn	Gölgeler İçinde	272	Şiir	Yazı
Mustafa Nihad	Deli Mehmed	273	Hikâye	Yazı
Güzide Sabri	Heybeli Ada Mezârlığını Ziyâret	274- 275	Hatıra	Yazı
Halîl Zihnî (Viktor Hugo)	Mademki…- -	276	Hikâye	Yazı
İmzasız	Düğünler Ve Gelinler	276- 277	Makale	Yazı
Selâhaddîn Alî (Doktor)	Frengi İlleti ve Tahrîbâtı	278-280	Makale	Yazı
Ahmed Memdûh	Târihten Alınacak Dersler	281- 282	Makale	Yazı
M. Selâhaddîn	Şişli Âleminde -2-	283-288	Hikâye	Yazı
Şebâb	Karilerimize Mühim Bir Tebşîr	288		Haber
	Asâr-ı Münteşire	288	Kitap	Reklam

Çizelge 3.12. 15 Teşrîn-i Evvel 1336 [15 Ekim 1920]

No: 12 **15 Teşrîn-i Evvel 1336 [15 Ekim 1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân ve Reklam**
	Bir Kadın Fotoğrafı	Dış kapak	Fotoğraf	Görsel
	İsmâîl Fâik	289	Fotoğraf	Görsel
Rızâ Tevfîk	Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…	290- 293	Eleştiri	Yazı
İmzasız	Aile Terbiyesi	294- 295	Sohbet	Yazı
Yunus Emre	Yunus Emre (Unutulmuş Sahîfeler)	295	Şiir	Yazı
A.(ا) Rıfkı	Firâk Hezeyânları	296- 297	Şiir	Yazı
Kemâleddîn Kâmû	Şarkı	297	Şiir	Yazı
İ. (ا) Safâ	Teselli	298	Şiir	Yazı
Orhân Sâbit	Çoban Aşkı	298	Şiir	Yazı
A.(ع) H.(ح)	Mübeccel..	299	Şiir	Yazı
E. (ا) M.	Târihden Alınacak Dersler	299- 301	Makale	Yazı
İbnü'l-hilmi Halîl Kâmil	Mahbûs	302- 310	Hikâye	Yazı
	Osmân Cemâl	311	Fotoğraf	Görsel
Mustafa Nihâd	Anacığım	311- 312	Hikâye	Yazı

Çizelge 3.13. 22 Teşrîn-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]

No: 13 22 Teşrîn-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam Materyal**
	Bir Kadın Fotoğrafı	Dış kapak	Fotoğraf	Görsel
	Rızâ Tevfîk (Feylosof)	313	Fotoğraf	Görsel
Rızâ Tevfik	Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…	314- 317	Eleştiri	Yazı
Alî Nejad	Darü'l-Bedai' Ve Onlar	318-319	Eleştiri	Yazı
Hâfız İsmâîl	Mevlevî Süleymân Dede Merhumu Tanzîr	319	Şiir	Yazı
Gezâ	Kıta	320	Şiir	Yazı
A.(ˡ) Rıfkı	İştikâ-yı Giryân	320	Şiir	Yazı
Mehmed	Beşer ve Ben	321	Şiir	Yazı
Abdurrahman Hâmid	İlk Sevgi	321	Şiir	Yazı
Cenâb Muhiddîn (Şeyh Kozanzâde)	Nefes	322	Şiir	Yazı
Rıfkı Melûl	Akrostiş	322	Şiir	Yazı
	Rıfat Ahmed (Moralı-zâde)	323	Fotoğraf	Görsel
Rıfat Ahmed (Moralı-zâde)	Harâb Çeşme	323	Şiir	Yazı
Zeki Hâlid	Tövbe	324- 325	Deneme	Yazı
	Pek Mühim Bir Tebşîr	325		Haber
İmzasız	Bir Cevâb	326- 328	Mektup/	Yazı
Vahîdeddîn Râmiz	İlk Ve Son Aşkı…	329-331	Hikâye	Yazı
	Ulvî Kâzım	332	Karikatür	Görsel
Osmân Cemâl	Pazar Ola Hasan Bey'le Mülâkât	332-336	Röportaj	Yazı
Şebab		336		Taziye
	Asâr-ı Münteşire		Kitap	Reklam

Çizelge 3.14. 29 Teşrîn-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]

No: 14 29 Teşrîn-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam Materyal**
	Bir Kadın Fotoğrafı	Dış kapak	Fotoğraf	Görsel
İmzasız	Münrericât	Dış kapak	İçindekiler	Yazı
	Abdülhak Hâmid	337	Fotoğraf	Görsel
Rızâ Tevfîk	Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla	338-340	Eleştiri	Yazı
Selâhaddîn Enîs	Bir Îzâh	341- 343	Sohbet	Yazı
Mehmed Sıdkı (Kesriyeli)	Uçurum	343-344	Şiir	Yazı
Kemaleddîn Turgud	Bir Gencin Defterinden: Altıncı Yaprak	344	Şiir	Yazı
	Florinalı Nâzım Bey	345	Fotoğraf	Görsel
Florinalı Nâzım	Şarkı	345	Şiir	Yazı
Rıfkı Melûl	Şimdi	345	Şiir	Yazı
Cenâb Muhiddîn (Şeyh	Temenni (Nefes)	346	Şiir	Yazı
Sezâî İbrâhim	Gece	346	Şiir	Yazı
Abdülbaki	Ser-be-ser	347	Şiir	Yazı
Abdurrahman Hâmid	Şarkı	348	Şiir	Yazı
Sedâd Nâmî	Maskeler Aşağı	348-351	Eleştiri	Yazı
Ahmed Ziyâ	Leylâ	351-352	Hikâye	Yazı
E.(ˡ) Lütfullah Şâd	Küçük Fıçı	353-355	Hikâye	Yazı
Osmân Cemâl	Hâlide Nusret Hânımla Mülâkât	356-360	Mülakat	Yazı
İmzasız	Gelecek Haftaki	360	İçindekiler	Yazı
	İtizâr	360		Duyuru

Çizelge 3.15. 5 Teşrîn-i Sânî 1336 [5 Kasım 1920]

No: 15 5 Teşrîn-i Sânî 1336 [5 Kasım 1920]

Yazar Adı	Yazı Adı	Sayfa	Türü	Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam
	Negri (Temsîl Âleminin En Büyük Sanatkârlarından)	Dış Kapak	Fotoğraf	Görsel
	Ahmed Hâşim	361	Fotoğraf	Görsel
Cenâb Şahabeddîn	Edebîyâtda Türkcülük	362-363	Makale	Yazı
Rızâ Tevfîk	Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…	364-365	Eleştiri	Yazı
A. (ع) N.	Denizlerde Seher	366	Şiir	Yazı
Ekrem Vecdet	İblîsin Kızı	366	Şiir	Yazı
Florinalı Nâzım	Bahâr Yağmuru..	367	Şiir	Yazı
Fatîn Tevfîk	Resminin Karşısında	367	Şiir	Yazı
Rıfkı Melûl	Giden İlâhemiz İçin…	368	Şiir	Yazı
Ahmed Hamdi	Şehriyâr..	369-370	Şiir	Yazı
İ (ا). Safâ	Kleopatra	370	Şiir	Yazı
Rıfat Ahmed (Moralızâde)	İlk Aşk	371	Şiir	Yazı
Ahmed Muhtâr	Hicrân İhtisâsları…	372	Şiir	Yazı
Mehmed Asaf	Seninle…	372	Şiir	Yazı
Mehmed Yahya	Şarkı	373	Şiir	Yazı
Mehmed Sıdkı (Kesriyeli)	İzâhı İzâh..	373-374	Sohbet	Yazı
Ercümend Behzâd	Maskeler Düşerken…	375-379	Eleştiri	Yazı
Aliye Esad	Ailenin Günahı	380- 384	Hikâye	Yazı

Çizelge 3.16. 12 Teşrîn-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]

No: 16 **12 Teşrîn-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
Ulvî Kâzım	Merhûm Şehâbeddîn Süleymân	Dış Kapak	Karikatür	Görsel
İmzasız	Mündericât	Dış Kapak	İçindekiler	Yazı
	Ahmed Râsim	385	Karikatür	Görsel
Rızâ Tevfîk	Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…	386- 387	Eleştiri	Yazı
Florinalı Nâzım	Deniz Ve Periler!..	388	Şiir	Yazı
Alî Nihâd	Belli Değil	389	Şiir	Yazı
Abdurrahman Hâmid	Şarkı	390	Şiir	Yazı
Ahmed Ziyâ	Taş	390-391	Deneme	Yazı
Alî Hasan	Denize Fırlatılan Taşlar	391-392	Deneme	Yazı
İhsân Vasfî	Avrupa ve Amerika'da Dârü'l-Fünûn Hayâtı	392- 395	Makale	Yazı
Hüseyin Rıfat	Merhûm Eşref Babama Mersiye	396	Şiir	Yazı
Hüseyin Rıfat	Kıta	397	Şiir	Yazı
İmzâsız	Gördüklerimiz/ İşin İç Yüzü	397- 399	Deneme	Yazı
Said Hikmet	Bir Cinâyet Davâsı	400-404	Hikâye	Yazı
Osmân Cemâl	Alemdârcı Kadri Beyle Mülâkât	405- 408	Röportaj	Yazı
	Asâr-ı Münteşire		Kitap Tanıtım	Reklam

Çizelge 3.17. 9 Kânûn-ı Evvel 1336 [9 Aralık 1920]

No: 17 9 Kânûn-ı Evvel 1336 [9 Aralık 1920]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Florinalı Tavus Nâzımı	Dış Kapak	Karikatür	Görsel
	Elza Binemeciyan (Yeni Sahneden)	433	Fotoğraf	Görsel
Selâhaddîn Enîs	Cüceler	434- 436	Sohbet	Yazı
C. (ج)	Millî Edebîyâtta Orijinalite Ne Demektir?	436- 438	Makale	Yazı
H. (ح) N.	O; Hep O; Dâ'imâ O …	439- 441	Şiir	Yazı
Nâ-bedîd	Belli Değil!	442	Şiir	Yazı
Fatîn Tevfîk	Avdet	443	Şiir	Yazı
Yaşar Şâdi	Şarkı	443	Şiir	Yazı
Burhâneddîn Alî	Serzeniş	444	Şiir	Yazı
Mustafa Reşîd	Şarkı	444	Şiir	Yazı
Server Mecâl	Hasret Ninnisi	445- 446	Şiir	Yazı
Muammer Enîse Azmî	Heyecân İhtiyâcı	446- 448	Deneme	Yazı
Alî Nejâd	Söyleyiniz Hanımefendi!	448	Deneme	Yazı
Hüseyin Zâtî	Fransuva Kope- Lirizm/ Kope'nin Hayât Ve Asârı -1-	449- 450	Makale	Yazı
Münîr Süleymân (Çapan-zâde)	İstanbul'da L'Arlésienne	451-456	Eleştiri	Yazı
	İsmâîl Gâlib (Yeni Sahneden)	452	Fotoğraf	Görsel
	Muvahhid (Yeni Sahneden)	454	Fotoğraf	Görsel
	Şebâb'ın Kara Haberleri	456		Haber
	Yeni Sahnenin Piyes Musâbakası			Duyuru
	Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı			Reklam

Çizelge 3.18. 16 Kânûn-ı Evvel 1336 [16 Aralık 1920]

No: 18 **16 Kânûn-ı Evvel 1336 [16 Aralık 1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Selâmi İzzet	Dış Kapak	Fotoğraf	Görsel
	Kemâl Emîn Bey ("Yeni Sahne" Heyet-i Temsiliyesi Reisi ve "İzmirli Kız" Nâkili)	481	Fotoğraf	Görsel
Fatîn Tevfîk	Susdular…	482- 483	Sohbet	Yazı
Rızâ Tevfîk	Şiir	484	Şiir	Yazı
H[üseyin] [N]aci (Çopur Kadîzâde)	Efsâne-i Keder	485	Şiir	Yazı
Ekrem Vecdet	Son Şiirim	486	Şiir	Yazı
Fatîn Tevfîk	Daktilograf	487	Şiir	Yazı
Yaşar Şâdî	Tâmât-ı Garâm	487- 488	Şiir	Yazı
Nâ-bedîd	Öldükten Sonra	488- 489	Şiir	Yazı
Mehmed Asaf	Hastasın!	489	Şiir	Yazı
Hüseyin Zâtî	Fransuva Kope- Lirizm -	490- 493	Makale	Yazı
Fikret Kırımî	İlim pek Uzun, Hayât Pek Kısadır.	494- 495	Deneme	Yazı
S.(ص) E.(ا)	Sanâyi'-i Nefîse Mektebinin Resim	496 -498	Makale	Yazı
Osmân Cemâl	Sinek	499- 502	Hatıra	Yazı
	Şebâb'ın Kara Haberleri	503		Haber
	Yeni Sahne'nin Piyes	503- 504		Duyuru
	Karikatür			İlan

Çizelge 3.19. 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]

No: 19 **23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Mehmed Rauf (Yeni Sahne Heyeti Müdîri)	Dış Kapak	Karikatür	Görsel
	Behzâd (Yeni Sahne Heyet-i Temsîliyesinden)	457	Fotoğraf	Görsel
Selâhaddîn Enîs	Bir Teberru Dolayısıyla	458- 459	Sohbet	Yazı
Hüseyin Zâtî	Fransuva Kope- Lirizm -2-	459- 462	Makale	Yazı
Necîb	Nevmîdî	462	Şiir	Yazı
Şekîb (Tokadi- zâde)	Bu da Erenler Lisânından	463	Şiir	Yazı
Nâzım	Kadın	463- 464	Şiir	Yazı
Sedâd Nâmi	Dalgalarda Ölüm	465	Şiir	Yazı
	Burhâneddîn Alî	466	Fotoğraf	Görsel
Burhâneddîn Alî	Aşkımın Târihi	466	Şiir	Yazı
Abdurrahmân Hâmid	Ölürsem	467	Şiir	Yazı
Mustafa Nâmî	Son Niyâz	467- 468	Şiir	Yazı
M. Atıf	Meric'in Perisi	468	Şiir	Yazı
	Hasan Hulkî	469	Fotoğraf	Görsel
Hasan Hulkî	Ot Denizi	469- 472	Makale	Yazı
Osmân Cemâl	Geçmiş Olsun	473- 475	Röportaj	Yazı
Ahmed Selâhaddîn	İhtiyâri Bir Ölüm	476- 480	Hatıra	Yazı
	Aznif Monakyan (Yeni Sahne aktrislerinden)	478	Fotoğraf	Görsel
	Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı			Reklam

Çizelge 3.20. 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]

No: 20 **31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Selâmi İzzet	Dış Kapak	Fotoğraf	Görsel
	Kemâl Emîn Bey ("Yeni Sahne" Heyet-i Temsiliyesi Reisi ve "İzmirli Kız" Nâkili)	481	Fotoğraf	Görsel
Fatîn Tevfîk	Susdular…	482- 483	Sohbet	Yazı
Rızâ Tevfîk	Şiir	484	Şiir	Yazı
H[üseyin] [N]aci (Çopur Kadîzâde)	Efsâne-i Keder	485	Şiir	Yazı
Ekrem Vecdet	Son Şiirim	486	Şiir	Yazı
Fatîn Tevfîk	Daktilograf	487	Şiir	Yazı
Yaşar Şâdî	Tâmât-ı Garâm	487- 488	Şiir	Yazı
Nâ-bedîd	Öldükten Sonra	488- 489	Şiir	Yazı
Mehmed Asaf	Hastasın!	489	Şiir	Yazı
Hüseyin Zâtî	Fransuva Kope- Lirizm -3-	490- 493	Makale	Yazı
Fikret Kırımî	İlim pek Uzun, Hayât Pek Kısadır.	494- 495	Deneme	Yazı
S.(ص) E.(ا)	Sanâyi'-i Nefîse Mektebinin Resim Sergisi	496 -498	Makale	Yazı
Osmân Cemâl	Sinek	499- 502	Hatıra	Yazı
	Şebâb'ın Kara Haberleri	503		Haber
	Yeni Sahne'nin Piyes	503- 504		Duyuru
	Karikatür			İlan

Çizelge 3.21. 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]

No:21 **20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]**

Yazar Adı	Yazı Adı	Sayfa	Türü	Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam
	Bir Kadın Fotoğrafı	Dış Kapak	Fotoğraf	Görsel
İmzasız		1	İçindekiler	Yazı
	Alî Nejâd Bey	2	Fotoğraf	Görsel
Alî Nejâd	Bir Hasbihâl	2- 4	Sohbet	Yazı
	Ekrem Vecdet	4	Fotoğraf	Görsel
Ekrem Vecdet	Zerdüştün Beldesinde	4	Şiir	Yazı
	Hüseyin Sîret	5	Fotoğraf	Görsel
Hüseyin Sîret	Çiçekli Bir Gökse	5	Şiir	Yazı
	M. Selâhaddîn	6	Fotoğraf	Görsel
M. Selâhaddîn	Gölgemle Başbaşa	6- 7	Şiir	Yazı
Fatîn Tevfîk	Beni Niye Yaraladın?	7	Şiir	Yazı
	Mehmed Rauf	8	Fotoğraf	Görsel
Mehmed Rauf	Hâlid Ziyâ İle İlk Temâs -1-	8- 10	Hatıra	Yazı
	Selâhaddîn Enîs	11	Fotoğraf	Görsel
Selâhaddîn Enîs	Zehir Çanağı	11- 12	Fıkra	Yazı
	Alî Ulvî	13	Fotoğraf	Görsel
Alî Ulvî	Kızım Leyla’ya -1-	13- 14	Sohbet	Yazı
	Abdullah Cevdet	15	Fotoğraf	Görsel
Abdullah Cevdet (Doktor)	Türksüz Türkiye	15- 16	Makale	Yazı
	Ahmed Râsim	16	Fotoğraf	Görsel
Ahmed Râsim	Yeni Cereyânlar Karşısında Şebâb	16- 17	Makale	Yazı
İsmâîl Fâik	Şebâb Hakkında Bir Musâhabe	18- 19	Eleştiri	Yazı
İnâyet Faik	Kadın Hakkında…	20	Özdeyiş	Yazı
Zehra Fuad	Erkek mi; Kadın mı Bahtiyâr?	21- 22	Makale	Yazı
İmzasız	Hayât-ı Meşâhîr	23	Hatıra	Yazı
	Mizâhî Fıkralar	23- 24		Gülmece
	Şebâb İzdivâc İlânları	24		İlan
	İkrâmiyeli Müsâbakalar			Bilmece
	İstifâdelî Sualler: Bilmece			Bilmece

Çizelge 3.22. 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]

No: 22 **27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]**

Yazar Adı	Yazı Adı	Sayfa	Türü	Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam
	Eski ………… Bir Rûyâ	Dış Kapak	Karikatür	Görsel
	Daloğlu Fuad	529	Fotoğraf	Görsel
İmzasız	Bir İki Söz	530	Sohbet	Yazı
Selâhaddîn Enîs	Açlar ve Toklar	531	Deneme	Yazı
Kemâleddîn Turgut	Bir Gencin Defterinden: Birinci Yaprak	533	Şiir	Yazı
Necîb	Kimsesizlik	534- 535	Şiir	Yazı
Florinalı Nâzım	Kadın Kalbi	535	Şiir	Yazı
Florinalı Nâzım	Kadın -2-	536	Şiir	Yazı
Mehmed Sıdkı (Kesriyeli)	İhtiyârlarken…	537-539	Deneme	Yazı
Reşâd Adnân	Tedkîk ve Tenkîd: Yedinci Kitâb	539-541	Makale	Yazı
Yıldırım Remzi	İki Makâle Münâsebetiyle	542-543	Eleştiri	Yazı
İmzasız	Târihi Bir Makâle	544	Hatıra	Yazı
S.(ص) E.(ا)	Sanâyi‘-i Nefîse Talebeleri Resim Sergisi	545-547	Makale	Yazı
Şebâb	Bursa’dan Ş. (ش) İmzâsıyla Gönderilen Mektûba Cevâb	548- 549	Mektup	Yazı
Osmân Cemâl	Eski Rûyânın Tabîri	550-552	Deneme	Yazı
	Mahmûd İbrâhîm	552	Fotoğraf	Görsel
	Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı			Reklam

Çizelge 3.23. 5 Şubat 1337 [1921]

No: 23 5 Şubat 1337 [1921]

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Buralar Galib'i Bir Mümessil	Dış Kapak	Karikatür	Görsel
	Ertuğrul Muhsin	553	Fotoğraf	Görsel
M. Şekîb	Şâir Kesriyeli Sıdkı Beye	554-556	Sohbet	Yazı
Neyzen Tevfîk	Nûr-ı Mehmed	557- 558	Şiir	Yazı
Hasan Alî	Dehâ-yı Mensi (Neyzen Tevfîk İçin)	558	Şiir	Yazı
Mehmed Sıdkı (Kesriyeli)	Hakk ve Kuvvet…	559	Şiir	Yazı
Nâ-bedîd	Gurûb	560	Şiir	Yazı
G. Ferîd	Hüsrân-ı Garâm..	561	Şiir	Yazı
Sâlih Sadeddîn	Yalnız Tahayyül	562- 563	Deneme	Yazı
Aliye Esad	Bir Hakk	564- 566	Deneme	Yazı
S. (ص) E. (ا)	Sanâyi'-i Nefîse Talebeleri Resim Sergisi —Mâba'd—	567-569	Makale	Yazı
Selâhaddîn Enîs	Bir İntibâ: Teşrîhhânede	570-572	Deneme	Yazı
Osmân Cemâl	Ah Mine'l-Firâk!...	574	Şiir	Yazı
	Şebâb'ın Kara Haberleri	575		Haber
	Yeni Sahne Heyetinden: Yeni Sahnenin Piyes Musâbakası	575- 576		Duyuru
	Hizmet-i Umûmiyye Müessisâtı			Reklam

Çizelge 3.24. 24 Şubat 1337 [1921]

No: 24 **24 Şubat 1337 [1921]**

Yazar Adı	**Yazı Adı**	**Sayfa**	**Türü**	**Yazılı/ Görsel/ İlân/ Reklam**
	Aznif Minakyan	Dış Kapak	Karikatür	Görsel
	(Behzâd Bey) Bodos Ağa Rolünde	577	Karikatür	Görsel
İmzasız	Edebîyât Âlemimizde Bugünki Cereyânlar	578- 580	Sohbet	Yazı
C.	Subjektivizm (Enfüsiyye) ve Yeni Felsefe	580- 583	Makale	Yazı
H.(ح) Ferîd	Bir Gün Ölürsem..	584	Şiir	Yazı
Vedâd Örfi	"Bedîa"ya	585	Şiir	Yazı
Abdurrahman Hâmid	İtirâf	586	Şiir	Yazı
Burhaneddîn Alî	Sevdiğim Çiçekler	587	Şiir	Yazı
Sâlih Sadeddîn	Hicrân	588- 589	Deneme	Yazı
İmzasız	Eski Şeyler Rovelver	589	Şiir	Yazı
Ekrem Vecdet	Tenkîd ve Münekkid	590-591	Makale	Yazı
Hasan Hulki	Şihâblar, Hacer-i Semâvîler	592-	Şiir	Yazı
Münîr Süleymân (Çapanzâde)	Yazı Yazmak İlleti	594-600	Deneme	Yazı

4. TAHLİLİ FİHRİST

4.1. Yazılar

4.1.1. Yazar Adına Göre:

A.(ا) Hikmet; Hicrân Biter mi, Girye-i Hicrân Diner mi Hiç!.; Şebâb; 5;s.98

(“Büyük Fikret’in büyük ruhuna” ithafıyla başlayan, Tevfik Fikret anısına çıkarılan özel sayıda yer alan murabba nazım biçimiyle yazılmış şiir)

A.(ع) H.(ح); Mübeccel..; Şebâb; 12; s.299.

(Bir annenin, vefât eden kızına dair tahassürünü anlatan, 11’li hece ölçüsüyle kaleme alınmış lirik şiir)

A. (ع) N. (Çopurkadızâde); Denizlerde Seher; Şebâb; 15; s.366

(Ahmet Hâşim’e atfedilen sone nazım biçimi kullanılan lirik şiir)

A.(ا) Rıfkı; Birleşirsek; Şebâb; 11; s.270

(Sone nazım biçimiyle yazılmış bu aşk şiirinin sonunda şairine dair şöyle bir dipnot düşülmüştür. “Gazetemize dâ’imi sûretde mu’âvenet-i kalemiyyede bulunmağı va‘d eden A.(ا) Rıfkı Bey kar’ilerimizce mechûl birisi değildir. Bahâ Tevfîk merhûmun arkadaşı olub birlikde çıkardıkları Zekâ, Piyano, Düşünüyorum, Hâle mecmû‘alarında birçok şi‘rleri neşr edilmişdi.”)

—;Firâk Hezeyânları; Şebâb; 12; s.296- 297

(Şiirin ilk kısmında Şehzâde Cem’in bir beyitinin alıntılandığı ve murabba nazım biçimiyle kaleme alınmış şiir)

—; İştikâ-yı Giryân; Şebâb; 13; s.320

(“Cenâb Şehabeddin Bey Üstadımıza” ithafıyla başlayan, gazel nazım biçimiyle yazılmış şiir)

Abdullah Cevdet (Doktor); Türksüz Türkiye; Şebâb; 1; s.15- 16

(Bu makalede tarihsel süreçle birlikte vatan sınırlarının daralmasının yazarın ruhunda yarattığı üzüntü anlatılmıştır.)

—;Şebâb; 5; s.130; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret anısına neşredilen özel sayıda şaire dair duygularını şöyle dile getirmiştir: (Halûk’un Defteri) ve bi’l-hâssa, bunda (Halûk’un Amentüsü) yalnız Türkcede değil bütün milel-i mütemeddinenin lisânlarında, bütün cihânın fikr ve şi‘r ‘âleminde en yüksek, en mu‘ammer âbidât-ı hüsniyye ve fikriyyeden olarak

yaşayacakdır. Beyne'l-milel ve beyne'l- a'sâr bu kadar yüksek ve hayât-dâr bir eser ibdâ' eden bir şâ'irin, bir Tevfîk Fikret'in anası olmak, Türkiye için, belki- her hâlde şu son 'asırda- yegâne iftihâr ve tesellî mevzû'udur. Milletler, donanmalarını, ordularını, hazînelerini gâ'ib edebilirler. Ne kadar mağlûb olsak, ne kadar zâlim bir sulh mu'âhede-nâmesi imzalamaya mecbûr kalsak (Tevfîk Fikret'mizden nez' edilebilmemizin ihtimâli yokdur. Almanya'nın Goethe'sine, Schiller'ine kimse dokunamadı. İngilizlerin Shakespeare'inden kim mahrûm edebilir, İngiltere'nin Shakespeare'ini alan, İngiltere'nin olur.")

—; Şebâb; 6; s.160; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleymân Nesîb anısına yayımlanan "Ulvî Simâlar" sütûnunda merhûma dair şu satırları kaleme almıştır: "Sâmî, vazî', dâimâ dürüst-gu ve ba'zen dürüşt-gu, fedâkâr, şiddetle muhlis, mutevâzı', kânî hubb-ı hakk hubb-ı hakîkat ile "iyi"ye, "iyilik"e, "güzel"e bin zincîr-i samedânî ile bağlı olarak yaşadı. İşte Sâmî'nin yaşadığı nezih, 'ulvî, semâdâni hayât. Ben şimdi ihtisâsımı, Sâmî'nin telâkkî-gâh-ı 'umûmiyye rıhleti sebebiyle gönlümde kaynayan elîm ihtisâsımı bir korku hâlinde duyuyorum. Korkuyorum, ma'şer, ictimâ'î bir endişe ile, afîf, dîlber-şiken bir korku ile korkuyorum, ki içimizde Sâmî'nin hayâtına gelmiş olanlar, memâtına ağlayacak olanlardan nisbetsiz bir derecede, çok olsun.")

—; Türksüz Türkiye; Şebâb; 21; s.15- 16

Abdurrahman Hâmid; Ağlar; Şebâb; 4; s.75

(Ülkenin sosyal ve siyasi durumundan duyulan hüznün anlatıldığı, aruz veziniyle yazılmış şiir)

—Övün; Şebâb; 6; s.147

(Selahaddin Enîs'e ibaresiyle başlayan aruz vezniyle tertip olunmuş şiir)

—; Git İstemem; Şebâb; 11; s.272

("Yine Dayak Muharirine" denilerek Selahaddin Enis Beye ithâf edilen aruz ölçüsüyle kaleme alınan şiir)

—; İlk Sevgi; Şebâb; 13; s.321

(Bir gencin aşk hezeyanlarını anlatan mesnevi nazım biçimiyle yazılmış şiir)

—; Şarkı; Şebâb; 14; s.348

(Ekrem Vecdet'e atfedilen, 14'lü hece ölçülü yazılan şiir)

—; Şarkı; Şebâb; 16; s.390

(Musiki üstâdı Lem'i Bey tarafından "Sultan-ı yegâh" makamında bestelenmiş şiir)

—; Ölürsem; Şebâb; 19; s.467

(Bâki Sâbit’e ithaf olunan aşkın mahfettiği bir genç anlatılan, nazım birimi dörtlük, nazım biçimi ise 11’li hece ölçüsü olan şiir)

—; İtirâf; Şebâb; 24;s.586

Abdurrahman Şeref; Şebâb; 5; s.130; Ölüm Ardı Yazısı

(Bu satırlar Tevfîk Fikret’in anısına daha önce “Düşünce” mecmuası için kaleme alınmıştır. Ve Şebâb’da da aynı şekilde kullanılmıştır: “Fikret’in haşyet-i zâtiyesini, fikr ü vicdânisini hiçbir şeye fedâ etmemiş, ni‘met-i kana‘ati zillet-i tama‘a dâ’imâ tercîh eylemiş ve bu hasâ’is-i efrât derecesine varmış hoş ve hurûşa gelen ihtisâsât-ı vatan-perverânesini ketme kudret-yâb olamayarak şikâyetlerini teneffürlerini ateşin-i ziyânıyla ortaya saçmandır ki Tevfîk Fikret’in şahsiyetini te’sîs eden şeyler şu harikalarıdır. Cenâb-ı hakk rahmet eyle”)

Abdülbaki; Ser-be-ser; Şebâb; 14; s.347

(Serbest müstezad nazım biçimiyle yazılan lirik şiir)

Abdülhak Hâmid; Şebâb; 5; s.130; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfîk Fikret’in vefatına dair duygularını birkaç satırla şöyle ifade etmiştir: “Şübhe yok ki Tevfîk Fikret büyük bir ressam-ı eş‘ârdır. Kendisi kimseyi taklîd etmediği gibi taklîd olunmak ihtiyâcından da ma‘berâdır. Elimden gelse onun gibi yazmayı isterdim.(!) Sehl-i mümteni‘ mevhibesine mâlik bir sanâyi‘-i tabî‘iyye musavviridir.”)

Ahmed Hamdi; Şehriyâr..; Şebâb; 15; s.369-370

(Bu şiir Rıfkı Melûl’e ithaf edilmiş serbest vezinli şiir)

Ahmed Hâşim; Merdiven; Şebâb; 2; s.26

(Merdiven imgesini insan ömrünü anlatmak için kullanan şair, şiirinde aruzun me fâ i lün / fe i lâ tün / me fâ i lün / fa’lün kalıbı kullanmıştır.)

Ahmed Memdûh; Târihten Alınacak Dersler; Şebâb; 11; s.281- 282

(Divân-ı Hümâyûn vesikalarından hareketle onuncu asırda Türklerin inşaata verdikleri önemi anlatan tarihi makale)

—;A. (ا) M.; Târihden Alınacak Dersler; Şebâb; 12; s. 299- 301

(Divân-ı Hümâyûn vesikalarından hareketle onuncu asırda Türklerin inşaata verdikleri önemi anlatan tarihi makalenin devamı)

Ahmed Muhtar; Şarkı; Şebâb; 8; s.197

(Mehmed Hâlid’e ithaf adilen, üç bentten tertip olunan şarkı nazım biçimiyle kaleme alınan şiir)

—; Hicrân İhtisâsları…; Şebâb; 15; s.372

(Mesnevi nazım şekliyle yazılmış altı beyitten oluşan aşk şiiri)

Ahmed Nihâd; Şebâb; 5; s.110; Ölüm Ardı Yazısı

(Merhûm Tevfik Fikret'e dair şu satırları kaleme almıştır. "Bana meşrutiyetin en büyük ni'meti muhterem hocam Tevfîk Fikret Bey'e intisâbımdır. Ziyâ'i 'âlem-i insâniyet ve sa'nat için 'azîm felâketdir; bütün şâkirdânının ve benim ümid ü istikbâlimiz agûş-ı pederânesine alarak muzlim ve hazîn iftirâkı husûsuyla 'Osmânlı kalbi dag-dâr etmişdir. Nâm-ı muhteremine karşı ebedi hürmet ve muhabbetle mâl-a-mâl olan kalbim büyüklüğünün hayrânı ve kalemim fezâ'il ü mezâyâsını ta'dâddan 'âcizdir.")

Ahmed Nihâd Bin Selâhaddîn; Şebâb; 5; s.110; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfîk Fikret'in öğrencisi olan Ahmed Nihâd Bin Selâhaddîn Bey hocasına dair düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir. "Lisâniyetin ulûhiyete takarrüb istidâsını hâ'iz bulunduğuna Hocam Tevfîk Fikret'i tanıdıktan sonra kâ'il oldum.")

Ahmed Nûreddîn; Kara Kız; Şebâb; 4; s.90- 92

(Umumi Harbin yarattığı ekonomik sıkıntılarla birlikte Türk aile yapısında meydana gelen yozlaşmanın anlatıldığı hissi hikâye)

Ahmed Râsim; Yeni Cereyânlar Karşısında Şebâb; Şebâb; 1; s.16- 17

(Sosyal hayata dair kaleme alınan bu makalede, gençliğin içine düştüğü durumun vehameti anlatılmıştır.)

—; Yeni Cereyânlar Karşısında Şebâb; Şebâb; 21; s.16- 17

Ahmed Selâhaddîn; İhtiyâri Bir Ölüm; Şebâb; 19; s.476- 480

(François Coppee'e ithaf edilen bu hissi hikâyede, iki şair arkadaşın birbirlerine yıllar sonra tekrar tesadüf etmeleri ve bu karşılaşmadan sonra yaşanan trajik bir intihar anlatılmıştır.)

Ahmed Sanavber; İtirâf; Şebâb; 6; s.165-168

(Bu tercüme hikâyede iki kız kardeşin arasında yaşanan bir kıskançlık ve yıllar sonra ölüm döşeğinde gelen bir itirafın şekillendirdiği hissi hikâye)

Ahmed Yahya; Fikret Ve Ölümü; Şebâb; 5; s.110; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfîk Fikret'in vefatından dört yıl sonra Eyüb'deki Aşiyanını ziyaret eden dostu içinde bulunduğu bu uhrevi âlemin tesiriyle şu satırları kaleme almıştır. Harâb ve perîşân zihinler büyük Fikret'in yevm-i üfûlüne müsâdif bu senenin 19 Ağustosunu da 'acâbâ hâtırladılar mı? İşte bu gün her sene olduğu gibi o şâ'ir-i vâlâ kadrin-rûhunu ta'zîz için- lahdi etrâfında ağlaşıyoruz. Onu hiç unutmuyoruz. Ve unutmayacağız.. Çünkü nezih ve pâk Fikret'in el-hâkk vârise-i kemâlâtı olacak bir

kişi yok ki merhûmun el-ân yetîm ve boş gördüğümüz makâmını ihrâz etsin de bir az acılarımız teskîn olunsun.. Bu sebeble o yüksek ve târîhi sîmâ devrimizin her yabancı ve bâyât iş‘ârının kâri‘leri önünde ceyyid, mutarra parçalarıyla heybet-nümûn tecelli ediyor.. Fazla bir şey söylemek istemiyorum: Zirâ Fikret, Allah’ının sevgili bir kulu imiş ki asîl… necîb milletinin günden güne ma‘rûz kaldığı bu ‘azîm felâketlerini, bu acı yaralarını görmeden göçdü.. Yarabbi biz ne bed-baht mahlûklarmışız!..)

Ahmed Ziyâ; Busenin Târihi; Şebâb; 9; s.227

(Muharririnin fantezi notunu düştüğü bu yazıda “öpücüğün” ne şekilde geliştiği tarihsel süreç içinde ele alınmış ve denemede şu çıkarım yapılmıştır: “… böylece insân eti yiyicilik, sonraları ısırmağa daha sonra tırmalamağa ve koparmağa ve nihâyet sıkmağa ve bugünkü öpmeğe müncer olmuşdur. Ya‘ni dünün yamyamlığı bugünkü busenin târîhiyle berâber uzun bir yolculuk yapan bir istihâlesidir ve biz ecdâdımızın dişleriyle, mi‘desiyle, bütün hayvânlığıyla yapdığı bu vahşeti; şimdi insânlığımızın bütün incelikleri ve bütün ma‘âliyatıyla dudaklarımıza yapdırıyoruz.”)

—; Leylâ; Şebâb; 14; s.351-352

(Fantezi olarak not düşülen bu kısa hikâyede esir edilerek yaşadığı yerlerden uzaklaştırılmış ve daima kederli olan Leyla’nın ölümüyle ortaya çıkan gerçekler anlatılmıştır.)

—; Taş; Şebâb; 16; s.390-391

(“Alemdâr’ın Dirâhşân Meyvedârına” ithaf edilen bu yazıda geçmişe ve kaybolan güzelliklere duyulan özlem sanatkârane bir uslupla dile getirmiştir.)

Alî Ekrem; Tevfîk Fikret’in Rûh-ı Cerihadârına!; Şebâb; 5; s.100- 101

(Tevfik Fikret’e yazılan bu şiir iki bölümden oluşmaktadır. Şiirin ilk kısmı murabba, ikinci kısmı aruz veziniyle yazılmıştır.)

Alî Fahrî; Şebâb; 5; s.132; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret’e dair yazdığı yazıda ölüm ardı yazısında düşüncelerini şöyle ifade eder: Tevfîk Fikret, benim fikrimce, bu memleketin yetiştirdiği en büyük adamlardan biri değil, bütün büyüklerin çok fevkinde, başlı başına, hepsinden daha büyük bir insân, bir san‘atkâr, îmâniyenin kahramanı, emsâlsiz bir mücâhid idi. Altı yüz bu kadar senenin mücelledât-ı a’zâmı içinde, bir Tevfîk Fikret daha bulamazsınız. Ondan büyük şâ‘irlerimiz bulundu; fakat, onun kadar şâ‘irliği, ve onun kadar insânlığı, onun kadar ‘azm ü şecâ‘ati, hepsini birden kucaklamış bir kahramânı

görmüş, işitmiş, okumuş, kim vardır? O, bir valâ-nazîrdir. Ölünceye kadar ona perestiş edeceğim!)

Alî Fuad; Şebâb; 5; s.132; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatının sene-i devriyesi için yayınlanan özel sayıda şu satırları kaleme almıştır: "Memleketin acı günlerini yaşayan bu günkü münevver neslin, fazîleti, şarkın i'tikâdnı besleyen bu yüksek rûh için kalbinde hissetdiği hürmet bir yılın o bir yılla inlediği hâtırât-ı tevkîrin arkasında örtü kalıyor... Fikret mahdûd kalblerde yaşamakla berâber istiyorum ki hiç olmazsa bir taş parçasına 'aks eden hayâl mikdârıyla memleketde san'at-ı şi're, göz yaşına artık velev nisbî olsun bir îmân taşıdığını temsîl etsin.. Pek çok adamlar etdikleri iyiliği yaldızlı satırlarla altın levhalara yazdırdıkları hâlde gördükleri iyiliği kurşun kalemiyle bir tarafa çizdirmezler, biz böyle olmayalım.")

Alî Hasan; Denize Fırlatılan Taşlar; Şebâb; 16; s.391-392

(Mehmed Hâlid'e atfıyla başlayan bu kısa yazıda muharrir gözlemlediği bir olaydan hareketle hayata dair edindiği intibalarını kaleme almıştır.)

Alî Haydar İlmî; Yâd-ı Muhabbet!; Şebâb; 6; s.148-149

(11 benden teşekkül etmiş murabba nazım şekliyle yazılmış şiir)

Alî Kâmu; Fikret İçin On Satır; Şebâb; 5; s.133; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'i on satırla anlatması istenen yazar duygularını şu şekilde ifade etmiştir: "Ah, bu ne elîm bir teklîfdir. Onu yakından tanıyanlar için on satır nedir? Fikret nâmına taşan hisler için sahîfeler, cildler lâzım. Biz mu'âsırları, Fikret'i belki ihmâl ederiz, fakat târîh aslâ ihmâl etmeyecekdir. O zulmete boğulan milleti için edebîyâtda, siyâsetde, ahlâkiyetde yol gösteren bu yıldız… Hayır, elinde şimşekleri yıldırımları kırbac gibi kullanan bir meş'al-keş oldu. Fakat zulmet bizi kör etmişdi, göremedik. "Makhûr-ı nedâmet nâtırım yerlere ma'tûf" mısrâ'yla bir levha-i mâtem cânlandıran büyük şâ'irimiz muzlim günlerin kesâfeti içinde penâh olub gitmeden evvel o muzlim günleri daha muzlim günler beklediğini- şahikalardan vadilerin derinliklerini seçen bir kartal nazarıyla- görüb seçmişdi. İşte şimdi…."

—; Şebâb; 6; s.161; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib'in çok yakın bir dostu olan muharrir, şairin vefatının sene-i devriyesi için şu satırları yazmıştır: "Sâmî'yi ibtidâ-yı şebâbından vefâtına kadar, samîmi bir arkadaş saffetiyle, pek yakından tanıdım; bu mûhit içinde 'ale'l-husûs ahlâken, böyle cihân değer bir vücûd nasıl yetişebildi, hayretdeyim. Sâmî'nin hayâtı, bu halkın felâhını cândan özleyenler için, edebîyâtda dedikleri gibi, bir meşk-i

tetebbu‘ bir numûne-i imtisâl olarak telakkî edilmelidir. Bizden artık o kadar hayır yok; geldik, geçiyoruz, yapabileceğimizi yapdık, fakat yeni nesillerimiz fıtrî, kesbî her ne ise sâ‘ikadan ziyâde bir hey’et-i ictimâ‘iyyenin, bi’l-hassa hey’et-i ictimâ‘iyyemizin te‘âlîsine hizmet edebilir bir müessir görmüyoruz, i‘tikâdımızca da yokdur. Çünkü böyle bir hayât bedâyi‘den bir levha gibi yalnız fikre hulûl, zevke nüfûs etmekle kalmaz; kalbe vicdâna derin bir te’sîr ile fıtrat-ı insânı küllî değiştirebilir.Tehzîb edebilir. Zaten büyüklerin hayâtlarını, tâ zamân-ı kadîmeden beri bir fen, bir ders gibi tedvîn ederek mekteblerden, medreselerden i‘tibâren okutmak usûlü en ziyâde, bu emniye sâikasıyla olsa gerekdir. Bir gün gelir, bu memleketin edebî, ictimâ‘î, siyâsi bir târîhi yazılırsa, o safhada en ziyâde parıl parıl parlayacak büyük sîmâlardan biri, bir güzîni Süleymân Paşazâde Sâmî’dir, ihtimâldir, bu simâ-yı bülend latîf bir mahviyete bürünür, öyle her göze çarpmak istemez, hatta bir seher yıldızı gibi zamân zamân gizlenir, fakat hayâtında olduğu gibi bu etvâr-ı güzîdesiyle de rikkatini, câzibesini artırır. Bin türlü zahmetlerle, sefâletlerle, mekrûh ve müstekreh ihtirâslar içinde hâlâ ta‘kîb eylediğimiz bu eğri büğrü yoldan o mu‘azzez, o muhterem yoldaşımız bizden evvel geçdi, gitdi, bizi bir yandan bir derece daha nakl ve i‘lân etmişlerdi. O zamân çocuk ‘ad olunacak bir sinde bulunduğum hâlde Kemâl’in bir perestişkârı olmak sıfatıyla bu hâdise beni Kemâl’in vefâtından ziyâde müte’essir etmiş idi. Daha sonraları “İshak Sükûti”nin Avrupa’da “İsmâ‘îl Safâ”nın Sivasdaki menfâsında vefâtından bi’t-tabi‘ hiç bahs olunmadı, yaşayan ölüleri için ağzını açmayan bu millet, öldürülen ‘izzet-i nefîsi, gasb olunan hukûku, çiğnenen hürriyeti içinde dilsizdi. Büyük ölülerimizin içimizde gezecek hayâtlarını bile kıskanan o meş‘ûm günlerin bizden gitdikce uzaklaşdığını görmekle müteselli olabiliriz. Fakat bu kadarı kâfî mi? Fikret’i, Sâmî Bey’i bundan sonra kim gidib de mezârlarında ziyâret edebilir? Eyüb’ün o nihâyetsizmezârları ve mezârlıkları arasında bu vücûdları örten toprağı, hatta kendilerini o ebediyet kapısına kadar teşyî‘ edenler bile, bulabilecekler midir? Gönül istiyorki bizde bir “panteon”muz olsun. Kubbesi (80) metre irtifâ‘ında olamayacakmış, zararı yok. En büyük ressamların, fırçalarıyla tezyîn edilemeyecekmiş, zararı yok. Fakat üzerinde şu ‘ibâre görülsün! “Milletin büyük ölülerine vatanın şükrânıdır!” İşte o zamân orası, kubbesinde, duvarlarında koca bir milletin dûra-dûr şükrânları ‘aks eden ulu bir ma‘bed gibi, sizi cezb eder ve siz muhât olduğumuz büyük rûhların huzûr-ı ma‘neviyetinde kalbi du‘âlarla onları ta‘zîz etmek ihtiyâcını daha iyi duyarsınız.)

Alî Kemâl; Alî Nejâd Bey’e; Şebâb; 5; s.133- 134; Ölüm Ardı Yazısı

(Peyâm-ı Sabâh'ın başmuharriri Alî Kemâl merhûm Tevfîk Fikret için şu satırları kaleme almıştır: "'Azîzim Efendim;

Fikret için benden bir mutâla'a istiyorsunuz, lakin derhâl istiyorsunuz i'tikâdımca Fikret şâ'irlerimizin en büyüklerinden biri olmakla berâber seciye, fikr i'tibâriyle de mühim bir şahsîyetdir. Bu ka'bda bir insâna dâ'ir öyle kolay kolay, ufak tefek basit mutâla'a edilemez, edilirse belki hürmetsizlik olur. Ma'mafîh lutf-ı mürâca'atınıza karşı nânkörlük etmemek için esâsen hâtıra kabîlinden olmak üzere (rübâb) ın o nâşid-nâkâne dâ'ir bildiklerimi bir nebze 'aez edeyim.

Fikret'i uzakdan uzağa gıyâben tanıdığım zamân o Mekteb-i Sultânî'de idi, ben Mekteb-i Mülkiye'de idim. Daha o zamân belli başlı bir şâ'ir idi. (Hâne-berdûş) nâm-ı müste'ârıyla (Serdûş) diye tahallüs eden Mu'allim Feyzî'ye ve Mes'ûd Harâbâti'ye nazîzeler söyledi, hatta pek çok söylerdi, vüs'at karîhaya mâlik olduğunu tâ o vakit gösterirdi.

Çok geçmedi. Hâne-berdûş Feyzi'den de, Nâcî'den de, ayrıldı, Ekrem'lere, Hâlidlere emsâl eyledi. Sâdeece adıyla "Mehmed tevfîk" iştihâr etdi. Öbürlerinden öğrendiği insicâm-ı kelâmı berikilerden aldığı kudret ma'nî ile ikmâl eyledi. Yeni yolda şâ'irlerimizin cenâb gibi en parlaklarından biri oldu.

"Güzelsin pâk bir 'aşkın tecâlla-yi cemâlinden"

diye yaşayan meşhûr nesîdesini bu sıralarda söyledi, bir yandan Safâ bir yandan Cebâb bu vadî-i nevînde Fikret'in en sâdık, en mu'azzez hem-râhı idiler. İşte "Servet-i Fünûn" mekteb-i edebîmizi teşkîl etdiği, yâhûd edenlere iltihâk edildiği zamân bu sütûde-i fıtrat şâ'ir bu mertebede idi. Sonra ne yapdı. Ne oldu? Daha salâhiyetdâr kalemler o kıymet-dâr hayâtı size daha mükemmel tasvîr ederler.

Bana gelince, daha meşrûtiyetin ilk senelerinde harb-ı meş'ûmdam öyle celâdetle, safvetle ayrıldığı zamândan sonra bu büyük şâ'ir nazarımda bu sefer seciye i'tibâriyle büyüdü, büyüdü. Nihâyet (Hân-ı Yağma) tel'inini öyle ateşler içinde savurunca bir kutb-ı ma'anî gibi tecelli eyledi. Hatta her mısra'ı bir şerz sine-i fezâ'ihine ok gibi işleyen o manzûme-i tarâfet-feşânın sihri odur ki bu büyük şâ'ir bu meş'ûm ağzı o müşkûl mâzîden gördü. Çünkü Fikret o la'netleri birer bire yağdırdığı vakit o "efendiler, beyler, ağalar" henûz böyle tepelerine kadar fazâhat ve cinâyet içinde gömülmemişlerdi. Bu mâhiyet-i reddiyelerini daha sonra meydana koydular.

Emîn olunuz ki istikbâlin Türkleri bu şâ'ir-i mütefekkiri en ziyâde bu nokta-i nazardan tebcîl eder, çünkü bu memleketde Fikret gibi şi'r söyleyenler görüldü lakin isbât-ı seciye eden olmadı, bâkî hürmetler, meveddetler efendim.")

—; Şebâb; 6; s.162; Ölüm Ardı Yazısı

(Âlî Kemâl Bey bu ölüm ardı yazısında merhum Süleyman Nesîb'e dair şunları söylemiştir: "Mahzûn, daha yetîm, bîkes bırakdı, fakat bir yandanda pîş-i 'ibretimize nûrânî bir iz açdı. Mâza-ma-mâza, bâri şimdiden sonra olsun, küçük, büyük o esere iktifâ edebilsek, ahlâka, fazîleten o mertebeleri ihrâza çalışsak insânlıkda dahâ başka zevkler arayarak husûsi ve 'umûmî hayâtımıza daha nezâhat, daha necâbet versek emînim ki 'ukbâda rûh-u Sâmî'yi nûrlara, neşelere müstağrak eyleriz. Hülâsa ne kadar münkir-i fazîlet olursa olsun bugün bu muhît içinde bir ferd var mıdır ki bu meyt-i hucesteye, ihtimâldir kalben ve fikren bîgâne olabilir; fakat bir iğbirâr, bir infi'âl gösterebilsin, hâşâ; biz ise öyle umarız, öyle hükm ederiz ki içimizde bu mu'azzezvatandaşımızın yâd-ı mübeccelini hâfıza-i ihtirâmda yaşadıkça saklayanlar hesâbsızdır. Böyle bir 'âkibet, bir 'akibet-i mes'ûde milyonlarda bir ferde müyesser olamaz.")

Alî Nejad; Bir Hasbihâl; Şebâb; 1; s.2- 4; Sohbet

(Alî Nejâd Bey bu yazısında Şebâb Mecmuasının okuyucularına dergiyi tanıtmak ister. Derginin gayesi, yazar kadrosu ve takip edecekleri yolu izah eder.)

—; Emil Zola Ve Naturalizm 1; Şebâb; 3; s. 56- 58

(Bu edebî makalede naturalizmin ne olduğu, Emil Zola'nın nasıl bir programı takib ettiği ve bu edebî akımı ne şekilde tatbik ettiği anlatılır.)

—; Şebâb; 5; s.129; Ölüm Ardı Yazısı

(Şebâb'ın imtiyaz sahibi olan Alî Nejâd Bey Tevfîk Fikret'e dair şu satırları kaleme almıştır. "Merhûm Fikret hakkında şimdiye kadar o kadar çok yazıldı ki bu gün yine Fikret'in hayât-ı husûsiyye ve san'atı hakkında söylemek bence lâ-yemût şâ'ire karşı bir nev' hürmetizlik olur. Nedîm nasıl yalnız Lale devrinin değil her devrin şâ'iri ise Fikret'i de yüz sene sonra ahfâdımız bu günkü lezzetle okuyacaklardır.")

—; Darü'l-Bedai' Ve Onlar; Şebâb; 13; s.318-319

(Âlî Nejâd Bey Darü'l-bedâinin kendi içinde hâsıl olan bir takım huzursuzlukları Alemdar gazetesinin sütûnlarına taşıyın Yusuf Ziya Bey'in tenkid edildiği yazı)

—; Söyleyiniz Hanımefendi!; Şebâb; 18; s.448

(Bu hissi yazıda kalbi kırılan bir gencin aşka dair tahassüsleri anlatılmaktadır.)

—; Bir Hasbihâl; Şebâb; 21; s.2- 4

Alî Nihâd; Belli Değil; Şebâb; 16; s.389

(Hâlil Nihâd Efendiye atfedilen satirik şiir)

Alî Rızâ Seyfi; Şübhe Ve Ye's; Şebâb; 17; s.417

(İlk olarak Hizmet-i Umûmiye Mecmuasında yayınlanan aruz veziniyle yazılmış lirik şiir)

Alî Sâmî (Ressâm- Bahriye Müzesi Müdürü); Şebâb; 5; s.131; Ölüm Ardı Yazısı

(Ressam Ali Sâmi Bey, Tevfik Fikret'e dair şu satırları kaleme almıştır: Fikret yalnız bizim değil, 'umûm-ı beşeriyetin de iftihâr edeceği nâdir yetişmiş şahsiyetlerinden iken onun Rübâb'ının tatlı ve halâskâr nağmeleri duygusuz gürültülerimiz arasında kaynadı, ezildi, kimselere duyurmadan nihâyet rübâb kırık kaldı.. Fakat o şikeste sâzın susmayan ezeli ahengi kendi dilinden anlayanların gününe kadar dâ'imâ terennüm edecek sonra; 'irfân-ı beşer müzesinin, nûrlar, cevherler muhafazasında ile'l-ebed saklanacakdır.)

Alî Ulvî; Kızım Leyla'ya -1-; Şebâb; 1; s.13- 14

(Musâhabe başlığı altında yer alan bu söyleşide, kendi kızı nezdinde bütün genç kızlara nasihatlerde bulunan muharrir yazısına şu sözlerle nihayet verir. "Bunun için kızım; hükümet işlerinde pâdişâhından, kendi işlerinde de vicdânından başka mutâ'n olmasın. Çünkü bütün bu felâketler bunun hilâfındaki hareketlerden tevellüd eylemişdir.")

—; Kızım Leyla'ya -2-; Şebâb; 3; s. 62- 63

(Ali Ulvi Beyin bu yazısı ilk yazısıyla aynı mahiyettedir. Bu yazısında ise genç kızlara evliliğe dair nasihatlerde bulunmuştur.)

—; Tevfik Fîkret..; Şebâb;5; s.132; Ölüm Ardı Yazısı

(Muharrir Fikret'e vefatından duyduğu kederi şöyle anlatır. "Fikret, elemi için ağladığı, sa'âdeti için güldüğü milletine o kadar zannan bir rübâb bırakmışdır ki, nihâyet muhîtin "çatlak, sağır duvar"ları onun sayhasıyla çınladı. Zulmün gazûb ayakları altında bile kopmayan bu telleri ne yâzık ki, bir zamânlar hırçın çocuklar koparmak ister gibi çırpındılar. Lakin sonunda gördüler ki rübâb yeni nesil için de bir ma'bed-i şi'r ve aşkdır. O telleri tehzîz eden Fikret'e hürmetle sevde eylerim.")

—; Kızım Leyla'ya -1-; Şebâb; 21; s.13- 14

Aliye Esad; Ailenin Günahı; Şebâb; 15; s.380- 384

(Bu hissi hikâyede bir genç kızın içinde bulunduğu yalnızlık duygusu ve bunun ruhunda neden olduğu isteri nöbetleri anlatılır.)

—; Bir Hakk; Şebâb; 23; s.564- 566

(Söz konusu hikâyede aşk ve ahlak ikileminde kalan ve karar vermek zorunda kalan genç kızın trajedisi anlatılmıştır.)

Aziz Kâmil; İtimâd; Şebâb; 10; s.249

(12'li hece ölçüsüyle tertip olunan şiir)

Azmî Muhiddîn; İhtisâr-ı Aşk; Şebâb; 3; s. 65- 68

(Bu hissi hikâyede karısının kendine ihânet ettiğinden şüphelenen bir adamın işlediği bir cinayet anlatılmıştır.)

Bahâeddîn Tevfîk; Şebâb; 6; s.159; Ölüm Ardı Yazısı

(Muharrir, Süleyman Nesib'in vefatına dair teessürâtını şu sözleriyle ifade etmiştir. "Geniş tevâzu'ı ve samîmiyetle, imânı kadar kuvvetli hâfızasıyla pek ince zekâsı, çok büyük ve hassâs rûhuyla Sâmî bey bu memleketin hayât-ı 'irfânında pek kıymetli ve derin izler bırakmışdır. Elbette bu günün ve yarının gencleri, kendileri için saçını ağırtan, ağlayan ve didişen bu büyük insânı ve onun yüksek mezârını hâfıza-i ihtirâmında ebediyen saklayacaklardır.")

Burhaneddîn Alî; Bir Gecenin Hâtırası; Şebâb; 17; s.415

(Murabba nazım biçimiyle yazılmış, mazideki aşkını yâd eden birinin duyduğu kederin anlatıldığı şiir)

—; Serzeniş; Şebâb; 18; s.444

(Ayrılık acısı yaşayan bir gencin ruhundaki hezeyanların anlatıldığı, 11'li hece ölçüsüyle yazılmış şiir)

—; Aşkımın Târihi; Şebâb; 19; s.466

(14'lü hece ölçüsüyle yazılmış aşk şiiri)

—; Sevdiğim Çiçekler; Şebâb; 24;s.587

(4 bentten oluşan her bentte farklı bir çiçeğin anlatıldığı şiir)

C.;(ج); Bu günün Genc Şâirleri; Şebâb; 17; s.412- 413

(Muharrir mezkûr makalesinde, tarihsel ve sosyal hayatta vuku bulan menfi hallere eserlerinde yer vermeyen genç şairleri sert bir üslûpla tenkid eder.)

—; (ج); Millî Edebîyâtta Orijinalite Ne Demektir; Şebâb; 18; s.436- 438

(Yazar bu makalesinde Millî Edebîyat mefhumun milletlerin kendi hissiyâtlarına uygun bir şekilde hiçbir yerden esinlenilmeden ortaya çıkması gerektiğini savunur.)

—; Subjektivizm (Enfüsiyye) ve Yeni Felsefe; Şebâb; 24;s.580- 583

(Yazar bu makâlesinde enfüsiyyenin târihinden ve yeni felsefeyle münâsebetinden bahsetmiştir.)

Celâl Sâhir; Şebâb; 5; s.115; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfîk Fikret'e özel sayıda şaire dair şu satırları kaleme alır. "Bütün hayâtından tereşşüh eden hakîkat Tevfîk Fikret büyük bir şâ'ir olduğu kadar büyük bir ferdci,

mensûb olduğu cem'iyyetin hayât-ı kitâbının sahîfe boşluklarına çekilerek, ona idealist bir rûhun muhallil nazarlarıyla bakan dâ'imi bir gayr-ı memnûn olmasıdır…)

Cenâb Muhiddîn(Şeyh Kozanzâde); Nefes; Şebâb; 13; s.322

(Hece ölçüsünün 11'li kalıbıyla kaleme alınmış beş dörtlükten oluşan tasavvufi ahlâki şiirdir.)

—; (Şeyh Kozanzâde); Temenni (Nefes); Şebâb; 14; s.346

(Cenâb Muhî'd-dîn Beyin "garâmî mevzû'ları "vahdet-i vücûda" büründürerek zâtına hâs bir zevk[3]" ile kaleme aldığı, 10'lu hece ölçüsünün kullanıldığı beş dörtlükten mürekkep tasavvufî şiirdir.)

—; Gazel…; Şebâb; 17; s.414

(Şiirin başlığının altına "Said Âlî'nin Zevk-i Edebîsine Hürmeten" notu düşülmüştür. Gazel nazım şekli kullanılmıştır.)

Cenâb Şahabeddîn; Tevfîk Fikret: Tasvîr; Şebâb; 5; s.115- 117; Ölüm Ardı Yazısı

(Şebâb'dan önce Düşünce mecmuasında neşredilen ve Cenâb Şahabeddin'in refiki Tevfîk Fikrete dair intibalarını kaleme aldığı yazısıdır.)

—; Edebîyâtda Türkcülük; Şebâb; 15; s.362-363

(Mezkûr edebî makalede muharrir Türkçülük anlayışının edebîyattaki yansımasının İttihad ve Terakki ruhunun tezahürü olduğu ve zamanla geçerliliğini kaybedeceğini savunulur.)

Cevâd Giridi (Nâsıroğlu); Muhterem Şebâba; Şebâb; 7; s.191-192

(Cevâd Beyin Şebâb'a yazdığı, bu mecmuanın matbûat hayatına getirdiği yeni soluğu anlattığı mektuptur.)

Daloğlu Fuad; Sanatta Ahlâk; Şebâb; 2; s.39- 40

(Tiyatro hakkında bir musâhabe sütûnunda yer alan bu makâlede, muharrir kendi başına gelen olaylara da yer verdiği bu yazısında sanatda ve tiyaroda mesleki etik mefhumunu sorgular.)

—; Sanatda Ahlâk; Şebâb; 4; s.88- 89

(Bu makalede, Seyd-i Beşîr üserâ karârgâhında esir tutulan Türk gençlerinin tiyatroya oyunlarını sahneleyebilmek için gösterdikleri çaba anlatılmaktadır.)

—; Şebâb; 5; s.119; Ölüm Ardı Yazısı

---

[3] Şebâb; 14; s.346

(Tevfîk Fikret için yazdığı taziyede şu satırları kaleme almıştır. “Biraz inhinâya, siyâsete tenezzül etdikleri için milletini halâskâr dehâlarından mahrûm etmiş fazla doğrularımızdan birisi de lâ-yemût Fikret’imizdir.”)

E(ا). Fahri; Çifte Ölülü; Şebâb; 5; s.112; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfîk Fikret’e vefatıyla ilgili tahassüslerini şu şekilde anlatır: “Ölü Fikret! Dahâ senin mezâr taşın hak edilmeden sevdiğin zavâllı milletinin kara yazısı kazıldı, ve ben şimdi bütün ümîdlerinin siyâh ve dumanlı enkâzında kaybolmuş bir meczûb gibi koşarken senin:

Bu memlekette de bir gün sabâh olursa Halûk

Ebedî ve ölmeyen feryâdını haykırıyor, ağlıyordum.”)

E.(ا) H. (ح); Riyâziyyatın Kuvve-i Muhâkemeye Tesiri; Şebâb; 2; s.37- 38

(Mezkûr makalede matematiğin muhâkeme kabiliyetine bir tesîri olup olmadığı ele alınmıştır.)

E.(ا) Lütfullah Şâd; Küçük Fıçı; Şebâb; 14; s.353-355

(Guy de Maupassant’ın hikâyesinin tercümesidir. Bu hikâyede evi elinden alınmak istenen yaşlı bir kadına kurulan tuzak anlatılmıştır.)

E.(ا) R.; Târih Tekerrürden İbaretdir.; Şebâb; 4; s.80- 81

(Bu tarihi makalede Prusyadaki 1806 Vekâyi‘i anlatılmışdır.)

E.(ا) V.; Ayrılık Tahassüsleri/ Adnân’ın Defterinden/; Şebâb; 7; s.173- 175

(Bir gencin aşka ve ayrılığa dair duygularını anlattığı günlüğünden alınan parçalardır.)

—; Mirât-ı Şikeste; Şebâb; 7; s.187- 188

(Bu yazıda Nurettin Semin’in Mirât-ı Şikeste isimli şiir kitabı değerlendirilmiştir.)

—; Ayrılık Tahassüsleri/ Adnân’ın Defterinden; Şebâb; 10; s.250- 251

(Bir gencin aşka ve ayrılığa dair duygularını anlattığı günlüğünden alınan yazılarının devamıdır.)

Ebulfikret; Her Zamân ve Asır İçin/ Mâzî- Hâl- Atî; Şebâb; 4; s.77

(Yazar bu makalesinde geçmiş, şimdi ve gelecek mefhumlarını tartışmıştır.)

—;Şebâb; 5; s.110; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret özel sayısında şaire dair duygularını şöyle kaleme almıştır: Büyük şa‘ir Fikret’in mertebe-i fazl u kemâline en lâ-yemût delîl şudur. Haksızlık ve nânkörlüğe karşı üfûlünden sonra yükselen bir feryâd-ı tantana-i şecâ‘ati karşısında ‘acz ü hüsran ü hicâbetle eğilmeliyiz.)

Eburrıdvân; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; s.109; Ölüm Ardı Yazısı

(Yazar bu ölüm ardı yazısında "Hiçbir ölü senin kadar yaşayamayacakdır." diyerek Tevfîk Fikret'e dair duygularını kaleme almıştır.)

Ekrem Vecdet; Zerdüştün Beldesinde; Şebâb; 1; s.4

(Murabba nazım şekliyle yazılan üç bendten oluşan bu şiirde Pers kültürü ve mitolojine ait imgeler kullanılmıştır.)

—; Bezm-i Münkesir; Şebâb; 2; s.27

(Beş beyitten oluşan gazel nazım biçimiyle yazılmış "Nevşehirli İbrahim Paşa'nın ruhuna" atfedilen şiir)

—; Bahâriye Mehtâbları; Şebâb; 4; s.74

(Altı beyitten oluşan, gazel nazım biçiminin kullanıldığı şiir)

—; Şebâb; 5; s.115; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret özel sayısında şair için şu satırları kaleme alır: "Hakîki Türk kanının metânet ve asâletiyle cezîre nişîn hassâs bir rûm güzelinin zekâ ve inceliklerine tevârüs eden Fikret; ancak bize bu günkü şâ'irlerin terennüm etdiği lisânı bırakmışdır.")

—; Çok Bekledim; Şebâb; 6; s.147

(Mesnevi nazım şekliyle yazılan dört beyitten oluşan şiir)

—; Kîn Dalgaları; Şebâb; 8; s.196

(Aruzla yazılmış bir aşığın içinde bulunduğu menfî tahassüslerin anlatıldığı şiir)

—; Hüsrevâbâd; Şebâb; 10; s. 246

(Kemaleddin Turgut'a ithafen yazılmış, 11'li hece ölçüsünün kullanıldığı üç dörtlükten oluşan şiir)

—; Eskiler Gibi; Şebâb; 11; s.271

(Ali Nejad'a atfedilen, 15'li hece ölçüsüyle yazılmış şiir)

—; İblîsin Kızı; Şebâb; 15; s.366

(Âşık bir gencin feveranlarını anlatan aruz vezininin kullanıldığı şiir)

—; Son Şiirim; Şebâb; 20; s. 486

(Murabba nazım biçimiyle yazılmış şiirin ilk bölümünde şair kendine ait bir beyti alıntılamıştır.)

—; Zerdüştün Beldesinde; Şebâb; 21; s.4

—; Tenkîd ve Münekkid; Şebâb; 24;s.590-591

(Yazar bu makalesinde dönemindeki eleştiri ve eleştirmen kavramlarını izaha çalışmıştır.)

Emîn Abid (Bakülü); Şebâb; 4; s.94- 95

(Mecmuaya dair kanaatlerini kaleme alan Emin Abid, mektubunda kendisinin de çeşitli yazılarıyla dergiye yazılar göndermekteki gayesini şöyle açıklar: “Bendenizde- Bir hizmet olmak üzere- bu binâya, hiç olmazsa, “bir katre su” götürmek isterdim. Maa’t-teessüf kalemimin imzâmı o büyük isimler arasına sokacak kuvveti ha’iz olmayışı, bu arzûmu mevki‘-i tatbîke koyacağıma büyük bir mâna‘a teşkîl ediyor. Ma‘mâfîh bu mektûbumla berâber ‘âciz bir manzûmeciğimi sevimli Şebâb’a takdîm etmek cesâretinde bulunuyorum. Elbette cesâretimi samîmiyetime haml edersiniz.)

—; (Meriç)e; Şebâb; 6; s.146

(Şiirde Balkanlarda alınan mağlubiyetlere dair duyulan keder anlatılmıştır. Fakat şiir sansür mekanizmasına takıldığı için bazı kısımları tayy edilmiştir.)

Ercümend Behzâd; Maskeler Düşerken…; Şebâb; 15; s.375-379

(Sedad Nami’nin Yusuf Ziya Ortaç’ı ciddi bir şekilde tenkit ettiği “Maskeler Düşerken” makalesinin ikinci kısmı mahiyetindedir.)

Ercümend Ekrem; Eski Bir Yara; Şebâb; 11; s.269

(11’li hece ölçüsüyle yazılmış şiir)

Esad (Göz Tabîbi); Şebâb; 6; s.158; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib’in vefatına dair şu satırları kaleme almıştır: “Süleymân Paşazâde Sâmî Bey merhûm evsâf-ı cemîle-i insâniyeyi şahsında cem‘ etmiş tabî‘atın pek ender yaratdığı bir vücûd idi. Sinniyle berâber kemâle ermiş olan muktesebât-ı ‘ilmiyye ve tecrübeviyyesinden memleketin hakkıyla istifâde edeceği bir hengâmede üfûlü bâdî-i te’essüf-i ‘azîmdir.”)

Esâret Şâirlerinden; Bir Esîrin Tahassürü; Şebâb; 6; s.149-150

(Şairi belli olmayan bu şiir dört bentten tertip olunmuştur.)

Fahreddîn Osmân; Muhterem Şebâba Ve Müessislerine; Şebâb; 2; s.47

(Şebâb mecmuasının neşrine dair duyulan heyecanın anlatıldığı okur mektubu)

—; Defter-i Hâtıratımdan; Şebâb; 3; s. 52

(Memleketin içinde bulunduğu zor günlerin, yazarın ruhunda yarattığı hisler kaleme alınmıştır.)

Fârûk Nâfiz; Şebâb; 5; s.134; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret için çıkarılan özel sayıda şunları söyler: “Şimdiye kadar Fikret hakkındaki düşüncelerimi, muhtasaran birkaç kere söyledim. Bu gün bu büyük şâ‘ir hakkında, ben de, ancâk uzun uzadıya söyleyecek sözler kaldı. Mâ‘mâfîh şu

kadarsöyleyebilirim ki Fikret'i seneler geçdikce daha çok seviyor, daha çok takdîr ediyor, daha çok hayâtda görüyorum.")

Fatîn Tevfîk; Beni Niye Yaraladın?; Şebâb; 1; s.7

(Ali Nejad'a ibaresiyle başlayan 7'li hece ölçüsüyle yazılmış aşk şiiri)

—; Cânî Gözler; Şebâb; 3; s. 51

(Murabba nazım şekliyle yazılmış dört bentten oluşan aşk şiiri)

—; Şebâb; 5; s.135; Ölüm Ardı Yazısı

(Fatin Tevfik, Tevfik Fikret'in vefatının sene-i devriyesi için neşredilen sayıda şunları yazar: "Kin gayz, hased ve istibdâd siyâseti siyah damgasını, "Doksan beşe Doğru" mübdi'ne vurmak istediği zamân Fecr-i Atînin vekâr ve haysiyeti tanıyan gencliği müttehid bir kitle hâlinde ona karşı durmuşdu. 'Aynı siyâset; riyâ ve tabasbusla dolu dolu zihniyetle Pierre Loti için ihtifâller tertîb ve abideler ihzâr ederken; Türklüğün fazîlet ve nâmus heykeli olan Fikret'i dört kişiyle Eyüb'in sâmit mezârlıklarına gömdükden sonra bugün de Aşiyân'ı çizmeler altında çiğnetirken ne yâzık ki bu günün milî edebîyâtcıları bu millî cinâyet karşısında kör ve sağır kaldılar…")

—; Bir Gence; Şebâb; 7; s.170

(Sone nazım biçimiyle yazılmış bu şiir, aşk derdine meftun olan bir gence verilen tavsiyeleri içerir.)

—; Felsefe-i Hayât; Şebâb; 9; s.221

("Bir İhtiyar Ameleye" ibaresiyle başlayan üç dörtlükten oluşan bu şiirde şair, hayatın zorluklarını anlatmaktadır.)

—; Resminin Karşısında; Şebâb; 15; s.367

(11'li hece ölçüsüyle yazılan üç dörtlükten tertib edilen aşk şiiri)

—; Avdet; Şebâb; 18; s.443

(Hâlide Nusret Hanıma ithaf edilen, beş bentten oluşan murabba nazım şekliyle şeklinde tertib edilen şiir)

—; Susdular…; Şebâb; 20; s. 482- 483

(Fatin Tevfik "Hafta Muhasebesi" sütununa yazdığı bu söyleşisinde millî edebîyatın sanat yönünü tenkid etmiş ve bu edebî yaklaşımın bitmeye mahkûm olduğunu belirtmiştir.)

—; Daktilograf; Şebâb; 20; s. 487

(Sone nazım şekliyle yazılmış şiir)

—; Beni Niye Yaraladın?; Şebâb; 21; s.7

Fikret Kırımî; İlim pek Uzun, Hayât Pek Kısadır.; Şebâb; 20; s. 494- 495

(Atole France'den yapılan alıntıyla başlayan yazı da hayatın manası dair düşünceler bir anektot üzerinden anlatılmıştır.)

Florinalı Nâzım; Rûh-ı Fikret'e; Şebâb; 5; s.107

(Tevfik Fikret için kaleme alınmış, yedi bentten tertip edilmiş murabba nazım şekliyle tertip olunmuş şiir)

—; Şarkı; Şebâb; 14; s.345

(İki kıtadan oluşan aşk şiiri)

—; Bahâr Yağmuru..; Şebâb; 15; s.367

(Tabiati seyre dalan şairin, yağmur yağmasıyla birlikte ruhunda vuku bulan hislerin anlatıldığı bu şiir üç kıtadan oluşmuştur.)

—; Deniz Ve Periler!..; Şebâb; 16; s.388

(Ahmet Haşim'e ithaf edilen bu şiir murabba nazım şekliyle kaleme alınmıştır.)

—; Tavus..; Şebâb; 17; s.415

(Murabba nazım biçiminin kullanıldığı dört bentten oluşan şiir)

—; Kadın; Şebâb; 19; s.463- 464

(Kadına ve kadınlığa dair fikirlerini edebî şekilde harmanlayan şair, aruz vezinini kullanmıştır.)

—; Kadın Kalbi; Şebâb; 22; s.535

(Aliye Esat Hanıma atfedilen 11'li hece ölçüsüyle yazılmış şiir)

—; Kadın -2-; Şebâb; 22; s.536

(15'li hece ölçüsüyle yazılmış, altı dörtlükten oluşan aşk şiiri)

Fuad İbrâhîm (Doktor); Şebâb; 6; s.163; Ölüm Ardı Yazısı

(Mezkûr ölüm ardı yazısında muharrir Süleyman Nesib'e dair düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: "Fikret, Şû'ayib, Sâmî arasında ba'z noktadan karâbet-i zihniye mevcûd olduğu iddi'â olunabilir. Çünkü her üçü de beşeriyet-i muztaribe için 'aynı hisle, 'aynı sesle gerçekten ağlar görürüm. Ne hazîn bir tecellî ki bu gün her üçü de türâb u serâb oldu. Sâmî Bey gibi bir veliyy-i insâniyeti unutmak, gaybuyetini bir nüsha-i mahsûsa neşriyle geçişdirmek kâfî değildir. Merhûmun meslek ü hayâlini nazar-ı ihtilâfda yaşayacak bir ayda inşâsı lâzımdır. İnsâniyyet nâmına yaşayacak böyle bir teşebbüsün bir hizmet-i vataniye ve bir vazîfe-i vicdâniyye olacağına kâni'im.")

G. Ferîd; Hüsrân-ı Garâm..; Şebâb; 23; s.561

(Murabba nazım şeklinin kullanıldığı bu aşk şiiri beş bentten tertip edilmiştir.)

Gezâ; Kıta; Şebâb; 13; s.320

(Mısırdan bir zata takdim edilen bu Kıtada, hadım ağası tarafından şaire beyaz bir kostüm hediye edilmesi konu edilmiştir. Kıta şöyledir:

“Bana ak sâdeler giydirdi eyyâm-ı siyâhımda

Kırardım doğrusu mahcûbi oldum ben bu ihsânın

Nasıl ‘arz-ı teşekkür eylemem ki em ünyâda

Beyâz bir bayram etdim sâyesinde mir-i ihsânın.”)

Güzide Sabri; Heybeli Ada Mezârlığını Ziyâret; Şebâb; 11; s.274- 275

(Adayı ziyaret eden yazarın yolu yürüyüş sırasında Heybeli Ada mezarlığına düşer, o da hallet-i ruhhiyesini anlatmak için bu hatırasını kaleme alır.)

H. (ح) N.; O; Hep O; Dâ’imâ O …; Şebâb; 18; s.439- 441; Şiir; Yazı

(Fatin Tevfik beye ithaf edilen manzume, mesnevi nazım biçimiyle tertip edilmiştir.)

H.(ح) Ferîd; Bir Gün Ölürsem..; Şebâb; 24;s.584

(Aruz veziniyle kaleme alınan aşk şiiri)

H[üseyin] [N]aci (Çopur Kadîzâde); Efsâne-i Keder; Şebâb; 20; s. 485

(Serbest vezinle yazılmış dört bentten oluşan şiir)

Hafız İsmâîl; Bir Kıta; Şebâb; 11; s.268

(Mezkûr kıta şöyledir:

Hangi sayyâdın esîr-i dâmısın bilmem, müdâm

Çırpınır inlersin rûh-ı felâketperverim

Sen haberdâr olmadın hâlimden asla, ben ise

Bir garîb avâreyim yok ah, yâr ve yavrum)

—; Mevlevî Süleymân Dede Merhumu Tanzîr; Şebâb; 13; s.319

(Süleyman Çelebi’nin Mevlit-i Şerifine yazılmış olan altı beyitten terkip olunan tanzirdir.)

Hakkı Târık; Şebâb; 5; s.118; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret’in vefatının sene-i devriyesi için şu satırları kaleme almışdır: Fikret Bey, Sultâni müdîrliğindeki da‘vasından mağlûb olarak çıkdıktan sonra Aşiyân’ının mâtemine çekilmiş bugün “sa‘y ü ‘irfânım tebdîl tâbiiyyet ediyor demekdir” demişdi. Sağ olubda bu günün mâtemini görseydi, şübhesiz, yine o zamân söylediği gibi “ Oğlu anadan ayıran eller kahrolsun!” diyecek ve memleketinin kucağına atılacakdı…)

Hâlid Fahri; Şebâb; 5; s.118; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret için neşredilen özel sayıda merhuma dair kanaatlerini şöyle dile getirmiştir: Fikret-i Merhûm hakkındaki fikrimi yazabilecek bir zamânın feca‘at ve ehemmiyetini takdîr buyuran zât-ı ‘ülyânızı böyle bir arzudan mahrûm bırakmamak için bir iki satırlık yazıyı tahrîre cür'et ediyorum. Fikret, benim için bir kudret ve fakat ölümü ile açılan boşluğu takdîrkâr refikâ-yı mesâ‘isi ile telâkkıya sâ‘î olan ve pîşdâr olan sizlerle memleket ve millet her sûretle bahtiyâr olacağı cihetle ümîdimiz kavi ve Fikret merhûmun dediği ümîd dâ'imâ ümîd ve dâ'imâ genclikden meded ummak sûretiyle o büyük şa‘ir edîbimizin rûhunu şâd ve şâz eylemekle iktifâr eyleriz efendim.)

Halîl Zihnî; Kurdun Ölümü; Şebâb; 9; s.230- 231

(Alfred de Vigny'in hikâyesinin tercümesidir. Hikâyede bir avcı ile avı arasında acının kurduğu bağ anlatılmıştır.)

Halîl Zihnî; Öksüz Sarây; Şebâb; 8; s.203- 204

(Edgar Allen Poe'dan tercüme edilmiş bu kısa hikâyede vaktiyle şaşalı ve saadet yuvası olan bir sarayın zamanla eski gösterişini kaybetmesi, ıssız bir yer haline dönüşmesi anlatılmıştır.)

—;Mademki…- -; Şebâb; 11; s.276

(Viktor Hugo'dan yapılan tercümedir.)

Hamdi Nüzhet; Atıf Behic'in Jurnali; Şebâb; 2; s.41- 44

(Mezkûr hissi hikâyede Atıf Behic'in umumi hapsanedeki hatıraları ve aldığı notlara yer verilmiştir.)

Hamdullah Subhi; Şebâb; 5; s.118; Ölüm Ardı Yazısı

(Vakit Gazetesinin 160 numaralı sayısında Ruşen Eşref Beyle Mülakat kısmında neşrolunmuş olan ölüm ardı yazısıdır.)

Hâmide Salîh; Beyâz Saçlar; Şebâb; 7; s.185- 187

(Bu hissi hikâyede saadet dolu bir ailenin hastalıkla mahvoluşu anlatılmıştır.)

Hasan Alî; Benim Gibi; Şebâb; 10; s.248

(7'li hece ölçüsüyle yazılmış sevdasını kalbine gömen bir dervişin sergüzeşti anlatılmıştır.)

—; Dehâ-yı Mensi (Neyzen Tevfîk İçin); Şebâb; 23; s.558

(Sone nazım şeklinin kullanıldığı bu manzumede Neyzen Tevfik ve sanatkârlığı anlatılmıştır.)

Hasan Bedreddîn; Şebâb; 5; s.117; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'e dair şu satırları kaleme almıştır: Tevfîk Fikret edîb sıfatıyla edebîyâtımızın son zamânlardaki en yüksek merhalesini tesbît etmiş, lisâne, ensâl-i atiye durâ-dûr ufuklar, pâyânsız sâhalar arasından bir şâh-râh-ı i'tilâ açmışdır. İnsân saffetiyle metîn,'âlî ahlâkı, müdrik ve müsmir fa'aliyeti, hakîki vatan-perverliği, ma'âliye temâyülü genclerimiz için numune-i emsâl olmaya şâyândır.)

Hasan Dündar; Kesik Baş; Şebâb; 9; s.234- 236

(Bu hissi hikâyede, şehit olan arkadaşının yalnızca başını kurtarabilen ve bu başı defneden bir neferin tahassüsleri anlatılmıştır.)

Hasan Hulki; Ot Denizi; Şebâb; 19; s.469- 472

(Bitki türlerinin anlatıldığı bilimsel makaledir.)

—; Şihâblar, Hacer-i Semâvîler; Şebâb; 24;s.592- 594

(Bu ilmi makalede yıldızlara dair bilgiler verilmiştir.)

Hasan İlhâmî; Vücûd Fânî, Rûh Bâkîdir; Şebâb; 5; s.117; Ölüm Ardı Yazısı

(Mezkûr yazıda Tevfik Fikret'in vefatı üzerine duyulan hüzün anlatılmıştır.)

Hasan Tahsîn; Şebâb; 5; s.118

(Ali Nejad Bey'e ithafen kaleme alınan bu mektupta muharrir, Tevfik Fikret'e dair duygularını dile getirir.)

Hüseyin Rıfat; Merhûm Eşref Babama Mersiye; Şebâb; 16; s.396

(7 bentten terkip olunan mersiyedir.)

—; Kıta; Şebâb; 16; s.397

Hüseyin Sâim; Fırtına; Şebâb; 7; s.176-177

(Yazar fırtınalı bir gecenin ruhunda yarattığı gelgitleri, deneme tarzında kaleme almıştır.)

Hüseyin Sîret; Çiçekli Bir Gökse; Şebâb; 1; s.5

(11'li hece ölçüsüyle tertip edilen ilk iki kısmı dörtlükle diğer bölümlerinin üçlüklerle oluşturulduğu aşk şiiri)

—; Şarkı; Şebâb; 6; s.147

(Sevmek mi güzel, yoksa sevilmek mi dersin nakaratına sahip şiir, iki bentten oluşmaktadır.)

—; Bir Meftûreye; Şebâb; 9; s.222

(Murabba nazım şekliyle yazılmış bu şiirde, yorgun bir ruhun feryatları anlatılmıştır.)

—; Düşündüm; Şebâb; 11; s.267

(Aruz vezinin kullanıldığı bu şiirde ailesinden ve vatanından uzakta olan birinin tahassüsü anlatılmıştır.)

—; Çiçekli Bir Gökse; Şebâb; 21; s.5

Hüseyin Zâtî; - Lirizm/ Kope'nin Hayât Ve Asârı -1-; Şebâb; 18; s.449- 450

(Bu yazı dizisinin ilk bölümünde Edebîyat-ı Cedide neslinin ziyadesiyle tesirinde kaldıkları François Coppée'un hayatı ve eserleri hakkında biyografik bir makale neşredilmiştir.)

—; Fransuva Kope- Lirizm -2-; Şebâb; 19; s.459- 462

(Yazı dizisinin bu makalesinde Fransuva Kope'un sanat anlayışı incelenmiştir.)

—; Fransuva Kope- Lirizm -3-; Şebâb; 20; s. 490- 493

İ(ا). Safâ; Kleopatra; Şebâb; 15; s.370

("Muhterem Ahmet Haşim Bey'e" ithafıyla başlayan bu 12'li hece ölçüsüyle tertip olunan şiir)

—; Teselli; Şebâb; 12; s. 298

(Murabba nazım şekliyle kaleme alınan "yar olmakla yad olmak" arasında gidip gelen bir aşkın anlatıldığı şiir)

—; Ararken; Şebâb; 8; s.196

(11'li hece ölçüsüyle dört kıtadan tertip olunan aşk şiiri)

İbnü'l-hilmi Halîl Kâmil; Mahbûs; Şebâb; 12; s. 302- 310

(Küçük hikâye tarzındaki bu yazıda haksızlığa uğrayan ve hakkını aramak için mücadele veren bir mahkûmun çektiği sıkıntılar ve en sonunda ortaya çıkan gerçekler anlatılmıştır.)

İbrahîm Alaaddîn; Şebâb; 6; s.158; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleymân Paşazâde Sâmî Bey'in vefatına dair şu satırları kaleme almıştır: "Çocuklar 'âlemine karşı samîmi karâbet ve râbıtasıyla tanınan ve beyaz saçlarının takviye etdiği hürmetle hakîki "Çocuklar Babası" olan Sâmî Bey, çocukların en ziyâde sevdiği bayrâm günü habersizce gâ'ib oldu ve onları yalnız bırakdı. Arz'u edilirdi ki onun tabutu hiç olmazsa birkaç yüz küçük mekteblinin refâkatiyle teşyî' olsun ve ma'sûm sesler kabrinin huzûrunda onun asîl ve temiz rûhuna neşîde-i vedâ' okusun.")

İbrâhîm Edhem; Ölümde Saadet; Şebâb; 5; s.109; Ölüm Ardı Yazısı

(Yangın yerine dönen vatanının bu halini görmeden vefat ettiği için Tevfik Fikret'i şanslı adden İbrahim Ethem merhuma dair şunları söyler: "Ölümü düşündüren hâdiseler, arzu etdiren ne kadar zamân ve hâller olur. Ölüm hakkında medh ve sitâyişde bulunan birçok feylesoflar da vardır. Bunun içindir ki bu millî kara günlerizi idrâk etmeden içimizden ayrılarak yerini boş bırakan zamânımız şâ'irlerinin

serfirâzı Fikret; Ebediyyet yolunda kendisine pey-rev olan ve şu fecâ‘at-ı millîyeye şâhid olmadıkları için ölümde bahtiyâr sayılabilen “nesîb, nüzhet, ferîd” gibi büyük ölülerimizn de pişvâ-yı hazînidir. Iztırâbsız geçen zamân, sa‘adet hâli teşkîl eder.”)

İbrâhîm Hakkı; Hayât “Bugün”den İbâret Değildir.; Şebâb; 7; s.181- 183

(Mezkûr sosyal hayatla ilgili makalede, muharrir şarkın ilerleyebilmesi ve garba yetişebilmesi için elzem gördüğü “Hayat bu günden ibaret değildir.” disturunu izaha çalışmıştır.)

İbrâhîm Nâmî; Beşer ve Mevt -1-; Şebâb; 2; s.35-37

(Bu makalede insanlık ve ölüm kavramı arasındaki bağ ortaya konulmaya çalışılmış, ölümün insan için korkulacak bir unsur değil aksine sevinilecek bir hadise olduğu vurgulanmıştır.)

—; Beşer ve Mevt -2-; Şebâb; 4; s.78- 79

İhsân Vasfî; Avrupa ve Amerika’da Dârü’l-Fünûn Hayâtı; Şebâb; 16; s.392- 395

(Eğitimle ilgili bu makalede, Avrupadan Oxford, Amerikadan da Harvard üniversitesi nezdinde verilen eğitimin öğrencilerin ahlak ve karakter, özgürlük ve sorumluluk alabilme, medeni hayata uyum sağlayabilme vb. konularda ne şekilde bir yöntem takip ettikleri anlatılmıştır.)

—; Avrupa ve Amerika’da Dârü’l-Fünûn Hayâtı -2-; Şebâb; 17; s.425- 427

İmzasız; Bu Nüshası; Şebâb; 1; s.1

—; Hayât-ı Meşâhîr; Şebâb; 1; s.23

(Tarihi kişilerle ilgili kısa anektotlara yer verilmiştir.)

—; Mizâhî Fıkralar; Şebâb; 1; s.23- 24

—; Bu nüshada; Şebâb; 2; s.; Dış Kapak

—; Şebâb; Şebâb; 2; s.48

—; Hayât-ı Meşâhîr (Mâbadı haftaya); Şebâb; 2; s.48

—; Hayât-ı Meşâhîr; Şebâb; 3; s. 70

—; Şebâb; Şebâb; 4; s.85- 86

(Selahattin Enis Beyin Zehir Çanağı isimli sütununda neşredilen “Dayak” isimli yazısı okuyuculardan büyük bir tepki görünce dergi bir izaha ihtiyaç duyarak bu yazıyı neşretmiştir. Bahsolunan mektup şöyledir: “Sahîfelerini genclik duygularına her zamân için açık bulunduran Şebâb, Salâha’d-dîn Enîs Bey’in gayr-ı me’nûs dahî olsa yine- bu kadar kıymetdâr bir kalemle müdâfa‘a etdiği duygularına ma‘kes olmakdan kurtulamazdı. Fakat bu bî-tarafı hiç bir vakitde Şebâb’ın kari‘eleri hakkındaki hiss-i hürmetini, kadınlığa ve bi’l-hâssa kadınlarımıza karşı ancak

okşayacak ellerin uzanabileceği kanâ'atini; değiştiremez. Bi'l-akis artık hânımlarımıza 'arz ve tavsiyeye lüzûm görüyoruz ki: Genç taharrimiz henüz bekârdır. Kendisinin – yalnız eser-i nezâket olarak dahî olsa yine mutlaka- her kadın huzûrunda eğilecek olan boynuna bir kere o tatlı zencir-i izdivâc geçsün.. O boyuna kimsenin kıramayacağı bir muhabbet boyunduruğuyla mini mini bir çok kollar sarılsın… Yâhûd kendilerine karşı beslenen kinleri hiçbir vakitde afv etmeyen bâkirelerimiz "Salâha'd-dîn Enîs" ismini her vakit kendisinden kaçılması lâzım gelen bir heyûlâya 'alem olmak üzere kalblerine hakk etsinler… Muhterem vâlideler zevcelerine, kızlarına, komşularına şahsını pek sevdiğimiz refîkimiz 'aleyhindeki propogandalarını yapsınlar ve bütün ebvâb-ı necâtı kapatsınlar:

Muhterem Dayak muharriri derhâl sırtını her geçene dönecek ve " Dövünüz, dayağı bana atınız" diye yalvaracakdır. Ve şurası da pekiyi bilinmeli ki kendilerine gelen bu bedbîni "mücerred" olmakdan neşât ediyor. Çünkü "Ergene kadın boşamak kolaydır!" derler.")

—; Esîrlerimiz Nasıl Çalışmışlar: Çöl Don Kişotu İrfân (Acar) Bey; Şebâb; 4; s.93

(Bu yazıda Birinci Dünya harbinde Seyid Beşir Üsera kampında esir tutulan İrfan Acar Bey ve arkadaşlarının zor koşullar altında bir oyun sahnelemek için verdikleri çaba anlatılmıştır.)

—; Hayât-ı Meşâhîr; Şebâb; 4; s.95

—; Bu Nüshada; Şebâb; 5; s.Dış Kapak

—; Esîrlerimiz Nasıl Çalıştılar?/ Esâretde Gencler…; Şebâb; 7; s.188- 190

(Thatmyo esir kampında kalan esirlerimizin buradaki hizmetlerine ve neşrettikleri gazeteye dair bilgi verilmiştir.)

—; Hayât-ı Meşâhir; Şebâb; 7; s.190-191

—; Mündericât; Şebâb; 8; s.Dış Kapak

—; Unutulmuş Sahîfeler; Şebâb; 8; s.202- 203

(Bu yazıda Geyikli Ahmet Paşa'nın hayatı hakkında bilgi verilmiş ve hece veziniyle kaleme alınmış bir şiirine yer verilmiştir.)

—; Felsefe Parçaları; Şebâb; 8; s.204

(La Rochefoucauld'un felsefi düşüncelerini anlattığı Maksim isimli kitabının özetine yer verilmiştir.)

—; 336 Resim Sergisi -1-; Şebâb; 8; s.213- 215

(Bu makalede sergide resimleri sergilenen ressamlar hakkında bilgi verilmiştir.)

—; Mündericât; Şebâb; 9; s.Dış Kapak; İçindekiler

—; Ardahanlı Dervîş Bey (Unutulmuş Sahîfeler); Şebâb; 9; s.232

(Mezkûr makalede Ardahanlı Derviş Beyin hayatı hülasa edilerek bir şiirine yer verilmiştir.)

—; Düğünler Ve Gelinler; Şebâb; 11; s.276- 277

(Kadınlara dair yazılan bu makalede bir kadının aile hayatında saadeti bulabilmesi için ipuçları verilmiştir.)

—; Aile Terbiyesi; Şebâb; 12; s. 294- 295

(Söz konusu yazıda, aile terbiyesinin çocuğun hayatı üzerindeki etkisi anlatılmıştır.)

—; Bir Cevâb; Şebâb; 13; s.326- 328

—; Münrericât; Şebâb; 14; s.Dış kapak

—; Gelecek Haftaki; Şebâb; 14; s.360

—; Mündericât; Şebâb; 16; s.Dış Kapak

—; Şebâb; 21; s.1; İçindekiler

—; Hayât-ı Meşâhîr; Şebâb; 21; s.23

—; Bir İki Söz; Şebâb; 22; s.530

(Hafta Musâhabesi sütununda yer alan bu yazıda mecmuanın yirmi birinci sayısının dış kapağında yer alan karikatürün izahı yapılmıştır.)

—; Târihi Bir Makâle; Şebâb; 22; s.544; Hatıra; Yazı

(Amerikan başkanı Washington'a ait bir anektota yer verilmiştir.)

—; Edebîyât Âlemimizde Bugünki Cereyânlar; Şebâb; 24;s.578- 580

(Bu makalede umumi harb sonrasında teşekkül eden edebî yaklaşımlar tedkik edilerek bilhassa parmakçılar olarak nitelenen Millî edebîyatçılar tenkid edilmiştir.)

—; Gördüklerimiz/ İşin İç Yüzü; Şebâb; 16; s.397- 399

(Yusuf Ziya Ortaç'ı intihal yapmakla suçlayan ve şaire yönelik çok ağır ithamlarda bulunan tenkit yazısıdır.)

İnâyet Faik; Kadın Hakkında…; Şebâb; 1; s.20

(İnayet Faik, tarih ve sanat âleminin tanınmış isimlerinin kadınlara dair söylenen sözlerini (özdeyişleri) derleyerek "Kadın Hakkında" sütununda okuyucularıyla paylaşmıştır.)

—; Kadın Hakkında… -2-; Şebâb; 2; s.44- 46

—; Kadın Hakkında… -3-; Şebâb; 3; s. 64

—; Kadın Hakkında… -4-; Şebâb; 4; s.87

—; Kadın Hakkında… -5-; Şebâb; 7; s.184

—; Kadın Hakkında… -6-; Şebâb; 8; s.201- 202

—; Kadın Hakkında… -7-; Şebâb; 9; s.233- 234

—; Kadın Hakkında…; Şebâb; 21; s.20

—; Şebâb; 5; s.134; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret için neşredilen özel sayıda şu satırlar kaleme alınmıştır: "Pierre Loti'nin İstanbul'da Çenberlitaş'daoturduğu hânesinin kapısının üzerine geçenlerde bir kitâbe yazılmışdı. Güzel! Bu bizim için ne kadar iftihâr edilecek bir vak'a ise Tevfîk Fikret 'in Aşiyân'ınında- mücerred 'âilesine medâr-ı i'âşe olabilmek için- bir Yunan zâbitine îcâr edilişi de o kadar dil-sûzdur. Zavâllı Fikret 'acabâ hayâtında bu hâtırına gelir mi idi?")

İskender Fahreddîn; Meşûm Ay; Şebâb; 5; s.111

(Tevfik Fikret'in öldüğü ay olan "Ağustos" ayını uğursuz addeden yazar Mezkûr yazısında Rübab şairine karşı beslediği duyguları kaleme almıştır.)

İskender Muhiddîn; Şebâb; 6; s.158-159; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib'in vefatıyla birlikte hissiyatını şu sözlerle dile getirmiştir: "Fikret ve birçok kıymetli adamlarımız gibi Sâmî Bey de, bu gün aramızdan uzaklaşmış bulunuyor. "Millî ta'lîm ve terbiye cem'iyeti" bu kıymetli re'islerini gâ'ib etdiklerinden dolayı arkadaşları ve 'âilesi, gibi ne kadar müte'essir olsalar azdır. Ümîd ederiz ki, Fikret gibi, her sene onun da te'yîd-i nâmına vesîle olacak tertîbâtda bulunurlar. Bu meş'ûm muhârebe seneleri yalnız ceng ü cidâl sâhâlarında ölüm kasırgaları koparmağa kalmadı. Kemâl-i sükûnet ve âsâyişle yaşayan şehr halkının yüreklerinde de birer mezâr açdı ve biz o mezârların içine, tabutlarını omuzlarımızda taşıdığımız sevgililerimizi kendi ellerimizle gömüyoruz.

Sâmî Bey son günlerinde Fikret'i çok düşünüyordu, şimdi biz onu düşünürken, onun mu'azzez rûhu da belki Fikret'e kavuşmuşdur!")

İsmâil Fâik; Şebâb; Şebâb Hakkında Bir Musâhabe; Şebâb; 1; s.18- 19

(Şebâb mecmuasının müessislerinden İsmail Faik'in Şebâb Mecmuasının imtiyaz sahibi olan Ali Nejad Bey'e yazdığı bu yazısında, mecmuanın yayın hayatına başlama süreci hakkında önemli detaylarlar mevcuttur.)

—; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; s.113-115; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatına dair tahassürlerine anlattığı bu yazısına "Kendileri unutanlar gelenlerden bir şey bekleyemez" diyerek merhum şaire dair vefasını dile getirmiştir.)

—;Şebâb 6; s.159; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesip'in vefatı dolayısıyla yazmış olduğu ölüm ardı yazısında şunları söylemiştir: "Elveled-i Sanavâbiye) bir misâl-i hakîki göstermek îcâb ederse şehîd Süleymân Paşazâde Sâmî Bey; nâm-ı müste'âr-ı ma'rûfuyla (Süleymân Nesîb) bey merhûmdur. Üstâdı son senelerde Darü'l-fünûn müdîr-i 'umûmiyyesi iken tanıdım, bildim kendisinde en beğendiğim kudret-i şi'riyeden ziyâde (haslet-i müserredânını)si ve bi'l-hâssa bu zamânın ricâline nasîb olamayacak kadar hakîkat perverliğidir (Hakîkat) ve (Hakîkate Doğru) şâ'irinin merkad-ı mübâreği önünde hürmetle eğilir ve rûh-ı pür-fütûhuna fâtihalar okurum. Fikret'e dünyâda refîk olduğu kadar kabirde de arkadaş oldu. Ni'me'l-enîs.!")

—; Şebâb Hakkında Bir Musâhabe; Şebâb; 21; s.18- 19

İsmâîl Hakkı (Dar'ül-funûn Müderrislerinden); Şebâb; 6; s.159; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Sami Paşazade Sami Beyin vefatına dair şu satırları kaleme almıştır: "Kendisini ahlâkın ve insâniyetin tanıyabildiği, insânların en büyüklerinden biri farz ederim. Ölümü 'âilesi için telâfî edilmez bir zıya', memleketi ve cem'iyeti için ta'mîri pek güç olan bir felâketdir. Ümîd ve temennî edelim ki memleketin bütün gencleri ve ihtiyârları onun mu'azzez hâtırası karşısında hürmet ve mahviyet duysunlar ve o hâtıranın büyüklüğü karşısında eğilsinler.")

İsmâîl Hakkı; Tevfîk Fikret..; Şebâb; 5; s.111-112; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatından duyduğu kederi şu şekilde anlatır: "Fikret, 'asırların ender yetiştirdiği zekâ-yı şi'r ve san'atın havârikidir.. İ'tikâdımca, eğer semâ-yı şi'r vâdimiz 'Abd'ul-hak Hâmidse:

Bence timsâl-i esfeliyyetsin,
Kara toprak, muzîk-i zilletsin
Benden füsûs-ı bî-nihâye sana!

Feryâdıyla nihâyet kara topraklara karışan o lâ-yemût şâ'irimiz de şübhesiz o semâ-yı şi'r ve edebîn hiç solmayan güneşidir.. Fikret ölmüşse, tabî'atin ve zamânın en gizli inceliklerini besteleyen "rübâb" ı ölmeyecek ve dâ'imâ onun üfûl-ı ebedîsini inleyecekdir! Sene-i devriyesi münâsibetiyle rûhumda parlayan o sönmeyen ateşin rûh-ı 'ulvîyesini her an yâd eyler, takdîs ederim…)

Kemâl Emin; Şebâb; 5; s.135; Ölüm Ardı Yazısı

(Kemâl Emin Tevfik Fikret'e dair duygularını tek cümleyle hülasa eder: "Ben Tevfîk Fikret'i; kendi rûhunu tegannî eden yegâne 'Osmanlı şâ'iri olarak tanırım.")

Kemâleddîn (Niğde Maarif Müdîr- i Sâbıkı); Nesl-i Cedîde İ'tilâ Yollarından: Mâzî, Hâl, İstikbâl; Şebâb; 3; s. 59-61

(Bu makalede insanın geçmiş, şimdi ve gelecek mefhumlarını ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği anlatılarak tavsiyelerde bulunulmuştur.)

Kemaleddin Kamu; Tevfîk Fikret'in Büyük Ruhuna; Şebâb; 5; s.102

(Şairin Tevfik Fikret'e dair duygularını kaleme aldığı, 14'lü hece ölçüsüyle tertip edilmiş olan üç dörtlükten oluşan şiiri)

—; Şarkı; Şebâb; 12; s. 297

(Salim Hatifi'ye ithaf edilen iki bentten oluşan şiir)

Kemaleddîn Turgud; Bir Gencin Defterinden; Şebâb; 8; s.197

(Bir gencin defterine yazdığı aşka, hayata dair şiirlerinin ilk kısmıdır. Bu ilk sayfada bir şarkı mevcuttur.)

—; Bir Gencin Defterinden: Üçüncü Yaprak; Şebâb; 9; s.223

(Selahattin Enis'e ibaresiyle verilen bu defter sayfasında, gencin bir kadına karşı duyduğu öfke anlatılmıştır.)

—; Bir Gencin Defterinden: Üçüncü Yaprak:; Şebâb; 10; s.245

(Yahya Kemal'in şiirinden bir alıntıyla başlayan bu şiirin konusu da kadına duyulan öfkedir. Çıban ismindeki bu şiirde çıban olarak nitelenen kadın büyük bir nefretin öznesi durumundadır.)

—; Bir Gencin Defterinden Beşinci Yaprak; Şebâb; 11; s.269

—; Bir Gencin Defterinden: Altıncı Yaprak; Şebâb; 14; s.344

—; Bir Gencin Defterinden: Birinci Yaprak; Şebâb; 22; s.533

M. Atıf; Meric'in Perisi; Şebâb; 19; s.468

(Sone nazım biçimiyle yazılmış şiirde Meriç Nehri'nin perileri anlatılmıştır.)

M. F.; Ey Gönül; Şebâb; 17; s.422

(Tek dörtlükten oluşan bu şiir şöyledir:

"Mey ü sâkiden ferâgat ile bir an gönül
Yandı zira kalbimiz bir ateşîn volkan gibi
Sen kes artık nâleyi hiç kimseden imdâd yok
Sizden bekleriz biz şimdi ey gönül"

M. Orhân; Şebâb; 5; s.135; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret özel sayısında merhum şaire beslediği duyguları dile getirdiği yazısıdır.)

M. Selâhaddîn; Gölgemle Baş Başa; Şebâb; 1; s.6- 7

(On iki beyitten oluşan gazel nazım şekliyle yazılmış Peyami Safa'ya ithaf edilen şiir)

—; İntizâr; Şebâb; 3; s. 50

(On bir beyitten tertip edilen gazel nazım şekliyle yazılmış şiir)

—; Şişli Âleminde -2-; Şebâb; 11; s.283-288

(Mezkûr yazının birinci bölümü Akşam gazetesinde neşredilmiştir. Bu hikâyede dönemin yozlaşmış gece hayatı anlatılmıştır.)

—; Gölgemle Başbaşa; Şebâb; 21; s.6- 7

M. Şekîb; Şâir Kesriyeli Sıdkı Beye; Şebâb; 23; s.554-556

(Bergson'un felsefi fikirlerini kendine hareket noktası alan yazar, insana dair bazı hisleri (gülmek, ağlamak, hazz, tebessüm vb kavramları izaha çalışmıştır.)

Mahmûd Subhi (Defteri-zâde); Şebâb; 6; s.163; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib'in vefatıyla ilgili duyduğu kederi şöyle ifade eder: Sâmî vatanın aksâm-ı muhtelifesinde 'irfân-ı millîye mesbûk hidmâtı ve memleketimizde "terbiyecilik" nâmına masrûf mesâ'îsi ile milletin ufk-ı irfânında lâyık olduğu mevki'-i ihtirâmı ihrâz etmişdir. İnsân-ı müstakbelle "mürebbî" Sâmî'yitebcîl edeceği kadar "şa'ir" Sâmî'yi dahi takdîr eyleyecekdir. Sâmî'nin üfûlüyle millet-i 'Osmâniyye büyük bir vatanperver, sâhib-i 'azm bir mürebbî, hassâs bir şâ'ir, beşeriyyetde bir "İnsân-ı kâmil" gâ'ib etdi.)

Mâide Hidâyet; Şebâb; 5; s.135; Ölüm Ardı Yazısı

(Bir kadın hassasiyetiyle Tevfik Fikret'e duyduğu minnettarlığını şu sözleriyle ifade etmeye çalışmıştır: "Türk kadınlığı, memleketi bu hâle ilkâ eden harîs, zelîl ve nâmûssuz zümre-i mütegalibeyi unutmayarak yarının çocuklarına bu günün felâket ve izmihlâl müsebbibleri için kîn ve intikâm hislerini aşılarken; Türkiye'nin bu adamlar yüzünden yalnız arâzi, servet, şân ve şerefi değil en büyük timsâl-i fazîlet ve edebî olan (Hemşîrem İçin) şâ'irini de gâ'ib etdiklerini söylemeyi birinci bir vazîfe olarak tanımalıdır.")

Mehmed Adnân; Dizinde; Şebâb; 6; s.155-156

(Bu yazıda bir aşığın, sevdiği genç kızın dizlerinde kapıldığı coşku ve hazz anlatılmıştır.)

Mehmed Alî (Muallim); Şebâb; Şebâb; 6; s.155

(Bahsi geçen yazıda Şebâb mecmuasının matbuat hayatına getirdiği tazelenme edebî bir üslupla anlatılmıştır. Yazar mecmuayı vahada bulunan peri-i şiire benzetir.)

—; Seviyorum; Şebâb; 7; s.179- 180

(Bu kısa hikayede kalbi kırık, bedbin bir gencin tekrar âşka düşmesiyle ruhunda hâsıl olan değişiklikler anlatılmıştır.)

Mehmed Asaf; Seninle…; Şebâb; 15; s.372

—; Hastasın!; Şebâb; 20; s. 489

(Sone nazım biçimiyle yazılan bu şiirde sevdiğinin kendisinden hastalığını gizlediğinden şüphelenen bir aşığın, ruh dünyasına hükmeden keder anlatılmıştır.)

Mehmed Bedreddîn; Kar Yağarken; Şebâb; 7; s.180- 181

(Verem hastası bir genç kızın ölüm haberiyle birlikte, muharririn ruhunda ortaya çıkan hüznün anlatıldığı kısa hikâyedir.)

Mehmed Emîn (Dârü'l-fünûn Târîh Felsefe MuAllimi); Şebâb; 6; s.163; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib'in vefatıyla ilgili olarak şu satırları kaleme almıştır: "Sâmî Bey ile gâ'ib etdiğimiz en büyük şey derin bir şefkat, büyük bir fazîletdir. Kendisinin tezkîr-i nâmıyla kazanacağımız şey de yüksek bir ahlâk olmalıdır.")

Mehmed Hâlid; Yeni Kitâbe/ Hisler Ve Teessürler; Şebâb; 8; s.199- 200

(Bu kısa hikâyede beş çocuğundan dördü cephede şehit düşen, son çocukları da veremden ölen bir ailenin hüzünlü hikâyesi anlatılmıştır.)

—; Bugünkü Edebîyâtımız; Şebâb; 9; s.228- 230

(Söz konusu makalede vatanın içinde bulunduğu halden (savaş hali, millî duygular vb) yola çıkılarak harp edebîyatı kavramı açıklanmış ve bu edebî terminolojinin diğer milletler için ne tür anlamlar ihtiva ettiği izah edilmiştir.)

—; Edebîyât Târihimizin Tedkîkine Doğru; Şebâb; 10; s.242- 245

(Söz konusu makalede edebîyat âlemimizin en mühim eksiklerinden biri olarak gördüğü edebîyat tarihçiliği konusunu tedkik etmiş ve edebiyat-muhit, edebiyat- tarih kavramları arasındaki ilgiyi açıklamıştır.)

—; Rüzgârın Şiiri; Şebâb; 11; s.270- 271

(Tercüme olduğu fakat kimin şiirinden tercüme edildiği belirtilmemiş vezinsiz şiir)

— Dönenler Ve Dönmeyenler; Şebâb; 17; s.423

(Bahsi geçen yazıda savaş sonrasında İstanbul'un sokaklarında rastlanılan Türk askerlerinin sefil ve perişan hallerinden büyük bir keder duyan muharririn tahassüsleri anlattığı yazısıdır.)

Mehmed Nâmi; Şebâb; 5; s.136; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatına dair şu satırları kaleme almıştır: "Tevfîk Fikret rûh-ı pür-fütûr bülendini yâd için şükrândan gayrı söylenecek bir tek kelime bulamıyorum. Bi'l-hâssa bu felâketli günlerimizde onun sükûnetli gıbta ediyorum. Ah kâşki ben de Fikret gibi o kara topraklar arasına karışsaydım da bu feci' mâtemli günleri, bu müdhiş inhizâmı görmeseydim..")

Mehmed Nureddîn; Şebâb; 5; s.136; Ölüm Ardı Yazısı

(Bu ölüm ardı yazısında Tevfik Fikret'in yaşadığı neslin değil, geleceğin şairi olduğu vurgulanmıştır.)

—; Şebâb; 5; s.136- 137; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in ölüm yıldönümünde kaleme alınmış bu yazıda Fikret'in neden çok sevilen bir şair olduğu sorusunu cevaplanmaya çalışılmıştır.)

Mehmed Rauf; Hâlid Ziyâ İle İlk Temâs -1-; Şebâb; 1; s.8- 10

(Hatıralarını kaleme alan muharrir, yazı dizisinin ilk kısmında Hâlid Ziya ile ilk kez nerede tanıştıklarını anlatmıştır.)

—; Hâlid Ziyâ İle Samîmiyyet -2-; Şebâb; 2; s.29-31

(Yazı dizisinin bu kısmında Mehmet Rauf, Halit Ziya ve Tevfik Fikret'le aralarında filizlenmeye başlayan arkadaşlığı anlatmıştır.)

—; Edebîyât-ı Cedîdeye Doğru -3-; Şebâb; 3; s. 53- 57

(Muharrir bu bölümde Servet-i Fünün döneminin matbuat hayatının genel panaromasını vermiştir.)

—; Şebâb; 5; s.135; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in dostu olduğunu hatıralarında da sıklıkla vurgulayan yazar merhum hakkında duygularını yazabilmesi için bir süre geçmesi gerektiğini şu sözleriyle vurgular: "Fikret'i benim kadar yakından tanımış bir adam bulunamaz. İşte yalnız bu sebebden dolayı onun hakkındaki en sasmîmi fikrimi ancak on sene sonra söyleyebileceğimi zann ediyorum.")

—; Edebîyât-ı Cedîde- 4-; Şebâb; 6; s.150-154

(Mehmed Rauf bu hatırasında Servet-i Fününun tahririye heyetiyle tanışmasını ve kendinin de bu topluluğa dühulünü anlatmıştır.)

—; Edebîyât-ı Cedîde'nin Muhâlifleri-5-; Şebâb; 9; s.218- 221

(Yazı dizisinin bu bölümünde Servet-i Fünun topluluğunun aleyhinde yazı yazan ve itirazlarda bulunan mecmuaların ve yazarların isimleri verilmiştir.)

—; Hâlid Ziyâ İle İlk Temâs -1-; Şebâb; 21; s.8- 10

Mehmed Rıfat (Köprülü-zâde); Sis ve Rücû' Mübdii Tevfîk Fikret Merhûm İçin Düşüncem; Şebâb; 5; s.136; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatı üzerine duygularını şu sözlerli ifade etmiştir: "Tevfîk Fikret sağ olsa idi edebîyât çığırında yürümek isteyen genc ediblerimize rehber olurdu, heyhât… Bu memleket bir Tevfîk Fikret daha yetişdiremeyecekdir.")

Mehmed Sıdkı (Kesriyeli); Hayır ve Şer; Şebâb; 5; s.105- 106

(Tevfik Fikret'in "İnsan melek olsaydı cihan cennet olurdu" mısrasını alıntılayan şair, şiirinde murabba nazım şeklini kullanmıştır.)

—Eylül Ve Yağmur; Şebâb; 9; s.224

(Tabiatın bir hastalıklı bir insan gibi tasvir edildiği bu şiir murabba nazım şekliyle tertib edilmiştir.)

—Beşer ve Ben; Şebâb; 13; s.321

(Sone nazım şekliyle kaleme alınan bu şiirde beşerin zaafları anlatılmıştır.)

—Uçurum; Şebâb; 14; s.343-344

(Tabiatın çağrsına kulak veren şairin kendisini uçurumun kenarında bulmasını anlatan bu şiir aruz veziniyle kaleme alınmıştır.)

—İzâhı İzâh..; Şebâb; 15; s.373-374

(Bu yazı on dördüncü sayıda Selahattin Enis'in kaleme aldığı "İzah" isimli yazıyı açıklamak amacıyla kaleme alınmıştır. Şebâb mecmuasının "müfrit bir Edebîyat-ı Cedide taraftarı" olarak kabul edenlere bu kanaatlerinin doğru olmadığı söylenmiştir.)

—İhtiyârlarken…; Şebâb; 22; s.537-539

(Ömrünün yarısını geride bırakan bir insanın hüznünün anlatıldığı yazı)

—Hakk ve Kuvvet…; Şebâb; 23; s.559

(Yahya Kemâl ve Sâmih Rifat'a ithaf edilen aruz veziniyle tertip edilen şiir)

Mehmed Yahya; Şarkı; Şebâb; 15; s.373

("Hicran bile ürperdi, onun son bakışında" nakaratına sahip iki dörtlükten oluşan şarkı)

Mehmet Rıfat; Adaya Elveda; Şebâb; 2; s.27- 28

(Yedi bentten oluşan murabba nazım şekliyle tertip edilen şiir)

Midhat Cemâl; Şebâb; 6; s.164; Ölüm Ardı Yazı

(Süleyman Nesib'in vefatına dair şu satırları kaleme almıştır: "Sâmî Bey, üdebâdan olmasına rağmen okuryazar bir zât idi. Peder olmamasına rağmen öldüğü zamân birçok yetîmleri kaldı.")

Muammer Enîse Azmî; Elem; Şebâb; 4; s.76- 77

(Elem (hüzün) duygusunun kimi ruhlar için yaratılıcığın en gerekli ve besleyici unsuru olduğu tezi tarihi şahsiyetler üzerinden verilen örneklerle somutlaştırılmıştır.)

—; Heyecân İhtiyâcı; Şebâb; 18; s.446- 448

(Söz konusu yazıda toplumun gelişmesinin en önemli dinamiğinin heyecan ve hareket olduğu vurgulanmıştır.)

Muhîddîn Mekki; Fikret; Şebâb; 5; s.106

(İlk olarak Düşünce mecmuasında neşredilen Tevfik Fikret' e dair kıta)

Mustafa Nâmî; Son Niyâz; Şebâb; 19; s.467- 468

(8'li hece ölçüsüyle yazılmış iki bentten tertip olunan şiir)

Mustafa Nihâd; Alî; Şebâb; 10; s.252

(Bu kısa hikâyede mahallenin meczubu olan Ali'nin yaşadığı haksızlıklar ve en sonunda ölümü anlatılmıştır.)

—;Deli Mehmed; Şebâb; 11; s.273

(Sivas Hastanesinde notu düşülerek anlatılan bu hikâyede bir akıl hastasının hayatından kesitler verilmiştir.)

—; Anacığım; Şebâb; 12; s. 311- 312

(Bu hikâyede ateşli bir hummaya yakalanan gencin ölmeden önceki son sayıklamaları ve feryatları anlatılmıştır.)

Mustafa Reşîd; Şarkı; Şebâb; 18; s.444

(İki kıtadan tertip olunan şiir)

Mustafa Şefkati; Fikret İçin; Şebâb; 5; s.103- 104

(Tevfik Fikret'in vefatının sene-i devriyesi için kaleme alınmış şiir)

Muvaffak İhsân; Şebâba; Şebâb; 3; s. 69; Mektup

(Şebâb'a gönderilen, mecmua kapılarının genç kalemlere açılmasını ve gençlerin edebiyata teşvik edilmelerinin lüzumunu anlatan tavsiye mektubu)

Muzaffer Şahâbeddîn; Büyük "Fikret"e!..; Şebâb; 5; s.137- 138; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatı sebebiyle duyulan hüznü anlatan ölüm ardı yazısı)

Muzaffer Tevfîk; Şebâb; 5; s.137; Ölüm Ardı Yazısı

(Muharrir, Tevfik Fikret özel sayısında merhuma dair hissiyatını şu şekilde anlatmıştır: "Fikret bu milletin ilk mürebbiyesi oldu… Devr-i sâbıkın en meş'ûm avânında o, dumû'-ı nevmîdisiyle işlediği Rübâb-ı Şikestesine bir katre-i melâl daha koymak için, yaşlı gözleriyle İstanbul ufuklarına dalar, en hazîn iniltilerini, şimdi metrûk, Aşiyân'ından bu zâvallı milletin matemine yollardı Rübâb'ı, milletimizin biricik kitâb-ı ahlâkı olmaya lâyıkdır. Fakat heyhât! Biz bu büyük şâ'irimizi hayâtında sevemedik mâteminde de hürmet etmedik. Türbesinin önünde yüzümüzü eğeceğimiz yerde, zâvallı öksüz mezârının başında yapmadığımız dedikodu kalmadı. Rûhunu da cismi gibi nâ-şâd etdik… Niçin büyüklerimize karşı bu kadar nankörüz…")

Münîr Süleymân; Şebâb; 5; s.139; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevik Fikret'in vefatına dair kaleme alınmış ölüm ardı yazısı)

—; Fikret'in Mezârında; Şebâb; 5; s.139- 140; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatının sene-i devriyesi münasibetiyle kaleme alınmış yazı)

—; (Çapanzâde); İstanbul'da L'Arlésienne; Şebâb; 18; s.451-456

(Münün Süleyman, bu yazısında Alhonse Daudet'nin bir aşk faciasını anlattığı eseri olan L'Arlésienne'in Yeni Sahne heyeti tarafından sahneye konulma sürecini anlatmıştır.)

—; Eski Şeyler; Rovelver; Şebâb; 24;s.589

(Osman Cemal'e ithaf edilen bu yazıda rovelver isimli silahla ilgili çıkarımlara yer verilmiştir.)

—; (Çapanzâde); Yazı Yazmak İlleti; Şebâb; 24;s.594-600

(Mezkûr yazıda gençlerin fen ve hakikat yerine sanat ve edebîyatla meşgul olmaları eleştirilmiştir.)

N(imet) H.(ح); Alenî Teşekkür:; Şebâb; 3; s. 70

(Muavin-i tahririyeden addedilen Nimet Hanım, Selahattin Enis'in "Dayak" isimli yazısıyla ilgili bir eleştiri yazısı yayımlayan Salih Fuad'a şu sözlerle teşekkür eder: "İtirâzınız bir kadın kalbinin hüsn ü ifâde edebileceği derecede değil. Ma'mâfih bu haksızlığı radde-i iştirakınızı kalbi ve samîmi teşekkürlerimle karşılarım efendim.")

—; Şebâba; Şebâb; 4; s.86

(Selahattin Enis'in kadınları oldukça inciten ve tepki çeken "Dayak" yazısı üzerine Nimet Hanımın da bu mevzuya dair kendi görüşlerini bu mektubuyla dile getirmiştir.)

N. Beşiktaş; Bu Günkü Gencliğin Du'âsı; Şebâb; 6; s.154

(Memleketin içinde bulunduğu vaziyeti anlatan bu yazının bir kısmı sansüre uğramıştır.)

N. S.(ث); Fikret'in Sevgili (Aşiyân)ı; Şebâb; 5; s.108

(Tevfik Fikret'in vefatının sene-i devriyesi vesilesiyle kaleme alınan mersiye)

Nâ-bedîd; Belli Değil!; Şebâb; 18; s.442

(On beş beyitten tertip olunan "Belli değil" redifli satirik şiir)

—; Öldükten Sonra; Şebâb; 20; s. 488- 489

—; Gurûb; Şebâb; 23; s.560

(İstanbulun bir insan gibi tasvir edildiği bu şiir döneminin tarihi arka planına ışık tutmaktadır. İstanbul cadıların, canavarların ve zebanilerin arasında kalmış, mahv olmuştur.)

Necîb; Nevmîdî; Şebâb; 19; s.462

—; Kimsesizlik; Şebâb; 22; s.534- 535

Nejâd Tahsîn; Şebâb; 6; s.164; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib'in vefatıyla ilgili olarak şu satırları kaleme almıştır: "Bütün hayât-ı pâkinde nûr ve ziyâyı, hakk ve fazîleti neşr ve ta'mîm için ağlamış, söylemiş ve yazmış ve en sonra insâniyyet ve 'ulvîyyeti tahkîr ü tezlîl eden ihtirâs ve menfa'at çirk-ablarının mevâcihe-i levs ve denâ'etinde hayâtından iğrene, iğrene her şeyi örten toprakların ağuş-ı nisyânında kavâfil-i ibrâre iltihâk etmiş olan bu mücessem-i insâniyyeti hiçbir vakit unuyamayacağım. Pek kıymedâr ismini ve mu'azzez hâtıralarını kalb-i tekrîm ve hürmetde dâ'imâ taşıyacak ve onun yâd-ı fezâ'il ve mehâsinle mü'ebbeden gözyaşı dökmeği en büyük ve mukaddes vazîfe-i vicdâniyye tanıyacağım….")

Neyzen Tevfîk; Nûr-ı Mehmed; Şebâb; 23; s.557- 558

(11'li hece ölçüsüyle sekiz dörtlükten tertip edilen şiir)

Nigar Binti Osmân; Şebâb; 5; s.140; Ölüm Ardı Yazısı

(İlk kez Düşünce mecmuasında neşredilen bu yazı da Tevfik Fikret'le ilgili şu satırlar kaleme alınmıştır: "Zübde-i mehâsin ve iklîl-i şâ'iriyet olan Fikret zümre-i beşeriye için bir tesliyetdi. Rûhum üfûlüyle inlerken parmaklarım semâ-peyvesteni "Shopen"in lahn-ı mevtâîsiyle teşyî' eyliyor.")

—; Şebâb; 6; s.164; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib'in vefatıyla ilgili şu satırları kaleme almıştır: "Memleketimizde Sâmî Bey kadar hem nev'ine müfîd ve hayr-hâh ve dîğer-endîşlikle şöhretşi'âr olmuş bir kimseyi daha tanıyorum; eğer hüsn-i sît şu hayât-ı fâniyye için bir tesliyet kâfî ise Sâmî Bey merhûm bu mazhariyetle iftihâr edebilirdi, akrabası ve eviddâsı o bî-şâ'ibe nâm-ı bülendi, şübhesiz, bu teselliyetle yâd ederler; ben bu nasîbe gıbta-hân olduğumu i'tirâf ederim.")

Nureddîn Semîn; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; s.141-143; Ölüm Ardı Yazısı

(Nureddîn Semîn bu yazısında Tevfik Fikret'le ilgili hatıralarını anlatmıştır.)

—; Râz-ı Mühim; Şebâb; 7; s.172

Nüzhet Sâbit; Şebâb; 6; s.164; Ölüm Ardı Yazısı

(Merhum Süleyman Paşazade Sami Beyin vefatıyla ilgili şunları söylemiştir: "Sâmî her şeyden evvel ve her şeyden ziyâde "fazîlet" idi. Ve ben isterim ki Sâmî'nin "mahz-ı fazîlet" tanıdığımız Sâmî'nin mezârı, bu kucak kucağa yatan iki vatandaşın

mezârı, fazîleti sevenlerin elleriyle yükseksin ve o mezâr her vakit ve dâ'imâ bağırsın: "Her vakit ve dâ'imâ fazîlet!")

Orhân Rızâ; O.. Ve Geceler; Şebâb; 7; s.171

(Gazel nazım biriminin kullanıldığı bu şiir on beyitten tertip edilmiştir.)

Orhân Sâbit; Ah Annem!; Şebâb; 9; s.225

(12'li hece ölçüsüsüyle dört kıtadan tertip edilen şiir)

—; Hasret; Şebâb; 10; s.246

(Tabiatın her halinde sevdiğinden bir iz arayan aşığın tahassüslerini anlatan bu şiir, 11'li hece ölçüsüyle tertip olunmuştur ve dört kıtadır.)

—; Çoban Aşkı; Şebâb; 12; s. 298

(11'li heci ölçüsüyle yazılmış olan iki beşlikten oluşan aşk şiiri)

Osmân Cemâl; Mühim Bir Mülâkât; Şebâb; 9; s.236- 240

(Mecmuanın mülakatçısı olan Osman Cemal Bey'in Orhan Seyfi [Orhon] ile gerçekleştirdiği röportaj)

—; Pazar Ola Hasan Bey'le Mülâkât; Şebâb; 13; s.332-336

(İstanbul'un dikkat çeken simalarından biri olan Pazarola Hasan Bey'le yapılan röportaj)

—; Hâlide Nusret Hânımla Mülâkât; Şebâb; 14; s.356-360

(Hâlide Nusret [Zorlutuna] ile yapılan röportaj)

—; Alemdârcı Kadri Beyle Mülâkât; Şebâb; 16; s.405- 408

(Alemdarcı Kadri Pehlivan'la yapılan röportajın ilk kısmı)

—; Alemdârcı Kadri Beyle Mülâkât; Şebâb; 17; s.428- 431

(Alemdarcı Kadri Pehlivan'la yapılan mülakatın ikinci kısmı)

—; Geçmiş Olsun; Şebâb; 19; s.473- 475

(Osman Cemal her ne kadar röportajlarıyla ön plana çıksa da bazı yazılarıyla mizahi yönünü de göstermiştir. Söz konusu yazıda babasının vefatı üzerine mecmuadaki arkadaşlarıyla aralarında geçen diyaloğa yer verilmiştir.)

—; Sinek; Şebâb; 20; s. 499- 502

(Mezkûr yazısında Osman Cemal bir genç mülazımdan duyduğu mizahî bir diyaloğu aktarmıştır.)

—; Eski Rûyânın Tabîri; Şebâb; 22; s.550-552

(Mütareke Döneminin matbuat hayatına ve önemli isimleriyle ilgili mizahî bir diyaloğa yer verilmiştir.)

—; Ah Mine'l-Firâk!...; Şebâb; 23; s.574

(Osman Cemal Bey, Hâlid Fahri ve Nazım Kamil Bey'in edebî anlayışlarını tenkit için kaleme aldığı bir açıklamaya ve şiire yer verilmiştir.)

—; …Efendi Hazretleriyle Mülâkât; Şebâb; 10; s.261- 264

(İsmi belirtilmeyen bir şahısla gerçekleştirilen bu mülakat Mütareke Döneminin matbuat hayatının genel durumunu vermesi açısından mühim bir yazıdır.)

Osmân Nûri; Tevfik Fîkret Ve Haksız Muhâlefetler; Şebâb; 5; s.130- 131; Ölüm Ardı Yazısı

(Bu ölüm ardı yazısında yaşadığı dönemde Tevfik Fikret'e karşı yükselen muhalif sesler hakkında bilgi verilmiştir.)

—; Sâmî Bey Yaşayan Büyük Ölülerimizdendir; Şebâb; 6; s.160; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib'in vefatı sebebiyle şu satırları yazmıştır: "Son devr edebî mevkûl simâları arasına karışan, şi'rleriyle, bedi'î tehassüsleriyle 'ımâk-ı rûhumuza nüfûz eden "Sâmî" beyi unutmak, bu günkü nesil için hakîkaten kadir-şinâslık olurdu… Nasıl ki, Fikret; mücessim-i ahlâk ise "Sâmî" bey de bir timsâl-i fazîlet idi… 'Âlemlerini ve hatta hayâtlaırnı bu büyük insâna medyûn o kadar genc münevver tanırım ki, bugün kalblerinin en derin köşelerinde "Süleymân Nesîb" in kıymetli şahsiyeti ve nâ-kâbil-i ferâmuş hâtırâtı yaşamakdadır… Sâmî'nin üfûl-ı hazînine tesâdüf bugün; hicrânlar ve tahassürlerimizden bir parçası olsun, Nesîb'e ayıralım!.. Hayâtında fakîr ve düşkünlere yardım ve mu'avenetden hâli kalmayan "Nesîb"in rûhu, şimdi birden dimâğımızın tozları arasına gömülen hayâl-nüvâz hâtıraların anlaşılmasını bekliyor!.)

—; Resmimin Arkasına..; Şebâb; 17; s.414

(11'li hece ölçüsüyle yazılmış şiir)

Râif Necdet; Fikret!.; Şebâb; 5; s.119; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikreti'in vefatının sene-i devriyesi münasibetiyle yazılan ölüm ardı yazısı)

Refî Cevâd; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; s.123- 124

(Tevfik Fikret'in inkılâpçı yönünün vurgulandığı ölüm ardı yazısı)

Refîk Hâlid; Şebâb; 5; s.124; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret için neşredilen özel sayıda şairle ilgili şunları yazmıştır: "Kafamda bu adam için toplanmış ve cümle hâlinde komprime edilmiş bir Fikret yok onu edebîyâtımızın daha fevkinde tutuyorum; şi'rini beğeniyorum, felsefesini beğeniyorum, Tarz-ı hayâtı beğeniyorum, bed-bînliğini beğeniyorum, bu adem şi'ri kadar ahlâkıyla da bir numûne oldu. Bu adem bir kahraman!.. Kâşki hiç, bütün

edebîyât simâları ya‘nî icâbında ‘âdî düşünmeleri lâzım gelen kimselerin arasında ondan kâşki bahs etmeseydik..”)

Refîk Osmân; Unutulmayan; Şebâb; 10; s.250

(11’li hece ölçüyle yazılan iki bentten oluşan aşk şiiri)

Reşâd Adnân; Yedinci Kitâb; Şebâb; 22; s.539-541

(Yeni Edebiyatçı olarak nitelenen gençlerin neşrettikleri, Yedinci Kitab isimli şiir kitabının incelemesinin ve eleştirisinin yapıldığı yazı)

Reşâd Nûri; Şebâb; 5; s.118; Ölüm Ardı Yazısı

(Reşat Nuri, Tevfik Fikret’in vefatının yıldönümü için kaleme aldığı yazısında şaire ne kadar kıymet verdiğini şu sözleriyle ortaya koymuştur: “On dört yaşında iken mühimce bir hummâ hastalığı geçirmişdim. Hastalığımın sonlarına doğru bana ma‘nâsız bir ölüm korkusu geldi. Bir gece kendi kendime dedim ki: “Adam sen de… Ölürsem ne olur… Fikret de bir gün ölecek değil mi?” Bu bana garîb bir teselli oldu. Ben Fikret’i bu kadar sevmişdim.)

Rıfat Ahmed (Moralızâde); Ada’da Akşâm; Şebâb; 4; s.74- 75

(Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan beş beyitten tertip olunan şiir)

—; Sandal Gezintisi; Şebâb; 9; s.223

(10’lu hece ölçüsüyle iki kıta olarak tertip edilen şiir)

—; Bir Güzele; Şebâb; 9; s.225

(Ahmet Haşim’e ithaf edilen tek kıtadan oluşan şiir)

—; İlk Aşk; Şebâb; 15; s.371

(Altı kıtadan oluşan 11’li hece ölçüsüyle yazılmış aşk şiiri)

—; Harâb Çeşme; Şebâb; 13; s.323

Rıfat Necdet; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; s.122; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret’in vefatının beşinci sene-i devriyesi sebebiyle yazılmış ölüm ardı yazısı)

Rıfat Sadreddîn; Gölgeler İçinde; Şebâb; 11; s.272

(Elemli bir ruhun sayıklamalarını anlatan gazel nazım biçimiyle yazılan şiir)

Rıfkı Melûl; Dargın Sevgiliye; Şebâb; 10; s.247-248

(14’lü hece ölçüsüyle yazılan 6 kıtadan oluşan aşk şiiri)

—; Akrostiş; Şebâb; 13; s.322

(“Şüküfe Leman” ismine yazılmış akrostiş şiir)

—; Şimdi; Şebâb; 14; s.345; Şiir

(7’li hece ölçüsüyle yazılmış, iki dörtlükten tertip olunan şiir)

—; Giden İlâhemiz İçin…; Şebâb; 15; s.368

(Dört bölümden oluşan bu şiir 11'li hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır.)

—; Sevgilinin Hatâsı; Şebâb; 17; s.416

(Fantezi ibaresiyle verilen bu aşk şiiri, 11'li hece ölçüsüyle iki kıta olarak tertip edilmiştir.)

Rızâ Tevfik; Husûsî Bir Ziyâret; Şebâb; 5; s.99

(Tevfik Fikret'in en yakın arkadaşlarından biri olan Rıza Tevfik, "Fikret'i genç yaşta aniden kaybetmenin verdiği ıztırapla birkaç gün sonra bir sabah vakti Tevfik Fikret'in Eyüb Sultan Kabrestanı'ndaki mezarına giderek orada yalnız başına birkaç saat geçirdikten sonra yine büyük bir acıyla eve döner ve yeni Türk şiirinin mersiye tarzındaki en lirik eserlerinden biri olan "Tevfik Fikret'in Necîb Rûhuna- Hususi Bir Ziyaret" adlı bu şiirini yazmıştır.)

—; Şebâb; 6; s.159-160; Ölüm Ardı Yazısı

(Süleyman Nesib'in vefatı münasibetiyle hüznünü şu sözleriyle ifade etmiştir: "Sâmî Bey'in sanki yalnız vicdân ü 'irfânın hâkim olduğu bir diyâr, bir diyâr-ı şafak arıyor endişesiyle yorgun görünen nazarları ebediyet ufkunda söndüğü zamân, öyle zann ediyorum, biz nezih-i vâsıl bir şâ'irden ziyâde şefîk ve hayr-hâh bir (Apotre), bir rehber-i insâniyet ve fazîlet gâ'ib etmiş olduk… Fî'l-hakîka Süleyman Nesîb vasat derecede bir şâ'ir, fakat Süleymân Paşazâde Sâmî Bey yüksek derecede bir insân, bir "iyilik kahramânı" idi. Hey'et-i ictimâiyyemizin şiddetle muhtac olduğu 'afîfve samîmi insânlardan, kahrâmanlardan idi ki "egoizm"e Sâmî Bey hâtırası tebcîl olunmalıdır. Husûsâ küçüklere bu adamın ne iyi, ne hâlis bir gönül sâhibi olduğunu anlatmak, pek temiz bir insan numûnesi göstermekdir. Emr-i terbiyede ise nazariyâtdan ziyâde iyi bir numûne göstermek yeğdir derler.")

—; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 12; s. 290- 293

(Florinalı Nazım'ın yazmış olduğu şiirlerini neşretmesi üzerine Rıza Tevfik'in bu esere yönelik yazdığı eleştiri yazısının birinci kısmı)

—; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 13; s.314- 317

(Florinalı Nazım'ın yazmış olduğu şiirlerini neşretmesi üzerine Rıza Tevfik'in bu esere yönelik yazdığı eleştiri yazısının ikinci kısmı)

—; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 14; s.338-340

(Florinalı Nazım'ın yazmış olduğu şiirlerini neşretmesi üzerine Rıza Tevfik'in bu esere yönelik yazdığı eleştiri yazısının üçüncü kısmı)

—; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 15; s.364-365

(Florinalı Nazım'ın yazmış olduğu şiirlerini neşretmesi üzerine Rıza Tevfik'in bu esere yönelik yazdığı eleştiri yazısının dördüncü kısmı)

—; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 16; s.386- 387

(Florinalı Nazım'ın yazmış olduğu şiirlerini neşretmesi üzerine Rıza Tevfik'in bu eserine yönelik yazdığı eleştiri yazısının beşinci kısmı)

—; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla; Şebâb; 17; s.410-411

(Florinalı Nazım'ın yazmış olduğu şiirlerini neşretmesi üzerine Rıza Tevfik'in bu esere yönelik yazdığı eleştiri yazısının altıncı kısmı)

—; Şiir; Şebâb; 20; s. 484

(11'li hece ölçüsüyle yazılmış altı dörtlükten oluşan satirik şiir)

Rızâzâde Şefik (İranlı); Fikret Ağlıyor; Şebâb; 5; s.120- 122; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatının yıldönümü için yazdığı ölüm ardı yazısı)

Rûşen Eşref; Tevfîk Fikret Ve Gençlik; Şebâb; 5; s.124; Ölüm Ardı Yazısı

(Vakit gazetesinin 160 numaralı sayısında Ruşen Eşref Bey'in Refik Hâlid Beyle mülakatında Tevfik Fikret'le ilgili şunları söylemiştir: "Fikret'in ölümüyle gencliğin en vefâkâr ve en ümîd verici bir doğru dostdan mü'ebbed bir sûretde mahrûm kaldı. Evelleri ona karşı şübheli vaz'iyetler alan, rûhuna karşı lüzûmsuz تعرضلرده bulunanlarda dâhil olmak üzere bugün bütün gencliğin fazîletkâr Fikret'i artık şükrân ve hürmetle anıyor.")

S.(ص) E. (ا); Sanâyi'-i Nefîse Mektebinin Resim Sergisi; Şebâb; 20; s. 496 -498

—;Sanâyi'-i Nefîse Talebeleri Resim Sergisi—;Mâba'd—; Şebâb; 22; s.545-547

—; Sanâyi'-i Nefîse Talebeleri Resim Sergisi —;Mâba'd—; Şebâb; 23; s.567-569

Sabri (Sultânî Muallimlerinden); Tevfîk Fikret İçin; Şebâb; 5; s.129; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatının sene-i devriyesi münasibetiyle yazılmış ölüm ardı yazısı)

Said Hikmet; Bir Cinâyet Davâsı; Şebâb; 16; s.400-404

(Genç bir ceza hâkiminin tayin olunduğu taşra kasabasında bir cinayet davası sebebiyle yaşadığı ikilemleri anlatan hikâyedir.)

—; Para; Şebâb; 17; s.424

(Bu yazıda para vefasız bir sevgiliye, bir sokak kadınına benzetilmiştir. Yazar "para" konusundaki görüşlerini deneme tarzında kaleme almıştır.)

Selâhaddîn Alî (Doktor); Göz Ve Muhâfaza-i Sıhhati ve Fennî Olmayan Gözlüklerin Mazarratı; Şebâb; 10; s.253- 254

(Göz sağlığıyla ilgili tıbbı bir makaledir.)

—; Frengi İlleti ve Tahrîbâtı; Şebâb; 11; s.278-280

(Frengi hastalığı ve bu hastalığın vücuda verdiği tahribatı anlatan tıbbı bir makaledir.)

Selâhaddîn Enîs; Zehir Çanağı; Şebâb; 1; s.11- 12

(Zehir Çanağı Selahaddin Enis'in mecmuadaki sütununun adıdır. Selahaddin Enis bu sütunda hayata, kadına ve sanata yönelik fikirlerini kaleme almıştır.)

—; Zehir Çanağı; Şebâb; 2; s.28

—; Birinci Cevâb "Dayak" Mese'lesi Dolayıyla Zehra Hânım Efendiye; Şebâb; 4; s.82- 85

(Selahaddin Enis, Şebâb'ın ilk sayısında kadına dayak atılması gerektiğini yazmış, fakat bu yazısı büyük bir tepki çekmiştir. Mezkûr yazı, Zehra Hanım'ın dayak meselesine yönelik yazdığı mektubuna cevaben yazılmıştır.)

—; Şebâb; 5; s.129; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'in vefatının sene-i devriyesi münabibetiyle şunları yazmıştır: Fikret" edebîyât târîhimizin büyüklerinden olduğu kadar insânlık târîhimizin de "eazze"sındandır. Fikret ihtilâl şâ'iridir; bütün hayatında hukuksuzluğa bağırmış, eslâfı ve mu'âsırları gibi zalemeye kasîdeler, cinâyetlere medhiyeler yazmamışdır. İstanbul'un "milyonla barındırdığı işhâs arasında" Fikret hiç şübhesiz birinci çıkan pâk ve dirâhşân nâsîyedir. Ne yazık ki biz onu "kolej" kadar tanıyamadık ve takdîr edemedik.

Son harbin baldırı çıplak prensleri, göğsü mintanlı şehriyârları ve ya ne "yosma"larının alınlarına altından yatak ve üstlerine banknotdan yorgan yapdıkları hâlde ne yâzık ki Fikret'in mezârı hâlâ sandukasız ve taşsız, garîbü'l-diyâr bir yolcunun mezârı gibi duruyor.")

—; Şebâb; 5; s.138; Ölüm Ardı Yazısı

(Mecmuanın Tevfik Fikret özel sayısında Selahaddin Enis'e ait bir diğer ölüm ardı yazısı şöyledir: "Fikret" edebîyât târîhimizin büyüklerinden olduğu kadar insânlık târîhimizin de "eazze"sındandır. Fikret ihtilâl şâ'iridir; bütün hayatında

hukuksuzluğa bağırmış, eslâfı ve mu'âsırları gibi zalemeye kasîdeler, cinâyetlere medhiyeler yazmamışdır. İstanbul'un "milyonla barındırdığı işhâs arasında" Fikret hiç şübhesiz birinci çıkan pâk ve dirâhşân nâsîyedir. Ne yazık ki biz onu "Kolej" kadar tanıyamadık ve takdîr edemedik.

Son harbin baldırı çıplak prensleri, göğsü mintanlı şehriyârları ve ya ne "yosma"larının alınlarına altından yatak ve üstlerine banknotdan yorgan yapdıkları hâlde ne yâzık ki Fikret'in mezârı hâlâ sandukasız ve taşsız, garîbü'l-diyâr bir yolcunun mezârı gibi duruyor.")

—; Zehir Çanağı; Şebâb; 7; s.175

—; Hafta Musâhabesi; Şebâb; 8;s.194- 195

—; Bütün Bir Hayât; Şebâb; 8; s.205- 213

(Bu hissi hikâyede talihsizliklerin kurbanı olan bir gencin karşılıksız aşkı anlatılmıştır.)

—; Zehir Çanağı; Şebâb; 9; s.226

—; Bir Îzâh; Şebâb; 14; s.341- 343

(Şebâb Mecmuasının yayın politikasını açıklayan bir yazıdır.)

—; Hafta Musâhabesi; Cüceler; Şebâb; 18; s.434- 436

(Selahaddin Enis bu yazısında bazı gençlerin büyük şair ve sanatkârlara karşı geliştirdikleri sebepsiz "hased ve infial" lerini eleştirmiştir.)

—; Bir Teberru Dolayısıyla; Şebâb; 19; s.458- 459

(Mısırlı prenses Fatma Hanım'ın Darülfünun'a yaptığı bağış münasibetiyle kaleme alınan teşekkür yazısı)

—; Zehir Çanağı; Şebâb; 21; s.11- 12

—; Açlar ve Toklar; Şebâb; 22; s.531

(Mezkûr yazıda umumi harbin bitişiyle beraber İstanbuldaki sosyal adaletsizlikler anlatılmıştır.)

—; Bir İntibâ: Teşrîhhânede; Şebâb; 23; s.570-572

(Yazarın bir otopsi odasındaki intibalarına yer verilmiştir.)

Sâlih Fuad; Saltanat-ı İfâdesine Meftûn Olduğum Selâhaddîn Enîs Beye; Şebâb; 2; s.46-47

(Selâhaddîn Enîs'e yazılan bu mektupta Dayak meselesiyle ilgili bazı ihtarlarda bulunulmuştur.)

—; Nisyân; Şebâb; 7; s.178

(Yazar unutma mefhumuna dair fikirlerini kaleme almıştır.)

Sâlih Kerâmet; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; s.128; Ölüm Ardı Yazısı

(Mezkûr yazıda Tevfik Fikret'le ilgili düşünceler kaleme alınmıştır.)

Sâlih Sadeddîn; Yalnız Tahayyül; Şebâb; 23; s.562- 563

—; Hicrân; Şebâb; 24;s.588- 589

(Sevgilisinden ayrı düşen bir aşığın, bir zamanlar sevdiğiyle gezdikleri yerleri hüzünle ve ümitsizlikle ziyaret etmesi anlatılmıştır.)

Sâlih Sâim; Ey [Halûk]un Halûk Babası..; Şebâb; 5; s.127; Ölüm Ardı Yazısı

(Söz konusu ölüm ardı yazısında şairle ilgili şu satırları yazmıştır: "Ey [Halûk]un, Halûk babası… Ey "Kaç nasiye vardır çıkacak pâk ve dirahşân" diyebilmek için, dünyâlar kadar vâsi', semâlar kadar pâk, ma'sûm kalbler kadar sâf vicdânından, îmânından iktibâs-ı kuvvet idi. Kimseye boyun eğmeyen, inhinâ nedir bilmeyen, büyük şevki hür şâ'ir kalk! Bizi lütfen tesliye et. Ve bizim rûh-ı mecrûhumuza biraz nûr-ı ümîd serperek okşa. Seni de rahmet ve mağfiret eli okşasın.")

Salim Hâtifî; Meriç İçin; Şebâb; 3; s. 51- 52

(Kemalettin Kâmu'ya ithaf edilen gazel nazım biçimiyle yedi beyitten tertip olunan şiir)

—; Ebedî Fikret'e; Şebâb; 5; s.100

(Tevfik Fikret'in vefatı dolayısıyla kaleme alınan beş beyitten oluşan mersiye)

Sâmi Pâşâzâde Sezâî; Şebâb; 5; s.125; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret'e vefatına dair tahassürlerini kaleme aldığı bu yazı ilk olarak Düşünce mecmuasında neşredilmiştir. Şairle ilgili şu satıları kaleme almıştır: "Güzîde şâ'ir Fikret de lisân-ı Allah için müntefih, sağlam, temiz! Musset'in "Nouvelles"i Fikret'in de "Sis"i nazarsızdır doğrusu!... Tevfîk Fikret'i Sis de gördüm.!)

Sânî; Şebâb; 5; s.127; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret özel sayısında neşredilen ölüm ardı yazısında şunları söyler: "Fâtih parkındaki abideyi gördükce ciddiyetimizden ve hatta samîmiyetimizden şübheye düşüyorum. Fî'l-hakîka Fikret bu şerefden niçin mahrûm kaldı? Onun ahlâka bırakdığı ahlâki destanlar; o mu'azzam abideler kendisine iki arşın mermeri ödemeyecek kadir de mi kıymetsizdi?

Pierre Lotiyi sol tarafına alacak Fikret'in abidesini gencler- eğer kadir-şinâs ise- hemen kendi elleriyle yapmalı, şi'rleriyle süslemelidirler.")

Sedâd Nâmi; Maskeler Aşağı; Şebâb; 14; s.348-351

(Bu yazı dizisinin ilk kısmı olmakla beraber Yusuf Ziya Beye bir hücum mahiyetindedir. Muharrir, Yusuf Ziya Ortaç'ı intihal yapmakla itham etmiştir.)

—; Maskeler Düşdükden Sonra: Ricat; Şebâb; 17; s.418- 422; Eleştiri; Yazı

(Tenkitlerin yazılarının son bölümüdür. Yazar Yusuf Ziya ve arkadaşlarına seslenilerek “Ah… Yetişir artık.. Susun” diye ricasında bulunur.)

—; Dalgalarda Ölüm; Şebâb; 19; s.465

Selim Sırrı (Terbiye-i Bedeniyye Muallimi); Büyük Üstâd Tevfîk Fikret İçin; Şebâb; 5; s.125; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikretin vefatı sebebiyle şu yazıyı kaleme almıştır: “Fikret’in bu ‘asırların nâdir yetiştirdiği büyük şâ‘irin üfûliyle ben de yandım, ağladım. Ooh… Onu ben de cândan sevenlerden biri idim. Bilmem nasıl söyleyim Fikret’de insâni bir görüşde kendisine meftûn eden bir hâssa-ı mümtâze vardı onu tanıyıb da sevememek, ona perestiş etmemek mümkün değildi. O hem şâ‘ir, hem hakîm hem de büyük bir vatan-perver idi. Pek nâ-be-hengâm ölüşü bizleri öksüz bırakdı. Çok yazık oldu.”)

Server Mecâl; Hasret Ninnisi; Şebâb; 18; s.445- 446

(Mensur şiir şeklinde kaleme alınan yazıda, sevgilisinden ayrı düşen bir gencin hüzünlü tahassüsleri anlatılmıştır.)

Server Ziyâ; Alî Nejâd Bey; Şebâb; 4; s.94

(Söz konusu mektupta bir okuyucu olarak mecmuadan neler beklendiği kaleme alınmıştır.)

Seyyid Bâkî; Hâin Mesâfeler; Şebâb; 17; s.416

(Sone nazım biçimiyle kaleme alınan lirik şiir)

Sezâ; Gece Sâatleri; Şebâb; 8; s.198

(Gece Başlarken, Gece Derinleşirken, Gecenin Son Saatleri, Güneş Doğdukten Sonra olmak üzere dört bölümden oluşan şiir hece ölçüsüyle yazılmış şiir)

Sezâî İbrâhim; Hıyânet; Şebâb; 7; s.173

(Kırık bir aşkın hezeyanları içinde kıvranan bir aşığın durumunu anlatan sone nazım biçimiyle yazılmış şiir)

—; Gece; Şebâb; 14; s.346

(Murabba nazım biçimiyle kaleme alınan şiir)

Süleymân Nazîf; Şebâb; 5; s.125-126; Ölüm Ardı Yazısı

(İlk kez Düşünce Mecmuasında neşredilen bu yazıda Süleyman Nazif’in Tevfik Fikret’in vefatıyla ilgili düşüncelerine yer verilmiştir.)

Şebâb; Fikret-i Ziyâret; Şebâb; 6; s.157

(Tevfik Fikret’in Eyüpteki mezarlığına yapılan ziyareti anlatan yazı)

—; Su Testisi Su Yolunda Kırılır!; Şebâb; 11; s.266- 267

(İstanbul'un tanınmış simalarından Medîha Hanımın uğradığı silahlı saldırı sonucunda öldürülmesi üzerine kaleme alınan yazı)

—; Şebâb; 13; s.336; Taziye

(Yeni Sahne artistlerinden Beatris Hanımın babasının trafik kazasında vefat etmesi dolayısıyla neşredilen taziye)

—; Bursa'dan Ş. (ش) İmzâsıyla Gönderilen Mektûba Cevâb; Şebâb; 22; s.548- 549

(Bir okuyucunun mektubuna verilen yanıt)

Şekîb (Tokadizâde); Bu da Erenler Lisânından; Şebâb; 19; s.463

Şevket (Dârü'l-muallimîn-i 'Âliyye Resim Muallimi Ressam); Aşiyân Bağçesindeki Sedd Ve Sedirler; Şebâb; 5; s.125-126

(İlk kez Düşünce Mecmuasında neşredilen bu yazıda, ressam Tevfik Fikret'le ilgili hatıralara yer verilmiştir.)

Tevfîk Nevzâd; Tevfîk'in Rûhuna; Şebâb; 5; s.115; Ölüm Ardı Yazısı

(Tevfik Fikret için yazılmış beyittir.

"Çirk ü riyâya her zamân aşifte der-hayât

Kurtundun işte mezbeleden şimdi hoşça yat")

Vahîdeddîn Râmiz; İlk Ve Son Aşkı…; Şebâb; 13; s.329-331

(İlk kez âşık olan bir gencin kalp kırıklıklarını anlatan hissi hikâye)

Vedâd Örfi; "Bedîa"ya; Şebâb; 24;s.585

(Murabba nazım şekliyle tertip olunan şiir, altı bentten oluşmuştur.)

Yaşar Şadî; Ferdâ-yı Harâbât; Şebâb; 7; s.170

(11'li hece ölçüsüyle kaleme alınan dört dörtükten oluşan şiir)

—; Şarkı; Şebâb; 11; s.268

(Hüseyin Siret'e ithaf edilen iki kıtadan oluşan şiir)

—; Şarkı; Şebâb; 18; s.443

(İki dörtlükten oluşan şiir)

—; Tâmât-ı Garâm; Şebâb; 20; s. 487- 488

(Aşk üzerine yazılmış 11'li hece ölçüsünün kullanıldığı iki dörtlükten oluşan şiir)

Yıldırım Remzi; İki Makâle Münâsebetiyle; Şebâb; 22; s.542-543

(Yıldırım Remzi, Ahmet Refik ve Mehmed Fuat'ın İkdam gazetesinde neşredilen Türk tarih ve sanatıyla ilgili makaleleri dolayısıyla bu yazıyı kaleme almıştır.)

Yunus Emre; Gel Gör Beni Aşk Neyledi (Unutulmuş Sahîfeler); Şebâb; 12; s. 295

(Unutulmuş Sahifeler sütununda Yunus Emre'nin Gel Gör Beni Aşk Neyledi isimli ilahisine yer verilmiştir.)

Yusûf Osmân; Şebâb; 6; s.164; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

(Yusuf Osman'ın, Süleyman Nesib ile ilgili bir hatırasına da yer verdiği ölüm ardı yazısıdır: "Üfûl-ı ebedî ve nâgehânîsinde birkaç gün evvel idi. Sultân Mahmûd terbiyesi önünde Harbiye Tramvayını bekliyor idim. Sâmî Bey'i, uzakdan gördüm. Merhûm, yavaş yavaş biraz daha ihtiyâr, biraz daha yorgun görünerek tramvay mevki'ine takarrüb etdi. Selâmlaşdık.

—Harbiye'ye mi gidiyorsunuz? Su'aliyle başlayan mükâleme nihâyet ma'işetin müşkülâtına, es'ârın galâsına intikâl eyledi. Bu temiz vücûd bedel-i îcârın hasebiyle isticâr etdiği Gedik Paşadaki hâneden çıkmak mecbûriyetinde kalacağını söyledi. Ah! Bilmem bu bir hiss-i kalbe'l-vukû' mu idi!.. Evet, Süleymân Nesîb birkaç gün sonra, müte'essir ve müte'ellim olan yârân ve eviddasının omuzları üzerinde, ikâmetgâh-ı ebediyyesine nakl ediliyor idi! Arkasında, büyük bir insânî rakîk ve temiz bir vücûdu gayb eden ağlıyor, ağlıyor, hem Süleymân Nesîb'e hem de onu zâyi' eyleyen vatana acıyor idi!...")

Zehra Fuad; Erkek mi; Kadın mı Bahtiyâr?; Şebâb; 1; s.21- 22

(Fransız risalelerinden hareket eden yazar toplumsal yaşamda kadın mı erkek mi daha mutlu? sorusunacevap arar.)

—; Dayak; Şebâb; 2; s.32-35

(Selahattin Enis Bey'in Dayak isimli yazısını tenkit etmek için kaleme alınmış yazıdır.)

—; Şebâb; 5; s.125; Ölüm Ardı Yazısı

(Söz konusu ölüm ardı yazısında bir kadın nazarıyla Tevfik Fikret ve sanatı değerlendirilmiştir.)

—; Erkek mi; Kadın mı Bahtiyâr?; Şebâb; 21; s.21- 22

(İçtimai mahiyetteki bu makalede mutluluk kavramı tartışılmaya açılmıştır. Bu bağlamda kadınların mı yoksa erkeklerin mi daha mutlu oldukları izaha çalışılmıştır.)

Zeki Hâlid; Tövbe; Şebâb; 13; s.324- 325

(Aşka ve sevgiye kalbinin kapılarını kapatan ve kadınlara inanmayacağına yeminler eden bir genci, böylesi bir yemine sevk eden sebepler anlatılmıştır.)

Zihnî Hakkı; Ormana Düşen Yıldırım; Şebâb; 10; s.255- 261

(İtalyancadan tercüme edilen hikâye)

4.1.2. Türlerine Göre:

4.1.2.1. Deneme

Muammer Enîse Azmî; Elem; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 76- 77; Deneme; Yazı

N. Beşiktaş; Bu Günkü Gencliğin Du'âsı; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 154; Deneme; Yazı

Mehmed Alî (Muallim); Şebâb; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 155; Deneme; Yazı

Mehmed Adnân; Dizinde; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 155-156; Deneme; Yazı

Hüseyin Sâim; Fırtına; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 176-177; Deneme; Yazı

Sâlih Fuad; Nisyân; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 178; Deneme; Yazı

Mehmed Hâlid; Yeni Kitâbe/ Hisler Ve Teessürler; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 199-200; Deneme; Yazı

Ahmed Ziyâ; Busenin Târihi; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 227; Deneme; Yazı

Zeki Hâlid; Tövbe; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 324- 325; Deneme; Yazı

Ahmed Ziyâ; Taş; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 390-391; Deneme; Yazı

Alî Hasan; Denize Fırlatılan Taşlar; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 391-392; Deneme; Yazı

İmzâsız; Gördüklerimiz/ İşin İç Yüzü; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 397- 399; Deneme; Yazı

Mehmed Hâlid; Dönenler Ve Dönmeyenler; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 423; Deneme; Yazı

Said Hikmet; Para; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 424; Deneme; Yazı

Muammer Enîse Azmî; Heyecân İhtiyâcı; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 446- 448; Deneme; Yazı

Alî Nejâd; Söyleyiniz HHatıramefendi!; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 448; Deneme; Yazı

Fikret Kırımî; İlim pek Uzun, Hayât Pek Kısadır.; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 494- 495; Deneme; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Açlar ve Toklar; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 531; Deneme; Yazı

Mehmed Sıdkı

(Kesriyeli); İhtiyârlarken…; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 537-539; Deneme; Yazı

Osmân Cemâl; Eski Rûyânın Tabîri; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 550-552; Deneme; Yazı

Sâlih Sadeddîn; Yalnız Tahayyül; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 562- 563; Deneme; Yazı

Aliye Esad; Bir Hakk; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 564- 566; Deneme; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Bir İntibâ

Teşrîhhânede; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 570-572; Deneme; Yazı

Sâlih Sadeddîn; Hicrân; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 588- 589; Deneme; Yazı

Münîr Süleymân (Çapanzâde); Yazı Yazmak İlleti; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 594-600; Deneme; Yazı

4.1.2.2. Eleştiri

İsmâîl Fâik; Şebâb Hakkında Bir Musâhabe; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 18- 19; Eleştiri; Yazı

E.(ا) V.; Mirât-ı Şikeste; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 187- 188; Eleştiri; Yazı

Rızâ Tevfîk; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 290- 293; Eleştiri; Yazı

Rızâ Tevfik; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 314- 317; Eleştiri; Yazı

Alî Nejad; Darü'l-Bedai' Ve Onlar; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 318-319; Eleştiri; Yazı

Rızâ Tevfîk; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 338-340; Eleştiri; Yazı

Sedâd Nâmî; Maskeler Aşağı; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 348-351; Eleştiri; Yazı

Rızâ Tevfîk; Florinalı Nâzım Bey'in Mecmuâ-i Eşâr'ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 364-365; Eleştiri; Yazı

Ercümend Behzâd; Maskeler Düşerken…; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 375-379; Eleştiri; Yazı

Rızâ Tevfîk; Florinalı Nâzım Bey’in Mecmuâ-i Eşâr’ını Tenkîd Dolayısıyla…; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 386- 387; Eleştiri; Yazı

Rızâ Tevfîk; Florinalı Nâzım Bey’in Mecmuâ-i Eşâr’ını Tenkîd Dolayısıyla; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 410-411; Eleştiri; Yazı

Sedâd Nâmî; Maskeler Düşdükden Sonra: Ricat; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 418- 422; Eleştiri; Yazı

Münîr Süleymân (Çapan-zâde); İstanbul’da L'Arlésienne; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 451-456; Eleştiri; Yazı

İsmâîl Fâik; Şebâb Hakkında Bir Musâhabe; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 18- 19; Eleştiri; Yazı

Yıldırım Remzi; İki Makâle Münâsebetiyle; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 542-543; Eleştiri; Yazı

4.1.2.3. Fantezi

Rıfkı Melûl; Sevgilinin Hatâsı; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 416; Fantezi; Yazı

4.1.2.4. Fıkra

Selâhaddîn Enîs; Zehir Çanağı; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 11- 12; Fıkra/ Köşe Yazısı; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Zehir Çanağı; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 28; Fıkra/ Köşe Yazısı; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Kuduz; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 175; Fıkra/ Köşe Yazısı; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Zehir Çanağı; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 226; Fıkra/ Köşe Yazısı; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Zehir Çanağı; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 11- 12; Fıkra/ Köşe Yazısı; Yazı

4.1.2.6. Hatıra

Mehmed Rauf; Hâlid Ziyâ İle İlk Temâs -1-; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 8- 10; Hatıra; Yazı

İmzasız; Hayât-ı Meşâhîr; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 23; Hatıra; Yazı

Mehmed Rauf; Hâlid Ziyâ İle Samîmiyyet -2-; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 29-31; Hatıra; Yazı

İmzasız; Hayât-ı Meşâhîr (Mâbadı haftaya); Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 48; Hatıra; Yazı

Fahreddîn Osmân; Defter-i Hâtıratımdan; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 52; Hatıra; Yazı

Mehmed Rauf; Edebîyât-ı Cedîdeye Doğru -3-; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 53- 57; Hatıra; Yazı

İmzasız; Hayât-ı Meşâhîr; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 70; Hatıra; Yazı

İmzasız; Hayât-ı Meşâhîr; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 95; Hatıra; Yazı

İskender Fahreddîn; Meşûm Ay; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 111; Hatıra; Yazı

Şevket (Dârü'l-muallimîn-i 'Âliyye Resim Muallimi Ressam); Aşiyân Bağçesindeki Sedd Ve Sedirler; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 125-126; Hatıra; Yazı

Mehmed Rauf; Edebîyât-ı Cedîde- 4-; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 150-154; Hatıra; Yazı

E.(ا) V.; Ayrılık Tahassüsleri/ Adnân'ın Defterinden/; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 173- 175; Hatıra; Yazı

İmzasız; Hayât-ı Meşâhir; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 190-191; Hatıra; Yazı

Mehmed Rauf; Edebîyât-ı Cedîde'nin Muhâlifleri-5-; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 218- 221; Hatıra; Yazı

E.(ا) V.; Ayrılık Tahassüsleri/ Adnân'ın Defterinden; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 250- 251; Hatıra; Yazı

Mustafa Nihâd; Alî; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 252; Hatıra; Yazı

Güzide Sabri; Heybeli Ada Mezârlığını Ziyâret; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 274- 275; Hatıra; Yazı

Ahmed Selâhaddîn; İhtiyâri Bir Ölüm; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 476- 480; Hatıra; Yazı

Osmân Cemâl; Sinek; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 499- 502; Hatıra; Yazı

Mehmed Rauf; Hâlid Ziyâ İle İlk Temâs -1-; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 8- 10; Hatıra; Yazı

İmzasız; Hayât-ı Meşâhîr; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 23; Hatıra; Yazı

İmzasız; Târihi Bir Makâle; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 544; Hatıra; Yazı

4.1.2.7. Hikâye

Mehmed Alî (Muallim); Seviyorum; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 179- 180; Hikâye; Yazı

Mehmed Bedreddîn; Kar Yağarken; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 180- 181; Hikâye; Yazı

Mustafa Nihad; Deli Mehmed; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 273; Hikâye; Yazı

M. Selâhaddîn; Şişli Âleminde -2-; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 283-288; Hikâye; Yazı

Mustafa Nihâd; Anacığım; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 311- 312; Hikâye; Yazı

Vahîdeddîn Râmiz; İlk Ve Son Aşkı…; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 329-331; Hikâye; Yazı

Aliye EsAd; Ailenin Günahı; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 380- 384; Hikâye; Yazı

Said Hikmet; Bir Cinâyet Davâsı; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 400-404; Hikâye; Yazı

Ahmet Sanavber

(Guy de Maupassant); İtirâf; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 165-168; Hikâye /Tercüme Hikâye; Yazı

Azmî Muhiddîn; İhtisâr-ı Aşk; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 65- 68; Hikâye/ Hissî Hikâye; Yazı

Hamdi Nüzhet; Atıf Behic'in Jurnali; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 41- 44; Hikâye/ Hissi Hikâye; Yazı

Ahmed Nûreddîn; Kara Kız; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 90- 92; Hikâye/ Hissî Hikâye; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Bütün Bir Hayât; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 205- 213; Hikâye/ Hissî Hikâye; Yazı

Ahmed Ziyâ; Leylâ; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 351-352; Hikâye/ Kısa Hikâye; Yazı

Hasan Dündar; Kesik Baş; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 234- 236; Hikâye/ Küçük Hikâye; Yazı

İbnülhilmi Halîl Kâmil; Mahbûs; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 302- 310; Hikâye/ Küçük Hikâye:; Yazı

Halîl Zihnî (Edgar Poe); Öksüz Sarây; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 203- 204; Hikâye/ Tercüme Hikâye; Yazı

Halîl Zihnî (Alfred de Vigny); Kurdun Ölümü; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 230- 231; Hikâye/ Tercüme Hikâye; Yazı

Zihnî Hakkı; Ormana Düşen Yıldırım; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 255- 261; Hikâye/ Tercüme Hikâye; Yazı

Halîl Zihnî (Viktor Hugo); Mademki…- -; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 276; Hikâye/ Tercüme Hikâye; Yazı

E.(ا) Lütfullah Şâd (Maupassant); Küçük Fıçı; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 353-355; Hikâye/ Tercüme Hikâye; Yazı

Hâmide Salîh; Beyâz Saçlar; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 185- 187; Hikâye/Hissi Hikâye; Yazı

4.1.2.8. Mündericat

İmzasız; Bu Nüshası; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 1; İçindekiler; Yazı

İmzasız; Bu nüshada; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; Dış Kapak; İçindekiler; Yazı

İmzasız; Bu Nüshada; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; Dış Kapak; İçindekiler; Yazı

İmzasız; Mündericât; Şebâb; 8; 10Eylül 1336 [1920]; Dış Kapak; İçindekiler; Yazı

İmzasız; Mündericât; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; Dış Kapak; İçindekiler; Yazı

İmzasız; Münrericât; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; Dış kapak; İçindekiler; Yazı

İmzasız; Gelecek Haftaki; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 360; İçindekiler; Yazı

İmzasız; Mündericât; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; Dış Kapak; İçindekiler; Yazı

İmzasız; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 1; İçindekiler; Yazı

4.1.2.9. Makale

Refî Cevâd; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 123- 124; Makale; Yazı

Ahmed Memdûh; Târihten Alınacak Dersler; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 281- 282; Makale; Yazı

Reşâd Adnân; Tedkîk ve Tenkîd:

Yedinci Kitâb; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 539-541; Makale; Yazı

Hüseyin Zâtî; Fransuva Kope- Lirizm/ Kope'nin Hayât Ve Asârı -1-; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 449- 450; Makale / Edebî Makale; Yazı

C.(ج); Bu günün Genc Şâirleri; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 412-413; Makale /Edebî Makale; Yazı

İmzasız; Esîrlerimiz Nasıl Çalıştılar?/ Esâretde Gencler…; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 188- 190; Makale/ Sanatla İlgili Makale; Yazı

İmzasız; Esîrlerimiz Nasıl Çalışmışlar: Çöl Don Kişotu İrfân (Acar) Bey; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 93; Makale/ Edebî Makale; Yazı

İmzasız; Felsefe Parçaları; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 204; Makale; Yazı

İmzasız; Unutulmuş Sahîfeler; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 202- 203; Makale/ Edebî Makale; Yazı

Mehmed Hâlid; Bugünkü Edebîyâtımız; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 228- 230; Makale/ Edebî Makale; Yazı

Mehmed Hâlid; Edebîyât Târihimizin Tedkîkine Doğru; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 242- 245; Makale/ Edebî Makale; Yazı

C. (ج); Millî Edebîyâtta Orijinalite Ne Demektir; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 436- 438; Makale/ Edebî Makale; Yazı

Hüseyin Zâtî; Fransuva Kope- Lirizm -3-; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 490- 493; Makale/ Edebî Makale; Yazı

İmzasız; Ardahanlı Dervîş Bey (Unutulmuş Sahîfeler); Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 232; Makale/ Edebî Makaleler; Yazı

Cenâb Şahabeddîn; Edebîyâtda Türkcülük; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 362-363; Makale/ EdebîMakale; Yazı

E.(ا) H. (ح); Riyâziyyatın Kuvve-i Muhâkemeye Tesiri; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 37- 38; Makale/ Fenni Makale; Yazı

Hasan Hulkî; Ot Denizi; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 469- 472; Makale/ Fenni Makale; Yazı

İmzasız; Düğünler Ve Gelinler; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 276-277; Makale/ Kadına Dair Makale; Yazı

Zehra Fuad; Erkek mi; Kadın mı Bahtiyâr?; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 21- 22; Makale/ Kadınlarla İlgili Makale; Yazı

Zehra Fuad; Erkek mi; Kadın mı Bahtiyâr?; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 21- 22; Makale/ Kadınlarla İlgili Makale; Yazı

S.(ص) E.(ا); Sanâyi‘-i Nefîse Mektebinin Resim Sergisi; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 496 -498; Makale/ Sanat ve Estetiğe Dair Makale; Yazı

İmzasız; 336 Resim Sergisi -1-; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 213- 215; Makale/ Sanata Dair Makale; Yazı

S.(ص) E.(ا); Sanâyi‘-i Nefîse Talebeleri Resim Sergisi

—Mâba‘d—; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 545-547; Makale/ Sanata ve Estetiğe Dair Makale; Yazı

S. (ص) E. (ا); Sanâyi‘-i Nefîse Talebeleri Resim Sergisi

—Mâba‘d—; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 567-569; Makale/ Sanata ve Estetiğe Dair Makale; Yazı

Kemâleddîn (Niğde MaArif Müdîr- i Sâbıkı); Nesl-i Cedîde İ‘tilâ Yollarından: Mâzî, Hâl, İstikbâl; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 59-61; Makale/ Sosyal Hayatla İlgili; Yazı

Ahmed Râsim; Yeni Cereyânlar Karşısında Şebâb; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 16-17; Makale/ Sosyal Hayatla İlgili Makale; Yazı

İbrâhîm Nâmî; Beşer ve Mevt -1-; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 35-37; Makale/ Sosyal Hayatla İlgili Makale; Yazı

Ebûlfikret; Her Zamân ve Asır İçin/ Mâzî- Hâl- Atî; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 77; Makale/ Sosyal Hayatla İlgili Makale; Yazı

İbrâhîm Nâmî; Beşer ve Mevt 2; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 78- 79; Makale/ Sosyal Hayatla İlgili Makale; Yazı

Abdullah Cevdet(Doktor); Türksüz Türkiye; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 15- 16; Makale/ Sosyal Hayatla İlgili Makale; Yazı

İhsân Vasfî; Avrupa ve Amerika’da Dârü’l-Fünûn Hayâtı -2-; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 425- 427; Makale/ Sosyal Hayâtla İlgili Makale; Yazı

İhsân Vasfî; Avrupa ve Amerika’da Dârü’l-Fünûn Hayâtı; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 392- 395; Makale/ Sosyal Hayâtlaİlgili Makale; Yazı

E.(ا) R.; Târih Tekerrürden İbaretdir. -; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 80- 81; Makale/ Tarihi Makale; Yazı

E. (ا) M.; Târihden Alınacak Dersler; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 299- 301; Makale/ Tarihi Makale; Yazı

Selâhaddîn Alî (Doktor); Frengi İlleti ve Tahrîbâtı; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 278-280; Makale/ Tıbbi ve Fenni Makale; Yazı

Selâhaddîn Alî (Doktor); Göz Ve Muhâfaza-i Sıhhati ve Fennî Olmayan Gözlüklerin Mazarratı; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 253- 254; Makale/ Tıbbi ve Fennî Makale; Yazı

Alî Nejâd; Emil Zola Ve Naturalizm 1; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 56- 58; Makale/Edebî Makale; Yazı

Hüseyin Zâtî; Fransuva Kope- Lirizm -2-; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 459- 462; Makale/Edebî Makale; Yazı

Ahmed Râsim; Yeni Cereyânlar Karşısında Şebâb; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 16- 17; Makale/Edebî Makale; Yazı

Ekrem Vecdet; Tenkîd ve Münekkid; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 590-591; Makale/Edebî Makale; Yazı

Daloğlu Fuad; Sanatda Ahlâk; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 88- 89; Makale/Sanata Dair Makale; Yazı

C.; Subjektivizm (Enfüsiyye) ve Yeni Felsefe; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 580-583; Makale/Sanata ve Estetiğe Dair Makale; Yazı

Daloğlu Fuad; Sanatta Ahlâk; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 39- 40; Makale/Sanatla İlgili Makale; Yazı

Abdullah Cevdet(Doktor); Türksüz Türkiye; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 15- 16; Makale/Sosyal Hayatla İlgili Makale; Yazı

İbrâhîm Hakkı; Hayât “Bugün”den İbâret Değildir.; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 181-183; Makale/Sosyal Hayatla İlgili Makale; Yazı

4.1.2.10. Mektup

Sâlih Fuad; Saltanat-ı İfâdesine Meftûn Olduğum Selâhaddîn Enîs Beye; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 46-47; Mektup; Yazı

Fahreddîn Osman; Muhterem Şebâba Ve Müessislerine; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 47; Mektup; Yazı

İmzasız; Şebâb; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 48; Mektup; Yazı

Muvaffak İhsân; Şebâba; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 69; Mektup; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Birinci Cevâb "Dayak" Mese'lesi Dolayıyla Zehra Hânım Efendiye; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 82- 85; Mektup; Yazı

N(imet) H.(ح); Şebâba; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 86; Mektup; Yazı

Server Ziyâ; Alî Nejâd Bey; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 94; Mektup; Yazı

Emîn Âbid (Bakülü); Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 94- 95; Mektup; Yazı

Hasan Tahsîn; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 118; Mektup; Yazı

Cevâd Giridi (Nâsıroğlu); Muhterem Şebâba; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 191-192; Mektup; Yazı

Şebâb; Bursa'dan Ş. (ش) İmzâsıyla Gönderilen Mektûba Cevâb; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 548- 549; Mektup; Yazı

İmzasız; Şebâb; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 85- 86; Mektup(Açıklama); Yazı

4.1.2.11. Ölüm Ardı Yazısı

İmzasız; Bir Cevâb; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 326- 328; Mektup/ Açıklama; Yazı

İbrâhîm Edhem; Ölümde Saadet; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 109; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Eburrıdvân; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 109; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Ebulfikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 110; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Ahmed Nihâd Bin Selâhaddîn; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 110; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Ahmed Nihâd; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 110; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Ahmed Nûreddîn; Fikret İçin…; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 110; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Ahmed Yahya; Fikret Ve Ölümü; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 110; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

İsmâîl Hakkî; Tevfîk Fikret..; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 111-112; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

E(ا). Fahri; Çifte Ölülü; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 112; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

İsmâîl Fâik; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 113-115; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Ekrem Vecdet; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 115; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Celâl Sâhir; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 115; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Tevfîk Nevzâd; Tevfîk'in Rûhuna; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 115; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Cenâb Şahabeddîn; Tevfîk Fikret: Tasvîr; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 115- 117; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Hasan Bedreddîn; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 117; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Hasan İlhâmî; Vücûd Fânî, Rûh Bâkîdir; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 117; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Hakkı Târık; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 118; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Hamdullah Subhi; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 118; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Hâlid Fahri; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 118; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Daloğlu Fuad; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 118; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Râif Necdet; Fikret!.; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 119; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Reşâd Nûri; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 118; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Rızâzâde Şafak (İranlı); Fikret Ağlıyor; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 120- 122; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Rıfat Necdet; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 122; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Refîk Hâlid; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 124; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Rûşen Eşref; Tevfîk Fikret Ve Gençlik; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 124; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Zehra Fuad; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 125; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Sâmi Pâşâzâde Sezâî; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 125; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Selim Sırrı (Terbiye-i Bedeniyye Muallimi); Büyük Üstâd Tevfîk Fikret İçin; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 125; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Süleymân Nazîf; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 125-126; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Sânî; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 127; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Sâlih Sâim; Ey [Halûk]un Halûk Babası..; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 127; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Sâlih Kerâmet; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 128; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Sabri (Sultânî Muallimlerinden); Tevfîk Fikret İçin; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 129; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 129; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Nejâd; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 129; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Abdullah Cevdet (Doktor); Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 130; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Abdülhak Hâmid; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 130; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Abdurrahman Şeref; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 130; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Osmân Nûri; Tevfik Fîkret Ve Haksız Muhâlefetler; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 130- 131; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Sâmî (Ressâm- Bahriye Müzesi Müdürü); Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 131; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Ulvî; Tevfik Fîkret..; Şebâb; 20 Ağustos 1336 [1920]; 132; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Fahrî; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 132; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Fuad; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 132; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Kâmu; Fikret İçin On Satır; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 133; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Kemâl; Alî Nejâd Bey'e; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 133- 134; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

İnâyet Fâik; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 134; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Fârûk Nâfiz; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 134; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Fatîn Tevfîk; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 135; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Kemâl Emin; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 135; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Mâide Hidâyet; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 135; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

M. Orhân; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 135; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Mehmed Rauf; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 135; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Mehmed Rıfat (Köprülü-zâde); Sis ve Rücû' Mübdii Tevfîk Fikret Merhûm İçin Düşüncem; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 136; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Mehmed Nâmi; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 136; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Mehmed Nureddîn; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 136; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Mehmed Nureddîn; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 136- 137; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Muzaffer Tevfîk; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 137; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Muzaffer Şahâbeddîn; Büyük "Fikret"e!..; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 137- 138; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 138; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Münîr Süleymân; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 139; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Münîr Süleymân; Fikret'in Mezârında; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 139- 140; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Nigâr Binti Osmân; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 140; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Nureddîn Semîn; Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 141-143; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

İbrahîm Alaaddîn; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 158; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Esad (Göz Tabîbi); Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 158; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

İskender Muhiddîn; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 158-159; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

İsmâîl Hakkı (Dar'ül-funûn Müderrislerinden); Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 159; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

İsmâil Fâik; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 159; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Bahâeddîn Tevfîk; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 159; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Rızâ Tevfîk; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 159-160; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Abdullah Cevdet (Doktor); Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 160; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Osmân Nûri; Sâmî Bey Yaşayan Büyük Ölülerimizdendir; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 160; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Kâmû; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 161; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Alî Kemâl; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 162; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Fuad İbrâhîm (Doktor); Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 163; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Mahmûd Subhi (Defteri-zâde); Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 163; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Mehmed Emîn (Dârü'l-fünûn Târîh Felsefe MuAllimi); Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 163; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Midhat Cemâl; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 164; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Nüzhet Sâbit; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 164; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Nejâd Tahsîn; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 164; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Nigar Binti Osmân; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 164; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

Yusûf Osmân; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 164; Ölüm Ardı Yazısı; Yazı

4.1.2.12. Özdeyiş

İnâyet Faik; Kadın Hakkında…; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 20; Özdeyiş/Kadınlarla İlgili; Yazı

İnâyet Faik; Kadın Hakkında… -2-; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 44- 46; Özdeyiş/Kadınlarla İlgili; Yazı

İnâyet Faik; Kadın Hakkında… -3-; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 64; Özdeyiş/Kadınlarla İlgili; Yazı

İnâyet Faik; Kadın Hakkında… -4-; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 87; Özdeyiş/Kadınlarla İlgili; Yazı

İnâyet Faik; Kadın Hakkında… -5-; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 184; Özdeyiş/Kadınlarla İlgili; Yazı

İnâyet Faik; Kadın Hakkında… -6-; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 201- 202; Özdeyiş/Kadınlarla İlgili; Yazı

İnâyet Faik; Kadın Hakkında… -7-; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 233- 234; Özdeyiş/Kadınlarla İlgili; Yazı

İnâyet Faik; Kadın Hakkında…; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 20; Özdeyiş/Kadınlarla İlgili; Yazı

4.1.2.13. Mülakat

Osmân Cemâl; Mühim Bir Mülâkât; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 236- 240; Röportaj; Yazı

Osmân Cemâl Bey; …Efendi Hazretleriyle Mülâkât; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 261- 264; Röportaj; Yazı

Osmân Cemâl; Pazar Ola Hasan Bey'le Mülâkât; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 332-336; Röportaj; Yazı

Osmân Cemâl; Hâlide Nusret Hânımla Mülâkât; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 356-360; Röportaj; Yazı

Osmân Cemâl; Alemdârcı Kadri Beyle Mülâkât; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 405- 408; Röportaj; Yazı

Osmân Cemâl; Alemdârcı Kadri Beyle Mülâkât; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 428- 431; Röportaj; Yazı

Osmân Cemâl; Geçmiş Olsun; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 473-475; Röportaj; Yazı

4.1.2.14. Sohbet

Alî Nejâd; Bir Hasbihâl; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 2- 4; Sohbet; Yazı

Alî Ulvî; Kızım Leyla'ya -1-; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 13- 14; Sohbet; Yazı

Zehra Fuad; Dayak; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 32-35; Sohbet; Yazı

Alî Ulvî; Kızım Leyla'ya -2-; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 62- 63; Sohbet; Yazı

Şebâb; Fikret-i Ziyâret:; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 157; Sohbet; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Hafta Musâhabesi; Şebâb; 8; 10Eylül 1336 [1920]; 194- 195; Sohbet; Yazı

Şebâb; Su Testisi Su Yolunda Kırılır!; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 266- 267; Sohbet; Yazı

İmzasız; Aile Terbiyesi; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 294- 295; Sohbet; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Bir Îzâh; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 341- 343; Sohbet; Yazı

Mehmed Sıdkı (Kesriyeli); İzâhı İzâh..; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 373-374; Sohbet; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Cüceler; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 434- 436; Sohbet; Yazı

Selâhaddîn Enîs; Bir Teberru Dolayısıyla; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 458- 459; Sohbet; Yazı

Fatîn Tevfîk; Susdular…; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 482- 483; Sohbet; Yazı

Alî Nejâd; Bir Hasbihâl; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 2- 4; Sohbet; Yazı

Alî Ulvî; Kızım Leyla'ya -1-; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 13- 14; Sohbet; Yazı

İmzasız; Bir İki Söz; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 530; Sohbet; Yazı

M. Şekîb; Şâir Kesriyeli Sıdkı Beye; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 554-556; Sohbet; Yazı

İmzasız; Edebîyât Âlemimizde Bugünki Cereyânlar; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 578- 580; Sohbet; Yazı

4.1.2.15. Şiir

Ekrem Vecdet; Zerdüştün Beldesinde; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 4; Şiir; Yazı

Hüseyin Sîret; Çiçekli Bir Gökse; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 5; Şiir; Yazı

M. Selâhaddîn; Gölgemle Başbaşa; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 6- 7; Şiir; Yazı

Fatîn Tevfîk; Beni Niye Yaraladın?; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 7; Şiir; Yazı

Ahmed Hâşim; Merdiven; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 26; Şiir; Yazı

Ekrem Vecdet; Bezm-i Münkesir; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 27; Şiir; Yazı

Mehmet Rıfat; Adaya Elveda; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 27- 28; Şiir; Yazı

M. Selâhaddîn; İntizâr; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 50; Şiir; Yazı

Fatîn Tevfîk; Cânî Gözler; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 51; Şiir; Yazı

Salim Hâtifî; Meriç İçin; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 51- 52; Şiir; Yazı

Ekrem Vecdet; Bahâriye Mehtâbları; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 74; Şiir; Yazı

Rıfat Ahmed (Moralızâde); Ada'da Akşâm; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 74- 75; Şiir; Yazı

Abdurrahmân Hâmid; Ağlar; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 75; Şiir; Yazı

A (ا); Hicrân biter mi, girye-i hicrân diner mi hiç!.; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 98; Şiir; Yazı

Rızâ Tevfîk; Husûsî Bir Ziyâret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 99; Şiir; Yazı

Sâlim Hâtifî; Ebedî Fikret'e; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 100; Şiir; Yazı

Alî Ekrem; Tevfîk Fikret'in Rûh-ı Cerihadârına!; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 100-101; Şiir; Yazı

Kemaleddin Kamu; Tevfîk Fikret'in Büyük Ruhuna; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 102; Şiir; Yazı

Mustafa Şefkati; Fikret İçin; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 103- 104; Şiir; Yazı

Mehmed Sıdkı (Kesriyeli); Hayır ve Şer; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 105- 106; Şiir; Yazı

Muhîddîn Mekki; Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 106; Şiir; Yazı

Florinalı Nâzım; Rûh-ı Fikret'e; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 107; Şiir; Yazı

N. S. (ث); Fikret'in Sevgili (Aşiyân)ı; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 108; Şiir; Yazı

Emîn Abid (Bakülü); (Meriç)e; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 146; Şiir; Yazı

Hüseyin Sîret; Şarkı; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 147; Şiir; Yazı

Ekrem Vecdet; Çok Bekledim; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 147; Şiir; Yazı

Abdurrahman Hâmid; Övün; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 147; Şiir; Yazı

Alî Haydar İlmî; Yâd-ı Muhabbet!; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 148-149; Şiir; Yazı

Esâret Şâirlerinden; Bir Esîrin Tahassürü; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 149-150; Şiir; Yazı

Yaşar Şâdi; Ferdâ-yı Harâbât; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920; 170; Şiir; Yazı

Fatîn Tevfîk; Bir Gence; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 170; Şiir; Yazı

Orhân Rızâ; O.. Ve Geceler; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 171; Şiir; Yazı

Nureddîn Semîn; Râz-ı Mühim; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 172; Şiir; Yazı

Sezâî İbrâhîm; Hıyânet; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 173; Şiir; Yazı

İ.(ا) Safâ; Ararken; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 196; Şiir; Yazı

Ekrem Vecdet; Kîn Dalgaları; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 196; Şiir; Yazı

Ahmed Muhtar; Şarkı; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 197; Şiir; Yazı

Kemâleddîn Turgud; Bir Gencin Defterinden; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 197; Şiir; Yazı

Sezâ; Gece Sâatleri; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 198; Şiir; Yazı

Fatîn Tevfîk; Felsefe-i Hayât; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 221; Şiir; Yazı

Hüseyin Sîret; Bir Meftûreye; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 222; Şiir; Yazı

Kemâleddîn Turgud; Bir Gencin Defterinden: Üçüncü Yaprak; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 223; Şiir; Yazı

Rıfat Ahmed (Moralı-zâde); Sandal Gezintisi; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 223; Şiir; Yazı

Mehmed Sıdkı (Kesriyeli); Eylül Ve Yağmur; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 224; Şiir; Yazı

Orhân Sâbit; Ah Annem!; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 225; Şiir; Yazı

Rıfat Ahmed (Moralı-zâde); Bir Güzele; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 225; Şiir; Yazı

Kemâleddîn Turgud; Bir Gencin Defterinden: Üçüncü Yaprak:; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 245; Şiir; Yazı

Ekrem Vecdet; Hüsrevâbâd; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 246; Şiir; Yazı

Orhân Sâbit; Hasret; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 246; Şiir; Yazı

Rıfkı Melûl; Dargın Sevgiliye; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 247-248; Şiir; Yazı

Hasan Alî; Benim Gibi; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 248; Şiir; Yazı

Aziz Kâmil; İtimâd; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 249; Şiir; Yazı

Refîk Osmân; Unutulmayan; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 250; Şiir; Yazı

Hüseyin Sîret; Düşündüm; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 267; Şiir; Yazı

Hafız İsmâîl; Bir Kıta; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 268; Şiir; Yazı

Yaşar Şadî; Şark; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 268; Şiir; Yazı

Ercümend Ekrem; Eski Bir Yara; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 269; Şiir; Yazı

Kemâleddîn Turgud; Bir Gencin Defterinden Beşinci Yaprak; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 269; Şiir; Yazı

A.(ا) Rıfkı; Birleşirsek; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 270; Şiir; Yazı

Ekrem Vecder; Eskiler Gibi; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 271; Şiir; Yazı

Abdurrahman Hâmid; Git İstemem; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 272; Şiir; Yazı

Rıfat Sadreddîn; Gölgeler İçinde; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 272; Şiir; Yazı

Yunus Emre; Yunus Emre (Unutulmuş Sahîfeler); Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 295; Şiir; Yazı

A.(ا) Rıfkı; Firâk Hezeyânları; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 296-297; Şiir; Yazı

Kemâleddîn Kâmû; Şarkı; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 297; Şiir; Yazı

İ. (ا) Safâ; Teselli; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 298; Şiir; Yazı

Orhân Sâbit; Çoban Aşkı; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 298; Şiir; Yazı

A.(ع) H.(ح); Mübeccel..; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 299; Şiir; Yazı

Hâfız İsmâîl; Mevlevî Süleymân Dede Merhumu Tanzîr; Şebâb; 1a3; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 319; Şiir; Yazı

Gezâ; Kıta; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 320; Şiir; Yazı

A.(ا) Rıfkı; İştikâ-yı Giryân; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 320; Şiir; Yazı

Mehmed Sıdkı(Kesriyeli); Beşer ve Ben; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 321; Şiir; Yazı

Abdurrahman Hâmid; İlk Sevgi; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 321; Şiir; Yazı

Cenâb Muhiddîn (Şeyh Kozanzâde); Nefes; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 322; Şiir; Yazı

Rıfkı Melûl; Akrostiş; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 322; Şiir; Yazı

Rıfat Ahmed (Moralı-zâde); Harâb Çeşme; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 323; Şiir; Yazı

Mehmed Sıdkı (Kesriyeli); Uçurum; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 343-344; Şiir; Yazı

Kemaleddîn Turgud; Bir Gencin Defterinden: Altıncı Yaprak; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 344; Şiir; Yazı

Florinalı Nâzım; Şarkı; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 345; Şiir; Yazı

Rıfkı Melûl; Şimdi; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 345; Şiir; Yazı

Cenâb Muhiddîn (Şeyh Kozanzâde); Temenni (Nefes); Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 346; Şiir; Yazı

Sezâî İbrâhim; Gece; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 346; Şiir; Yazı

Abdülbaki; Ser-be-ser; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 347; Şiir; Yazı

Abdurrahman Hâmid; Şarkı; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 348; Şiir; Yazı

A. (ع) N. (Çopurkadızâde); Denizlerde Seher; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 366; Şiir; Yazı

Ekrem Vecdet; İblîsin Kızı; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 366; Şiir; Yazı

Florinalı Nâzım; Bahâr Yağmuru..; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 367; Şiir; Yazı

Fatîn Tevfîk; Resminin Karşısında; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 367; Şiir; Yazı

Rıfkı Melûl; Giden İlâhemiz İçin…; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 368; Şiir; Yazı

Ahmed Hamdi; Şehriyâr..; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 369-370; Şiir; Yazı

İ(ا). Safâ; Kleopatra; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 370; Şiir; Yazı

Rıfat Ahmed (Moralızâde); İlk Aşk; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 371; Şiir; Yazı

Ahmed Muhtâr; Hicrân İhtisâsları…; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 372; Şiir; Yazı

Mehmed Asaf; Seninle…; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 372; Şiir; Yazı

Mehmed Yahya; Şarkı; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 373; Şiir; Yazı

Florinalı Nâzım; Deniz Ve Periler!..; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 388; Şiir; Yazı

Alî Nihâd; Belli Değil; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 389; Şiir; Yazı

Abdurrahman Hâmid; Şarkı; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 390; Şiir; Yazı

Hüseyin Rıfat; Merhûm Eşref Babama Mersiye; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 396; Şiir; Yazı

Hüseyin Rıfat; Kıta; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 397; Şiir; Yazı

Cenâb Muhiddîn; Gazel…; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 414; Şiir; Yazı

Osmân Nûri; Resmimin Arkasına..; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 414; Şiir; Yazı

Florinalı Nâzım; Tavus..; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 415; Şiir; Yazı

Burhâneddîn Alî; Bir Gecenin Hâtırası; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 415; Şiir; Yazı

Seyyid Bâkî; Hâin Mesâfeler; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 416; Şiir; Yazı

Alî Rızâ Seyfi; Şübhe Ve Ye’s; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 417; Şiir; Yazı

M. F.; Ey Gönül; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 422; Şiir; Yazı

H. (ح) N.; O; Hep O; Dâ’imâ O …; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 439- 441; Şiir; Yazı

Nâ-bedîd; Belli Değil!; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 442; Şiir; Yazı

Fatîn Tevfîk; Avdet; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 443; Şiir; Yazı

Yaşar Şâdi; Şarkı; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 443; Şiir; Yazı

Burhâneddîn Alî; Serzeniş; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 444; Şiir; Yazı

Mustafa Reşîd; Şarkı; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 444; Şiir; Yazı

Necîb; Nevmîdî; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 462; Şiir; Yazı

Şekîb (Tokadi- zâde); Bu da Erenler Lisânından; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 463; Şiir; Yazı

Nâzım; Kadın; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 463- 464; Şiir; Yazı

Sedâd Nâmi; Dalgalarda Ölüm; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 465; Şiir; Yazı

Burhâneddîn Alî; Aşkımın Târihi; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 466; Şiir; Yazı

Abdurrahmân Hâmid; Ölürsem; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 467; Şiir; Yazı

Mustafa Nâmî; Son Niyâz; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 467-468; Şiir; Yazı

M. Atıf; Meric'in Perisi; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 468; Şiir; Yazı

Rızâ Tevfîk; Şiir; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 484; Şiir; Yazı

H[üseyin] [N]aci (Çopur Kadîzâde); Efsâne-i Keder; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 485; Şiir; Yazı

Ekrem Vecdet; Son Şiirim; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 486; Şiir; Yazı

Fatîn Tevfîk; Daktilograf; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 487; Şiir; Yazı

Yaşar Şâdî; Tâmât-ı Garâm; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 487-488; Şiir; Yazı

Nâ-bedîd; Öldükten Sonra; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 488-489; Şiir; Yazı

Mehmed Asaf; Hastasın!; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 489; Şiir; Yazı

Ekrem Vecdet; Zerdüştün Beldesinde; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 4; Şiir; Yazı

Hüseyin Sîret; Çiçekli Bir Gökse; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 5; Şiir; Yazı

M. Selâhaddîn; Gölgemle Başbaşa; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 6-7; Şiir; Yazı

Fatîn Tevfîk; Beni Niye Yaraladın?; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 7; Şiir; Yazı

Kemâleddîn Turgut; Bir Gencin Defterinden: Birinci Yaprak; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 533; Şiir; Yazı

Necîb; Kimsesizlik; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 534- 535; Şiir; Yazı

Florinalı Nâzım; Kadın Kalbi; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 535; Şiir; Yazı

Florinalı Nâzım; Kadın -2-; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 536; Şiir; Yazı

Neyzen Tevfîk; Nûr-ı Mehmed; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 557- 558; Şiir; Yazı

Hasan Alî; Dehâ-yı Mensi (Neyzen Tevfîk İçin); Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 558; Şiir; Yazı

Mehmed Sıdkı (Kesriyeli); Hakk ve Kuvvet…; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 559; Şiir; Yazı

Nâ-bedîd; Gurûb; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 560; Şiir; Yazı

G. Ferîd; Hüsrân-ı Garâm..; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 561; Şiir; Yazı

Osmân Cemâl; Ah Mine'l-Firâk!...; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 574; Şiir; Yazı

H.(ح) Ferîd; Bir Gün Ölürsem..; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 584; Şiir; Yazı

Vedâd Örfi; "Bedîa"ya; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 585; Şiir; Yazı

Abdurrahman Hâmid; İtirâf; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 586; Şiir; Yazı

Burhaneddîn Alî; Sevdiğim Çiçekler; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 587; Şiir; Yazı

İmzasız; Eski Şeyler

Rovelver; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 589; Şiir; Yazı

Hasan Hulki

; Şihâblar, Hacer-i Semâvîler; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 592-; Şiir; Yazı

Server Mecâl; Hasret Ninnisi; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 445-446; Şiir/ Mensur Şiir; Yazı

Mehmed Hâlid; Rüzgârın Şiiri; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 270-271; Şiir/ Tercüme Şiir; Yazı

4.2. Diğer Malzemeler

4.2.1. Bilmece- Gülmece

İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; Bilmece
İstifâdelî Sualler: Bilmece; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; Bilmece
İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; Bilmece
İstifâdeli Sualler (Bilmece); Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; Bilmece
Musâbaka Cevâbları; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; Bilmece
İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; Bilmece
İstifâdeli Sualler (Bilmece); Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; Bilmece
İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; Bilmece
İstifâdelî Sualler: (Bilmece); Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; Bilmece
İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; Bilmece
İstifâdelî Sualler: (Bilmece); Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; Bilmece
İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; Bilmece
İstifâdelî Sualler: (Bilmece); Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; Bilmece
İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 216; Bilmece
İstifâdelî Sualler: (Bilmece); Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 216; Bilmece
İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 240; Bilmece
İstifâdelî Sualler: (Bilmece); Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; Bilmece
İkrâmiyeli Müsâbakalar; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; Bilmece
İstifâdelî Sualler: Bilmece; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; Bilmece
İmzasız; Mizâhî Fıkralar; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 23- 24; Gülmece
Eski Bir Hikâye; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 71; Gülmece
Mizâhî Fıkralar; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 23- 24; Gülmece

4.2.2. Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; Dış kapak; Fotoğraf; Görsel
Alî Nejâd; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 2; Fotoğraf; Görsel

Ekrem Vecdet; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 4; Fotoğraf; Görsel

Hüseyin Sîret; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 5; Fotoğraf; Görsel

M. Selâhaddîn; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 6; Fotoğraf; Görsel

Mehmed Rauf; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 8; Fotoğraf; Görsel

Selâhaddîn Enîs Bey; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 11; Fotoğraf; Görsel

Alî Ulvî Bey; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 13; Fotoğraf; Görsel

Abdullah Cevdet; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 15; Fotoğraf; Görsel

Ahmed Râsim; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 16; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; Dış kapak; Fotoğraf; Görsel

Ahmet Hikmet; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 25; Fotoğraf; Görsel

Ahmed Hâşim; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 26; Fotoğraf; Görsel

İbrâhîm Namî; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 35; Fotoğraf; Görsel

Daloğlu Fuad Bey; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 39; Fotoğraf; Görsel

Hamdi Nüzhet; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 41; Fotoğraf; Görsel

İsmâil Fâik Bey; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; 44; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; Dış kapak
Fotoğraf; Görsel

Hâlid Ziyâ Bey; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 49; Fotoğraf; Görsel

Fatîn Tevfîk; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 51; Fotoğraf; Görsel

Merasim Köşkünün Balkonunda; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 58; Fotoğraf; Görsel

Kemâleddîn Bey; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 59; Fotoğraf; Görsel

Topkapu Serâyında Kahve Tevziî Merâsimi; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 61; Fotoğraf; Görsel

Azmî Muhiddîn (Hekimbaşızâde); Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 65; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; Dış kapak; Fotoğraf; Görsel

Hüseyin Rahmî; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 73; Fotoğraf; Görsel

Abdurrahmân Hâmid; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 75; Fotoğraf; Görsel

Bağdâd Köşkünden Bir Manzara; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 89; Fotoğraf; Görsel

Topkapı Sarâyında Kalemli Kapı; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 89; Fotoğraf; Görsel

Ahmed Nûreddîn; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 90; Fotoğraf; Görsel

Topkapı Sarâyında Üçüncü Sultân-ı Osman'ın Dâiresi; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 92; Fotoğraf; Görsel

Çöl Don Kişotu İrfân (Acar); Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 93; Resim; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; Dış Kapak; Fotoğraf; Görsel

Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 97; Fotoğraf; Görsel

Rızâ Tevfîk (Feylosof); Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 99; Fotoğraf; Görsel

Tevfîk Fikret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 102; Karikatür; Görsel

Mehmed Sıdkı; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 105; Fotoğraf; Görsel

Fikret'in Aşiyân'daki Yazıhânesinde; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 106; Fotoğraf; Görsel

Aşiyân-ı Fikretî; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 108; Resim; Görsel

Fikret'in (Aşiyân)daki Kütübhânesi; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 111; Fotoğraf; Görsel

Fikret Hasta İken; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 112; Fotoğraf; Görsel

Fikret'in En Son Resmi; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 116; Fotoğraf; Görsel

Hasan Bedreddîn; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 117; Fotoğraf; Görsel

Hasan Tahsîn (Polis Müdîr-i Umûmîsi); Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 118; Fotoğraf; Görsel

Refî Cevâd (Refîkamız "Alemdâr" Baş Muharriri); Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 123; Fotoğraf; Görsel

Fikret son günlerinde; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 127; Fotoğraf; Görsel

Alî Sâmî (Ressam); Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 131; Fotoğraf; Görsel

Alî Kemâl (Peyâm Muharriri); Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 133; Fotoğraf; Görsel

Fikret'in Mezârını Ziyâret; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 139; Fotoğraf; Görsel

Fikret'in Mezâr Taşı; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 140; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 6; 13 Ağustos 1336 [1920]; Dış kapak; Fotoğraf; Görsel

Süleyman Paşazâde Sâmi (Süleymân Nesîb); Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 145; Fotoğraf; Görsel

Emin Âbid; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 146; Fotoğraf; Görsel

Adnân Bey; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 155; Fotoğraf; Görsel

Sâmî Bey; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 158; Fotoğraf; Görsel

Sâmi Bey; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; 162; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920; Dış kapak; Fotoğraf; Görsel

İbrâhim Hakkı; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 182; Fotoğraf; Görsel

Gayûr Esirlerimizin Çıkardığı Gazetelerden; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 190; Fotoğraf; Görsel

Halîm Bey (Tevfîk Fikret merhûmun seng-i mezarını yazan hattât-ı şehîr); Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; 192; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 8; 10Eylül 1336 [1920]; Dış Kapak; Fotoğraf; Görsel

Yakûb Kadrî (Memleketimizin En Büyük Uslûbkâr Nâsiri); Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 193; Fotoğraf; Görsel

Melike-i Sanat: Makowska; Şebâb; 8; 10 Eylül 1336 [1920]; 205; Fotoğraf; Görsel

Pola Negri ("Karmen" in Sanatkâr-ı mümessilesi); Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; Dış Kapak; Fotoğraf; Görsel

Pola Negri("Karmen" in Sanatkâr-ı mümessilesi); Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; 217; Fotoğraf; Görsel

Hüseyin Sîret; Şebâb; 9; 17 Eylül; 222; Fotoğraf; Görsel

Sanat Âleminin En Yüksek Mümesilelerinden: هنی پورتن; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; Dış Kapak; Fotoğraf; Görsel

Şirin Bir Ressâm; Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 241; Fotoğraf; Görsel

Selâhaddîn Alî (Doktor); Şebâb; 10; 24 Eylül 1336 [1920]; 253; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; Dış Kapak; Fotoğraf; Görsel

Maktûle Medîha Hânım; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 265; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; Dış kapak; Fotoğraf; Görsel

İsmâîl Fâik; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 289; Fotoğraf; Görsel

Osmân Cemâl; Şebâb; 12; 15 Teşrin-i evvel 1336 [15 Ekim 1920]; 311; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; Dış kapak; Fotoğraf; Görsel

Rızâ Tevfîk (Feylosof); Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 313; Fotoğraf; Görsel

Rıfat Ahmed (Moralı-zâde); Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 323; Fotoğraf; Görsel

Ulvî Kâzım; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 332; Karikatür; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 12; 29 Teşrin-i evvel 1336 [29 Ekim 1920]; Dış kapak; Fotoğraf; Görsel

Abdülhak Hâmid; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 337; Fotoğraf; Görsel

Florinalı Nâzım Bey; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 345; Fotoğraf; Görsel

Negri (Temsîl Âleminin En Büyük Sanatkârlarından); Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; Dış Kapak; Fotoğraf; Görsel

Ahmed Hâşim; Şebâb; 15; 5 Teşrin-i Sânî 1336 [5 Kasım1920]; 361; Fotoğraf; Görsel

Ulvî Kâzım; Merhûm Şehâbeddîn Süleymân; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; Dış Kapak; Karikatür; Görsel

Ahmed Râsim; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; 385; Karikatür; Görsel

Bir Ab Bir Nakış; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; Dış Kapak; Karikatür; Görsel

Râşid Rızâ; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 409; Karikatür; Görsel

Hüseyin Rıfat; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 417; Fotoğraf; Görsel

Florinalı Tavus Nâzımı; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; Dış Kapak; Karikatür; Görsel

Elza Binemeciyan (Yeni Sahneden); Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 433; Fotoğraf; Görsel

İsmâîl Gâlib (Yeni Sahneden); Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 452; Fotoğraf; Görsel

Muvahhid (Yeni Sahneden); Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 454; Fotoğraf; Görsel

Mehmed Rauf (Yeni Sahne Heyeti Müdîri); Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; Dış Kapak; Karikatür; Görsel

Behzâd (Yeni Sahne Heyet-i Temsîliyesinden); Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 457; Fotoğraf; Görsel

Burhâneddîn Alî; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 466; Fotoğraf; Görsel

Hasan Hulkî; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 469; Fotoğraf; Görsel

; Aznif Monakyan (Yeni Sahne aktrislerinden); Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; 478; Fotoğraf; Görsel

Selâmi İzzet; Şebâb; 20; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; Dış Kapak; Fotoğraf; Görsel

Kemâl Emîn Bey (“Yeni Sahne” Heyet-i Temsiliyesi Reisi ve “İzmirli Kız” Nâkili); Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 481; Fotoğraf; Görsel

Bir Kadın Fotoğrafı; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; Dış Kapak; Fotoğraf; Görsel

Alî Nejâd Bey; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 2; Fotoğraf; Görsel

Ekrem Vecdet; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 4; Fotoğraf; Görsel

Hüseyin Sîret; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 5; Fotoğraf; Görsel

M. Selâhaddîn; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 6; Fotoğraf; Görsel

Mehmed Rauf; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 8; Fotoğraf; Görsel

Selâhaddîn Enîs; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 11; Fotoğraf; Görsel

Alî Ulvî; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 13; Fotoğraf; Görsel

Abdullah Cevdet; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 15; Fotoğraf; Görsel

Ahmed Râsim; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 16; Fotoğraf; Görsel

Eski ………… Bir Rûyâ; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; Dış Kapak; Karikatür; Görsel

Daloğlu Fuad; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 529; Fotoğraf; Görsel

Mahmûd İbrâhîm; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; 552; Fotoğraf; Görsel

Buralar Galib’i «بورالر (غالب)ی برممثل» Bir Mümessil; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; Dış Kapak; Karikatür; Görsel

Ertuğrul Muhsin; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 553; Fotoğraf; Görsel

Aznif Minakyan; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; Dış Kapak; Karikatür; Görsel

(Behzâd Bey) Bodos Ağa Rolünde; Şebâb; 24; 24 Şubat 1337 [1921]; 577; Karikatür; Görsel

4. 2. 3. Duyuru ve İlânlar

Yeni Sahne-i Müdüriyet-i Umûmiyetimizden; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; Duyuru

İtizâr; Şebâb; 14; 29 Teşrin-i Evvel 1336 [29 Ekim 1920]; 360; Duyuru

Yeni Sahnenin Piyes Müsâbakası; Şebâb; 17; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; 431- 432; Duyuru

Yeni Sahnenin Piyes Musâbakası; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; Duyuru

Yeni Sahne'nin Piyes Müsâbakası; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; 503- 504; Duyuru

Yeni Sahne Heyetinden: Yeni Sahnenin Piyes Musâbakası; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; 575- 576; Duyuru

Şebâb İzdivâc İlânları; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; 24; İlan

İzdivâc İlânları; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; İlan

İzdivâc İlânları; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 70; İlan

İzdivâc İlânları; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; 96; İlan

Karikatür; Şebâb; 20; 31 Kânûn-ı Evvel 1336 [31 Aralık 1920]; İlan

Şebâb İzdivâc İlânları; Şebâb; 21; 20 Kânûn-ı Sânî 1337 [20 Ocak 1921]; 24; İlan

4.2. 4. Reklamlar

Asâr-ı Münteşire; Şebâb; 1; 23 Temmuz 1336 [1920]; Reklam

Asâr-ı Münteşir; Şebâb; 2; 30 Temmuz 1336 [1920]; Kitap Tanıtımı; Reklam

Asâr-ı Münteşir; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; Kitap Tanıtımı; Reklam

Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; Reklam

Asâr-ı Münteşir; Şebâb; 4; 13 Ağustos 1336 [1920]; Kitap Tanıtıma; Reklam

Asâr-ı Münteşir; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; Kitap Tanıtımı; Reklam

Asâr-ı Münteşir; Şebâb; 6; 27 Ağustos 1336 [1920]; Reklam

Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; Reklam

Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı; Şebâb; 7; 3 Eylül 1336 [1920]; Reklam

Osmânlı Hizmet-i Umûmiyye Müessesâtı; Şebâb; 9; 17 Eylül 1336 [1920]; Reklam

Asâr-ı Münteşire; Şebâb; 11; 1 Teşrin-i Evvel 1336 [1 Ekim 1920]; 288; Kitap Tanıtım; Reklam

Asâr-ı Münteşire; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; ; Kitap Tanıtım; Reklam

Asâr-ı Münteşire; Şebâb; 16; 12 Teşrin-i Sânî 1336 [12 Kasım 1920]; ; Kitap Tanıtım; Reklam

Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı; Şebâb; 18; 16 Kânûn-i Evvel 1336 [16 Aralık1920]; Reklam

Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı; Şebâb; 19; 23 Kânûn-ı Evvel 1336 [23 Aralık 1920]; Reklam
Hizmet-i Umûmiye Müessisâtı; Şebâb; 22; 27 Kânûn-ı Sânî 1337 [27 Ocak 1921]; Reklam
Hizmet-i Umûmiyye Müessisâtı; Şebâb; 23; 5 Şubat 1337 [1921]; Reklam

4.2.5. Taziye ve Teşekkür

Şebâb; Şebâb; 13; 22 Teşrin-i Evvel 1336 [22 Ekim 1920]; 336; Taziye
N(imet). H(ح).; Alenî Teşekkür: Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 70; Teşekkür
Açık Görüşmeler; Şebâb; 3; 6 Ağustos 1336 [1920]; 71- 72; Teşekkür
Alenî Teşekkür; Şebâb; 5; 20 Ağustos 1336 [1920]; 144; Teşekkür

5. SEÇME METİNLER

Birinci Sayı

Zerdüştün Beldesinde..

Gizli yollardan geçip girdik bir akşâm beldeye..
“Hürmüz” ateşler yakıp beklerdi gelsinler diye.
Ser-be-ser mağrûr, pür-şen yükselirken “Rûmiyye”,
Gizli yollardan geçip girdik bir akşâm beldeye.

Ay gümüşler saçtı “Zerdüştün” ipek dâmânına,
“Zend” okur bin bir güzel.. Ma‘bedde Cemşîd nâmına,
Râhlar nûş ettiler vaslın geçen eyyâmına
Ay gümüşler saçdı “Zerdüştün” ipek dâmânına,

Bağçelerden yükselir bir busiş ü aheng-nâz
“Bâ‘-ı Hûşeng” pür-terennüm.. Iyş ü nûş.. Bin türlü saz
Mest olub sazende-gân, ‘üryân koşar, eyler niyâz,
Bağçelerden yükselir bir busiş ve aheng-nâz

10 Temmuz 336
Ekrem Vecdet

(Şebâb; 1; s.4)

Beni Niye Yaraladın?
-Ali Nejad'a-

Güzel kadın, güzel kadın;
Beni niye yaraladın?
Güzel kadın, güzel kadın;
"Aşk" mı senin meçhul adın!..

Bakışların neden öyle,
Yürekleri deler geçer.
Kirpiklerin niçin, söyle
Yara açan birer hançer…

Seni gören mesûd olur,
Gözlerinde vefa bulur
Dediklerinde sana baktım,
Sende emel, aşk aradım..

Mesûd olmak uzak senden
Beni asla anlamadın.
Güzel kadın, söyle, neden
Beni haksız yaraladın….
Mîrgün
Fatîn Tevfîk
(Şebâb; 1; s.7)

Hâlid Ziya İle İlk Temas

-1-

İlk okuduğum eserle beraber bende yazı yazmak hevesi payda olmuştu. Az zamânda o vakit Türkçe mevcud olup hatim ettiğim eserler kadar kitap yazdığımı zannederdim. Bunlar evvela tabii pek çocukça şeyler idi. Fakat mürûr zamânla mütâlaâtım vüsat peyda ettikçe, ufk-ı ilhamım da, derece-i iktidarımda zaruri olarak genişliyor idi. Böylece on altı, on yedi yaşıma geldiğim vakit edebîyatımızın bilhassa son eserlerini devretmiş, Kemal'i, Ekrem'i, Hamid'i, Midhat'i hatmetmiştim, hatta Fransız edebîyatına dâhil olarak, Daudet'yi, Flaubert'i tanımış ve Safo'nun, Madam Bovary'nin meftunu olmuş idim. Tabii olarak şiddetle onların taht-ı tesirinde bulunuyordum. İşte Hâlid Ziya'nın Nemide'si o sırada neşr olundu: 1309.

Diyebilirim ki; Nemide hiç kimsede bendeki kadar derin, nafiz bir tesir yapmamıştır; Nemide, üslubuyla olsun, tahkiyesiyle olsun, benim aradığım, beklediğim, istediğim, his ve keşfedip de meydana getiremediğim, getiremeyeceğim bütün güzellikleri cem' etmişti.

Kemal'ler, Ekrem'ler, rûhumun ihtiyaçlarını tatmin edemiyordu, daha ben asabi, daha ince, daha hasta bir lisan ile başka bir şeyler, yeni bir şeyler istiyordum. Vâkıa iki üç sene evvel Sami Paşazade Sezai Beyler "Sergüzeşt"i neşrolunmuştu ve bu eser de mevcuda nazaran bir yenilik hatvesi var idi, fakat Sergüzeşt'deki romancılık benim istediğim tarzdan ziyade Ahmed Mithat'ın usûlüne, üslûp ise tahayyül ettiğim lerzân üslûptan ziyâde artık eskimeye başlamış Kemal'in üslubuna daha yakın idi.

Ne zamân Fransızca ve İngilizce bir eser okurken beni derin bir vecd ile titreten güzel bir sahifeye rast gelsem, aynı zamânda "niçin bizde de yok?" diye derin elemle sızlardım. Ve Hâlid Ziya'dır ki beni bu öksüzlükten kurtardı.

Nemide, son Fransız romanlarında meftûn olduğum tarzda ince ve yeni bir san'atkârlıkla tertîb edilmiş idi; üslûbu ise, bu san'atkârlıkla hem- ayar pek yüksek, pek yeni, pek müzehher bir üslûb, bi'l-ahare ba'z eserlerinde tezâhür eden ağırlıktan ârî, sade, basit bir şi'riyyetle mümtâz bir tahkiye üslûbu idi ve beni birden cezb ve mest etdi.

Mektepte sınıf arkadaşlarımın arasında, İzmirli bir efendi var idi. Bu efendi İzmir'de iken, Hâlid Ziyâ'nın derslerinde bulunmuş idi; genç üstâd hakkında malûmât almağa başladığım arkadaşım, eski hocası için gösterdiğim meftûniyeti görünce kendinde bulunan eski Hizmet Gazetesi nüshalarını bana hediye etti ki, Hâlid Ziya Bey o zamâna kadar yazdığı ve henüz kitâb şeklinde neşredilmemiş eserlerinin hepsi de bunlarda tefrika edilmiş idi: "Bu muydu?", "Heyhat!", "Ferdi ve Şürekâsı", "Bir Ölünün Defteri"… Bilâ-mübâlağa söylüyorum: Bu eserleri okurken duyduğum neş'e ve hummâyı, ömrümde başka hiçbir

şeyde hissetmedim… Bu, bir galeyân, bir hummâ, bir hastalık oldu. Okurken bazı yerlerde, ba'z tasvirlerde, bazı terkiplerde birden haykırmak ihtiyâcı ile boğuluyordum…

Çünkü, bunlar o zamânda Türk Edebîyâtı için, pek çok yeni, pek çok yüksek bir numûne-i san'at irâ'e ediyorlar idi. Artık beğenmemeğe başladığım Türk eserlerine vedâ' edeli, vâkı'â rûhen Fransız edebîyâtıyla tagaddi ediyordum; fakat ne olsa bu benim için yine bir ecnebi edebîyât ve ecnebi bir lisân idi; bunların arasında ne zamân rûhumu bu hicrandan halâs etti, bana lisanımı o bahşetti, rûhumun gıdasını o verdi; rûhumun bütün kuvvetiyle Türk edebîyatını evvela ondan tattım.

Bundan başka, bu eserlerin beni teshîr eden daha başka güzellikleri de var idi: Eşhâs-ı Vak'a hep kibar, şair, mümtaz rûhlar, derin, hummalı müfteris aşklarla, hayal-perver, rakik ve nefis kadınları seviyorlar, necip fedakarlıklar; kahraman feragatlerle mücadele içinde harap ve helâk olarak can veriyorlar idi. Bu vakaları, bu kahramanları biz ne Kemal'de, ne Midhat' te hatta ne de Sezai'de görmemiştik. Midhat'in tasvir ettiği kahramanların en nazik olanları bile âmiyy ve galîz rûhlardır; vakalar adi, tahkiye avâm-pesendâne, üslûp ise kalındır. Kemal'in kahramanları vakıa yüksek numunelerdir. Fakat bunlarda zamânımıza mahsus rikkat ve nefasetten mahrumdur. Hâlbuki Hâlid Ziya'nın tasvir ettiği rûhlar, yazıldıkları zamân için bile pek çok yeni, binaenaleyh pek çok cazip birer şahsiyet irâe ediyorlar idi.

Sonra üslup… Bu üslupta yalnız en müstesna çiçek demekleri gibi, rûhu cezb ve teshir eden latif renkler değil, aynı zamânda bu renkler kadar vecd-engîz rayihalar da; bu üslup o kadar çiçekti ki, çiçeğin bütün havası câmidi: Yani hem rengin, hem muattar idi.

***

Lütfun, iltifatın bu derecesi ancak Hâlid Ziya gibi necip ve yüksek bir edipten sadır olabilir idi. Tabii teşekkür için yine yazdım, ondan da cevap aldım; aramızda, muhabere başlamış oldu.

O esnada ramazan gelmiş, mektep imtihan tatili olmuş idi. Edebîyat meraklısı arkadaşlarımdan birisi var idi, bununla sık sık İstanbul'da buluşuyor idik. Bir gün yine buluşunca, bana büyük bir telaşla: "Hâlid Ziyâ'yı gördüm… İstanbul'a gelmiş…" dedi. O zamân köprünün Şirket-i Hayriye iskelelerinde bir Ermeni kitapçı var idi, ara sıra oraya uğrar, kitap, mecmû'a alırdık. Arkadaşım, bir gün Hâlid Ziyâ'yı bu kitabcıda görmüş, kim olduğunu kitabcıdan öğrenince, meftûniyetini arz için üstâda yaklaşarak, benden bahsetmek istemiş, fakat heyecânından titreyerek bir şey söyleyememiş. Şimdi onu nerede bulmalı idi? Belki yine uğrar diye bir iki gün kitapçıda bekledim; akşam meyûsane eve avdet ediyordum. Köprü başında "Diyana" muharriri Fikripaşazâde Müncî'yi gördüm,

onunla hafif bir aşinalık var idi, beni görünce yaklaşarak: Hâlid Ziya sizi görmek istiyor.. Bu gece Şehzade başında buluşacağız… Siz de geliniz de görüşürsünüz…"

Mehmed Rauf

(Şebâb; 1; s.8- 10)

Zehir Çanağı

Kalbim

Günlerim uzun uzun esnemekle geçiyor. Rûhumda derin bir lâ-kaydî ve yorgunluk var. Yılanlar kış günlerini, deliklerinde çöreklenerek uyuşuk bir halde geçirirlermiş. Benim kaburgalarımın altındaki kalbinde, ininde uyuyan yılanlardan hiç farkı yok; o da kış günlerini uykuyla geçiren yılanlar gibi derin bir ʻatâlet ve rehâvet içinde…

Bilmem ki kalbimi kaplayan bu ezeli kış, ne zamân ısınacak, ve ne zamân varlığımın derin ve karanlık ininde çöreklenen bu yılan, benim kalbim, biraz hayât ve hareketle başını kaldıracak!...

Kitâblar Arasında

Gecemi, leylin mâtem ve hüsrânlarını içerek odamda geçirdim; odamda ve kitâblarımın arasında, dimâğ-ı beşerin bu melʻûn metrûkâtı arasında…

Siyah cildleriyle odamın raflarını dolduran bu kitâblara, dimâğ-ı beşerin bu melʻûn metrûkâtına, rûhumu bir köstebek gibi oyan, bir yılan gibi zehirleyen bir hâ'in cildlere karşı kalbimde öyle büyük bir nefret ve telʻîn var ki…

Uyku

Sabaha iki sâʻat var; ben hâlâ uykusuzum! Uyku hiç iyi değil, insânı fazla hayvanlaşdırıyor.

Uyku, uyku!... Düşünüyordum da insânlığı

Sansür tarafından 30 satır tayy edilmişdir.

Uyku, uyku… Onda ne kadar çok ölüm hâli vardır. Mamafih en fecîʻ uyku manzarası, hiç şübhesiz ki imparatorların, dâhîlerin, zenginlerin ve güzellerin uyku manzarasıdır. Seviyeleri tabîʻatin ʻumûmî seviyesinden yüksek olan bu müstesnâ vücûdları, uyku hâlinde, uykunun iâre ettiği acz ve felc hâli içinde seyr ve temâşa etmek,şübhesiz ki dünyadaki temâşâların en feciʻ ve en elîmi olacakdır.

Dayak

ʻAşkımla zabt edemediğim bu kadını, tedhîş ve tahvîfle yola getirmeye sûret-i katʻiyye de karâr verdim. Son günlerdeki tehdîdkâr hareketlerim, zan ediyordum ki, onun maʻneviyetinde derin bir herc ü merc yapdı. Öyle kadınlar bilirim ki lutf u nevâzişden fazla tokat ve dayakdan zevk duyarlar…

Her hâlde dünyâda, herkesden fazla bir kuvvete mâlik olan bir kadın vücûdunun bütün saltanat ve füsûnu iflâs etmiş bir hâlde ayaklar altında ve hâlîler üzerinde korkak ve ricâkâr ağlaya ağlaya sürünmesinin seyr ve temâşâsı müthiş olmakla beraber çok, çok

güzel… Bütün kin ve feverân ile coşmuş bir elin çıplak bir kadın sırtında çıkardığı et sedâsı ise, dünyâdaki mûsikîlerin bilâ-şübhe en vahşisi ve en güzelidir.

Gerçi derler ki: "Dayak hayvâna yakışır; hâlbuki kadın, dünyada mevcûd olan mahlâkâtın en eazzidir.." Hayır, yalan! Kadını eazz-ı mahlûkât 'ad edenler ya korkakdırlar veyahud riyâ ile onları zabt etmek istiyorlar. Kadın bir mahlûk-ı eazz, hatta bir mahlûk-ı azîz değil; kadın, beşeresiyle, elyâfıyla, ensâcıyla ve adalâtıyla, a'sâb ve 'azâmıyla en sonra bir insân, dişi bir mahlûkdur. Ve her dişi mahlûk gibi elde desîse ve mefsedetden, hile ve yalandan mürekkeb kuvvetli bir kılıcı var. Sizin ve benim bütün lafzî hâkimiyetimize, bütün 'adalî tefevvuk ve kudretimize rağmen- söyleyiniz bizlerin.- bir kış günü dilleri bir karış dışarı fırlamış, salyalarını akıta akıta ve etrafa saldıra saldıra dişisinin peşinden koşan bir sürü mahalle köpeğinden ne farkımız var! Biz ki önden giden ve hepsine kuyruk sallayan o dişi mahlûk birbirimize az mı suratımızı ekşitdik, az mı dişlerimizi gösterdik, ve az mı birbirimizi dalamağa kalkışdık? O dişi için, o dişi için ki bu ta'kîb ve mücâdelede o, ne bu kulağı kopan, ne de bacağından paralanan fedâkâr erkeği kabûl etmez, en fenâ bir mahallenin, en fenâ, en miskîn bir köpeği kendisi için tefrîk eder…

Ah, dayak!.. Sen şübhesiz ki Allah'ın Ademle dünyâya gönderdiği en 'ulvî bir hediye ve en lâyık bir mükâfâtsın. İnsânlar bilâ- şübhe, son güne ve son dakikaya kadar seni takdîs edecekler ve senin önünde huşû' ve hürmetle dize geleceklerdir.

Kim demiş ki kadın dövülmez? Bi'l-'akis desîse ve yalanıyla, hîle ve hiyânetiyle kadın, öyle bir mahlûkdur ki Allah, hiç şübhesiz onun sırtını, elimiz acımaksızın dövülmek için böyle yumuşak ve kemiksiz yaratmış olacak…!

Selâha'd-dîn Enîs
(Şebâb; 1; s.8- 10)

Kızım Leyla'ya

-1-

Kızım! Sen öyle bir günde doğdun ki kadem-nihâde-i 'âlem olduğun gün sekene-i arz birbirini boğazlıyordu. Kıt'ât-ı hamseden hiç biri bir tufandan azade kalamadı. Sen dünyâya geldiğin zamân günde yüz binlerce insân mahv ve tebâh oluyordu. Sana bunları birer birer îzâh edeyim, ta ki mücâdele-i hayâta muktedir olduğun gün hatâ- alûd telkînâtına tâbi' olmayasın! Şunu bil ki pederin bu satırları karalarken hissiyâtdan tecerrüd etmiş bulunuyor, bu eserim mâdâm'ü-hayât rehber-i harekâtın olsun: Dünyâda ne kadar mahlûk varsa hepsinde de şu gâye mevcûd: Kendisinden zaîfini bel' edebilmek..

İşte kızım! Bütün beşeriyeti alt üst eden kuvvet bu destûr-ı redâ'ete teba'iyyetdir. Ve arzda ikinci bir tûfânın zuhûrına sebeb de bu olmuşdur. Bir tarafda fevc fevc hastalara şifâ yetişdirilirken diğer tarafda bir Sânîyede beldeler mahv eden toplar icâd olundu. Bir şehirde ıstırâbâtı beşeriyeye nihâyet verebilmek emniyyesiyle uğraşılırken diğer bir şehirde sâbih kal'alerde çalışdırılan vatanından cüdâ binlerce genci ve bir kütle-i serveti bir dakikada ka'r-ı deryâya indiren aletler ihtirâ' edildi. Her iki tarafda sa'yının mükâfâtını görüyor... Belki tahribâta sebeb olanlar daha yüksek merâtibe su'ûd etdiler. Her sokak başı, her meydan ortası birbirinden daha çok insân mahveden aletlerin muhteri'lerine yapılmış heykellerle donadıldı. Her tarafda beşeriyet 'aleyhine terakki eden fenin meş'ûm bir tecrübe-i tesâdümi hırsı sekene-i arzı dört kısma ayırdı: Maktûl ve ma'dûm, ma'lûli ve sefîl, mahkûm-ı mesâ'î ve nihâyet servetini gayb etmiş muztarib bir kütle-i yesâr.

Semâdan teyyârelerle inen bombalar, denizlerden fırlatılan ateş gülleler, ve etrâfından püskürülen toplarla beldeler beldeler yıkıldı, ma'bedler harâb oldu, nice bin ma'mûreler bir taş ve toprak yığını hâlinde kaldı. Beşerin eseri himmetizâde-i mesâ'îsi gayb oldu. Hulâsa arzda harâbeler, sekenesinde bî-pâyân elemler bırakan bu tasfiyeye harb-ı 'umûmî derler.

İşte Kızım! Okumaya başladığın, okuduğunu anladığın zamân harb-ı 'umûmî diye bir masal görürsen babanın bu sözlerini der-hâtır et, iki destiyi birbirine vurdular, biri kırıldı, diğeri çatladı. Niçin böyle oldu! Niçin sekene-i arz birbirini boğazladı? Milyonlarca ağızdan:

Milletin nev'-i beşerdir vatanım rû-yı zemîn

Feryâdı duyulurken niçin yeni bir da'vâ-yı milliyet çıkdı?

Bilinmez ser-hikmet kimsede taksîr yokdur yok

Kızım! Binâen-'aleyh sen bu gün fecî' bir izmihlâle uğramış bir milletin efrâdından bulunuyorsun. Temenni et ki artık kulakların top sesleri duymasın. Başımızın üstünde patlayan gülleler sana bir ninni olmuşdu. Lakin yıkdığı ocakları görmedin. Bunlar

açlıkdan, sefâletden sürünen ve sonunda bir haviye-i helâka yuvarlanan kitlenin yanında peh hafâfif kalır. Gözlerim; bir dilim kuru ekmek bulmak için yirmi dört sâ‘at fırın başında bekledikden sonra terk-i hayât eden bir zavallı kadının şâhididir.

Daha buna benzer ne facî‘alar duyduk, ne cinâyetlere şâhid olduk. Ve en elîmi koca bir sultanın ‘âciz ve zebûn, ve bir va‘d-i ba‘îde aldanmış olarak sükûtunu da gördük.

Kızım sen Türk ve Osmânlısın! Osmânlı saltanatının ne mehîb, ne müşâ‘şa‘ bir devre geçirdiğini onun târihinde dikkatle oku!

Ve sonra bu ‘âkıbeti ihzâr iden gürûhu daima tel‘în et!

Onlar ki aldatub bizi kurbânız diye
Kurbân etdi teseyyübe, ikbâle, her şeye

Evet, her şeye!.. En ‘ulvî makâmlardan en süflî harekâta şâhid olduk. En temiz zannettiğiniz vicdânlar, levs alûd bir gâze-i riyâya büründü. Mukaddesât çiğnendi, an‘anât parçalandı. Hakk-ı millet gasb olundu. Ve serîr-i şevket bu gün Osmânlı harabesi üstünde baykuşlar gibi öten sefîl ve kalîl bir hizbin târihçe-i hevesâtı oldu. Biz ağlarken onlar güldüler beldeler yıkılırken mey-kedeler kurdular. Hakk diyen ağızları taşla susdurdular. Bu imparatorluk inkırâza harb-ı umumîde değil fakat ondan on iki sene evvel sürüklenmişdi.

Bunun için kızım; hükümet işlerinde pâdişâhından, kendi işlerinde de vicdânından başka mutâ‘n olmasın. Çünkü bütün bu felâketler bunun hilâfındaki hareketlerden tevellüd eylemişdir.

‘Ali ‘Ulvi
(Şebâb; 1; s.13- 14)

Türksüz Türkiye

Ana vatanı (Anadolu) yu böğründen, başından, cânından, yüreğinden yaralı olarak yere serilmiş bir ana hâlinde görüyorum. Benim iki ateşli endişem bu bî-tâb, bu bedbaht anaya bir az ab ve tâb vermekdir. Anadolu Yemen'de çürüdü, Balkan'da kana bulandı, her tarafda yandı. Ben Harb-ı 'umûmîden çok evvel:

Yemende çürüdük Balkanda öldük
'Adliyeye düştük orda döğüldük
Yetim başı gibi akdık döküldük
Hakk yolunda cândan geçdik dadaşlar

Diyerek inlediğim zamân "Hakk" yolunda olmuş olmak vehm ve zu'mu olsun vardı. Şimdi Anadolu'yu, taşların çeliklerin bile mukâvemet ederek yanacağı, eriyeceği bir derece-i hüsranda bir yangın sımsıkı alevden, ölümden, hicrândan ölümden kolları arasında sıkıyor, yakıyor. Bir târîh dönümündeyiz. Bu târîh dönümünde kılıclar, bombalar, mitraryozlar atılacak çekiclere, sabanlara sarılmak iktizâ edecek. Mesmûm Anadolu, sar'avi bir ihtilâc içinde, Hayât yok, nebât yok.

Saçıldı rû-yı mülke dem
Kefen, ateş-i şeb-i mâtem
Zemende söndü bir 'âlem
…………………………………

Dediğimiz zamân bir behişt içinde yaşıyormuşuz. O şikâyetler bu günlerin hakkı imiş. Türksüz Türkiye teşekkül etmekdedir. Buna ise Türkler en ziyâde himmet ediyor! Şebâb, şebâb-ı mütefekkir düşünsün ve derhâl kararını versin, benim (Şebâb)a yazacağım ve söyleyeceğim bunda 'ibâretdir. Elli milyon ahâliyi müreffeh ve mes'ûd yaşatabilecek kadar vâsi' bulunan Anadolu'da hakikî ma'nâsıyla nüfûs olarak beş milyon cân kalmamışdır. Cehâlet, harb, ihtirâs, firengi, verem, sıtma, çiçek, humma tifo idi, tezâyüd -i vefeyât, tenâkus-ı tevellüdât, havf-ı tevlîd, ıskât-ı cenîn, alcık, noksân-ı tagaddî ilh ilh Türksüz bir Türkiye'yi teşekkül ve teşkîli ikmâl etmek etmek üzeredir.

Hayâtı tehlikede bulunan bir marîzin başında terennüm edemem. Mâtem marşı çaldığını işitmekden kulaklarımızı 'akıllarımız esirgesin.

Doktor

'Abd'u-llah Cevdet

(Şebâb; 1; s.15- 16)

Yeni Cereyânlar Karşısında Şebâb

"Nakl"in "akl"a kabûl etdirmek istediğine göre ilk şêbab-ı emredin "Adem Safiyy'u-llah" olduğunda ittifâk var… Eyvah!... Cennete geçen bu gencliği, şu cehennemi dünyâda nasıl tahayyül etmeli?... Bâ-husûs şu günlerde!.. Bu memleketde!...

Bana öyle geliyor ki, "Şebâb" diye bin bir kâmusu açıp arasam, arayıp tarasam kitâb sahifeleri, kâğıd tabakaları arasında kalıp kurumuş, pejmürde, kokusuz bir yaprak kadar olsun mu'ayyen-dâr bir mukâbil bulunamayacak!

İnsâniyet, bu fenâ zâr üzerinde ihtiyârladıkca ebû'l-beşeri gencliğinde tedirgin eden iblîs râhat yüzü görmüş, ne de mel'înun kandırıb yedirdiği elmanın lezzeti kalmışdır diyenlerin şimdi hadd ü hesâbı yok!... Ma'mafîh mübâlağadan kat' nazar edilecek olursa "şebâb"ın yine bu hâkdân üzerinde velev çabuk uçan nev'den olsun yine bir şemmesi, derhâle solub buruşan bir renk ü hevâyı andıran nümâyişleri olduğu duyulub görülüyor.

Zan ederim ki bu duyulub görülme sâ'ikasıyladır ki 'asrın terbiyesi anda büyük bir kuvve-i inkişâfiyye mâ'mûl ediyor… Hazânı anlamış, kışa ayak basmış bir rûh nazarında rebî'î bir nâmiye, bir feyz-i me'vûd, başına yağacak karların yağacak karların dondurucu rüzgârların geçeceğine delâlet eder. Anlaşılmalıdır ki meşîb, sonu gelmez te'essüfât ve te'ellümatı arasında bu türlü bir hayâlden pek ziyâde mahzûz olmakdadır.

Ben gencliğimde ziyâdece ihtiyârlamış birini görünce acır idim… Bu son zamânlarda garîb bir hâlet-i rûhiyeye tutuldum. Şebâb denildi mi bana bir ma'tûhenin sayıkladıkca savurduğu bir ah!... Veya bir vah!... Bilhâssa bir eyvâh!.. Ma'nâsını mühim telehhüfden biri gibi geliyor!...

Fırtınalı hevâlarda lodos ile poyraz arasında bir mücâdele vukû'nu farz edenler vardır. Bu gülünc farziyyeye ihtiyârlık ile genclik arasında ihtimâl verenler nâdir değil… Böyle bir telkîn neticesinde genclik ne kadar buyurlanırsın buyurulunsun, arslân ihtiyârlık kılını bile kıbırdatmaz… Siz isterseniz bu tavr-ı vakûrını anın bi mecâl kalmış olduğundan haml edin. Bu tavrın ne demek olduğunu sonra anlarsınız….

Servet-i fikriyenin cem' ve iddihârında hırs-ı pîri mahal bulamaz. Zira anın kâffe-i müdehharâtı seve seve ayrıldığı genclik içindir. Hâlbuki şebâb, bütün cür'etiyle, ta'bîri ma'zûr görülsün, bütün küstahlığıyla bunları azımsıyor.. Tabiî ki meşrûtiyetin tensîkât-ı ma'hûdesinin vird-i zebân ettiği:

— Sen işe yaramazsın!...

— Sen musinnsın!...

— Sen bizim cem'iyyetden değilsin!..

Bahâneleriyle kulağı kıkırdağı hizâsından ustura urdurmayanları bıyıklarını burun kanadlarının sath-ı mürtesiminden tıraş etdirmemiş olanları, kaşlarının üst katını ibrişim ile aldırmayanları (hâric ez-defter) kayd ediyor…

Fi'l-vâki', ne oldum delisi öyle gencler görülüyor ki analarımızın "kara cümle" bilmedikleri için eski bakır la'l guruşları parmaklarıyla sayarak tesbît-i yekûn maksadıyla beşer beşer küme etdiklerini de andırırcasına seherlerde üzgün üzgün, tulû'larda baygın baygın, zevâllerde süzüle süzüle, gurûblarda esneye esneye vezin-i nebâti ile elde etdikleri bir manzaranın tesîriyle bütün asâr-ı eslâfı istihfâf etmek kadar nâ-şinâslığında bulunuyorlar… Anın içindir ki her ma'nâsıyla yaramaz olan bu çocuklar, çetrefil diliyle fasîh, henüz cihet-i cereyânını ta'yîn edemediği kalbiyle şâ'ir, vezâ'if-i tabîiyyesini bilemediği beyniyle hakîm, pür-vekârın revz-i makarr-ı esenle san'atkâr, terzinin üslûb-ı hande-bahşâsiler minnet-güzâr geçinen bu şımarıklar kendilerinin mensûb oldukları hey'et-i ictimâi'yye içinde, tıbkı evrâk-ı matbûada görülen "sehv-i müretteb"ler menzilesinde kaldıklarını anlayamıyorlar.

Bu gidişle anlayacakları da yok… Yalnız bize göre mağdurdurlar… Bir zamân babalarımızda bizim için söylerdi: Gencdir, mağdûrdur derlerdi. Atalar sözü oğul mirâsıdır.

Şebâb varsın kendi eserlerinden müftehir, anlarla, eslâfdan müstagnî görünsün, meş'îb bi'l-'akis âsâr-ı şebâbından mahcûb, ahlâf kendisinden müstemend iğmâz bulunmak tevâzu'nla istihâlât fikriyesinde devâm edib gider anın için "maâd" ancak budur.

Ahmed Râsim
(Şebâb; 1; s.16- 17)

Hayât-ı Meşâhir

* Şatosunda fizyoloji tedkîkâtıyla meşgûl olduğu esnalarda bir gü (Decart)ın nezdine kibâr bir zât gelerek kütünhânesinin gösterilmesini ricâ etdi. Decart? Bu zâtı bir dehlize götürerek orada çengele asılmış bir dana lâşesini göstererek.

—İşte benim kütübhânem, ve henüz mütalaâ etmekde olduğum şey'i!. cevâbını vermiş idi.

* (Decart) bir gün sıtmaya tutulduğu hâlde sokakdan ‘avdet etmiş ve hânesinde hasta yatmakda iken (ihtikânü'l-rie)ye de mübtelâ olmuş idi. Kendisini mu‘âyene eden ve (kan almak) tavsiyesinde bulunan İsvecli tab‘ibe ‘asabiyetle şöyle bir ihtârda bulunmuşdu:

—Efendi! Fransız kanını idâre ile kullanınız.

*(Jean-Sylvain Bailly) bin yediyüz otuz iki senesinde Paris'de doğmuş bir hey'et-şinâsdır ki; Bastille'in zabtında Paris belediye re'yisi idi. Ba‘dehu i‘dâma mahkûm olduğundan üşümüş ve cellâdın (titriyor musun?) sû'aline kemâl-i sükûnetle şöyle cevâb vermişdi.

—Evet! Dostum fakat yalnız soğuktan!

*(Nevton) Gâyet mütevâzı‘ ve sabırlı idi. Kendisine ve ‘ilminden bahs edildiği zamân:

—Ben deniz kıyısında birkaç nâ‘ime kanuğu toplamakla meşgûl olan bir küçük çocukdan başka bir şey değilim der imiş.

(Şebâb; 1; s.23)

Şebâb'ın İzdivâc İ'lânları:

Bu bâbdaki usûl-ı müttehizemiz bir vech-i atîdir: Yazılacak cevâblar bir zarfa konularak kapatılacak, bu zarfın üzerine kabûl edilen şerâ'itin sıra numarasu ile hangi numaralu izdivâc i'lânına cevâb olduğu işâret edilecek ve on beş gurûşluk posta pulu ile berâber ayrıca daha büyük bir zarfa konularak gönderilecekdir;

Yazılacak i'lânlara gelince, bunların sûretleri elli gurûşluk posta pulu ile berâber bir zarf derûnuna vaz' olunarak gönderilecekdir.

Bu sûretle muhâberât bizler için mektûm, mahrem tutulacak; mechûlümüz olacak ve hatta vârid olan cevâbları ihtivâ eden zarflar açılmadan sâhiblerine gönderilecekdir.

1— Genc bir san'atkârım. Dâr'ül-mesâ'îm de vardır. Ecnebi lisânlardan birisiyle mütekellimim. Asîl ve güzelim. Refîka-yı hayâtımdan yalnız güzellik istiyorum.

2— Müteverrimeyim. Bana te'ehhülü men' ediyorlar ve (kendinden başkesının da kâtili olursun) diyorlar. Ben bu mahrûmiyete, yalnız kendimin kâtili olmakla, nihâyet vermek istiyorum. Aradığım baba olmak istemeyen bir müteverrimdir. Servet, hüsn-i genclik ve tahsîl bence za'iddir. Onları tâlibim ararsa, ben de vardır. Her hâlde şart-ı evvel tâlibimin müteverrim olmasıdır.

Zeliha

3— Türkce, Almanca ve Rumca biliyorum. Sivil doktorum. San'at ve îrâdımla geçiniyorum. Harîs-i şöhretim. Türkce, Rumca, Fransızca ve İngilizce bilen 'afîfe ve genc refîka arıyorum. Tâlibem bu sûretle mevkı'-ı ictima'îmizin teâlîsine hizmet etmiş olacağından bence başka bir şey matlûb değildir.

S. Sühâ

[Mâb'adı haftaya]

İkinci Sayı

Merdiven

Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bir zamân bakacaksın semâya ağlayarak..

Sular sarardı, yüzün perde perde solmakda,
Kızıl havâları seyret ki akşâm olmakda!

Eğilmiş arza kanar muttasıl kanar güller,
Durur ʻalev gibi dallarda kanlı bülbüller,
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafîdir ki ruha dolmakda
Kızıl havâları seyret ki bir şey olmakda!

Ahmed Hâşim
(Şebâb; 2; s.26)

Bezm-i Münkesir

Nevşehirli İbrâhim Pâşâ'nın rûhuna

Sâkî-i gülçehre susmuş gülmüyor mest dideler
Bezm-i nûşanûş vasla gelmesin mestîdeler

Camlar meşgûf-ı leb, inler pey-a-pey buseden
Nâplar durmuş, rübâblar ağlıyor pest perdeden

Bir nikâb örtmüş ayın zer- hande-i lâhûtını,
Gölgeler içmiş şarâbın reng-i şi'r-alûdını

Çengiler perrân-ı raks eyledi 'uryân ser-be-ser
Bekledim hasretle, cânândan henûz yok bir haber

Bâde-i serşârı ver sâki bitir hicrânımı
Söyleyin sussun rebâblar.. Söyletin cânânımı…

5 Mayıs 336
Ekrem Vecdet
(Şebâb; 2; s.27)

ZEHİR ÇANAĞI

Kamer

Kamer yine ablâk çehresi, sapsarı verem benziyle ufukdan doğdu. Bu kadar ‘aceleye sebeb sanki ne? Patladı mı?..

Gecenin bizim ma‘neviyyetimize benzeyen kapkara rengi şu dakikaya kadar levslerimizi ne güzel örtüyor, ne güzel kapatıyordu! Tabî‘at, birkaç sâ‘at için olsun kirlerimizin örtüldüğünü çok mu görüyor?..

*

Süprüntü Arabası

Sokakdan ağır ağır geçen, kaldırımlar üzerinden istemeyerek sürüklenen bir tekerlek sesi… Bütün kulaklar bu sese aşinâdır, hepimiz onun ne olduğunu görmeden ve bakmadan tanırız:

Çehresi karışık bir ip yumağına benzeyen bizim süprüntücü, onun kulakları düşük, başı aşağıda, burnu kaldırımlar üzerinde, kaburgaları sayılabilir. ‘Âtıl ve lâgar kır beygiri; ve bir zengin karnına benzeyen kocaman sandığıyla süprüntü arabası ve bu mahali mahalle mahalle teşyî‘ eden sekiz on sokak köpeği, bir küme sinek bulutu…

Bu mütevâzi‘ âlây haftanın mu‘ayyen günlerinde, etrâfa ağır ve ekşi kokular neşrederek mahallemize gelir, sokaklarımızdan geçer. Kemîk kırıntıları, ezik domatesler, ekşimiş yemek artıkları, küflenmiş ayakkabı parçaları; Hulâsa bir evin bütün mündefi‘âtı bu sandığın içerisindedir.

Ben bu sandığın düşmanıyım. O bizim kapının önünde her durdukca, durduğu zamân her kapağı açıldıkça bana: “Senin kalbin benden temiz değil, benden temiz değil!...” demek ister. Ve dikkat ederim o, bu küstâh ifâdesini her kapı önünde dâ’imâ tekrâr eder durur…

Selâha’d-dîn Enîs

(Şebâb; 2; s.28)

Hâlid Ziyâ İle Samîmiyet

-2-

O güne kadar edebîyâtla fart-ı iştigâle rağmen, henüz matbû'ât ile temâs etmemişdim. O devrede muharrirler ve edebîyât meftûnları için Bâb-ı âlî Câddesinde ba'z kitâbhâneler, mev'id-i telâkkî olub, zamânın makbûl olan muharrirleri meselâ Venüs muharriri Mehmed Celâl, yâhûd Flora muharriri Mustafa Reşîd Beyler gibi zevât eserlerinin meftûnları tarafından oralarda ta'kîb olunurlar idi. Mehmed Celâl'in ilk eserleriyle Mustafa Reşîd Bey'in ba'z kitâblarını benim de meftûnâne okuduğum zamânlar olmuşsa da bu meftûniyeti pek çabuk atlatmış, bunları basît ve ma'nasız bularak hayâlimi daha yükseklerde aramaya başlamış idim. Servet-i Fünûn ber- vech-i mu'tâd Mahmûd Sâdık Bey'in musâhabe-i fenniyeleri, Ahmed İhsân Bey'in İstanbul Postaları, Vukû'ât-ı câriye resimleri, tercüme romanları, ve ara sıra Ahmed Râsim Bey'in millî hikâyeleriyle her hafta neşr ediliyor ise de nazarımda renksiz, câzibesiz kalarak beni celb edecek bir husûsiyyet-i edebîye irâ'e etmiyor idi. Bir iki sene evvel, İsmâ'il Safâ'nın Riyâset-i Edebîyyesinde olmak üzere, "Mirsâd" nâmıyla bir risâle-i edebîye neşr edilmiş, hatta Fikret'in ilk şi'rleri bu mecmû'ada görülmüş ise de, bir jurnale kurbân olarak ta'tîl edilmiş idi. Hâricde bol bol tercüme romanlar neşr olunuyor idi. Eugene Sue'nün Paris Esrârı, Haydûd Bamboş, Xavier de Montepin'in Simon ve Mari, Kızıl Sihirbâz gibi cinâi' romanları forma satılıyor ve bir çok müşteri buluyor idi. 'Aynı zamânda kitâbcı Arakel millî eserlerden mürekkeb bir kitâb neşrine başlamış Münci'nin "Diyana" sı ile Sezâ'î Bey'in " Küçük Şeyler" eseri, ve Ahmed Râsim Bey'in "Meyl-i Dil" nâmındaki hikâyesi bu arada intişâr etmiş idi.

Ben, bu külliyâtı şâyan-ı nazar bularak, "Canfezâ" nâmıyla yazmış olduğum bir hikâyeyi bir ahbâb vâsıtasıyla Arakel'e göndermiş, bu külliyât arasında tab'î arzu etmiş idim, bir hafta sonra, Arakel'den aldığım bir mektûbda eserimin okuyup fikrini beyân etmesi için Müncî Bey'e verilmiş olduğunu öğrendiğim gibi kaç gün sonra bi'z-zât Müncî Bey'den takdîrkârane bir mektûb aldım.Bunda mûmâ-ileyh neşr olunabilmek için eserimde ba'z ta'dîlât icrâsını teklîf ediyordu.

***

İşte Hâlid Ziyâ Beyle görüşmek için Şehzâdebaşına gittiğim ramazân gecesi, matbû'âtımız bu hâlde ve benim intisâbım burada da idi. Şehzâdebaşı ramazân geceleri ise o zamânda bu günküne nazaran daha cânlı, daha heybetli olur idi. 'Abdu'r-rezzak, Mınakyan, Hasan kumpanyaları, saz kırâ'thâneneleri, çaycılar bütün İstanbul halkını geceleri o câddeye celb ediyor idi.

Mu‘ayyen sâ‘atde mu‘ayyen yerde Münci ile birleşdik, Münci oldukca gürültücü, galeyânkâr bir gencdi. O zamân “Merâret-i Hayât” ve “Diyana” nâmındaki eserleriyle edebîyât ‘âlemini feth etmek emelinde, hatta gâliba feth etmiş ed‘âsında görünür idi. Onun da Hâid Ziyâ’ya benim kadar meftûn olduğunu ilk sözlerinden anladım. O da tıbkı benim gibi, Türkce eserlerden ziyâde Fransız Edebîyâtına meftûn olduğunu i‘lân ederek bilhâssa Zola’dan ve eserlerinden büyük bir galeyânla bahs ediyor idi.

Konuşurken birden bire: “ İşte Hâlid Bey!” dedi ve ayağa kalkdı. O vakit karşıdan uzunca kışlık paltosuyla za‘îf ve zarîf bir zâtın mütebessimâne yaklaşdığını gördüm. Münci hemân: “ İşte Ra’uf’ unu getirdim, teslîm ediyorum, sözlerini söyledi. O zamân Hâlid Ziyâ Bey hürmetle uzattığım elimi gâyet samîmi bir harâretle sıkarak ahenkdâr bir sesle ve mültefit bir tebessümle memnûn olduğunu söyledi.

Hemân oracığa ilişdik; fakat rahatca görüşebilmek için daha mahrem bir köşeye ihtiyâcımız var idi, bunun için Kâzım’ın Kırâ‘athanesine gitmeye karâr verdik. Orada oturduğumuz masa yarım sâ‘at sonra, birer birer iltihâk eden erkân-ı edebîyat ve matbû‘ât ile dolmuş ve taşmış idi. Bilhassâ Rızâ Tevfîk, Ahmed Râsim, Ahmed İhsân Beyler Hâlid Ziyâ ile kesb-i ma‘ârife için şitâb edenler arasında idi.

Fakat o esnâda saz ahenge başladığı için, ya mübâhasemize devâm edip saz mübtelâlarını rahatsız etmek; yahûd sükûta mecbûr kalıp kendimiz rahatsız olmak ıztırarında idik. Bilhassâ Rızâ Tevfîk Bey’le Hâlid Ziyâ rûhun ebediyetine dâ’ir bir bahse girmişler, “Madde ve Kuvvet” muharriri Büchner ile “Menşe’-i ecnâs” hekîmi Darvin ve meşhûr hey’et-şinâs Camille Flammarion’un isimleri geçen felsefî bir bahse dâhil olmuşlar idi. Öyle ki bu bahsin kesilmesine ne kendileri ne de biz râzı olamazdık. Hâlid Ziyâ’nın sözlerinden, bu mes’elenin ‘aklıyla hissi arasında büyük bir cidâle sebeb olduğu ve kendisinin hissiyâtına tâbi‘ kalmayı tercîh edecek kadar ‘akîde-perver bulunduğunu anlıyordum. Rızâ Tevfîk ise, Büchner ve Darvin’in tilmîzi olduğunu iddi‘â ediyor idi.

Mübâhaseye serbestce devâm edebilmek için, Kâzım’dan çıkarak Direklerarasında bir çayhâneye girdik; fakat bu gece, gec vakite kadar konuşulduğu hâlde Hâlid Zıyâ ile rûhumu doyuracak sûretde iki cümle te‘âtî edememişdik, ben Galata’da Reji dâ’iresindeyim, ne vakit gelirseniz beni minnetdâr edersiniz.. Sözlerini ‘ilâve etdi.

***

İki gün sonra, rejiye giderek Hâlid Ziyâ Bey’i ziyâret etdim; beni o kadar nâzikâne o kadar lutufkârâne kabûl etdi ki; mektebden izinli çıkdığım günlerde mutlak ziyâret etmek bir ‘âdet gibi olmuşdu. Bu ziyâretlerde Hâlid Ziyâ ba‘zen merâsim-perver, ba‘zen latîfe-perdâz, son derece nâzik, gâyet samimi bulunur idi. Yavaş yavaş aramızdanresmiyet

kalkdı, büyük bir uhuvvet te'sis etdi. O esnâda Sarıyer'de ikâmet ediyordu, ba'zen cu'ma günleri oraya gider, geceleri orada kalırdım. Zengîn kitâbhânesini intihâbıma
terk etmişdi, istediğim kitâbları alırdım okur ve i'âde ederdim. Yazdığım yazılar varsa gösterirdim, beğendiği yerleri takdîr eder, beğenmediği noktaları samîmiyyetle işâret ederdi. Okuduğumuz kitâblar hakkında ekseriyâ münâkaşa ederdik; Hâlid Ziyâ kadar cânlı, muhâveresi câzib ve latîf pek az adam tanırdım. O, kitâblarında yazdığı gibi konuşabilen yegâne edîbimizdir. Fikret, galeyân etmedikce, söze karışmaz, karışdığı zamânlarda ise, dâ'ima 'aynı telden konuşurdu. Yazan Cenâb ile konuşan Cenâb arasında ise pek derin bir uçurum vardır. Câhid'in muhâveresi sükûtuyla, cevâbları ise tebessümleriyle edâ edilir. Arkadaşları arasında yalnız Hâlid Ziyâ'dır ki; yalnız edebîyâtda değil, hangi bir bahs olursa olsun üstâdâne îrâd-ı kelâm ederek sizi cezb ü teshîre muvaffak olur. Onun üslûb-ı muhâveresi; tıbkı kitâblarında olduğu gibi, dâ'imi bir şerâre-i zekâ ve zerâfetle ber-hayâtdır. Eserlerinde pek süslü, pek mu'dil cümleleri bile müşkülâtsız olarak; muhâverelerinde bezl eder. Türk ricâli arasında muhâvere san'atına onun kadar vâkıf ve mâlik olan pek azdır.

O esnâda Servet-i Fünûna küçük hikâyeler yazmağa başlamış idi. Bunları ekseriyâ basılmadan bana okurdu. Edebî inşâd husûsunda Fikret'in mahâreti hakkında çok yazıldı. Ben burada Hâlid Ziyâ'nın Fikret 'ayârında, hatta ba'z noktalarla Fikret'e fâ'ik bir okuyucu olduğunu söylemek isterim. Fikret'in tuğyân ve galeyân, tel'în ve tehevvür noktalarında gösterdiği muvaffakiyete karşı Hâlid Ziyâ rakîk ve hazîn parçalarda, lerzân ve giryân satırlarda daha muvaffak olurdu. Öyle ki Hâlid Ziyâ ile Fikret inşâd husûsunda birbirini itmâm eder iki büyük kudret idiler. Fikret okurken sizi eserin ceryânına tebe'an rûhunuzu kuvvetle kavrayıb müfteris ihtirâsların şevâhikine fırlatır atar, fırtınalar ahenklerle gürler, fakat meselâ sâkin ve nâ'im derelerde esen rüzgâr dalgalarının şûh lerzeleri gibi perrân noktaları ifâdeden 'âciz kalır. Hâlid Ziyâ ise, yalnız gayz ü kin satırlarında değil, ince heyecânların bütün ânât-ı hüzn ve eleminde de 'aynı muvaffakiyeti irâ'e ederdi.

Bu iki üstâdın ikisiyle de pek lezîz birçok günler, birçok geceler geçirdim; o zaman ki rûhu ulûhiyete kadar yükselten, insâna insânlığı unutduracak derecede ilâhî haz ve galeyân dakîkâları bahş eden san'ata vakf edilmiş perestişle dopdolu bulunuyordum. Böyle bir zamânda böyle iki büyük rûha tesâdüfün, onlarla bu kadar samîmi olmanın ne büyük bir saâdet olduğunu bugün ne derin bir hasretle anlıyorum!

Mehmed Ra'uf

Şebâb; 2; s.29-31

Dayak

-Selâha'd-dîn Enîs Bey Efendiye-

(Bir mahkeme, pejmürde bir kadın, kucağında yavrusu, karşısında zevci, yaşlar ve hıçlırıklar içinde hâkime anlatıyor)

Allâh 'aşkına hâkim efendi "kısa kes, vaktimiz yok" demeyiniz. Zâten söylediklerim, duyduklarım ve duyurmak istediklerimin hülâsasıdır. [Zevcini göstererek] Halûk Bey beni dövdüğünü şimdi ma'l-kasem inkâr ediyor fakat ben de ma'l-kasem iddiâ, yara ve berelerimle isbât ediyorum ki:

O beni köpek gibi dövdü. Hem de sâ'âtlerce… Fâsılalarla, bayıldıkca ayıltmak ve tokatlar, tekmelerle yine bayıltmak şartıyla. Ben kendisinin ayakları altında ve halılar üzerinde korkak, recâkâr, ağlaya ağlaya süründükce o "Çok, çok güzel… Oh ne yumuşak ve kemîksiz sırtın var. Elim hîçde acımıyor hîç şübhesiz seni de acıtmıyor." Diyor ve tekrâr dövüyordu.

Kabâhatim: O gece birahâne de pek gecikdiğinden, ilk çalışında kendisine kapıyı açamamaklığımdır. Ne yapayım hâkim efendi, minderin üstünde, pencere kenârında uyuyuvermişim. Açık câmdan gecenin ayazı kemîklerime kadar işlemiş. Elân hastayım, ben de ister mi idim? Fakat anlatmak kâbil mi? Sabâha kadar hem dayak atdı hem de her tarafdaki kusuntularını temizletdi ve nihâyet boşadı. Şimdi bunu da inkâr ediyor kimsem yok kiisbât edebileyim. Ben nikâhsız, bir … gibi şimdi nasıl evine giderim.

Halûk— Yalan, yalan efendim… Ayrı düşmek için tasnî' edilmiş vekâyi'.

Hâkim— Susunuz Efendi, hânıma va'd etdik sonuna kadar dinleyeceğiz.

Hânım— Görüyor musunuz hâkim efendi, ne haşîn. Bir kadının yüzüne karşı nasıl: "Yalan, yalan" diye bi'z-zât kendi yalanını bağırıyor. Çünkü onun için kadın dâ'mâ erkeklerin dûnidir. Fikrince müsâvât-ı hukûk istediğimiz için, tramvayda, tünelde kadınlara yer vermeyen; mesîrelerde, eğlence ve ictimâ'mahallerinde bizleri çiğneyib geçen erkekler; pek haklı imişler. O gece; Şebâb'ın dayak muharririnin yirmi 'asırın sâhte medeniyetleriyle bile saklayamadığı vahşi, duygusuna; cevâb-ı lâyıkını yazmış olmaklığıma da kızdı. Halûk Bey'e göre kadının yabancı bir erkeğe hitâbı; velev ki gayz ü nefretini, ikrâhı yüzüne tükürmek için dahi olsa; yine 'afv edilmez bir cürüm olmakdan kurtulamazmış. Çünkü o muharrir "kadını e'az-ı mahlûkât 'ad edenler ya korkakdırlar, yâhûd riyâ ile onları zabt etmek istiyorlar" demesine rağmen; hiçbir şe'yle, hatta 'aşkıyla dahî zabt edemediği kadınları, tedhîş ve tahvîfle yola getirirmiş ve işte bunun içindir ki kadınlara, kadınlığa, kar'ielerine o "Dayak"la hücûma başlamış. Onun yalnız kışın değil,

hatta temmuz sıcağında bile işte dili bir karış dışarı fırlamış, aylalarını akıta akıta dişilere saldırmaya başlamış.

Binâen-‘aleyh cevâb vermeklekle, her saldırana kuyruk sallayan bir dişi oluyormuşum. Zevcimin hakâretinin o muharrir beyinkinden farkı, şifâ‘î olmasından ‘ibâret değil mi? Bunu kendisine ihtâret etdiğim zamân o dişlerini gıcırdatıyor, kamçısını şaklatıyordu. Zevcimin muhâkemesini yine meyhânede bıraktığını anlayarak susdum fakat kendisini susduramadım. O muttasıl “Dayak” a cevâbımı ‘aynen görmek istiyor ve hiçbir ma‘zereti dinlemiyordu. Eğer yazılarımda kadınların erkeklere karşı mağdûr edildiğini isbât edebilmiş isem, bu mağdûriyetden kurtarmak için beni boşayacağını va‘d ediyordu. Sabâhı boylayan ıztırâb, dayak beni çıldırtmışdı. Gidecek yerim olmadığını bildiğim hâlde, vahşî bir zevkle yazılarımı uzatdım. O hakkımı okuyunca yırttı.

Halûk— Hayır efendim, serâpâ hezliyyât idi, haksızdı.

Hânım— İşte, işte i‘tirâf ediyor.

Halûk—Ah, hayır…

Hânım— Nasıl, nasıl hayır… Değil mi hâkim efendi?

Yazılarımı istemiş, okumuş. Demek ki bahs etdiğim şartı kabûl etmiş ve ben işte boşanmış oluyorum.

Halûk— Hayır… Şe’y… Ya‘nî mektûbu okudum. Fakat böyle bir şart koşmamışdım.

Hânım— O hâlde niçin yırtdınız? Niçin biraz evvel yalnız “ah, hayır” diyerek inkâr etdiniz?

Halûk— Peki ne olacak, haklı mı idin?

Hânım— Oh şübhesiz… Ben hakkımı lisânen de tekrâr-ı isbât edemez miyim zannediyorsun? Şimdi dinleyeniz hâkim efendi…..

Hâkim— (Sözünü keserek) Fakat uzatmadan…Tafsîlâtı bırakınız.

Hânım— Peki peki… Fakat anlıyorsunuz ya, mağdûriyetimi isbât edersem, kurtulmuş olacakdım değil mi, değil mi?.. [Sükût, hânım bu sükûtdan bir ümid çıkararak devâm eder] Biz kadınlar daha doğduğumuz anda ebeveynimizin meserretleri altında küçük bir gölge vardır. Bir hayâlin sükûtu gibi… Hiç olmazsa serî‘ ve geçici bir gölge… Çünkü onlar, akrabâmız ve hatta konu komşular bütün haml müddetince hepsi “ Nûr topu gibi bir oğlân inşâllah” diye du‘â intizâr eylemişlerdi.

Annelerimiz kulağımıza iğne ve sonra bir küpe geçirdiği zamân, büyük küçük bütün erkek kardeşlerimizin onları çekmek, hırpalamak, arada sırada da bir iki tokat çırpışdırıvermek zamânı da gelmişdir. Oyunlarımızda kendilerine galebe çalmak, daha sonraları evin işlerine bakmakdan oyunlarına karışmamak yâhûd ayakkabılarını

silememek… Hep bu dayakların tekerrürüne mesâg veren sebeblerdir. İ‘tirâzlarımız, gözyaşlarımız bir mantıkla boğulur: “Erkekdir, haşîndir, sen hânım kızsın hiç onların kusûrlarına bakılır mı?” Son mektebin son sınıflarını sımsıkı örtüler içinde ikmâl ederken, evde de dâ‘imâ ikmâl edilmeyen işler birikir. Mektebden sonra erkeklerimiz gibi ne derslerimizeçalışabilir, ne de oyunlarımıza veya kahve seyrânlarımıza gidebiliriz. Kafeslerimiz altında çırpınmağa mecbûruz. Bu örtü ve kafes son nefesimize, bir kefene sarılıb bir çukura girinceye kadar bizim; ezeli kısmetimizdir.

Hem-sinnimiz olan erkeklerin henüz sünnet olduğu devrle berâber ebeveynimizin endişesi başlar: Başlarına ekşimemekliğimiz… Başlarından bir yabancı erkeğin kollarına atıvermek endişesi.

Artık her gün –ba‘zısı da sırf eğlence için- gelen her ne‘vden bir sürü yabancı kadınlara kahve taşımak, karşılarında sâ‘atlerce terlemek, erimek, ezilmek, büzülmek, ölçülmek, biçilmek lâzımdır. Soğuk lâubâliliklerine gülüb dişlerimizi saydırır, alnımızdan öpdürerek boylarımızı ölçdürürüz. Ve sonra giderler, tekrâr gelib yine giderler. En küçük kusûrlarımızı rakîbelerimize, erkeklere varıncaya kadar herkese ve her yere teşhîr ederler.

Ocağımızı, odamızı, kardeşimizi, anamızı, babamızı, hatta vatanımızı terk eder, cihâzımız, pâremiz, telimiz ve duvağımızla; tanımadığımız, anlamadığımız, sevmediğimiz, yabancı bir erkekle gideriz.

Biz bu ıztırâbla kıvranırken o sermest-i huzûz hırpalıyor, hırpalıyordur. Buna mukâbil erkekler mâzîlerinin hesâbını olsun vermeğe mecbûr değildirler.

İsterlerse vazîfelerimizi hayâtımızın sonuna kadar idâme ederler, isterlerse bizi bir ânda başlarından def‘ ederler. En ‘âdil mahkemelerde en büyük haklarımızla çırpındığımız hâlde bile serbestîmizi kazanmakdan mahrûmuz.

Hâkim— Haklı olursanız, serbest kalabilirsiniz.

Hânım— Bunun isbâtı işte görüyorsunuz ya ne kadar güç? Halbûki erkeklerimiz haksız dahî olsalar serbest kalabilirler.

Halûk— Fakat söylediğinizde hakk denilecek ne var recâ ederim. Bir sürü safsata değil mi? Biz kimler için terler, kimler için hatta çarpışır ve kan dökeriz!

Hânım—

Hâkim— Hânım hudûddan ayrılma. Burası, kadınlar hamamı değil. Bu bey sana ne yapdı? Kısaca anlatacaksan anlat da artık bu da‘vaya nihâyet verelim. Bu nedir bu, bir sâ‘atdir dinliyorum.

Hânım— [Râbıta-yı kelâmiyyesini, i‘tidâlini artık gâ’ib ederek, heyecânla] Bu bey bana ne mi yaptı hâkim efendi? Bu bey bana dört çocuğunu karnımda ve sonra sırtımda

taşıtdı. Çocukları sütümü ve kendisi kanımı emdi. İçib içib geliyor aşiftelerine kızdıkca acısını benden çıkarıyor, birer bahâne ile her dakîka dövüyordu. Bu sûretle muhtelif zamânlarda korkudan üç çocuk düşürdüm ve her sukût-ı cenînde o beni bir def'a boşadı. Netîce anlıyorsunuz ya hâkim efendi bundan bed-ter, bundan şenî' ve müstekreh başımıza neler gelebilirdi?... Hayır hâkim efendi hayır, artık başımıza bir şey gelmesin? Bunu siz de istemezsiniz değil mi? Görüyorsunuz ya işte: Cehennem hayâtı yaşıyorum. Eşyâm, nikâhım, hakkım, çocuklarım her şe'yim hep hep onun olsun. Bana hürriyetimi veriniz. Kadınlığımla tevellüd eden bu en elîm esâretden beni kurtarınız.

[Kadıngöz yaşlarıyla inle ve ümîdle titrerken mahkeme düşünür karârın teblîğ eder.]

Talâk sâbit olamamışdır.

Zehrâ Fu'âd

(Şebâb; 2; s.32-35)

Beşer Ve Mevt

1

Hayât-ı beşer, mevt ile, uzun ve teskîni gayr-ı kâbil bir mücâdeleden başka bir şey değildir. Ölüm fikri mevcûdiyetimizin en derin ve esrârengîz kısımlarında yerleşir. Vicdân-ı beşer, son dakîkalarına kadar hep ölüm korkuları, ıztırâbları ile meşbû‘ bir hâlde bulunur. Ve biz ölüme karşı yükselen derûni feryâdlarımızı- tabiî ki kederlerini şarâbın cür‘aları içinde boğmağla uğraşan bir bed-mest gibi- iştigâlât ile susdurmağa çalışırız.

Mevt merhametsiz bir sûretde, kederlerimizin, sevinclerimizin, merâretlerimizin üzerinde hükümrândır.. O, bizi lâ-yenkatı‘ tedhîş eder.

Muztarib beşeriyet ‘asırlardan beri bütün âlâmını, bütün saâdetlerini onun mihrâb-ı siyahına taşıdı ve taşıyor… Fakat ne ehemmiyeti var?. Hayâtın korkunc ve geçici kasırgasından ‘akibet bir gün kurtulacak olan benliğimiz yine ölümün sahne-i muzliminde görünecekdir.

Felsefe-i mevt her zamân ve mekânda bütün akvâm ve edyânın hakîki ve yüksek bir felsefesi olarak kalacakdır.

Mevtin takarrübü bâ‘is-i ıztırâbdır, mevk hakında pek az düşünülür, mechûl ve esrârengîz şeyler insânları dâ‘ima korkulu bir hisle teshîr eder.

Halk fikirlerle değil fakat kelimelerle hareket eder. Korkunc ve muzlim bir hâdiseye tatlı ve mülâyim bir isim verilmekle ekseriyâ beşer nazarında hâdisenin reng-i zulmet ve tedhîşi tahaffüf eder.

Benliğimiz hulûl eden bir kelime vicdân muvâcehesinde tedrîcen fikre, düşünceye ve ‘akıbet-i kanâ‘at Conviction. İstihâle eder.

Vücûdumuzun mukadder olan ‘âkıbeti “ölüm”, “harâbiyyet” gibi karanlık kelimelerle tavsîf olunacak yerde Ressuretion ba’s-ü ba‘de’l-mevt, veya tesliyet- bahş diğer bir kelime ile îzâh oluna idi “ölüm” kelimesinin uyandırdığı ra’şe-i havf ü hirâsı bu kadar mü’essir olmayacakdı…

Kelimelerin, efkâr ü hissiyâtımız üzerinde kuvvetli bir “Auto- suggestion telkîn-i bi-nefsihî” olduğu gayr-ı kâbil-i inkârdır. İhtiyârlayan bir çok insânlar ölümün takarrübünden münba‘is mütemâdi bir endişe ile “entoksike” olarak terk-i hayât ederler.

New York’un mümtâz “alienist” lerinden doktor (Spitzka) bu fikri te’yîd edecek edecek garîb müşâhadelerde bulunmuşdur.

Ba‘z insânlar iki üç gün aç kalmakla terk-i hayât ederler. Hâlbûki (Sucel) ve doktor (Tanner) gibizevâtın tecâribine göre insânlar (10-12) gün aç kaldıkları hâlde muhâfaza-i hayât edebilirler. Şu hâle evvelkilerin iki, üç günde ölmesine sebeb nedir?

Bu hâdise şöylece kâbil-i îzâhdır:

Açlıkdan ölümün korkusuyla hâl-i işbâ‘a gelen vicdânlar mütezâyid ıztırabâtın taht-ı te’sîrinde kuvâ-yı bedeniye tenâkus ederek mevti intâc eder.

‘Acabâ "ölüm" ‘umûmiyetle kabûl olunduğu gibi bu kadar korkunc mudur?..

İ‘tikadımca mevt her günün çeşid çeşid fâci‘aları içinde didinen insânların müşfik bir hâmisi, ‘âlîcenâb bir halâskârıdır.

Ölüm olmasaydı, beşeriyetin büyük bir kısmı mü’ebbed bir ıztırâbın dest-i ta‘zîbinde inlemekden başka ne yapabilirdi?..

Beşeriyet ölümden tevahhuş değil, onu, kanlı ve fecî‘ mücadelât içinde geçen hayâtın, bir mersâ-yı sükûn ve istirâhatı olarak kabûl etmelidir.

Sonra hâdise-i nevt, bu günkü fennin bî-taraf ziyâsı altında tedkîk olunursa, toprağa tevdî‘ olunan vücûdlarımızın mahvolmadıkları bil‘akis istihâleye ma‘rûz kaldıklarını göreceğiz. Fennin bu ihbârı hayâta ‘âşık olanlar için tesliyet-bahş bir tebşîrdir.

İstihâle birisi bize mechûl sa‘âdetlerle mâl-a-mâl başka ‘âlemler ihsâs eder. Mahv ve harâbiyet ise bizi hayâl-i ‘adem ile ihâfe eder. Titretir…

Böyle berâber bütün mechûliyyet ve zulmetleriyle bizi mevt dâ’imâ bizim etrâfımızdadır. Ölüm her gün her dakîka bize sâdık bir arkadaş safiyetiyle refâkat eder.

Tezâhürât-ı mevt, tezâhürât-ı hayât gibi bâkî ve ebedîdir.

Bizim her an tedrîcen öldüğümüzü düşünebilsek metrûk bir kabrin kitâbe-i siyâhına daha cesûrâne bakabilecekdik…

Ma‘lûm olduğu üzere vücûdumuz hesâbsız hüceyrelerden müteşekkildir. Bunların beheri kendisine hâs hayât ile muttasıf olduğu gibi kendi şahsiyetini de muhâfaza eder.

Cem‘iyyet-i beşeriyede hükümrân olan taksîm-i i‘mâl prensibi bu hüceyrelerde de câridir. Her hüceyre der‘uhde etdiği vazîfeyi bütün ‘uzviyyetin menâfi‘i nâmına îfâ eder. İşte bizim vazîfevî benliğimiz bu hüceyrelerde doğar, tekâmül eder ve ölür…

Hüceyrelerin mütemâdi harâbiyyeti bizim şerâ’it-i hayâtiyyemizi teşkîl eder. Vazîfe-i hayâtiyyesini îfâ eden bir hüceyrenin harâb olması ‘uzviyyetimizden bir kısmın ölmesi demekdir. Bu nokta-ı nazardan nazar-ı tahsinle temâşa etdiğimiz vücûdlar vâsi‘ birer kostandan başka bir şey değildir.

Hüceyreleri, kendi hesâblarınamüstakillen îfâ-yı vazîfe eden otomatik ‘uzviyât gibi kabûl etmemelidir. ‘Uzviyyetimizi teşkîl eden bu mini mini ‘unsurların arasında câri olan irtibât ve samîmiyet şâyân-ı hayretdir.

Vücûdumuz iyi ve muntazam bir teşkîlâtla idâre olunan hükümetlere teşbîh olunabilir. Böyle memleketlerde her ferd nasıl husûsi hukûk ve vezâ'ife mâlikse her hüceyrenin de kendisine ve bütün ‘uzuviyyet için îfa edilecek vezâ'ifi vardır.

Tahrişe ve binâenaleyh ıztırâba ma‘rûz kalan bir hüceyrenin hissedeceği veca‘dan cümle-i ‘asabiyye vâsıtasıyla bütün vücûd hisse-yâb-ı te'essür olur. Hüceyrelerin vazîfeleri ayrı olmakla berâber onların samîmiyet-i vahdet ve tesânüdüne asla halel gelmez…

(Engelmann) Hayât-ı hüceyreden bahs ederken: "Hüceyreler,diyor, hep birlikde yaşarlar fakat ayrı ayrı ölürler. Tıbkı cem‘iyyet-i beşeriye gibi…

İbrâhim Nâmi

(Şebâb; 2; s.35-37)

TİYATRO HAKKINDA MUSÂHABE

Sanatda Ahlâk

Aleksanyan Efendinin cinâyetleri modası geçmişdi. Tiyatro i'lânlarını tarîhî piyesler dolduruyordu.

Pâdişâhlarımızın kâffesi cânlanıyor, sahneden geçiyordu. Şanolarımızın her biri birer harb meydânı olmuşdu; üç buçuk 'asker bütün bir orduyu temsîl ediyor, sahnede seferler yapıyor, kal'eler feth ediyordu. Bunlar miyânında bârgîrine sağdan binen, Şehzade Cem'i uzun beyaz bir sakalla temsil eden san'atkârlar da çokdu. Bu masharalıklardan târîhimizin en büyük pâdişâhları, en parlak sahîfeleri kurtulamıyordu. Ve sonra halk çılgıncasına alkışlamak için sıralı sırasız, sahnede bir sancâğın görünüşünü, kâfî buluyordu. Tiyatrocuların çantaları dolmuş, burunları büyümüşdü. O esnâda (sultân ve vicdân) isminde bir fâci'a vücûda getirmişdim. Hayâtımın üç senesine mâl olan bu eser, Monakyan Efendiyi üç sanîye işgâl etdi. Muhterem üstâd eserimi hemân okumuyor, ne vakit i'âde edebileceğini de bildirmiyor, bilâkayd ve şart kendisine bırakdırsam ve tedkîk etdiği zamân iyi bulursa kabûl edebileceğini söylüyordu. Hâlbuki üç gün evvel tıbkı Monakyan Efendi gibi çürük bir vâ'dle elimden aldığı mütercem bir eseri san'atkârlarımızdan birisi kendi ismiyle neşr etmişdi. O zavâllı yazılarımı ben satın almışda tekrâr okumuşdum. Binâen-'aleyh pek haklı olan tereddüdümü Monakyan Efendi gördü ve sırtını döndü. Bu hâdise bana orada bulunan bir aktörü kazandırmışdı. Bu zât şehzâde başının akşâmki piyâsasında bana refâkat ederek şu ricâsını mutlaka kabûl etmekliği istiyordu:

—Hiç yorulmayacaksınız, muvaffakiyet dâ'imâ ilk darbededir. Bunun için birinci perdemi şöylece bir tashîh ve ikmâl edivereceksiniz.

—Fakat 'azîzim vaktim yok.

—Cânım kendi yazılarınızdaki gibi yorulmayınız. Siz de öyle bir kalem var ki bir sâ'atini benim için tashîh etseniz kâfîdir.

O gün bu zâtın birkaç meclisi ancak yazılmış olan târîhi piyesinin birinci perdesini tashîh ve ikmâl etdim. Ferdâsı günü tekmîl ikinci perdeyi yazdırmadan yakamı bırakmadı. Üçüncü perdeyi gûyâ o yazdı fakat ben tashîh etdim ya'nî yeniden yazdım. Dördüncü perdenin sonunu getiremediği için onu da ikmâle mecbûr kaldım.

Üç sene gözyaşlarımla işlediğim zavâllı piyesim okunmaya bile lâyık görülmediği halde bu üç günlük karalamam bir hafta zarfında prova bile edilmişdi. Bu garîbeyi bana muhayyel muharriri bildirdiği zamân:

—Recâ ederim kardeşim, dedim, i‘lâna falân isim koyma, çünkü ben onu yazarken evde birisi görmüşdü. Bi’t-tâb‘ bir mübeyyiz derekesine inmemek için kendisine hakîkati söylemeye mecbûr oldum.

Muhâtabım bu husûsda bana bol bol va‘d de ve te’minâtda bulundu. Sımsıkı tenbîh de etdi:

—Oynandığı gece eve uğrar sizi alırım. O hânımın da akrâbasını da‘vet ediniz. O gece vakit geçir, arkadaşım gelmiyordu. Sevgilimin eniştesini çantamın mevcûduyla ancak açdırabildiğim bir paradi locasına aldım. Kendilerini bütün oyun müddetince iknâ‘a çalışdım: Gecikdiğimiz için bütün localar tutulmuşdu, boş görünenlerin paraları verilmiş, sâhibleri gelmemişdi.

Oyun devâm etdikce ve en basît vesîlelerle alkışlandıkca, hiss-i kable’l-vukû‘ helecânımı tezyîd ediyordu. Sonuna doğru ayağa kalkarak:

—Vaktiyle çıkalım, sonra seyircilerin en sonuncusunu beklemeğe mecbûr oluruz dedim.

Bu garîb teklîfim münâkaşa edilirken korkduğuma uğradım. Müdhiş bir alkış içinde son perde indi ve: “mü’ellif, mü’ellif” sadâları yükseldi. ‘Aynı zamândan sâhte muharrir sahnede her tarafa reveranslar yağdırıyordu. Zavâllı ben misâfirlerimin müstehzi nazarları altında mücrimler gibi titriyordum. Ferdâsı günü ma’şûkam serzeniş ediyordu:

“Ben senin iktidârını bilmiyor mu idim ki başkasının eseriyle beni aldatdın. Kendinle berâber beni de enişteme ve ağabeğime karşı mahcûb bırakdın?!..”

“Sultân ve vicdân” elân tozlar içinde uyuyor. Fakat üç günlük ‘acîbe-i kalemiyyem her sen muharrir-i muhteremine bir çok paralar kazandırıyor.

Daloğlu Fu’âd

(Şebâb; 2; s.39- 40)

HİSSÎ HİKÂYELER:

Âtıf Behîc'in Jurnali

Habishâne-i 'Umûmî 14 Mayıs 1330

Bu sabâh hîc de alışmadığım ağır ve paslı bir kapının gıcırdılarıyla uyandığım; pek uzun süren dalgın bir uykunun ağır sersemlikleriyle gözlerimi açıb da kapkara bir ot minderin üstünde doğrulduğum zamân i'tirâf edeyim ki derin bir vakfe-i hayret geçirdim. Güneşsizlikden kararmış taşlarının esmer yaşlarla ağladığı bu duvarlar… Siyah demirlerinin esmer kırmızı lekeler kusduğu şu ihtiyâr kapı… Korkak ve muhteriz gölgelerin dar parmaklıklarından tiksinerek uzandığı şu yüksek ve küçük pencere… Nihâyet şu içi çıkmış yarım metre tûlundaki yağlı hasırla siyâh ve iğrenc samanları bütün köşelerinden lâübâliyâne fışkıran bu yatak… Nerede idim?

Porsuk bıyıkları kulaklarının ucunu gıdıklayan solgun ve mülevves bir gardiyan başucuma kalın ve siyah bir dilim ekmek bırakdığı zamân biraz kendimi topladım; dünün vekayi'î bir şimşek sür'atiyle- bir kurşun kitlesi gibi ağır- damağımdan birer birer geçdi. Son bakıyye-i mefrûşâtını bir hafta evvel Malta çarşısındaki Delâl Ahmed dûş-ı insâfına yükletdiğim zavâllı evim.. Defter-i kebîrinin son ve kara sahîfesinin deyn kısmını otuz sekiz bin üç yüz yedi guruşluk bir yekûn-ı iflâs ile kapatdığım zavâllı tüccârın kararan simâsı.. Kapılarından birer birer ma'îşet dilendiğim lâkayd ve müstehzî tüccâr hâneler... Muhteriz ve firâri köşesini dönerken sol elindeki yağlı defterini soğuk bir i'dâm karârı gibi sallayarak diğer eliyle köhne ve son boyun bağımın tersine çevrilmiş uclarını çeken Bakkal Anastaşi.. İçine bir bir hırsız gibi ancak gece ondan sonra girebildiğim evimin kapı aralığında her gün bir başka türlü numûnesini bulduğum alacaklı tezkireleri.. Hepsi hepsi hâtıramda cânlandı. Hele o son def'aki vak'a.. Ooh o büsbütün elîm idi: Delâl Ahmed'in, kara gözlerinde zekî bir tebessüm muvaffakiyetle elime sıkışdırdığı iki buçuk kağıdı– hiç gitmediğim için borcum olmayan- civârdaki bir aşcıya üç günde devretdikten sonra… Musluklarından kevser-i rahîk akan Terkos kumpanyasının iki gün âtıfet-i âlî-cenâbânesine ilticâya mecbûr kalınca…

Sefâlet.. Sefâlet..Sekene kânûnunun himâye- lütf-kârenesiyle icârına zamm olmadığı için içinden çıkamadığım bomboş evimin penceresinden- daha dün izmaritlerimi toplamak için çapkın bir mahalle çocuğu gibi arkamdan koşan- Anastaş'ın çırağı koltuğunda iki okka bembeyaz ekmekle geçerken gördükce.. Birkaç gün evvel fotinlerimi boyamak için simâsı, önündeki boya kutusunun gündelik çamurlarını yalayan boyacı çocuğunun sırtında kutusu; elinde yiyeceği ile nâzlı ve mağrûr geçdiğine şâhid oldukca… İçimde bir şey burkulur, boğazıma bir hıçkırık tıkanır, gözlerimi renksiz bir bulut örterdi…

Bakınız anlatayım: 325 tensikâtıyla kadro hâricine çıkıb da ‘adl ü ihsân hükûmetinin elime sıkışdırdığı bir mikdâr ikrâmiyeyi Karşı Yakanın sermâyesi bir kutu pudra ile bir keten fistana ihsâr eden kadınlarına tevdî‘ etdikten sonra..

Hayâtını harbden evvel zararsız bir kâr ile kararan nâmuslu ve orta hâlli manifaturacının yanına gitmişdim. Sâbık ittihad ve terfinin şekl-i hükümetini ta‘yîn ve takdîr ne kadar imkânsızsa benim dükkandaki şekl-i me’mûriyetimi de anlayabilmek o kadar kâbil değildi.. ‘Aynı zamânda hem sermâyedâr, hem kâtib, hem kalfa ve hem de çırakdım. Dükkân sâhibinin dışarıda bulunduğu dakîkalarda vakûr ve mültefit bir sermâyedâr, ‘avdetinde mû-şikâf ve müdekkik bir kâtib, dükkâna yeni bir çırak alındığı gün ihtirâm-kâr ve pür-şitâb bir kalfa, çırağın fesi ile berâber başını alıb gittiği devrelerde halîm ve mütevâz‘ı bir çırak olurdum. Bununla berâber akşâm üstü yevmiye defterinin memnûniyet bahş muvâzenesi defter-i kebîre geçirib de dükkânın son kepengini indirdiğim zamân zevkime pâyân olunmazdı. İçimde bir inşirâh, gözlerimde bir neş’e, etvârımda gitdikce gencleşen bir çâlâkî ile evime döner, müsterîh ve memnûn yaşardım..

Fakat harb her şey’i berbâd etdi: Senelerle dâ’irenin loş ve küflü köşelerinde bulamadığım sükûnetim alt üst oldu. Cebheden cebheye koşan zavâllı ordular gibi ben de heycândan heycâna, ıztırâbdan ıztırâba düştüm. Yavaş yavaş dükkân sükûn mu‘tâdını, sermâyedâr simâ-yı beşûşını gâ’ib etdi. Yeni mâl gelmiyor, tüccâr kredi vermiyor, tavanlara yükselen basmalar, kutular birer birer eriyordu..

Nihâyet bir gün oldu ki bunlar da bitti. Onlar bitdikce her şey her şey yükseldi, ‘Acemi bir nefer gibi yalnız yerinde sayan bizim ma‘âş idi.

Şimdi artık ekmeğimi güçlükle tedârik edebiliyorum, moratoryumun henûz kapısından içeri girmediği bakkal Anastaşa’ın dükkânından yan çiziyordum. Nihâyet felâket geldi, çattı. Ba‘z yerlerden pek büyük müşkülât ile tedârik edebildiği kredilerin te’mîn etdiği eşyâyı satarak ‘âilesini ancâk doyurur iken bizim dükkân sâhibi ilk mütâreke ile birlikde ittihad siyâseti gibi i‘lân-ı iflâs etdi.

Başvurmadığım ticârethâne, kapısını çalmadığım dost, alacağını bir ferdâ-yı meşkûke bırakmadığım aşcı kalmadı. Senelerle, bîk ihtimâm ve bîk zevk ile dane dane topladığım ev eşyâm yük yük Delâl Ahmed’in sırtına nakl-i tâbi’iyyet etdi. Nihâyet bir gün oldu ki bunlar da bitdi: Aç kaldım.

***

Dün akşâm üstü idi, iftârını bir bardak Terkos suyu ile yaptığım savm mecbûriyetin ikinci günü idi: bulutlu ve esmer bir hevâ muhîtâtı zamânından evvel karanlıklarla doldurmuş, hafif bir yağmur karşıki evin haftalardan biri ihmâl edilen tozlarını kirli

çizgilerle yıkamıştı. O kadar za'îf düşmüş ve o kadar bî-mecâl idim ki ayakda durabilmek, dışarıdan geçecek kim bilir belki şimdiye kadar dolandırılmamış bir yeni dost simâyı görebilmek için ellerimle pencereye yapışmış, alnımı nemli câmda soğutarak düşünmeye, ümîd etmeye çalışıyordum. Gözlerimde duman, karnımda iki günlük açlığın ıztırâb ve ocağı vardı. Yerden esmer ve belirsiz bir gölge köşeyi döndü, kalbim son bir belki ile harekete geldi. Gözlerimi dikdim son bir kuvvetle parmaklarımın ucuna basarak biraz daha yükseldim. Ah... Bu bizim Anastaş'ın çırağı idi. Her zamânki gibi koluna iki okka ekmek sıkışdırmış lâkayd ve memnûn.. Ebleh gözlerini kimsesiz pencerelerde dolaşdıra dolaşdıra gidiyordu. Birden nasıl oldu bilmem bir fikir bir şimşek gibi beynimi yakdı; sür'atle pencereden ayrıldım; deli gibi yuvarlana yuvarlana merdivenleri indim; dışarıya fırladım. Yapmak istediğim şey' ben de ta'yîn etmemiştim. Bir şey.. Düşünmediğim bir şey'e doğru sevk ediyordu.

Yağmur hafif hafif yağıyordu. Sokakda hiç kimseler yokdu. Bütün kuvvetimi bacaklarıma topladım, fevkü'l-beşer bir gayret sarfı ile koşmaya başladım. Anastaşi'n çırağı elli adım ileride, gitdikce koyulaşıb gâib olan bir gölge hâlinde sâkin ve abdâl ilerliyordu. Biraz daha ilerde, tam aşağıki sokağın köşesinde kendisine yetişdim. Durduğum zamân buraya kadar, bu çocuğun arkasından niçin koşmuş olduğumu düşündüm. Fakat bunu ta'yînine imkân kalmamışdı. Çocuk birden arkasını döndü, ve gözlerim koltuğunun altındaki ekmeklere ilişince… Ooh artık bilmiyorum nasıl, ve ne cesâretle yapdım. İlk hareketim ekmeğin üstüne atılmak ve sonra da ancâk vahşîlerde görülebilecek bir hırsla onu ağzıma götürmek oldu. Bunu müte'âkib bir feryâd işitdim. Anastaş'ın çırağı üzerime atılmış ekmeği ağzımdan almaya çalışıyordu. Ben bir elimle müdâfa'aya uğraşıyor, ekmeğe sımsıkı sarılan diğer elimi ağzımdan ayırmıyordum. O dakîka hîç, hîç bir şey düşünebilmiş olduğumu hatırlayamıyorum. Nihâyet ikimiz de çamurlara yuvarlandık. Şimdi artık bu bir mücâdele değil, çamurlar içinde alt alta, üst üste bir boğuşma idi. Anastaş'ın çırağı bir tarafdan boğuşuyor, diğer tarafdan fırsat buldukca küfür ederek bağırıyordu. Ne kadar zamân sonra bilmiyordum evlerinden çıkan bir iki komşu ile bir polis mahal-i vak'aya geldikleri zamân ben ekmeği belki de yarım etmiş, çırağın yüzünü tırmıklamış, gâlibâ burnunu da kanatmıştım.

***

20 Temmuz 1330

Dün ilk def'a olarak teşrîfât-ı mahsûsa ile müstantikin huzûruna götürüldüm. İfâde-i evveliyem alındı. Verdiğim ifâde yukarıdaki îzâhâtıme yeni bir şey' ilâve etmediği için burada tekrâr lüzûm görmüyorum.

***

30 Ağustos 1330

Bu gün tekrâr çağrıldım. Müstantik değişmişti. Muhâkememin yakınında icrâ edileceğini ‘avdetimde teblîğ etdiler.

28 Eylül 1330

Bu sabâh muhâkemem hitâma erdi. Habishâne de geçirdiğim müddetin cezâ-yı kâfi ‘adî ile tahliyeye karâr verildi.

Müstensihi: Hamdi Nüzhet

(Şebâb; 2; s.41- 44)

‘ALENÎ MEKTUBLAR:

Saltanat-ı İfâdesine meftûn olduğum Selâha’d-dîn Enîs Beye

‘Azîzim Selâha’d-dîn Bey

‘Aşk rûha ve kalbe hitâb ve her insân ma‘şûkasına ancak ve münhasıran sitem ve serzenişle ‘itâb eder. Bu sebebden “Dayak” gibi maddi bir vâsıta-yı ezâ ile rûhu ve kalbi teshîr ve tenbîh eylemek muhâl ve müstesnâdır. İşte “ Öyle kadınlar bilirim ki” dediğiniz kâfile-i nisâda, bu istisnâ dâiresinde mahsûr kalan birkaç sefîle olsa gerek. Narîn ve nadîde bir abideyi yıkan ve çökerten eller ne kadar hâ’in ve tahrîb-kâr ise bir kadın vücûdunu da yerde sürükleyen eyâdi-i zükûr o derece zâlim ve günahkârdır. İnsân bir çimene bir çiçeğe bile basarken tereddüd ve telehhüf duyar. Sizin yüksek ve hassâs rûhunuz tabî‘atın bu en güzel eserini ayaklar altında görmekden mete’ezzî olmaz mı? Şah eserler tahrîb ve izâle olmakdan ziyâde sezâ-vâr-ı tekrîm ve muhâfazadırlar.

Tabî‘atın üstâd-ı bedâyi‘i bütün kudret-i îcâdını sarf ederek bu zî-rûh levhayı, kadını meydâna getirmiş ve onu ‘aşk, emel sevda ve hülyâ ile tezyîn ve tezhîb eylemişdir. Bu sebebden eğer biz de zahmeti ve san‘atı takdîr edenlerden isek kadınları yumruklarımız altında makhûr ve perişân değil, kollarımız altında makhûr ve perişân değil, kollarımız üstünde mağrûr ve muhterem yaşatmalıyız. Eğer kadın bir az fazla mütehassıs ve mütecessis, bir az ziyâdece hod-bîn ve hud‘a-kâr ise şu kabâhatlerini sahne-i fenâ üzerinde kadına tahmîl edilen rolün îcâbâtında daha doğrusu yaradılışında aramalıdır. Şu hâlde kusûr-ı hilkât nakîsa-ı mahlûk olur mu? Kadınların peşinden koşmaklığımız ise yalnız teskîn-i ihtirâs kasdıyla değil, muttarid ve münferid hayâtımızda onların mevcûdiyet-i nisviyyeleri ile husûl-ı tebeddül, muzlim ve sehâb-âlûd geçen günlerimizde onların şa‘şa‘a-yı hüsnleriyle peydâ-yı tenevvür içindir, birbirimizle didinme ve dalaşmamızı da bu iki gâyeye vusûlde ihrâz-ı tekaddüm ve tefevvuk için aramızda tahassul eden rekâbetde aramalıdır. Hele bilmem ki dayak neden şâyân-ı tebcîl olsun, onun ten ve bedende ‘alâ’im-i te’ezzi ve ihmirâr, rûhda ise daha derîn bir infi‘âl ve iğbirâr bırakmakdan başka ne fâ’idesi var. Dayakla yola getirdiğinize kâni‘ bulunduğunuz bir kadın size ithâf-ı buse için dudaklarını uzatırken bunların arkasında dişlerini gıcırdatdığını duymayacak mısınız? Siz bu kadar sâf-dîl misiniz. ‘Arz-ı hürmet

25 Temmuz 336

Sâlih Fu’ad

(Şebâb; 2; s.46-47)

Üçüncü Sayı

Canî Gözler

‘Aşkı temsîl ediyormuş dediler
O siyâh gözlü bedî‘i genc kız.
‘Aşkı bilmem ki ne sûretle diler
‘Âlem-i ufka doğan bir yıldız…

O derin gözlere meftûn olmuş
‘Aşk ü sevdâya tapan çok erler
Nice gencler yine mecnûn olmuş
O nazarlarda rehâ bekler…

Ye’s-i hicrânla yanan kalblerde
Yaşayan şimdi o gözler yalnız.
Kimsenin görmedi bir yerde
Ağlıyor hasta gönüller cânsız.

Ey güzel gözlü, fakat pek mağrûr
Kanlı bir ‘aşkı mümessil genç kız!
Bil ki bir gün sana hep zulmet olur
Şimdi dîdende gülen yıldız..

Mîrgün
Fatîn Tevfîk
(Şebâb; 3; s. 51)

DEFTER-İ HÂTIRATIMDAN: 1

—K…. ye—

Keman Sesi

Mehtâbın yolumuza dökdüğü solgun parıltılar arasında dolaşıyordum.. Müfekkirem yorgun, zihnim perişân, dalgın yürürken rûhumun susmuş rübâbını ince bir ses tırmaladı, uyandım…

İşte bu ses kemanın sesiydi…

İnce ve nâzik parmaklarının sürdüğü yay, teller üzerinde titremiyor, sanki o hassâs rûhun bu ufak kutu içinden çırpınıyor, ağlıyor, inliyordu..

Dakîkalarca beni teshîr etdin. Rûhum uyudu, hissim uyudu, cismim uyudu: Bu lezîz sâniyeler ne kadar sürdü bilmiyorum. Birden bire susdun.. Beyaz mendilimi kararmış gözlerime kapatdım, hıçkırdım, duyulmakdan korkarak eve doğru koşdum… Hemân yatağıma gömüldüm.. O ince ve rûh-nevâz feryâd hâlâ kulaklarımda uğulduyor…

***

Sabâh oldu.. Hâlâ kulaklarım uğulduyordu. Sen ey ilhâmımın menba‘ı semâvi mahlûk!..

Niçin böyle ağlıyor, neden böyle inliyorsun? Milletimizin, vatanımızın mâtemini mi terennüm ediyorsun?

Şu elîm ve za‘îf karşısından kara kalemim, sevdiğini beyaz kâğıdları çılgın rûhumdan kopan kîn fırtınalarıyla kirletirken senin, esîrden daha latîf hassâs rûhumun teller ucunda- sevgili vatanım ma‘zûr milletim- diye mi çırpınıyor?!

İşte ben dün gece böyle ma‘sûm hisler içinde yüzdüm. Başka türlü düşünemedim.

Allahım! İnce ve hassâs rûhumuz birbirine ne kadar da yakındı. Bir de buna sevindim, hem de çılgıncasına sevindim…

Kadıköy

Fahre’d-dîn ‘Osmân

(Şebâb; 3; s. 52)

Edebiyât-ı Cedîdeye Doğru -3-

Hâlid Ziyâ ile bu dostluk Edebîyât-ı Cedîde'nin te'essüs etdiği 1312 senesine kadar her gün daha çoğalan bir samimiyet ile devâm etdi. Bu esnâda, "On dördüncü Asrın Türk Muharrirleri" ismiyle bir tercüme-i hâl ve tenkîd külliyâtı tertîb ve neşr eden İsmâ'il Hakkı Beyle 'Andelîb ve Zeki Megamiz ve ba'z arkadaşları kitâbcı Karabet'in evvelce mekteb çocuklarına mahsûs olarak neşr etmek üzere imtiyâzını aldığı "Mekteb" risâlesini tevsi' ederek edebî ve 'ilmî bir mecmû'a neşrine başlamışlar idi.. Bu mecmû'a için Hâlid Ziyâ'ya da mürâca'at olunarak dâhil-i ihtisâsı olan Avrupa Edebîyâtlarına dâ'ir makâleler yazması itlimâs olunmuş ve üstâdın bu teklîfi kabûl evvelce İzmir'de büyük bir Târîh-i 'Umûmiyye-i Edebîyât teşkîl etmek üzere hâzırladığı " Sanskrit Edebîyâtı" hakkında birkaç makâlesi mecmû'acaneşr olunmuş ise de bunlar hakkında bir jurnal verilib kendisi Zabtiyye Nezâretine celb olunarak uzun bir istintâka dûçâr olduğu için büyük bir ye'se kapılarak bir daha eline kalem almamağa karâr verdi.

Fakat hakîkaten edîb olarak doğmuş müştâk-ı hüsn ü kemâl rûhlar için her hangi bir sebeble edebîyâta karşı gösterilen bu kabîl-i istiğnâlar kadar muvakkat ve zâ'il ne olabilir?.. Bu cümleden olarak bu esnâda bir gün kendisini ziyâretimde, yine pür-hummâ buldum. Lamartin'in neşr edilmesi mukarrer ba'z eserlerine 'ilâve edilmek üzere kendisinden büyük şâ'ir hakkında bir makâle istemişler, evde kabûl edib makâleyi hâzırlamış idi. Bu makâle kısmen bilâhire mâvi ve siyâhın ilk sahîfelerindeki mavî gece tafsîlâtı arasına idhâl edilmiş, en hâr ü mültehib bir galeyân-ı şi'rden 'ibâret idi.

Hâlid Ziyâ, benim yazılarımı sade şi'rden 'ibâret bularak, buna i'tirâz eder, bu kadar fazla şi'irin kâri'i yoracağını, gözleri kamaşdırıb bıkdıracağını söyler, fakat kalemi eline alınca, 'aynı kusûrdan kendisini de vâriste kalamaz idi. Bir gün yine söz arasında: "Biz bir şey yazarken, iyice bir gurûb yahûd parlak bir mehtâb tasvîri yaparsak, kendimizi muvaffak olmuş, ve büyük bir şey yapmış addederiz; hâlbûki meselâ Dode'nin, yâhûd Maupassant'ın eserlerinde böyle tasvîrler hiç yok gibidir de yine hayât ve ihtirâs kaynar. Demek ki hakîkî edebîyât böyle kelime cümle oyunları yapmak değil, esere hayât ve rûh koymakdır!" demişdi. İşte bu sözlere rağmen Lamartin'in makâlesi sade bir feyezân-ı şi'r ve garâmdan mürekkeb idi. Vâk'â Lamartin'in eserlerinden bahs edilirken mebzûl şi'r koymak pek nâ-bemehâl bir şey değilse de, makâle yine biraz fazlaca şi'rle âlûde idi. Bunu kendisi de teslîm ederek bu makâleyi neşr etmedi.

O zamânlarda onun benim yazılarıma başlıca i'tirâzı, bu fazla şi'r kusûruyla bir de fazla yenilik idi. Bunu kendi hesâbına değil, kâr'iler tarafından dermeyân edilmesi melhûz bir i'tirâz olarak tekrâr ederdi. Yenilik dediği bu şeyler, tarafımdan 'ankasdin bir yenilik

yapmış olayım diye bi'l-iltizâm yapılmış şeyler olmayıb, şikâyet etdiği fazla şi'r gibi, bî-şu'ûrâne fezeyân eden tecelliyât-ı şahsîyetden 'ibâret idi. Bunu kendisi de kendisi de takdîr ettiği için bana da'imâ: " Anlaşılmayacaksın…" derdi. Onun için, bir san'atkâr hayâtına 'âid en fecî' iki ihtimâl vardı: Anlaşılmamak bir, sukûtunun farkında olmayıb tevlîd eden eserde devâm etmek iki!.. Ve yalvardı. "Şâyed benim için bu hâl tahakkuk ederse bana haber vermelisin!" der idi, hâlbûki hayât-ı san'atda, bâ-husûs bu bed-baht memleketde olduğu gibi, bu gibi mukaddesâtın cücelerin hırs ve hasedine ma'rûz ve açık kaldığı böyle 'âdî muhîtlerde, bir san'atkâr için gerek kendisi, gerek arkadaşları hakkında sâlim fikir peydâ ederek bunu açıkca beyân etmek imkânı kalıyor mu?.. Hakîkat, 'umûmun cehâlet ve lâkaydisi içinde mütenâkız, ma'kûs iddi'âlar arasında, eriye eriye gâ'ib oluyor ve fikr-i 'azîm bir cidâl ve teşevvüş ile karışarak selâmet-i muhâkeme mahv oluyor!

***

Bu esnâda ben bahriye mektebinde tahsîlimi ikmâl ederek mülâzım-ı sânî rüstbesiyle çıkmış, Mehmed Salîm fırkateyninde ta'lîm görmek üzere Girid'e, Suda limanına gitmiş, sekiz ay kadar orada kaldıkdan sonra me'zûnen İstanbul'a 'avdet etmiş idim. Burada mez'un iken, Almanya'da Kiel Kanalı'nın resm-i güşâdında hâzır bulunmak için orada toplanacak beyne'l-milel donanmaya iltihâk etmek üzere sevk olunan "Fu'ad" vapuruyla bahren Almanya'ya hareket etmiş idim. Evvelâ Girid'de sekiz aylık ikâmetim esnâsında elli altmış cild müntahab eser okumuş bi'l-hassâ Almanya seferi esnâsında gerek geçirdiğimiz Hamburg, Portsmouth, Brest, Messinâ gibi Avrupa Limanları, gerek kanala girerken geçirdiğimiz "Elbe" Bahri'nin ve kanalın iki sâhilindeki mehâsin-i tabîiyye ve sunîye ve resm-i güşâd merâsiminde rast geldiğim parlak hayâtın te'sîr-i câzibesiyle şedîd, iltihâb-ı emel ile galeyân etmiş idim. Bu okuduğum yüksek eserlerin, gördüğüm nefîs hayâtın, meftûn-ı mehâsin bir rûh üzerinde hâsıl edeceği te'sîrin taht-ı tazyîkinde idim. Almanya'dan 'avdetde yine Girid'de sekiz ay daha geçirdim.

Bu ikinci ikâmet esnâsında, bu te'sîrin altında olarak, birçok yazılar yazdım ki, bunlardan bu gün birkaç küçük hikâye ile, yalnız "Garâm-ı Şebâb" ve "Uzakdan" hikâyelerim kalmışdır. Bu gün ayrı iki eser olan bu hikâyeler evvelce bir tek hikâye idi. Bunun böyle iki kısma tefrîkini Hâlid Ziyâ tensîb etmişdi. Bunun sebebi ise münâsebet garâm-ı şebâbdaki tarzda başlayan "Uzakdan" hikâyesinde yazıldığı sûretde gayr-ı meşrû' bir sûretde adam ederek öyle bitiyor idi. Hâlid Ziyâ'nın ba'zen olduğu gibi yine ahlâk-perestliği gâlib gelerek, bu pâk 'aşkı böyle mülevves bir netîce ile kirletmeyib, ma'sûm bir vak'a ile bitirmekliğimi tavsiye etmişdi ki, işte Garâm-ı Şebâb'ın bu günkü netîcesi bu tavsiyenin mahsûlüdür.

Garâm-ı Şebâb üstâdın tavsiyesi üzere ikmâl edildiği vakit, “Bunu İkdâm’a götürelim!” dedi; ve bir gün eseri hâmilen ikimiz berâberce İkdâm Matba‘asına gidib Cevdet Bey’i gördük. Hâlid Ziyâ beni uzun uzun tavsiye ederek, eserimin neşri için İkdâm’ın delâletini recâ etdi ve “Eser sizindir, ona tasarruf ediniz!” diyerek kendisine teslîm etdik.

Üç gün sonra (bir ramazâna musâdif etdi) Şehzâdebaşı’nda Kâzım’ın kırâ’athânesinde bir gece oturuyordum, Cevdet Bey’de orada idi, uzakdan selâmlaşdık. Biraz sonra Cevdet Bey kalkarak yanıma geldi, ve “ ‘azîzim, eseriniz okudum, pek mükemmel… Neşri için görüşmek üzere bana gazeteye gelir misiniz? dedi. İki gün sonra Cevdet Beyi ziyâret etdim. Beni görünce gülerek: “Eseriniz neşr olunacak… Fakat bir şartla!.. Vavları fedâ edeceksiniz!” dedi. Cevdet Bey’in vavları dediği, ba‘z cümle başlarında o zamana kadar Türkce’de kullanılmayan bir şive ile yazdığım vavlar idi. Bilâhere Servet-i Fünûndaki, uzun müddet mevzu‘-ı bahs olan bu vavlardan bana en evvel yine Hâlid Ziyâ bahs etmişdi. Evvelki makâlemde yazdığım vechle “Düşmüş” hikâyesinde Hizmet Gazetesine derc edib gönderdiği vakit yazdığı mehtûbda üstâd; “eser pek mü’essir, pek güzel… Yalnız korkarım ki vavlar biraz fazlaca…” demişdi. Hâlbuki ben bunları haberim olmadan, bir sevk-i tabî‘i ile gibi yazmakda olduğum için, bu ihtârları anlamıyor ve hayret ediyordum. Sonraları, edebîyât-ı cedîdenin harâretli muhârebelerinde, muhâlif mecmû‘alar, bilhâssa şifâhi mu‘terizler bu vavlardan o kadar çok bahs etdiler ki, bir gün Câhid hiddetlenerek: “Bir hikâye yazacağım, ve, vavla başlatacağım…” dediği gibi bana verdiği “Hayât-ı Muhayyel” eserinin ilk sahîfesine “Ra’uf’a diye yazmışdı. Fakat evvelâ o kadar dûçâr-ı i‘tirâz olan vavcıklar yavaş yavaş lisânda yerleşiyor, tek tük başkalarının yazılarında da görünerek i’tirâzlar kuvvetini gâib ediyor idi. Bir gün Kemâl-zâde ‘Alî Ekrem Beyle konuşurken, yine tarafından dermeyân edilen i‘tirâza mukâbele ile vavlarımı müdâfa‘a ediyor ve bunların yavaş yavaş kabûl edildiğini söylüyordum; o zamân mu‘ârızım: “Sen o kabûl edenlere bakma… Onlar câde’l-muharrirler!.. Bak Fikret şimdiye kadar hiç kullandı mı?” dedi. Vâk‘â Fikret mübâhaselerinde vavları kabûl ediyor idiyse de o güne kadar eserlerinde hiç kullanmamışdı. Bunu hemân Fikret’e nakl ve ihtâr etdim, o hafta yazdığı yeni bir şi‘rinde o da bir vav kullanarak, bunun şâyân-ı kabûl olduğunu i‘lân etmiş oldu.

Fakat Cevdet Bey’in vavlara i‘tirâz etdiği zamân, ben müdâfa‘a için pek yalnız kalacağımdan, onları zarûri fedâ etdim; ve eserim bütün vavlardan traş edilerek tefrika edildi.

Bu esnâda Hâlid Ziyâ, birkaç sene evvel başladığı piyanosunda oldukca terakkî etmiş, son zamânlarda operalara merâk sarmışdı. Hemân her gece Tepebaşı yazlık tiyatrosunda oynanan İtalyan opera kumpanyasına giderdi. Cavalleria Rusticana'nın en muvaffakiyetli zamânına râst geldiği için iki akşâmda bir bu oyun oynanır idi, Hâlid Ziyâ'nın bu oyun hakkında tuhaf bir fıkrası vardır ki üstâdın tabîatına da'ir hoş bir fikir vereceği cihetle burada anlatmak istiyorum: Bir akşâm yine Nişantaşı'ndaki evinden çıkıb operaya gitmek için 'Osmân Beyden Tramvaya bindiği vakit, komşularından Şûra-yı devlet a'zasından bir Suriyelinin de tramvaya bindiğini ve yanına geldiğini görür. Adam sırıtarak nereye gittiğini sorar, Hâlid Ziyâ operaya gittiğini söyleyince Suriyeli de kendinden ayrılmamak için berâber geleceğini bildirir; bu felâket haberini alınca Hâlid Ziyâ "Eyvah!" eder; çünkü üstâdın böyle 'asabiyyetleri sinirlilikleri vardır? Öyle ki, bu gibi hâdiselerle sükûnetin, eğlencesinin ihlâl edilmesi hiçbir vechle râzı olamaz, ve buna mani' olmak için evvelden tedbirler, ihtiyâtlar ittihâzına ehemmiyet verir; mu'acciz Suriyelinin bu gece kendisine böyle takılıb tiyatroda râhat vermeyeceğini, su'alleriyle, lakırdılarıyla zevkini berbad edeceğini düşünerek kurtulmak için ne yapsam diye çare arar. Nihâyet tiyatroda râhat kalamak için evvela. Cavalleria Rusticana isminin ma'nâsını îzâh eder, bunun İtalyanca "Dağlı Mu'âşakası" demek olub, oyunda İtalyada köylü ve dağlılar arasında geçen bir vak'a tasvîr olunduğunu ve tafsîlâtı uzun uzun îzâh eder. Suriyeli derin derin dinleyerek anladığını işrâb eder.

Tiyatroda, tabî'î yan yana otururlar; oyun başlar, Suriyeli evvelen sükût ile dinler, fakat oyunun en nefîs parçası olan Turiddu ile Santuzza'nın Çiça'nın düetinde, bütün seyircilerin mûsikinin verdiği gaşy içinde nefes almakdan ictinâb etdikleri en nâzik, en mühim anda Suriyeli Efendi Hâlid Ziyâ'nın kulağına şu su'ali îrâd eder:

—Pek Efendi…..Iıı... Cavalleria hangisi, Rusticana hangisi…

Mehmed Ra'uf

(Şebâb; 3; s. 53- 57)

Emil Zola ve Naturalizm -1-

Realistler- istihsâl etdikleri netâyicin- on dokuzuncu ‘asrın rebî‘-i ahîrinde iflâs etdiğini görmek felâketine dûçâr oldular..

Bunun yerine yeni bir mekteb teşekkül etdi: ‘Acabâ başda müessis-i mekteb olan Emil Zola dâhil olduğu hâlde bu mekteb-i edebî sâliklerinin maksad-ı programı ne idi? Bunlar, tabî‘ati terâsim etmek ve hikâyelerinde kuyûd-ı fenniyeyi tatbîk etmek istiyorlardı.

Mösyö Zola roman için müşâhedeyi kâfi görmeyerek hayât-ı beşeri tıbkı hikmet veya kimya mutâla‘a eder gibi tecârib ile tedkîk ve mütâla‘a etmek istiyordu.

Halbûki ne Emil Zola ve ne de bunun livâ-yı teceddüdi altında toplanan naturalistler bu kavâ‘idi tatbîk edemediler. Çocukcasına işâ‘a ve teşrîh teşrîh olunan bu kabîl formüller gâyet basit bir ‘akîdeyi saklarlar, naturalistlerin nokta-ı nazarına Zola, “Oeuvre” ismindeki kitâbında tercümân oluyor. Mü’ellif burada insanı olduğu gibi mutâla’a etmelidir. Çünkü insân metafizik bir kukla değil, “Muhîti ile ‘alâkadar, bütün a‘zâsının hareketi ile ifâ-yı vazîfe eden bir mahlûkdur. Her şeyden evvel fizyolojist olalım!” diyor.

Naturalizim komprime hâline getirilmiş esâslı nazariyesi de bundan ‘ibâretdir. Zola kendi efkâr ve tahayyülâtını gâyet vâsi‘ bir küll Ensemle ile tarsîm etmek istiyordu.

Yirmiyi mütecâviz iri cildleri “İkinci İmparatorluk zamânında bir ‘âilenin târîh-i tabî‘i ve ictimâ‘isi” ni îzâh ediyor ve bu büyük koleksiyona ‘ünvân-ı ‘umûmi olarak mevzû‘-ı bahs ‘âilenin Les Rougon- Maquart ismini bahş ediyordu.

Bilâ-tereddüd iddi‘â olunabilirkki yirmi beş sene devâm eden hayât-ı mesâ‘isi az çok muvaffakiyetleri hâvi olmakla berâber Zola’yı takdîr edenler pek az oldu.

Mu‘arızlarının pek muhakkak olarak sordukları gibi, Zola’nın iddi‘a etdiği hakîkat ‘acabâ yazmış olduğu roman yığınının neresinde bulunuyor?!..

Mösyö Zola İkinci İmparatorluğu bir çerçeve içinde neşr ederek onun ortasında Prusya buhrânı ile üçüncü cumhuriyetin ‘amele hayâtı idhâl ediyordu… Fakat mes’ele bundan ‘ibâretdir. Çünkü mahâfil-i husûsiye kat‘iyyen mutâla‘a ve tedkîk olunmuyor. Zola burada birkaç anket ile iktifâ ediliyor. Ba‘dehû ma‘den ‘ameleleri ile şimendifer mesâ‘isine geçiyor.

Kıymeti Fransa’da pek geç takdîr olunan Flaubert bu mesâ’il için seneler tahsîs etmişdi. Hâlbu ki Zola için bunlar birkaç haftalık bir mes’eleden ‘ibâret kalıyor!.. Bu kadar vâsi‘ ve tedkîki güç olan hayâtın, birkaç haftalık netice-i tedkîki şübhesiz pek hafîf bir hakîkati ihtivâ edebilir. Cemi‘yetlerden ferdlere teveccüh olunan bu ‘adese-i tedkîk yine hiç şübhesiz ‘aynı hatâyı tekrâr etmekden başka bir şey yapamaz. Emil Zola’nın fikrince bütün ‘ameleler alkolik, kaba ve idrâksiz hayvânlar, köylüler cânî, ve burjuvalar hiçbir

endişe-i fikirler ‘alâkadâr olmayan bir şey değildir. Zola böyle bir cem‘iyyeti nerede gördü? Ve bu kadar basît ve ‘âdî “kahramân”lar romanlarından başka nerede bulunabilir?..

Bunlar kendisinin zannettiği gibi tabî‘atde değil ancak hayâlhânesinde husûle gelmiş garîb ve ‘acîb karikatürlerdir.

Zola bütün efkârını mütehevvir bir materyalist gibi fizyoloji ve verâset Kânûnları ile isbâta uğraşır. Bunlar fen sâahifesibde bir şey’e delâlet etmekle berâber “Ahlâkiyyat” dan mutlakiyyet tahtında mevzu‘-ı bahs olamazlar. İddiâ‘ olunabilir ki Zola insânların ancak hayvânî kısımlarını isbât etmekle uğramışdır. O derece ki mensûb olduğu cem‘iyyet-i beşeriyyenin ceht psikolojisini düşünmek bile istemiyor. Bütün psikologlar Emil Zola’nın kendi ta‘bîriyle ve hakîkate ihânet eden bir gürûh insânlardır.

Ba‘z münekkidler Germinal mü’ellifini bir nev‘ romantik ‘ad ediyorlar. Ba’zıları da eşyâ-yı hâriciyyeyi husûsî rü’yetle müşâhede eden bir “Visionnaire” gibi tekakkî ederler. Bütün hayâlâtını, romanlarda bir kuvvetle teşahhus etdirerek otlayan vahşi bir hayvân gibi gösterir. Bu ise bir dereceye kadar doğrudur.

Zola’nın kudretini tasdîk edenler olduğu gibi romanlarını ve sâhte nazariyelerini lisân-ı nefretle yâd edenler de pek çokdur. Ez-cümle Mösyö Lèvro naturalizme ‘âid bir tenkîdinde:

“Mösyö Zola’nın diyor, bütün müşâhedâtı sun‘îdir. Onlarda hiçbir zerre-i hakîkat bulunmaz. Mevzû‘âtını hep basît tabakadan intihâb eder ve intihâb etdiği insânların ancak bir kısmını tersîm eder.”

Zola’nın kuyûd-ı ahlâkıyeye menâfî ve pek fenâ kelimelerle mâlâmâl romanları halkdan bir kısmının mahzûziyetini mucib oldu. Fakat netice i‘tibârıyla bütün bu tezâhürât Ephémére bir muvaffakiyetten başka bir şey olamadı.

Fi’l-hakîka naturalizmin bed-baht müessesi de son günlerinde âsârının zevâl, inhitâtını tesîs etdiği mekteb-i edebînin iflâs elemini temâşâ etmek felâketinden kurtulmadı.

Fındıklı 3 Ağustos 1336

‘Âlî Nejâd

(Şebâb; 3; s. 56- 58)

Nesl-i Cedîde İ‘tilâ Yollarından:

Mâzî, Hâl, İstikbâl

İnsân düşünür, her şey düşünür. Fakat evvel-be- evvel bu düşüncesi hayâtına merbût olur. İnsân hayâtını düşününce bunun muhâfazası kaydında bulununca önünde bir atî açılır. Atinin bir geçmişi vardır. Sonra ikisinin ikisinin ortasında insânın düşündüğü dakîka, hâl mevcûddur. İşte zamân bu sûretle doğmuştur. İnsân geçmiş zamânda saâdet görmüş, hâlde ıztırâb ve sefâlet içinde pûyan bulunmuş olur. Geçmişdeki saâdeti tekrâr elde edebilmek ve hâldeki sefâletden kurtulmak insân için bir lâzıme-i mevcûdiyetidir. Bunun içindir ki geçmiş hâl, gelecek gibi üç mühim edvârı kucaklayan hayât-ı tahammüliye-i beşerin tahlîlindeki bunların refâh ve sa‘âdetimiz, felâketimiz üzerinde pek büyük te’sîrleri görülür.

Bir daha ‘avdet etmemek üzere bizden mütevâliyen uzaklaşan ve her an iftirâkında ‘ömrümüzden bir parça koparıb alan mâzî düşünürken, söylenirken artık ebediyete karışmış bir silsile-i hayâtdır. Fakat onun içinde neler, neler vardır. Ne hâtıralar medfûndur. Bu gün bizi yaşatan bütün ma‘neviyât, bütün maddiyât, dimâğlarımızı kaplayan, kanımızda kaynayan bütün rûhiyyât, mi‘demizdeki gıdâlar, üstümüzdeki elbisemiz, cebimizdeki şeylere varıncaya kadar bütün mevcûdiyetimiz sıhhatimiz, marazımız, şetâretimiz, kederimiz hep mâzînin yâdigârıdır. Biz bu gün mâzînin mîrâscusuyız. O bizim mûrisimizdir. Eğer mâzî bize lütf etmiş ise, daha doğrusu biz ondan lâyıkıyla istifâde ederek lütfunu iktitâf eylemiş isek bu gün mes‘ûduz. Yok istifâde edememiş isek bed-baht ve makhûruz. Mâzî geri dönsün istifâde edelim der isek bu da muhâldir yalnız mâzînin saâdet ve felâketinden istifâde edebiliriz ki bu da dâ’imâ onu düşünmekle olur.

Tefekkür-i mâzî, insânın en büyük rehber-i hayâtıdır. Onu lâyıki ile düşünmek ondan ders almak, onda irtikâb edilen hatâyı bir daha yapmamağı istemek zararlarımızın, kederlerimizin medâr-ı ta’mîri ve felâketinden kurtulmamızın en kat‘î tarîkidir bir ferd, bir millet mâzîsinden hakkıyla ders alamazsa onun için necât yolu kapalıdır. O dâ’imâ sefîl, hakîr, bed-bahtdır.

Mâzînin teşhîr-gâhı hâldir. Onun bütün felâketleri bütün sa‘âdetleri hâlde göze çarpar.. Hâlde mâzinin hatâlarını ta‘mîr mümkün olamaz şu kadar ki ondan ‘ibret alanlar istikbâli olsun felâketden kurtarabilirler. Bu kurtarma işinde ise en mühim ‘âmel, ‘âmel-i hâldir.

Hâl-i hayât beşerde en mü’essir, en cânlı bir kuvvetdir. Bu dakîka işleyen bir makine, hareket eden bir vapur, çalışan bir dimâğ, yorulan bir kol hep istikbâli muzafferiyetle

karşılamak için işleyen kuvvetlerdir ki bunda muvaffakiyetin hakkıyla te'mîni bu kuvvetlerin lâyıkıyla ve mümkün mertebe huzûrsuz olarak tertîbine mutevakkıfdır. Her hangi ferd ya da millet bunda hesâbını iyi yapmış nezâfete koymuş ise istikbâl onundur, muzafferiyât-ı âtî ona yâverdir. Yalnız (hâl) de çalışırken (istikbâl)i düşünmekliğimiz, onun için çalışmaklığımız lâzımdır. 'Aksi hâlde zamânımızı zâyi' edersek nasıl ki yaşadığımız dakîkada ya'ni (hâlde) de fenâ sarf edilen mâzînin ef'âlinden derin bir sadâ-yı infisâl duyarız, o zamân şimdiki (hâl)de çalışdığımızdan âtî için felâketler görürüz. Uzun ve felâketlerle dolu bir mâzînin hisârı nasıl (hâl)de çıkarsa, tenbel ve boş geçen, hedefsiz, nihâyesiz imrâr edilen hâlin hatâları da istikbâli düşünmek onu te'mîn etmek lâzımdır. Bu nokta terakkiyâtın cân evidir. Zararlarımızın kâffesi bulunduğumuz hâlden lâyıkıyla istifâde edememizden ileri gelmişdir. Artık bu tarz hayâtı terk ile ati için çalışmak lâzım gelmekdedir. Bu sûretle çalışanlardır ki harb-ı hayâtda muzaffer ve emîn olurlar. Çalışmayanlar daha yarı yolda felâket-i uçuruma düşerler. (İstikbâl, âtî, ferdâ) isimlerini taşıyan 'âmil-i hayât-ı mechûl olan bir zamândır. Orada herkes kendi sermâyesiyle yaşayacak eli boş olanlar açlıkdan ölecek veyahûd bulabildiği bir lokma ile envâi' ıztırâb ve sefâlet içinde imrâr-ı hayât edecekdir.

Yarını düşünmek muktezâ-yı insâniyyet olduğu gibi biz gencler içinde bir vazîfedir. Zaten hayât-ı beşeri sevk ve idâre eden bir kanûn-ı tabî'i vardır. Onun gelmesi [her ferdin mutlaka yakın ve uzak bir gelecek için çalışması veya çalışmağa mecbûr olmasıdır] sa'âdet-i hâlin esâsını ancak bu kurar.

Fi'l-hakîka tarlasını süren bir çiftciye, fabrikada çalışan bir 'ameleye mağazasında ticâretle işgâl eden bir tüccâra sorulsa yarınki nafakasını tedârik için uğraşdığını söyler. Çünkü dünkü kazancı ile kendi karnını 'âilesini bu gün doyurmuş ancak yarında hayâtını kotarmak için bu gün çalışmağa mecbûr olmuşdur. İşte yarını düşünmek beni beşerin sefâlet ve felâketden kurtarılmasının en birinci çaresidir. Burada tefevvuk-ı ictimâ'î, muzafferiyet-ı hayât, hakîki sa'âdet ve terâkkiyât yarını düşünmekde, fakat lâyıkıyla, isti'dâd ve kâbiliyet beşeriyyenin münkeşif, tamam kuvveti ile vakti olarak düşünmekdedir.

İnsân bu tefekkürün tekemmülüyle kemâle yaklaşmakdadır.

Yarını te'mîn için isti'dâd ve kâbiliyet-i beşerriyenin münkeşif kuvveti lazımdır dedik, isti'dâd-ı beşer nasıl inkişâf bulur biraz da bundan bahs edelim.

İnsân hakikaten büyük bir ist'idâdın sâhibidir. Bütün terakkiyât ve keşfiyyât ancak bu kâbiliyetle bulunmakda ve nizâm-ı ictimâ'i işbû isti'dâd ile te'mîn olunmakdadır.

Yalnız bu isti‘dâdın iyi idâre olunması lâzımdır. Bir insân ne kadar isti‘dâd ne kadar dirâyet ve zekâ sâhibi olursa olsun o isti‘dâd ve dirâyeti isti‘mâl edemezse ondan sa‘âdet değil felâket doğar. İsti‘dâd-ı beşerin insânın tâbi‘ olduğu ‘avâmil ve te’sîrât neticesinde inkişâf etmesi veyahûd bi’l-‘akis sönüb gitmesi kâbildir. Bu hâl insânın almış olduğu terbiye-i ibtidâ’iyenin pek tabî‘i bir neticesinden başka bir şey değildir.

İsti‘dâd-ı bidâyetde düşünmekle keşf olunur insân için kendisinin insân olduğunu, ya‘ni hayvânâtdan pek yüksek bir hilkâtde bir olduğunu düşünmek lâzımdır. (Men nefse fakat arefe Rabbehu) hadîs-i hikmet şumûli bu hakîkatin pek vâzıh bir tercümânıdır. İnsân kendisini bilirse Allahı da bilir. Ve her ihtiyâcını tesviye için hâiz olduğu isti‘dâdını işletmiş olur. Ben insânım demek insânın muktedir olacağı şeyleri bulmağa sa‘y etmeği istilzâm eder. Bu sorunla insân yapabileceği terakkiyâtı, günden güne artmakda olan ihtiyâcâtını izâle maksadıyla edebileceğini keşfiyâtı düşünür bu düşünce onu uğraşdırır. Çalışdırır, nihâyet bir gün hedefi bulur ve o zamândan i‘tibâren itmi’nân ve sebât ile o noktaya doğru yürümeğe başlar. Düşünmek insâniyetin ilk basamağıdır. İyi bir terbiye-i ibtidâ‘iye aldıkdan sonra isti‘mâl ve idâre edilen isti‘dâdı o yoğurur, o büyütür, o inkişâf etdirir.

Niğde Ma‘ârif Müdîr-i Sâbıkı

Kemâle’d-dîn

(Şebâb; 3; s. 59-61)

Kızım Leylâ'ya

-2-

Kızım! Şarkda hûlya peşinde koşub gönül eğlendirmek bir ‘âdetdir. Sakın kendini bu girîve-i hayâle kapdırma. Bizim memleketlerde beşikler, muhayyel ve mu‘azzam sa‘âdetlerle sallanır ve ninniler milletimize pek fecî‘ ‘âkibetler izhâr eden rütbe ve me'mûriyet hûlyalarıyla bestelenir.

Hanım kızlar pâşâ-zâdelere mev‘ûd ve küçük beyler sarâylılara lâyık. Hiçbir ‘âile yavrularına ‘âid mâddi ve hakîki bir istikbâl göstermek tasavvurunda bile bulunmaz.

Ne garîbdir ki hükûmetin dâ'irelerinde, velev boğaz tokluğuna bile olmasa bir sandalyeye oturmak, en büyük bir sa‘âdet ‘ad olunur. Vâlideler kızlarına hep o meftûn-ı rehâvet beyleri işâret ederler. Fa‘âl ve gayûr bir san‘atkâr; kirli bir çırak, yahûd bir esnâf parçası hakâretine ma‘rûz.

İşte kızım! Şarkda tâ son devr-i izmihlâlimize kadar hüküm-fermâ olan bu ‘alet, yavrularımızı her türlü teşebbüsden mahrûm bırakmış ve büyük bir kitle-i istihlâk yaratmışdır.

Şarkda her erkeğin kolundaki bilezik birbirine geçirilerek büyük bir halka-ı esâret olmuş. Ve zannolunur ki bütün okuyub yazma öğrenenler ‘askeri bir râbıta ile hep bir kumandaya tâbi‘..Yaşlı başına mücâdele-i hayâta muktedir gencler pek ender. Belki bu güne kadar kadınlarda birçok mevcûd olduğu tasdîk edilmemiş. O sadece ebeveynin taht-ı tegallübünde. Veliler hangi istikâmeti gösterirlerse yavruları dâ'imâ oraya gitmeğe mahkûm, isterse bu yolun nihâyeti bir uçurum olsun. Küçüklerde bir muhâkeme-i ‘akliyye eseri, belki bir eser-i hiffet. Daha doğrusu muhîtatın ser-i rehâvetini taşlamağa meyyâl ‘âsi bir rûh sâhibi olduğunu müsbet. Bütün bunların en elîmi kızlarını, emr eyledikleri erkeklerle tevcîd-i hayâta sevk eden ‘âilelerdir.

Bir kız, kim olur ise olsun, pederinin gösterdiği gencle te'ehhüle mecbûr. ‘Aksi hareket iffete tecâvüz telakkî edilmek muhakkakdır.

Kızım! Hayâl içinde yoğrulmuş bu memleketde, yetişkin kızların hayâtı kadar fecî‘ bir hâl tasavvur edilemez.

On üç, on dört yaşını büyük bir istibdâd içinde ikmâl etmiş genc bir kız da kafes arkasında ‘aşk ve hülyâ ile beslenmiş mahzûn ve nevmîd bir kalbden başka ne bulunabilirdi?

Kadınlar ve erkekler birbirlerine yetişdirdikleri yavruların fazîletlerini saymakla mükellef. Bu sâyede herkes zihnen yavrusuna bir eş bulabilmekle meşgûl. Ta'dâd olunan fezâ'ilden başlıcaları sokağa çıkmamak, sorulsa bile cevâb vermemek, muhâtabının yüzüne

bakmamak, ve serbest mübâhaselerde kızarıb önüne bakmak ve dahâ buna müşâbih ne kadar gayr-ı tabî'i hâlât varsa hepsinden birer nebze ibrâzına muktedir bulunmak gibi ef'âle 'âiddir.

Bunlar arasında çiftleşmesi münâsib görülenler kahve halkının ekseriyetle ve kadınlar mahfilinde ittifâk ile verdikleri karara mazhar olabilenleridir.

Bir erkek evlâdı olan 'âile kapı kapı dolaşıb kendi nokta-i nazarına göre bir kız aramağı kendisine bahş edilmiş hukûkdan 'ad etmekdedir.

Meselâ illâ güzeli, sarışın saçlı, levend endâm bâ-husûs o kadını olabilecek bir gelin tahayyül eden valide belki aylarca dolaşır, dolaşır. Onun için mahalle imamından bile ma'lûmât edinmek ma'yûb bir hareket olamazdı.

Ziyâret edilen evlerde her iki tarafdan te'âtî olunan cümleler şu sûretle hulâsa edilebilir:

"Oğlum gâyet zeki; pederi evkâfda mümeyyiz; harâm yüzü görmemiş; mâliye kaleminde kâtib mu'âvini; istikbâli parlak; hüsn-i hâline bütün mahalleli şâhid."

"Evlâdım on üçüne daha yeni basdı; dizimin dibinde büyütdüm; sokak yüzü nedir bilmez; dikiş, biçki, nakış, tentene, çamaşır, tahta, yemek hep elinden gelir. Evlâdımın hasretine dayanamam iç güveysi alırız. Her gün beş yüz görücü kapımızı çalıyor, babası ser-'asker kapısında âmbar me'mûru!"

Teraziye konarak günlerce tartılan bu cümlelerin ağır tarafına muhayyel fazîletler 'ilâvesiyle tevâzünü te'mîn olunur. Ve bir yeni lâne-i sa'âdet açılmış olur!

Bu şerâ'it dâhilinde gelin ve güveyi birbirlerini birleşdikleri zamân değil, ayrıldıkları vakit daha iyi tanırlar.

Bir zamânlar kızın ve genci, bâ-husûs kızın re'yi yokdu, hakk-ı i'tirâzı yokdu, mevcûdiyeti yokdu. Babası cebr ile elinden tutar ve bir serserinin aguşuna atardı. Bu tagallüb-i elîm bir keşmekeş tevlîd eder. Hayâtdan memnûniyyet yerine nefret kâ'im olur.

Kızım! İşte sen böyle bir tahakküme ma'rûz değilsin. Bulunduğun muhîtde de unutma ki vicdânları ısıran yılanlar var. Onlar etrâfa zehirler saçarlar, dikkat etki onların bir zerresi bile senin damen-i 'ismetine sıçramış olmasın. Böylece her dem hür ve serbest yaşa. Şunu iyi bil ki bu'alemde herkese mâdâmü'l-'ömr bir refîk lâzımdır. Eğer 'ömrünü tatlı ve mes'ûd bir gâyeye yakınlaşmış görmek istersek bulacağın eş için pek ziyâde mütebessir ve müteyakkız ol karşına çıkacak her çehrede fenâ değil gizli bir hırs-ı menfa'at mündemic bulunduğunu unutma! Erkeklerin kalbi kadınlarınki kadar sâdık ve rakîk değildir. Erkeklerinki harîs-i şöhret bir serdâr gibi her gün yeni bir kal'a feth etmek,

dünyâyı zîr-i ribka-ı esâretine almak ister. Buna mukâbil kadınlarınki yuvasında ağzı açık, anasının getireceği yeme müftekır yavru kuşlar gibi sabûr ve hassâs.

Kızım! Bütün beşeriyet-i mevhûm bir sa'âdet peşinde koşuyor. Bu sa'âdet şimdiki hâlde arzûların, heveslerin tatmîn edilmesinden 'ibâret kalıyor. Bunun için ne kadar çok mes'ûd olmak istersek o kadar az emellere sâhib ol! Gayret et ki sana lâzım olan sa'âdet hoş ve nâfi' olmaki yardım edecek emellerden doğsun- (iğfâl) kelimesini müddet-i hayâtında bir kere olsun telaffuz etme! Eğer bunu unutmamış bulunursan ondan dâ'imâ masûn kalmayabilirsin.

'Âlî 'Ulvî

(Şebâb; 3; s. 62- 63)

İhtisâr-ı ‘Aşk

‘Azîzim; benden hayâtımın en rûhlu hâtırâtını nakl etmekliğimi istiyorsunuz? Ben; -çoluk, çocukdan; ‘âileden uzak- kimsesiz bir ihtiyâr; size her şe’yi serbestce i‘tirâf edebilirim. Yalnız ismimi fâş etmemeği va’d ediniz.

Bilirsiniz ki ben çok söylemiş; ekseriyâ da sevmiş idim. Gencliğimde çok güzeldim; o güzellikden hiçbir nişâne kalmayan bu gün bile bunu söyleyebilirim. ‘Aşk, benim için- vücûdun gıdası olan hava gibi- rûhun hayâtı idi. Muhabbetsiz… Rûhuma merbût düşüncesiz yaşamakdan ise ölmeği tercîh ederdim. Kadınlar; ekseriyâ; bütün kuvvet-i kalb ile bir kere söyleyeceğini iddi‘â ederler. Ben bunu, bu ‘aşkı bir çok def‘alar nefsimde öyle şiddetli hissetdim ki hezeyânlarımın sonu gelmeyecek zan ederdim. Bununla berâber bunlarda- ‘alevler içinde, gâ’ib olan bir odun parçası gibi- hep tabî‘i bir sûretde sönüyor, ölüyordu.

Bu gün size sergüzeştlerimden- birçoklarını tevellüd eden- birincisini hikâye edeceğim ki ben bütün ma‘nâsıyla ma‘sûmum.

Eczâcı (Pek)in, bu gaddâr herifin dehşet-engîz intikâmı bana, hiç istemediğim hâlde iştirâk eylediğim korkunc cinâyeti hâtırlatdı:

Bir seneden beri zengîn bir zât ile, Britanyanın en asîl hândanından (Kont Erve Deker…) ile evlenmişdim ki onu hiç sevmiyordum; buna şübhe yok. ‘Aşk, aşk-ı hakîki;- hiç olmaz zannederdim- ‘aynı zamânda hem müsâ‘ade, hem de mümâna‘at ister. Kânûnun kabûl, papazların takdîs eylediği ‘aşk mevzû‘, bir “aşk” mıdır? Meşrû‘ bir buseye değer mi?

Zevcim uzun böyle, tarîf ve tam ma‘nâsıyla bir asîlzade idi. Lakin onda zekâvetden eser yokdu. O, açık sözlü.. Fikir ve kararını- bıçakla keser gibi- kat‘îyyetle bildirirdi. O kadar düşüncesiz ki; dimâğının, ebeveynin- dedelerinden kalma- hâzır yapılmış efkârı ile mütehalli olduğu hiss edilirdi. O hiçbir şeyde tereddüd etmez; her şe‘ye- hiçbir mâni‘ tasavvur etmeyerek veya başka sûretde hal ve tesviyenin mevcûdiyetini anlamak istemeyerek- ânı ve mahdûd fikr ve kararını verirdi. Onun öyle ibtidâ‘i bir kafesi vardı ki orada hiçbir fikir yaşamaz, -bir evin havâsını açık kapı ve pencerelerden giren rüzgâr nasıl tecdîd ve tashîh ederse zekâyada bu te’sîri yapan- hiçbir inkılâbkâr fikir esmezdi.

İkâmet etdiğimiz şato ıssız bir yerde kâ’in idi. –Beyaz sakallarında yosunların yuva yapmış olduğu- mermer heykeller, sâldîde cesîm ağaçlar arasında mahsûr kalan bu bina pek kasvetli idi. Etrâfı hendek ile çevrilmiş- hakîki bir ormanı tanzîr eden- koru.. ve tâ sonunda, fundalığın yanınında- sac otlarla sazlara penâh olmuş- iki büyük göl.. Ve bunların

ikisini birleşdiren küçük bir ırmağın kenârında- yabani ördekleri avlamak için zevcimin kurdurmuş olduğu- avcı kulubesi…

Şatoda hizmetcilerden mâ‘ada- efendisine canını fedâ edercesine sâdık hayvân gibi bir korucu, ‘âdetâ bir dost gibi- çıldırasıya bir râbıta-ı muhabbet ile bana düşkün- bir hizmetci kız vardı. Ben onu beş sene evvel İspanya'dan getirmişdim. Bu bir metrûke idi. Koyu gölgeli nazarları, alnını kuşatan- orman gibi sık ve derin- saçları ve renginin esmerliği ile bir Çingene kızı zann olunurdu. Daha o zamânlar bile sinn on altı olduğu hâlde yirmi yaşında gibi görünürdü.

Son bahâr hulûl etmişdi. Ba‘zen komşularda, ba‘zen de bizim arazide eve çıkılıyordu. Avcılar meyânında- şatoyu merak-âver bir sûretde ziyâretlerini sıklaşdıran- bir genc, (Le Baron Des…) nazar-ı dikkatini celb etmişdi. Sonra birden hiç görünmez oldu. Ben de unutdum, gitdi. Lakin zevcimin hakkımdaki tavırlarının tebeddül etdiğinin farkına vardım.

O, durgun, ve dalgın, artık beni öpmüyor, sevmiyordu. Ve biraz yalnız yaşamak için ayırmış olduğum- odama asla adım atmamasına rağmen geceleyin ekseryâ sessiz bir adım kapımın önüne kadar yaklaşır, birkaç dakîka sonra uzaklaşırdı.

Bu adımın, penceremin zemîn kanadında bulunmasına nazaran bir çok def‘alar, zılâm-ı leyl içinde şatonun etrafında da dolaşdığını hiss etdim. Bunu zevcime söylediğim zaman birkaç sâniyegözlerimin içine dik dik bakarak: "Bir şey değil… Korucudur!" dedi.

***

Bir akşâm sefereden kalkmak üzere idik ki… Ne düşündüğünü hiss etdirmemek için- fevkü'l-mut'âd mesrûr görünen (Erve) benden sordu: "Her gece tavuklarımı boğazlamaya gelen tilkiyi öldürmek için benimle üç sâ‘atlik bir av ‘alemi yapmak ister misin?" Ta'accüb etdim: Tereddüd ediyordum; fakat gözlerimin tâ içine dikilen enzârında öyle bambaşka ısrâr hâli vardı ki: "Şüphesiz ‘azîzim!" diye muvâfakat etmeğe mecbûr oldum.

Size şunu söylemeliyim ki ben bir erkek gibi kurd ve yabani domuz avına çıkardım. Bunun için onun bana öyle bir teklifinde bulunması pek tabî‘i idi.

Lakin zevcim, ‘asabî tuhaf bir hâl aldı; bütün akşâm-üstü müteheyyic; duramadı, mütelâşî; kalkdı, oturdu. Sâ‘ât ona doğru bana birden bire: "Hâzır mısın?" dedi. Ben de kalkdım. Bnama kendi eliyle tüfeğimi uzatırken sordum: " İri saçma ile mi, yoksa kurşunla mı doldurayım?" bu su'alim üzerine şaşkın bir müddet düşündü ve ba‘de: " O … yalnız saçma ile.. Emin ol: Bu kâfîdir." Dedi… Birkaç Sânîye sonra.. Birkaç Sânîye sonra ‘ilâve etdi: "Soğukkanlılığını son dereceye kadar muhâfaza için kendine güvenebiliyor musun?"

Güldüm: "Ben mi, -dedim- niçin ya? Bir tilki öldürmek için mi sağukkanlılık?!.. Fakat ‘azîzim, sen ne düşünüyorsun?"

Ve işte sessiz koruya doğru yollandık. Bütün ev halkı uyuyordu. Bedr-i tâm hâlindeki kamer, - arduvaz taşlarıyla mestûr çatısı pırıldatan- karanlıklara boğulmuş eski şatoyu sanki sarı tüllere bürüyordu. İki yandan yükselen küçük kalelerin tepeleri kamerin şuâ‘ât-ı zerrîniyle parlıyordu. Hiçbir ses, -ölmüş zannolunan- bu mukmir ve mükedder, sâkin ve sıkıntılı gecenin samt-ı sükûnetini ihlâl ediyordu. Ne bir ra‘şe-i havâ, ne bir nâle-i defadi‘, ne bir enîn-i bûm.. Hâsılı bütün eşyâ ve eşbâha gamlı bir uyuşukluk çökmüşdü.

Korunun ağaçları altına geldiğimiz zamân bir serinlik, düşmüş yaprakların kokusunu duydum. Zevcim- ‘aşk-ı sayd ile sermest- sâkit; avının yolunu gözetliyor, sanki gölgelikler de vurûdunu serinletiyordu.

Nihâyet gölgeliklerin kenârına geldik.

Sazlar hareketsiz duruyor, onları hiçbir nefha-ı nesîm okşamıyordu. Lakin suyun sathda gayr-ı mahsûs bir oynaklık vardı. Arada bir, bir noktasında bir habbecik açılıyor, etrâfında hafîf bir dâ’ire teressüm ediyor ve nihâyeti gelmeyecek zan olunan- mazî iltivâlar gibi tevsi‘ ediyordu.

Pusu kuracağımız kulubeye vardığımız zamân zevcim beni öne sürdü. Sonra ağır ağır tüfengini doldurdu. Fişenkliğin sert şakırtısı bende ‘acaîb bir te’sir hâsıl etdi. O beni ürkdü zannıyla sordu: " ‘Acaba bu tecrübe senin için kâfî midir?!: O hâlde ayrıl" ben pek mütehayyir cevâb verdim: "Hayır, asla.. Ben buraya geri dönmek için gelmedim. Bu akşâm sen ne kadar tuhafsın!" O mırıldandı: "Nasıl istersen…" bunun üzerine orada bî-hareket kaldık. Takrîben yarım sâ‘atden sonra, hiçbir şe’yin ihlâl edemediği bu ağır mukmir son bahâr gecesinin sessizliği arasında yavaşca: "Onun buradan geçeceğinden emîn misim?" dedim. Bu sözlerim onu ta‘zîb etmiş gibi bir irkildi; ve dudaklarını kulaklarımın dibine yaklaşdırarak cevâb verdi: "Emînim, emîn.. Anladın mı?" Ve sükûnet yeniden baş gösterdi. Ben uyuklamağa başlıyordum ki zevcim kolumu dürtdü.

Ve değişik, ıslık sesine müşâbih bir sadâ ile fısladı: "Görüyor musun.. İşte, orada.. Ağaçların altında…" Pek iyi bakdığım hâlde hiçbir şe’yi seçemedim. (Erve) gözlerini gözlerimin içine dikerek tüfengini omzuna dayadı. Ben de ateş etmeğe hâzırlanıyordum ki apansızın otuz adım otuz adım ilerimizde, gözlerimizin önünde- şu‘âat-ı kamerin i‘ânesiyle bütün hey’eti seçilebilen- bir adam, sanki bir şeyden kaçıyormuş gibi iki büklüm seri‘ adımlarla beriye doğru geliyordu. Ben o kadar şaşırdım ki bilâ-ihtiyâr- avazım çıkdığı kadar- bağırdım. Fakat kendimi geri almağa vakit bulamadan gözlerimin önünden bir ‘alev

geçdi. Bir tüfeng sadâsıyla sersemledim. Ve o zavâllının- yaralı bir kurd gibi- topraklar üzerine yuvarlandığını gördüm.

Deli gibi tiz, korkunc çığlıklar kopardım. O sırada meşhûr bir el, (Erve) nin eli gırtlağıma yapışdı. Beni yere yuvarladı, sonra kavi kolları arasında beni havâya kaldırdı ve – onların üzerine serilmiş olan- vücûda doğru koşdu. – Sanki kafamı kırmak istiyormuş gibi- beni onun üstüne atdı,

Artık mahv olduğumu, beni öldüreceğini anladım; ve hatta alnımın üstüne ökcesini kaldırıyordu. Bu esnâda idi ki- ne ceryân etdiğinin farkına varmaksızın- zevcimin de yakalayıb yere fırlatıldığını gördüm.

Birden bire kalkdım. Hizmetcinin diz üstü- meşhûr bir kedi gibi- çılgın; yerdekinin üzerine büzülmüş, sarılmış olduğu hâlde ra'şe-nâk tırnaklarıyla bıyık ve sakalını yüzünün râst gele bir noktasını yolduğu, tırmaladığını gördüm.

Sonra ani başka bir fikirle onu yerden kaldırdı. Ve bütün cismiyle ortada yatan na'şın üzerine atılarak onu kolları arasında sıkdı; gözlerini, ağzını öpdü, öpdü.. Dudaklarını ölü dudaklarını açarak onlarda bir nefha... 'Âşıkların derin nevâzişini aradı.

Zevcim kalkmış; bakınıyordu. Anladı ve ayakalrıma kapanarak: "Ah sevgilim, afv et! Korucunun sözüne kapılarak senden şübhelendim, bu kızcağızın 'âşığını öldürdüm." Dedi.

Ben önümde bir ölü ile bir dirinin garîb buselerine.. Kızcağızın ümîdsiz aşkı önünde şehkalarla çırpınmasına bakıyordum.

Ve bu andan i'tibâren artık zevcime sâdık kalmayacağımı anlıyordum.

Hekimbaşızâde

'Azmî Muhi'd-dîn

(Şebâb; 3; s. 65- 68)

Şebâba:

26 Temmuz Makriköy

Memleketimizin pek zavâllı ve mahdûd bir sâhaya inhisâr eden muhît-i edebîyatında isti'dâd be kâbiliyetini lâyıkıyla temennû etdiremiyerek solan ve ölen bir zümre vardır ki, bu güne kadar, bu zavâllıların ihtisâsâtı için müsâ'id bir sâha ihzârını te'mîn edecek tek bir risâle ma'at-teessüf yokdu. Şebâb'ın, kıymetleri takdîr edilmediği için vakitsiz üfûl eden o genclerin rûhu şâd edebilecek bir kudretle, kalbimizdeki bu elemi izâle etmek gâyesini istihdâf etmesi, hiç şübhesiz ben ve benim gibi, bir müttekâ bulamamakdan mütevellid 'acz içinde kıvranan her genci büyük bir ümîd ile sevindirdi.

Evet artık Şebâb, iktidâr-ı edebilerine perestiş edilenlerden ziyâde yarını izhâr edecek tanınmamış genclerin olmalıdır ki ve bu eserlerine karşı en derîn bir hiss-i ta'abbüdle titrediğimiz üstâdlarımız içinde nâ-kâbil-i inkâr bir hakîkatdir.

Eğer onların tecrübe dîde müdekkik nazarları, kendi nazarlarının okunmasından ziyâde, durbîn ve endişe-nâk, yarını ve yarının bütün mahâlik ve mevâni'i karşısında ezilemeyecek bir gencliği ta'kîb ediyor.

O hâlde onlara bu müsâ'id sâhayı ihsâr etmeli, her geçen dakîka bir 'asırdır. Teşvîk etmeli, gayret vermeli. Bize koşun, biz sizler içiniz değil mi. Ve'l-hâsıl en büyük edîblerimiz, isimlerinin mevki'-i bülendini, uzun atilere kadar nakl edecek bir genclik yetişdirmek için bir az daha müşfik ve müsâmahakâr biraz daha fa'âl olmalıdırlar. Genclikdeki kâbiliyetin, inkişâf etmemiş değil edememiş fıtri isti'dâdların en büyük burhânı Ekrem değil midir. İhtimâl bu ve bunun gibi neler vardır.

Zan etmem ki Ra'uf, kendi yazısına hakk-ı tercîh bahş edilen kıymetsiz bir hikâyenin belki yarın için parlayacak bir muharririni mû'aheze etsin bu olsun.Bi'l-akis onun kalbinde yarını te'mîne hâdim olacak bu satırlar, velev ki hiçbir kıymet-i edebîyi hâ'iz olmasa da yine bir mevki' kazanırlar. Çünkü onlar gencliğin ma'kes-i zî-hayâtîdir. Ve öyle olduğu için Ra'uf'un hürmetine layıkdırlar. Hürmetler efendim.

Muvaffak İhsân

(Şebâb; 3; s. 69)

Dördüncü Sayı

Bahâriye Mehtâbları

Üç çifte kayık sırmalı, yaldızlı döşenmiş
Tanbur çalacak kız ne kadar neşeli, şenmiş

Meşlahları gül penbesi mor mavi ipekden
Sevdalı güzeller içiyorlar gülerekden

Baygın Halic'in sînesi bî- lerze, emel-fâm
Şi'rî Adalar vuslata mev'ûddu bu akşâm

Bir ney sesi 'aksi eyleyerek dağları sardı
Âmâl uçuşan gözlere bin neş'e dolardı

Hicrân ü elem titredi her bir nefesinde
Herkes yeni bir vaslını emmek hevesinde

Meyler dökülür, sâkiler neşeli raksân
Sermest-i emel: Gönlümü tel tel yedi oğlan.

21 Nisan 325
Ekrem Vecdet
(Şebâb; 4; s.74)

Ada'da Akşâm

Gün Marmara'nın sath-ı semâ-fâmına serper
Bir penbe bakış… Pek de ziyâdar öpücükler..

Son nazra-i mahmûru dökerken çekişir cân;
Enginlere teslîm-i vücûd eyler uzakdan.

Soldukca solar rengi o durgun suların hep
Mehtâb açar afâkına bir bâl-ı müzehheb

Her şeyi geçirir- gaşy olarak- bir dem ruyâ!
Sevdalı gönüllerde doğar encüm-i hülyâ!..

Rahat duramaz artık o hummalı dudaklar;
Her çam dibi bin ser, iki bin hâtıra saklar!

Eylül 919 Büyük Ada
Moralı-zâde Rif'at Ahmed
(Şebâb; 4; s.74- 75)

FİKRÎ MUSÂHABELER:

Elem

Karışık meyelânlarımızın ta‘rîf edilemeyen mü‘essirlerinden biri de elemdir. Rûhumuzun anlaşılmayan ihtiyâcları ses vermeğe başladığı zamân hayâtı pek vahşi görürüz. İsteriz ki bütün tabî‘îlikler enâmızın mübhemiyetlerine girsin ve bizi okşasın. Hâlbûki onlar, o nüvâzişler bize ne kadar uzak, ne kadar yabancı kalır. Çünkü şu‘urumuzun bütün inceliklerinde bunların hissedemediği bir ifâde gizlenmişdir.

İşte birçok iniltiler, şikâyetler, kederler; hatta intihârlar hep bu gizli ve tesellisiz ifâdelerden doğar.

Pascal: “Bütün insanlar mes‘ûd olmak ister.” Dediği zaman ne kadar doğru düşünmüşdür. Çünkü bütün arzûları mahrûmiyyet tevellüd eder… Çünkü bütün insanlar mes‘ûd değildir. Yalnız arada zekâ, hassâsiyet ve ‘ilmle olan bir derece farkı vardır.

Evet madem ki tabî‘at herkesin mukadesâtını az çok kendisine tanıtmışdır, buna yetişebilmek için duydukları ıstırâblar, acılıklarla inleyen bütün insanlar ne kadar haklıdır.

Muharrik bir ses, elîm bir parça, solgun bir kamer şedîd bir intiba‘ ile hassasîyetimizi teheyyüc eder ve belki bizi ağlatır.

Biz bu heyecânın mü’essirini hâricde ararken müteselsil hâtıralarımızla bunun pek yakınımızda, hatta rûhumuzun içinde olduğunu anlarız. Duygularımızda gösterdiğiniz incelikle hayâta verdiğiniz ehemmiyetin şekli değişir. Ba‘zıları için pek sathî olan bir manzara... Meselâ bir siyah bulut, bir sarı yaprak, bir küçük kuş bizi pek derinleşdirir.

Onlarla o kadar birleşir, o kadar sevişiriz ki. ‘Âdetâ rûhumuzun harîm-i sükûnetlerinden gelen munis ve samîmi bir ses duyarız. Bu ses; ya mâzîmizin, ya hayâlimizindir. Bunun bizi bırakmaması, bizim olması için ne kadar yorulur, ne kadar yalvarırız. Fakat bu insanı üşüten, hasta eden bir rûzgâr, bir fırtına gibidir.. Pek çabuk susar ve biter. Sonra günlerce onun yoksuzluğu, karanlığı, buhranıyla inleriz.

İşte san‘atkârlarda pek çok zamân sürûr veya kederlerini bu sûretle terennüm etmiyorlar mı? Rafael, Madonnalarını tasvîr ederken acıyı daha fazla anlamışdı. Çünkü onun bütün çizgilerinde her güzel kadının iniltili hâtıraları vardır.

Chopin, yirmi yaşından sonra Chopin olabilmişdi. Çünkü onun ma‘şûkasından gördüğü ihânetle hayâtı o yaşdan sonra kararmağa başlamışdı.

Mozart, bir kilise de duyduğu ilâhîyi iki def‘a işitmekle notaya almışdı. Çünkü o mâzîsinde bu parçaya müşâbih bir heyecân yaşamışdı.

İşte bu sûretle ‘ömrün bütün kıymeti hâtıra ve arzûnun te’sîrine göre değişir. Bu öyle bir te‘sîrdir ki insanları tabî‘atlerine, seviyelerine göre inceletir, bütün gözyaşları, bütün

kederler ve enînler sussa bile yine rûhda, rûhun en anlaşılmaz bir köşesinde dâ'imâ fırsat bekleyen bir sızı bırakır.

Bu öyle bir sızıdır ki: Ben onu ne zâman duysam rûhumun felâkiyyât-ı meleklerine refâkat etdiğini görür ve : "Oh, mukaddes elemlerim!" diye inlerim.

Şehremîni: 4, Ağustos; 336-

Mu'ammer Enîse 'Azmî

(Şebâb; 4; s.76- 77)

Birinci Cevâb

“Dayak” Mes’elesi Dolayısıyla Zehra Hânım Efendiye

Zehra Hânım Efendi,

Bir arkadaşım vardı, bana derdi ki kadınların fikirleri topal, muhâkemeleri sakatdır. Kadın dimâğlarından sâdır olan iddi‘âlar, zinde bir insandan fazla gözü kör, kulağı sağır, kolu çolak, sırtı kanbur, ayağı aksak bir adam bir adam gibi her ‘uzvu birer ‘alet ‘illet ve sekâmetle ma‘lûl ‘acezeye benzer. Geçen haftaya kadar ben bu nokta-ı nazarı, biraz müfrit olarak telakkî ediyordum. Zamân ve hadisât, bana bu mutâla‘anın doğruluğunu isbât ve bu noktanın tasdîkinden beni muztar bırakdı.

Yalnız her şeyden evvel- kemâl-i ihtirâmla çok ricâ ederim ki- muhâtabımın kadın olduğunu bilmekliğime rağmen ulu orta girmekliğimin bir misâl ve delîli şeklinde telakki buyurmayın. Ancak mu‘arız hassasımın “kadın” olması, beni bir “hakîkat”in teşrîh ve teşhîrinde “merâsim” nâmı verilen bir takım medeni sahtekârlıkları icrâya sevk edemeyeceği cihetle mutâla‘aların serdinde bir takım ihtirâz ve yapmacıklarda bulunmak mizâcımla tabân tabâna zıdd ve kanâ‘atimle gayr-ı müterafik bulduğumdan her mes’ele gibi bu mes’ele hakkında da hiss etdiklerimi riyâsız ve örtüsüz ‘arz etmek mecbûriyetinde kaldım. Bunu kabalığımdan fazla hulûs-ı niyet ve ciddiyetime bahş ü haml ediniz.

Yazımı dikkatle okuduğunuz takdîrde görürsünüz ki, benim ortaya attığım nokta-ı nazar: “Kadın dövülür mü?” der; yoksa ‘ale’l-ıtlâk her kadın dövülmelidir.” değildir. Siz de tasdîk buyurmak hakk-perestliğinde bulunursunuz ki “Kadın dövülür mü?” başka, “ale’l-ıtlâk her kadın dövülmelidir” yine başkadır.

Yalnız kadınlar seri’ül-tahvil ve seri’ül-te’essür olduklarından bir benzin gibi derhâl işti‘âl etdikleri cihetle muhâkemeleri ve tefekkürleri üstüne hassâsiyetlerinin daha kuvvetle te’sîri, ekseryâ onlara en bâriz, en sarîh bir nokta-ı nazarı bile yanlış sûretde telakkî etdirir. Allah’ın da dünyaya “kadın peygamber” göndermemesi bundan mütevellid olsa gerekdir.

Bir darb-ı mesel vardır: “Kırk kişiyiz, kırkımızı biliriz!” ben erkek sıfatıyla erkeğin, siz kadın sıfatıyla kadının ne demek olduğunu pek a‘lâ biliriz. Binâen-‘aleyh cinsimizin bize tamamıyla ma‘lûm ve münkeşif olan hüviyetini bir tâkım câzib renklerle telvîn ederek göz boyamağa, ve onda bir takım mevhûm fazîletler tasavvur ederek hakîkati tahrîf etmeye, bir tarafın gaddar, diğer tarafın mağdûr olduğunu i‘lân ve iddi‘âya kalkışmaya ne lüzûm var?

“Dayak” erkek ve kadın, medeni ve gayr-ı medeni ekser insanların hayâtlarında tatbîk etdikleri bir şeydir ki hatta en muhteşem salonların perdelerini açarken oralarda bile kendisine vâsi‘ birer sâhâ-yı tatbîk bulduğunu görürsünüz. Hele ben, bütün İstanbulca ‘ilm

ve ‘irfâniyle, servet ve zarâfetiyle pek çok tanınmış bir zevc ve zevce bilirimki o zevcin, karısını dövdüğünü bi’z-zât gözlerimle gördüm. Dövülen kadının ise hatta eskisinden daha fazla kocasına senelerce merbût kaldığına yakından şâhid oldum. Benim idde‘â etdiğim, ale’l- ıtlâk her kadının dövülmesi değildir. Yalnız dayağı hakk etmiş bir kadının sırtından- kadın muhteremdir nazariyesini güderek- sopayı kaldırmak hamâkatinde bulunmayalım noktasıdır.

Hem buna ne hâcet! Siz de bilirsiniz ki gâlib, cebîn ve zelîl olan mağlûbu sevmez, arslan asla kediye hürmet göstermez, kadın da başının üzerinde dâ’imâ erkeğin yumruğunu ve sırtında dâ’ima erkeğin kırbacını “Priflis” in meşhûr kılıcı gibi âmâde-i nüzûl bir hâlde görmeli ve hiss etmelidir ki zevcinden korksun ve hürmet etsin. Bir kadın için en fenâ, en ziyâde hürmete gayr-ı layık olan kimse, şübhesiz ki cebîn ve kılıbık olan erkedir. Gerçi Fikret merhûm:

“Beklerim bir zafer esâsen ben
Kılıcdan ziyâde kalbden…”

demiş. Çok güzel bir söz; fakat târîhi açınız; görürsünüz ki bu kubbe altında beşer yâlnız bir zafer görmüşdür: kılıcın zaferini, kalbin değil…

Hürriyet, medeniyet… Bunlar hepsi boş, Zehrâ Hânım! Hepsini bizim evhâm ve hayâlâtımız tarafından bir tevlîd-i cebri ile doğurtulan birer cenîn-i sâkıt,birer cenîn-i ma‘lûldür. Sopa ve kuvvetin saltanatı dünyadan asla kalkmamışdır. Sopa, sübhesiz ki, adamla dünyaya girmiş ve yine adamla dünyadan çıkacakdır.

“Baskısız yoncayı su alır, cedvelsiz ırmak köy basar!” derler. Yonca için baskı, ırmak için cedvel ne ise, yonca kadar hafîf ve ırmak kadar coşkun olan kadınlar için de dayak ‘aynıdır. Hele bizim memleketde sopa, öyle bir ‘âmil-i sulh ve salâhdır ki, bu şerâ’it altında onun ref‘î ictimâ‘î felâketlerimizi daha had bir devreye getirir.

Benim bütün günahım “hakîkat” in dûş-ı sakîlini melûn bir örtü ile örtme mükemmelliğimdir. Ne yapayım, elbise giydirerek köşeye oturtulmuş hakîkatden kafam pek anlamıyor. Bence hakîkat, “morg”da teşhîr edilmiş bir na‘aş gibi bütün örtü ve elbiselerden tecrîd edilmelidir ki gözlerim, onun ‘illet ve sekâmeti görebilsin, kanbur mudur, topal mıdır anlayabilsin. Gerçi hakîkatin ser ve temâşâsı biraz a’sâb-şikendir, biraz mi‘de bulandırıcıdır; lakin ne yaparsınız, doktor olmak isteyenler, leş kokusuna, arabacı olanlar beygirlerin gübre ve tekmesine mütehammil olmalıdır. Kadavra üstüne eğilemeyenler doktor olmak arzusunda bulunmamaları lâzım geleceği gibi beygir gübresinden mi‘desi bulananların ve hayvân tekmesine tahammülü olamayanların da arabacılıkdan vaz geçmeleri iktizâ etmekdedirler. İşte hakîkatin gılzet ve dehşetine

mütehammil olmayanlarda onu örtüsüz görmekden korkmamalı, mü'esses olan kanâ'at ve hislerinden bir çok fedâkârlıklarda bulunarak kâbil olabildiği bî-taraf düşünmelidir.

Ne yalan söyleyeyim, ben sizde bu hâssayı pek de göremiyorum ve her kadın gibi muhâkemenizi hislerinizle idâre etdiğinizi anlıyorum. Ben yazdığım " Dayak" da erkekleri müdâfa'a etmediğim gibi bi'l-akis onları dili bir karış dışarı çıkmış dişisi peşinde koşan ve etrâfıyla hırıldaşan bir köpek sürüsüne benzetmekle onların hakîki çehrelerini de çizmiş oldum. Görüyorsunuz ki bir hakîkatin teşrîh ve teşhîrinde- o hakîkat 'aleyhimde bile olsa- ben sizden daha hür ve bî-taraf ediyorum. Buna rağmen siz hadisâtı hislerinizle muhâkeme etmekliğiniz ve cinsinize hâs olan şer-i belleğin kuvvetli te'sîrleri altında bulunmanız hasebiyle bî-taraflığınızı muhâfaza edemeyerek feverân gösteriyorsunuz.

"Kadın" benden şübhesiz ki ne mu'azzez, ne muhterem, ne de mukaddesdir. Ben erkek olduğum için nasıl bir mecmû'a-i ensâc ve a'sâb isem kadın da 'aynı fasilenin maraziyete daha mütâmayil dişi bir mecmû'a-ı insâc ve a'sâbıdır. Efrâdı meyânında peygamberler, dahîler bulunan erkekliğim, bana bir kudsiyet ve 'izzet hâssası tahsîs etmesin de sonra 'aciz ve za'afıyla kadın benden mu'azzez ve mukaddes bir mahlûk olsun öyle mi? Niçin?..

Ben fikrimde musırım ki dayağı hakk etdikleri hâlde karılarını dövmeyenler, ya deve kadar hamûldürler, yahûd fare kadar korkaktırlar…

Siz cevâbınızda "gelecek çocuğun akrabalarınızın, konu komşularınızın bütün haml müddetince inşa'l-lah nûr topu gibi bir oğlan" diye gösterdikleri arzu ve temennîye de müdâhale ediyorsunuz. Recâ ederim konu komşumuzun gelecek çocuğumuzun oğlan olmasını istemedi de bizim eser-i gühâhımız mı? Dünyadan erkekleri kaldıralım; o takdîrde arzın soyu durmuş bir değirmeninden ne farkı kalır? Kadını bir değirmenebenzetirsek, unutmayalım ki, erkek de o değirmeni tahrîk eden mu'azzam su ceryânı gibidir; su, çarhı dövmelidir ki değirmen dönsün ve onu öğütsün. Kadın erkeğe, erkek kadına lâzımdır. Yalnız, kadın erkeğe lâzımdır sözünden recâ ederim kadın dövülmez netîcesini çıkarmayın.

Makâlenizde "kadının ev işlerine bakdığından ve ayakkabılarımızı sildiğinden" şikâyet ediyorsunuz. Bu ne kadar 'abes ve haksız bir şikâyet… Erkekler akşama kadar 'âilelei için iki büklüm çalışsınlar, âmirlerine takâpü etsinler, hayâtındaki manâ'larla gûlâne bir şekilde boğuşsunlar da sonra siz, sırf kadın olduğunuz için evinizde akşâma kadar tenbel bir kedi gibi horlaya horlaya uyuyasınız öyle mi?.. Sonra bir de bunun üstüne sizin için terlemiş alnımızla iki büklüm eğilerek ayakkabılarımızı da biz silelim,.. o hâlde kadına vezîfe olarak kedi gibi uyumakdan "kulucka" gibi yavru yapmakdan başka ne

kalıyor?.. Eğer kadının hey'et-i ictimâ'iyyedeki vazîfesini, siz, bu iki noktadan 'ibâret 'ad ediyorsanız o başka…

"Bütün hayâtınızda kafesler altında çırpınmanıza, bu örtü ve kafesin bir kefene sarılıb bir çukura girinceye kadar devâm eden ezeli bir kısmetiniz olduğuna" gelince: bu husûsdaki iddi'ânızda her hâlde fâhiş bir tarîh ve sene hatâsının mevcûd olduğu muhakkakdır. Bu sözünüz, belki otuz kırk sene evveli için doğru olabilirdi; fakat bu gün sokaklarımıza bir 'atf-ı nazar, köprü üstünde bir tevakkuf müdekkîkâne, bu iddi'ânızın ne kadar bâtıl ve sakîm olduğunu, zannederim ki pek cânlı ve belîğ sûretde isbata kâfidir. Ben kendi hesâbıma harbin her şeyini afv ederim; fakat harbin "kadın"ı eti, suyu alınmış bir kemik parçası, tütünü içilmiş sigara izmariti gibi kaldırıma fırlatılmasını asla afv edemem.

Sonra makâlenizde "ebeveyninize 'âid en büyük endişenin başlarına ekşimemek üzere sizi bir an evvel savarak yabancı bir erkeğin kollarına atmakdan 'ibâret olduğunu" iddi'â eyliyorsunuz. Bu, o kadar tabî'î ve doğrudur ki, bunun hatti küçücek bir i'tirâz ve münâkaşaya bile tahammülü yokdur; çünkü evvelâ: Evvelâ evlenmek, 'âile kurmak, çocuk yetişdirmek sûretiyle ötede sizi pek mühim, pek millî ve insanî bir vazîfe-i hayâtiyye ve ictimaîyye beklemekdedir. Sâniyyen: Kızlar, patlıcan ve hıyar kabîlinden ukle sâlih mevâd değiller ki evde alıkonub kış günlerinde iştihâ açmak için turşuları kurulabilsin. Sâlisen sizin bir an evvel evlenmenizde, evden bir boğazın eksilmesi i'tibârıyle pek bâriz bir menfa'at-ı iktisâdiye de vardır. Râbi'an: Gönül eğlendirmek için bilinir bilinmez komşu çocuklarıyla mu'âşakaya başlamamanız i'tibariyle de sizin bir an evvel evlenmeniz haysiyet ve 'ismetinizin muhâfazası îcâbındandır.

İşte bir an evvel evlenmenizde mevcûd olan bu kadar sârih sebebler ve menfa'atler, ortada en celî bir sûretde durub dururken bu noktada dûçâr-ı gadr olduğunuzu iddi'âya kalkışmanız bilinemez ki ne vechle tefsîr edilmelidir?..

Bakınız, makâlenizde "hâkim"inize bile: "Hânım! Hadden ayrılma, burası kadınlar hamâmı değil!" sözleriyle kadınlığın boş boğaz ve gürültücü hasletini göstermiş ve çizdirtmiş oluyorsunuz!..

Şikâyet sadedinde dermeyân etdiğiniz kadınların çocuk doğurmasına ve sonra bu doğan çocuğun irzâ' edilmesine gelince: Bu da bizim eser-i günâhımız değil ya! Hilkât bizi ilkâh ile, sizi tevlîd ve irzâ' ile tavzîf etmiş. Biz hilkatin bu ezeli düstûrunu nasıl tağyîr ve tebdîl edebiliriz? Eğer hilkat, çocuğu doğurub emzirmek vazîfesini de bize tevdi'eyleseydi, o hâlde arz üzerinde kadına ne lüzûm kalırdı? Görüyorum ki kadınlığa hâs olan sakat düşünce ile siz, bizim teşrîhî ve fizyolojik vaz'iyetimizi de tahrîf ve tahvîle kalkışmak gibi muhâlâta sapıyorsunuz.

Hâkime: “Bana hürriyetimi veriniz, kadınlığımla tevellüd eden bu en elim esâretden beni kurtarınız! diye yükselen feryâdınız da bütün iddi‘â ve feryâdlarınız gibi lüzûmsuz ve ‘abesdir. Eğer bu günkü şerâ’it altında sırtınızdan dayağı kaldırarak size hürriyeti verirsek Zehrâ Hânım! bu hürriyet 24’ün meşhûr hürriyetine benzer. Nasıl gayr-i reşîd olarak addığımız hürriyet netîcede bize serbestî-i teneffüse değil en elîm bir esâret-i facî‘aya mâl olduysa gayr-ı reşîd olan sizlerin de alacağınız hürriyet, korkarız ki sizler için ‘aynı vahîm ‘âkıbete menhar olur…

Hülâsa-i kelâm: Ben “fikirlerim ve muhâkemelerimle hareket ediyorum. ‘Adelelerim sizinkinden metîn, yumruklarım sizinkinden sertdir. Siz sinir ve hislerinizle düşünüyorsunuz, kollarınız za‘îf, ‘adalî kudretiniz benimkinden dûndur. Binâen-‘aleyh bu gün esîrimsiniz. Sizi evvalâ nasihatle, nasîhati dinlemediğiniz takdîrde sopa ile yürüteceğim. Yarın sizin muhâkeme ve fikirleriniz benimkine tefavvuk eder, pazularınız ve ‘adaleleriniz benimkinden kuvvetli olur; o vakit de siz beni yürütürsünüz.

Salâha’d-dîn Enîs

(Şebâb; 4; s.82- 85)

Şebâb

Sahîfelerini genclik duygularına her zamân için açık bulunduran Şebâb, Salâha'd-dîn Enîs Bey'in gayr-ı me'nûs dahî olsa yine- bu kadar kıymetdâr bir kalemle müdâfa'a etdiği duygularına ma'kes olmakdan kurtulamazdı. Fakat bu bî-tarafı hiç bir vakitde Şebâb'ın kari'eleri hakkındaki hiss-i hürmetini, kadınlığa ve bi'l-hâssa kadınlarımıza karşı ancak okşayacak ellerin uzanabileceği kanâ'atini; değiştiremez. Bi'l-akis artık hânımlarımıza 'arz ve tavsiyeye lüzûm görüyoruz ki: Genç taharrimiz henüz bekârdır. Kendisinin – yalnız eser-i nezâket olarak dahî olsa yine mutlaka- her kadın huzûrunda eğilecek olan boynuna bir kere o tatlı zencir-i izdivâc geçsün.. O boyuna kimsenin kıramayacağı bir muhabbet boyunduruğuyla mini mini bir çok kollar sarılsın… Yâhûd kendilerine karşı beslenen kinleri hiçbir vakitde afv etmeyen bâkirelerimiz "Salâha'd-dîn Enîs" ismini her vakit kendisinden kaçılması lâzım gelen bir heyûlâya 'alem olmak üzere kalblerine hakk etsinler… Muhterem vâlideler zevcelerine, kızlarına, komşularına şahsını pek sevdiğimiz refîkimiz 'aleyhindeki propogandalarını yapsınlar ve bütün ebvâb-ı necâtı kapatsınlar:

Muhterem Dayak muharriri derhâl sırtını her geçene dönecek ve " Dövünüz, dayağı bana atınız" diye yalvaracakdır. Ve şurası da pek iyi bilinmeli ki kendilerine gelen bu bedbîni "mücerred" olmakdan neşât ediyor. Çünkü "Ergene kadın boşamak kolaydır!" derler.

(Şebâb; 4; s.85- 86)

San‘atda Ahlâk

Sahnede büyük bir kuvvet vardır: Oraya ayak basanlar, kendi mevcûdiyetlerinin ekseriyetle ekseriyetini gâ’ib ederler; bunların yerine temsîl etdikleri rollere lâyık hissiyât kâ’im ve çok güçlükle zâ’il olur. Bunun pek garîb ve hatta en gayr-ı tabî‘î misâlleri vardır. Kısa hayât temâşâsı olan sahnelerle ‘alâkadâr olanlarını tercîh edelim.

Seyd-i Beşîr üserâ karârgâhının mahrûmiyetleri içinde büyük varlık gösteren tiyatrosunda yegâne telâfî edilemeyen şey: Aktris idi. İskarpinden firketemize, sun‘î memelerimizi ihtivâ eden kadın yeleklerine, seyre gelen ‘askerlerin [Bu zâbitler ne yaman şeyler, oyun için İskenderiye’den kadın getirtmişler.] demeleriyle sâbit olan muvaffakiyetlerimize rağmen kadınlarımızın kendilerine hâs ve melekî inceliklerini tahassürle hâtırlatmakdan başka bir şeye yaramıyorduk. Bunun içindir ki piyeslerimizde ‘aşkın pek küçük mevki‘î vardır. Bununla berâber aktrislerimiz, kadınlığa doğru istihâleler geçiriyordu. Bu efendiler arasında müdhiş bir rekâbet-i müsâbaka vardı. Herkesin yüzü ve hatta ba‘zen kollarıyla göğüsleri traş ediliyor, saçlar uzatılıyor, temsîl geceleri sâ‘atlerce ayîne karşısında ayîneler paylaşılamıyordu. Düzgün, sürme, pudra, allık, tırnak, dudak boyaları ilh… O kadar isrâf olunuyor ve bi’l-iltizâm yekdiğerinden saklanıyordu ki nihâyet her aktrise ayrıca tevzi‘e mecbûr kalınıldı. Bunu bir kısmımız parasıyla veya suver-i sâ’ire ile (meselâ pudrayı tebâşîrle) telâfî ediyordu. Diğerinden saklanılarak yerden sahneye ‘aks etdirilen her gün bir îcâd ve her gece o îcâdı tekemmül etdiren yüz taklîd vardı. Çekememek, kavga, şikâyetler umûr-ı ‘adiye sırasına geçmişdi. Sahnede evli veyâ nâmussuz bir kadın rolünü yapmamış olmakda bile bâkiriyet, sâfîyet vardı. Hele çirkin, yaşlı kadın rolünü kimse kabûl etmiyordu.

Oyunda bacaya saklanarak oradan korum lekeleriyle çıkması lâzım gelen bir arkadaşımıza bu rolü bir haftada kabûl etdirebildik. Lekeleri yapmaya gönüllü ve tâlib olan diğer akstrisimiz rakîbesinin yüzünü bir zenciye çevirmişdi. Gönüllü kadınlarımızdan birisi tiyatro müdîrine verdiği zâbitlik resminin altına [aktrisiniz mülâzım rolünde] diye yazmışdı. Havva anamız Adem babamızı cennetden çıkardığı gibi, Seyyid-i Beşîr aktrisleri de ba‘z aktörlerin sahneyi terk etmelerine sebeb oluyorlardı. Bu beylerden birisi [besleme] ismindeki piyesimde beslemenin Dursun isminde köylüsü ve nişânlısı idi.

Beyimiz bu kız tarafından bi'l-âhire unutulmuş olmak be'siyle sahnede hıçkırarak ağlamış ve herkesi ağlatmışdı. Kendisini tebrîk etdiğimiz zamân o hâlâ ağlıyor ve:

—Bırakınız Allahı seversen, çok mantıksız olmuş. (Bana) Sen bu piyesi değişdir. Hangi köylü kızı nişânlısını terk eder?

Besleme ile izdivâc eden aktör alay ediyordu:

—İşine gelmiyor da ondan. O kızın bi'l-âhire paşa babamın konağında tahsîl gördüğü, bir küçük hânım olarak yetiştirildiğini düşünsene.

—Ne olursa olsun, ilk ‘aşk sönmez, tabî‘î değil ve's-selâm.

Ferdâsı gün kendisini teselli eden bütün kampa mümessili (yok daha doğrusu Dursun'un bi'z-zât kendisi) derdini yanıyordu,

Sırtında Dursun rolünde kiydiği yelek ile elinde beslemenin işlediği mendil duruyordu.

—Siz bari hakk veriniz. Besleme bi'z-zât eserin muharriri olmasa beni sahneye biraz zorca çıkarırlardı.

Bununla berâber bu zât; besleme oynanıla oynanıla nihâyet bıkılıncaya kadar, (piyesin ta‘dîline iknâ‘ edeceğim diye) beni bıkdırmışdı. En sonra beslemeye, muharririne, tiyatro hey'eyiyle müdîrine, hatta beslemenin bir diğeriyle izdivâcını alkışlayan seyircilere, kâinâta darılarak sahne hayâtından çekildi: Dâîmâ Dursun kaldı. Kendisini en son gördüğüm dakîkaya kadar, eserden bahs edilince derhâl yüzünü kaplayan ye'sler içinde gözleri dolarak mevzû‘daki mantıksızlığı tekrâr eder. Dursun rolünde giydiği yelekden, beslemenin işlediği çevreyi çıkararak- yaşlarını silerdi.

Daloğlu Fu'âd

(Şebâb; 4; s.88- 89)

HİSSÎ HİKÂYELER

Kara Kız

Artık 'âile beyninde adı böyle kalmışdı. Üç kardeşden en bu seviliyordu… Hele Şihâb Bey, Fıtnat adlı bu kara kızını muhabbet husûsunda ağabeylerine 'âdetâ takaddüm etdiriyordu… Çünkü Fıtnat daha beşikde iken babasının iri bıyıklarını yolmak "Anne, baba" kelimelerini de vaktinden evvel telaffuz etmek gibi bir şirinlikle kendisini mensûb olduğu ocağına sevdirmiş ve bir gün hemân hemân buranın bir necm-i gisû-dârı müşâbihesine girmişdi.. Şihâb Beyin kızına karşı beslediği bir fart muhabbet değil midir kiyavaş, yavaş nakd-i mevcûdinin hebâsına, kalemden aldığı birkaç guruşunun da ay başını bulamamasına bâdî oluyordu… Fakat bidâyet-i meşrûtiyete kadar Şihâb Bey bunun hiç farkına varamamışdı. Çünkü vazîfesinin getirdiği kâr mukannen olarak on 'aded kırmızı altından 'ibâretdi. 'Âilesi de öyle pek ağır değildi. Böyle olduğu hâlde Kabataş'da beş odalı yeni bir evler derûnunda muntazam… Temiz bir mobilyaya mâlikdi. Ma'îşet husûsuna ise hiç diyecek yokdu. En kibâr, en zengînlerin evlerine belki giremeyen yemekler, tatlılar her akşâm bu âsîl me'mûrun sofrasında hâzır bulunurdu. Emlâk ve 'akârî olarak daha ötede beride 'arsalar dükkânlar gösterilebileceği gibi sırf kara kızının refâh-ı sa'âdeti te'mîn ve yine ona karşı olan pederâne muhabbetini isbât etmek için bir arabada tedârik olunmuşdu. Bu, bi't-tâbi' fuzûliydi.. Fakat muhabbetiyle para bunu hiç müşâbihesine koymuşdu. Sanki açıkdan bir şeydi.. Şehâb Beyin bu bollukda işde böylece sarf etdiği gözüne girmez, hele hele iktisâd hiç 'aklına gelmezdi. Lakin bi'l-âhire ahvâl bu gidişine sekte vermişdi. O ani tebeddüle kendisi bile ta'accüb ediyordu. Evet, meşrûtiyetin i'lânından sonra idi. Piyâsada bir tatsızlık, parada bir kıymet, mâl mülkde bir rağbet.. Ve'l-hâsıl sanki arza yeni bir nuhûset yağmışdı. 'Ayn zamanda günden güne tevzi' ediyordu. Sonra Balkan ve onu da 'Umûmî bir harb ta'kîb edince herkes gibi Şihâb Bey de pusulasını şaşırmışdı. Eşyâya her gün zamm edilen fî'ât, halk üzerinde muhtelif mâlda yeni bir hesâb, sabıkla lâhik gibi bir mukâyese teşkîl etmişdi. Efvâh-ı nâsda devr, vakt-i sa'âdet.. Vakt-i kerâhet 'unvânıyla ikiye taksîm ediliyordu.. Gözden nihân olan o kırmızı altunların yerine şimdi kirli.. Yırtık.. İnsân teriyle mülemma' kâğıdlar para yerine sürülüyor, selef muhteremini rahmetle yâd etdiriyordu. İşte şu tebeddül-i zamân daha ilk adımında Şihâb Bey'i mutazarrır etmişdi. Biçare me'mûr, önce vâridâtıyla şu cidâlin biraz tahfîfine yürümek ve bi'l-netîce refâh-ı 'umrânını kemâfi's-sâbık tedvîr eylemek arzusundaydı. Hatta kısa bir müddet içerisinde ufak, tefek 'akârını da elden çıkarmışdı. Fakat asr, bükâ

mı demedi. Mutlak bir şey satmağa müftekirdi. Başka türlü hayât mümkün olamıyordu. Çünkü kaleminden aldığı on kâğıd kendisinin dâ'irede öğle yemeğini bile te'mîn etmiyordu.. Harble berâber satmak mes'elesi de üç sene sürdü. Nihâyet Kabataşdaki evde dayanmışdı. Ohh.. Bu, artık olamazdı. Şimdi Şihâb Bey'in tamâmıyla süngüsü düşmüş, Gece.. Gündüz düşünüyordu: Ne yapacakdı?..

***

Bu gün 'aklına gelen fikrini zevcesine ifşâ etdi.. Fıtnat on altı yaşındaydı. İnsan yoksulluğundan bunun gibilerine şimdi ticârethânelerde yirmi, otuz lira veriliyordu. Ağabeyleri hizmet-i vataniyyelerini îfâ için serhade gitmişlerdi. Şübhesiz bu 'aile te'mîn-i ma'îşet için biraz da kara kızlarının mu'âvenetine müftekirdi. Bu tedbîrini annesi de musîb görmüşdü. Bi't-tabi' Fıtnat da muhâlefet edemedi. Hatta seviniyordu. Çünkü onun için bir vazîfe her şeyden mukaddesdi… Şihâb Bey, sevine, sevine.. Ona muvâfık bir kâtibelik aramaya kalkdı. Nihâyet büyük bir tuhâfiye mağazasında münhal vazîfe buldular..Müdîr, Fıtnat'ı görünce ehliyetine bile lüzûm görmeyerek otuz lira aylıkla ticârethânesine aldı. Zavâllı Şihâb Bey.. Kırkını geçen bu müdîrden bir şey ummayarak kızına, vazîfesine ilk gideceği sabâh yalnız şu nasîhati veriyordu:

—Bak sana açık söyleyeyim yavrum! Mağazayı ben iyi tedkîk etdim. Orada diğer kâtiblerden üç genç var ki sana mutlak sataşacaklar… Genclik bu.. Sonra iş azılaşır.. Muteyakkız davran.. Onlara hiç aldırma.. Nâmûsunla git, gel.. Yalnız ve yalnız müdîrini tanı.. Onu bilirim çok nâmûslu bir adamdır.

***

Fıtnat pederinin bu dersini gidib geldikce hîç aklından çıkarmıyordu. Vazîfesinden çok memnundu. Hakîkat-i hâlde arkadaşlarından bir iki genc, kendisine lüzûmundan fazla bir hürmet, lüzûmundan fazla bir nezâket besliyordu. Fakat ta'acübe değerdi ki 'aynı rû-yı iltifâtı ba'zen müdîr bile izhâr ediyordu, diğerlerine mağrûr ve ciddi lakin buna hasb'el-zarûre muti' ve mültefit bir tavır-ı ittihâz etmişdi. İlk bir iki ay böyle gitdi.. Ay bidâyetlerinde paralar karışıbda ma'îşete bir parça medâr olacak yekûnu bulunca Şihâb Bey sevincinden çıldırıyor bi'l-vesile satacak düşünmüyordu. Zamâna göre yine iyi giyiniyorlardı. Fıtnat, artık'âilesini bir nebze olsun müzayakadan kurtarıyor demekdi.

Fakat bîçâre kız, pederinin nâmûslu dediği müdîrden ‘âdetâ ictinâb ediyordu. Vazîfesinin mükâfâtı olan parasını alırken bu geçkin adamın kendisine parçalanırcasına gösterdiği fart nezâket her hâlde iyi bir şeye ‘alâmet değildi. Bâ-husûs, Şihâb Bey’in çapkın‘ad etdiği gencler bile Fıtnat’a muhabbetlerini bu kadar cür’et-kârâne izhâr edememişlerdi ve elân edemiyorlardı.

Fi’l-vaki‘ kurnaz müdîr, bunu farkına varmışdı. Henüz üçüncü ayında idi ki ma‘âşını kırk lira üzerinden kâdiye etdi. Heyhât ne yapsa beyhûdeydi. Çünkü pederinin tavsiyesi vechle Fıtnat kendisini yalnız bir müdîr, yalnız bir âmir sıfatıyla tanıyor ve ‘ayn hudûd dâhilinde iltifât ve itâ’at ediyordu. Fakat genc kızın bu manzara çok me’yûsiyeti celb etmişdi. Hatta ma‘ zamm aldığı son aylığını pederine getirdiği zamân biraz daha cesâret etse idi ba‘demâ vazîfesine devâm edemeyeceğinden bahsle i’tizâr edecekdi. Lakin keyfiyetden çok mennûn ve mesrûr olan Şihâb Bey ellerini açıb ticârethâneye ganî, ganî kesbler temenni etdikden sonra zevcesine hitâbla:

—Ya hu! Bak sana demiyor muydum? dedi. Oğlanlardan bize fa’ide yok. ‘Askerlikde ötede beride eziliyorlar. İşte muhabbetimin çokluğundaki isâbeti bu gün takdîr etdiğim kara kız olmasa idi biz bu baca altında zor duracaktık.

Fıtnat’a dönerek:

— Sende kızım, diyordu. Aferin bak sa‘yının netîcesinde müdîrinin gözüne girmişdin. Aman mağazadaki o hoppa genclere pek uyayım deme hele... Ben bilirim. Yalnız müdîrini bil ve ona günden güne sokulmaya bak.. Zîrâ sana öğüdü de ekmeği de verecek yalnız o namûslu zâtdır?

Beşiktaş 13 Temmuz 1920

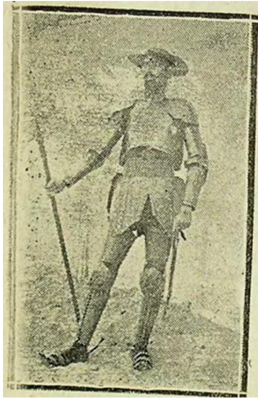
Ahmed Nur’e-dîn

(Şebâb; 4; s.90- 92)

Esîrlerimiz Nasıl Çalışmışdır:

Çöl Don Kişotu İrfân (Acar) Bey

Harb-i ‘umûmîde geri hizmâta kapağı atamayanlar üç ‘âkıbete nâmzed idiler: Esâret, ma‘lûliyyet, şehâdet. İki sondan daha fenâ bir tâli‘e kurbân olanlar, birinci felâkete yakalananlar: Dünyanın her tarafında, müte‘addid esêrathânelerde her millet için iftihâra şâyân mevcûdiyetler göstermişlerdi. Resmimiz bunun cânlı misâlidir. Seyid Beşir’de Türkler; esîr Almanlarla muhâfız İngiliz zâbıtanını hayretde bırakan bir tiyatro ibda‘ etmişlerdi. Bu küçük sahne üzerinde bütün cihânın edebîyatına dâhil âsâr muvaffakiyetle yaşatılıyordu. Bu miyânda temsîl edilen (Don Kişot)’un esliha ve techîzatını te’mîne imkân-ı maddî yok iken; kör çakı, dişleri ve tırnaklarıyla, teneke ve mukavvâlarla zırh ve silâh yapmışlardı. Bu gencler rûh-ı eserden istifâde etdikleri, ona en ziyâde ri‘âyet eden kendileri olduğu iddi‘âsında idiler. Fi’l-hakîka birbirinin leğeninden evvel kâseyi miğfer gibi kullanmak isteyen bir mühâciminin zırhları mukavvâ ve tenekeden olması belki daha doğru idi.

(Şebâb; 4; s.93)

‘ALENÎ MEKTÛBLAR

‘Âlî Nejâd Bey

“Şebâb”ın ilk sayısını cânlı ve kuvvetli buldum. Muvaffakiyetinizi temennî muvaffak olacağınızı ümîd ederim. Yalnız hasbihâlinizde sizi- şu son günlerde tarafdârları fazlalaşmaya başlayan- edebî partizanlığa mütemâyil bulduğum için- ne yalan söyleyeyim- hiç de memnûn olmadım. Ben Şebâb’ın; hemen hemen ihtiyârlık ve gencliğin münâkaşası rengini alan- ‘arûz ve hece mes’elesinin çirkin cereyânlarına kapılmayacağını zann ve ümîd ediyordum; fakat siz son modaya teba‘iyyet için “hadîka-i san‘atı baltalayan elleri” hep yenilerde arıyor ve henûz bu günkiler doğmadan çok evvel bile i‘dâdî sıralarından topladığı kudretle şa‘irleşen zâvallıların mevcûd ve bu hastalığın bizde eski olduğunu hâtırlamak istemiyorsunuz. Vaktiyle Fikret’i, Cenâb’ı taklîd için çırpınarak emekleyenler; karşılarında kalemlerini parçalamak cür’etkârlığıyla ortaya atılan kimse bulamazlardı. Esâsen buna lüzûm bile yokdu. Hiçbir baş, liyâkatinin hâricinde sivrilemez. Sivrilebilenlerin ancâk bir sabun köpüğü kadar ‘ömrü vardır. Onları taşlamak, kalemlerini kırmaya çalışmak netîcesiz bir yorgunlukdur.

Siz de tasdîk ve i‘tirâf edersiniz ki: Kudretli isti‘dâdlar, ‘arûzda da; bu günkülerin vezininde ve lisânında da muvaffak olabiliyor ve şâh- eserler yaratabiliyorlar; bunun için “Şebâb”ın karanlık bir gâye peşinde, çapraşık yollarda yorulmamasını pek arzu ediyorum.

“Şebâb”ın vazîfesi ve gâyesi edebî zümrelerin arasında ihtirâs körüklememek veyâhûd ‘arûzu hece vezinine hâkim kılmak değil.. Bu maksadsız mübârezeler, çirkin münâkaşalar arasında ezilen ve hırpalanan zâvâllı Türk edebîyâtını kurtarmak ve yükseltmek olsun.

Arz-ı ihtirâm ederim efendim

Server Ziyâ

(Şebâb; 4; s.94)

Beşinci Sayı

Hicrân biter mi? Girye-i hicrân diner mi hiç!.
Büyük Fikretin büyük rûhuna..

Rûhun furûg-ı ‘azm ile mağrûr ve müteheyyic
Açtın şebâb-ı Fikrete zümrüdlü bir kanad…
Toplandı, koşdu zîrine bir gülle-i behîc
Kurdun cihân fikrine bir şânlı saltanat

Hüsnün bütün mâlını anlatmak istedin
Ey ‘umde-i deha’et o rûhunda mündemic
Sen ‘aşk-ı şi‘r ve hissini beyhûde inledin…
Küffâr ilah-ı san‘atı takdîr eder mi hiç?!

Kırdın esâr-ı devleti, kırdın elinle sen,
Koydun cebz-i şânına iklîl-i ihtişâm.
Gökden kanad dilenmeği bir ma‘siyyet bilen
Yerden diler mi feyzini makhûr-ı inhizâm!

Tehzîl edib refâhını, sa‘d u huzûrunu
Güldün cihân- ı zilletin ikbâl-i şûmuna
‘Uzlet-serây-ı sâfına çekdin gurûrunu
Gülen o zulm ü zulmetin ehl-i zulûmuna..

Yıllarca milletin yine âlâm ü ahını
Koydun rübâb-ı zârına, koydun da inledin.
Zulmün, cinâyetin o hurûşân-ı günâhını
Beyhûde saydın ‘âleme beyhûde dinledin

Her târ-ı ihtisâsını bu ma‘kes-i figân,
Bir zîr-i ahenîn gibi mızrâb-ı nekbete
Ma‘rûz eden sitemzede, garrende kahraman

Sendin bütün göğüs veren ehvâl-i haşmete..

Her türlü zevk ü sûrunu nisyân edib, bize
Senden bütün nevâ'ib-i eyyâmı inleyen,
'İsyân edib teseyyübe, ihmâl-i bârize
"Sendin vatan harâb oluyor, ağlıyor diyen.."

Fikret bugün o anneyi hicrindir ağlatan..
Feryâd edeb gurûbuna bin kalb-i muhtelic,
Susmaz evet karha-i hicrânla ağlayan
"Hicrân biter mi? Girye-i hicrân diner mi hiç?!"

Bebek Ağustos 331 Perşembe
A.(ا) Hikmet
(Şebâb; 5;s.98)

Husûsi Bir Ziyâret

Tevfîk Fikret'in Necîb Rûhuna

Dediler ki ıssız kalan türbende,
Vahşi güller açmış, görmeye geldim.
O hücrâ cennetinin hâkine, ben de,
Hasretle yüzümü sürmeye geldim.

Dediler ki, sana emel bağlayan,
Kabrine diz çöküp, bir dem ağlayan
Ber-murâd olurmuş- ben de bir zaman
Ağlayıb murâda ermeğe geldim

Şu hicrân yılının sonbahârında
Jaleler titrerken çemen-zârında,
Gün doğmazdan evvel, ben mezârında
Mâtem çiçekleri dermeğe geldim.

Seni andım bütün gam çekenlerle,
'Aşk-ı hak uğruna yaş dökenlerle.
Sarı gonca veren şu dikenlerle
Taşınan bir çelenk örmeye geldim

Yâdın -ölüm gibi- bir sırr-ı mübhem!..
Neş'e-i sevdâ mı bu hiss-i elem?!
Rûhumda ne füsûn eyledim-bilmem?...
Bu gün sana gönül vermeğe geldim.

Bebek- 15 Ağustos 1331
Rızâ Tevfîk
(Şebâb; 5; s.99)

Ebedî Fikret'e

Artık melûl ufukları çınlatmıyor sesin
Hakkın yolunda cân veren ‘aşkınla neredesin?

Annen bin ıztırâb ile baygın inildiyor.
- Coşkun rübâbı al eline şâ‘ir, yetiş!.. diyor.

Her yer siyâh ‘adem sesi.. Gökler gürültülü…
"Heyhat. İşitmiyor gibisin" Ey büyük ölü!

Bülbüllü Aşiyân'ına baykuşlar üşüşdüler.
Tesmîm edib gökleri meş'ûm ötüşdüler.

‘Irkın bin ıztırâb ile bî-hûş inildiyor.
— Coşkun rübâbı, al eline şâ‘ir yetiş!.. diyor.

Sâlim Hâtifî
(Şebâb; 5; s.100)

Tevfîk Fikret'in Rûh-ı Cerihadârına!

Genc öldü, rûh-ı Fikretinin bir misâline,
Bir tek hayâl zârına olsun kavuşmadan;
Genc öldü, gitdi, kalbini endişe-i vatan
Tutmuş sıkardı; lakin o hakkın zevâline

Kâni' değildi: Bir gün olur milletin bütün
Evlâd-ı zî-vekâr ü kemâl ve himmeti
Eclâfı târ ü mâr ederek taht-ı milleti
Bir burc-ı i'tilâya kurar saltanat, o gün

Ferdin değil, esâfil-i nâsın değil, evet
Hakkın olurdu işte büyük Fikret'in büyük
Kalbinde dâ'imâ yaşayan rûh! En küçük
Bir vak'adan teheyyüc eder "Gitti memleket!"

Feryâd cângüdâzı ile ilerleyib zuhûr
Vicdânların melâlini inlerdi zâr zâr;
Lakin vatan, vatan gidivermezdi: Bir mezâr
Olmak revâ mı bir koca dünyâ zî- şu'ûr?

'Irkın düşer mi zeyline emvâc-ı zilletin?
'Ummân gurûb eder mi haffâr-ı şe'âmete?
Târîh okur mu fâtiha bir şânlı ümmete?
Türklük düşer mi payına bir kahbe milletin?
***

Fikret cihânda şimdi muhâlât oldu hep,
Kânûn-ı 'adl ü hakkı değişdirdi bir sebeb:

Allaha karşı küfr okuyan bir sebeb ki ah
Ahlâkın inhitâtıdır işte.. Yazık, günâh!

Eyvâh, i‘timâd-ı canânın hayâl imiş,[*]
Yâhûd sen olmayınca “vatan” bir muhâl imiş!

Eyvâh gitdi, gitdi vatan Fikrat! İşte sen
Gitdin cüdâya milleti mahzûl görmeden.

“Nâmık Kemâl”e “Ekrem” e rûhunla iltihâk
Etdin; büyük sa‘âdetine ‘arz-ı iştiyâk

Etmekdeyim; bugün beni al, çek turâbına!
Hayl-i ‘adu basınca mezâr-ı harâbene

Birlikde vermedikse de cân biz şu millete
Birlikde ferş-i cism edelim pay-ı zillete!.

18 Ağustos 326
‘Ali Ekrem
(Şebâb; 5; s.100- 101)

[*] “Dünyâ dönecek cennete îmânla inandım.”

Tevfîk Fikret'in Büyük Rûhuna[*]

Heyhât!.. Ey necîb ölü, kim, hângi bir kalem
Son sayha 'ad edib de "Rübâb'ın Cevâbı"nı?
Bizden kadir-şinâs mı kucakladığın 'adem:
Terk etdin "Aşiyân"ını, atdın "rübâb"ını?
Öldün… Fakat bu gün bile, kıymetli defterin
En gölgesiz dudaklara olmakda secde-gâh;
Bî- şübhe, kır çiçekleri altında makberin,
Arzın bütün melâline şefkatli bir penâh!..
Sendin: Beşer hesâbına en son kederlenen,
Sendin: Bu son otuz senenin en mübecceli!
Garb, iştiyâk-ı fikre açık bir ufuk… Ve sen,
Şerefin bu ufku gösteren en muhterem eli!..

Bursa, 1 Ağustos 334
Kemâle'd-dîn Kâmu
(Şebâb; 5; s.102)

[*] Düşünce sahîfe 27.

Hayır ve Şer…

İnsân melek olsaydı cihân cennet olurdu…

Tevfîk Fikret

Bana derler ki ba‘ yârânım
Yok değildir fakat hayâtda refâh…
Bu dehri hâlimce etdim istiknâh;
Kaldı evhâm içinde iz‘ânım
O masallar ki yok bu dünyâda
Hepsi kaldı kurûn-ı vüstada!..

§
İşte ey mâdih-i zevâhir-i beyn:
Kalmış arkanda çekdiğin tufân..
Şimdi karşında bir yığın hicrân!..
Atdığın hatve bir sükût-ı hazîn..
Sen de belki hayâta muğbersin
Bana lakin; medîha söylersin!
§
Olsa insân eğer bülend pâye:
Yerde kalmaz çıkardı eflâke..
Bürünür sonra bir yığın hâke!.
Bu mu insân için büyük gâye?..
Varlık insâna hasm-ı cân oldu
Bu hakîkatler ah ‘ayân oldu!..
§
Sandım insânları rahbe ve şefîk
Halkı etdim ‘arîz, ‘amîk tedkîk,
Fakat ‘âlemde çok riyâ gördüm!..
§
Kanma zinhâr ta‘abbüd etse sana
Çünkü yokdur beşerde sıdk ü vefâ
Ben şu dünyâyı pek fenâ gördüm…
§

Menfa‘atmiş makâsıdı beşerin.
Yok imiş farkı hayr ile şerrin

Mart 331
Kesriyeli Mehmed Sıdkı
(Şebâb; 5; s.105- 106)

Fikret'in Sevgili (Aşiyân)ı

Zavâllı Fikret, uyan, kalk da aşiyânına bak!..
Tefekkürât-ı üfûlünle münkesir-i ra'şân
Yetim ve bî-kes ve nâlende rûh-ı pür-helecân
Koşub penâhına geldim, sığındım işte bugün
Senin o ma'kes-i rûhun, enîs-i 'aşkın dün
Şu nûr-ı 'aşk-ı hakîkatle, rûh-ı 'ismetle,
Şu 'aşk-ı 'iffet ve nâmus-ı rûh-ı fikretle
Tenevvür eyleyen işgifte kıble-gâhında,
Ta'abbüd etmeğe geldimdi ben; fakat hayfa
O aşiyâne-i nüzhetde... Ah söyleyemem!...
-Sükût eder mi fakat rûh içinde râz-ı elem?
Senin tasavvur edilemez üfûl-ı nâgehin
Tessürât-ı vatan matemiyle birleşin
Duyub da lâneni koşmak vazifemizdi bu hakk
Zavâllı Fikret, uyan, kalk da Aşiyân'ına bak!

Bebek Temmuz 331
N. S.(ث)
(Şebâb; 5; s.108)

Meş’ûm Ay

Kara bir sulh ile, ağustos ayında netîcelenen harb-i ‘umûmî ağustos ayında başlamışdı. Fikret de bu ayda üfûl etdi. Hasta bir gününde Fikreti ziyârete gitdiğim zamân kendisini pek ‘asabî ve müteheyyic bir hâlde bulmuşdum; görüşür iken, ‘azîzim dedi:
—Tecrübe etdim, 324 senesinden beri ağustos ayı benim için pek ıztırâb-âver oluyor! Şe’âmet ve kabâhat ayda mı, bende mi? Bilmiyorum…

Zavâllı, her senenin bu ayında:
Çarpıb küreler kırılsın, insin;
Yağsın nesi varsa kâinâtın
Lakin bu deri sükût dinsin!

diye Hâmid’le birlikde feryâd ederdi. Eğer Fikret ber-hayât olsaydı, sulhun hiç sevmediği bir ayda imzalandığı ve pek sevdiği milletinin mâtemini gördüğü böyle bir günde ölürdü! Çünkü onun büyük ve hassâs kalbi, bu acıya tahammül edemeyecek kadar hasta ve vatanının inkırâz endişesiyle muztaribdi…
Kızıl Toprak, 12 Ağustos 192
İ.([1]) İskender Fahre’d-dîn
(Şebâb; 5; s.111)

Tevfîk Fikret..

Fikret, ‘asırların ender yetiştirdiği zekâ-yı şi‘r ve san‘atın havârikidir.. İ‘tikâdımca, eğer semâ-yı şi‘r vâdimiz ‘Abd’ul-hak Hâmidse:

Bence timsâl-i esfeliyyetsin,
Kara toprak, muzîk-i zilletsin
Benden füsûs-ı bî-nihâye sana!

Feryâdıyla nihâyet kara topraklara karışan o lâ-yemût şâ‘irimiz de şübhesiz o semâ-yı şi‘r ve edebîn hiç solmayan güneşidir.. Fikret ölmüşse, tabî‘atin ve zamânın en gizli inceliklerini besteleyen “rübâb” ı ölmeyecek ve dâ’imâ onun üfûl-ı ebedîsini inleyecekdir! Sene-i devriyesi münâsibetiyle rûhumda parlayan o sönmeyen ateşin rûh-ı ‘ulvîyesini her an yâd eyler, takdîs ederim…

Cerrâhpaşa, 14- Ağustos- 326

İsmâ‘îl Hakkı

(Şebâb; 5; s.111-112)

Tevfîk Fikret

Kendileri unutanlar gelenlerden bir şey bekleyemez.

Söyle hâdim sânahâtü'l-aşk pinhân kalmasın
Mu'cizât-ı tabi'mi inkâra imkân kalmasın
Öyle dilsüzâta tasvîr et ki hâl-i sînemi?
Çak çak olmak nedir bilmez girîbân kalmasın

Diyen mâder vatana yetiştirdiği bunca evlâdı içinde en çok hayrı dokunan, daha doğrusu en zararsız olarak vedâ' eden bir simâ bulmak lazımgelirse hiç şübhe yok ki lâ-yemût şâ'irimiz Fikret gösterilebilir!.. Evet ma'l-esef bu mazlûm ve mağdûr anamızın nân ü ni'metiyle perverde olan kim var ise, biraz yükseldi mi? Biraz mevki' ve nüfûz sâhibi olduğu oldu mu hemân nânkörleşmiş, "kestane kabuğundan çıkdığı hâlde kabuğu beğenmemiş" fehvâsınca bu zavâllı memleketi beğenmemeğe; Türklüğü, milleti, 'an'ane-i kadîme-i necîbemizi tanımamaya ve ona hıyânete başlamışlar ve ba'z pek yükselmişleri de

Ölmeyiz namazını kılmayınca vatanın biz
Kelimet-i bi'l-selâm ve temmet bi'l-tamâm

Terânesiyle bed-baht analarını katle, i'dâma kadar gitmişler, harekât-ı serseriyâneleriyle bu memleketin mezârını kazmışlardır? Hâlbûki Fikret böyle mi ya? Her 'âlemde o ananın yetiştirdiği en ni'met-şinâs evlâdıdır. O; Aşiyân'ının garba açılmış penceresinden aldığı nûr-ı 'irfânı şarka mahsûs inceliklerle nâzar-ı odasının penceresi önünde yazar. Kulağını, fikretini garbe verdiği hâlde rûhunu, dimâğını şarka bi'l-hassa vicdânı dâ'imâ bu memlekete bu memleketin evlâdına hasr ederdi. Kendisine gerçi "Türk Şâ'iri" "Millî Şâ'ir" 'alem olmamışdır fakat "vatan, hak, hakîkat, vicdân şâiri" ve nihâyet "lâ-yemût şa'irimiz" unvânı bi hakkın iktisâb eylemişdir.

Fi'l- hakîka kendisi hakk-şinâslık yapıb ihrâz-ı mevk'iye yeltenmedi

"Ümîdim zevrakın çekdim kenâre her çi bâdâbâd
Temellük eylemem şu rûzgâre her çi bâdâbâd"

diyerek kendisine verilen mevki'leri bile (Saltanat-ı Fikriyye) sine tecâvüz etdirmemek için terk etdi. Fikret sandalî-i hükûmetde değil, sine-i millet, vicdân-ı şebâbda büyüdü, yükseldi. Bu 'ulviyyet-i ahlâkiyyesiyledir ki her devrin, "muhâlif"i kaldı. Çünkü o, 'asrının adamı değildi: Bu memleketin Fikret gibi adamları; ıslâh-ı muhît ve muhât etmek şartıyla, belki yüz sene sonra yetişdirir, ya yetişdiremez. Şu kadar ki biz onun şahsiyet ü fazîletini idrâkdan 'aciz kaldık bugün (Merih)deki insanlar bize ne kadar yabancı ise Fikret de ekserimize o kadar yabancı gelir. Çünkü onu idrâk edecek gözlere,

çeşm-i hakîkate mâlik değiliz “hep levs-i riyâ, levs; hased-i levs-i teneffu” ile mülemma‘ rûhlarımız ve cismlerimiz onu idrâkden çok, hem pek çok uzakdır onu hakkıyla anlamak için “Fikret” olmak lâzımdır. Hâlbûki o; şerîk ü nazîr-i olmayan bir ….. dir işte yegâne mezîyeti de kimseye hiç benzememesidir.

Fikret niçin bu kadar genc öldü? Buna cevâbım şudur:

Fikret otuz sene bağırdı, feryad etdi: Mirsâd’dan, Servet-i Fünûn’dan, Sultanîyeden, Aşiyân’ından seslendi, nihâyet rübâbı çaldı. Fakat kimseye, hiç birimize hayâtında, sözünü anlatamadı, dinletemedi. Zulm ve ‘udvân, fitne ve nifâk ile at başı giden harb seneleri içindeki hây u hûyı şekâkda esâsen kırılmış olan hassâs rübâbının tellerini kopardı o zamân.

"Bir yerde ki yok nağmeni takdîr idecek gûş;
Tazyî'-i nefes eyleme, tebdîl-i makâm et."

Nasîhatine ittibâ-en kendisine daha lâyık, sözünü dinlemeğe daha müsâ‘id bir muhîte bir ‘âlem-i melekûte geçdi vahayfaki üfûlünden sonra bu muhîte, hatta düşmanlarına kendisini sevdirdi. Zaten bizim bir ‘illetimiz var kıymetli şeyleri elimizden çıkdıkdan sonra severiz; işte Rumeli, işte! İzmir.. İşte Edirne…Ve nihâyet işte….?

Paşabağçe 18 Ağustos 1336

İsmâ‘il Fâ’ik

(Şebâb; 5; s.113-115)

Tevfîk Fikret

Tasvîr

ZavâllıFikret işte gözümün önünde yaşıyor:

Vasatın fevkinde bir kâmet ve esmerin tonunda bir renk…Kalkan gbi metîn ve kalkan gibi hücûm u medafa‘aya hâzır bir vücûd üstünde omuzları fevk-alâde genişliğine nisbetle küçük kalan büyük bir baş, o kadar güzel bir baş ki ancak dimâğ ile memlû olabilirdi.

Fikret'in yüzüne bakıb da iki şeye dikkat etmemek mümkün olmazdı: Alın ve göz… Bu büyük mağlûb-ı hayâtın cebhesi safvetinden parlayan bir levha-i zaferdi; o nâsiye ancak tac-ı ‘iffete nâmzed olabilirdi. Hatta senelerin bi-emân tırnakları Fikret'in alnına dokunmağa kıyamamışdı; Na‘aşı üstünde bile o cebhe bir genc kız sinesi gibi müstevi ve münevverdi. Fikret'in buyu orta, fakat cem‘iyyetde cebhesi her cebhenin fevkinde idi.

Fikret'in bütün ateş-i hayatı gözlerinde idi, hadikaları zi-rûh birer ahger-i siyâhdı. Bu gözler, mümkün değil, görmemek için bakamazdı. Fikretin gözleri pek güzeldi, fakat kadınlara sevimli gelen gözlerden değildi. Nazarlarının güzelliği erkekleri korkuttuğu gibi gözlerinin güzelliği de gâliba kadınları ürkütüyordu. Fikret'in gözleri herkesin anlayamayacağı bir san‘at gibi güzeldi… Fikret gülünce bütün gözleri değil, ancak gözlerinin içinde bebekleri gülerdi; hadekaların handesi zekânın handesidir şübhesiz Fikret'in gözbebekleri dâ'imi bir harîk-i zekâ vardı: Bu nâ'ire dimâğ bütün melâmih vechiyyesine ber-hayât-ı harâret verdi.

Fikret'in bazusunu görünüz: Pehlivân! Dirsiniz; fakat ellerine bakınız: prens! Diyeceksiniz!.. Merhûm kollarında kuvveti, parmaklarında necâtı temsîl etmişdi. Elleri san‘at gibi büyük ve parmakları şi‘r gibi nazikdi. Tabî‘dir ki bu kadar mümtâz eller için altın pek şâyân-ı istihkâr bir şeydi. Fırçayı ve kalemi herkesden iyi tutan bu parmaklar parayı tutamadı. Fikret nâmına denebilir ki, hiçbir şeye mâlik değildi; fakat tamamıyla nefre mâlikdi, ve nefsi onu iğnâya kâfi gelmişdi. Mahrûmiyeti hiç sevmediği hâlde menfa‘atini ayakları altına tutmakdan hiç fâriğ olmamışdır. Onun nazarında zenginlik "istememek" bu i'tibâr ile Fikret'den daha zengîn bir adam göremezsiniz.

Büyük şâ‘irin bacakları pek uzun değil, fakat hatveleri pek genişdi; mesâfeleri çabuk kat‘ etmek isterdi. Ve ne kadar hızlı yürüse sür‘atinden memnûn değilmiş gibi görünürdü; güyâ ebediyete gidiyordu. Ve sanki âsârının lâ-yemût olduğunu kendisini ve kendisini ebediyete gö**[tü]**receğini anlamışdı… Fikret sokakda giderken ba‘zen gözlerini yumar, fakat hiçbir zamân başını önüne eğmezdi. Yürürken etrâfında pek yüksek şahîkalardaki

hava gibi,- sa‘b-ı bi’l-nefes bir tabaka ciddiyet vardı: Güzergâhında çok kişi Fikret’den çekinir, çok kişi Fikret’den kaçardı. Fikret’i hâricde hemân yalnız görürdünüz;
onun hemrâh-ı mu‘tâdı “yalnızlık” dı. Fikret kendisine “yalnızlık”dan bir arkadaş biçmişdi. Ondan başkası Fikret’le berâber yürüyemezdi!

Fikret’in sesi, ooh bu ses ses söylemeye değmez şeyleri terennüm etseydi, yarabbî, ne kadar yâzık olacakdı! O sesde ezeli bir ihtizâz-ı nevâziş vardı: Fikret pek acı söylerken bile merâret yalnız elfâzında kalırdı. Kelimeler, kor gibi muharrik ve elem gibi muztarib kelimeler Fikret’in rübâb-ı savtında bir hummâ-yı şefkatle titrerdi. Fikret’in sesi ihtizârıyla bütün mesâfât-ı merâhimi dolaşırdı. O ses yalnız bir müşebbeheye kabûl eder: Fikret’in şi‘ri!. Üstâdın şi‘ri bir ahenk, sesi diğer bir ahenk idi. Söz yalnız onun sesiyle ber-hayât-ı belâgat alırdı. Bu ses ki ne konturbas, ne flüt… Belki bir rübâb, fırtınalarıve muhabbetleri ‘aynı belâgatla ifâde edecek bir rübâb, rübâb-ı nâ-şikeste.. bosphorun ahengi gibi müstagrak ıtr u nûr bir sesdi. bosphorun ahengi gibi ile’l-ebed İstanbul’un ruhunda ağlamalıdır!
Cenâb Şehâbe’d-d’in
(Şebâb; 5; s.115- 117)

Vücûd Fânî, Ruh Bâkîdir

Bugün hâtıra-i üfûlüyle, samîmi gözyaşları dökdüğümüz “rübâb-ı şikeste” şa‘iri, her şeyden evvel, sâhib-i vicdân bir- insân- idi. Ne yazık ki, şimdi ağlayan gözlerimiz, ona, o ‘ulvi ve ‘alî “deha”ya, hayâtda iken, kin ve gayz ile bakıyordu…

Eyüb’ün sâldîde selvileri altında, Cenâb-ı hakkın penâh-ı gufrânına sığınan “Fikret”, iki şeye perestiş ederdi: Hakk ve hakîkat! Hırs ve riyâdan ise, müstesnâ mizâcının, bî-nazîr seciyyesinin, bütün metânetiyle nefret ederdi… Ma’l-esef biz ondaki sâf ve pâk “rûh”u takdîr edemedik… Esâs ye’sini anlayamadık, onu- küfrle ithâm etdik… Hâlbûki,o, beşeriyetin sefâletine, “kuvvet”in, “hakk”a galebesine, “Kabil”in “Habil”i öldürmesine me’yûsdı..

İnsan melek olsaydı; cihân cennet olurdu!

diyen, bu büyük adam- daha- hayâtından evvel; ümîdlerinin, emellerinin zevâlini görmüşdü… Ma‘mâfîh ben şimdi fazla sözle, o rûh-ı rakîki rencîde etmek istemem, yalnız şu kadar söyleyebilirim ki, “Fikret” yine çok bahtiyârmış! Çünkü aradığını bulamayan gözleri…Mazlûm yurdunun felâketletlerini görmeden kapandı… Biz daha bed-bahtız…

Kadrini seng-i musallâda bilüp ey Bâki
Durup el bağlayalar karşına yâran saf saf

Zeynep Sultan Sülâlesinden
Hasan İlhâmi
(Şebâb; 5; s.117)

Fikret!.

-Sene-i devriye-i üfûlü münâsibetiyle-

San’atı meş‘ale gibi kullanan Fikret’in üfûlu bu memleketde birazda ‘irfân, hakîkatin ve fazîletin üfûlü oldu!.. Diyâr-ı medeniyetden bize mahâsinini değil, fakat nekâ’isini getiren meşrûtiyet vatanın mazlûm ve mağmûm hevâsını ‘akûr bir politikacılık ve sar‘avî bir zulmet ve ihtirâs ile zehirlemişdi. Denilebilir ki bu zehirle, bu gılzetle temâsdan hassâs ve ‘âsî rûhu incinen ilk nurlu kurbân Fikret oldu.. Nâ-şâd Fikret’in vakitsiz ölümünden ben, nasıl marîz bir hisle, vatan için bir işaret-i ihtizâr sezmişdim.. Sanki esrârengiz bir kartalın meş’ûm ve mahmûm kanadları Fikret’i yaşatmayan, Fikret’in kıymet ve kudretini anlamayan bir muhîtin, bir devrin kâbil değil cezasız kalamayacağını gazûb ihtizâzlarla rûhuma fısıldamışdı. Oh, büyük bedbaht yine ne büyük bir bahtiyâr imiş ki bu günkü feci‘ hakîkati görmemek için beş sene evvel ebediyet ufkuna gözlerini kapadı..

Doğruluğu, iyiliği ve güzelliği temsîl eden Fikret yalnız Türkiye’nin değil, bütün insâniyetin büyük bir evlâdı idi.. “Târîh” şâ‘iri ma‘bed-i târîhin lâ-yemût dehlizlerinde bir heykel-i ziyâ vekârıyla dâ’imâ zinde kalacakdır.. Beş senelik kıtâl-ı ‘umûmiyyeden hâlâ hassa-ı te’sîr ve intibâh almamış görünen beşeriyet, Fikret’in vatanına bir şey… Hiç olmazsa bir neşîde-i şefkât borcludur. İstikbâl, bu borcu ödeyecekdir.

Artık Fikret o isimlerden biri oldu ki telaffuzuyla rûha teselli ve gurûr, ziyâ ve sevda doluyor.. ‘İrfânsızlığa kurbân giden bî-günâh memleketimizin şu bî-nazîr mâtem gününde Fikret’i takdîs, günâhkârların ‘ibâdet ve nedâmetine ne kadar da çok benziyoruz!..

16 Ağustos 1920

Râ’if Necdet

(Şebâb; 5; s.119)

Fikret Ağlıyor

Bu kerre Fikret'in devr-i senevîsi bu muhîti ne elîm bir vaz'iyyetde karşılıyor! Bana kalır ise Tevfik Fikret'i hâtırlmak ve kendisi ile –her zamân taşımış olduğu âlâm -ı ıztırâbında birlikde mütehassis olub birlikde ağlamak için en müsâ'id bir zamânda bulunuyoruz. Fikret bu memlekete, bu millete ağladı; ağladı da öldü. Fakat onu anlayan olmadı.

Fikret hakkın, hakîkatin meczûbu 'ilmin ve fazîletin meftûnu idi. O pek yükseklerden uçan ve muhîtini de yükseltmek isteyen temiz vicdânlı geniş rûhlu bir insân idi. Fikret hakk için cihâd açmış idi. Ve bunda galebe çalamayacağından öleceği muhakkak idi. "Hep levs-i riyâ, levs-i keder" olan o muhîtden azıcık olsun uzaklaşdı. Yaralı kartal gibi kayaların üzerinde "Aşiyân" kurdu. Ona bir çok insanlardan daha me'nûs görünen taşları kucakladı. Hatta elemlerini, derdlerini onlara anlatmaya çalışdı. "Ey Taş… Hep taş yüreklerin neye 'âlemde şevk u sûr? diye sordu… Fakat heyhât, bunlar o yüksek kalbli şâ'ire te'mîn-i teselliyet edemediler. O, mensûb olduğu cem'iyyetin seviye-i 'irfânını yüksek görmek istiyordu. Fakat "Herkesin yaşamanın kolayını bulduğunu" ve ma'neviyâtın maddiyâta fedâ edildiğini görünce o "idealist" şâ'ir tahammül edemiyordu ve "sokağa çıkınca kendisini çıplak zannediyor" ve bütün insanlardan mürâ'î, vefâsız insânlardan kaçmak, uzaklaşmak, saklanmak istiyor idi.

İşte Fikret'in rübâb rübâb-ı şi'rini kıran ve pek kıymetdâr hayâtını zehirleyen: bu ahvâl-i rûhiyye ya'nî fikri ve rûhu kadar yükselememek hissi idi.

Hakk için târihe, zemîn ve zamâna 'isyân eden; beşeriyetin bir gün bu düşkünlüklerden kurtulacağa kavîen inanan; 'âlemin cennet, insânların melek olacağına imân eden, 'asırların acı tecrübelerini, denâ'etlerini, toplayıb nakl eden heykel-i tarîhe karşı büyük bir kanâ'atle: "Hakdadır, hakkdır en büyük kuvvet!" diye bağıran Fikret tabî'atiyle fazla yaşayamazdı. Zîrâ bir tarafdan bu hayâlâtın şehbâl-i ümîdinde "kendi cûy u kendi eflâkinde" uçarken diğer tarafdan korumaya bir muhîtin kendisini sâfillere çeküb sürüklediğini duyuyordu.

İşte bugün belki nisyâna katılmış ve "rübâb-ı şikeste" bu hâlet-i rûhiyyenin zâde-i ilhâmıdır. O nâ-mahdûd bir muhîtde sudan ayrılmış bir balık gibi mücâdelât beyhûde senin nukûş-ı mâtemindir.

Bak daha eserin ilk sahîfesinde şâ'ir bizden teselli nâmına "iki üç katre-i şefkât" istiyor ve burada bize Fransa'nın hassâs şâ'iri Musset'in

"Pourquoi done le port aime-t-il sa souffrance?
Que demandent-ils-tout les deux en retour?

Une laruve, D'mon Dien voila leur secompense!"
diye a'mâk-ı kalbinden çıkan şi'rlerini hâtırlatıyor.

Evet kendisi bütün müddet-i hayâtında ağlamış ve tesellisini onda bulmuş idi. Zîrâ "Denir ki hüzn ile rûhumda bir karâbet var… Bu astalık beni bir tıfl iken tutub ezdi." diyor. Gözlerinden hatta Halûk'undan daha fazla sevdiği bu memleketi sefâlet içinde yuvarlanır gibi görüb coşmamak bağırıb çağırmamak Fikret için muhâl idi.Bilmem o "zümrüd bakışlı, inci şetâretli kızcağız"ı Fikret kadar anlayan, onun kadar seven var mı idi?

İşte Fikret hissiyâtının kurbânı oldu. İddiâ-engîz 'aşkının tazyîki altında ezildi. O bu günde bize ağlıyor. Buna emîn olunuz. Bizde onu bir gün için olsun hâtırlayalım, onun ile ağlayalım. Bu def'a şebâb artık elden kaçırılan fırsatlardan onun huzûr-ı ma'nevîyetinde nâdim olsun ve- bir daha nasîb olursa- "pâk ü bî-sehâb bir semâ-yı seher"e doğru şitâb edeceğini vatanını nûr-ı 'irfânla felâha doğru sevk edeceğini ta'ahhüd etsin.

Geçen gün Fikret'in 'âile-i fikriyesinden olan vazîfe-şinâs zevâtın kendisi için bir seng-i mezâr yapdırdıklarını işidince "Ah genclikde Fikret'i taşlar kadar olsun hâtırlasa" demişdim.

Robert Kolej
10 Ağustos 1920
İranlı Rızazâde Şefik
(Şebâb; 5; s.120- 122)

Tevfîk Fikret

“Kimseden ümmid-i feyz etmem, dilenmem perr-ü- ball
Kendi cevvim, kendi eflâkimde kendim tâ’irim,
İnhina, tavk-ı esaretden girândır boynuma
Fikri hür, ‘irfânı hür, vicdânı hür bir şâ‘irim.”
T. F.

Üfûl-ı nâ-behengâmı ile ‘âlem-i edebîyâtı ebedî bir mâtem içinde bırakan Fikret’in, ‘asırların nâdir yetiştirdiği bu dâhî-i şi‘r ve edebîn işte bugün beşinci sene-i devriye-i irtihâli…

Riyâ ve levs âlûd bir muhîtden uzak yaşamak için inzivâyı tercîh eden ve hayâtında ‘ilmî, fazîleti, insâniyeti yegâne destûr bilen bu büyük insân, rakîk, melûl, perestiş-kâr-ı bedâyi‘ olan rûhunun ibdâ‘ etdiği Aşiyân san‘atında bundan beş sene evvel “Yârab! Biraz nûr, biraz ziyâ” diyerek hayâtında dâ’imâ iğrendiği bu muhîtden ebediyen uzaklaşdı. Ben şuna müte’essirim ki, Fikret dâ’imâ yâd edib beklediği sabâhına kavuşmadan, memleketin sisli ufuklarında yeni bir fecr fazîlet ve insâniyyetin ilk şuââtını görmeden aramızdan çekildi.

Beşinci sene-i devriye-i irtihâli münâsibetiyle bilmem ki Fikret hakkında ne yazayım?.. Bütün fazl ve kemâlât ve insâniyeti kendisinde toplayan bu pek büyük şahsiyetin dehâ-yı san‘atı, ‘ulviyyet-i rûh ve fikri hakkında o kadar çok şey yazıldı, o kadar söz söylendi ki, bunları yine burada tekrarlamak, merhûmun rûh-ı mahviyet ve tevâzu‘nu incitir sanırım. Yalnız şunu söylemekle iktifâ edeceğim ki, Firket’i onun nezîh, san‘atkâr, hassâs rûhunu anlamak, temiz ve samîmi mâzîsinden bahs edebilmek için hakkın her ferde nasîb etmediği o yüksek rûhu taşımak, o şâ’ibesiz lekesiz hayâtı yaşamak lâzımdır.

Bilmem bu muhîtde, levs-i riyâ ile kabaran, ihtirâsât-ı süfliye her gün daha iğrenc bir şekil alan bu muhîtde pâk nâhiyesini kaldırarak Fikret gibi yalnız eslâf ve mu‘âsırlarına karşı değil, ahlâfına da göğsünü fah ve meziyet ile gösterecek kaç ferd vardır?..

Bu gün “Aşiyân” yine, Fikretin meftûn-ı ‘ilm ve ‘irfân ve insâniyeti olan arkadaşları, talebe evlâdları tarafından ziyâret, onun rûh-ı san‘atkârı takdîs, hâtırası ta’zîz edilecek, Aşiyân yine samîmi ve müstesnâ bir gün yaşayacak.. Sonra Eyüb Sultân’daki hâb-gâh-ı ebedi, büyük bir mâtem edebîyesini âlâm ve te’sirâtını dinleyecek, kabrin üstüne Fikret’in en sevdiği çiçeklerden çelengler vaz‘ edilecek… İşte bununla memleketin eâzim ve meşâhîrine, ölülerine oldukca hürmetkâr, kadir-şinâs davrandığını görüyorum. Fakat bu da kâfî değil!... Şunu da ‘ilâve edeyim ki Fikret’in te’yîd-i nâmı için bir anda rekz etmek bizim ‘ilmî borcumuzdur.

Rıf‘at Necdet

(Şebâb; 5; s.122)

Tevfîk Fikret

Fikret san‘ayi‘-i edebîyede zikr-i cüz’,irâdenle misâl teşkîl eder. Fikret’de Fuzûli’nin ince hislerini, Nef‘î’nin aheng-i beyânını, Nedîm’in edâ-yı şûhunu, Bakî’nin belâgat-ı asîlânesini bulabilirsiniz. Fikret bir Fuzûli olabilirdi belki Fuzûli bir Fikret olamazdı. Onun tesâvîrinde o netâîc-i edebîyi parlak bir sûretde isbât eylemişdir.

Fikret bir dahî idi.. Güzel yaşar, güzel yazar ve bi’l-hassa güzel okurdu. Son üstâdım olmak sa‘âdetiyle ebediyen iftihâr ederim. Cenâb-ı hakk bu ademe fikr-i ibdâ‘ın bütün inceliklerini bahş eylemişdi.Ale’l-ade bir vak‘adan bahs etse onu cânlandırı. Herhangi bir mısra‘ı okusa ona istediği kuvveti verirdi. Hâmid’in makberini okudu. İstinâd etdiğimiz mekteb sıraları inşâdın sonuna kadar titrediler.

Beşeriyeti süfliyyetle mümtezic görmeğe tahammül edemezdi. İnsânların bir dereke-i pestîye düştüğünü gördüğü zamân son derece müte’essir olur, ‘âdetâ ağlardı. Fikret bir dâhi, bir ‘âlim, bir ‘ulemâ daha doğrusu bir inkılâbcı idi. İlk inkılâbı cennet-mekân ‘Abdü’l-hamîd-i sâninin zamânda yapmışdı. Yapdığı inkılâb tahrîb değil i‘mâr idi. Edebîyâtda inkılâb yapmış, ve bu inkılâbı hükmle yapmışdır. Fikret, bütün ‘Osmânlılığın, bütün Türk ‘âleminin efkârına tercümân olmuşdu. Bütün Anadolu’yu gezdim, biraz okuma yazma bilib de nâmına yâd etmeyen şi‘rlerini okumayan, ezberlemeyen kimse görmedim. Kendisinden bir müceddidden, müctehidden bahs olunur gibi hürmetle bahs olunurdu. Hele genclik, hele o Anadolu’nun sâf, temiz genclerine Fikret’den bir mısra‘ okumak en büyük bir mükâfat-ı ma‘neviyye gibi geliyordu.

Fikret, rûh-ı beşeriyete hâkim olacağını anlamış gibi kâr’ilerini pek çok sever. (Rübâb)ının başında kâri’lerine ithâf eylediği şi‘r ne kadar samîmidir. Bilmediği görmediği kâri’leri onu o kadar iyi bilmişler ve görmüşlerdir ki dediği gibi “Safha-ı şi’rine ibzâl-i nigâh eylerken” birden dururlar “velvelesiz, gösterişsiz. İki üç damla değil bir çok katrât-ı dumû‘ ” îsâr eylerler.

Tekâmül-i Fikret’de pek bâriz bir sûretde hiss olunur. Bidâyetde şâ‘ir
olan Fikret, yavaş yavaş felsefenin esâsâtına dayanmaya başlamışdı. Birçok erbâb-ı kalemin son zamânlarında görülen bitkinlik ve ta‘b-ı kesel Fikret’in semtine bile uğramamışdı. En son şi‘rleri en kuvvetlileri idi. Hele “Kocaman Sâ‘ate” ‘unvânlı bir şi‘ri vardır ki kari’i bir müddet taht-ı te’sîrinde bulunduran eserlerindendir.

Fikret edebîyât kisvesiyle siyâsiyâtda da ağır basmışdır “Doksan beşe Doğru” sunu yazdığı zamân memleketinin muhît-i velveledârında müthiş temevvücât husûle getirdi ki onun in‘ikâsâtı aylarca sürer mısrâ‘ları bir çok yazılarda bir ay ihticâc zikr olunurdu.

Fikren, bedenen, ‘irfânen kavî olan bu büyük adamın vefâtını menfâda haber aldık. Ve ölümün bu haksızlığına karşı hayret etdik. Nasıl oldu? Neden oldu? Fakat hayır, bu kara günleri görmemek ve ağlamamak da bir sa‘âdetdir. Ölüm bir sa‘âdetdir bâ-husûs Fikret’inki gibi olursa…

Refî‘ Cevâd

(Şebâb; 5; s.123- 124)

Tevfîk Fikret

Tevfîk Fikret nâm-ı muhteremi yâd edilince merhûmu yalnız eserlerinden tanıyanların ya'nî ekseriyet-i kari'nin hâtırına evvelâ rübâb-ı şikeste şâ'îri gelir. Kendisini yakından tanımış olmak şeref ve sa'âdetine iştirâk edenler ise şâ'irin deha-yı san'atından evvel san'atkârın 'ulviyyet-i rûh ve mesleğini huzûrunda derin bir hürmetle eğilirler. Çünkü Tevfîk Fikret her şeyden evvel büyük, pek büyük bir insândı.

Eğer insânlıkda büyüklük 'irfân ve fazîleti 'azm ve metâneeti, bi'l-hâssa mesleğinde sebât ve kanâ'âte sadâkati nefsinde cem'etmekle kâ'imse Tevfîk Fikret bütün bu hasâ'il-i müstesnâ bir derecede ha'izdi. Öyle feyzli bir zekâ tasavvur edin ki reh-güzâr-ı fikretindeki mesâ'il-i mu'azzileyi münevver ve hurde-bîn bir hüküm-i selîm ile kolayca hal ve fasl etsin, gözünüzün önüne öyle bir insân getiriniz ki hakk ve hakîkate ri'âyetden büyük kanûn, vezîfeye esâretden hakîki hürriyet, 'izzet-i beşeriyeye hürmetden mühim terakkî, eshâbına mu'âvenetden yüksek zevk tanımasın; işte Tevfîk Fikret….

Tevfîk Fikret'in bütün bu muvaffakiyâtı mezâyâ-yı fevkalâdesinin netâyîc-i tab'îiyyesidir. O öyle 'âdil ve metîn, fatîn ve müdebbir, vakûr yek-pâre fakat 'ayn zamânda o kadar hassâs ve kerîm, müşfik ve 'âlî-cenâb bir hayr-hâh idi ki kendisiyle teşrîk-i mesâ'i sa'âdetine mazhar olanlar onun büyüklüğü huzûrunda şahsiyetlerinin en yeni ve en temiz kâbiliyetlerini izhâra mecbûr olurlar ve iktidâr-ı sa'y ve hizmetlerinin en yüksek derecesini şevk-i vicdânla ibzâl ederlerdi. Bunun için hayât-ı ictimâ'iyyede ancak müstesnâ insânlara nasîb olan bu nüfûz-ı hâkimi, iktidâr-ı mürettibiyle Tevfîk Fikret fevk'alede bir müceddid-i nazımdı.

Simâ-yı 'irfânve san'atımızı bir şihâb-ı sâkib nûr-ı 'ulviyyetiyle parlayan u nâsiye-i dirahşân güzârgâh-ı hayâtında bir eser-i ziyâdâr bırakarak edebîyete intikâl etdi. Berk-i hâtif-i kader seri'ü'l-zevâl olan medet-i 'ömründe şübhesiz me'âli-i meknûzesinin ancak bir cüz'-ikalîlini izhâra imkân bulabildi. Bununla berâber tedrîsâtı telekkinâtı, âsârı ile şebâbımız, mütefekkireze, edebîyâtımıza, îfâ etdiği hizmât o kadar 'amîkü'l-tesîr ve feyyâzdır ki hayât-ı cehd ve san'atının hâtıra-ı şükrânı hâfiza-i ümmetde ile'l-ebed menkûş kalsa sezâdır. Milletler- ki liyâkat-ı bekâları nisbetinde kader-şinâs olurlar- lisân-ı edeblerinin terâkkisine hizmet eden hakîki veli-ni'metlerini her zaman hayr ve ta'zîm ile yâd ederler. Sinesinde Tevfîk Fikret bir nâdire-i 'irfân ve san'atı yetiştirebilmekle atî-i medeniyyesinden şübhesiz ümîd-vâr olmağa hakk kazanan 'Osmanlılık da büyük evlâdıyla dâ'imâ iftihâr ve fırsat zuhûr etdikce ma'neviyet-i mübeccelesine karşı vazîfe-i minnetdârisini îfâ eyler.

San‘atkâr Fikret bu yüksek şahsiyetin tac-ı kemâl ve asâletidir. Fikret yalnız bir şâ‘ir-i dâhî değil, bütün ma‘nâsıyla serâpâ bir san‘atkâr-ı nezîh, bir pür-perestişkâr-ı hüsn ve bedi‘ idi. Kalemi rübâb rûhunun rakîki ve müterennim, melûl ve müştekî, mühâcim ve tannân-ı elhân-ı füsûnkârını te’yîd ederken fırçasını da rûh-ı san‘atkârını titreten güzellikleri tesbît ile meşgûl olurdu. Me’vâsının mi‘mârı olan Fikret gülizârının da bestekârı idi ve bunun için “Aşiyân” Fikret’in nefîs ve mücessem bir manzara-ı diğeridir.[*]

6 Ağustos 332

Sâlih Kerâmet

(Şebâb; 5; s.128)

[*] Tasvîr-i Efkâr

Tevfîk Fikret ve Haksız Muhâlefetler

'İlmî, edebî, vicdânî ve ahlâkı meziyetleriyle, geceli gündüzlü mesâ'îsiyle kendisini tanıtan Tevfîk Fikret'e, -bugün olduğu gibi- yarınki neslin de tebcîller ve ta'zîmleri pâyânsız olacakdır… Ma'mâfîh ben, Fikreti edebî şahsiyetinden ziyâde vicdâni ve ahlâki fazîletleriyle tanıdım; ve perestişkârı oldum.. Şahsîyet-i edebîyesine munzamm olan ahlâkı ve vicdânı şahsiyetinin müstakbel nesl-i nevîne-i emsâl olacağına kat'î bir kanâ'at ve îmân beslemekdeyim…

"Dünyada büyük adamların nasîbi felâketdir" diyen meşhûr hakîmin sarf-ı misli, Fikret'e tamâmıyla tatbîk olunabilir. Maa'hazâ Fikret, ölünceye kadar kederlerini saklayarak mültefit ve memnûn yaşamı, tebessümleri gülümseyen dudaklarında bâkir ve taze bir çiçek safvetini muhâfaza etmişdir.

Fikret'in şahsîyetini, bize daha samîmi, daha yüksek bir sîmâ olarak tanıtan muhâliflerinin hücûmları ve hatta tekfîrleridir ki, bu sûretle mâzide ve istikbâldeki muhterem ve temiz şahsiyeti vâzıh bir sûretde yükselmiş ve bütün bu muhteris hâ'illere rağmen Fikret; zerrât-ı fikriye ve kalbiyesinin feyyâz damlalarını saf ve genc rûhlara serpmişdir. Genclik; bir tarafdan bu nevvâr meş'ale-i 'irfân ü vicdân etrâfında samîmi bir hiddetle toplanırken diğer tarafdan büyük ve fazîletkâr insânı ,'âdi ve yabancı mahalle çocukları gibi taşlayan haksız ve günâhkâr mühâcemelere karşı susuyor ve derin derin düşünüyor idi ve bütün bu hezeyânlara yalnız bir tek kelime ile cevâb vererek: Haksızlık ediyorlar. Diyordu..

İşte Fikret'in en büyük meziyeti ki, hased ve kîn içinde muta'ssıb ve mu'annid muhâlifler bunu, bir türlü anlamak istememişlerdir, dâ'imâ ve dâ'imâ hücûm etmişlerdir… Fakat bugün onlara Fikret'e perestişkârlarının terennümâtına ma'kes olan "Şebâb"ın şu nüsha-i fevkü'l-adesini tavsiye ederim. Oku onlar, ihtimâl okudukdan sonra, mâzîye daha nâdimâne bakacaklardır.. Lâkin müsterîh olsunlar! Fikret'in afv husûsunda semâhat ve 'ulüvv-i cenâbı nihâyetsizdir.

Bebek Kayalar, 14 Ağustos 336

'Osmân Nûri

(Şebâb; 5; s.130- 131)

‘Alî Nejâd Beye

‘Azîzim Efendim;

Fikret için benden bir mutâla‘a istiyorsunuz, lakin derhâl istiyorsunuz i‘tikâdımca Fikret şâ‘irlerimizin en büyüklerinden biri olmakla berâber seciye, fikr i‘tibâriyle de mühim bir şahsîyetdir. Bu ka‘bda bir insâna dâ’ir öyle kolay kolay, ufak tefek basit mutâla‘a edilemez, edilirse belki hürmetsizlik olur. Ma‘mafîh lutf-ı mürâca’atınıza karşı nânkörlük etmemek için esâsen hâtıra kabîlinden olmak üzere (rübâb) ın o nâşidnâkâne dâ’ir bildiklerimi bir nebze ‘aez edeyim.

Fikret’i uzakdan uzağa gıyâben tanıdığım zamân o Mekteb-i Sultânî’de idi, ben Mekteb-i Mülkiye’de idim. Daha o zamân belli başlı bir şâ‘ir idi. (Hâne-berdûş) nâm-ı müste‘ârıyla (Serdûş) diye tahallüs eden Mu‘allim Feyzî’ye ve Mes‘ûd Harâbâti’ye nazîzeler söyledi, hatta pek çok söylerdi, vüs‘at karîhaya mâlik olduğunu tâ o vakit gösterirdi.

Çok geçmedi. Hâne-berdûş Feyzi’den de, Nâcî’den de, ayrıldı, Ekrem’lere, Hâlidlere emsâl eyledi. Sâdeece adıyla “Mehmed tevfîk” iştihâr etdi. Öbürlerinden öğrendiği insicâm-ı kelâmı berikilerden aldığı kudret ma‘nî ile ikmâl eyledi. Yeni yolda şâ‘irlerimizin cenâb gibi en parlaklarından biri oldu.
Güzelsin pâk bir ‘aşkın tecâlla-yi cemâlinden diye yaşayan meşhûr nesîdesini bu sıralarda söyledi, bir yandan Safâ bir yandan Cebâb bu vadî-i nevînde Fikret’in en sâdık, en mu‘azzez hem-râhı idiler.

İşte “Servet-i Fünûn” mekteb-i edebîmizi teşkîl etdiği, yâhûd edenlere iltihâk edildiği zamân bu sütûde-i fıtrat şâ‘ir bu mertebede idi. Sonra ne yapdı. Ne oldu? Daha salâhiyetdâr kalemler o kıymet-dâr hayâtı size daha mükemmel tasvîr ederler.
Bana gelince, daha meşrûtiyetin ilk senelerinde harb-ı meş‘ûmdam öyle celâdetle, safvetle ayrıldığı zamândan sonra bu büyük şâ‘ir nazarımda bu sefer seciye i‘tibâriyle büyüdü, büyüdü. Nihâyet (Hân-ı Yağma) tel‘inini öyle ateşler içinde savurunca bir kutb-ı ma‘anî gibi tecelli eyledi. Hatta her mısra‘ı bir şerz sine-i fezâ’ihine ok gibi işleyen o manzûme-i tarâfet-feşânın sihri odur ki bu büyük şâ‘ir bu meş‘ûm ağzı o müşkûl mâzîden gördü. Çünkü Fikret o la‘netleri birer bire yağdırdığı vakit o “efendiler, beyler, ağalar” henûz böyle tepelerine kadar fazâhat ve cinâyet içinde gömülmemişlerdi. Bu mâhiyet-i reddiyelerini daha sonra meydana koydular.

Emîn olunuz ki istikbâlin Türkleri bu şâ‘ir-i mütefekkiri en ziyâde bu nokta-i nazardan tebcîl eder, çünkü bu memleketde Fikret gibi şi‘r söyleyenler görüldü lakin isbât-ı seciye eden olmadı, bâkî hürmetler, meveddetler efendim.

17 Ağustos 1335

‘Alî Kemâl

(Şebâb; 5; s.133- 134)

Büyük "Fikret"e!..

Müb'ârek yurdun öz evlâdı, öksüz diyârın yegâne şâ'iri "Fikret"!. Sen bize vatanın kara günlerinde, bir nûr; ıssız karanlık yollarında sâdık ve halâskâr bir rehber olmuşdun. 'Acz ve riyâ önünde kükreyen rûhunla damarlarımıza kudret; vekâr iksiri şırınga etmişdin. En ufak bir sivilce hâlindeki fenâlıkları kangren olmadan mâhir ellerinle hemân 'ameliyâtını yapar; bizi kurtarmağa çalışırdın. Fakat sen gözlerini kapayalıdan beri hiçbir mütehassıs rûhlarımızdaki kirli ve sarı hastalıkları görüb bir şey yapamadı, gören bile bir şey söylemek büyüklüğünü taşımadı.

Hiçbir psikolog yokdur ki hâdisât-ı rûhhiyeden "Fikret" hâssasını tevrîd etsin. Nasıl ki "Fikret" hâdisât rûhhiyenin üçüncü ve en mühim bir rekünü ise, sen sevgili şâ'ir! Mu'azzez vatanımızın , beşeriyet şâ'iri, insânlık muhibi Fikret sen de bizim için gayr-ı kâbil tefrîk bir rükn-i esâsî oldun. Bundan dolayı sen ve senin fikirlerin bu yurddan ayrılamaz. Ruhun ezeli ve ebedi olduğuna kâ'il olanlarca sen ebediyen yaşayan bir adamsın.

Vatanla parçalanan kalbim, milletimle inlesin rûhumla sana hitâb ediyorum "Fikret" bize her şeyden evvel 'azm ve irâde tavsiye eden büyük insân:

Allah'a daha yakın olan makâmında bizlere yardım dile,nûrlar serpdir; hakkı, 'adâleti tecellî etdir, ey bu öksüz yüreğin alnı geniş ve açık evlâdı!..

13 Ağustos 336

Muzaffer Şahâbe'd-dîn

(Şebâb; 5; s.137- 138)

§ Tevfîk Fikret kimsenin tilmizi değildi; kendisinin tilmiziydi. O kendi başına bir çığır açdı. Bunun için Fikret, hazret-i “Muhammedi”in dehâsına mâlik bir “İsa”dır.
Sağlığında dîllerde bir efsâne olan ve ahlâkı telakkîlerindeki necâbet ve metâneti ile dâ‘ima yükselen bu büyük şâ‘irimiz derecesinde bir şâ‘ir olmak her kânî için ne kadar nâdir ve cevherdâr bir mazhariyet ise; yine o meslekde bir insân olmakda o kadar nâdir bir nâsîbdir. İşte bunun içindir ki mevcûdiyet-i müebbede ve müeyyidesi dâ’imâ vakûr, münevver, muhterem ve mu‘azzez bir sîmâ ile yaşayacakdır.

‘Umûmi harbin meş’ûm bir gününde tıbkı bir şu‘le gibi sönüveren Tevfîk Fikret’in ‘asrını idrâk edemeyen, onun yaşadığı günlere erişemeyen gencler ve bi’l-hâssa evlâd-ı müstakbelemiz, bu büyük ve pek büyük adamın asârı gibi, mü’essirini ta‘kîb ve tezkâr etmeyi bir vazîfe, bir vicdân ve ‘irfân borcu bilirse onlara ne mutlu!..

Divitciler- 13 Ağustos, 920-

Münîr Süleymân

(Şebâb; 5; s.139)

Fikret'in Mezârında

"Dediler ki ıssız kalan türbende
  Vahşi güller bitmiş dermeğe geldim
  O cennet bağının hâkine ben de
  Hasretle yüzümü sürmeye geldim"

Önünde diz çökdük de anamadık, ağlaşdık! Bilmem hıçkırıklarımız, göz yaşlarımız, biz fânîlerin elemleri bu son Aşiyân'ında da mı seni rahatsız etdi. İpek rakslı rüzgâr defne dalları arasından fısıldadı:

— Fikret, Fikret sana acı göz yaşlarından demetlerle geldim, Rübâb'ın nerede?

Biz Rübâb'ın ebediyetden fânîlere ʻaks eden enînlerini sessiz dinliyorduk. Biz, o nağmeleri zevk ve şiʻr toplanan fâni yollarda da duymuşduk, şimdi o daha kuvvetli Fikret… Fikret…

Rûhumuz boş, kalbimiz boş, hicrânlı, nâdim, yollarında âvareleriz. Biz nûr, biz imân, biz hiss istiyoruz. Bize nûr, bize imân, bize hiss ver.

Biz ellerinde solgun şiʻr demetleriyle hiss ve sanʻatı arayan, fazîlet ve ʻirfân arayan şiʻr ve füsûn ʻâbidelerini rûhumuzu yabancı güneşler yakdı; kalblerimiz bin bir diyârı dolaşan avâre seyyâhlarınkinden daha serseri, daha coşgun..

Nûr aradık, imân aradık, karanlık bir yol, tozlu bir kitâb gösterdiler. Onlar öyle yollardı ki füsûne şiʻre yan, aykırı bir gözle bakılır, baltalar rübâbları parçalamak için bilenirdi. Sapanlar, rûhunda semâlar, mehtâblar, iyilik ve pür-füsûn güneşler bulanları taşlamak için savrulurdu.

Fikret, Fikret adını anlamıyorum. Aşîyan'ının kırılmayan bir gurûrla yükselen ʻulvî mehâbeti senin için ağlamak, bütün seni sevenlerle berâber, senin için acı gözyaşları dökmek istiyorum.

Ah başları düşük fânîler!... Gözyaşlarımız şimdi bile onlara kâhkahadan bir demet oluyor. Afv et bizi, bizi afv et… Önünde diz çökdük de ağlamışdık, hıçkırıklarımız, gözyaşlarımız seni rahatsız mı etdi. Mehtâb da solgun, füsûne inler gibi söylüyordu:

— Gencler ağlaşın. Yıkılan bir taht, kırılan rübâb için ağlaşın, fânîler nankörlüğü, ebediyeti iğneleyen hod-perestliği için ağlayın… Belki şu önünüzdeki bir yığın toprak sizi afv eder.

Münîr Süleymân

(Şebâb; 5; s.139- 140)

Tevfîk Fikret

Uzun veوبرآب gecelerin ferdâsında hutût-ı esâsiyesi keşîf-i sehâ’ib-i nisyân ile pûşîde rüyâlar arasında kalan hâtırât-ı pejmürde gibi çocukluğumun pek eski zamânlarında, kahverengi kadife takyesi; kırmızıya yakın koyu gömleğiyle bana pek garîb görünen parlak gözlü nâzik edâlı ince bıyıklı herkesin hürmet etdiği bir genc.. Onu birçok def‘alar sordum (Tevfîk Bey) diyorlar idi Yalnız babam (Fikret Beyefendi) diye hitâb ediyordu. ‘Acabâ ufak tefek oyuncak gibi mukavvadan evler, resimler yapan bu mûnis ve mültef çehre kimdi? Ona “Şâ‘ir” diyorlardı. Şâ‘ir, şâ‘ir, ismimi yazmakdan âciz bulunduğum o zamân kime şâ‘ir denilse mutlaka etrâfına bakarak yanında bulunanları iki üç kurşun kalem darbesiyle eline geçen bir kâğıd parçası üstünde gizlice tecsîm eden, bizim yosunlu kirli diye nazar-ı istihkâr ile bakdığımız kırık taş parçalarıyla solmuş kurumuş yapraklara “Ne güzel!..” diyen bir adam tasavvur ederdim; çünkü bana ilk def‘a garîb bir hiss veren, takyeli, gömlekli ve bu iki isimli insânı “şâ‘ir” diye ta‘rîf ve tavsîf etmişlerdi…

Ona ba‘zen babamla Bebek sâhilinde tesâdüf ederdik, fakat bu mütebessim ve mültefit zât artık takyeli gömlekli değil herkes gibi giyinmiş kısa fesli, yakışıklı, cevvâl bir genc idi. Her hâlde ben bu garîb fakat sevimli adamı çok seviyordum… Evet seviyordum. Çünkü o bana büyük bir adam gibi mu‘âmele ediyordu. Lâkin sevdiğim kadar da ondan korkuyor daha doğrusu çekiniyordum. Ondan çekiniyordum, bana büyük adam mu‘âmelesi etdiği için çekiniyor, o bana hitâb etdiği zamân mahcûb, muhteriz, ne söyleyeceğimi bilmiyor, kaçmak istiyordum, fakat suhhâr bir kuvvet, Fikret’in kuvve-i câzibesi beni bırakmıyr, bütün mahcûbiyetime ihtirâzıma rağmen onun yanından bir lahza ayrılmak istemiyordum..

İşte rüyâ-yı tufluyetin revâ-yı nisyânı altında kendini gösteren bir hâtıra daha… Fikret kayalardaki ‘arsada Aşiyân’ı yapdıracakmış, bunun için görüşülüyordu. O senelerde kışın Beşiktaş’daki evimizde bulunuyorduk, Fikret gelmiyor fakat babam ona gidiyordu. Ekseriyetle İstanbul’da konuşuyorlardı. Nihâyet bizim ‘arsalardan yer almaya katiyen karâr verdiğini babam bir akşâm söyledi. Ne kadar sevinmişdim, demek Bebek’e gittiğimizde Fikret’i her gün görmek bize nasîb olacakdı, onun oyuncak gibi mukavvadan evleri hiç hatırımdan çıkmıyordu. Bir tâkım resimler, çizgiler, bürülü kâğıdlar, anlayamadığım bir çok şeylerden o kadar bahs ediliyordu ki beş altı senelik hâfızam arasında unutulmaz izler bırakmışdı.

Artık yaz gelmek üzere idi. Babam bir gün inşâsı hitâma ermek üzere iken kalfanın kararıyla ta‘tîl edilen Aşîyânı görmek üzere Bebek’e gideceğimiz söylemişdi. Ne kadar sevinmişdim. Bu sevincim bir seneden beri mütehassiri bulunduğum Bebek’den ziyâde

Tevfîk Fikret Bey'in kendisiyle aylarca zamândan beri her gün bahsedilen Aşiyân'ı göreceğimden tevvellüd ediyordu.

Aşiyâna çıkmışdık. Oraya buraya serpilmiş tahta parçalarıyla taş ve kireç yığınları arasında şöyle oyulu vermiş gibi duran pencere benim de hoşuma gitmişdi. Çok geçmeden arkasında gömleği ve başında takyesiyle Fikret bizi karşıladı… Yine her zamanki gibi mürebessim ve mültefit fakat neşeli değildi. Öpmek için kuvvetli elini dudaklarıma götürürken elimi sıkdı ve bırakdı. Bize Aşiyân'ı gezdiriyor ve îzâh veriyordu. Balkona çıkan köprü ne kadar güzeldi.

Tıbkı Göksu'daki köprüye benzetmişdim. O kadar hoşuma gitmişdi ki köprünün iğreti parmaklaıklarından aşağıya bakıyordum. Nâzik ve mültefit bir ses, Fikret'in sesi "Çürük şeye dayanmayınız!. Düşersiniz" dedi..

Seneler geçdi.. Bilâhare rahle-i tedrisine atıldığım bu sevgili üstâdımın hakîmâne sözleri bugün halâ hâtırımdadır. Ne zamân esâssız bir şey yapsam nâzik ve mültefit bir ses beni " Çürük şeye dayanmayınız, düşersiniz" ihtârıyla ikâz eder.

Bebek Kayalar, Ağustos

Nure'd-dîn Semin

(Şebâb; 5; s.141-143)

'

Altıncı Sayı

Şarkı

Gördüm, seni sevdim güzelim, gonca-i tersin;
Sevmek mi güzel, yoksa sevilmek mi, ne dersin?
Ben ağlıyorum, sende mi bî-tâb- kedersin?
Sevmek mi güzel, yoksa sevilmek mi ne dersin?

Fark eyledim ‘aşkınla bugün nûr u zalâmı,
Sensin geceler manzaramın mâh tamamı;
Lütf et, bana anlat bu mu‘âmmâ-yı garâmı
Sevmek mi güzel, yoksa sevilmek mi ne dersin?!..
Hüseyin Sîret
(Şebâb; 6; s.147)

Çok Bekledim

Günlerce intizâr ile hıçkırdım inledim
Her aşinâ selâmda bin efsâne dinledim

Çok dinledim vurûdunu ey eski aşinâ!..
Gülbade-i vaslını tatdırmadın bana.
Ay yüzlü nazeninlere sundun piyâleler,
Ateşli sînelerde heb ölmüşdü laleler,

Ağlar derin derin benim öksüz şi'rlerim;
Hâlâ hırâm-ı nâziki hasretle beklerim..

19 Ağustos 336
Ekrem Vecdet
(Şebâb; 6; s.147)

Yâd-ı Muhabbet!

Yâdımda o günler benim, ey dilber-i muğber
Ezvâk-ı muhabbetle geçirdikdi berâber…
Güldükce, gülüşdükce, sevişdikce, bizimle:
Güllerde, çiçeklerde gülümserdi, gülümser

Yâdımda o günler, beni gördükce kaçardın
Bir nazlı tebessümle dönüb sonra bakardın
Gönlümde kıyâmet koparan ‘işvelerinle:
Bakdıkca yakardın beni bakdıkca yakardın

Yadımda o günler ki, unutmam bana bir gün
Pek câzibeli, neş’eli bir hâlde göründün
Bir gizli emel vardı o gözlerde, o hâlin
Hâlâ doyamam zevkine… Taviri ne mümkün

Iyâdımda o günler ki, ilahî gecelerde..
Susdurmak için kalbini, gönlündeki derde
Bir çare arardık, beni görmekde bulurdun
Bir borcdu bu ‘âdet sana çılgın deselede

Yâdımda o günlerki görüşdükdü bir akşâm
Sen mest-i garâm, ben ise müstağrak-ı ilhâm
Sordum: Beni sevdin mi dedim sen de gönülden
Sevdim dedin, ah… Ben bunu bir lahza unutmam

Bir gün, hiç unutmam ne güzel gündü o gün sen
Bir nazlı temânna ile geçdin önümden..
Düşdüm bu büyük derde o gün, sızladı kalbim
Yandımdı o gün ben sana, yandımdı o günden

Yâdımda o günlerki, bütün ömre bedeldi
Her sâniye-i zevkimukaddesdi, güzeldi

Birleşdi o günlerde bizim rûhumuz, artık
Sevmek ve sevilmek bize en tatlı emeldi

Heyhat!... O tehâlükle sevişler, helecânlar
Her buse-i sevdâ ile artan heyecânlar…
Ezvâk-ı te‘ânukle geçen, rûhumu yerinden
Sarsıb, koparan neş’eli anlar ki, o anlar…

Çirkin, fakat en kirli emeller gibi çirkin
Etvâr-ı ihânetle hayâl oldu bilirsin
Bilseydi o sözlerde, o gözlerde vefâ yok
Yanmazdı gönül derdine yanmazdı, ne bilsin

Kandım o güzel sözlere aldandım, inandım
Kandımsa ne var… Ben seni kendim gibi sandım
‘Aşkın bu acı cilve-i idbârı önünde:
Gönlümde olan derd-i muhabbetden utandım…

Sen gerçi bugün neşeli, bî-derd ü kedersin
Yansam da, yakılsamda güler, hayret edersin
Dillerde dolaşdıkca bu sevdâ, sana bir gün
Bir şâ‘iri güldürmedi derlerse, ne dersin

Virânbağ
‘Alî Haydar ‘İlmî
(Şebâb; 6; s.148-149)

Esâret Şâ'irlerinden

Bir Esîrin Tahassürü

Şimdi günler sislerle, soğuklarla başlıyor;
Gecelerin karanlık boşluğunu kaplayan
Bir alçalmış bulutun arkasından, pek vakûr
Doğan güneş, ateşler, lavlar saçan bir volkan,
Bir cehennem değildir; o, hayâtı ısıdır;
Oh! Bu güneş Türk yurdu gülşeninin eşidir.

Serin yeli sabâhın, bu sisleri, bu hazân
Aylarının gül rengi örtüsünü kaldırır;
Tatlı mâî bir semâ, ziyâlarla fürûzân,
Fevkimizden nûr saçan zulmetlere saldırır;
Yıldırımlar, şimşekler onda bu kadar, nezîhdir;
İşte bugün yurdumun semâsına şebîhdir.

Bir incilâ, bir neşve her tarafa dağılır:
Kırağılar, çemende yeşil giymiş kızların
Gülüşünü andırır; bülbüllerin en hazîn
Zemzeme-i îkâzı kâ'inâta yapılır,
Hayât başlar her yerde, bu bir an-ı ferahdır,
Vatanımın sabâhı işte bu şen sabâhdır.

Üzerinde vapurlar bu gümüş su, bu boğaz,
Bu yeşil koy, bu koru… Bu yollar ve yollanan
Bu yüklenmiş kağnılar… Ovalarda otlanan
Bu sürüler davarlar... Yeşil, sarı, mor, beyâz
Hepsi başka bir kisve giyinmiş bu tarlalar…
Vatanımın 'aynıdır, işte bu şûh levhalar.

Bu serin şimâl ü şimâl-i garbîden
Vatanımdan gelir; oh! Ey muhibb, şehr-i rüzgâr!
Yaprakları ağlatan dîlinde bir gam mı var?

Bir haber mi getirdin ben bir makhûr eserken,
Neler oldu yurdumda? Hâlâ var mı alçaklar?
Hâlâ kan mı yaralar! Heb söndü mü ocaklar?..

Heyhât! Şimdi, ne bir evet, ne hayır;
Yalnız sağır bir enîn, bir acıklı ibtikâ
Bir sabînin feryâdı, göğe ma'tûf bir du'â
Arada bir öksürük, sonra hakim ve ağır
Bir yabancı ses, bir söz… Ah! İşitmeyim ben onu;
O Ka'be-i vatandan bu sada-yı melûnî.

Yıkıl artık ey güneş, ey şenlikler perisi!
Kapan artık ey semâ, ey sa'adet ateşi!
Yeter artık ey bülbül ey yabancılevhalar!
Yurdumdaki izmihlâl; kalbimdeki nevhalar,
Zulmet, enîn ister; siz başka günler arayın;
Esîrlerin hayâtı bir gecedir, anlayın

Hindiçini Thatmyo 16 Kânûn-ı evvel 335 Üçüncü Yevm-i Mâtem
(Şebâb; 6; s.149-150)

Edebîyât- ı Cedîde-4-

Tamam, bu esnâda (1312 senesi bidâyeti) Kitâbcı Karabet'in "Mekteb" risâlesi yeni bir şekil ve kıt'a, yeni bir hey'et-i tahrîriye ile yeniden intişâra başladı. İlk nüshalarda Hâkî, Nâmî (Hâkî Câhid'in, Nâmî ise Câvid'in nâm-ı müstearı olduğunu bilâ-hare öğrendim) gibi külliyen mechûl isimlerle makâleler ve hikâyeler ve Cenâb Şehâbeddîn imzâsıyla şi'rler var idi. Makaleler o zamâna kadar matbû'atımızda görülmemiş bir ciddiyet ü vukûf ile Avrupa mü'essesât-ı edebîye ve fennîyesi ile edebîyâtları hakkında olub, şi'rler ise o zamâna kadar mecmû'alarda, kitâblarda gördüğümüz alışdığımız renksiz, manâsız gazellere hîç benzemiyor. Derîn ma'nâlarla, parlak, cânlı bir üslûb ile pek câzib bir şahsiyet irae ediyor idi.

Hâlid Ziyâ'nın nesriyle yapdığı te'sîri nazımda bana ancak Cenâb yapmışdır. O zamâna kadar, Hâmid'in ve Ekrem'in eserlerinden başka, hîç bir şâ'ir beni 'alâkadâr edememişdi, hatta yavan gazeller, habîde (en muvâffak bir saffet ile) nazîreler, beni sinirlendirmekde idi. Esâsen o vakte kadar tazallümle hiç ülfetim,şi'rle hiç münâsibetim olmamışdı. Hâlâ bu gün bile okuduğum manzûmatı nesir gibi, yalnız ma'nâ, yalnız üslûbuna bakarak okuduğumu, bahirlerden, vezinlerden hiçbir şey anlamadığımı i'tirâf ederim. Cenâb'ın şi'rleri vezin ve kâfiye san'atlarından, inceliklerinden ziyâde derin, şâ'irâne fikirleri tarîf, şûh hayâlleri parlak, rûhlu kelimeleriyle beni cezb ediyordu.

Hâlid Ziyâ'da 'aynı benim gibi bu şi'rlere meftûn idi. Biz artık Perşembe günlerini hasretle bekliyor, Mekteb nüshalarını zevkle alıyor, ve her nüshada Cenâb'ın yeni bir nefîsesi ile meftûniyetimiz çoğalıyor idi. Zevk ü terbiye, hiss ü emel i'tibârıyla az çok 'aynı derecede bulunduğumuz bütün tanıdığımız zevât da bizim gibi meftûn olduğu hâlde, 'aynı zamânda neşr edilmekde olan haftalık "Hazîne-i Fünûn" risâlesinde her hafta Cenâb'ın şi'rlerine karşı i'tirâzlar görülüyor idi hatta o esnâda bir gün Hâlid Ziyâ ile berâber otururken Rızâ Tevfîk Bey gelmiş, ve Cenâb'ın bir şi'rini göstermek için uğradığını söyleyerek yanında getirdiği şi'ri okumuş ve bunun iddi'â olunduğu gibi Fransızcadan çalınma, hatta tercüme olsa bile yine büyük bir zekâya, derin isti'dâda delâlet etdiğini 'ilâve etmişdi.

Hazîne-i Fünûn i'tirâzları, o esnâda intişâra başlayan Baba Tâhir'in Musavver Ma'lûmât mecmû'asına da sirayet etmiş, hatta Ma'lûmât'da Kerem Bey 'aleyhinde yazılar görülmeye başlamış idi. Bu sıralarda idi ki, Servet-i Fünûn'da harekete geldi, o da edebîyâta 'alâkadar göründü, ve musâhabe-i edebîyelerle, şi'rler neşrine başladı ki bunlar M. T. ت Fikret İmzâsıyla idi. Biraz sonra Cenâb da uzun bir şi'rle Servet-i Fünûn'da göründü.

Fikret'in müsâhabe-i edebîyyeleri bana ibtida'ice, şi'rleri Cenâb'ınkilere nazaran sönükce görülmekle berâber, "bizim tarafdan" olduğunu ilk satırda keşf ü takdîr etdiğim için onu da sevmeğe başlamışdım. Bi'l-hassa Hâlid Ziyâ'da bu fikrimi takviye ediyor idi, o zamâna kadar miskîn ve 'âtıl bir hayât tereddi içinde sürünen edebîyât 'âleminde az zamân içinde peydâ olan bu şevk ü şitâb hareketi, bütün edebîyât meftûnlarına bir galeyân vermiş, bu tecelliyâta bütün terakkîperverler gibi Hâlid Ziyâ'da benim kadar merâk güşâyiş gösteriyor idi.

Nihâyet bir gün Servet-i Fünûn bir tefrikaya başladığını söyledi, ve bunun ilk sahîfelerini bana okudu ki Mâî ve Siyâh romanı idi. Başka bir gün, uğradığım vakit, Servet-i Fünûn'a gideceğini söyleyerek refâkat etmemi teklîf etdi. Romanın ilk sahifelerini götürüyorduk. O romana kadar Fikret'i bir kere görmüş idim, Bir gün Galata'da Hâlid Ziyâ ile Ekrem ve Fikret Beylere rast gelmiş, ve bu sâyede onlara takdîm edilmiş idim. Hâlbûki asıl Cenâb'ı bu kadar bedâyi' tevlîd eden bu müstesnâ mevcûdu görüb 'arz-ı perestiş etmek için deli oluyordum. Binâen-'aleyh Servet-i Fünûn'a gidib, Fikret kanepede oturan bir genci " Cenâb Bey!" diye bize gösterdiği vakit, ben de Hâlid Ziyâ'dan daha az teheyyüc değildim.

Hâlid Ziyâ, heyecânla: - Perestişkârınızım! Ellerini uzatdı, nazm ü nesrin bu iki genc üstâdı birbiriyle musâfaha etdiler.

O gün oturduğumuz ve konuşduğumuz kadar, Cenâb'ın şi'rleri kadar, zarîf ve cevvâl bir mevcûd olduğunu anladım. Fikret ne kadar samîmi, ne kadar harâretli görünüyorsa, Cenâb da o kadar şen, o kadar şûh idi.

***

Yine o günlerde idi ki Mekteb Risâlesinde kâri'lerin fikirlerini istimzâc için bir sütûn açılmış. Burada "Hangi şâ'irlerin eserlerinden hoşlanıyorsunuz? Diye bir su'al sorulmuş idi. Son günlerde Ma'lûmât'da Hazîne-i Fünûn'da masharalık 'ayyûka çıkıyor idi. Her hafta bin türlü 'âciz, zelîl tuhaflıklar uydururuyorlar idi. Ben; bunların mûcib olduğunu tehevvürün taht-ı te'sîrinde hem Cenâb'a meftûniyetimi i'lân etmek; hem "Mekteb" muharrirleriyle tanışmak arzusuyla istimzâca bir cevâb yazdım. Bu cevâb Câhidin "Kavgalarım" eserinde 'aynen mevcûddur. Bu mektûb edebîyâta vakf edilmiş bir hayâtın bütün iltihâbı ile nasıl pür-galeyân olduğumu bu günde irâe ediyor. Pek mukaddes bulduğum böyle yüksek bir gâye için hasr-ı hayât ile geçen bu mu'azzez günlerin sa'âdeti!..

Üç dört gün sonra, Sirkeci'de Cenâb'a tesâdüf etdim, mektûbumu aldıklarını, kendisine da'ir yazdığım satırlar için müteşekkir olduğunu söyleyerek, uzun uzun

görüşmek üzere mekteb idârehânesine gelmekliğimi söyledi. İdârehâneye giderken son yazdığım (Siyah İncilerde ve Kadın İsterse de Gelirken ismiyle basılan) bir parçayı hâmil bulunuyordum. İdârehânede yalnız risâlenin müdiri Bâki Bey'i buldum. Cenâb da, Câhid ve Câvîd de on gün gelememişlerdi. Kendilerine verilmek üzere yazımı bırakdım. İki gün sonra neşr olunan nüshada basıldı. İkinci ziyâretde, daha bahtiyâr oldum, Câhid'i de Câvîd'i de orada buldum. İkimizde ‘aynı sinde, ‘aynı emelde, ‘aynı fikir de olduğumuz için mi bütün arkadaşlarım içinde, en sür‘atli ısındığım, en harâretle sevişdiğim Câhid'dir. Onu pek bir hulûs, pek samîmi buldum. Bir kardeşden daha samîmiyetle geçmiş uzun senelerin dostluğu daha ilk görüşdüğümüz o gün tahtîm edildi. Ben ne kadar sâf ve pâk bir harâretle pür-galeyân isem o da ‘aynı fikirler, ‘aynı emeller için ‘aynı tehâlükle pür-ateş idi.

Üçüncü ziyâretimde yalnız Cenâb'ı buldum. O gün Rızâ Tevfîk Bey de orada idi. Cenâb benim o hafta Mekteb'de basılmış olan hikâyemi okumuş, o satırda ta‘bîri vechle bir "آنوواليربك" bulmuş olduğunu söyleyerek bunu Rızâ Tevfîk Bey'e de okudu. Fakat o gün Câhid ve Câvîd'in risâle müdîri Bâki Bey ile geçinemeyerek çekdiklerini öğrendiğim için çalışamayacağımdan dolayı pek müte'essir oldum, hâlbûki, Cenâb o nüshadan i‘tibâren risâle muharrirliğini kendisi der‘uhde etmiş olduğunu söyleyerek mu‘âvenetimi recâ etdiği için, red edemeyerek kabûl etdim.

Artık Cenâb ile sık sık Mekteb idârehânesinde buluşuyorduk, ara sıra Fikret de geliyor idi, orada cüz'î oturarak hep birden Servet-i Fünûn'a gidiyorduk. Bir gün yine hep birden Servet-i Fünûn'da otururken, şehrin âfâkını o zamâna kadar işidilmemiş bir mehâbetli bir infilâk sarsdı. Hemen pencerelere koşduk. Sokakda olan bizim gibi beş on kişinin merâklı tevkîf edib bakındığını gördük. Birkaç dakîka sonra, Bâb-ı ‘Alî'ye doğru at süren bir yâver nazar-ı dikkatimizi celb etdi. Süvâri jandarmalar geçiyor, ba‘zen sür‘atli bir ‘araba koşuyor idi. Bunlar, umûr-ı ‘âdiyeden olabilir idi. Fakat yarım sâ‘at sonra, içine maktûller doldurulmuş bir fayton geçince, işte mâhiyet-i facî‘asını anladığımız gibi biraz sonra Ahmed İhsân Bey gelerek tafsîlât verince ne olduğunu da öğrenmişdik. Bu Ermenilerin banka vak‘ası idi.

Cenâb ile berâber çıkdık, nereye gideceğimizi birbirimizden sorduk; binerek evlerimize gitdik; bu vesile ile birbirimize pek yakın olduğumuzu öğrenince vak‘a zâ'il olub da, şehrin sükûnu i‘âde edildiği zamân, artık sabâh akşâm berâber gidib berâber gelmeğe başladık. Her sabâh ona uğrardım, o yazdığı yeni bir şi‘rini okurdu, ben yazdığım yazıları gösterirdim; evden çıkarak, en yakın ‘araba mevkifine kadar yürürdük; oradan bir ‘arabaya atlar, doğru Servet-i Fünûn'a gelirdik. Akşâmları yine berâber ‘avdet ederdik.

Akşâma kadar Servet-i Fünûn'da galeyânlar mübâhaseler, harâretli münâkaşalarla kanımız kızışıyor, eve 'avdet edince, bu ateşle tekrâr kalemi kapar, o hafta için neşr olunacak yazıları hazırlardık…

***

Evet, akşâma kadar Servet-i Fünûn'da, yalnız münâkaşa ve mübâhase hükümrân oluyordu. Orası, o zaman, şehrin en münevver erkânına bir mecma' idi. Fikret her gün sabâhdan akşâma kadar hâzır bulunur, bütün ziyâretcileri sâhib-i hâne gibi i'zâz ederdi. Cenâb ile ben de hemân her gün oraya giderdik. Biz böylece oranın dâ'imî simâları idik. Hâlid Ziyâ, me'mûriyetini bırakmadığı için, nâdiren gelir idi. Ayın (ع) Nâdir imzâsıyla hikâyeler ve şi'rler getiren 'Alî Ekrem, şi'rleri makâleleri H. (ح) Nâzım nâm-ı müste'ârıyla derc edilen Reşîd, Ahmed Hikmet, Sâmî (Süleymân Nesîb), Sîret, İsmâ'il Safâ, Şeyhü'l-islâmzâde Muhtar Beyler, sonraları, Câhid, Cavîd, Ahmed Şu'ayib, Fâ'ik 'Alî, Celâl Sâhir sık sık uğradıkları gibi, edebîyâtla uzakdan 'alâkadar olanlar, yahûd, muharrirlerin dostları da geldiklerinden sandalyeler, koltuklar ba'zen cümlemizi istî'âb edemeyerek bir çoklarımız ayakda kalırdık. Ara sıra üstâd Ekrem'de teşrîf eder, edebîyât 'âlemine dâ'ir haberler alır, münâkaşaları dinler idi.

Pek az evvel birbirimizi tanımazken, bu gün 'aynı mukaddes, 'aynı emel için girdiğimiz bu mücâdele içinde birbirimize son derece harâretle kaynamış, nihâyetsiz bir samîmiyetle meşbu' idik. Hiç birimiz yalnız kendini düşünmüyor, hepimiz kendimiz kadar arkadaşlarımızı müdâfa'a için sarf-ı hayât ediyorduk. Zamân o kadar nâzik, ba'zen edebîyâtdan çıkarak, dîn ve siyâset sâhalarına sevk edilen i'tirâzlar, iftirâklar o kadar muzır, o kadar vahîm idi ki, bu samîmiyet olmasaydı, hiç birimizi İstanbul'da bırakmazlar, kalemlerimizi kırarak, hepimizi de Kazan çöllerine yollarlar idi.

Mehmed Ra'ûf

(Şebâb; 6; s.150-154)

Bu Günkü Gencliğin Du‘âsı

-Kardeşim Zeki’ye-

Gencliğimizin güneşli semâsı mâtem ve yâs bulutlarıyla karardı; ne kadar bed-baht bir neslin ne zavâllı yavrularıymışız… Bu çağdan; Sa‘adet bahçelerinde çınlayacak şakrak sesimiz (elem) ma‘bedinin soğuk ve karanlık dehlizlerinde boğuluyor, iniltilere karışıyor…

Şimdiden musîbetlerle, felâketlerle sarardık, solduk; yarınki hayâtın ezici, öldürücü, iğnelerine bilemiyorum nasıl dayanabileceğiz yarabbi!...Yazık ne kadar bed-baht bir neslin ne zav3allı yavrularıymışız…

*

Şerefimizin hûlyâlı güzelliklerinden, sâf ve sevimli yurdumuzun saf ve sevimli şi‘rinden artık yabancılar müstefîd oluyor. Boğaz için süzüle süzüle akan mâvî sularında bir zamânki görgülerinin fışıltısı ile gecenin sessizliği süsleyen kayıklarımız artık ebediyen paslanmaya mahkûm o sandal zevkini yapacak genclik bu gün (elem) ma‘bedinde mâtemlere bürünmüş ağlıyor bir zamânlar gazellerle şarkılarla çıkılan rü’yâlı sâhillerimiz artık yabancı lisânların kaba ahenglerle mırıldadıkları zafer terâneleriyle hırpalanıyor.

Şarkın hûlyâsı silindi, rû’yâsı bozuldu. Samadâniyyeti çiğnendi Allahım.

Vatan aşkıyla yanan kalblerimize buna ağır bir darbe… Söyle nasıl dayanalım, nasıl ağlamayalım yârabbi… Ne kadar bed-baht bir neslin ne zavâllı yavrularıymışız.

*

Sansür tarafından 11 satır tayy edilmişdir.

*

Ah sabr etmesek… Ah her felâketi bir sa‘âdet, her güçlüğü bir kolaylık ta‘kîb edeceğine îmân etmemiş olsak…

Bu yaslı günlere bilmem nasıl dayanabilecekdik hiç olmazsa bu sabrın bu imânın ecrini bed-baht bir neslin zavâllı yavrularından esirgeme Allah’ım…

1-8-36

N. Beşiktaş

(Şebâb; 6; s.154)

Şebâb

Arûz vezininin pür-ihtişâm ahengi ile Hüsn ü ‘Aşk’ı terennüm eden büyük şâ‘irler; artık susmuşdu…

Senelerden beri rûhumu okşayan rübâb-ı şi‘rin esâtîri nağmeleri artık işitilmez olmuşdu. Hayâtda zevk ve heyecânı yaradan bütün ‘ulvî kalbler de birden durmuşdu… Ve sanki kalblerin peri-i ilhâmı da ölmüşdü. Bir gün ıssız ve tenhâ bir çölün sine-i ateşinde kaldığımı gördüm. Üzerinde derin bir heyecân-ı san‘atla günlerce, aylarca dolaşdım, gezdim, gezdim…

Lâkin ortasında ne zevk-i bedî‘îmi tatmîn edecek bir vâha, ne harâret-i ‘aşk-ı edebîmi teskîn edecek bir menba‘-ı rahîk buldum… Her taraf çöl; ve onun üstünde dâ’imâ derinleşen ve sönen bir serâb vardı…

Koşdum, bu serâb-ı muğfelin pîş-i girîzânında muttasıl koşdum… Evet; çöllerin mezâmîr-i sükûtunu, ebediyetlerin rübâb-ı ‘aşkını dinlemek için bî- arâm koşdum… Koşdum ve yoruldum….

Nihâyet nasıl oldu bilmem? Sâkin bir sabâhın penbe seherinde bir dilbere kendimi nûrlu, nağmeli ve renkli bir vâhada buldum. Karşıma bir perî-i şi‘r çıkdı, derhâl sordum:

— İsmin nedir?

— “Şebâb” dedi…

Mu‘allim Mehmed ‘Alî

(Şebâb; 6; s.155)

Dizinde…

Senin yanında… Yakınında böyle başım dizinde rûhum bütün güzelliklerine yakın… Bilmem senden dökülen esîrî bir kokuyu katre katre emerek bilsen uzun zamânların ne hicrânlı günlerin yorgunluklarını dinlendiriyorum.

Oh!.. Bunu bilsen… Bu bitmeyeceğini, nihâyetlenmeyeceğini zann etdiğim bütün yoksuzluklarımın, elemlerimin böyle başım dizinde iken nasıl mübeddel sürûr olduğunu bilsen..

Bilsen… Senden uzak geçen günlerimle benden yıkılan hicrânların… Artık zavâllılığımda büyük bir ağırlığı hiss etdiğim ıztırablarla nasıl ani bir tedâvî-i rûhla benden uzaklaşdığını bilsen…

Bilsen… Başım dizinde… Gözlerinde iken senin bütün benden uzak kalmak için çırpınarak tekrâr etdiğin kelimelerin bende nasıl te'sîrsiz izler bıraktığını ve ben sana bu kadar yakınken benden nasıl her şeylerin uzak kaldığını gözlerinden bir şifâ bekleyen gözlerimin rûhumda ne söylenemeyen kelimelere tercümân olmak istediğini bilsen…

Bilsek ve hiss etsek ki rûhumun bütün bunlardan kanamayan bir ihtiyâcla dudaklarımın yanında duran ellerine atılmak istediğini bilsek…

Bilsek ve hiss etsek ki gözlerimin içinde bir ma'nâ-yı istifhâmla takarrür eden gözlerinde; ve anlayıb da anlamak istemeyerek…:

— Öyle mi? O kadar çok mu?.. diye hafîf bir tebessümle bu bükdüğün dudaklarında dudaklarımın ne şiddetli bir ihtiyâcla dolaşmak ve oradan bu bir dürlü doyamayan rûhuma, bu kanamayan benliğime iştiyâklarımdaki bütün arzûları dökmek için hiss etdiği ihtirâsı; ve bunun husûl bulamamasıyla kalbimin ne elemli bir acıyla sızladığını bilsen.. Bana acır… Ve bilmem belki onları uzatarak:

— İşte senin olsun!... Derdin…

Oh!.. Bunu yapmayan ve yapmadığı için bütün güzellikleriyle bütün safvetiyle o bir yığın kadın denilen mülevvesât uzaklaşan genc kız!...

Oh!.. Sen bu uzak kaldığın yakınlığınla… Bu yaklaşmadığın uzaklığınla o kadar muhteşem o kadar mukaddessin ki… O senin bütün şa'şa'n… O senin bütün şi'ri hüsnün… O senin yalnız sana mahsûs güzelliklerin hepsi bu muhteris dudağın temâsıyla silinecek ve uçacak…

Afv senin gözlerinde, dudaklarında, saçlarında… Her şeyinde insânı çeken ve katre, katre eriten bû-yı saffet o genc kızlığındaki bütün incelik ve güzellik haşîn bir erkek dudağının açacağı derin ve onulmaz bir yara ile sevinecek ve silinecek…

Sen de; o hep yaklaşılmayacak ümîdiyle hemen koşulub da hemân tutuluveren ve ele geçince gözlerinin içine bakarak senden fenâlıklarını isteyen kadınlara karşı çıksın…

Ve sen o genc kız!... Sen işte bütün ‘azamet-i safvetin ve ince rûh-ı nesfiyyetinle o yaklaşdırmadığıntahtında ile’l-ebed hükümrân ol…

Fakat dikkat et ki ba‘zen mütehakkim ve mağrûr… Ba‘zen zelîlve feryâdkâr sokularak senden güzelliklerini… İnceliklerini… Genc kızlarını isteyen bir başka mevcûdiyete mağlûb olma… Herşeye.. , ve herkese acı!.. Hürmetin bütün güzelliklerinde… Bütün iyiliklerinde ayrı bir şa‘şa‘a ile tecelli etsin fakat bir erkek nazarında değil…

Ve şunu bil ki acıdığın dakîka.. İlk karşısındakine bir zerre-i merhamet hiss etdiğin sâniye?.. İlk acınmaya lâyık olduğun lahzadır…

334 Kınalı

Mehmed ‘Adnân

(Şebâb; 6; s.155-156)

Hiss-î Hikâyeler

İ‘tirâf

Muharriri: Guy de Maupassant

Mütercimi: Ahmet Sanavber

Marguerite de Thérelles hâl-i ihtizârda bulunuyordu. Her ne kadar elli altı yaşında ise de en aşağı altmış beşinde görünüyordu. Dehşet-engîz bir şey görmüş gibi rengi yatak çarşaflarından daha donuk ve solgun, vücûdu muhavvef ra‘şelerle lerze-nâk, çehresi ihtilâca uğramış, gözleri mütevahhiş olduğu hâlde sık sık ve şiddetle nefes alıyordu.

Altı yaş daha büyük olan hemşiresi Suzanne yatağın yanında diz çökmüş hıçkırıyordu. Muhtazarın karyolası yakınında küçük bir masanın üzerinde bulunan iki şam‘dan, du‘â okumak üzere gelecek papasın vürûduna müheyyâ bulunuyordu.

Hânede, hâlet-i nez‘de bulunanların mevcûd bulundukları mahallelere mahsûs bir manzara-i süt-engîz, nâ-ümîd bir hevâ-yı, metrûkiyet vardı. Bir ayak veya süpürge darbesiyle itilmiş ‘ilâc şişeleri ötede beride, çamaşırlır köşelerde sürüklenmekde idi. Gayr-ı muntazam bir hâlde bulunan sandalyeler bile sanki her cihete koşuşmuş gibi telâşlı zann olunuyordu. Mevt-i hâ’il ise orada mahfi, muntazır idi.

İki hemşirenin sergüzeşt-i mü’essirinden uzaklarda bile bahs edildiği ve buna bir çok kimselerin gözleri yaşardığı vâki‘ olmuşdur.

Büyüğü, Suzanne, vaktiyle kendisininde sevmekde olduğu bir zât tarafından pek büyük bir muhabbetle çıldırasıya sevilmiş idi. Nişanlandıktan sonra ve nikâh mukâvele-nâmesinin ‘akdi için mu‘ayyen olan günü beklemekden başka bir iş kaldığı bir sırada Henry de Lampierre birden bire vefât etmişdi.

Genc kızın ye’s ve kederi pek ziyâde idi. Asla izdivâc etmemeğe yemin etdi. Sözünü tutdu. Kendini dul elbisesini hiçbir vakit terk etmedi.

O sırada henüz on iki yaşında bulunan hemşîresi Marguerite, bir sabâh geldi, büyüğün kolları arasına atıldı ve ona: “ Büyük hemşîre, dedi, senin bed-baht olmanı, bütün hayâtında ağlamanı istemem. Seni asla terk etmeyeceğim, asla, asla. Ben de senin gibi izdivâc etmeyeceğim. Senin yanında kalacağım, dâ’imâ, dâ’ima, dâ’imâ.”

Suzanne bu çocuk fedâkârlığından müte’essir olarak onu der-agûş etdi. Ma‘mâfîh sözlerine inanmadı.

Lakin küçük de sözünü tutdu ve ebeveyninin ricâlarına, büyük hemşîresinin istirhâmlarına rağmen asla izdivâc etmedi. Güzeldi, çok güzeldi; kendisini seviyor gibi görünen bütün delikanlıları red ederek hemşîresini hiçbir vakit terk etmedi.

***

Bütün eyyâm-ı hayâtlarında bir def'a bile ayrılmaksızın, birlikde yaşadılar. Tarîk-i hayâtda, gayr-ı kabil müfârakat bir sûretde müttehid olarak yürüdüler lakin
Marguerite, sanki o 'ulvî fedâkârlığı kendisini münkesir etmiş gibi, dâ'imâ mükedder; bî-tâb, büyükden daha mahzûn görünürdü. Daha çabuk ihtiyârladı, otuz yaşından i'tibâren saçları ağardı, ekseriya nâ-mizâc bulunduğundan kendisini kemirmekde olan mechûl bir hastalığa giriftâr olmuş zann olunurdu.

Şimdi de birinci olarak ölecekdi.

Yirmi dört sâ'atden biri hiç lakırdı etmiyordu. Yalnız sabâhleyn şafak ilk şa'şâtını neşr ederken:

— Gidiniz de Papas efendiyi getiriniz, vakit geldi, demişdi.

Sonra ispazmozlarla lerze-nâk olarak arkası üstü kalmış, dudakları sanki kalbinden kopub gelen fakat bir türlü ağzından çıkamayan sözlerle hareket etmekde, nazarları dehşetle memlû mahûf bir manzara irâ'e etmekde bulunmuş idi.

Hemşîresi te'sîr-i ızdırâb ile alnını yatağın kenârına dayamış çıldırasıya ağlıyor ve:

— Margueritım, Margueritım, küçüğüm! Kelimelerini tekrâr ediyordu. Onu her vakit: "Küçüğüm" tesmiye etmiş, küçük de onu dâ'imâ: "Büyük Hemşîre" diye yâd etmişdi.

Merdivende ayak sesleri işitildi. Kapı açıldı. Kilise hânendelerinden bir çocuk kendisini mantolu bir ihtiyâr papas ta'kîb etmekde olduğu hâlde göründü. Muhtazar, Papası müşâhede eder etmez, bir sadme ile oturdu, dudaklarını açdı, iki üç kelime mırıldadı, ve tırnaklarıyla sanki yorganları yırtmak istiyormuş gibi tırmalamağa başladı.

Papas Simon yaklaşdı, elini aldı, alnından öpdü ve tatlı bir sesle;

— Cenâb-ı Hakk sizi afv etsin çoçuğum, dedi, cesâret ediniz; işte vakit geldi, söyleyecek bir şeyiniz varsa söyleyiniz.

O vakit Marguerite, tepeden tırnağa kadar titreyerek, bütün yatağını 'asabi hareketlerle sarsarak mırıldadı:

— Otur, büyük hemşîre, dinle.

Papas, yatağın ucuna kapanmak olan Suzanne doğru eğildi, onu kaldırdı, bir koltuğa oturtdu ve her eline iki hemşîreden birinin elini alarak:

— Yarabbim! Bunlara vakit ihsân et! Zavallıları şefkat ve 'inâyetinden mahrûm etme! dedi,
Marguerite söze başladı. Kelimeler boğazından birer birer, boğuk, kesik, bî-tâb bir hâlde çıkıyordu.

***

— ‘Afv , ‘afv et, büyük hemşîre, beni ‘afv et! Oh bu dakîkadan bütün hayâtımda ne kadar korkuyordum, bilseydin!..

Suzanne göz yaşlarının arasında mırıldadı:

Neni afv edeceğim, Küçük? Bana her şeyi verdin, her şeyi fedâ etdin, sen meleksin…

Marguerite sözünü kesdi:

— Sus, sus! Bırak beni söyleyeyim… Lakırdımı kesme… Lakin bu müdhiş… Bırak da hepsini söyleyeyim… Nihâyetine kadar… Dinle…

Hâtırlıyorsun… Hâtırlıyorsun değil mi..? Henry…

Suzanne bir ra‘şe geçirerek hemşîresine bakdı. Küçük kız tekrâr söze başladı:

— Anlamak için hepsini dinlemelisin… On iki yaşında idim.. O vakit gâyet şımarık bir çocukdum, her istediğimi yapardım!... Beni nasıl şımartmış olduklarını hâtırlıyorsun, değil mi?... Dinle… O, ilk def‘a geldiği vakit parlak çizmeleri vardı; binek taşının önünde atdan inerek kostümü hakkında beyân-ı ma‘zeret etdi. O vakit babama bir haber getirmişdi. Hâtırlıyorsun, değil mi? Bir şey söyle… Dinle. Onu gördüğüm vakit o kadar güzel bulmuşdum ki ona temâmıyla meclûb olmuşdum. Bütün konuşduğu müddetce salonunun bir köşesinde ayakda olarak durdu. Çocuklar tuhaf… Ve garîbdir… Oh! Evet… Onu rüyâmda gördüm!...

“Birkaç def‘alar daha geldi… Onu bütün gözlerimle, bütün rûhumla temâşâ ediyordum… Yaşıma göre büyükdüm… Ve zann edildiğinden ziyâde şeytanetkâr idim. Ekseryâ yine geldi.. Artık ondan başka bir şey düşünmüyordum. Kendi kendime:

—Henry… Henry de Lampierre!

“İsmini telaffuz ediyordum. Sonra senle izdivâc edeceği söylendi… Bu benim için bir keder… Oh! Büyük Hemşîre… Bir keder… Bir keder oldu. Üç gece hiç uyumaksızın ağladım. Artık her gün geliyordu, öğleden sonra, yemeğini yedikden sonra… Hâtırlıyorsun değil mi? Bir şey söyleme… Dinle. Sen de ona çok sevdiği pastadan yapıyordun. Un, tereyağı ve sütle… Oh! Bunun nasıl yapıldığını ben de biliyordum… Eğer lâzım gelseydi ben de yapacakdım… O bunları bir lokmada yutuyor, üstüne de bir kadeh şarâb içiyordu… Ve sonra: “Çok güzel olmuş!” diyordu. Bunu nasıl söylediğini hâtırlıyorsun değil mi?

“Kıskanc idim, kıskanc!.. Yevm-i izdivâcın yaklaşıyordu. Yalnız on beş gün kalmışdı. Deli oluyordum. Kendi kendime: Suzanneyi almayacak, hayır istemiyorum!.. Büyüdüğüm vakit beni alacak. Bu kadar sevmek şartıyla başka birini hiçbir vakit bulamayacağım diyordum. Nihâyet bir akşâm, senin nikâh konktratının ‘akdinden on gün evvel, şatonun önünde, mehtâbda, onunla birlikde gezindik… Biraz ötede… Çam ağacının

altında… Büyük çam ağacının altında… Seni iki kollarının arasında… Der-agûş etdi. Hâtırlıyorsun, değil mi? İhtimâl bu birinci def'a idi… Evet… Salona 'avdet etdiğin vakit rengin pek ziyâde solmuş idi!...

"Sizi gördüm; ben orada, korunun sık tarafında idim. Bu hâlinize tehevvür etdim! Eğer kâbil olsaydı, her ikinizi de öldürecekdim!

"Kendi kendime diyordum ki: Suzanne ile izdivâc etmeyecek! Sonra ben pek bed-baht olacakdım. Ve birden bire ondan pek ziyâde nefret etmeğe başladım.

" O vakit biliyor musun, ne yapdım?.. Dinle. Muzır köpekleri öldürmek için bağçevanın habler yapdığını görmüşdüm. Bir şişeyi bir taşla eziyordu, ve cam tozunu etden yapılmış habın içine koyuyordu.

" Annemin dâ'iresinden bir ilâc şişesi aldım, bunu çekic ile ezdim ve camı cebimde sakladım. Bu parlak bir tozdu… Ertesi günü, sen küçük pastaları henûz yapmışdın, onları ben bıçak ile yardım, camı içlerine koydum… Onlardan üç tanesini yedi… Ben de bir tane yedim… Diğer altısını havuza atdım… İki kuğu üç gün sonra öldü… Hâtırlıyor musun? Bir şey söyleme… Dinle, dinle… Yalnız ben, ölmedim.. Lakin dâ'imâ hasta oldum… Dinle. O öldü. Biliyorsun. Dinle. Bu bir şey değil… En müdhişini… Dâ'imâ… Sonra dur… Dinle…

"Hayâtımda, bütün hayâtımda… Ne 'azâb!.. Kendi kendime dedim ki: Hemşîremi hiç terk etmeyeceğim, ve öleceğim anda ona hepsini söyleyeceğim bu dakîkayı düşündüm. İşde o da geldi… Bu müdhiş… Ah… Büyük hemşîre!

"Dâ'imâ, sabâh akşâm, gece gündüz düşündüm: Ona bir kere bunu söylemeliyim… Bekliyordum… Ne işkence! İşte o da oldu… Bir şey söyleme… Şimdi, korkuyorum… Korkuyorum… Oh! Korkuyorum… Biraz sonra, öldükden sonra ya onu görürsem… Onu görmek… Düşünüyor musun?.. Birinci olarak!.. Cesâret edemeyeceğim?.. Çâr nâçâr olacak… Öleceğim… Beni afv etmeni arzu ediyorum… İstiyorum..'Aks-i takdîrde onun önüne gitmek istemiyorum… Oh! Söyleyiniz ona papas efendi, beni afv etsin, söyleyiniz ona… Size ricâ ederim… Yoksa ölemeyeceğim…

***

Susdu, pürüzlenmiş tırnaklarıyla dâ'imâ yorganları tırmalayarak, soluk soluğa nefes alarak kaldı…

Suzanna elleriyle çehresini kapamış, hiç hareket etmiyordu. Onu düşünüyordu, onu ne kadar uzun müddet sevebilecekdi! Ne güzel bir hayât teşkîl edeceklerdi! Eski zamânlar içinde nâ-bedîd olmuş, ihtiyâr-ı mâzide ilelebed sönmüş olan onu tekrâr görüyordu.

Mu‘azzez ölüler! İnsânın kalbini ne kadar muztarib ederler! Oh! O buse, o tek buse! Onu, rûhunda saklamış idi. Ve sonra hiç, bütün hayâtında hiç!...

Papas birden bire doğruldu ve, kuvvetli, mühtez bir sedâ ile haykırdı:

—Matmazel Suzanne, hemşîreniz ölmek üzeredir!

O vakit Suzanne ellerini açdı, göz yaşlarıyla ıslanmış çehresi göründü. Hemşîresinin üzerine atılarak bütün kuvvetiyle öpdü ve âtîdeki kelimeleri mırıldadı:

— Seni ‘afv ediyorum, ‘afv ediyorum, küçük.

Ahmed Sanavber

(Şebâb; 6; s.165-168)

Yedinci Sayı

Ferdâ-yı Harâbât

- Şâ'ir-i mâderzâd O.([1]) Seyfî Bey Birâderime-

Emeller jülîde, ümîdler virân
Sebûlar galtîde, bâdeler rîzen
Perîler muhtecib, dağılmış rinden
Gönüllerde yalnız azâbı kalmış

Sâkîler mükedder, dîdeler mahmûr
Çehreler müşemmez, sineler mahrûr
Hayâl-i hâb olmuş o bezm-i pür-nûr
Solgun nazarlarda serâbı kalmış

Vekâra bürünmüş bütün güzeller
Ve 'uhde-i ferdâlar yalanmış meğer
Zevk şu hâneden kalmamış eser
Belki hâtırlarda hicâbı kalmış

Vuslat, sa'adetin evc-i i'lâsı
Sonunda olmasa hicrân belâsı
Bu bezmin görülmüş bütün safâsı
Varsa görülmeyen hesâbı kalmış.

20 Ağustos 336
Yaşar Şâdi
(Şebâb; 7; s.170)

Bir Gence

Zavâllı genc, zavâllı genc!
Gel bu derdden sen de vâz geç..
Çünkü sevdâ bil ki er geç
Bir yılandır. Hem pek iğrenc…

İnanma sen o yılanın
Aldığı renklerine!
‘Aşk yolunda bayılanın
Odur giren ciğerine…

O zehrden içme sakın!
Sehhâr gözlü bir şûh kadın
Sana baksa, biraz gülse,

Şübhe etme bir desîse
Saklanmışdır o bakışda.
Yaz arama kara kışda!..

Mirgün
Fatîn Tevfîk
(Şebâb; 7; s.170)

O… Ve Geceler

Pek çok severim zulmeti, esrâr-ı leyalî
Dâ'im yaşatır kalbimin üstünde melâli..

İlhâm-ı gam eyler bana şu bürka'-ı deycûr,
Destimde rübâb-ı elem ben yine mehcûr

Bir 'âlem-i hülyâda kamerlerle gezerken
Bir lahza düşündüm seni… Lâkin ebediyen

Soldu geceler şâh- eseri zulmet akdı
Nâdîde hayâlin beni ateşlere yakdı.

Sensin bana ıklîm-i mehâsin ve tahayyül,
Sensin şu hayâtdaki en neş'eli bir gül…

Müştâk-ı bahâr bekliyorum nazlı hayâlim!
Yalnız seni gördükce solar hüzn ü zılâlim…

Issızlığın 'umkunda yaşar rûh-ı yetîmim
'Aks etmede bak gözlerime zıll-i enînim.

Söndür şu kalbimi ey çehre-i pür-tâb
Rüyâ-yı şebâbımda doğan sevgili mehtâb!..

Gel, dinleteyim şimdi sana nây-ı niyâzı
Zira geceler rûhumun üstündeki râzî:

Bir şefkat nümân ile koynunda büyütdü
Gel, leyle-i yeldâ-yı firâkın yine tutdu!..
Orhân Rızâ
(Şebâb; 7; s.171)

Hıyânet

Alnımda bugün, bak, bururşan hâtıralar var
Son hükmünü dün söylediler, hasta kadın, ben,
Duydum o vakit en acı mâzîye gülerken…
Kalnbinde kadın engereğin zehrini saklar.

Son heykeli göğsümde kuran sıtmalı eller
Bir lahzada bir kış yaşayan ‘aşkına bıkdı
Hükmüyle şu kalbimdeki son heykeli yıkdı
Göğsümde bugün, kan, bere, tırnak izi yer yer…
Bıkdın evet ey kalbi soğuk, ok gibi hissiz
Sevdâsı yalan, rûhu yalan, kahkahalardan
Doğmuş kadın, artık bu yeter, git sana kandan

La‘netle riyâdan yeni bir- gökleri, kar, sis
Yıldızları bir damla zehr, mâtemi engîn.-
Son belde yaratdım, ona koş, git.. Yeni zevcin!..

Kadıköy
Sezâ’î İbrâhîm
(Şebâb; 7; s.173)

‘Adnân’ın Defterinden

13 Temmuz 919 Pazar Gece

Ayrılık Tahassüsleri

Dün gece berâberdik sevgili kadın… Nefesinin sıcâk ve şehvetli muhîtinde yaşıyordum. Gözlerinin câzibesi rûhumda galeyânlı arzûlar yakmışdı. Hafîf rûzgârlar saçlarını dağıtırken ben o saçların renk ve kokularından hayâl ve şi’rler intihâl ediyordum. Şimdi nerelerdesin kim bilir?... Emellerim gibi kara ve hudûdsuz derin denizlerin kim bilir hangi koyu lâ-cûred suları üstündesin! Artık yabancı ve uzak ufuklardan gelen sert havanın nefesleri senin saçlarını öpecek öyle mi?..

Benden selâm söyle onlara!.. Okşadığı bu saçlar hasta bir şâ‘irin kalbini dolduran son ümîdlerdir… İncitmesinler!..

Benim göremeyeceğim safvetlerin, işitemeyeceğim güzel ve beyâz handelerin kimleri mes‘ûd eyliyor?..

Nihâyetsiz deniz uzaklarda hesâbsız dalgalarını yaldızlayan ay, bilmem sende bir te’sîr yapdı mı? Onun sihirleri ziyâları benim acılarımı sana anlatmışdır değil mi?

Öyle acı hâtıraların te’sîr-i elîmiyle üzülüyorum ki…

Yabancı ellerde senin kudsiyetini takdîr edemeyecekler sanıyorum. Hırpalanacaksın, üzüleceksin güzel kadın, Aşiyânından çıkma! Sana verilen harâret bezl edilen takayyüd rûhuna kâfi değil mi ne istiyorsun?.. Geçdiğin nihâyetsiz denizlerin koynunda senin dönüşünü mü bekleyeyim?.. Hayâtda sakındığın eltâfı o zamân dirîg etmez misin… Söyle dirîğ etmez misin?

10 Temmuz 919 Salı

Rûhumdagizli bir ‘isyân var.. Gencliğimi, gurûrumu kamçılayan derin bir ‘isyân gitdikce çoğalan, azan, kuduran bu menfûr his her an beni biraz daha hırpalıyor.

İlk zamânlar düşünürken şimdi bütün her şey bana senin ismini söylüyor. Geçmiş zamânların mes‘ûd dakîkaları birer şi‘r ve hülyâ abidesi gibi önümde cânlanırken ben korkumdan titriyordum. Sen o vakitler bütün güzelliğinle, gencliğinin bütün hazîneleriyle yalnız benimdin, kimsenin koklayamayacağı bir yasemin bûy ve letâfetleriyle yalnız benim şi‘rlerime ilhâmlar serperdin.

Gözlerinde ibn-i ya‘kûb’un dîni, sesinin ihtizâzlarından (Chopin)in mûsîkilerini bulurdum, sen bütün varlığınla tebessümlerinle emellerimi aydınlatan yegâne yıldızdın güzel kadın!..

Şimdi kimler ‘acabâ? Meshûr, niyâkâr, beyâz ayaklarının önünde hayâtın sa‘adetlerini emiyor. Çünkü hayâtda, emelde, sa‘adetde bütün şûhiyetinle sensin güzel

kadın, sensin?... Sisli uzak ıklîmlerde vahşi ahûlar rehgüzârında ağlasın, geçmiş günlerin, hâtırâtı bende acı ve elemli mâzînin hayâl olmuş altı devirlerine kaşlarımın gazûb-i inhinâsını gösteriyorum, o sa‘adetler olmasa idi bugün bu te’essürlerle karşılaşmayacakdım.

Muhayyilemin bu kadar ‘aleyhimde ibdâ‘-kâr olduğuna hiç tesâdüf etmemişdim. Muvaffak olamadığım sa‘adetlere başkalarının mazhariyeti işte beni bu, çıldırtıyor.

Nîm kıvırcık saçların şuhî-i perişânını, dolgun omuzların tedevvür-i bedi‘kârını, küçülen gözlerin ânât-ı füsûnunu şimdi ben göremiyordum.. Lakin güzel kadın, biliyorum ki, kızaran yanakların rengine, ipek küçücük ayakların şekline, vücûdunun baş döndüren enhâ ve tedevvürlerine hayvânî bir tahassürle göz altından inleyenler var.

Oh!.. Ey haşiyy gazâl, bu kirli hislere ‘acabâ sen ne sûretle mukâbele ediyorsun? ‘Acabâ arkandan ağlayan saf ve temiz bir şâ‘ir rûhunun verdiği gurûr ile bütün bu süfliyyetlerden uzak yaratdığın te’essürâtın acı karhalarını bir an olsun nüvâzişlerinle uyutmayı düşünüyor musun? Zaten bu kadar lütf-kâr olmamana hîç bir sebeb görmüyorum.

16 Temmuz 919

Ba‘zen kendimi teselli edecek bir şu‘le, bir iğbirâr ve bir kin tasavvur edemesem de gencliğimin lavlar içinde eridiğini göreceğim yeter artık ilahî muhibem!..

Gözlerinin dinini semâsı çam ağaçlarıyla örtülü, sisli ıklîmlerde neşr etmek için üzülme!.. Benim kalbim senin ilhâmlarına açık, nihâyetsiz, hudûdsuz bir iklîm-i muvaffakiyetdir. Daha ne zamâna kadar vahîylerinden mahrûm derbeder bir peygamber-i ma‘zûli şeklinde yalnız dolaşacağım. Günâhlarımın gufrânı için yalvardığım nihâyetsiz denizler sâmit ve kalbsiz bana cevâb vermiyorlar, hayâtım cennetden kovulan adamın sergüzeştlerine pek benziyor. Sen, yeni ve bedî‘i dînine uzaklarda genc ‘âbidler ararken ben biraz daha muzmahill inliyorum.

Oh! Şimdi seni yine görür gibi oluyorum… Genc ve ateşli ilah! Dudaklarında esrârlı bir kitâbım ilk ateşîn sureleri var! Beyâz, samedânî kollarından, kâfûr ve şegaf teninden etrâfına neşr etdiğin hevâ-yı ‘aşk ve müskir yeni âbidlerini sermest ediyor. Ben onların bu sa‘âdetini kıskanıyorum, anlıyor musun kıskanıyorum genc ve ateşli ilah!..

17 Temmuz 919 Çarşamba

Her gün biraz daha çürüyen , gevşeyen serây-ı âmâlim bir an olacak ki büsbütün çökecek!...

Sen, benim gurûrlarımla bu kadar istihza etme zulmetler ilahi! İstihzâ etme! Kendi ellerinle yavaş yavaş sukûtunu hâtırladığın yakut bin bir sütûnlu emel-serâyımın

inhidâmına acı hüsrânlarla kalbin sızlamayacak mıdır?.. Ve korkarım ki, sâkin, tehlikesizce yıkılmayan bu serây-ı şevketin enkâzı altında kalacak yalnız ben değilim!..

E.([!]) V.

(Şebâb; 7; s.173- 175)

Fırtına

-İâne toplanırken-

Sokaklarda bî-pervâ saldıran küstâh ve bir müfteris rûzgârdan bu bıçaksız kâtilden kaçarak ufak, mahfûz odama çıkmışdım. ‘Asabîyetle pencerelerimi yumrukluyor, câmlarımı kırmak, beni tutub bir bez parçası gibi savurmak istiyor zann ediyordum. Hemân hemân bu ‘asîden, bu ma‘neviyetsiz cânîden bir çocuk gibi korkmuşdum. Ma‘mâfîh pencerelerim sağlamdı. Perdeleri indirdim, sobama bir iki odun daha atdım. Şimdi dövün koca haydûd! Senin haşm ve gazabına şu incecik câmlarım karşı geliyor, sobamın ateşleri yaygaraların arasında o kadar mûnis çıtırdıyor ki… Korkunc kudurmuş git dağlarla, dalgalarla pençeleş beni şu sâkin ve müsterîh odamda bî-zâr etme. Baykuşları taklîd etdiğin yeter; zindânlara, harâbelere git. Bu zîfîri gecenin içinde günâhlardan mütelezziz kalblerde kaynaşan ihtirâs gibisin. Zavâllı tabî‘at za‘af ve ‘acz ile derinden derine inliyor. Hangi kuvvetin zulmüsün? ‘Âsîlere, günâhkârlara git. Ben şu alevli ateşimin karşısında her şeye bî-gâneyim.

Birden bire müdhiş bir tarrâka ile çerçevem başıma yıkıldı, sobam sarsıldı, lambam söndü. Odam duvardan duvara çarpan uğultularla doldu. Kalbim biran durur gibi olmuşdu. El ile tutulmayan gözle görülmeyen bu kahhârın altında bir günâhkârdan daha korkak idim. İlahî bir kuvvete temâs etmiş gibi titriyordum. Bu nasıl rûzgârdı yârabbi! Bağrı ah ve enînlerle dolu. Ba‘zen sükûnolur ki derûnî bir feryâddan başka bir şey değildir. Bu uğultuda binlerce ağızdan yükselen ince, kısık seslerin tûfân-ı sükûtu idi. Rüzgâr değil, tâ derinden gelen bir uzun (Ah…) dı öksüz, yetîm, dul ve ihtiyârların za‘îf ve nâ-tüvân feryâdlarını, rûzgârları Mecnûn etmiş şefkat ve hummâya Leylâsı ardına salmışdı. Bu dondurucu gecenin zîfîri karanlığında biraz ışık, biraz ateş için dağlar aşarak pâyîtaht kapılarına kadar sürüklenen bu seslerin hepsini bağrıma basmak ‘aşkıyla bütün pencerelerimi açdım. Şimdi lâkayd vücûd beyn kalbimde şefkat ve merhamet menba‘ları fışkırmışdı. Oh! Munis feryâdlar! Sizin elemlerinizi ‘aşkım gibi dâ’imâ kalbimde taşıyacağım. Bu gece, benim için fânîlerin lâ-yemût etdiği bir gece olacakdır.

Rûzgâr ‘aynı kuvvetle esiyor; yıldızlar hemân düşücek gözyaşları gibi titriyor; ufka yaklaşan ince ay meftûr, melûl bir kalbe doğan ümîd gibi sürülüyordu. Karşı evler lambalarını söndürmüşler, bütün mahalle derin bir uykuya dalmışdı.

Bu ziyâsız soğuk odamda yarım sâ‘at dayanamamışdım. Pencerelerimi indirdim, lambamı yakdım. Odamı ısıtdım. Hâlâ dışarıda ışık ve ateş bulamayanların feryâdı dinmemişdi. Ah hangi mel‘ûn mızrâb bu hıçkırıklardan zevk alıyor? Kim bilir zavâllı

muhâcirler, şu siyâh torakdan bir tek siyâh yaprak fışkırmadığı gibi bu hodbîn muhît içinde sizinde saf ve beyâz alnınızda bir zanbak belirmeyecek mi?

Yoksa hâlik, şi'r-i ıztırâbı yazmak için birer sahîfe-i tabî'at gibi sizin temiz cebhenizi mi bulmuşdur?

28 Kânûn-ı evvel 336 Moda

Hüseyin Sâ'im

(Şebâb; 7; s.176-177)

Seviyorum

Rûhumun kırık dökük enkâz-ı harâbîsi üstünde fırtınalar, bârikalar vardı. Rehgüzârımda şimşekler çakıyor, yıldırımlar düşüyordu. Hayâtda zevk, sa‘adet görmeyen, ümîd ve emel nedir bilmeyen gencliğim yavaş yavaş zehirleniyordu… Millî felâketlerim, şahsî bed-bahtlıklarım ‘umûmi sukûtlarımla birleşerek hiss ve hayâli öldürüyordu, beni mahv ediyordu. Düşünemiyordum bir şey, hiçbir şeyi düşünemiyordum…

Yalan kalbimin en derin boşluklarını kaplayan, marîz rûhumu ihâta eden keşîf zulmetler içinde çırpınıyordum. Gözlerim duman, ciğerlerimde buğu, ‘asâbımda dûd-ı ıztırâb vardı: Karanlıklar içinde boğuluyordum… Şiddetli acılar, kâtil dikenli hâ’in zehirlerle kanımı emen heyûla-yı hayâtın zevkinden, neşesinden, hatta muhabbetinden lezzet bulamıyordum, inkâr ediyordum. Ve bahâra renge, ziyâya her şeye, hatta şi’re, hatta ‘aşka yalan diyordum. Israr ediyordum. Bir gün felâketlerle mâlî safahât-ı mâzîmin derin girdâbları önünde tedkîk etdiğim kitâb ‘ömrümün her sahîfe-i istikbâlini yırtık siyâh, kirli dördüm ve ağladım….

Artık herkes zevkden mahrûm, her zerre kâ’inâtdan teneffür duygusuz, düşüncesiz emelsiz yaşıyordum ölmek, bir an evvel ölmek için yaşıyordum…

Evet, “Ölmeliyim” diyordum. Çünkü böyle istiyordum. Çünkü me’yûsiyyet ve bedbîni içinde ağlayan, inleyen ve gitdikce çürüyen rûhum böyle istiyordu, çünkü muhîtim, çünkü kâ’inât ve mevcûdâtım böyle istiyordu bana her şey öl!” diyordu. İşte bu ‘umûmî arzûnun kalbimde tevlîd etdiği derin bir incizâb ile maksada, gâye-i emele ölüme, evet, ‘idama doğru sürünürken karşıma sen, ilahe-i sımm, karşıma “sen” çıkdın… Bütün vekâr-ı ‘azametinle bütün ‘afet ve husumetinle, bütün, bütün sâfiyetinle, ma‘sûmiyetinle, “sen” çıkdın… Esâtiri perîlerin zehebî kanatlarıyla ipek saçlarının sehhâr buğularıyla rûhumu sardın ve orada zulmetleri dağıtan, sehâbeleri parçalayan semâvî bir kandîl yakdın, parlatdın,… Bu anda geçdiğim bir dakîka istiğrâk içinde birden bire sarsıldım! Lâhûtî bir şi‘r-i münevver tarzında parlayan nazarların şimşek gibi gözlerimde çakdı,… Seher-engîz nûrları içinde derin ve tatlı bir ra‘şe-i ‘aşkla mest ve müzâb oldum…

Titriyordum… Kısır kalbimde kopan bir hiss-i perestişle titriyordum. İki mâ’î firûze gibi parlak, iki necm-i şa‘şa‘a-paş gibi nevvâr, iki rakîbe-i hüsn ü an genc kız gibi sehhâr ve câzibedâr mukaddes gözlerinin karşısında titriyordum..

Mevcûdiyetimi, bütün varlığımı ihâta eden ölgün ziyâları içinde hayâtın harâret ve ye’sini bütün ızdırâbâtını unutdum.. Kalbim, bu rûhâni sabâhların sihr ve füsûniyle, bu asmânî kandillerin hazîn parıltılarıyla bu ilahî gözlerin per ü garâmı tebessümleriyle doldu, nûrlar içinde kaldım… Ve bu kütle-i envâr arasından ebediyet çiçeklerinin rûh-ı füsûnisine örnek lâhûtisine oh o hâr, mûnis ve da‘vet-kâr gözlerine daldım, gömüldüm.

Şimdi kalbimde zevkden, neş’eden, ümîd ve emelden, ‘aşkdan mülhem bir hiss-i nevîn ve güzîn doğdu… Artık yaşıyorum, ölmek için değil, ölmek için değil, fakat yaşamak için, fakat ma‘bed-i hayâlin mihrâb ‘aşkında yarlayan asmânî kandillere ta‘abbud etmek, harâretle yanarak, yalvararak ve ölerek sevmek için yaşıyorum evet,… ‘Aşkın için, gözlerin için, yalnız senin, hep senin için….

Bu işte bunun için ey ma‘bûdem, ey ilâhe-i ‘aşkı, ben onları, o çiçekleri o lâhûtî yıldızları, gözleri, senin gözlerini!

“Seviyorun”

Mu‘allim Mehmed ‘Alî

(Şebâb; 7; s.179- 180)

Kar Yağarken

Solmuş Bir Güle

Evet hasta idi!.. Solgun, sarı çehresinden taşan kederi, uzun kirpiklerinden dökülen yaşaları dâ'imâ saklamış; fersiz gözlerinde yalancı bir sevinc uyandırmak isterdi.

Zavâllı genc kız zavâllı müteverrime!.. Kendisini sıkı sıkı yakalayan hastalıkdan kurtulmak için mütemâdiyen çalışırdı. Fakat heyhât ki uzatdığı za'îf kolları zehirli, mülevves tırnakları, tırmalayarak iter; müstehzi sedalar arasında sırtına şedîd bir tekme inerdi. O zamân onun kulağına derinden pek derinden:

"Güzel kız!.. Sen benimsin, seni bırakmayacağım" sadâları 'aks ediyordu.

Evet hakîkaten bırakmadı!... Hatta bırakdığı gibi her ân, her dakîka, her sâniye muzlim çukuruna doğru sürükledi.

Onun hayâtda en çok sevdiği, iştigâl etdiği şey- sanâyî'-i nefîseden mûsiki, şi'r, resimdi.

Ba'zen yorulubda piyanosundan beyâz ellerini çekdiği zamân annesinin: "Kızım, (…) ı bir şarkı söylemesini müte'âkib – ciğerlerini tırmalayan bir öksürükden sonra- anlaşılmayan bir tuğyân ile:

(Kimseye etmem şikâyet ağlarım ben hâlime!..) [*] diye başlar, hepimizin gözlerinden yuvarlanmaya başlayan yaşlar göstererek: "A….. ne ağlıyorsunuz?.. Ağlacayacak ne var?.." der yine devâm ederdi.

Müteverrime, ablasının düğününü de çalgılar, eğlenceler, konfetiler içinde öksürükden boğula boğula geçdikden sonra nihâyet siyâh demirli karyolasına sârı saçlarını yasdığa dayadı.

Şiddetli bir kış günü penceremden geçdikce yığılan karları seyr ederken "(…) öldü"!.. derler. Bu kara haber beynimde bir bomba gibi patladı. Başım döndü. Kalbim parçalanacakmış gibi sarsıldı.

Islak gözlerini pencerenin bulanık câmından karlara dikdim. Düşünmeğe başladım. Birden bire! Karların arasında o!...

Uzun boyu, dalgın sarı saçı, fersiz gözleri, mütebessim çehresi ile ince gibi beyâz dişlerini göstererek [Kimseye etmem şikâyet ağlarım ben hâlime]!.. diyordu.

Kızıl Toprak: 14 Ağustos: 1326

Mehmed Bedre'd-dîn

(Şebâb; 7; s.180- 181)

İctimâ'î Münâkaşalar:

Hayat "Bugün"den 'ibâret değildir.

Biz Türklerin tutduğumuz işlerde dâ'imâ göz önünde bulundurmamız lâzım iken bi'l-akis dâ'imâ unutduğumuz mühim bir distûr vardır ki o da serlevha ittihâz etdiğim müte'ârifedir. Onu nazar-ı dikkate almamaklığımız bizi mahzûr ve zararları lâyetenâhi mikdârda çok ve vahîm ye'slere düşürmekdedir. Her şeyin bir anda olub bitmesini ve bir netîce vermesini istemek fıtratımızda meknûz huylardan biridir. İlk hedefe varamamak bizde her türlü heves ve irâdeyi kırarak başlanılan işi derhâl yüz üstü bırakdırır. Hâlbûki biraz etrâfımıza bakarsak görürürüz ki memleketimizde bir teşebbüsde muvaffakiyet için vücûdu zarûri olan her şeyi, fakat bütün ma'nâsıyla her şeyi mefkûd yâhûd derecede nâkısdır.

Eğer bir Avrupalı ciddiyet ve vekârıyla bir işe koyulacak olursanız sizin etvâr ve harekâtınızı nefeslerine ağır görecek lâ-yu'ad ve lâ yuhsa gayr-i resmi şahıslar karşısında kalacak ve bir cem'iyyet hayâtında talebinde haklı bulunduğunuz hiss-i te'âvün ekseriyet tarafından esirgendiğini müşâhade edeceksiniz.

Eğer işi Türk ve şark usûlü ile yürütmeğe kalkarak "idâre-i maslahat" kâ'idesinin arkasından gidecek olursanız bunada bu 'asır, bu zamân, bugün katiyen mütehammil değildir. Bugün ancak metîn ve 'azm-kâr, ciddi ve pür-vekâr sa'y ve ikdâm ile ta'kîb olunan gâyeye varılabilir.

Hâlâ san'at, ticâret, me'mûriyet, şirket ve her husûsdaki teşkilâtımızın "hüsn-i imtizâc" ve "tesânüd" hislerindeki ibtidâniliğimizi katacak olursak muhît i'tibâriyle ne kadar 'akâmet-aver bir sâhada cevelâne mecbûr kaldığımız derhâl meydâna bütün dehşetiyle çıkar.

Nizâmât ve kavânîni mükemmel ve mazbût, mü'essesât-ı ticâreye, sanâ'iyye ve ictimâ'îyyesi mu'azzam ve müterakkî garb memleketlerinde bile her şey bir intizâm-ı tam dâ'iresinde cereyân etdiği hâlde yine ba'zen en iyi düşünülmüş tasavvurlar suya düşerse, bîçâre memleketimizde vehle-i evvelîde ma'rûz bulunabileceğimiz tam veya kısmen 'adem-i muvaffakiyetlerinizi ne hayrete, ne de ye'se kapdırmamak îcâb eder.

Biz her noksanımızı bilerek çalışmağa 'azm etmeliyiz. Devâ'ir-i hükümetden tutunuz mahalle komşularına varıncaya kadar yolumuza çıkacak hâ'illeri önceden hesâba katarak yorulmalıyız.

Her hangi bir mes'elede olursa olsun biz derhâl tekâmül arayacak bir devrede değiliz. Ma' ül-memnûniye ba'zen bu tekâmül te'min edilebilirse bunu bir tarafdan "al'iyü'l-ala"

kaydıyla bir kenâra işâret ve iktisâb-ı beşâret eyleyelim, diğer tarafdan bu tâl'ıa mazhariyeti her zamân ve her husûsda göremezsek müte'essir olmayalım.

Burada gâyet mühim 'ad etdipğim bir noktayı bi'l-hassa vatandaşlarımın nazar-ı dikkatine arz eylerim: Hayâtda muhaline masrûf hiçbir emek boşa gitmez. Fakat bundan murâd, her sa'y ve gayretin derhâl, bir fâ'ide –i 'amaliyye te'mîn etdiği değildir. İşbu bu destûrun müfâdı şu sûretle îzâh olunabilir:

Hiddetle, namus ve insâf dâ'iresinde her hangi teşebbüs izhâr eden şahıs her hâlde muhîtinde bir veya birkaç kişinin mutlaka mazhar takdîri olur ve onların nazar-ı dikkatini celb eder. İşte bu şahıs vesâ'itsizlik yüzünden bir, iki işinde muvaffak olamasa bile kendisini tanıyan o birkaç kişi günün birinde ondan istifâde edebilecek bir mevkı'de bulunabilir. İşte onlar o zamân onu taşıdığı cevheri izhâra da'vet eyleyebilirler. San'atda mütehassıs, muktedir kimselerin arasıra, bulundukları köşelerden takdîr-âmîz da'vet-nâmeler ile sâha-i fa'âliyete çağrılarına azımız mı rast geldik? İşte unutulması lâzım gelen bir nokta-i mühimeki elbette bizi o kadar kara ye'sler bağlanmakdan alıkoyar ümîdindeyim.

Bu istitrâddan sonra asıl maksada geleyim:

Bugün mâdem ki her cihetden müdhiş, kahhâr, 'akamet-âver bir muhît içinde çalışmağa mecbûruz, herkes sa'yında fütûrsuz, ye'ssiz yürümekden ve netîceyi metânetle karşılamakdan başka bir çâre yokdur.

San'at, ticâret, şirket, ictimâ'iyyet, maârif husûsunda bugün sarf edilecek emekler ve yapılacak fedâkârlıklar, serlevhada mündemic-i hakîkati tahattür eyleyerek ortaya konulursa emîn olamam ki hîç bir şeyimiz fevt olmaz. Bugün bizi değilse bir sene, beş sene, on beş sene sonra 'azm-kâr, metîn ve vakûr sa'ylarımız kardaşlarımızı, çocuklarımızı bahtiyâr edebilir. Yalnız kendimiz için veya bugünkü 'âile ve neslimiz için değil, fakat müstakbel kardeşlerimiz, 'âilemiz, neslimiz için çalışmak lezzetini tatmaya gayret edersek en büyük hikmet ve fazîleti göstermiş oluruz.

İlerlemek ve garblılara yetişmek için bizde fıtraten vücûdu zarûrî isti'dâd ve kâbiliyet temâmıyla vardır. Yalnız onu işletmek lâzımdır. Onu işletmek, biliyorum bugün bir hamlede kâbil değildir, o rûh henüz bizi ziyâret etmemişdir. Fakat küçük yavrularımızı ve nesl-i atiyi bu rûh ile techîzat gayr-ı muktedir ya. Sermâyedârlarımızın paralarıyla mu'allimlerimizin bütün kudret-i ma'neviyeleri ile bu farîzayı îfâya yetişmesi kâfîdir. İşte en rûhlu istikbâl endişe ve gayelerimden birincisi, metîn ve 'azm-kâr, hür dûr-endîş, vatanî bir terbiye ile evlâdlarımızı 'irfân ve tefennün nûrlarıyla ihâta olmalıdır. Tekrar ediyorum:

Hayât bugünden 'ibâret değildir.

16 Ağustos
İbrâhîm Hakkı
(Şebâb; 7; s.181- 183)

Hissî Hikâyeler

Beyâz Saçlar

“Kardeşim”

“Bir zamânlar bir vecd-i gurûr terennüm etdiğim sa‘âdetlerime samîmi bir ilticâ ile temennîler, du‘âlar” isâr ederdik. Şimdi vahdet-i güzîn yaşıyorum. Beyrut’dan geldiğini işitdim. Bu “felâketzede kardeşinin meserretlerine olduğun gibi elemlerine de ağlamak ister misin. Bu hafta muhakkak beklerim.”

“Lâmi‘a”

İstanbul’un velveledâr muhîtinden uzak geçirdiğim bir senelik hayât-ı asûdegîden sonra İstanbul’a ferdâ-yı mevâsıtımda sevgili arkadaşım Lâmi‘a’nın bu kısa mektubunu aldığım zamân ciddi bir endişe ile üzülmüşdüm. Ertesi sabâh pek erken yola çıkdım. Köprü çok kalabalıkdı. Bu müstesnâ son bahâr sabâhında sanki rûha nüfûz eden bir hüzn vardı. Bütün simâlarda nusub ve endişe gölgeleri seziyordum. İlk seferlerini yapan Boğaziçi, Ada, Kadıköy vapurları siyah dumanlar salıvererek yek âvâz haykırıyorlardı. Müşkilâtla bindiğim vapur mâ’î suları yararak, beyâz köpükler hâsıl ederek koşmaya başladı. Şimdi Beyoğlu, Yıldız, kesîf bir sis tabakası altında ancak seziliyordu.

Ben bir köşede derin bir be’s ile tabî‘atın bu zarâfetini seyr ediyor; semânın sisli, güzel aguşundan dökülen ve denizin gümüşü, ipek sînesinden süzülen eş‘âr birini sâkinen dinliyordum.

Birden muhayyilemde Lâmi‘a, onun hayâtı, zevci ve çocukları doldu. Lâmi‘a müstesnâ ve hüsnâ bir kadındı. İri parlak gözlerinde en necîb hisler titrer, dalgalı siyâh saçlarında kadınlığın en ince zarâfeti mahsûs olurdu.

Tahsîlini dârü’l-mu‘allimâtda ikmâl etmişdi. Ebeveyninin ihtimâm-ı dîndârânesi ise ona başka bir feyz-i irfân ‘ilâve eylemişdi. Pek genc iken “Alî Muhsin” isminde halûk ve nezîh bir zâbıta nişânlandı ve pek çok sevişdiler. Mesleğine büyük bir hürmetle merbût olan Muhsin Balkan Harbi esnâsında Edirneye gitdi ve orada bir bacağını bırakarak ‘avdet etdi.

Hastahânenin beyâz duvarlı koğuşunda ilk gözlerini açıb bu hayâtıyla unutulacak ziyâ‘-i elemi anladığı vakit Lâmi‘a’yı, güneşden, bahârdan fazla sevdiği küçük nişânlısını düşünmüş; hayâtdaki bu nâ-kâbil noksânı istihfâf etmesinden korkmuşdu.

Lâkin Lâmi‘a onun elini en derin bir dostlukla; hayâtındaki üç ay sonra sonra izdivâc etdiler ve Lâmi‘a melûl zevcin bir yâr-ı şefîk sıyânetkârı oldu sonrasında hayâtlarını iki sevgili yavru çiçekledi. Hisârdaki küçük yuvalarında her an sa‘âdetden bir lem‘a uçar,

ulviyyetden bir nişâne belirirdi. İşte Beyrut'a esnâ-yı 'azîmetinde onlar böyle mebzûl bir sa'âdetle sermestdiler.

Rumelihisârı!... Bu ince feryâd ile tahayyülâtımdan uyanarak kalkdım. Yavaş yavaş ilerledim. Onun mini mini beyâz evlerine yaklaşdıkca kalbimi kemiren merâk ve helecân gitdikce artıyordu.

Kapıyı açan küçük bir hizmetci kızın delâletiyle misâafir salonuna girdim. Lami'a'nın san'atkâr eliyle süslenen bu oda yine bir sene evvel gördüğüm gibi duruyordu. Yalnız bütün eşyâların bir müddetden beri kullanılmadıklarını söyleyen bir sessizlik vardı. Köşedeki piyano siyâh hâlî ile örtülmüş, perdeler sıkı sıkıya kapatmışdı.

Nazarlarım duvarda büyük bir tablonun üzerinde tevkîf etdi. Bu mes'ûd bir 'âileyi musavverdi. Muhsin küçük Fâhriye'yi sağlam dizine almış, Lâmi'a oğlu Nejâd'ı sînesine basmışdı. Gözlerinde fart sa'âdetden mütevellid öyle bâriz bir sürûr ve samîmiyet vardı ki vahmâ bilâ-ihtiyâr cezb eyliyordu. Kapının gıcırtısı üzerine döndüm. Lâmi'a'nın iki lerzedâr kolu boynuma sarıldı.

Duvardaki fotoğrafın 'aksi hâlâ gözlerimde titriyordu. Orada parlak siyâh saçlarını mahâretle tanzîm eden gözlerinde mebzûl bir sa'adetin gurûruyla gülen genc Lâmi'a ile şimdi karşımda buruşuk yüzü, beyâz saçları, yaşlı gözleriyle duran bu kadın arasında bir müşâbehet arıyordum. Benim zabt edilemeyen veleh ve hayretim onun muheyyâ-yı girye gözlerine vâsi' bir cereyân verdi. Ve sarsıla sarsıla ağlarken duvardaki tabloyu gösterdi.

—Onları gâ'ib etdim.

O anda beynim yandı, kalbim bir ağrı ile sızladı. Hiç hâtırlamadığım bu felâket karşısında sanki bütün kanım incimâd etmişdi.

Evvelâ sükünet bulub söze başlayan yine Lâmi'a oldu:

— Kardeşim, beni bu hâlde bulacağını düşünemezdin değil mi? Bu beyâz saçların beyâz saçların mâcerâsını dinlemek içinsabırsızlandığını görüyorum. Bilirsin ki Muhsin ile birbirimize fevkü'l-beşer bir muhabbetle merbût idik. Yavrularımızla şu küçük yuvamıza bir galeyân-ı sa'âdet içinde yaşıyorduk. Hayâtımızı sarsacak hiçbir gölge mutasavvir değildi. Yine zevk v neş'e ile geçen bir gecenin sabâhında uyandığım zamân müdhiş bir harâretle yanıyordum. Celb edilen doktor "tifüse" yakalandığımı söyledi. Kaç gün dalgın yatdığımı bilmiyorum, yalnız ara sıra zevcimin yavrularımı teskîne çalışan esefli, mahzûn sesini hiss ediyordum. Hastalığımın hâd devresini atlatıb da gözlerimi açdığım zamân etrâfımda annemle babamın yaşlı çehrelerini gördüm. Zevcimi, yavrularımı sordum. Anlaşılmaz bir iki söz mırıldanarak yüzlerini benden sakladılar. O zamân anî bir şübhe ile titredim ve ısrâr etdim. Mutlaka onları görmek istediğimi söyledim.

Anlatdılar ki, hastalığım evvelâ zevcime sonra da Nejâd'ımla Fâhire'me sirâyet etmiş, o sevgili vücûdlar son nefeslerine de beni sayıklayarak solmuşlar.

Bu felâket karşısında deliler gibi çırpındım, feryâd etdim, sızladım… Lakin insân neye mütehammil değildir?.. Yirmi dört yaşında ak saçlı oldum, işte hâlâ yaşıyorum. Her köşesi onların bu-yı samîmîyetini gizleyen bu evde kim bilir ne kadar yaşayacağım.

Boğazını yeniden bir hıçkırık parçaladı. O zamân şu'ûrsuz bir hareketle atıldım. Onun beyâz saçlarla mütetevvic 'azîz başını göğsüme basdırdım ve o muhterem beyâz saçları derin bir huşû' ile öpdüm, öpdüm….

10 Teşrîn-i Evvel 918

Hâmide Salîh

(Şebâb; 7; s.185- 187)

Tenkîd-i Mutâla‘alar

Mirât-ı Şikeste

Genc ve nezîh şâ‘ir Nure’d-dînSemîn bir kitâb neşr etdi, rûhunun bütün kudret ve ibdâ‘yla hislerini, fikirlerini şi‘rlerine in‘ikâs etdirmeye çalışan bu güzîde arkadaş; Türk gençliğinin kara günlerde sessiz, sadâsız kurmak istediği müstakbel serâyın hiç olmazsa bir köşesine küçük bir taş bırakdı.

Mütevazı‘ ve gürültüsüz kitâbcı dükkânlarında görülen (Mirât-ı Şikeste); mü’esserinin bedi‘î zevkine ne güzel bir timsâl. Münevver ve esrârlı bir şems-i san‘atın câzibesine kapılan Nure’d-dîn Semîn Bey, Fikret’in izlerinde yürümek ve emeklemek istediğini zâten ilk sahîfede bize haber vermek için

Şi’rimin hâtemü’ş-şu‘ara
Fikret’in ‘aksidir. Bu kudretdir
Tozlu mirâtı eyleyen ihyâ…
Kırık ayinem zılâl-ı Fikret’dir

Dedikden sonra otuz kadar manzûmesiyle bu küçük sevgili kitâbın sahîfelerinden kari’lerine kudret ve san‘atını göstermeye başlıyor.

Fikret rûh i‘tibârıyla ben (Mirât-ı Şikeste)yi üç esâsda zübde ediyorum ki:

1— Şâ‘irin nazariyât-ı felsefiyesi
2— Portreler
3— Deskripsiyonlar

Maksadım esâslı bir tenkîd yazmak olmadığı içinbu nazariyât-ı felsefiyyenin ne kadar doğru veya gayr-ı hakîki olduğunu, ikinci ve üçüncü kısımlarda da ne dereceye kadar muvaffakiyet elde edildiğini araşdırmayacağım.

Maamâfîh Nure’d-dîn Semîn Bey bütün şi’rlerinde, ihmâl etdiği şekle ‘aid biraz daha i‘tinâ ve kudret gösterse, me’nûs olmayan kelime ve yapmacıklardan vaz geçerek kâfiyelerin intihâbında biraz daha müşkil-pesend olsaydı ba‘zen:

“Neler ver, neler” diyen o zihin
Dürrelerden görünmez olsa yine
Ona azdır güherle dolsa bile…
Kalb-i ra’şanı bir derin medfen..

Gibi zevkimizi tırmalayan rekîk ifâdelerle lüzûmsuz tekrârlardan başka bir noksân bulmak kâbil olamayacak ve belki eseri nesl-i atî tarafından kıymetli bir abide olarak takdîs olunacakdı.

Lakin Nure’d-dîn Semîn’in lisânında öyle bir ‘ulviyet ve vekâr varki insânı bir zemzeme-i ahenk içinde meshûr ve hayrân kendisinden geçirmeye kâfidir. Bu gizli isti‘dâd-ı hazînesi emînim ki; pek kuvvetli olan hiss ve hayâllerini bir az daha dikkatle irtisâm etdirirse de Mirât, Rübâb ile birleşecekdir.

10 Ağustos 336

E. (ا) V.

(Şebâb; 7; s.187- 188)

Sekizinci Sayı

Hafta Musâhabesi:

"Şebâb"ın mü'essisleri, onun umûr-ı tahrîriye ve edebîyesini 'uhdeme tevdi' etmek istediklerini söyledikleri zamân, bu işi ne kadar ağır ve yorucu olduğunu bilmekle berâber "Genclik"in yürüyeceğim bu çetin yolda bana pek kıymetdâr müzâheretlerini dirîğ etmeyeceklerini düşünerek bu düşüncenin verdiği kuvvetli bir itmi'nân içinde bu ağır vazîfeyi kabûl eyledim. Binâen'aleyh (Şebâb) bu gün sekizinci numarasuyla yeni ve ceyyid bir ufukda (Şebâb)ın aradığı yalnız "Güzellik ve doğruluk"dur. Bu i'tibâr ile (Şebâb) ne yalnız hececi, ne de yalnız 'arûzcudur. Binâen'aleyh muhterem kari'ler, (Şebâb)ı "güzellik ve doğruluk" dan başka hiçbir fikrin mürevvici olmak üzere 'ad ve telakkî etmemelidirler. Biz, yalnız güzellik ve doğruluk istiyoruz bunun içindir ki size de "güzel ve doğruyu seviniz, güzele ve doğruya yürüyünüz!" diyoruz.

Biz, hece güzel, 'arûza çirkin, yâhûd 'arûza güzel, heceye çirkin demek kemanı mı dinlemek istiyorsunuz, yoksa kemençeyi mi? Demek kadar 'abes ve ma'nâsız bulmakdayız. Ehil misiniz? O hâlde davuldan bile yüksek bir nağme-i mûsîki çıkarırsınız. Eğer ehil değilseniz, değil davuldan keman ve tanburdan bile çıkaracağınız bir sadâ-yı cânhırâşdan başka bir şey olamaz.

Münâzara adâbına bîgâne ba'z kimseler vardır: Müdde'âsını isbât ve bizi iknâ' edemeyecekleri takdîrde suratımıza galîz küfürler savurarak bahsi kaparlar ve kendilerini muzaffer 'ad ederler, biz güzel ve doğruyu bırakıb "hece güzel", "arûz güzel" iddi'alarını ve 'arûzcuların hececilere, hececilerin 'arûzculara karşı diş bileyib yumruk göstermelerini-ne yalan söyleyelim- o adamların hareketlerinden fırsatı bulmamakdayız.

Şahsî bir tâkım maksadlar ta'kîb eden kimselerin edebîyâtımıza sokmuş olduğu bu kundak, bu gün maal-esef müttehid ve mütesâmid olması iktizâ eden genclik kelimesini yekdiğerine karşı gayz ve kin ile mütehassis iki kısma ayırmakdadır. Yalnız ricâ ederiz, sözümüz yanlış anlaşılmasın; biz edebîyâtımız dalgasız bir nehir yeknesaklığı geçsin iddi'âsında bulunmuyoruz.

Bi'l-akis… Yalnız şuna kâni'iz ki ne 'arûzcuların hececileri zevksizlikle ithâma hakları vardır, ne de hececilerin 'arûzcuları "dönme" olarak 'ad eylemeğe..

İşte (Şebâb) bugünden i'tibâren yekdiğerine düşman olan bu iki kardeş kitleyi sahîfeleri arasında toplamaya ve onların yekdiğerine karşı kin ve gayz içinde sıkılmış yumruklarını

açarak bu iki kardeş eli birleştirmeye ve böylece onları yan yana, yalnız "hakîkat ve güzellik"e doğru yürümeye da'vet ediyor.

Şebâb yürüyeceği san'at yolunda gencliğin, kendisine kıymetdâr müzâheretlerini esîrgemeyeceği kanâ'atini taşıyarak başkaları gibi kendisinin "âlem-i küll şey" olduğu iddi'âsında bulunmuyor, bu memleketde bizden başka san'atkâr, bizden başka şâ'ir, bizden başka 'alem yokdur gibi ham bir inhisâr-ı zihniyetine de saplanmıyor.

Bırakınız efendiler! Her lamba fitili ve yağı nisbetinde yanar. "Benim lambam yanacakdır; binâen-aleyh senin lamban sönmelidir!" demeğe kalkışmak 'abes olduğu kadar da çirkindir. Görüyorsunuz ki çok vasi' bir 'alem üstünde yaşıyoruz. Biraz munsıf ve hakk-perest olmak şartıylabu zemîn bizim bütün ihtiyâçlarımıza kâfîdir. Binâen'aleyh bu koca zemîni inhisâr altına alıb san'at mesâ'ilini, etrâfındahırlaşılan bir kemik parçası şekline sokmağa ne lüzûm var?...

Sel gider, kum kalır derler! Genclik, bu sel altında kum olarak kalmağa çalışmalıdır. Yoksa içi boş, gürültülü bir teneke hâlinde, bu sel üstünde sâhilden sâhile çarparak akıb gitmeye değil… Fi'l-hakîka bu tenekenin yürüyüşü gürültülü ve patırtılıdır; muhîtinde o kadar sami'a-hırâş bir gürültü çıkarmaktadır ki bu gün nazarlar gayr-i ihtiyâri üzerine takılıyor, ve işitenler hayret ve ta'accüble onu seyre dalıyorlar… Halbûki bir gün sel durub sular çekildiği zamân sâhile gelenlerin selden bakiye olarak ortada bulacakları bir kum yığınından başka bir şey olamayacakdır. Genclik, ani' ve seri' şöhretlere aldanıb bu sel üzerinde bu teneke gibi gürültülerle yüzmeye değil, bu sel altında mütevâzı' ve sessiz bir kum tabakası gibi terâküm etmeye gayret eylemelidir.

Şöhret tehlikeli bir merdivendir, birinci kademeden sekizinci kademeye fırlamak isteyenler, ve mukaddesâta hücûm ile istihsâl-i şöhrete kalkışanlar bir gün takla beyni üstüne düşmeye mahkûmdurlar. Bundan dolayıdır ki gencler, bu merdiven önünde dâ'imâ müteyakkız ve basîretkâr durmalı ve mukadessâta saldırarak şöhret koparmaya asla heves etmemelidirler. Târîhe la'net yiyerek ve yumrukla kakılarak değil, hürmetle ve başımızda iklîl taşıyarak girmeliyiz. (Şebâb)ın genclere en mühim tavsiyelerinden bir şey de şübhesiz ki budur.

Masru' ve kuduzlar gibi her şeye saldırmak, hürriyetin bize bırakdığı hastalıkların en mühimlerinden birisidir. Saldırdığımız zamân saldıracağımız şeyi mu'âyene etdiğimiz cihetle 'aliyü'l-ekser bu musâra'a netîcesinde dişlerimiz kırılmış ve çenelerimiz dağılmış olarak meydân mübârezeden çekilmek ıztırârında kalmakdayız ki her hâlde bizim için şerefli bir vaz'iyet olmasa gerekdir.

Yıkalım, parçalayalım, fakat neyi? Şöhret-i ihtisâli husûsundaki musâra‘a ve müsâvelelerimiz maal-esef bu gün bir "karmanyolacılık" vasfından ileri geçmediği kemâl-i te'essüerle görmekdeyiz.

Şunu her genc dimâğına hak etmelidir ki şöhret mukdesât ve abidâta hücûm etmekle istihsâl edilmez ve böylelikle istihsâl edilen şöhret ise menfî olub sâhibi için şeref bahs olamaz.

Memleketin elîm mağlûbiyetlerle netîcelenen mu‘azzam bir harbden bugün yorgun, harâb bir hâlde çıkmışdır. Biliyoruz; mağlûbiyetimiz müdhiş ve yaralarımız derindir. Şimdiye kadar bir yeniçeri kafasıyla tahmîn etmişdik ki dünyada her işi yapan yalnız, yalnız kılıçdır. Hâlbûki bugün maal-esef kemâl merâretle gördük ki kendimizi yaralayan en sonra yine kendi kılıcımız olmuşdur. Dünyadaki en büyük zaferin ‘ilm ve fen ve san‘atın zaferi olduğunu son def‘a bir kere daha anlayarak bugün kılıcımızı kınına koyuyor, ve kalemimizi elimize alıyoruz. Tevfîk , Allah'dandır.

Salâha'd-dîn Enîs

(Şebâb; 8;s.194- 195)

Ararken

Dağladı kalbimi bir acı sızı
Ye'simle baş başa kaldım bu akşâm
Andımda hasretle o vefâsızı,
Ansızın rûhuma bu gam

Ufukda sönerken akşâm yıldızı
Bu harâb kalbimle koyuldum yola
Arayıb sorarken o vefâsızı
Şaşırıb sapdımdı bir mechûl kula.

Yürüdüm, uzandım ta uzaklara
En sonra yoluma çıkdı bir pınar
Dinledim hasreti açdı bir yara
Derdime eş buldum rûhuma bir yar.

Günlerce bekledim bu uzak yerde,
Bu yoldan bir akşâm geçersin sandım.
Ve vefâsız en sonra koydun bu derde,
Bir ümîd vermeyen sözüne kandım.

Moda: İ. (ا) Safâ
(Şebâb; 8; s.196)

Şarkı

“Sevgili Mehmed Hâlid’e”

Hüsnünde ne şakrak, ne ilahî bir edâ var,
Ey şen ve füsûnkâr kızı şarkın ne güzelsin.
Rûhunda sa‘âdetlerin amâli parıldar
Ey şen ve füsûnkâr kızı şarkın ne güzelsin.

‘Aşkın bütün efsûnunu ben senden alırdım
Gür saçlarının rengine hayretde kalırdım
Sensiz, geceler ‘aşkıma ağlar, bunalırdım
Ey şen ve füsûnkâr kızı şarkın ne güzelsin.

Akşâm güneşin rengine dalmış uyuyan kız
Ağlatdı bu çöllerde hayâlin beni yalnız
Artık yetişir gel geceler kapkara, ıssız
Ey şen ve füsûnkâr kızı şarkın ne güzelsin.

Edirne: Ahmet Muhtar
(Şebâb; 8; s.197)

Bir Gencin Defterinden:

Birinci Yaprak

Şarkı

Salâha’d-dîn Enîs Bey’e

Ey bizi sevib de rengi solan kız,
Biz serseri rûhlu birer ‘aşığız
‘Aşkımız yolunda esîr olan kız,
Biz serseri rûhlu birer ‘âşığız

‘Aşkından maksadımız sergüzeşt ancak,
Bağlayamaz bizi öyle her kucak
Kelebek gibiyiz, gül çok konacak,
Biz serseri rûhlu birer ‘âşığız..
***

İkinci Yaprak

Yıllardan beridir ‘aşka mı susadın?
Ey benden muhabbet dilenen genc kadın..
Damarlarımdan ‘aşk içmek mi maksadın?
Ey benden muhabbet dilenen genc kadın..

Bugün belki sana “İlâhe” dir derim
Oh, fakat aldanma yarın terk ederim,
‘Aşkı şehvet bilen derbederim.
Ey benden muhabbet dilenen genc kadın..

Müstensihi: Kemâle’d-dîn Turgud
(Şebâb; 8; s.197)

Yeni Kitâbe

Hissler Ve Te’essürler

Bugün yüreğim yeni bir acıyla sızladı. Son harb ve sulh hâdiselerinin tevcîh eylediği ıztırâblar altında ezilen, kalbim, bilmem, buna nasıl mukâvemet gösterecek?

Yıllarca boş idâresiz sürüklenen memleketimin facî‘alarından, yaralarından birini anlatan bu acıyı ben ilk def‘a duymuyorum. Sessiz ufuklara haykıran kadınların, gözyaşlarını mendillerinde boğan kardeşlerin feryâdları bunu bana hayâtımda def‘alarla anlatdı. Perişân saçlarını yolan yavruların, ‘ömrünün son günlerini sayan nenelerin hıçkırıkları bununla yüreğimi kaç def‘a bükdü, kanatdı. Fakat yine… Teselsül eden vak‘alar devâm etdi, devâm etdikce artdı. Şimdi ben bunlardan birinin mâtemi içindeyim. Bu mâtem beni öyle derin, nihâyetsiz bir karanlık içinde bırakdı ki…

Sarkık ve çürük ba‘z vücûdlar vardır ki cânlı bir diken gibi insânı bîzâr ederler, dolaşdıkları yerlere yaş bir süprüntü kokusu bırakarak geçerler. Seslerinde kirli bir eskilik, bakışlarında tırmalayan bir istihza, hareketlerinde müte‘affin bir hasîslik kaynar. Bunlar bence hayâtın mezâra mev‘ûd hediyeleri oldukları hâlde her sâ‘at tazelenmiş bir dirilikle burada sizi tahti’e ederler, orada ötekine nefret gösterirler; hastalara hekîm, kızlara hoca, genclere mürşid olmağa kalkışırlar, kendilerine ebedî bir hayâtın fermânı verilmiş zannındadırlar.

Bunlardan her gün kaçar, onlar ise bir ayakları çukurda olmakla berâber hasûd nazarlar altında buruşuk yüzleri, görmeyen gözleri, titrek dizleriyle dolaşırlar.

Biz ölümü bunlara, hayâtın pıhtılanmış artıklarına lâyık görürüz, onlara kendilerine “eski toprak, eski maya… Çabuk yıkılmaz” derler.

Şimdi ben buna inanıyorum, beş yıldan beri sâde ‘âilemden hakkın rahmetine kavuşanları düşünüyordum da. Evet, inanıyorum.

Yalnız bir şeyi var: Bugünküleri kemiren dünün havâsı değil de, nedir? Geniş bir rehâvetle esneyen babalarımız bize çekilmez ağırlıklar bırakdı ve zamân onları tamâmen bize yükletdi.

Biz bu çökdüren yükün altında rûhumuz Eriyerek yürüyoruz. Her damla kanımızı ayrı ayrı tazyîk eden bu ağırlıklarla, “git!” dedikleri noktaya varmak değil, bir adım bile atamadan eziliyor, düşüyoruz; sonra ‘âilemiz bağırıyor: Felâket… Hâlbûki didinene mev‘ûd bir huzûr vardır. Doğduğumuz sâ‘atde çırpınmaya başlamamıza rağmen bize bu huzûru hâzırlayan kim?...

‘Âilelerimiz şiddetli ma‘işet buhrânıyla yaslı, ictimâ‘i muhît kaydsızlık ve ihmâl hastalığının en müdhişiyle ma‘lûl, hükûmet iki ‘asırlık uykusundan hâlâ uyanamadı. Her

tarafda öyle kara bir garabet dalgalanıyor ki bunun içinden kurtularak selâmete erişmek zor! Çâresiz bir damla suya, bir komla toprağa kanâ'at edeceksiniz.

Fırtınalar beyninizi sarsacak, yağmurlar sel olub üstünüzden akacak, karlar başınızda donacak, güneş cildinizden girib kalbinizi yakacak. İşte yaşamak için bulduğunuz şartlar…

Bin bir derd var ki hepsi bizim için yaradılmış, şüphesiz, hepsi için de bir devâ bulunmuş, ayrılmış. Lâkin düşe kalka kavuşduğumuz: Bir yudum su, bir lokma çamur… Burdan ötesi küçük, pek küçük bir zümrenin zevk ve istirâhat vâsıtası!..

Babalarımızın günâhlarından bize bu 'azâb-ı mîrât kaldı, bu azâb ki açlık, hastalık, ölüm…

Hepimiz bu 'azâba mahkûm, hepimiz onun esîriyiz. Hayır, esîr olmayanlar da mevcûd; onlar servet çeşmesinin anahtarlarının taşıyanlar.

Berikiler haklarını, sa'ylarını başkaları için sarf edenleri hepsi mazlûm, hepsi zavâllı. Bunlar bir devlet tanımışlar, bir hükümet bilmişler, lehceleri bu iki kelimeden 'ibâret, bekliyorlar, devlet, hükümet ellerinden tutsun.

Bugün yüreğimi sızlatan yeni iki acı bunlardan birinin ölümüyle beni sardı. Nihâyetsiz hicrânlarıma bir tane daha 'ilâve eden tabutun arkasında koşdum, koşarak hıçkırdım.

Servilerin koyu gölgesiyle dolan mezâra 'âilemin halkasından koparılmış bir parçayı bırakdım. Bu, veremden ölen bir bahsız diye kardeşleri dört buçuk yıl içinde cebheye gitmişler dönmemişlerdi.

Annesinin bir gonca şeklinde olub koklayamadığı bir çocuk ağabeylerinin hayâlini gözlerinde saklıyordu. Şimdi o hayâli bu vücûd ile gömdük.

İşte tekrâr çıplak ve perişân bir kadın ufuklara haykırıyor, başında beyâz saçlarıyla yetmiş senenin elemini taşıyan bir büyük baba son nefesini içine çöken evlâd acısıyla bekliyor. Şimdi bu feryâd ile bu intizâr yıllarca boş ve idâresiz sürüklenen memleketimin yaralarından facî'alarından birini çerçeveliyor, renksiz ve elîm bir destân sûretinde gözlerimi karartıyor, kulaklarımda uğulduyor…

Mehmed Hâlid

(Şebâb; 8; s.199- 200)

Felsefe Parçaları

Dünyânın en büyük bedbînlerinden (La Rochefoucauld)ın hikemiyyâtından ba‘z parçaları ber-vech-i ati derc ediyoruz: La Rochefoucauld (Madam La Fayette)ın taht-ı himâyesinde zamânını tenkîd etmiş bir dâhî olub Fransız feylosoflarındandır. Bütün efkâr-ı felsefeyyesini “ Maksim” isimli bütün dünyâca pek meşhûr bir kitâbında derc etmişdir. “Ben hudûd-ı beşeriye dâhilinde olan her fi‘ilin hâlıkıyım, sözü, onun bütün fikr ü felsefesinin hülâsasıdır:

—1—

Bütün ihtirâslar, bütün fazîletler, tebdîl-i şekil etmiş bütün zemâ’im, -enhârın denize insibâb etdiği gibi- “menfa‘at”e müncer olur.

—2—

Sadâkat, başkalarının i‘timâdını celb için îcâd olunmuşdur.

—3—

İlk, ya bata’et-perverlikden veya ‘adem-i iktidârdan ve yâhûd ‘izzet-i nefisin bir riyâsından ‘ibâretdir.

—4—

Şecâ‘at, şâhadetsiz mevcûd değildir.

—5—

Medh olunmak için medh edilir.

—6—

Medâyihş red etmek, iki kere medh olunmak arzûsundan münba‘isdir.

—7—

Kadınlar, gâ’ib etdikleri sevgililerine ağlamaları, hâlâ sevilmekle müstehak oldukları içindir.

(Şebâb; 8; s.204)

Hissî Hikâyeler:

Bütün Bir Hayât

Niçin ve nereden geldi ve hayâtıma böyle mel'ûn bir hulûl ile nereden dâhil oldu bilmiyorum? Onu hîç tanımasaydım şübhesiz ki daha iyi olacakdı.
Bu kadın bendeki bütün 'ulvî hasletleri insânlığımın nezîh duygularını bir köstebek hırsıyla öyle birer birer kemirdi, öyle birer birer imhâ etdi ki nihâyet beni tam bir hayvân, yalnız sinirleriyle yaşayan, sinirleriyle duyan bir hayvân hâline getirdi. Bakınız artık ben neye yararım? Muhteviyâtı boşalmış bir çuval, bordası dağılmış bir sandal gibi… Tıbkı böyle.. Onun hatâsı güzel ve zengin olmaklığında, benim günâhım ictimâ'î mevk'imin fakr ve sefâlete rağmen ona delice merbût bulunmaklığımda idi.

O, benim hânımefendim, güzel gözlü hânımefendim idi. Kapısındaki bu sefîl ve eski elbiseli uşağı nasıl severdi? Nazarlarını kirletirim diye belki bakmağa bile tenezzül etmezdi.

Geldiğim gün ismimi sordu: "Ahmed Mu'allâ"dedim de ihtimâl "mu'allâ" isminde bir uşak olamayacağını düşünmüş olacak ki yirmi beş senelik adımı değiştirerek beni sadece "Ahmed!" diye çağırdı. Ahmed, küçük ve sefîl Ahmed…

Biliyor musunuz, bu Ahmedi'in ne fecî' bir tercüme-i hâlî, ne elîm bir sergüzeşti vardır. Anasını alan verem, babasını toprağa gömen inme, en nihâyet Ahmed'i bir gün on sekiz yaşında, istinâdsız bir hayât ortasında tek ve yalnız başına bırakmışdı. Ahmed fi'l-hakîka oldukça büyük bir servete sâhibdi. Nâz ve ni'am içinde büyümüş, refâh ve zevk içinde yaşamışdı. Babasının hayâtında husûsî hocalardan ders almış, iyice tahsîl görmüşdü; fakat tasavvur ediniz ki, damarlarınızda çılgın ve deli kanlar dolaşırken, istinâdsız bir zemîn ortasında,üzerinizden iki baskının birden kalkması olduğunu görmekle berâber cebinizde dolgun bir servetin mevcûd olduğunu düşünmek, sizi nelere, ne deliklere koşdurmaz ki!..

'Ailemin mâtemini, zevkin gürültü ve ahengiyle unutdurmak ihtiyâcı içinde büyük servetimi öyle çılgın bir sefâhat hummasıyla yedim ve bitirdim ki bir gün bu tehlikeli rüyâdan gözlerimi açdığım zamân babamın bana son mirâsı olan evimden başka elimde bir şeyim kalmamış olduğunu görerek titredim. O evim ki, babamın anamı ilk önce orada tanımış; ben hayâta çıkdığım zamân ilk önce onun havasını teneffüs etmişdim. Bütün servetimi yedim, emlâkımı satdım; fakat bu son mîrâsın satılması kadar hîç şey beni muztarib ve müte'ezzi etmedi; fakat ne yapabilirdim? Alacaklılarım sokakda yollarımı keserler ve evimde huzûr ve istirâhatimi selb ve ihlâl ederlerken iyi günler görmüş bir adam, iyi ve mağrûr günler gördüğü mahallesinde dâyinleri yüksek gürültüleri içinde son

şerefinin de yavaş yavaş yıkıldığını hiss ederse ne yapabilir, başka ne sûretle hareket edebilir?..

Ayaklarım öyle bir girdâbın içine düşmüşdü ki artık oradan çekilib tekrâr sâkin ve dürüst bir hayâta dönebilmekliğim imkân hâricinde bulunuyordu.

Senelerce gencliğimin en güzel günlerini geçirdiğim güzel evimin bana binlerce hâtıralar saklayan odalarında metresimle son bir zevk gecesi yaşamak üzere "Semra"yı da'vet etdim. İstedim ki bu gece dudaklarım, bu çok sevdiğim kadının kolları arasında mes'ud ve memnûn hayâta mü'ebbeden kapansın. Gözüm ilk ve son evimden sonra bir çatı görmesin, başım Semra'nın göğsünden sonra dayanacak hiçbir göğüs bulamasın…

Semra için kendi elimle, sert içkilerve lezîz meyvelerle dolu mükemmel bir içki masası ihzâr etdim, odayı derin bir san'at zevkiyle süsledim, elektrik lambalarını koyu kırmız ipeklerle boğarak, koltukların üzerlerini keskin kokulu çiçeklerle doldurdum ve sonra onu soydum.

İçdik, Semra ile birlikde, baş başa, şakak şakağa, başımız sersem ve sarhoş olan, beşeri acılardan tamâmıyla biri mu'arra kalana kadar içdik. Beynimiz bahâr-ı mesti içinde kaldığı zamân yerdeki yumuşak tozlu kaplan postu üstüne yaslandık. Dudakları dudaklarımda, dişleri dişlerime dayanmış, Hind'in loş ormanlarında çöreklenmiş seyyâl ve nârîn yılanları hâtırlatan berrâk kolları boynumda çöreklenmiş ve dolanmış duruyordu. Mısır'ın koyu gecelerini, Nil'in koyu dalgalarını andıran gözleri tamamıyla mahmûr ve bî-tâb kapalı, dudakalrı susamış bir kaplan dudakları kadar harîs ve mütehâlik hummayı andıran kudretli bir takallüs içinde dudaklarıma asılmış emiyordu. Onunla böyle dudak dudağa berâberce ölmek ne güzel olacakdı. Ölüm iyi idi; fakat bir başına değil. Serra ile berâber oldukdan sonra… Ölüm mermer bir sütûn gibi birden ikimizin üzerine kapanmalı ve bir an içinde ikimizin gözlerini kapatmalıydı.

Serra'ya bunu söyledim, güldü. İspirtonun verdiği 'asabî bir sarhoşluk tufânı içinde öyle yüksek, çıplak, hayâsız bir gülüşle güldi ki 'üryân vücûdunda yüzlerce münhanîler hâsıl oldu. İlk def'a bu gece Semra, yaldızlarını atmış, hakîki hüviyetiyle,orospu hüviyetiyle meydâna çıkmışdı.

—Ölüm mü, ölüm mü?..

Dedi. Sonra kucağıma oturarak başımı iki avucları arasına aldı, ağzını ağzıma yaklaşdırdı, kirpiklerini kirpiklerimin arasına sokdu… Ona son karârımı verdiğimi anlatdım, sefîl olduğumu, paramın bittiğini ve hayâtta en son istinâdgâhım olarak kendisinden başka kimsemin kalmadığını söyledim. Şu renksiz ve neş'esiz hayât içinde en büyük sa'âdetin yekdiğerini seven iki varlığın 'aynı anda hayâtlarına ebedî bir fâsıla vererek yekdiğerinin

kolları üzerinde ölmekden ‘ibâret olacağını îzâh etdim. İsterse o benim ve ben onun bileklerimizi kesebileceğimizi ve sonra onun kanayan kolları benim boynumda, benim kanayan bileklerim onun saçları üzerinde olduğu hâlde dudak dudağa yekdiğerimizin ‘aşk ve harâretle muhât olarak ne güzel ölebileceğimizi anlatdım.

Dinledi, dinledi ve sonra mahalle karısı edâsı içinde hep o rezîl ve hayâsız kahkahasıyla gülerek:

— Ben ‘aklımı oynatmadım daha… Yaşamak varken ölmek niye iyi, kuzum?...dedi.

Birden başımın üzerindeki tavan döner gibi ve ayağımın altındaki döşeme kayar gibi oldular. Aylarca vücûdunun bütün hüsn ve şi‘rini içdiğim bu kadından, paramı yemiş, sefâletimde en kuvvetli mü’essir olmuş olan bu kadından iğrenir gibi oldum. Ve kendisini kucaklayarak koltuğun üstüne fırlatdım. Ölü gibi düşdü. Sonra elektrik lambalarını örten ipek ziyâ siperlerini kopartdım. Bir sâniye evvel hayâli bir renk içinde boğulan oda, birden keskin bir ışık tûfânı içinde karışdı ve Semra’nın vücûdu bütün hutût ve vuzûhuyla bana teşhîr etdi; bu kadın şu vücûduyla, şu düzgün vücûduyla hîç bir fevtde rûhun kadını olamazdı. Hatta onunşu yatışında bile iyi bir kadının vaz‘-ı teslîmiyyeti yokdu; bi’l-akis herkesin altına yatak gibi serilen bitkin ve yorgun bir orosbunun iğrenç harâbisi vardı; hilkat, bu vücûdu başka bir şey için değil ancak erkeğin ezelî hırslarını itfâ edebilmek için halk etmişdi…

Üzerine eğildim, ıslak beşeriyesinden müheyyic bir kadın kokusu yükseliyordu. Saçları terli şakâkları üzerine yapışmış, gözleri kapalı,dudakalrı açık ve dişleri yarı açık dudakları arasından bir inci şekl ve intizâmıyla görünüyordu. Bu kadına karşı merbûtiyemin birden müntakim ve zâlim bir kin ve şehvete inkılâbını hiss etdim…

Vücûdlarımız haşr ve merc oldu. Beşerelerimiz birbirine iltisâk ve irtibât etdi. Ve o, bir kadın olmaktan çıkdı, bambaşka bir şekl aldı. Bir güderi yumuşaklığında, bir ipin seyyâliyetini ha’iz olan vücûduyla koltuğun üstünde dalgalar gibi döndü, dalgalar gibi kaynadı, dalgalar gibi kıvrıldı. Sonra bir ölü gibi sessiz ve câmid kaldı. Sızmışdı. Göğsü uzun soluklarla inib çıkıyordu. Yanından kalkdım. Pencere önünde biraz havâ aldım. Uzun uzun rüzgârları teneffüs etdim.

Başımı çevirdiğim zamân Semra hep ‘aynı vaz‘iyette duruyordu. Bir ölü gibi câmid ve hareketsizdi, rûhumda yorgunlukla karışık derin bir nedâmet ve tiksinme vardı; görüyordum ki beş dakîka evvel hükümdârlardan yüksek bir füsûn ve kuvvete mâlik olan bu kadının, şimdi beş dakîka sonra bütün saltanat ve kudreti bitmiş ve iflâs etmişdi, tahtından hal‘ edilen, tacı gazab olunan mahlû‘ ve mağlûb bir hükümdârı andırıyordu.

Bu son gece oldu. Onu bir daha göremedim. O da bana bir kere daha tesâdüf etmedi. O, Kadıköy'ün şöhret-şi'âr bir alüftesi idi, ben İstanbul'un sefîl olmuş bir çocuğu idim.

Damarlarınızda isterseniz on 'asırlık bir 'âilenin kanını, rûhunuzda insânlığın en yüksek ve asîl hisslerini taşıyınız; sefîl oldukdan paranızı bitirerek iflâs etdikden sonra insânlar değil ya, güneş bile size ziyâsını kıskanır, mahalledeki köpekler bile havlayarak sizi istikbâl ve teşyi' ederler. Anadoluya çekileyim ve orada uzak bir köyün yabis semâsı altında unutulub kalayım, dedim. Bu tasavvur, cebimde sarf olunacak on param kalmadıkdan sonra hâtırıma geldi. Tahsîlime istinâd ederek ma'rûfdan bir mekteb mu'alimliği alayım diye düşündüm. Mekteb şehâdetnâmesi ve kuvvetli bir iltimâs istiyorlarmış! Dostlarım çok vardı; fakat parasız kaldıkdan sonra diyâr-ı gurbete düşmüş bir adam gibi bütün bildiklerimi göremez oldum. Karşıdan görenler, başlarını çevirerek yanımdan geçerler.

Aç kaldıkdan sonra meğer insân her şekle girebiliyormuş! Parasız, yersiz, yurdsuz, bir hafta kuru ekmek yiyerek Rumeli Hisârı sırtlarında yatdım, bir hafta Rumeli Hisârı sırtları üzerinde, bir zamânlar zevk ve eğlence içinde geçdiğim Boğaz'ı hüsrân ve elemlerle seyr etdim. Perdeleri üstüne lamba ışıkları 'aks eden mes'ûd pencereleri kesîf bir la'net ve hasedle temâşa eyledim. İstedim ki 'umûmî bir zelzele bu sa'âdet yuvalarını yerlere çökertsin,büyük bir yangın korkunc lavlarıyla bu evlerin üzerlerinden geçsin ve bir sarsar şen kahkahalarla gülen bu 'âileleri benim gibi târumâr ve perişân etsin…

Gerçi hayâtımda çok ıztırâb çekdim, çok elem duydum; fakat son gece iki günlük açlığın kudretli ıztırârları içinde bir dilim ekmek istemek üzere ilk def'a Hisârda bir evin çıngırağını çekeceğim zamân duyduğum acı şimdiye kadar duyduğum acı şimdiye kadar duyduğum acıların en şedîd ve en elîmi oldu: On dakîka, yirmi dakîka evin önünde dolaşdım, perdelerden süzülen ziyâları gözlerimle dinledim, karınları tok, rûhları müsterîh 'âilelerin 'aks-i hayâllerini rûhumun emelleriyle seyr etdim; onların kalben iyi insânlar olacaklarını, düşmüş ve sefîl olmuş bir çocuğa bir dilim ekmek vermekden çekinmeyeceklerini tasavvur etdim ve bu tasavvur içinde kendimi teşci' ve ayaklarımı tahrîke çalışdım. Tam kapının önüne geldiğim zamân ben kapıdan ve kapı benden uzaklaşır gibi olduk; fakat ah açlık, insânda gurûru, hicâbı, haysiyeti, her şeyi çiğneyen açlık! Sen o kadar kuvvetlisin ki dünyânın harîtasını değişdirenordular bile senin önünde mağlûb ve sernigûn oldular.

Ne olursa olsun dedim. Kavî bir 'azm ile yürüdüm. Müşkülât ile çıngırağa dokundum. Kapıdan bir baş çıkdı:

—Ne istiyorsunuz? dedi.. Dudaklarımdaki adaleler gerildi, ağzımın içinde dilim bir taş meflûciyetiyle döndü. Yavaşca:

—Biraz ekmek!...

Diyebildim. Şu kapı önünde, şu dakîkada artık hîç bir şey duymuyordum. Yarım dakîka sonra iki dilim ekmek uzatdılar. Aldım, du‘â etdim ve gecenin zulmetleri arasına dalarak lütuf-didelerimin gözlerinden nihân oldum…

***

Tam üç gündür ki Hisâr'da Çınarlı kahvede çıraklık yapıyorum. Açlık insâna neler yapdırmıyor ki? Hîç aç kaldınız mı?.. Eğer mi‘denizin "ekmek ekmek!" diye bağırdığını işitmediyseniz açlığın insânı nerelere kadar sevk edeceğini lâyıkıyla bilemezsiniz. Bu sebeble kahve sâhibinin boğaz tokluğuna gösterdiği çıraklığı kabûlde tereddüd göstermedim. Hem burada beni kim görebilecekdi? Burada, Boğaziçi'nin bu unutulmuş ve terk edilmiş köşesinde… Yerim rahatdı, vazîfemden müşteki değildim hîç olmazsa başımın üstünde bir çatı ve sırtımın altında bir yatak vardı.

Üç gün, beş gün minvâl üzere gecdi. Belki üç sene ve beş sene de ‘aynı minvâl üzere geçecekdi; fakat bir gün ustam: "Müşteri geldi, şekerli bir kahve!... dediği zamân her şey birden değişdi ve alt üst oldu, esâsen küçük tesâdüflerdir ki hayâtda büyük vâk‘aları doğurmuşdur. Yeni gelen müşterînin kim olduğunu gördüğüm zamân birden bire gözlerimin karardığını hiss etdim: Bu,……. idi ki pek çok iyiliklerimi görmüş, benden sıkıntılı günlerinde istikrâz etmiş, benim çılgın gibi, deli gibi para yediğime, senelerce devâm eden mes‘ûd ve mağrûr günlerime en yakından şâhid olmuşdu. Günlerden sonra onun karşısına bir kahveci çırağı sıfatıyla çıkmak yalnız acı ve müdhiş değil hayâtdaki tesâdüflerin de en vahîm ve elîmlerinden idi. Kalbime kuvvet verdim: Dünyâda düşüb kalkmayan ancak bir Allah'dı. Hırsızlık etmiyor, alnımın teriyle para kazanıyordum. Kahveyi uzatarak:

— Buyurunuz!..

dedim. Mustafa Zühdü bu sesi tanır gibi oldu. Yüzüme bakdı, tereddüd etdiğini hiss etdim; o zamân gayr-ı ihtiyârî:

—Benim.. Ahmed Mu‘allâ!..

Dedim. Mustafa Zühdü birden ellerimi tutdu:

—Ahmed Mu‘allâ!.. diye bağırdı, ne o, hayr ola! En nihâyetinde paraları bitirdin değil mi? dedi.

Kendisine sefîl olduğumu, mürâca‘at etdiğim her teşebbüsün ‘akâmete uğradığı beni tanıyanlardan kaçarak en nihâyet kuru bir dilim ekmekle günlerce Hisâr sırtlarında aç ve

açıkda yatdıkdan sonra bu kahveci tarafından mazhar-ı himâye olduğumu ve şimdi burada çıraklıkla geçindiğimi söyledim. Mustafa Zühdü sözlerimi hakîki bir te'essür içinde dinledi. Ve sonra:

—Dur, ister misin, senin için bizim gazeteye bir i'lân koyalım… dedi.

Kendisine teşekkür etdim. Fi'l-hakîka iki gün sonra "İkdâm" da şöyle bir i'lân okudum: " İyi bir 'âileye mensûb, sâ'ika-i tesadüfle düşmüş her vechle müstakîm ve halûk bir genc, bir 'âile nezdinde iş arıyor. Tâlib olanlar gazetemize (M. Z (ز)) adresiyle müraca'at edebilirler."

On gün sonra Zühdü'den bir mektûb aldım: " Amâde tâli'in vâr, azîzim.. diyordu.. On günden beri yalnız bir müraca'at vâki' oldu. İşte sana gelen mektûbu yolluyorum. Al, oku! İşine gelirse, istersen bir kere git, gör!.." Hemân karârımı verdim. Ertesi günü doğruca Şişli'ye gitdim. Ta'rîf edilen evi buldum. Kapıyı tereddüdle çaldım. Bir kadın açdı..

***

Mübeccel Hânım Efendi! Sizin isminizi verdim:

—Mübeccel Hânım Efendi burada mıdır?

Dedim, beni içeri aldılar.

Biraz sonra aşağı kata indiniz. Başınızda hafif ince bir örtü ve arkanızda ipek bir robdöşambr vardı. Dudaklarınız yeni boyanmışdı. Uzun kirpiklerinizden taşan sürmeler gözlerinize rûha korku ve huşû' veren öyle bir ifâde iâre etmişdi ki insâna her şeyi kabûl etdirebilirdi. İsmimi sordunuz "Ahmed Mu'allâ!" dedim. İhtimâl Mu'allâ isminde bir uşak ismi olamayacağını düşünmüş olmalısınız ki ismim size ifâdenizi değişdirtdi, sizce matlûb olanın hakîkatde bir uşak olunmasa rağmen bunu "vekîl-i umûr" sıfatıyla tavsîf ederek derin nezâket gösterdiniz. Şartınızı kabûl etdim. Esâsen gözlerinizden taşan öyle teshîrkâr bir ifâde vardı ki insâna değil uşaklığı, hatta ölümü bile şâyân-ı kabûl gösterebilirdi. Sonra o kapının yanındaki odayı açarak bana:

— Sizin odanız!..

Dediniz. Benim odam… Etrâfında hânım efendisiyle hizmetcisiyle zî-hayât olan bu ev, bana o kadar sıcak geldi ve aylardan beri müştâk olduğum bir 'âile evinin o kadar sükûnet ve harâretini ihsâs etdi ki size ve tesâdüfün lütufkârlığına du'â etdim.

Eğlence ve çalgı evi başdan başa sarıyordu. Akşâm olduktan sonra her gece kapınız bilâ-fâsıla vurulub çalınırdı. Burası ne idi? Bir fabrika kapısı, yoksa bir bilet gişesi mi idi?... Hayır, hânım efendim hayır! Eviniz, adıyla sânıyla husûsi yüksek bir 'umûmhâne, bir mev'id-i mülâkât idi. Ve siz bu 'umûmhânenin en güzel bir sermâyesi, bu mev'id-i

mülâkâtın kıymetdâr bir müdîresi idiniz. Mukadderât, hayâtın yüzlerce facîʻasına şâhid etdikden sonra en nihâyet beni bir ʻumûmhânenin uşaklık ve kapıcılığını da omuzlarıma tahmîl etmek sûretiyle son büyük lütfu ile de mübâhî kılmakdan mahrûm etmemişdi! Fakat seven insân ne noktalara kadar eğilir ki hânım efendim?

Sizi seviyor mu idim? Hîç şübhesiz, hîç şübhesiz… Ne yalan söyleyeyim.. Fakat ne cür'etle, ne hakla?.. Bir uşağın hânım efendisini sevmesi… Hiç bu olur şey mi?.. Köpek arslana ʻâşık olur, kurbağa aya taʻabbüd eder; fakat uşak, hiç hânım efendisini sevebilir mi?..

Baʻzen şedîd bir hafakân içinde boğuluyor, başdan başa çamur gömülü olan bu yüksek saltanatınızı çiğneyerek oraya, Hisâr'ın o eski ve harâb Çınarlı kahvesinin çıraklığına dönmek istiyordum; fakat sizin bir "Ahmed!" demeniz bana her şeyi unutduruyordu. Müşterileriniz kendilerine kapıyı açıb kapayan bu sefîl kapıcınınuzatılan yüksek bahşişleri almamasını hîç şübhesiz kemâl-i taʻaccüble seyr ediyorlardı. ʻAynı korkuyu, tanınmak korkusunu burada daha kuvvetle hiss etdim. Yalnız müşterilerinizin, yeni türeyen zenginlerden ve İstanbul'un yüksek fuhuş ʻâlemlerine yeni giren kimselerden olması bu husûsda beni biraz müteselli ediyordu. Bunlar lastikli arabalarıyla kapınızın önüne geliyorlar ve altın saplı bastonlarına dayanarak merdivenleri çıkıyorlardı.

Dikkat ediyordum; siz bunların içinde yalnız birisine Hasan Cevdet Bey'e hepsinden fazla hüsn-i kabûl gösteriyordunuz. Onu seviyordunuz hânım efendi! Ben kaç geceler yukarıda üstümdeki yatak odanızda Hasan Cevdet'le birlikde ʻâdî ve sarhoş kahkahalarla güldüğünüzü duydum, kaç geceler üstümdeki yatak odanızda karyolanın somyalarını kıracak bir şiddetle geçirdiğiniz ihtirâs nevbetlerini duymamak için boğula boğula yumruklarımla kulaklarımı kapadım ve sokağa fırladım. Havada yıldızlar: "Uşak, uşak!" diye bağırdılar, yerde kaldırımlar: "Uşak, uşak!" diye haykırdılar. Ve pencerenizdeki ışıklar "Uşak, uşak!" diye beni gösterdiler… Uşak uşak… Uşak, nasıl hânım efendisini sevebilir? Nasıl, ne hakla?..

Ben de Hasan Cevdet Bey'de iyi bir intibâʻ bırakmamışdım.Kapıyı ne zamân açsam her defʻasında gözlerinin dik dik gözlerime asıldığını ve yüzünün mahsûs bir işmiʻzâz ile buruşduğunu görürdüm. Onun Ahmed diye beni bir çağırışı vardır ki, bu çağırış "ben efendiyim, uşak!" demek istediğini hiss ederdim. Onu tahkîr etmek için rûhumda her gün daha fazla artan ʻanûd ve kuvvetli bir ses duyuyordum. Fi'l-hakîka siz benim değildiniz, benim olamazdınız; fakat hîç kimsenin de olamamalı idiniz. Bunun için kaç kereler sizi sessizce ve habersizce zehirlemek ihtiyâcıyla kıvrandım, kaç kereler Hasan Cevdet'in tramvay altında kalarak bir köpek gibi öldüğünü görmek arzusuyla sızladım.

Onun geldiği son gece bi'l-hassa işitdiğim hâlde hakâret etmek ihtiyâcıyla kapıyı çaldığını duymamazlıga gelerek onu kapı önünde bekletdim. Çaldı, çaldı. Ağır, batî hatvelerle ayakalarmı sürüyerek ilerledim, kapıyı açdım. Dik dik yüzüme bakdı:

— Sağır mısın… dedi. Duymuyor musun!... Başımı kaldırdım:

—Duydum… dedim… Fakat cânım böyle istedi... Hîç cevâb veremedi. Pek belli ki haysîyetsiz ve cebîn bir adamdı. Merdivene doğru yürüdü. Arkasından uzun bir kahkaha ile güldüm. Merdivenin ikinci basamağına ayağını basmışdı ki birden geri döndü:

— Kime gülüyorsun?... dedi.

Bilâ-tereddüd:

— Sana!..

Diye cevâb verdim. Merdivende benden iki kademe yüksek olmanın bahş etdiği cesâret içinde:

— Terbiyesiz!:.. diye bağırdı.

Bütün vücûdumun titrediğini duydum. Dişlerim yekdiğerine kilidlenmiş ve yumruklarım sıkılmış bir hâlde üzerine yürüdüm. Vurmak üzere bastonunu kaldırdı. Bileklerinden yakalayarak bastonunu kapdım ve onu dizimle iki parçaya ayırarak taşlığa fırlatdım. Sonra kîn ve nefret içinde açılan kollarımın bütün vüs'at-ı küşâdıyla suratına iki tokat yerleşdirdim. 'Âşıkınız sopa yemiş bir köpek gibi "Mübeccel, Mübeccel!" diye bağırarak düşman önünden kaçan karılar gibi merdivenleri dörder dörder çıkıb yukarı fırladı.

O, birden her ü merc oldu ve siz henûz tuvaletinizi ikmâl etmemişdiniz, yarı çıplak, incecik bir gömlekle mermer bir sütûn gibi birden merdiven başında göründünüz. Vücûdunuzun bütün hâtları belli idi. Göğsünüz 'üryân ve ayaklarınız tamâmıyla çıplakdı. Gökden yere inmiş semâvî bir kahra benziyordunuz. "Ahmed, Ahmed!.." diye beni çağırdınız. Mısır melikelerinin sefîl ve mutî' köleleri gibi dizlerimle merdivenleri çıkdım ve ateş gibi yanan alnımı serîn ve çıplak ayaklarınızın üzerine koyarak hıçkıra hıçkıra :

— Ne yapayım, sizi seviyorum… Beni afv ediniz, afv ediniz!.. dedim.

En küçük bir hürmet bile duymaksızın ayaklarınızla alnımı itdiniz:

—Terbiyesiz, beni mi seviyorsun?... diye mukâbele etdiniz.

Sizi seviyordum; o sizi ki bir gecede vücûdunu her isteyene yirmi liraya îcâr eden kadın! Seni seviyordum. Ah, parasızlık! Sen beni yalnız rezîl ve bedbaht etmedin, benden en tabî'î bir hakkı nez' eyledin.

İ'tirâfım bilmem sizin gücünüze mi gitmiş olacak birden fırladınız, bağırdınız ve hemân evinizi terk etmemi 'unf ve şiddetle ihtâr etdiniz…

***

İşte üç gündür onun hâricinde, sizden uzak, sizin başdan başa çamura gömülü saltanatınızdan uzak serseri serseri bir köpek gibi yaşayorum. Eğer bir gün sizi odanızda boğazınızdan ustura ile kesilmiş bulurlarsa ve yâhûd siz, evinizin cehennemî ‘alevler içinde cayır cayr yanarak gürültülerle yere çökdüğünü görürseniz, hâtırlayınız ki sizi seven bir Ahmed Mu‘allâ vardır ve o sizi ölüme ve ölene kadar sevecekdir…

3 Eylül 336

Salâha’d-dîn Enîs

(Şebâb; 8; s.205- 213)

Dokuzuncu Sayı

Edebîyât-ı Cedîdenin Muhâlifleri -5-

Beş sene(1312-1317) Servet-i Fünûn İdârehânesinin o küçük odası, en harâretli münâkaşâta, en necîb temâyülâta bir sahne-i cereyân oldu. Münâkaşalar ve emelleri bidâyetde yalnız edebîyâta inhisâr ediyor idi. Fakat yavaş yavaş edebîyâtın tekâmülü için hürriyetin zarûrî olduğu ve bunun için siyâsiyâtın tekâmülü lâzım geldiği anlaşılarak, edebîyâtdan daha harâretli bir râbıta, daha derin bir iştiyâk ile siyâsi tekemmüle hasr-ı emel olundu.

Evvelâ münâkaşaların edebîyâta inhisâr etdiğini söylemişdim; vak‘a, Fikret o ‘adî risâleleri ve hatta gazeteleri de okumağa tenezzül etmez idi, fakat Servet-i Fünûnda bulundukca, her zâ’ir onu olan bitenden muhakkak sûretde ve mükemmelen haberdâr eder idi. En evvel, herkesden evvel, erkenden ben odaya girer, onu masa başında meşgûl bulurdum. Şâyi‘ ve matbû‘ ne gibi dedikodular ne yolda yeni i‘tirâzlar varsa, hemân hepsini bir nefesde okur, onu galeyâne getirirdim. Benden sonra, gelenler, herkes, kendi dâîre-i münâsibâtı dâhilinde mesmû‘âtını nakl eder, böylece Fikret’i coşduracak bir sürü havâdis getiriler idi, o zamân tehevvür eder, feverân eder, şikâyete başlar idi.

Biz tekâmül kânûnuna, edebî inkılâbların tarîhine gereği gibi vâkıf olduğumuz için, kendimize çizdiğimiz ve ta‘kîb etdiğimiz yolun doğruluğundan, mesleğimizin selâmetinden emîn idik; binâen‘aleyh, galebe edeceğimizden, muzaffer çıkacağımızdan da emîn idik. Bunun için bu i‘tirâzlar bizi bu noktadan sarsmıyordu; bizi sinirlendiren şey, nezâket ve terbiyeden çıkılarak sarf olunan ve hüsn-i niyetden ‘âri bulunan isnâdât, tahkîrât idi. Hepimiz yalnız masharalıkdan nefret ediyor idik.

Çünkü bu muhâlefet, bu i‘tirâzât, ciddi bir meslek muhâlefeti değildi, esâsen başlıca mu‘terizler, (Andelîb, mehmed Celâl, ‘İsmet, ilh) meslek sâhibi, söz erkânı, sâhib-i fikir adamlar değil idi; bunlar i‘tirâz etmekden ‘ibâret kuru gürültülü olub, kendilerinin ‘acz ve ‘akâmetlerine karşı her def‘a lâyenkatı‘ tevlîd-i nefâis eden bu rakîblere karşı pek say‘î bir hiss-i hasedden, yeni, yüksek ve güzel şeylere karşı ‘âdî ve ‘âciz rûhlara tabî‘î olan bir hedm ve tahrîb arzûsundan başka bir şey değildi.

Bir tarafda ciddi tahsîl görmüş, lisân, mütetebbi‘, ahlâken nezîh mümtâz gencler, diğer tarafda câhil, tenbel, herze ve kîl ve ahlâken düşük bir sürü sokak beyleri var idi, mu‘terizlerin arasında, en ma‘kûlü Ahmed Râsim Bey’di ki, bunun da gûyâ Fransız

edebîyâtından mülhem nazariyât-ı edebîyesi pek tuhaf, pek garîb ‘âdetâ ma‘nâsız bir söz gürültüsünden ‘ibâretdi. Zâhirde derin görünen, hakîkatde ise, pek sathi esâsâte istinâd eden bir nazariyeden tutdurarak sahîfelerce i‘tirâz i‘tirâz eder, ve bu i‘tirâzlar her hafta tekrâr eyler idi.

İşte böylece, dört beş sene mütemâdiyen (Malûmât, Hazîne-i Fünûn, İrtikâ, ilh gibi) risâleler, gazeteler, Servet-i Fünûn üdebâsı ‘aleyhinde gayz ve kîn, bühtân ve rezâlet saçdı; bütün bunlara Servet-i Fünûn vazî‘ ve vakûr bir sükût ile mukâbele ediyor yalnız her hafta eser neşr ediyor, nazariyât-ı edebîyyeyi teşrîh eyliyor idi.

***

Servet-i Fünûn Edebîyâtı ‘aleyhinde sarf edilen bu i‘tirâzlar ne gibi şeyler idi, bu muhâlefetin esâsı neye istinâd ediyordu? Üzerinden yirmi seneye yakın bir zamân mürûr etmiş olan bu hâdisâta bugünkü nazarlarla bakınca, insân kendini gülmekden men‘ edemiyor. Zirâ bu i‘tirâzların cevâbını zamân büyük bir belâgatle i‘tâ etmişdir.

İ‘tirâzlar tek bir sözde hülâsa olunabilir: “Anlaşılmıyor, anlamıyoruz” diye şikâyetediyorlar; bütün mu‘terizler yalnız bu nakarâtı tekrârlıyorlar idi. Bu esâsın etrâfında dokudukları diğer terâneler: “Çalıyorlar, Fransızcadan tercüme ediyorlar…” iddi‘âsı, ve “lisân mahv oluyor…” şikâyeti idi.

Evvelâ anlaşılmamak: Evet, elbette anlamayacaklar, daha doğrusu anlayamayacaklar idi, rûhlar arasında bu kadar derin farklar mevcûd oldukca anlamamak elbette zârûri idi, “Anlamamak mu‘âdil olmakdır” kaziyesinin sıhhati burada da tahakkuk ediyor idi, anlamak için ‘irfânen ‘aynı derecede yükselmiş, rûhen ‘aynı derece incelmiş olmak lâzım geliyor idi. Aralarında büyük bir terbiye ve tahsîl farkı olan iki insânın ‘aynı şeyden zevk almayacakları, ‘aynı seviye-i idrâke mâlik olmayacakları bedîhi idi.

Sonra çalmak: Bu iddi‘ânın esâsı isbât irâ’esiyle tahakkuk edebilir idi. Hâlbûki, intihâl sözüne hîç bir isbât ira’e edildiğini hâtırlamıyorum. Çünkü içlerinde bu derece tetebbu‘a yükselmiş tek bir kafa yokdu ki, bu sözü kabûl edilebilsin. Esâsen böyle bir kafadan böyle deli saçmaları sâdır olamaz, evvelâ güneşe teveccüh eder ve servet-i kuvvete iltihâk eder idi.

Sâlisen lisân mahv oluyor diye feryâd ediyorlar idi. Bu iddi‘âdan daha gülünc bir iddi‘â olamaz. Lisân dört beş câhil, müntahil, mukallid çocuğun yazılarıyla nasıl mahv olur?... Fennî bir ifâde ile bir lisân hîç bir zamân sâbit kalamaz, dâ’imâ tekâmül eyler, ve sâbit kaldığı takdîrde o lisâna mahv oluyor demek lâzım gelir. Her nesil kendi temâyülâtını, başka bir şive ile ifâdeye çalışır? Mu‘ârizler bu hakîkatden de gâfil idiler,

Meselâ i‘tirâz etdikleri terkîbler ve kelimelerin baz‘ları (çünkü bütün i‘tirâzlar yalnız kelimelere inhisâr ediyor idi): Serseri nevâziş, gizli bir aydınlık kıskanc bir i‘tinâ, çaylak hançer demiri, zinde merâm gibi şeyler idi. Bunları yazanların bir i‘tiyâddan başka bir şey olmadığını, bir zamân evvel kullanılmayan ba‘z terkîblerin, bir zamân sonra sâ’ika-i i‘tiyâdla makbûl olacağını emsâliyle biliyorlar idi. (İşte meselâ, bugün yirmi sene sonra, bu kelimeler mekteb çocukları tarafından der-‘akab anlaşılan, ve hîç bir i‘tirâza dûçâr olmayan tabî‘î ana kelimeler gibi kabûl edilmekdedir. Nitekim onlar da müntahil, mukallid, dekadan diye tezyîf edilen o muharrirler bugünün muhterem edibleridir. Hâlbûki, bu adamcık bu hakîkatden de gâfil edilir.

***

Bugün bu kadar gülünc bulunan bu i‘tirâflar, o zamân, terdîf edilen masharalıklar, tehzîller ile bizi pek sinirlendirir idi, hatta bunun netîcesi olmak üzere, biz onları kudurtmak için garâbetleri iltizâm etdiğimiz olurdu. Meselâ Câhid “Vav” o ile başlayan bir hikâye yazmağa kalkar, buna muvaffak olamazsa “ ‘Arabîden edeceğimiz istifâde” makâlesi gibi bir bomba patlatır, ve matbû‘ât ‘âlemini herc merc ederdi. Bütün bunların hakkında Câhid’in “Kavgalarım” eserinde tafsîlât-ı kâfiyye vardır. Merak edenlerin o kitâbı okumaları lâzım gelir.

İ‘tirazlar yalnız gazete sütûnlarında kalmıyor, tabî‘î kırâ’athânelere mahâfile de sirâyet ediyor idi; bu husûsu münâkaşaların ba‘zıları ‘âlî tarîkü’r-rivâyet Servet-i Fünûn’a kadar gelir ve ba‘zen mûcib-i feverân olur idi. Ba‘zen içimizden birine doğrudan doğruya şifâhen i‘tirâz vâkı‘ olur idi. Bunun için ba‘zen mantıkı muhâkemât ile ilzâm-ı iknâ‘-ı hasm için sâ‘âtlerce yürüdüğümüz olurdu.

Meselâ Fikret Sutânî Mektebinde mu‘allim iken, ders aralarında i‘tirazlarıyla kendini ta‘cîz eden bir diğer mu‘allim taslağı ile hayli münâkaşa etdikden sonra onun gayr-ı kâbil-i hitâb bir adam olduğunu ve yola gelmesi imkânı bulunmadığını anlayarak mübâheseye nihâyet vermiş, Hâlbûki taslak efendi, her gün bilâ-tevakkuf, her fırsatla bir i‘tirâz dermeyân eder, ve Fikret’e hücûm eder imiş… Bir gün nihâyet Fikret tahammül edemez, “Sen bana baksana, susar mısın yoksa..” diye demir pençesini o kadar tehdîdkârane gösterir ki şahs-ı merkûm bu pençenin mehâbetinden ürkerek, bir daha Fikret’in yanından geçmeye bile cesâret edememişdir.

Mu‘terizlerin arasında ba‘z ma‘rûfları da var idi. Bunlar aldıkları terbiye-i kademe te’sîriyle ba‘z yenilikleri hazm edemiyorlar, ve gayr-ı ihtiyâri, kemâl-i safvetle, fakat nâmûs ve haysiyet dâhilinde i‘tirâz ediyorlar idi. İşte şâ‘ir mâder-zâd İsmâ‘îl Safâ bunlardan biri idi. Safâ Bey Fikret’in pek ‘azîz, kadîm bir arkadaşı olduğu için ekseriyâ

Servet Fünûna gelir ve mübâhisâta iştirâk eder; ve ba‘zen kendine mahsûs bir safvetle kendi de i‘tirâz eder ve hâricdeki muhâlefete bir dereceye kadar hakk verdiği ira’e edilirdi. Ba‘zen yorgun olmazsak, odamız tenhâ olursa, onu tenvîr ve iknâ‘ için münâkaşaya girişdiğimiz olur idi; hele bir gün iki sâ‘at karşı karşıya onunla mübâhese etmiş olduğumu tahattur ediyorum ki, netîce i‘tibâriyle pek mud-hik olduğu için burada anlatmak istiyorum. Onun her gün tekrâr etdiği esâsen ma‘lûm olan, ve aşağı yukarı bu musâbehede nakl etdiğim i‘tirâflara benzeyen fikirlerine emsâl-i târihiyye zikr edib edebîyâtın, tekâmül târîhinden numûneler ira’esiyle uzun uzun söylendim öyle ki dikkatle dinlediğini görüyor, ve gözlerinin simâsından ve sözlerimin te’sîri olduğunu, ve ohh nihâyet, nihâyet işte Safâ’cığın sevimli tebessümüyle sözlerimi kâbul ve tasdîk etdiğini anlıyordum. Nihâyet: “Evet, doğru. Doğru Ra’ufcuğum, hakkın, hakkın var… Hakkın var…” diye fikirlerime iyice hulûl etdiğini isbât için misâller îrâd etdi. Benim için ne büyük bir muzaffariyet idi. O kadar ki Fikret’e, Câhid’e, Hâlid Ziyâ’ya bile sevinerek anlatdım.

İki gün sonra, Safâ tekrâr Servet-i Fünûn’a gelmişdi. O hafta basılan şi‘rlerden bahs olunuyor idi; ay amân Yarâbbî… Yine i‘tirâz ediyor ve yine ‘aynı i‘tirâzları tekrâr ediyor idi… Hemân fırlayıb yanına giderek: “Aman Safâcığım, yine ne oldu?... İki gün evvel…” dedim. O zamân bana cânlı kahkahasıyla gülerek:

— Kırk senede teşekkül etmiş bir dimâğ iki sâ‘atde değişir mi ya azîzim” diye cevâb verdi ki Edebîyât-ı Cedîde’de edilen i‘tirâzların bundan iyi ta‘rîf ve bundan münâsib cevâbı alamazdı.

Mehmed Ra’uf

(Şebâb; 9; s.218- 221)

Felsefe-i Hayât:

-Bir İhtiyâr ‘Ameleye-

Şikeste, işleyemez bir hayâta vardıkca
O sisli mâziye karşı bugün de istikbâl;
Dökersin böyle bir gubâr-ı izmihlâl
Ve çâresiz yiteceksin bu ‘ömrü yaraddıkca…

Evet harâb olacaksın, zavâllı işci peder!.
Bu kirli ‘ömrünü artık elinle sen ördün.
Senin hayâtın ki hâkimdi heb cefâ ve keder
Ve şimdi râh-ı melâlinde bir çukur gördün…

Ne istedin ne buldun şu sahte dünyâda!
Emellerin de karardı leyâl-i yeldâ da..
Hayât; sa‘âdet vardır; denirse pek kanma
Bu türlü felsefeye sen sakın hiç aldanma!..

Paris 1916: Fatîn Tevfîk
(Şebâb; 9; s.221)

Bir Gencin Defterinden: Üçüncü Yaprak

Kadın!

Salâha'd-dîn Enîs Bey'e:

"Kimki meger zen dünyâya zebûn olmaz ise
Rezm-gâh-ı feleğe merd gelir, merd gider…"
Nâbî

Bin bir nâz, bin bir renk içinde kadın!
Gizleyib aslını hep göz bağladın;
Esâtîrde senin "Şeytân"dı, adın,
Gizledin aslını, ne idi maksadın?..
*
"Şeytân" evet işte, o mahlûk sendin,
Sahte gurûrunla la'netlendin,
Bin bir naz, bin bir renk içinde kadın!
Gizleyib aslını hep göz bağladın!..
*
Sana karşı beşer kalbden yaralı,
"Adem"i cennetden kovdurtduralı;
Bin bir naz, bin bir renk içinde kadın!
Gizledin aslını, neydi maksadın?..

Müstensihi: Kemâle'd-dîn Turgud
(Şebâb; 9; s.223)

Eylül Ve Yağmur

Rûh-ı Nedîme…

Semâ dargın, bulutlar münfa‘il, afâk pek mugber..
Seher, gözyaşlarıyla kırlara bir mâcerâ söyler
Fısıldâr eski bir mersiye-i gam şimdi serviler
Sararmış muhtazır bir hastanın benzi kadar titrer
Düşen yaprakları gördüm nevâzişle öper yerler..
Bu yorgun hasta akşâmlar beni hep girye-dâr eyler!..
*
Yaşarsa gözleri ağlar bugün subh seher âfil;
Ne bülbüller öter, ne bir gül koklamak kâbil!..
Cıvıldar yalnız ufkumda bütün sahra-neverd kuşlar
Daha dün burada mor, penbe çiçekler vardı… Solmuş!..
*
Firâş-ı ihtizâr olmuş çemenler şimdi ezhâra
Konan hep giryedir artık o sevdalı çimenzâra
Bütün boynu yüksek gördüm elemler çekmiş eşcâra!..
*
Kısılmış cûy-bârın sesleri sanki verem olmuş
Yeşil sahralara bakdım; benim çehrem gibi solmuş!..
*
Bahârın ihtiyâr olmuş hazân eyyâmıdır ma‘lûl
Bu bir yağmur değildir, sonbahâra ağlıyor eylül!..

Kesriyeli: Mehmed Sıdkı
(Şebâb; 9; s.224)

Ah Annem!

Târîhimi sarıyor bir kara mâtem,
Okur Türk'ün bahtını uzakda baykuş.
Derinleşir içimde bir korkunc 'adem,
Sararan çehrelerde gün vîrân olmuş.

İstimdâda benziyor ezânlar yine,
Endişeler serpiyor kalbime her akşâm.
Sen ağlarken hissimde ey garîb anne,
Dudaklarımda 'isyân ediyor du'âm.

Bahçelerde hazâna eriyor güller,
Güller hasta bir kadın gibi öksürüyor.
Rüzgâr karanlıklara hıçkırır,inler,
Ve seninle bunlar hep yokluğa yürür.

Bu hicretin 'ırkımı öksüz bırakır,
Gitme anne, ağlayım, öleyim sende.
Bir kış olsan gözlerin, göğsün sıcâkdır,
İlk bahârı koklarım ben harâbende…

Orhân Sâbit
(Şebâb; 9; s.225)

Bûsenin Târîhi

-Fantezi-

Bu seneler.. Hani bizi ‘aşk ve hülyâ semâlarının baygın ve mu‘attar- ezvâkında yaşatan, benliğimizi unutduran o sıcacık ve mûnis temâslar yok mu?

... Bilseniz; onların ne kadar vahşi, ne kadar kanlı bir târîhi var. Bunu öğrenseniz, onun tüy ürperten hâtıralarıyla, - insânlığınızın önünde titrer ve kızarırdınız. Bugünkü o müstesnî zevkin, onun ne kadar iğrenc ve kanlı bir vahşeti olduğunu anlardınız… Düşününüz… Ezmine-i kablü’t-târîhiyyede taş ve tunc devirlerinden evvel, inlerinin, mağaralarının önünde mamutlar geçen dünkü dedelerimizin vahşetlerini düşününüz…

İşte şurada, kızının bakiye-i vücûdunu bitiren dört ayak bir anne, ötede, tasavvur edemeyeceğiniz kadar büyük bir ser hissiyâtın dibinde hemşîresinin kemiklerini kemiren bir ağabey… Oh… Bu ilk ilk insânlığın kâtil ve kırmızı medeniyeti, bu günkü ma‘rûr medeniyeti, insânlığın ilk portresi! Şimdi yavaş yavaş taş devrine edvâr-ı târihiyyeye doğru geliniz, azıcık bu bu hayvân ve idrâksiz hayâtdan uzaklaşınız.

Artık hayâtlarını ancak jeoloji fosillerinde târîh-i tabî‘î sahîfelerinde tedkîk edebildiğimiz mamutlar ölmüş, dünkü babaların gıda olmaktan kurtulabilen bu günkü çocukları; kulübelerde yaşamaya, toprağı kazma ve ‘âile hayâtını sevmeğe başlamışlarıdı. Şimdi yamyamlık bi’n-nisbe azalmış, tek tük ısırmalar, tırmalama ve koparmalar kalmışdır. Şimdi yeni “ sadizm” mesleğinin bu şu‘ûrsuz ve rûhsuz mü’minleri; artık hafîf hafîf acımağa başlayam vicdânlarında insânlıklarını duymaya ve benliklerini anlamaya başlamışlardır.

İşte böylece insân eti yiyicilik, sonraları ısırmağa daha sonra tırmalamağa ve koparmağa ve nihâyet sıkmağa ve bugünkü öpmeğe müncer olmuşdur.

Ya‘ni dünün yamyamlığı bugünkü busenin târîhiyle berâber uzun bir yolculuk yapan bir istihâlesidir ve biz ecdâdımızın dişleriyle, mi‘desiyle, bütün hayvânlığıyla yapdığı bu vahşeti; şimdi insânlığımızın bütün incelikleri ve bütün ma‘âliyatıyla dudaklarımıza yapdırıyoruz.

Ne garîb ve ne kadar tatlı bir tesâdüf değil mi?

Benim ne zamân bu hazîn ve acıklı târîh, hâtırıma gelse, o ‘aşk ve hülyâ yaratan çılgın busenin biraz kan, biraz vahşet kokan lezzeti dudaklarımda donuyor zann ederim….

Ahmed Ziyâ

(Şebâb; 9; s.227)

Edebî Tedkîkler

Bu Günkü Edebîyatımız

Umûmî Harb, bir kısım Avrupa memleketlerinde yeni bir edebîyâtın vücûda gelmesine sebeb oldu. Hemân başdan başa harb ateşi içinde kalan Avrupa, dört beş senelik fikrî mahsûlleriyle yalnız girişdiği mücâdelenin ma'nâsını teşrîh edib durdu.

Harb, her taraf için hîç ma'lûmu bulunmayan bir mu'âdeleydi, bu mu'adeleyi hall için, bütün muhârebeye girişen milletler kuvvetleriyle, evvelâ yalnız 'adalî kuvvetleriyle uğraşırken bunun nâ-kâfî olduğunu anladılar, bütün mâddî ve ma'nevî vâsıtalarla mechûle hücûm ve bunları i'lâm eylemeğe çalışdılar. İşte bu fa'âliyetin sevkiyle her muhârib memleketin edebîyâtında bir tahavvül vücûda gelmeğe başladı.

'Umûmî Harbin i'lân ve temâdisinden sonra başlayan bu tebeddül, bizi, Harb Edebîyâtı dediğimiz yeni fikri bir hüviyetle tanışdırıyor.

Ma'lûmdur ki edebîyât, mensûb olduğu kavmin hayâtını vuzûhla, sarâhatle gösteren bir aynadır. Harb Edebîyâtı denilince bunda Harb eden milletlerin muhârebe senelerinde geçdiği hayât ile yine o yıllardaki ihtisâsâtını okuyacağız.

'Umûmî Harbi, edebîyât, her memlekete, her muhîte göre ayrı ayrı anlatıyor, Fransa'nın, Almanya'nın, bizim- eğer varsa- Hab Edebîyâtımız, bunun bir misâlidir. Hârb'in ilk senelerinde zaferden zafere yürüyen Almanya'da Harb Edebîyâtı, marîz ve hassâs idi. Vatanın zafer haberlerini dinleyen ufukları, ba'zen bir sevinc tûfânı arasında gizli bie enîn duyuyordu. Bu, bütün şân ve galebeye rağmen evlâdı hudûdda gömülmüş bir annenin feryadıydı. Evinden ayrılan mutî', harâretli bir genc Alman neferinin bilmem hangi kal'anın iskâtı hangâmesinde kopan bacağı, kırılan kolu, kapanan gözü önünde bütün bir milletin te'essürâtıydı. Bu marîz, hassâs, kalbî edebîyât Almanların harbini, muhârebenin ilk devrelerinde öyle güzel,ince ve hakîki anlatıyordu ki. Toprağında düğüşmeyen Almanya için Harb, Bi't-tâbi' bu sahnede görülebilirdi. Hâlbûki Fransa, adım adım müdâfa'a edilen toprakların her karışında bir gencini Allah'a terk edib çekiliyor, geriliyordu. Düşen burclar üzerinde dalgalanan yeni bayrak etrâfında dolaşan süngüler, uzakdan Fransayı tehdîd ederken Fransızlar harbı edebîyâta Almanlar gibi nakl etdiremezlerdi; Nitekim de etdirmediler. Fransanın harb edebîyatı kanlı, cânlı, teşvîk ve teşcî' neşîdeleri oldu. Orada ölen bir oğlun, yâhûd zevcin arkasından ağlayan bir kadın feryâdı değil, ezilen, çiğnenen vatanın istimdâdını tekrâr eden 'umûmî, içden gelen mâtemli bir sadâ yükseldi.

Bu iki edebîyât senelerce devâm eden harbin birer cânlı ma'kesidir. Onlardan biri harbdeki Almanya'yı, öbürü harbdeki Fransayı salâhiyetle temsîl eder. Harbe iştirâk eden

diğer memleketlerin belki bunlar kadar tedkîke değer edebîyâtları vardır. Fakat biz son bâdirede karşı karşıya cânla, başla savaşan bu iki milletin harb edebîyatından ancak haberdârız. Şimdi bu iki edebîyât üzerinde verilecek ilk hükm bunların tam birer Fransız ve Alman edebîyâtı olduğudur. İkisinde de görülen manzara yekdiğerinin tamâmen zıddı olmakla berâber şahsî, yâhûd kavmî ve mahallîdir. Bunların müşterek vasfı yalnız harb edebîyâtı olmaklarındandır. Almanlar mağlûb oldukdan sonra neler yapdılar, bilmiyoruz, fakat zafer-yâb olan Fransa'da felâketli günlerden sonra kazanılan muhârebe edebîyât için feyzli bir mevzû' olarak kaldı. Bugünkü Fransız edebîyâtında, hâlâ unutulmayan acıklı günler yâd ediliyor ve sevinc demlerinin sıcak, ebdî neş'eleri dalgalanıyor.

Bu iki ecnebi edebîyât önünde kendimizi düşünürsek hemân başımızı hicâbla yere eğmemiz icâb eder. Harbin başlangıcından ta nihâyetine kadar seferimizi hâtırlatacak hângi fikri eserimiz var?

Milletin arzusuyla iştirâk etdiğimiz bu muhârebede millet ve vatanın harâbesini 'azmle ve ciyâdetle müdâfa'a etdi. Bir genc gönlün harâretiyle cebheden cebheye koşan yiğitlerin sezmeden izhâr etdiği îmânı aramızda anlayan, duyan bulunmadı.

Şâ'irler, muhıkk bir ma'zeretmiş gibi ileri sürüyorlar: Bu harb milletin harbi değildi, onun için bunu ne duyan oldu, ne yazan! Bu kendi 'ayıbımızı örtemeyecek kadar uydurma bir ma'zeretdir. Şübhesiz ki millet bu harbî istemedi, Allahdan, peygamberden sonra devleti tanıyan Anadolu muhakkak ki köyünden ayrıldığı gün rûhundan da ayrılmışdı. Paslı bir makine gibi silahının üzerinde işleyen Anadolu, hissini, fikrini, rûhunu karısının çocuklarının yanında bırakmış, hudûda bir iskelet gibi cânsız gelmişdi. Fakat ne olursa olsun babasının, ecdâdının yapdığını yapdı. Aç kaldı, çıplak gezdi. Çamurda yatıb siperde öldü. Bu ister i'tiyâdla, isterse şu'ûrla yapılsın, Anadolu'nun eseriydi. Bunda da gizli bir nükte, aranılacak, anlaşılacak bir ma'nâ vardı. Şâ'irlerimiz, muharrirlerimiz bu nükteyi keşf, bu ma'nâyı îzâh için yorulmayı hâtırlarına bile getirmediler. Ordu, vatandan dışarıda, mücerred, kaldı. Bu tarafda 'aşkı, havâîlikle yazanlar, gûyâ harb eden bir memleketin çocukları değildi. Hepsi mes'ûd, müreffeh bir devrin mes'ûd, müreffeh hayâlleri gibi şen, şûh, sevdaperest.

Yukarıda da söyledik; bu harbi memleket istemedi, fakat bir kere cebr ile, ikrâh ile buna sürüklendikden sonra hepimize düşen vazîfe onu başarmakdı. Şimdi bu noktayı teslîm etmek ihtiyâcında değil miyiz?

*

'Umûmî Harb bitdi, her tarafda silâhların çatırdısı kesildi. Bununla berâber harbin hitâmıyla karşılaşdığımız felâket, harbin devâmından daha acı, daha karanlık. Artık elde ne

vatan, ne de hayât var. Yedi ‘asırlık saltanatın virânesini bile kayb etdiğimiz şu günlerde ilk hareketimiz bir feryâd olacakdı; nerede bu? Lale devri hislerini karalayan şâ‘irler bu felâketin müvâcehesinde yine ‘aşkdan, muhabbetten, meyden ve sâkîden bahs etdiler. Ötede sefâletle çırpınan yersiz, yurdsuz ekmeksiz ve ‘ilâcsız bir milletin her an ‘ademin boşluğuna haykırıb imdâd istiyor, teselli istiyordu. Bir lokma ekmek, bir yudum su kadar onu tek bir kelimede avutabilir. Harbin milletle ‘alâkası olmadığını ‘ilân eden en evvel şâ‘irlerimiz oldu. Simsiyâh bir inhizâm ile yuvarlandığımız uçurumun dibinde felâketlede ‘acâba milletin ‘alâkası yok mu? O hâlde harbi hiss eden kim? Tâli‘inin şe’âmetiyle elyevm ölümü bekleyen millet bugün kendine çevrilmeyen her gözde hıyânet, kendine uzanmayan her kolda yabancı bir kudret seziyor, kendi için çarpmayan kalbe inanmıyor. Bütün beklediği ise yalnız ufak, lafzî bir tesellîden ‘ibâretdir.

Bunu ondan kıskanmakda ‘inâd eden şâ‘irlerin ise bu memleketle ‘alâkaları yokdur.

3 Eylül 336

Mehmed Hâlid

(Şebâb; 9; s.228- 230)

Küçük Hikâye:

Kesik Baş

Günün en sıcak bir sâ‘atindeyiz. Bu sıcakdan kâbil olsa da geceye saklanılsa!.. Gece bu düzlüklerde su donar.

Efrâd yüksek sesle cebhâne tevzi‘âtı yaparken ben çadır gölgeliğin altında bir çantaya dayanarak bir gün evvelki heyecânları felâketleri kuvve-i ‘umûmiyye cedvelinin küçücük şehîd hânesinde otuz beş rakamının içindeki otuz beş neferin ayrı, ayrı köylerini, nişânlılarını, babalarını, analarını, evlâdlarını düşünerek müte’essir oluyordum. “Durak!.. Durak!.. Geldi? Efendim!” diye konuşarak bir nefer geldi. Arkasından kısa boylu hemen nerede ise kaputu yere sürünecek kadar pasaklı, pantolonu yırtık, yüzü eskisinden daha kirli ve hatta isli durak, ‘aynı düşüklük soğuk kanlılığıyla geldi… Bu biraz okur yazar; hem de şehirlidir. Hîç sakınmayarak arkasında hâkî iki ucu açılmış bir kabalağın içinde yuvarlak somuna benzer bir şeyi; çok pek çok ihtimâmla yere koydu. Yorulmuş bir hâlde iki ellerine dayanarak oturdu. Cebhâne tevzi‘ni bitiren bitirmeyen ‘asker de gölgeliğin etrâfına durakdan Durak havâdis almak için toplandılar. Durak; benden ziyâde kabalağa ehemmiyet veriyor mütemâdiyen onu koyacak daha iyi bir yer artıyor hep ona fazla hürmet ediyordu.

—Durak bizimle niye gelmedin? Gece nerede idin? Ekmek dağıttık sen yokdun… dedim.

—Bu kısa bacaklarımla size yetişemeyeceğim zaten belli idi. Siz köyden çekilirken ben de o yol üstündeki fırına girdim. Fırının kapağını kapadım… Sizden az sonra Kazaklar, kadanalar köyün içinde tozu dumana katdılar Kurdalar [*] [4]şimşek gibi idi. Ne tuhâf! Siz beni ölmüş belliyordunuz!.. Gece fırının kepenkleri altına bir Kazak hayvânını bağlayıb oturmasa idi daha geceden kaçacakdım, isâbet kaçmamışım!.. Bu zavâllı kalırdı… Diye bağlı kabalağı işâret etdi. Ve sonra devâm etdi.

— Sabahleyin kocaman kadana torbasını sallayarak yem keserken kadana kadar Kazak da upuzun uyuyordu. Fırından çıkdım. Derenin kıyısına kadar geldim. Hep bizim arkadaşlar orada şehîd olmuşlar. Hîç yüreğim onları bırakıb kaçmağa razı olmadı. Fakat ben de kalsam, ben de öleceğim!.. Neye yarar?.. Yere bakdım!.. Az kalsın tanıyamayacakdım. Benim onbaşım!...Veli!.. Urubasından tanıdım. Pantolonunun diz kapağındaki yamayı bana vurdurmuşdu. Yoksa başsız insân tanınmıyor. ‘Aklıma, onbaşı ara sıra: “ Her şey iyi ama düşmanın ayağının altında sürünmek fenâ..” derdi. O geldi. Düşündüm,ne yapayım?..

[4] [*] Pala, ağır kılıç

Yeşilliğin üstünde, çalının dibinde gözleri bıldır, bıldır bana bakıyor, bir baş; onbaşının başı!..

Kendini götüremezsem başını götürürüm?.. dedim. Kabalağı işâret ederek:

— İşte getirdim!..

— O Ruslar nevbetcilerini çok seyrek dizmişler tabur, köyün kenârında, bütün gece uyumadan çalgı çaldı. Eğlendi. Kimsenin, kimseden haberi yok. Onlara esîr kalır mıyım?.. dedi ve sonra ayağa kalkdı.

Dere sıcak, kavrulmuş ovanın içinde yorgun, yorgun, sessiz, dalgasız akıyordu. Küçük bir portatif kürekle, kazma aldı. Suyun kıyısında ufak fakat çok derin bir mezâr açdı. Bırakdığı yerden kabalağı getirdi. Derenin kenârına indi. Kollarını sıvadı. Yıkayacağını anladım.

— Durak! Veli onbaşı şehîd değil mi dedim.

— Ha!..!... dedi ve kabalağı tekrâr alarak mezârın başına geldi. Açarken Durak'ın eli bile titriyordu. Hîç kimse lâkırdı etmiyor nefes bile almıyordu.

Veli Onbaşı yalnız ben değil, küçük büyük dümenci neferine kadar bütün bölük ve hatta tabur severdi. Tatlı tatlı anlatışları; ezgin, yanık hatta ba'zen ağlama hissini veren Harput ağzı şarkıları günlerimizin memnûniyet zamânlarını dolduran sebeblerdi. Kabalak açıldı. Senelerin bütün mesâ'ibine dişlerini sıkmış bir baş!.. Bıyıkları biraz karışık, kumral ve seyrek sakalı yine temizdi…

Ufacık mezâr, ufacık bir kabarcık bırakarak örtüldü. Günlerden beri oraları döven toplardan kalmış beyâz, parlak bir top mermisi kovanını da üzerine muhkemce dikdi.

Şıryan Suyunun râkid, sessiz bir kenârında bu kesîk başın cenâze merâsiminde bizlerden başka, bize çok yabancı ne kadar gözyaşları vardı!

Hasan Dündar

(Şebâb; 9; s.234- 236)

Gücenmek Yok

Mühim Bir Mülâkât

Râhat bırakmazlar ki. Tam her şeyden çekilmiş, elimi, yüzümü yumuş, siyâsiyâtı da, ictimâ‘iyâtı da, edebîyâtı da hepsi sizin olsun deyib köşe-i inzivâda yan geleceğim zamân Şebâbcılar geldiler, yakaladılar:

—Haydi hâzır ol mülâkâtlar yapacaksın!

— Ne mülâkâtı ve kimlerle?

—Tekmîl şâ‘irler, edîbler, muharrirlerle..

Her ne kadar ben yapamam, bu benim elimden gelmez, şimdi istirâhate muhtâcım filân diye ısrâr etdimse de yine zihnime girdiler, kandırdılar ve hîç istemediğim bu işi bana zorla kabûl etdirdiler. Ne yapalım başa gelen çekilir.

‘Alemdâr’da Bir Gün O. (ا) Seyfi Beyle Mülâkât

Hececilerin en güzîde şâ‘iri ıtlâk olunan bu zât-ı muhteremle hîç teşerrüf etmemiş, yalnız eserleriyle kendisini tanırdım. Düşünüyordum ki gidib kendimi nasıl takdîm ve ne sûretle mülâkât taleb edeyim?

Güzel bir tesâdüfle o gün vapurda Pehlivan’ı gördüm, o daha söze başlamadan ben:

— Aman Ağam, kuzum ağam dedim, seni bana Allah’ı mı gönderdi, senden çok mühim bir ricâm var!

O elinde ters tarafından göz gezdirdiği Türkce bir gazete burun mendili gibi bürümüş katlayarak cebine koydu. Sonra gözlüğünün altından beni süzerek sırıtgan:

— Yine ne var? Mutlaka fırkanın..

—Fırka meselesi filân değil..

—Me’mûriyet mi istiyorsun?

—Yok efendim o da değil..

—Ha, anladım Sâmî Bey, cins bir Gerze Horozu istemişdi ama.

—Cânım, horozu, tavuğu nereden çıkardın şimdi? Bırak da ben söyleyeyim.

—Yediği halta bak; o değil, bu değil, ne söyleyeceksen söyle çabuk… Ben Kasımpaşa’ya çıkacağım.

—Ben bugün delâlet-i ‘aliyyeleriyle bir mülâkât yapmak istiyorum.

— (…) Nazırıyla mı?

— A, efendim müsâ‘de et de lafımı bitireyim…

—Peki söyle, söyle..

—Sizin nüsha-i edebîyyenizin muharrirlerinden ((ا) Seyfi) Bey’le..

—Hani şu, şişman, kır bıyıklı…

—Yok cânım,gencden, sarışın, az bıyıklı imiş...

—Hangisi bu ‘acâba? Hâtırlayamadım.

—Nasıl hâtırlayamazsın, sizin muharririniz..

—Ne bileyim ben, her gün bir sürü adam gelib gidiyor, hângisi muharrir, hangisi mürettib? Benim ‘aklım bakkâl defteri değil ya..

— Doğru, o da var. Siz onları tanımazsanızda onlar sizi tanır. Bârî hîç olmazsa bir kart yazın, verin de beni hüsn-i kabûl etsinler.

— Kartım yok ama bir kâğıd yazdım. Kâğıd, kalemin var mı? Yâhûd sen imzâ edeyim.

Hüsn-i kabûlüm için bir kâğıda iki satır yazdım, imzâ için kendisine uzatdım. Kemâl-i nezâketle aldı. Kurşun kalemini ağzındanda tükürükleyerek evvela çengelli kocaman bir elif yapdı. Sonra durdu biraz düşündü. O elifi çizdi. Başka bir küçük elif çekdi, biraz daha durdu. Onu da bozdu. Bir üçüncüyü yaparken vapur da Kasımpaşa’ya geldi, “Aman dedi, ben çıkacağım sen benim tarafımdan bir “Ahmed Kadri” imzâsı atıver. Hem selâm söyle arz3un ne ise hemân yapsın…”

Bir sâ‘at sonra Cağaloğlu’nda idârehânesine daldım. Dış kapıdan hey’et-i tahrîriye odasına gelince Kadir Bey’le on kişi sebeb-i vürûdumu sordu. Üst kat sofada bir müddet intizârdan sonra gencden, gözlüklü, sarı kıvırcık saçlı biri karışıma dikildi.

—Siz mi istiyorsunuz beni?

—Evet efendim, buyurun şu kâğıdı.. Kadri Bey gönderdi.

Kâğıdı daha açıb okumadan:

—Ha ‘azîzim, gec geldiniz bundan yarım sâ‘at evvel Kadri Bey başka birini daha göndermişdi. Zann ederim ki onu kabûl etdiler. Hem ben bu işlere karışmam. İdâre me’mûruna mürâca‘at ediniz.

—Nasıl idâre me’mûru?

—Siz ‘Alemdâr nüshalarından fazla istemiyor musunuz?

— Hayır ‘azîzim, bendeniz mûzı‘ değilim; zat-ı ‘alîleriyle mülâkata geldim, lütfen kâğıdı okursanız..

Ta‘accüble beni süzdü ve hemân kâğıdı okur okumaz:

— Afv edersiniz dedi, buyurun efendim görüşelim…

Odada başka kimse yokdu, Refî‘ Cevâd filân daha gelmemişlerdi. Bu benim için çok iyi oldu. Cevâd orada ola idi, mutlak bir şey yumurtlayacak ve bizim mülâkât bir şeye benzemeyecekdi… Söze ibtidâ ben başladım “Efendim dedim, Şebâb nâmına geliyorum.

Sizi hecenin en yüksek şâ‘iri diyorlar, lütfen hececiler ve eserleri hakkında mütâla‘âlarını anlayabilir miyim?

— ‘Azîzim, hece biliyorsunuz ki millî vezindir, milletib rûhundan doğmuşdur.

—Hanî şu beş altı sene evvel doğan millî şirketler, millî bakkallar, millî çarşaflar, millî piyesler gibi değil mi efendim?

— Hayır, hayır, bu onlarla kıyâs edilemez, onlar başka, onlar bir tâkım cebrî, ca‘lî, entrikalı şeyler ki…

— Fakat efendim, afv edersiniz bunların hep bir ocakdan, bir kazgandan bir usta elden çıkmış şeyler olacağını..

— Hayır yalan, iftirâ.. Hece ‘asırlardan beri Türk’ün öz mâlıdır.

— Amennâ… Lâkin çarık da ‘asırlardan beri Türk’ün hâs mâlıdır ama şimdi hîç giyen yok...

—Recâ ederim işi mugalataya boğmayınız!

—Pardon efendim, latîfe olsun diye söylüyorum. Esâsen bendeniz bu husûsda gâyet bî-taraf.. Benim için hece ile ‘arûz eski okka ile kilo gibidir. Maksad dirhemler kusursuz, terazi bozuk ve tartılan mâl çürük, çarık olmasın da…

—Bravo.. Lakin hecenin ötekine sebeb-i rüchânı da inkâr edilemez çünkü şivemize daha yatgındır.

—İyi ama ‘azîzim şimsdi biz sırf Türkce konuşmuyoruz ki, lisânımız yarı yarıya kardeş milletlerin lisânlarıyla ve biraz da ecnebî lisânlarıyla karışmışdır.

—Onları hep atacağız?

— Ne ile konuşacağız?

— Sırf Türkce ile..

—O zaman lisânımız kuş dili gibi bir şey olur. Haydi ba‘z gayr-ı me‘nûs kelimâtı, ağır ve lüzûmsuz terâkkiyeyi kaldıralım. Fakat hepsini birden kaldırdınız mı, güzelim Türkce, tüyleri yolunmuş hindi gibi cascavlak bir şey kalır.

— Ne için efendim, niçin kalsın.. Türkce’nin ne kadar zengin bir lisân olduğunu siz bilmiyorsunuz gâliba…

—İyi söylediniz ya… İşte bendenizde o zengîn ve rengîn Türkceyi beyhûde yere baltalayarak bir harb fakîrine döndürmeyelim demek istiyorum.. Meselâ recâ ederim bakın, şu odanın içindeki eşyanın isimlerini sayalım ve sonra onlardan hâs Türkce olmayanları atalım, o zamân karşı karşıya pandomima oynar gibi işâretle ifâde-i merâma mecbûr kalırız. İşte masanın üstünden başlayalım: Kalem, kâğıd, hokka, mıkras, rîh, mürekkeb,

lastik… Sonra baston, kravet, çerçeve, pantolon, matba‘a, gazete, mürettеb, muvezzi‘, makâle, muharrir…

—Efendim onlar Türkceleşmiş, onları ne sayıyorsunuz? Biz onları kasd etmiyoruz, biz gayr-ı me’nûsları söylüyoruz.

—Gayr-ı me’nûslar zaten kendi kendine kalkıyor.

—O hâlde hece de kendi kendine yerleşiyor demek..

— Pek, bu aradaki gürültü patırtı ne?

Gürültüyü, patırtıyı onlar yapıyor?

—Kimler?

—‘Arûzcular..

—Onlar sizin esâs vezininize i’tirâz etmiyorlar, zann ederim. Onlar bu vezin ile çürük, çarık, eksik şeyler tartıb pazar-ı revâce sürmek isteyen madrabazlara kızıyorlar.

—O yalnız bizde mi kendilerinde yok mu?

—Onlarda da var… Onlarda da neler var. Lakin siz de onların öylesine çatın… Tutub da kırk yıllık üstâdlardan ne istiyorsunuz?

—Ne demek istiyorsunuz açık söyleyin!

Ya‘nî demek istiyorum ki, korkarım bir gün siz de o üstâdlardan hürmetli bir sille yerseniz…

—Bizim pervâmız yok. İşte at, işte meydân..

Peka‘lâ o da sizin bileceğiniz iş… Yalnız bir sû’al daha sormaklığıma müsa‘de buyurur mususunuz?

—Buyurun.

—Afv edersizniz ama, sizin için Ziyâ Gökalp’in mürîdleri diyorlar, ne dersiniz?

Şâ‘ir burada başını önüne eğerek derin bir vakfe-i sükût geçirdi sonra dedi ki:

— Yalan ‘azîzim, yalan… Fi’l-vâki‘ biz onun mecmû‘asına yazı yazardık. Lakin…

—Peki şimdi mürşîdiniz kimdir?

—Mürşidimiz yok. Fakat mürîdlerimiz pek çok.

—Kimler

—Tekmîl gencler…

—Ya … Çok a‘lâ efendim. ‘Alemdârın geçen nüsha-i edebîyyesinde bir beyit vardı ki o nüshanın bütün mündericâtından hoşdu. Fakat bilmem üstâdların mı idi yoksa mürîdlerin mi? Eğer gerek üstâdların, gerek mürîdler hep öyle hoş, samîmi, cânlı yazsa istikbâl sizin ve mürîdlerinizindir.

— Hângisi efendim ‘acabâ, o beğendiğiniz?

—Son sahîdefe idi zann ederim, uzunca bir manzûme idi. Yalnız o beyt pek hoşuma gitdiği için hâtırımda kalmış okuyayım:

Sevda denilen şey, üç, beş ay olur
Seninle benimki yılları geçdi…

—Âmân efendim o ne bizim, ne mürîdlerimizin… O bir Anadolu Türkiyesi'dir ki her hafta onlardan birkaç numûne neşr ediyoruz.

Şimdi şâ'irde kızardı, ben de.. Artık bu kırdığım potun üstüne daha fazladuramadım ve kemâl-i mahcûbiyetle müsâ'delerini istihsâl ederek ayrıldım. Ben merdivenden inerken Pehlivab Ağamız iki koltuğunda beş numara futbol topu kadar iki karpuz kan ter içinde yukarı çıkıyordu.

17 Eylül 336

Osmân Cemâl

(Şebâb; 9; s.236- 240)

Onuncu Sayı

Edebîyât Târîhimizin Tedkîkine Doğru

Ma‘lûmdur ki Türk Edebîyâtı Târîhi şimdiye kadar usûl ile, ‘ilmî bir sûretde tedkîk edilmiş değildir. Elyevm edebîyât târîhimizin yeniden tedkîkine bundan dolayı çok muhtâc ve müftekiriz. Edebîyât târîhimiz hakkında böyle düşünmeğe ne kadar mecbûr isek târîhimizin diğer kısımları, meselâ siyâsi târîhimiz, medeniyet târîhimiz, hatta ‘askerlik târîhimiz hakkında da, ‘aynı mülâhazanın sevkıyle ‘aynı noktaya varacağız, edebîyât târîhimizle berâber târîhimizin diğer bütün şu‘beleri hakkında tereddütsüz, kati‘yyetle verilebilen bu hükmün doğruluğunu bugün memleketimizde müdevven târîh kitâblarını şöylece bir gözden geçirmekle çabucak, kolaylıkla anlamak kâbildir. Bu gün, çok eski zamânden beri üzerinde uğraşılan siyâsi târîhimizin bile, bu kadar himmet ve mesâ‘îye rağmen, hâlâ mu‘ayyen bir şekle rabt edilememiş, bâriz, müsbet bir hüviyetle ortaya konulamamış olması, inkârı mümkün olmayan açık bir hakîkatdir.

Bu târîh noksânı bizi her husûsda mâzîmizden bî-haber bırakdığı gibi, istikbâle hâzırlanmak imkânını dâhî selb eylemekdedir. Hâlbûki târîh, saha ziyâde âtiye hâkim bulunmak için elzemdir. Târîhi, mâzîdeki vak‘aları, bir masal kıyafetinde, biraz eğlence, biraz vakit geçiren bir şey hâlinde telakkî etmek çok yanlış ve zarârlıdır. Târîh-i seniyyesinde, acı ve tatlı, bütün hakîkatleri saklayan bir hazînedir. Onda bulduklarınızı, bir ihtiyât akçesi gibi dimağımızın en mahrem ve temiz köşelerinde en fazla sıkıldığımız demlerde mürâca‘at edilecek ilk rehber diye gizlemek zarûretindeyiz.

Bugün bu fikri yeni bir mahsûl gibi ‘arz etmiyorum, cedlerimizden ba‘zıları bunları müte‘addid def‘alar söylemişlerdir. Fakat dikkat edilecek bir nokta varsa, o da ‘umûmiyyet tarafından târîhe, şimdiye kadar ciddi bir kıymet, ehemmiyetli bir mevki‘ verilmemiş olmasıdır. Biz, burada, münevverlere, halkı idâre edenlere, halkın önüne düşünlere ‘âid bir günâh seziyoruz. Memleketde eskiden yetişmiş müverrihlerimiz, yazılmış târîh kitâblarımız var. Lâkin, ne bu müverrihler, halka hitâb etmiş, içinde yetişdikleri kitlenin duygularını tanıyarak ona göre düşünmüş ve yazmış, ne de bu târîh kitâbları, -tıbkı eski divânlarımız, edebî mahsûllerimiz gibi- halkın ‘irfân ihtiyâcını, kendi salâhiyeti derecesinde tatmîn edebilecek bir mâhiyet göstermişdir; eski müverrihlerimiz ve eserleri, eski şâ‘irlerimiz ve şi‘rleri gibi ancak yüksek sınıfın mâlı olarak kalmışdır. Bundan dolayı ‘avâm, târîhi, babalarından işitdiği efsânelerden, masallardan ‘ibâret sandığı gibi, târîhciler

de onu yaşadıkları devrin ricâline kendilerini hoş gösterecekleri sûretde dâ'imadeğişdirilebilir, tağyîr ve tahrîf edilebilir bir şey zann etmişlerdir.

Târîh hakkında bizde eskiden mevcûd olan bu telakki, bütün şu'beleriyle târîhimizin tesbît ve tesîs edilmesine mani' olmuşdur.

Bu küçük, sathî îzâhdan sonra… Her ma'nâsıyla târihimizin henüz yazılmamış olduğunu sarâhatle söyleyeceğiz! Eski müverrihlerimizden sarf-ı nazar ederek yenilerin getirdikleri eserlere bakacak olursak bunların içinde de tam, hakîki, târîh 'ünvânına sezâ bir kitâb bulmak pek güçdür. Memleketde Avrupalılaşmak, yenileşmek cereyânının başlangıcını teşkîl eden Tanzimât'ın.. Ve nihâyet meşrûtiyetin i'lânını ta'kîb eden seneler hepimizi, târîhe, bi'l-hâssa târîhimize karşı hürmetle mütehassis buldu. Fakat bu sıralarda ortaya çıkarılan eserler her türlü kıymetden mahrûm, basît birer kopya olmakdan kurtulamadı.Bu iddi'ayı- bir çok kimsenin hoşuna gitmeyeceğini bilmekle berâber hîç çekinmeden ortaya atıyoruz. Çünkü noksanlarımız, hatâlarımız, hatta kabâhatlerimizi yekdîğerimize i'tirâf etmek zamânı çokdan gelmiş ve geçmişdir. Kendimizi kemâ fî-s-sâbık yüksekde, bulutlara, göklere yakın görmekde 'inâd ve ısrâr etmekde, bundan sonra fâ'ide değil, zarar tasavvur etmelidir. 'Aksi takdîrde bulunduğumuz derekeden çok aşağıda, belki 'ademin nihâyetsiz zulmetinde kâyb olub gideceğiz.

Biz, târîhimizin 'asırlar devâm eden mesâ'îye rağmen elyevm tesbît edilememiş olmasını ve iki müverrehlerimizn mahdûd görüb bi'n-netice yanlış düşünmüş olduklarına 'atf ediyoruz. Eski, yeni târîh kitâblarımzıın, öyle uzun uzadıya değil, üstün körü tedkîk edilivermesi bu iddi'ânın ihtivâ etdiği hakîkati tesellüm için kâfîdir.

Müverrihlerimizce târîh; evvelâ, millete 'âid, milletin mâlı olarak değil, temâmıyla devlete 'âid, devletin varlığı ve yokluğuyla 'alâkadâr telakki edilmişdir. Hâlbûki târîhi vücûda getiren milletlerdir. Binaen'aleyh her milletin târîhi, kendi öz mâlikânesidir, ki; onu kanıyla, cânıyla inşâ etmişdir. Buna başkasının tesâhib ve temellük etmesi, yâhûd bunun başkasına temlîk edilmesi nasıl mümkün olur? Vâk'â târîhimizin teşekkülünde devletin te'sîrini inkâr etmek muhâldir. Bununla berâber onu temâmıyla devlete temlîk etmek de külliyen esâssızdır.

Târîhin daha ziyâde milletlere 'aid, milletlerin mâlı olduğu bu gün artık bir müte'âfedir. Bunun için bu nokta üzerinde fazla durmak istemiyoruz.

Sâniyen; târîhlerin, millete 'âidiyeti kavl etdikden sonra her milletin târîhini, yine o milletin fi'l ve hareketlerini sinesinde toplayan geniş bir levha sûretinde 'arz etmek çok doğrudur.

Ma‘lûmdur ki milletler, cüz‘ ve ferdleri yekdiğeri içinde erimiş, kayb olmuş bir güldür, târîh, bu gülün mîllî, bu gülün vücûda getirdiği bir şey olduğu cihetle onda, bunun zâhiri ve derûnî, şedîd veya hafîf bütün hayâtı tezâhürlerini görmek, bulmak isteriz.

Hâlbûki târîhin bunları hepsini bir anda izhâr ve i‘lâm etmesi imkânı yokdur. Onun için müverrihler bunları eyrı ayrı, fakat yekdiğeri arasında mevcûd ‘alâka ve münâsibeti gözeterek tedkîk edeceklerdir. Bu keşîf târîhin şu‘belere, kısımlara ayrılmasını intâc etmişdir. Şahsi bir medeniyet vücûda getirmiş milletlerde bu şu‘beler, kısımlar pek ziyâde ta‘addüd eder.

Şimdiye kadar târîhimizle meşgûl olanlar, bu söylediklerimizin hîç birine ri‘âyet etmemişdir. Bundan dolayı ‘umûmî ma‘nâsıyla târîhimiz elyevm tesbît edilememişolduğu kabûl edilmelidir. Şurasını i‘tirâf edelim ki biz de, târîhle kati‘yyen iştigâl edilmemiş değildir. Yalnız, târîhimizin, Osmânlı saltanatının te’essüsünden sonraki kısmı, ya‘ni ‘Osmânlı Türklerine mute‘allik parçası üstün körü yazılıb geçilmişdir.

Şimdi, târîhimizi yeniden tedkîk ederken unutmayacağımız ilk nokta, yazacağımız, tetebbu‘ edeceğimiz târîhin, bir Türk târîhi olduğudur.

Türkler, kim ne derse desin, bir milletdir ve her millet gibi, cüz’-i ferdleri yekdiğeri içinde erimiş, kayb olmuş bir güldür. Bunu böyle düşünmeyib bu cüz’-i ferdlerden herhângi birinin başlı başına tetebbu‘ını isteyecek olursak, varacağımız netîcenin doğru, ‘ilmî bir şey olamayacağı muhakkakdır. Yalnız ‘Osmânlı Devleti’nin, yalnız Selçukî Saltanatının, yâhûd, biraz geriye giderek, İslamiyetden evvel Tokyo Hükümetinin târîhini yazmak kâbil değildir. Bunları, bütün diğerleriyle berâber bir mecmû‘a hâlinde dâ’ire-i rüv’iyetimizin içinde toplamalıyız.

Birde Türklerin târîhi, sâdece siyâset târîhinden ‘ibâret değildir. Türklerin en eski devirlerde şahsî, husûsî bir medeniyet te’sîs etmişlerdir. Bu medeniyet şekl ve mâhiyeti, vâkı‘â bugün hepimizce mechûl. Lâkin Asyaî milletlerden birinin, Avrupa müsteşriklerinin tedkîkleri, Türklerin eski vatanlarında yapılan araşdırmalar, bizi yavaş yavaş bu medeniyetin hakîkatine yaklaşdırmakdadır. Şu hâlde Türk târîhinin de her medenî milletin târîhi gibi şu’beleri vardır. Meselâ Turfanda yapılan araşdırmalar netîcesinde elde edilen bakiyeler bizi bir türün tezyîn ve tersîm tarzından haberdâr ediyor. Binâen‘aleyh Türklerinde bir sanâyi‘-i nefîse târîhi, yâhûd târîhimizin bir sanâyi‘-i nefîse şu‘besi olmak gerekdir. Bunun gibi ta en eski devirlerde bir Türk edebîyâtının varlığını isbât eden eserlere mâlikiz. Demek ki ‘aynı zamânda bir edebîyât târihimiz, başka ta‘bîrle, târîhimizin edebî bir kısmı mevcûddur. Bütün bu kısımlar üzerinde târîhimizi tedkîk ederken ayrı ayrı,

lâkin aralarında gizli, bununla berâber kuvvetli bir râbıtanın mevcûdiyetini unutmayarak uğraşmalıdır.

Târîhimizin bu sûretle tedkîkine başladığımız zaman, bizim için kesîf bir zulmetle örtülü olan hakîkatleri tenvîr etmek kolaylaşacakdır.

'Umûmi ma'nâsıyla târîhimizin ilmî bir tarzda tetebbu'ı, onun ayrıldığı bir tâkım kısımların kendi kendilerine meydâna çıkmalrını ihsâr edecekdir. Bu arada edebîyât târîhimizin, bugün bize bu 'unvân altında gösterilen isimsiz, mâhiyetsiz şeylerden bambaşka daha esâsi, daha vâsi' ve mütekâmil olduğuna şübhe kalmayacakdır.

Elyevm târîhimiz, bütün kısımları, şu'beleriyle bizim için mechûldür. Birkaç cânlı, 'azmli milletdaşın, meselâ edebîyât, lisân târîhimizle meşgûl olması, Türke kendisini hiss etdirmesi i'tibârıyla büyük çok büyük bir netîce verdi. Fakat târîhimizin bu iki şu'besini lâyıkıyla hakkıyla tetebbu' edebilmek 'umûmî târîhimizin büsbütün değilse bile esâs hatlarıyla çizilmiş olmasına vasıtadır. Mâzîmizi münferid ağızlardan masal gibi dinledikce, bu mâzînin karanlığında medfûn hazînelere inanmak güç olduğu gibi, bu hazîneleri keşf ve tedkîk de bu karanlığın az çok tahaffüf ve izâlesine mütevakkıfdır.

Bize göre küçük, büyük, târîhimizin müte'addid şu'beleriyle meşgûl olanların mesâ'iyyesi, ancak bundan sorma müsmir olacakdır.

Edebîyât târîhimize gelince, târîhimizin düğer şu'beleri hakkında 'umûmî ma'lûmât olmadıkca bu kısmın tedkîk ve tesbîti hemân hemân imkânsızdır. Çünkü edebîyâtın muhît ile sıkı sıkı bir münâsibeti vardır. Binâen'aleyh her edebîyât ancak muhîti içinde anlaşılabilir. Bir devrin edebîyâtını o devrin 'adetlerini siyâsi, ictimâ'i, harsî mü'esseselerini tanımadıkca anlamak güç, belki de kâbil değildir. Buna binâen edebîyat târîhimizden evvel 'umûmî medeniyet târîhimizi çizmek, bu sûretle edebîyât târîhiyle birlikde sanâyi'-i nefîsemizin târîhini tetebbu' edeceklere müsâ'id bir zemîn hâzırlamak lâzımdır. Edebîyât târîhimizle uğraşacaklara 'umûmî medeniyet târîhimizin tedkîki ve vazîfesini de yükletmek hîç bir şeyi yapmamağa niyet etmekdir. Edebîyâtın muhît ile münâsebetini düşündükce 'umûmî medeniyet târîhimizin tedkîkinden evvel, edebî müverrihlerimizin- eğer varsa, yâhûd olacaksa- edebîyât târîhimizin tesbîti için sarf edecekleri semeresiz kalacakdır, demekde tereddüd etmiyorum.

1 Eylül 1336

Mehmed Hâlid

(Şebâb; 8; s.199- 200)

Hasret

Gizlenmiş bahtımın yıldızı sende,
Kumral hayâlinde onu ararım.
Anar da ismini dağda, çimende,
Pınar başlarında seni duyarım.

Rûzgârın gönlüme dökdüğü heves,
Bahtiyâr günlerin yâdigârı mı?
Uzaklara gönüllere ağlıyor bir ses,
Bu mevsim de ‘aşkın sonbahârı mı?

Yapraklar sararır, dökülür suya,
Kayb olur mâtemde yılların ucu.
Dalarken bülbüller bağda uykuya,
Koruda eriyor günün sorgucu.

Hicrânı haykıran sâ‘atler çaldı,
Bahtımın yıldızı sensin ey güzel.
Gözlerim karanlık bir ufka daldı,
Doğ, ışıklarınla bu sisleri de!..

Cihângîr: 22 Kanûn-ı Evvel 1335
Orhân Sâbit
(Şebâb; 10; s.246)

Dargın Sevgiliye -1-

Aylar geçdi de, hâlâ dargınlığın geçmedi…
Her dakîkam, uzuyor sensiz, ‘asırlar kadar…
Bu ayrılıkdan bilmem: Sen mi ben mi bahtiyâr?
Aylar gecdi de, hâlâ dargınlığın geçmedi…

Üç buçuk ay oluyor. Bugün tam üç buçuk ay
Ne bir iltifâtını gördüm, ne bir meylini;
Bilmem, neden incindin, neden çekdin elini?
Üç buçuk ay oluyor.. Bugün tam üç buçuk ay

Tâ ilk günden beri bu, böyle devâm ediyor:
Bir gün sinirleniyor; bir gün çıldırıyorsun…
Bir küçük sitemimle coşub hıçkırıyorsun.
Tâ ilk günden beri bu, böyle devâm ediyor:

Bir daha birleşmemiz, mümkün değil… Öyle mi?!..
Bu ayrılığa,- düşün- bir küçük sebeb var mı?.
Yoksa, bizi ayıran, bir başka bahtiyâr mı?..
Bir daha birleşmemiz, mümkün değil, öyle mi?!..

Aramızda o kadar derin ki bu uçurum:
Gittikce, kararıyor, alevlerle yanıyor..
Çılgın uğultularla başım dumanlanıyor.
Aramızda o kadar derin ki bu uçurum!..

Mahv edilmiş görünce ben, bir an ümîdlerimi:
Biliyorum: Önümde açılacakdır, ‘adem…
Senden ayrılacağım, ölü gözlerimde nem:
Mahv olmuş görünce ben, bir an, ümîdlerimi!..
Rıfkı Melûl
(Şebâb; 10; s.247-248)

Ayrılık Tahassüsleri

Adnân'ın Defterinden:

27 Temmuz Pazar

Tecrübesiz hodgâm!.. Bütün düşünüb yapdığın şeylerin mukâbil te'sîrler uyandıracağını bilmiyor muydun? Dünkü muvaffakiyetlerden serbest serbest; bugün de 'aynı teşebbüslere cür'ret etmekle ne büyük bir gaflet-i irtikâb ediyorsun, hadisâtın yalnız bir sebeb altında oluverdiğine kâni' isen acırım. Her zamân 'aynı sebebler istediğin te'sîrâtı yaratamaz.

Bundan evvelki tecrübelerin belki o zamânlar sana bir ıklîl-i muvaffakiyet temîn ederdi. Fakat bugün…

Zamânlar geçmiş, hâdiseler ta'âkub etmez, her yeni vâk'adan yeni bir tecrübe ile eller dolmuş. Ve bütün bunların fevkinde, senin sönen seherlerin, benim biriken kinim var. Ben isterdim ki, hayâtın emel yollarında dâ'imâ senin rikâb-i haşmetini kudsî çiçeklerle tezyîn edeyim.

Sen buna mani' oldun. Bilmeyerek, istemeyerek mani' oldun.

Lakin bilmem ki elîm bir sızı, ile rûhun sızlarken sen kendine nasıl bir ziyâ ve tesellî bulacaksın?

Geçmiş zamânların köhne tecrübelerinden hayât umma!...Onlar beni üşüdüyor. Ben onlara biraz daha lâkayd, bir az daha müstehzî nazarlarla gülüyor ve sana bedbaht!.. diyorum.

Artık bugün kendine uzak yerlere aradığın reğbet ve mevaffakiyet iklîli senin başını tezyîn edemeyecekdir, beyhûde üzülme sefîl mahlûk!.. Seyyâl renkli esîri kokulu bir çiçek demetinden pek başka; yeni müşterilerine hayvânî iştihâlar uyandıran et ve kemikden 'ibâret bir metâ' takdîm edebilirsin! Gül, gez, eğlen, bütün süfliyâtını saç! Fakat, sakın bana takarrüb etme, 'aşkımın her zamân takdîs etdiğim saf ve şeffâf mâzisini lekedâr etmekden korkarım.

Evvelce gâlibiyet ve muvaffakiyet yolunda kullandığın silâhlar bugün seni gülünc ve 'âciz bir mevki'de bırakıyor.

Sen artık onların füsûn ve te'sîrinden te'mîn emîn değilsin her çırpınman, mağrûr her bir teşebbüsün şimdi sana zelîl ve iktidârsız mahlû' bir hükümdâr 'aczlerini ihtâr etmekden başka bir fa'ide veremez. Sükûtlar, istibdâdların, kıskandırıcı hareketler yeni yeni kinler tevlîd ediyor ve belki bir gün gelecek eski hislerin birer 'aksi demek olan bu kinler de birer serâya inkılâb edecek ve o zamân hiç hiçbir şey bu mâ'il-i inkirâz-ı heyûlamı sükûtı müdâfa'a edemeyecek.

Sen zavâllı kadın! Arzularının hilâfına uyandırdığın bu kin dalgalarını istemeyerek îkâd etdiğin bu mühlik yangının rûhî tezâhürlerini hîç ta'kîb etmek cür'etinde bulunuyor musun?...

2 Ağustos 219 Cumaertesi

Elîm ve pek fecî' bir buhran ile sendeleyerek döndün! Alnını tezyîn eden gurûr ve vekârın; süfliyyet önünde zillete serfürû etdiğini görmek gibi acı bir 'âkıbetle nihâyet muzmahill sen de sâfillere karışdın o kadar mağrûr olduğun zekân işte en nihâyet ve vicdânların hâkemi kâğıd şeytanlar karşısında, onların latîf tebessümlü feşâfeşleri huzûrunda mağlûb ve 'âciz kaldı. Beyaz tenli, nefîs çiçeklerin solduğunu görmek gibi 'azâb verici bir işkence tasavvur edemiyorum başının üstünde elmas lem'alarla parlayan 'azîz ve girân kıymet-efser hâkimiyetin nûru sönmüş ben onun yerine onun elinde çamur-ı levsden terekküb etmiş "Siva"nın heykelini görüyorum. Bütün ma'neviyetini saran bu 'azim zelzele mu'azzam ve nefîs altın sakflı zî-haşmet bir sarây-ı hüsnün ilk fecî' sukûtunu andırıyor. Ben artık sana biir kin ve bir hürmetle değil, derin bir acı ve merhametle hitâb edebilirim, süfli hodgâm!..

Hey'et-i ictima'iyyenin sürdüğü mülevves maddiyâtlar yanında belki yeni olmakdan mütevellid bir kıymetin olabilir, yoksa sen; kudsî sefîl! Nâmûslu kimselerle temâs etmek şerefinden ebediyen mahrûm olacaksın! Belki yarının en yanlış felsefesi, lakin ne yapalım bugün 'asırların takrîr ve tesbît etdiği köhne ve muhâfazakâr bir vicdândır.

Müstensihi: E. (ا) V.
(Şebâb; 10; s.250- 251)

Gücenmek Yok

……. Efendi Hazretleriyle Mülâkât

Hazret-i üstâdı Fâtih’deki kütübhânesinde buldum**.** Begâyet meşgûldular. Yeşil örtülü bir rahlenin üzerinde yarım arşın tûlunda ve tahmînen üç yüz dirhem sıkletinde pirincden ma‘mûl bir divit, fil dişlerinden oymalı bir makta‘, sapı kırmızı mercanlarla bezenmiş bir kalemtraş, üç dört tane mücellâ ve i‘tinâ ile yontulmuş kamış kalem.. Elinde dahi diğer bir kalem; beyâz bir eser-i cedîd kâğıdının uzunluğuna birşeyler yazıyordu. Göz ucuyla tedkîk etdim, yazdıkları şey bir manzzûmeyi andırıyordu. Fakat ser-a-pâ noktasızdı. Üstâd ta‘accüble bakdığımı görünce, noktasız bir dîvân tertîb ve tahrîr etdiklerini söylediler, ve sebeb-i ziyâretimi su’al buyurdular. Evvelâ kemâl-i edeb ve ta‘zîmle dest-i şerîflerini takbîl ve kendimi takdîm ile ol mübârek hâtır-ı ‘âtırlarını istifsâr ve ba‘de sebeb-i ziyâretimi ‘arz ve isbâta ictisâr eder etmez kaşlarını çatıb ‘âcizi hadden aşırı tekdîr ve tevbîh eyleyerek ben böyle çoluk, çocuk makûlesi kesânın yâvelerini ağzıma bile almağa tenezzül etmem diye beni başlarından savmak istediler… Lakin ısrâr etdim, istirhâm etdim, ellerine, ayaklarına sarıldım: “Muhterem üstâd, beni bu gün iltifâtınızdan mahrûm buyurmayın, bu husûsda bir nebze olsun fikr ve rey-i ‘âlîlerinizi beyân buyurun..” dedim.

Dayanamadı, otur şuraya dedi, minderi gösterdi, ben, ezile, büzüle minderin bir köşesine ilişdim. Söylediğimi, söyleyeceğimi şaşırdım. Zihnim alt üst oldu. Söze nereden ve nasıl başlayacağımı düşünüyor, ufak bir pot kırmadan korkarak kızarıyor, bozarıyor, alnımdan nohud gibi taneleri döküyordum. Birkaç def‘a yutkundum birkaç def‘a dudaklarımı dudaklarımı kımıldattım. Fakat bir türlü biçimine getirib söze başlayamadım. Hazret benim bu hâlimi en ince bir hadde-i tedkîkden geçirdikden sonra: “Haydi dedi, sıkılma, ne soracaksan sor…” Tekrar toplandım, yeniden kendime çeki, düzen verdim. Şöyle bir yarım kıyâm yapdım, tekrar oturdum. Ceketin açık kalan bir düğmesini daha ilikledim, elimle fesimi ve püskülümü tekrâr yokladım. Sonra hafîf bir öksürdüm ve ha gayret diyib başladım:

— Efendim, ‘aczleri.. Bendeniz… Şey için.. Efendimizi tasdi‘ etdim.. Müsâ‘ade buyurulursa eğer…

—Ne nûr-ı ‘aynım, işte müsâ‘de etdik ya... Haydi ne söyleyeceksen söyle!

Ben tekrâr mahcûb, muhteriz kelâma agâz ile:

—Ben bugünün edebîyâtı hakkında fikr-i ‘âlîlerini istimzâc etmek için..

Üstâd ‘asabî ve hadîd:

—O ne demek. O ne demek, bugünün edebîyâtı nedir?

—Ya‘ni efendim, edebîyât-ı cedîde…

—Öyle bir şey yok.. Öyle bir şey bilmiyorum. Edebîyâtın da ismini lekelediler.

—Efendim, edebîyât-ı cedîde demekden maksadım..

—Öyle şey yok demiyor muyum sana? Öyle bir şey bilmiyorum ben…

—Peki efendim, afv edersiniz. Bendeniz demek istiyorum ki…

—Ne diyeceksen çabuk söyle, laklakıyyâtla geçecek vaktim yok.

—Maksad-ı ‘âcizânem, asl hece ile ‘arûz mes’elesi hakkındadır.

—Burası mahalle mektebi değil..

—Biliyorum efendim. Bendeniz de mahalle mektebinden çıkalı yirmi seneyi geçdi. Efendimizden sormak ve öğrenmek istediğim hececiler mi haklı, ‘arûzcular mı?

—Bu hececiler ‘arûzcular dediklerin kimlerdir?

—Hececiler bugünküler, arûzcular da dünküler mi desem.. Yoksa..

—Kimlerdir be adam, isimleri nedir be nûr-ı ‘aynım?

—Efendim hececilerin başlıcaları Binnâz nâzımı, kar ve fırtına şâ‘iri, şarkın sultânlarını yazan ve tevâbi ve ilh ve ilh…

—Tanımıyorum, bilmiyorum, bu isimler de şâ‘ir-i kitâbları hâtırlayamıyorum. Bunlar kangı ‘asrın şu‘arâsından?

—Efendim, bunlar bugünün güzîde şâ‘irleri…

—Alay mı ediyorsun, behey nâbekâr? Demedim mi ki edebîyâtın bugünküsü dünküsü olamaz.

—Amân efendim, afv edersiniz. Ya‘ni bunlar yirmi, yirmi bir yaşlarında genc şâ‘irlerdir ki...

—O yaşda şâ‘ir olmaz sus!

—Peki efendim.

—Başka söyleyeceğin var mı?

— Söyleyeceğim var ama müsâ‘de buyurmuyorsunuz ki…Bu saydığım zevât bugün hecenin..

—Onları geç başka söyleyeceğin var mı?

—Bir de ‘arûzcular var ki onlarda yeni olmakla berâber hecenin ‘arûzun lehinedir.

—Onlar kimler?

—Onlarda yine bir takım genc şâ‘irlerki, şimdi meşhûr Yahya Kemâl’i kendilerine kıble-i ittihâz etmişlerdir.

—Yahya Kemâl kim?

—Devrin en yüksek şâ‘iri..

—Kangı devrin?

—Bu devrin..

—Sus! Devrin en yüksek şâ‘iri Mu‘allim Nâcîdir.

—Aman efendim Mu‘allim Nâcî merhûm..

—Nasıl merhûm, nasıl merhûm?

—Ölene merhûm denmez mi efendim?

—Ay Nâcî öldü mü?

—Aman efendim yaklaşdı.

—Ciddi mi söylüyorsun?

—Efendimize karşı yalan haddimiz mi?

—Vah, vah, vah, ben nice zamânlar burada teveggulât ve tetebbu‘ât-ı ilmiyye ve edebîyye ile meşgûlüm… Hâricde olan bitenden haberim yok. Demek Mu‘allim öldü hâ!

—Evet efendim.

—Allah rahmet eyleye! O hâlde devrin en büyük şâ‘iri Şeyh Vasfîdir. Şeyh Vasfî ki...

—O da sizlere ‘ömr efendim.. Sen ne kara haberci bir herîfsin be!

—Efendim zevât-ı muhtereme göçeli aradan çok uzun yıllar geçdi. Onlardan sonra daha neler geldi, gitdi. Edebîyât onlardan sonra ne devirler, ne istihâleler, ne tekâmüller geçirdi. Bugün Mu‘allim Nâcî ve Şeyh Vasfî’nin torunları bile dünkülere karışdı. Gazelden, şarkıdan vaz geçdik, sonneler bile turfa oldu. Nâcî’den sonra bir edebîyât-ı cedîde, onlardan sonra bir fecr-i ati daha sonra bir bugünküler ve şimdi de yarınkiler meydaba çıkdı.

—Edebîyat cedîde dediğin Menemenlizâde Tâhir, Nâbîzâde Nâzım, İsmâ‘îl Safâ falân Şebân ve Tan’ın yazdıkları şeyler mi?

—Aman muhterem üstâd, onlarda göçeli ve eserleri turfa olalı hayli zamân oldu. Edebîyât-ı cedîde onlardan sonrakilerdir. Siz yenilerden hîç biri tanımıyorum, diyorsunuz. Hâlbûki bendeniz pek a‘lâ tanıdığınızı zann ediyorum. Hâtır-ı ‘alîlerinden çıkmış olsa gerek… Bakınız bunlardan birini hem de vaktiyle en ziyâde hoşunuza gidenlerden birisini size hâtırlatayım..

—Hangisini?

—Köprülüzâde Fûad Bey…

Şimdi üstâd yüzünü buruşdurdu. İşmi’zâzât vechiyesiyle tokatı “yiyeceksin” demek istedi. Ben hemân ustalıkla lâfı çevirdim:

—Efendim, her hâlde tanırsınız zann ederim. Çünkü edebîyât-ı cedîde fecr-i âtîciler öyle tasavvur ve tahayyül buyurulduğu vechle hececiler makûlesinden çoluk, çocuk kimseler değil, yaşlı, başlı, kelli, felli, uslu, ‘akıllı zevâtdır.

Hazret hafîf bir düşünceye vardı. Sonra sakalını kaşıyarak:

—Bilmiyorum, tanımıyorum, yenilerin hiç birini tanımıyorum. Bir şey söyleyemem dedi ve sonra tebessüm i‘lâve etdi:

—Sen bu söylediğin edîbler şâ‘irler kimlerse isimlerini ve eserlerini bir temiz kâğıda sıra ile yaz, bana getir. Bunlar hakkında, bakayım, tedkîkâtde bulunayım. O zamân sana fikrimi beyân ederim.

—Efendim bir tanesinin bir eseri var yanımda…

—Bakayım.

Hemân cebimden çıkardım. Üstâda takdîm etdim. Bu, yeni neslin ve hececilerin henûz inkişâfa başlayan şâ‘irlerinden ve Kalenderhâne Mekteb-i İbtidâ’iyyesinin müntehi sınıf talebesinden on altı yaşlarında Zaloğlu Kunduz Bey’in “Kırık Du‘âlar” isminde gayr-ı matbû‘ bir eseri idi. Üstâd ser-levhayı görür görmez, gözlerini fal taşı gibi açdı ve yüzüme haykırdı.

— Bu ne?

—Efendim Zaloğlu Kunduz Bey’in en son yazdığı orijinal bir şi‘r, Kırık Du‘âlar…

Hazret bu def‘a fenâ bir ‘asabiyetle yerinden fırladı, eline geçirdiği bir sandalye ile üzerime hücûm ederek: “Çık dedi, def‘ ol gözüm görmesin, benimle alây mı ediyorsun? Soytarı herîf! Kırık du‘âlar ha?..”

Birden bire neye uğradığımı şaşırdım, telâşla, korku ile kapıyı zor buldum, papucsuz kendimi sokağa dar atdım.

15 Eylül 236

Osmân Cemâl

(Şebâb; 10; s.261- 264)

On Birinci Sayı

Hafta Musâhabesi

Su Testisi Su Yolunda Kırılır!

Haftanın en mühim hâdisesi, Şişli'de mukîm ve san'at-ı fahiş ile me'lûf olan Medîha Hânımın pek fecî' bir sûretde katl edilmiş olması teşkîl etmekdedir.

Bu zann ederiz ki 'âla'l-ade bir katl mes'elesi değildir. Bi'l-akis bu hadisenin altında yüksek bir 'adalet-i ictimâ'iyyenin pek belîğ bir hatt-ı ihtârı vardır.

Ölen Medîha Hânım şübhesiz ki ma'sûm ve bî-günâh değildir. Çünkü su tesdisibin bir gün suyolunda kırılacağı muhakkak olduğu gibi, memleketin genclik ve ahlâkına musallât olan Medîha Hânım gibilerin de elbetteki bir gün ya açlık içinde kaldırımlarda cân çekişeceği veya bir hastanenin unutulmuş bir köşesinde kıvrana kıvrana öleceği ve yahûd da 'âşkının bıçak veya tabancası altında mürd olub gideceği muhakkakdı, Medîha Hânım ölmekle, bugün memleketin başına musallat olan belâlardan birisinin eksilmiş olduğunu görmüş oluyor.

Yalnız i'tirâf olunmalıdır ki "adalet"in tezâhürü bu hâdise önünde ma'lesef noksân ve nâ-tamâm kalmışdır. Çünkü otomobil şoförünün yedd-i 'acûli, bir "lahza-i te'ehhür" ihdâsı ile bu ictimâ'i 'adaletin ikmâline mâni' olmuşdur.

Hamdi bey kimdir? Biz, bu zevâtı, ne aslen, ne de uzak ve yakın bir vechle tanımıyoruz. Yalnız müseccel bir bir alüfte için ayda (altı yüz elli lira) verecek kadar semâhat- hayır, hayır, bu bir samâhat değil, bu aç, 'alîl kaldırımlar üzerinde sürünene bir hey'et-i beşeriyyenin ıztırâb-ı cu' ve felâketine karşı fırlatılmış altı yüz elli tokat, tam altı yüz elli tokatdır- gösteren bu adam da maktûlesi gibi hey'et-i ictimâ'iyye huzûrunda her sûret ve i'tibâr ile ve her nokta-i nazardan mücrim ve günâhkârdır. Eğer şoförün yedd-i acûli araya girmeseydi Hamdi Bey'in rovelveri asıl vazîfesini görecek ve Hamdi Bey günâh ve ma'siyyetinin cezâsını kendi eliyle ödeyib ta'mîr edecekdi.

Evet Hamdi Bey denen bu zevât kimdir? Müte'ehhil olmasına rağmen ayda diğer bir zevk ve hazzını tatmîn için altı yüz elli lira ifrâz edecek kadar bir semâhat ve isrâf gösteren bu zât bir mânîfâtûrâ tüccârıdır. Bizler ki bugün sırtlarımızı kapayacak kadar bir sâlâşpûr parçası bulamıyor, bizler ki kara topraklara terk ve tevdi' edeceğimiz ölülerimize bir kefen tedârik edemeyerek onları huzûr-ı Hakka bir iştikâ-yı 'üryân şeklinde çırıl çıplak gönderiyoruz; çünkü biz, ecîr-i sefîl gibi şu arz-ı harâb üzerinde gezmez ve köpekler gibi

şu topraklar üstünde iki büklüm çalışmazsak öte tarafda Hamdi Bey'ler kara gözlü alüfter çin her ay altı yüz elli lirayı nasıl ve nereden ihzâr ve tedârik ederler?

Yıllarca devâm eden tahsîl ve me'mûriyyet hayâtına ve dağlar kadar mes'ûliyet-i vicdâniyyesine mukâbil ayda altmış lira kadar bir cüz'-i kalîl alan hâkim efendiler, bir fâhişe için ayda altı yüz elli lira vermekde en küçük bir tereddüd, ve memleketin açlığı önünde en ednâ bir ıztırâb –ı vicsâni duymayan Hamdi Beylere yarın i'ta-yı hüküm ederlerken uzun uzun ve derin derin düşünmeli ve ötede Hamdi Bey'in metreslerine ayda altı yüz elli lira ihzâr etmek için çırıl çıplak gezenlerin iştikâ-yı beliğlerini ve Hamdi Beylerin metresleri için kefensiz mezâra giren ölülerin manzara-ı 'üryâniyyesini, gözleri önüne getirmelidirler.

Şebâb

(Şebâb; 11; s.266- 267)

(Şarkı)

-Edîb-i muvakkar Hüseyin Sîret Beyefendiye-

‘Aşkın mütekâbil olanı ‘ömre bedeldir
Sevmek de güzel bence sevilmek de güzeldir
Tercîh etdirmek birini nâ-bemehalldir
Sevmek de güzel bence sevilmek de güzeldir

Sevmek ne kadar tatlı, vefâdar ise cânân
Mahsûl-ı sadâkatse sevilmek diler insân
‘Aşkın indinde olur kıymet-i rüchân
Sevmek de güzel bence sevilmek de güzeldir

Yaşar Şâdî
(Şebâb; 11; s.268)

Bir Gencin Defterinden Beşinci Yaprak
Kîn!.

Salâha'd-dîn Enîs Bey'e:
Damarlarımdan 'aşk içmek mi maksadın,
Ey benden muhabbet dilenen genc kadın?
"İkinci Yaprak"dan

Beni son seven kız! Güzelsin, gencsin
Her şûh kadın gibi yazık ki lakin
Sen de bir çıyansın, sen de iğrencsin;
Sana da kalbimde yalnız kîn var, kîn!.

Hem de bilir misin? Öyle bir kîn ki
Kudurub seni de bir gün boğacak,
Ve köpüren gayzım, dinecek belki;
Tepinirken lâşen üstünde ancak!?..

Müstensihi: Kemâle'd-dîn Turgud
(Şebâb; 11; s.269)

Birleşirsek

-Uzakdaki Güzele-

Birleşirsek… O bî-amân kaderin
Bize çektirdiği belâ-yı firâk-
Mahv olursa… Sevimli ‘işvelerin
Bana dâru-yı hiss ve rûh olacak.

Birleşirsek… Zavâllı leblerime
Sunduğun her rahîk-i la‘l ve nefîs,
Aldığım her sıcak, uzun buse
Olamaz Kevser-i cinâna mekyîs…

Birleşirsek… Bu ihtimâl-i kadîd,
Cânlanırsa- bu bence pek nevmîd-
Göreceksin ki: Eski neş’e, mesârr
Hepsi sönmüş ve şimdi girye-fezâ
Bakarım, saçlarımda her lahza
“İhtiyârsın!” diyen beyâzlar var..

322 Çorum
A.(ا) Rıfkı [*][*]
(Şebâb; 11; s.270)

[*] Gazetemize dâ’imi sûretde mu’âvenet-i kalemiyyede bulunmağı va‘d eden A.(ا) Rıfkı Bey kar’ilerizce mechûl birisi değildir. Bahâ Tevfîk merhûmun arkadaşı olub birlikde çıkardıkları Zekâ, Piyano, Düşünüyorum, Hâle mecmû‘alarında bir çok şi‘rleri neşr edilmişdi.

Rûzgârın Şi‘ri

-Tercüme-

Ey nefessiz dinlenen neftî ağaçlar,
Derin, sisli ormanı boğdu gamınız;
Mesâfelere soluk bir ezâ saçar,
Bir isimsiz gölgeyle son akşâmınız.

Uyanınız, ey baygın sevdâlı çamlar,
Buselerimiz bir serîn nağme ile siz de..
Altın bir ses dereden sizi selâmlar,
Batıyorken hicrânla güneş denizde…
Sevişiniz, gülünüz,
Sevinc dolsun gönlümüz.
Hafîf hafîf eselim,
Bahçelerde gezelim.

Boşluklarda neş’eden bir kânâd gibi
Çırpınıyor rûhumuz, yeşil yapraklar
Arasında uçarken muhayyel, kalbî
Bir kokuyla okşuyor bizi topraklar.

Ruyâlara dalarken çamlar ormanda,
Kumral bahârı bizden bülbüller dinler.
Tabî‘atin susduğu bir garîb anda,
Dudaklarımız bir eski du‘âyı inler…

Sevişiniz, gülünüz,
Sevinc dolsun gönlümüz.
Hafîf hafîf eselim,
Bahçelerde gezelim.

Mehmed Hâlid

Eskiler Gibi

-‘Alî Nejâd’a-

Yasemin bûlarla mest bir anımsın benim
Laciverd dibâ giyinmiş mihribânımsın benim
Meclis-i ‘uşşâk içinde kehkeşânımsın benim
“Gizlesem de, aşikâr etsem de cânımsın benim”

Al al olmuş gül‘izârın, dîdeler süzgün neden?
Leblerin meşgûf-ı şehvet, titriyor peymâneden,
Sen safâ etdikce dün ben ağladım meyhâneden,
“Gizlesem de, aşikâr etsem de cânımsın benim”

Gönlün tel tel dökülmüş rû-yı pertev-bârına
Gözlerin va‘d-i vasl eylerdi dâ’im yarına
Hep bu latif nâz ve in‘âm ‘âşkının iğyârına
Gizlesem de, aşikâr etsem de cânımsın benim”

Vasl için dildâra teklîf eylemek ender-i mahâl
Saklanıb kaçdıkda benden başlıyor heb kıyl ü kâle
Pâ-yı yârı bûs ile isterdim etmek ‘arz-ı hâl
Gizlesem de, aşikâr etsem de cânımsın benim

Ekrem Vecdet

Gölge İçinde

Bir siyâh gâze o solgun yüzünü çerçeveler
Titreyen leblerini bilmiyorum hangi keder?
Hüznü ervâhı saran bir ezelî sırla dolu…
Nefesinden süzülür kalbe ilâhî bir bû…
Bulanık gözleri boşlıkda arar bir hûlyâ,
Kimdi bilmem gezen nâ'im o solgun rüyâ…
Zulmet altında yılanlar gibi bükülen
Koridorlarda gezen bir peri sandım onu ben…
Ayın altın eli durgun suya teller gerdi
Ufkun üstünde günün son nefesi titrerdi,
İterek sâhile bir ince hava, dallarda…
Bu sönen rûhuna ufkun okuyor sanki du'â..
İndi mâtemli kadın bahçeye bir gölge gibi
Kim bilir nerde solan güldü o yorgun kalbi?
Rûzgârın dinledi avâre sesinden esrâr
Buldu hüznünde sönen günle derin râbıtalar…

Rif'at Sadre'd-dîn

Garb Edebîyâtı:

Mâdem ki….

—Viktor Hugo—

Mâdem ki dudaklarım dolu olna kadehine temâs etdi, mâdem ki saramış alnım ellerinin arasında bulunuyor, madem ki zamân, zamân rûhumun tatlı soluğunu, medfûn gölgeler arasındaki o mukaddes râyihayı teneffüs etdim;

Mâdem ki esrârengiz bir kalbin terennüm etdiği kelimeleri senden işitmek bahtıyarlığına nâ'il oldum. Mâdem ki dudakların dudaklarımda, gözlerin gözlerimde, senin ağladığını gördüm;

Mâdem k, heyhât! Dâ'imâ örtülü yıldızının, bir şu'â'nın çılgın başımın üzerinde parladığını, hayâtından koparılmış bir gül yaprağının 'ummân-ı hayâta sukût etdiğini gördüm;

O hâlde şimdi artık sür'atle akan senelere bağıracağım ve diyeceğim ki:

—Geçiniz!.. Dâ'imâ geçiniz!.. Ben artık ihtiyârlamayacağım! Gidiniz.
Solmuş çiçeklerinizi de berâber götürünüz, çünkü benim rûhumda öyle bir çiçek var ki onu hîç kimse koparamaz!

Kanâdlarınız, harâretimi teskîn eden bu dolu kadehe çarparken bile yine onun rûhunu dökemeyecek!.. Ohh!.. Emîn olunuz, sizdeki kül kadar benim rûhumda ateş, sizdeki nisyân kadar benim kalbimde 'aşk var!..

23 Eylül 336 Perşenbe

Hâlîl Zihni

Düğünler ve Gelinler

Muherrem geldi de biraz aralandı, yoksa her perşenbe günü en aşağı beş altı kafilesine tesâdüf muhakkakdı: Düğün alayı.

Bir genc kızın hayâtında en ehemmiyetli bir mes’ele. Onun için bu öyle bir dönüm noktası ki, o ana kadar bilmediği yepyeni bir ‘âlemin eşiği demekdir.

Zaten onların ‘âdetleridir: Daha mini mini iken, elerline ne geçerse giyerler, başlarına takarlar, süslenirler- güveylik oynarlar. Sonra yaşlar ilerledikce bu düşünce etrâfında her gün genişleyen bir hayâl sâhâsı yaratırlar. Bu kadar harâretle böyle bir günü bekleyen genc kızlarımız, anneleri, nineleri kadar, bu hayât da mes‘ûd oluyorlar mı? Hîç şübhe yok ki annelerimiz, hele ninelerimiz çok fedâkar, yuvalarına ziyâde bağlı kimselerdi. Onlar için ‘âile, çok kudsî ma‘nâyı hâ’iz, uğrunda cân fedâ edilen bir mefhûmdu.

Uzakdan uzağa çok duyduğum, yakınımda hemân gördüğüm vak‘alardan öyle anlıyorum ki, bu yeni hayâtlarının eşiklerine adımlarını koyan genc kızlarımız, kendilerini çok bahtiyâr hiss etmeseler gerek. Dört ay kadar evveldi, uzakdan tanıdığım bir genc kızı evlendirdiler. Mes‘ûd olmaya hakk kazanmış. Onun için çabalamışdı. Burada söyleyemeyeceğim sebeblerden kırkıncı güne varmadan mükemmel bir kavga etrâfda çalkalandı. Hâlbûki lisânımızda: Sarmısağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış, diye bir meselimiz de var.

İkinici ay tamam olub da üçüncüyü yaşarken bu hâl öyle müzmin bir şekl aldı ki nihâyet aralarındaki ihtilâfı hall için kapılı bacalı oldular. Bu neden böyle oldu?... Bundaki kusûru bir tarafa yükletmeğe çalışmak fazla bir gayretkeşlik olur:

Öyle olmakla berâber, kadın bir ‘âilenin kalbi demekdir kalb vazîfesini tamâmıyla yapdıkca diğer ‘uzvlar da bundan geri kalmaz. Japonya’da bir ‘âdet varmış, evlenecek genc kızların çeyizleri arasına şöyle yazılı bir kâğıd konulurmuş:

1, Kocanızın ebeveynine karşı hürmetli ve itâ‘atli olunuz.

2, Bir kadın sinyor değildir, bi’l-akis kocasına hürmet ve itâ‘at etmeğe mecbûrdur.

3, Kocanızın ‘âilesiyle dostâne münâsebetler idâme ediniz,

4, Kıskanc olmayınız. Kocanızın yanlış bir hareketi üzerine kinsiz ve hiddetsiz ihtârlarda bulununuz.

5, Kocanızı haksız görürseniz ona nezâket ve hürmetle hareketi tashîh etmesini söylemek vazîfenizdir.

6, Az söyleyiniz, kaba ve sahte lisânı terk ediniz.

7, Harekâtınızda dâ’imâ ‘âkil olunuz, erken kalkınız, gece yarısı yatınız. Kendinizi rehâvete terk etmeyiniz, onların işleriyle meşgûl olunuz. Çay ziyâfetlerine fazla düşmeyiniz. Kulağınızı açık başınızı şarkılardan ve musîkiden uzak tutunuz. Şinto mihrâbları Budda ma‘bedleri ‘umûmî birer eğlence mahalleri olduğu için kırk yaşından evvel nâdiren ziyâret ediniz.

8, İyi masalla söyleyen kimselerle ve doktorlarla bir şey yapmayın, insânî vazîfenizi îfâ edin ve kalbinizi görünmez, fevkü’l-ade mevcûdlar arkasından koşturmayınız.

9, Eve ‘âid her şeyde iktisâd çok ehemmiyetlidir.

10, Genc adamlardan uzak durunuz. Onlarla hîç muhâbereniz olmasın, erkek hizmetcinin kadınlar dâîresine girmesine katiyen izin vermeyiniz.

11, Elbisenizde çok görünüşlü resm ve renklerden vazgeçiniz, sizden bir parça daha yaşlı insâna lâyık şeyler seçiniz.

12, Her husûsda kocanızın akrabâsı, öz akrabânızdan evveldir.

13, Hizmetcilerin zevzekliklerine kulak asmayınız.

Tamâmıyla doğru ve ya değil, orası başka. Fakat her hâlde kızlarımız da bu tarzda bir nasîhatnâmeye ne kadar muhtâcdırlar, değil mi?...

On İkinci Sayı

Florineli Nâzım Bey'in Mecmû'a-ı Eş'ârını Tenkîd Dolayısıyla…

Florinalı Nâzım Beye

Muhterem Efendim!

Şimdiye kadar yazmış olduğunuz eş'ârın bir kısm-ı küllîsini toplamış ve bir mecmû'a sûretinde neşr etmeğe karâr vermişsiniz. Zaten bunların bir çoğuna öteden beri göz aşinâlığım vardı. Onları bana evvelce de göstermişdiniz. Bugün tekrâr nazar-ı tenkîdime vaz' etdiğiniz bu mecmû'ayı dikkatle okudum. Ve bir çok yerlerine nişân kodum. Eserinizin kıymet-i mahsûsâsını tahmîn edebilmek için îcâb eden mahakk ve mi'yârı, yine kendi mâhiyyet-i şi'riyesinde aradım ve buldum sanırım.

Muhtelif mevzûda, mütenevvi' uslûbda, türlü türlü te'sîrâtın nüfûz-ı hükmü altında yazılmış olan bu manzûmelerde birçok parçalar var ki fıtrat-ı mahsûsanız için bir lisân-ı fasîh ve mâhiyyet-i eş'ârınız için bir mi'yâr-ı sahîh gibi telakki edilebilir. Ben de bu esâslara istinâd etdim. Mektûbunuzda bana mevzû'-ı su'aller asâr-ı şi'riyenizin tahmîn-i kıymetine, ta'yîn-i mâhiyyetine ta'alluk edecek olan tenkîdât-ı husûsiyye dâ'iresini aşıyor. Estetik mübâhisiyle samîmiyen 'alâkadar birçok mevzû'ata işâret var. Bunların cümlesine az çok ma'kûl bir cevâb verebilmek için enikonu bir kitâb iktizâ eder.

Bugün [2 teşrîn-i evvel sene228] hîç bir vazîfe ile mukayyed olmadığım cihetle vaktim yok değil, fakat keyfim yok, râhatım da yok. Bunları siz herkesden iyi bilirsiniz… Evimde… etmekde bulunduğumu da dâ'imâ görüyorsunuz. Onun için su'allerinizden yalnız bir ikisine cevâb vereceğim; ve bu mukaddemâtı fâtiha-ı bahs ederek eseriniz hakkında heman tenkîdât-ı husûsiyyeye gireceğim noktaya kadar götürmek mümkün olamayacak.Memleketimizin hayâtına sıkı sıkıya ta'allukı bulunan ahvâl-i hâzıranın bize 'arz etdiği acı hakîkatler karşısında şi'r ile meşgûl olmak şöyle dursun, muttarid bir sûretde nefes alabildiğimden bile bî-zârım. O kadar keyifsiz, o derece neşesiz, binâen-'aleyh söyleyebildiğim, yazabildiğim kadrini hoş görüb fazlasından beni afv edeceğinizden ümîd-vârım. Zaten benim sırf şahsî ve 'indî olan mütâla'atıma bir kıymet-i mutlaka vererek aldanmamanız lâzım gelir.

Benim bu vâdide icrâ edeceğim muhâkemât ile vereceğim hükm bir "kanûn" haysiyetini hâ'iz olmasa gerekdir. Ben edebîyât 'âleminde ancak bir (amatör) çehresiyle

ibrâz-ı şahsiyet edebilmişdir.[*][*] Binâen-'aleyh asâr-ı şi'riyeniz hakkında tenkîden olsun neye hükm ederese kendi zevkime veyâhûd zevksizliğime göredir. Mülâhazâtıma bundan fazla bir kıymet vermek ha'iz olmasa gerekdir.

Şâ'ir nedir?...diye soruyorsunuz. Zaten manzûm bir sözün kıymet-i şi'riyesini ta'yîn edebilmek için bir munkadd, şi'ri ve şâ'iri nasıl anladığını- kendi nokta-ı nazarından olsun- ta'rîf etmek mecbûriyetindedir, çünkü bu mübahisde henüz efkâr mütebâyindir.

Buna dâ'ir sarâhaten bir şey söylenmemiş olsa bile, mülâhazât-ı intifâdiye sırasında bir çok fikirlerle münkadd, kanâ'atini zımnen beyân etmekden kurtulamaz. Onun için, iyisi en evvel bu sa'ale cevâb vermeli ki tenkîd emrinde nokta-ı nazar dahi belirsin.

Bilmem bu memleketde herkesin fikr ve i'tikâdı nedir ve nasıldır!.. Fakat benim okuduğum, gördüğüm, hiss etdiğim ve bildiğime göre kanâ'atim şudur:

Cem'iyyet-i beşeriye terakki ve tekâmül etdikce efrâd arasında (type)lar peydâ olur. Ba'z (eşhâs-ı mümtâze) zuhura gelir; onlarda da bir fıtrat-ı mahsûsa belirir.

İsti'adât-ı husûsiyyenin efrâd-ı beşerde birer sûretle tecellisini ve git gide takarrürünü mûcib olan esbâb ve zurûfdan burada bahs etmeyeceğim onları bundan takrîben on sene evvel tetebbu' etmiş ve pek uzun bir mektûbda tahkîkâtımı beyân eylemişdim.[**][**]

Şimdi 'arz etdiğim keyfiyet, müterakkî olan her cemâ'at-i beşeriyyede bir (emr-i vâki')dir. 'Âlim, feylosof, iş adamı, banker, diplomat, san'atkâr ilh…

Olmak üzere medenî memleketlerde (type)lar vardır.

Medeniyetin hakîki ve zî-rûh 'avâmili olan bu mümtâz şahsiyetlerde isti'dâd-ı fıtriye mu'ayyen ve mükemmel bir şekl ve sûret bağlamışdır. O kadar ki, îcâbât-ı ictimâ'iyye, zarûrât-ı hayâtıyye, 'adet ve terbiye gibi 'avâmil-i hâriciyyenin şiddet-i ibrâmı ve şahsiyet-i ma'neviyyeyi ta'yîninde te'sîri ne derece olursa olsun, bu adamlar mahrûmiyyetler, meşakkatler, zarûriyetler içinde yuvarlana, yuvarlana bi'l-cümle mevâni'e hâ'iz ve gâlib

---

[*] Hâtıra — Burada muhterem ve mu'azzez üstâd, ihtiyâr-ı mahviyet buyuruyor. Vaktiyle müşâr'ün-ileyhin hayât-ı edebîye ve siyâsiyyesine dâ'ir bir eser neşr etmek istiyordum. Bu münâsebetle, bi'l-hassa salâhiyetdâr 'ad eylediğim ba'z zevâtdan müşâr'ün-ileyha hakkında tellaki-i mutâla'âta kalkışmışdım. Kendilerine mürâca'at etdiğim zevât miyânında, fikr-i mahsûslarını söylemek isteyen büyük şâ'irimiz Tevfik Fikret merhûm, kıymetdâr bir iltifâtnâmesiyle beni, -esâsen ve ekser eyyâmda şeref-yâb musâhabâtı bulduğum- o 'ulvî "Aşiyân"n a da'vet etmişdi.. Kitdim, görüşdüm. Fikret'in Rızâ Tevfîk Beyefendinin hasîsa-i mümtâze-i şâ'irânesi hakkında kullandığı lisân-ı istihsân, mu'azzez feylosofumuz rütbe-i bülend şâ'iriyeti noktasında herkesden ziyâde kâti'ül-beyân idi. Şu hâlde üstâd –ı hakîmin edebîyât sâhasında kendisini amatör menzilesinde göstermesi, göstermek istemesi bir nişâne-i tevâzu'dan başka bir şey değildir.
Florinalı Nâzım

[**] Devr-i sâbıkda birçok muharririn ve şu'rânın 'ilm ile san'at hakkında açılmış olduklarıbir mübâhasede tarafeynin davalarını tedkîk etdikden sonra feylosof muhterem Rızâ Tevfîk Bey efendi, gayet mufassal bir makâle ile efkârını beyân etmişlerdi, Fransızca olan bu makâle elyevm mahfûzdur. Ve bir gün basdırılacakdır.
Florinalı Nâzım

olurlar. Ve ‘akibet kendilerini anlar ve bulurlar. Şâ‘ir doğmuş iseler, şâ‘ir; feylosof doğmuş iseler feylosof olurlar.

‘Âvâm-ı nâsda görüldüğü gibi, hayât-ı beşeriyyenin ceryân-ı muttaridine ‘ârız olan sekteler kati‘en bu typelara tecelli-i şahsiyete mani‘ olamaz. Böyle adamlar sayesinden doğdukları cem‘iyetin hayât-ı ‘umûmiyyesine ergeç, fakat behemehâl icrâ-yı te’sîr ederler. Efkârı, hayâtı ve- insâniyet ve medeniyete uzakdan, yakından ta‘alluku olan- her şeyi az çok tebdîl ve hîç olmazsa kendi zevk ve i‘tikâdlarına göre ta‘dîl ederler. ‘Avâmil-i muhtelifenin sademât te’sîriyle biraz kımıldandıkdan sonra yine ‘atâlete düşmek şânından olan muhâfazakâr insân sürüsünü- kıble-i teveccühü mechûl olan- şu terakkî ve temeddün yolunda ite, ite, dürte, dürte sevk edib süren bu türlü insânlardır. İşte bunlar hakîki sâhib-kırânlardır.

San‘atkârlar! –Ama asl ve mâder-zad san‘atkârlar- da bu cinsde dâhil bir nev‘dir. Şâ‘irler bu nev‘de bir sınıfdır. İnsâniyetde zevk ve hissin kesb-i nezâhat etmesine hâdim maddi, ma‘nevi bir eser husûle getirirler. San‘atkâr olan, daha doğrusu öyle doğan bir adamın fıtrat-ı asliyesi, müsternâ bir isti‘dâd-ı mahsûs ile tecelli eder ki o da: [‘avâmil-i tabî‘iyye ve enfesiyye karşısında kâbiliyet-i heyecân]dır. Bu kâbiliyet, az çok herkesde vardır. Fakat san‘atkârdaki münkati‘ değil, medîd ve şedîddir; ondan mâ‘adâ herkesinki gibi ‘akîm ve ebter değil, mübdi‘ bir heyecândır. Evvelce söylediğim gibi maddî, ma‘nevî bir eser husûle getirir. Her ferdi taht-ı te’sîrinde bulunduran ‘avâmil-i muhtelifenin yalnız netice-i infi‘âli olmakla kalmaz, kendi infi‘âlâtına ahsen takvîm üzre bir sûret verdikden sonra zerre kadar hassâsiyeti, ramak kadar hayâtı olan insânlarda, hatta kör, sağır ve galîz vicdânlarda ‘aynı telâtum-ı hissiyâtı îkâ‘ edecek bir te’sîr icrâ eder. Bütün insânlara, kendi ra‘şe-i heyecânını nakl ederek en karanlık rûhların, en derin köşelerinde bile iltimâ‘ât ve ihtizâzât halk eder. İşte bu hârik-i ‘ade kâbiliyeti sözle gösteren san‘atkâr,(şâ’ir) dir.

Eski yunanlılar şâire “poitis” derlerdi. Kelâm da nev-felatûnîler bu sıfatı vermişlerdi. Çünkü bütün mevcûdâtın (logos)dan ya‘nî kelâm-ı mutlakdan zuhûr etmiş olduğuna mu‘tekıd ederler. Esâtîr-i evvelinde ise yine bu sıfat ba‘z ilahlara veriliyor. Asl ma‘nasına hâlik ve mübdi‘ demekdir.

Demek oluyor ki eski insanlar san‘atın ve bilhâssa san‘at-ı şi‘rin en birinci şartını hakkıyla anlamışlar! Fi’l-hakîka bir san‘atkâr, mübdi‘-i sûretdir. Eğer heykeltıraş ise, şekl-i muntazamdan ‘âri bir mermer parçasına dest-i mehâretle öyle bir şekl-i hüsn verir ki o, kendi fikrinin, kendi hayâlinin (hüsn-i edâ) kisvesinden mütehaccir bir sûret-i mâddiyesidir, mûsîkîşinâs ise vicdânını heyecâna getiren hissiyâta, ahenk sûretinde bir şekl-i telâtum verir. Ressâm ise hutût ile ahenk ve renk tertîb ederek zâde-i hayâli olan

sûrete res-i mâddiyat verir. Bunların cümlesinde şart-ı esâs: Bir sûret ibdâ‘ etmek var ki şekl-i maddiyat verebilmek için (hüsn-i ev)de muvaffakiyet gösterebilmekdedir. Dâhî bir san‘atkâr, bu iki kâbiliyeti bi'l-fi‘l hâ'izdir. Ya‘nî hem bir sûret ibdâ‘ etmek husûsunda ilhâmâta müsta‘iddir, hem de (hüsn-i edâ) da muvaffak olabilmek için lâzım, belki lâbüdd olan şurûtı kâbiliyât-ı zâtiyesinde câmi‘dir. Zîrâ yalnız kuvâ-yı zihniyenin bir heyecân-ı şedîd tahtında bir (sûret) ibdâ‘ etmesi kâfî değil; ona bir (şekl-i mâddiyat) vermek de îcâb eder ki, zâde-i hiss ve hayâl olan o (ma‘neviyat-ı müteşahhısa) hâricinde müte‘ayyin bir (hüsn-i sûret) bağlayabilsin! Bir eser-i san‘atın sâ'ir insânlar üzerine te'sîri ancak böyle bir (te‘ayyün)dan sonra mümkündür. Eser-i san‘at: (Kuvveden fi‘ile çıkmalıdır); bunun için de fizyolojik ba‘z kâbiliyâta mâlik olmak şartdır. Meselâ herkes boya mezc etmekde veyâhûd kemanın telleri üzerinde parmaklarını sür‘at, kat‘iyyet ve nezâketle hareket etdirmekde Rubcas ve Kubelik kadar kâbiliyet gösteremez. Ve bu derecesi terbiye ile de olamaz.

İşte, ilhâm ile berâber bu (kâbiliyât-ı mihânikiyye her kimde ‘aynı derece-i kemâlde bulunursa o adam mükemmel bir san‘atkârdır, dâhîdir. Sırf fizyolojik ve mihâniki olan kâbiliyâtı ilhâmâtına gâlib ise ancak hüververdir. Bu ma‘rifet, dahi (hüsn-i edâ) husûsunda hayret-bahş bir mahâret isbât etmekle temeyyüz eder, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Raffaello, Canova, Shakespeare, Goethe, Beethoven, Schiller, Wagner ve emsâli bu iki şartı câmi‘ olan erbâb-ı san‘atın dâhîlerindendir. Fakat Paganini, Hans Makart, List, Kubelik ve emsâli gibi adamlar- i‘tikâdımca- ancak hünerverdirler. Lakin (hüsn-i edâ) husûsunda hârik-i ‘âde bir derece-i kemâl göstermiş oldukları için dahi hünerverlerdendir işte (Ariste) ve (Vertuos) arasındaki farkı da muhtasarca – ve kendi kabûlüme göre- ‘arz etdim.

[Mâba‘dı var]
Rızâ Tevfîk
(Şebâb; 12; s. 290- 293)

On Üçüncü Sayı

Florinalı Nâzım Bey'in Mecmû'a-ı Eş'ârını Tenkîd Dolayısıyla…

Florinalı Nâzım Bey'e

-Geçen nüshadan mâb'ad-

Feylosof meşhûr Alexander Bain [*][*] (Havâs ve 'Akl) nâmıyla mühim bir eserinde san'atın tabî'at ve mâhiyetine da'ir de beş on satırla fikr-i mahsûsunu beyân etmiş ve san'atkârın kâbiliyât-ı muhayyeresini de –'ale'l-umûm- ta'dâd etmişdir.

Bu feylosofun o fıkra-ı kitâbda ta'rîf ve beyân etdiği kâbiliyât ile sarf bir hüner-ver vücûda gelebilir; çünkü onların cümlesi de (Hüsn-i edâ) şurûtunda dâhil fizyolojik bir tâkım 'avâmildir.

Bu melekât-ı mehanikini ancak (Edâ expression) da mahâreti te'mîn edebilir. Fakat hepsinden evvel elzem olan kabiliyet, bütün kavâ-yı 'âliyye ve melekât-ı zihniye dalgalandıran refref-i ilhâmdır. Profesör Bain, o kitâbda san'atın bu mühim 'âmilinden bahs etmemiş olduğu için verdiği ta'rîf yanlış olmakla berâber nâkıs ve yek cihetdir. Yalnız bir (virtuoz) hakkında tamâmen sâdıkdır. Vâk'â san'at sırf bir eser-i maddî ile ta'yîn ve tesbît edebileceğine nazaran (Hüsn-i edâ) esâsdır ve ilhâm ile mahâret-i hünerverâne arasında mu'ayyen ve sahîh bir hadd-i fâsıl yokdur. Biri diğerinden pek cüdâ olamaz. Meselâ fevkalâde güzel ve 'âlî hisler duyan, fikirler ibdâ' eden bir şâ'ir hiçbir vechle o duyduklarını, düşündüklerini (teblîg) edemezse ona san'atkâr değil 'âdî bir şâ'ir bile denmez. Çünkü dilsiz, elsiz bir zavâllıdan farkı olmaz. Hissiyât ve efkâr-ı 'âliyyesini-velev ki 'ömründe bir def'a olsun- beyân edebilmiş bulunmalı ki böyle hislere ve fikirlere mâlik olduğu tahakkuk edebilsin!... İlhâm, husûsa ilhâmın o derecesi, insânî, behemehâl teblîğ ve izhâr mâfî'z-zamîre sevk eder, mecbûr eder. Bu doğrudur; mâ'mâfîh benim mülâhazâtım bu kâbiliyâtın yüksek derecelerine 'âid bir işâretdir. O derecelerde ise san'atkâr ile hünerverin farkı, hem hakîki bir farkı vardır. Fevkalâde bir üslûb-ı beyân ile berâber, bir eser-i şâ'irâne de ben, (heyecân-ı ilhâm) göremezsem, o harâret-i sâriyeyi kendi vicdânımda tutamazsam; o şâ'ir ancak bir (virtuone)dir.

Mâ'mâfîh bu nokta-yı nazardan dahi erbâb-ı san'atı iki büyük sınıfa ayırmağa mecbûruz. Mizâcında hâsıl olan te'sîr, 'avâmil-i nefsiyye veyâhûd 'avâmil-i âfâkiyyeye mukârin olduğuna göre san'atkârın mesleğini ta'yîn eder.

---

[*] Alepondre Bain: Ghe senses and the intellect. (Cenditions of artistic auquirement page 446)
Bu Babek 'unvânı da gösteriyor ki yalnız kesbî olan kâbiliyât-ı hüner-verânenin fizyolojik şerâ'itini bildiriyor. Binâen-ileyh ilhâm cehtini ber-taraf etmişdir. Çünkü o kâbiliyet az çok vehbîdir.

Eğer kâ'inât-ı maddiye karşısında te'sirât-ı hissiyesi [*][*]te'essürâtını beyâna daha ziyâde mütemâîl bulunur. San'atda objektivist olmak bu mizâcın husûsiyetidir. Naturalizm mesleği de onun îcâbıdır. Bunun 'aksi olrak kâ'inât-ı maddiye ve 'avâmil-i hâriciyye ancak bir mü'essir rolünü îfâ eder de kalırsa ve şâ'ir yâhûd san'atkâr 'âlem hârici menâzırından yâhûd eşbâh-ı maddiyesinden, yâhûd ahvâl ve keyfiyâtından birini tasvîr veya beyân edeceğine, o 'avâmilin kendi vicdânına hâsıl etdiği infi'âlât mahsûsayı resm etmeğe, beyân eylemeğe kalkışırsa veyâhûd hîç 'âlem-i hâriciye iltifât etmeyib sırf kendi havâtırı ve infi'âlât ve vicdâniyesi te'sîriyle bir eser vücûda getirse öyle bir san'atkâr, "subjectiviste"dir.

Hülâsatü'l-hulâsa, kâbiliyet-i te'essürün bu iki mizâcdan birine ta'alluku i'tibârıyle birisinden 'alem-i âfâki, diğerinden 'âlem-i enfüsi 'arz eder. Birer san'atkâr vücûda elir. İkisi de san'attır. İkisi de mahâret, kudret i'tibâriyle 'aynı şerâ'it-i muvaffakiyet lâzımdır.
İlhâm bahsıne gelince: İkisinde de olmak gerekdir. Binâen-aleyh bu iki sûretden birini diğerine tercîh için hîç bir sebeb, hiçbir vech-i ma'kûl yokdur. Zevk ve mizâc işidir. Şu kadar ki san'atda lâzımü'l-imtisâl bir meşk, bir (ideal) ya'ni bir gâye-i hayâliyye olduğu için büyük san'atkârlar, ta'bîat-ı maddiyyeden ve kâ'inât-ı hakîkiyyeden ziyâde- 'âlem-i imkânda tahkiki kolay olmayan- ümîdlerimizi, emellerimizi, tasavvurâtımızı, tasvîr ve idâre etmeğe daha ziyâde meyl göstermişler ve o ümîdlere, o emellere kendi tasavvurlarınca birer şekl-i bedî' vermişlerdir ki 'âlem-i hâriciyede o eşkâl ve tasavvurâtın mukâbilini bulmak mümkün değildir. Fazla olarak kinâye tarîkıyle ba'z efkâr ve hissiyât beyân etmek için hârık-ı 'âde bir kudret ibdâ'-ı isbât etmişler ve öyle bir 'âlem-i hayâl resm etmeğe muvaffak olmuşlar ki insân ona karşı meftûn olur. Edebîyâtda meşhûr (Dante)nin âsârı ve san'at-ı tasvîrde ressâm dâhî (Raphael)in (Chapelle Sixtine) tavanındaki tabloları gibi! Bu iki dâhî san'atkâr, vâk'â eserlerinin zemîni ve mevzû'atını târîh-i mukaddes hikâyâtından iktibâs etmişler; fakat onlardan öyle 'âlemler îcâd etmişler, o hikâyâta öyle sûret vermişler ki insân hayrân olur. Bununla berâber Dante'nin cehennemi Raphael'in mahşeri 'âlem-i hâriciyyenin hiçbir yerinde yokdur ve olamaz. Sırf bir eser-i hayâldir! Onun içindir ki bu noktaya lüzûmu kadar ehemmiyet veren feylosoflar, san'atın esâsen ve mâhiyeten idealist olması lüzûmunu iddi'â etmişlerdir Spencer- felsefesinin ahkâm ve usûlü i'tibâriyle- idealist olmadığı hâlde kat'iyyen bu fikirde, bu iddi'âdadır.

[*] Burada hissiyye ta'bîrinden maksûdum sırf havâs-ı hamsi zâhiredir. Te'sir-i hissiyeden murâdım da havâs-ı mezkûrenin müdrikâtidir. (Perceptions externes sens des) demek istedim. Tes'irât-ı enfüsiye dediğim, munhasıran havâs-ı bâtine ve hissiyât-ı nefsâniyyedir. Sırf (idealiste) olan feylosoflar 'indinde bu taksîm ancak i'tibâri bir şeydir. Fakat sâ'ir mezâhib-i muhtelife erbâbı için öyle değil, hakîki bir taksîmdir.

Ba‘z münekkidler dahi afâki olan “objektivist” san‘atkârları şâ‘ir olsunlar, mûsîkîşinâs olsunlar, hakîkat hâlde ressâm ‘ad etmek istemişlerdir. Halbûki tasvîr ve ta‘rîf bir vâsıta-ı tebliğdir ki her şu‘be-i san‘atda ona ihtiyâc vardır ve ‘âlem-i âfâka ta‘alluk etdiği kadar ‘âlem-i enfüsle de ‘alâkadârdır. Kâ’inât-ı hâriciyyeyi tasvîr, ‘âlem-i vicdâni tasvîr ‘aynı ma‘rifetdir. Şu kadar var ki birinde eşkâl-i mâddiyenin suver-i muhtelifesi daha ziyâde göze çarpar. Diğerinde ise hâlât-ı rûhiyyeyi tasvîr etmek daha ziyâde mültezimdir ki onlardan eşkâli mübhem olmakla berâber mahsûsdur. Hem eşkâl-i mâddiyeden daha ziyâde mahsûsdur diyebilirim. Hâlât-ı rûhiyyeye şekl-i hendesi verilemez; fakat o duygular ‘ale’l-umûm nâ-mu‘ayyen değildirler* ale’l-ekser kendi vicdânının infi‘âlâtını, kendi rûhunun hâlâtını tasv3ir ve beyân eden bir şâ‘ir kendi gamından, kederinden, kendi sürûr ve neş’esinden bahs etdiği için eserleriyle kendi şahsiyet-i samîmiyeleri ya‘ni kendi rûhları arasında daha sıkı bir râbıta vardır: Farizâ bir muhârebe tasvîr eden bir şâ‘irineserleri şu ma‘rûzâtıma güzel bir misâl teşkîl edebilirler. Bir meydân-ı vegâda zuhûra gelen hengâmeyi ta‘rîf eden şâ‘ir ihtimâl ki zımnen yâhûd ‘alenen hissiyâtını az çok beyân eder, fakat o eserin mevzû‘yla kendi hissiyât-ı samîmiyesi ve rûhu arasında olsa olsa uzakdan uzağa ba‘z revâbıt hiss olunabilir. Hâlbûki kendinden başka kimseye ma‘lûm olamayan infi‘âlât-ı vicdâniyyesini ve nefsîyle mücâdelesini tasvîr ve beyân eden bir şâ‘ir,eserinin mevzû‘yla kendi rûhu arasında daha ziyâde bir râbıta göstermiş olur. Çok münkadler meslek tarafdârlığıyla ya gelib de bu, beriki enfesî san‘atkâları daha samîmi bulduklarından diğerlerine tercîh ederler ve daha ‘âlî görürler. Bence bu, o kadar doğru bir hükm değildir. Ben kendim yalnız felsefem i‘tibârıyla her şeyin hadd-i zâtında merbete, mertebe, derece derce “Subjektif” olduğuna kanâ‘at-ı kâmile ile inanmışdım. Bununla berâber iddi‘â ederim ki o münkadlerin nokta-ı nazarı doğru değildir, çünkü yekcihetdir. Hîç kendi rûhunun infi‘âlâtını eserinde sezdirmeyen ve sırf tabî‘atden, kâ’inât-ı hâriciyyeden bir sahife, bir hâl ‘arz eden bir san‘atkârda son derece samîmi olabilir. Yalnız orada ve onda samîmiyetin şekli başkadır. Hakîkât-i hâlde tetâbûk ve tabî‘ate tevâfukdan

* Yalnız (inoonscient) gayr müdrik olan derin bir kısmı vardır ki rûhların târ u pûd hüviyetini teşkîl ederler. İşte rûhunuzun en derin, en mechûl, en esrârengiz olan bu tabakât-ı ‘amîkasından gelib de yüze çıkan heyecân dalagaları – en hakîki ma‘nâsıyla- ilhâmât, dediğimiz vâridât-ı ma‘neviyyedir ki bunlar için hâricde ahvâl-i hâzırada sebeb ve ‘alâka arayıb bulmak mümkün değildir. Bu da onların sa‘nat kâşifeleridir. Ba‘z müstesnâ ş’a‘irler ve san‘atkârlar bu (vâridât) te’sîriyle eser vücûda getirirler. Bir (sâ’ir fi’l-menâm) nasıl kendisinden bî-haber olarak gece kalkar doğru, dürüst gezer dolaşırsa, bu türlü şâ‘irler de öylece mülhem olurlar. Zâhiri bir vesile ma‘kûl bir sebeb olduğu hâlde bu adamların, rûhunda bir an içinde (nûr-ı ilhâm) olanca şa‘şa‘asıyla cilve gösterir. O nûrun sâha-ı tecellisinde ne gibi eşkâl ve suver görünürse onu hemân istinsâh etmiş gibi olular, belki bütün bu vukû‘âta lâyıkıyla şu‘ûrları yokdur. Onun için bu vechle mülhem olan şâirlere (le poéte de l’incensoint) deniliyor. Zamânımızda en ziyâde (Tolstoy) bu vasfa şâyândır. Meşhûr İtalyan şâ‘irlerinden Torquato Tasso) rü’yâsında uzun bir şi‘ir dinler ve gece kalkıb bilmeyerek onu kâğıda yazar, sabâh uyandığı zamânda masa üzerinde bulurmuş.

‘ibâretdir. [*][*] hatta enfüsî bir san‘atkâr nasıl ‘âdi adamların kendi vicdânlarında hiss edemedikleri, sezemedikleri, ince ve nâzenîn hissiyât ve infi‘âlâtı- cânlandırır da onlara bir sûret-i mahsûsa vererek izhâ ederse afâki bir san‘atkâr da ‘âlem-i hâriciyyede ‘âdî nazarların göremediği, sezemediği, güzellikleri, ba‘z renk ve ziyâ cilvelerini bulub onlara birer sûret vererek tesbît edebilir. Ve bilâ sükûn ve bî arâm akıb giden seyl-i hâdisât ve şu‘ûn arasında bir an içinde belirib gâ’ib olmak üzeretecelli eden bir dalgaya, bir cilveye veyâhûd bir gölgeye bir şekl-i mustahsin ve zarîf verebilir. Dedim ya! Bunların birini diğerlerinden ziyâde beğenmek zevk işidir, zevk de mizâc işidir, çünkü en naturalist bir artist bile kâ’inâtı kendi mizâcının gözlüğüyle görür. Fotoğraf gibi almaz.[**][**]

Vâk‘â hârici olsun, bâtıni olsun bütün duygular felsefe nokta-i nazarından bakılırsa “subjektif”dir. Fakat burada taksîm ve tasnîf sırf i‘tibâri ve nisbîdir. ‘Âlem-i hâriciye bi-esrihâ “objektif” diyoruz. Vicdâniyâne de külliyâtı i‘tibâyârıyla “ subjektif” diyoruz, o kadar! Yoksa benim i‘tikâdımca ‘âlem-i hissiyât ve efkâr tamâmen “sübjektif”dir. Yalnız merâtib i‘tibârıyle bir kısmına objektif diyoruz. İşte (şahsi) (ve şahsiyet) ta‘bîrlerinin vaz‘ i‘tibâriyle ma‘nâ-yı husûsîleri- san‘at bahsinde- budur. Şahsi bir şâ‘ir denilince ale’l-ekser “subjektif” bir şâ‘ir anlaşılmasına da sebeb yine budur. Yoksa üslûbda, tatavvurât-ı idâre (maladitér de l’expresion) ibrâz olunan husûsiyât-ı mümtâze bu mebhasda maksûd değildir. Bu nokta-i nazardan da şahsî olub olmamak vechen mine’l-vücûh mûcib tercîh değildir, meselâ bizde (Fuzûli), (Hâmid) ziyâdesiyle (şahsi) şâ‘irlerdir, hâlbûki dünyânın yetiştirebildiği dehâ-ı şu‘arânın en büyüklerinden biri ve devr-i ahîrde şübhesiz birincisi olan Shakespeare (gayr-ı şahsi) bir şâ‘irdir. Bu hârika, gûya kendi infi‘âlât ve hassasiyâtından hîçbir şey söylememiş ‘ale’l-ıtlâk vicdân-ı beşerin hâlât ve infi‘âlât-ı mütezâddesini, ibdâ‘ etdiği eşhâs-ı mevhûmeye söylenmişdir. [Mâb‘adı var]
(Şebâb; 13; s.314-

---

[*] (La sincérité tient lién de vérite dans l’art)b San’atda samîmiyyet hakîkat makâmına kâ’imdir. (Eugène *Véron*) Le statik

[**] (L’art est un coin de la nature vue a traver un tempérament) San‘at, rûzine-i mizâcdan temâşâ edilmiş olan bir gûşe-i tabî‘atdir. “Emile Zola”

Dârü'l-Bedâyi' ve Onlar

Türk temâşâ hayâtının pek kıymetli bir rengi olan Râşid Rızâ Bey'in Dârü'l-Bedâyi'den infikâkı üzerine hey'et-i idâre ile hey'et-i temsiliyye arasında zuhûr eden ihtilâf maa't-tessüf hall edilemeyerek bu kıymetli mü'essesenin bugün yıkılmak tehlikesine ma'rûz kaldığını görüyoruz. Biz her hâlde Râşid Rızâ Bey ile hey'et-i idâreden Ahmed Nûri Bey arasında zuhûr eden ihtilâfın yine bu 'âile içinde kemâl-i sükûnetle hall ve fasl edilerek hârice bir şey sezdirilmeyeceğini zann ediyorduk, hâlbûki ba'z menâfi'-i hasîse sâhibi kimseler bu ihtilâfı derhâl mâl bulmuş mağribi gibi inhisâr altına almış oldukları bir gazetede hârice ifşâ etdiler ve öteden beri şahsi ba'z mesâ'ilden muğber oldukları pek kıymetli simâlara çirkin bir tarzda hücûm etdiler. Bu kimseler kendilerinden gördükleri hangi bir hakla senelerden beri temâşâ hayâtımıza hizmet eden üstâdlara hücûm ediyorlar? Bu kimseler daha düne kadar Ziyâ Gökalp'e muti' bir köle olarak memleketi bu günkü hâle getiren sefîllerin sâyesinde vatanın evlâdları serhadlerde çarpışırken burada kemâl-i zevk ve neşe ile yaşıyorlardı. Bu efendilerde biraz hayâ olsa bugün hükûmetin nîm resmi bir gazetesinde bu kadar cür'etle neşriyâtda bulunurlar mı. Biz şimdiye kadar bu mes'ele hakkında ceryân eden münâkaşalara tamâmiyle bigâne kalarak fakat bugün yegâne temâşâ mü'essesemizi bir yığın enkâz hâlinde görmek üzere bulunduğumuzdan dar'ül-bedâyi'i bu sadmeden kurtarmak ve bu hâlin müsebbibleri bulunanların mâhiyetini tamâmıyla ortaya koymayı bir vazîfe biliriz. Evvelâ mes'eleyi îzâh edelim. Dârü'l-bedâyi' hey'et-i temsîliyyesinden Râşid Rızâ Bey ile hey'et-i idâre ve edebîye a'zâsından Ahmed Nûri Bey arasında bir ihtilâf zuhûr ederek Râşid Bey mü'esseseden çekiliyor bu hâdise tabî'atıyla gerek hey'et-i edebîyyeyi ve gerekse hey'et-i temsilliyeyi müte'essir ediyor bize o zamânlar hey'et-i temsîliyyeden birkaç kıymetdâr arkadaşımızın dediği gibi mes'ele yine tarafeyn beyninde hall edilmek üzere bulunduğu bir sırada Yusuf Ziyâ ve Hâlid Fahri Beyler öteden beri hey'et-i idâre a'zâsından ba'zlarına şahsi iğbirârlarından 'Alemdâr gazetesinde neşr etdikleri bir makâle ile Ahmed Nûri ve Hüseyin Su'âd Beylere çirkin bir tarzda hücûm ediyorlar 'acaba bu beyler darü'l-bedâyi'den ne istiyorlar Hâlid Fahri Beyin arzusunu Reşâd Nûri Bey Dersa'adet Gazetesinde mü'esseseye ta'arruz etdiklerinden biz yalnız Yusuf Ziyâ Bey'in mâhiyetini bildireceğiz Yusuf Zıyâ'nın vak'anın 'arifesinde 'Alemdâr Gazetesinde neşr etdiği bir makâle ile mü'esseseye ta'arruz ederek ertesi gün Darü'l-bedâyi'e gidiyor ve makâlenin kendi tarafınfan yazılmadığını te'mîne çalışıyorsa da mâhiyetini pek iyi bilen san'atkârlar bir daha kat'iyyen buraya uğramamasını kendisine bildirerek Yusuf Ziyâ Beyi kapı dışarı ediyorlar. Yusuf Ziyâ Bey nedir? Evet biz bu su'al kendi kendimize soruyoruz. Kati'yen edebîyât-ı temâşâiyyeye vukûfu olmadığı hâlde

Yusuf Ziyâ Bey şâ‘irlikden tutunuz da, temâşâ münekkidliğine kadar her şeydir. Hatta Yusuf Ziyâ Bey o kadar kıymetli bir şâ‘irdir ki, Binnaz Tepesini recâsı üzerine tevsî‘ eden Hüseyin Su‘âd Beyin mısrâ‘larındaki kâfiyeleri beğenmeyerek değişdirir ve sonra da piyesine kat‘iyyen Su‘âd Bey'in eli sürülmediğini te'mîn eder. Geçen sene Ferah Tiyatrosunda bir ramazân gecesinde Darü'l-bedâi‘i bu mevki‘a ıs‘âd edenlerin Hüseyin Su‘âd ve Ahmed Nûri Beyin olduğunu söyleyen Yusuf Ziyâ Bey değil mi idi? Artık kar'ilerimiz hükümlerini versinler daha dün Ümîd Matba‘asında bir para mes'elesinden boğaz boğaza gelen Yusuf Ziyâ ve Hâlid Fahri Beyler bugün nasıl oluyor da yağlı bir kuyruk karşısında birleşerek yine ‘Alemdâr Gazetesinde imzâsını neşr etdikleri bir makâlede hey'et-i idârenin münhal olan a‘zâlıklarına kendi kendilerine ta‘yîn buyuruyorlar. Esâsen şehremîni Sâlim Paşa hey'et-i idâre ve edebîyye ve temsîliyyeyi ictimâ‘a da‘vet buyurduklarından inşâllah hey'et-i idârenin münhal a‘zâlarına san‘atkârların i‘timâd ve arzu etdikleri zevât ta‘yîn buyrulur da memleketin pek kıymetli bir san‘at mü'essesesi inhidâmdan kurtulur. Ve bu efendilerin de ağızları kendiliğinden kapanmış olur.

‘Âlî Nejâd
(Şebâb; 13; s.318-319)

Beşer ve Ben…

Sandım o tatlı demleri dehrin devâm eder
Sandım , ile'l-ebed gülecek çehreler bana
Sandım, o dünkü varlığı dâ'im ve zî-vefâ
Heyhât o bir yalancı sehermiş doğar, söner
Bunlar birer hikâye-i mufassal fakat neden
Kaldık birer kadîm-i mütehâlif beşer. Ben…
§
Ümîdimin hilâfına çıkdı netîceler
Firkat yalan, vefâ ve sa'âdet yalan, inan
Herşey bugün kadınların 'aşkı kadar yalan..!
Tevsîk eder kanâ'atimi bu düşünceler..
§
Arzumca ben beşerde bülend çehre görmedim
Körüklerdim içinde de çok behre görmedim
Derler 'alev ciheti hasleti- meğer.
Bir deste-i menâkib imiş ah yazık beşer?..
§
Çekdim bütün temeddühe bir gülün hâtime
Artık yeter kanâ'atim aldanmak istemem
İnsânların vefâsına ben kanmak istemem…?
§
Ağlar bugünkü hâle geçmiş zamânlar
Varsın felek gurûr ile gülsün hayâtıma…
Belki yarın ufûle var ağlayanlarım.!

Kesriyeli: Mehmed Sıdkı
(Şebâb; 13; s.321)

İlk Sevgi

-Ona-

Sâhilde bir akşâm geziyordum yapayalnız;
Sen ‘ömrümü ebedî girye yapan kız!.
Bir hûr-i semâvî gibi pür-neşe ve şâdân,
Geçtin o elâ gözlü refîkanla yanımdan…
Birden bire sandım Venüs sâhile geldi,
Ahu bakışın işte o gün gönlümü çaldı…
Ben işte o gün, sevgi senen sihre tutuldum,
Artık köyümün neşeli sultânına kuldum…
Günler, geceler geçdi bu ‘aşkın üzerinden,
Hâlâ yanıyor gönlüm lihî kederden…
Genç yaşda garâmınla çiçekler gibi soldum;
Uğrunda bugün işte elem şâ‘iri oldum.

331 Sarıyer
Abdu’r-rahman Hâmid
(Şebâb; 13; s.321)

Nefes

Sevda mevkibde, ezelden beri
Tutuşmuş gönüller pîşvâsıyız;
Bu yolda koymuşuz biz cân ve serî
Ki; ser-i vücûdun aşinâsıyız.

Sînler, ey gönül, sevâyi gözden
Görürler cânânı hep başka özden
Bize de görünmüş mevlâ bu yüzden,
Bir elâ gözlünün mübtelâsıyız.

Peymâne-keşân ‘ahd-i elestiz,
Güzele taparız, sanem-perestiz;
Güşâde agûşuz o rütbe-mestiz
Ki sevda dîrinin çalîpasıyız.

Muktezâsı budur vekâr-ı semenin:
Katlanmak kahrine nâ-dân levminin,
Ezeli, ebedî bedî‘ isminin
Ta‘abbüd nümâ kibriyâsıyız.

Cenâb! Vece’llehu bil rûy-ı dilberi
Mescid mescid gezen, olma serseri;
Seveli bir tersâ şûh esmeri,
Perdenin şâhid-i maverâsıyız

Şeyh Kozanzâde Cenâb Muhi’d-dîn
(Şebâb; 13; s.322)

Akrostiş

Şöhretine virân gönlüm de esîr..
Kâm almak, -cihânda- hîc kâbil midir?!
Vâk'â ayrılmak, mukadderse:
Fâni hayâtımı, ona bağladım;
Heycâna düşdüm; üç ay ağladım…
*
Lüzumsuzmuş meğer etdiğim telâş..
Mümkün mü erişmek o nûra derken;
'Aşkımı itirâf bile etmeden:
A "İşte,- dedi, bir gün- derdinizle ben
Ne zamândan beri gözlerimde yaş

Mehtâbınızı, celb ederdim..
Lâyık mıyım- bilmem ki- size?!"
Ve hemminizi, artık terk ederek"
Lütfunuzla girdim ben kalbinize!..

Birinci Güz Ayı 2299
Rıfkı Me'lûl
(Şebâb; 13; s.322)

Harâb Çeşme

Selsebîl-i mesâr iken daha dün
Feleğin kâhr ellerinde bugün
Her yerin çökmüş işte.. Seng ü gubâr
Yığıntından senin ne farkın var?,,
Hani yollarda destilerle gelen,
Leblerinde garâmı besteleyen
Köylü kızlar-ki ah her akşâm
Bana coşkun neşîdeler ilhâm ediyorlardı- nerededir onlar?
Hangi mâtemli yerdedir onlar?
Hani her gün bükük beliyle geçen,
Eğilib de nasırlı elleriyle
Tâb ü kudret veren suyundan içen
İhtiyârlar ne oldular söyle?..
Hani çılgın çocukların penbe-
- Ki meserret verirdi her kalbe.
Şimdi onlar duyulmuyor heyhat!..
Taşların işte tûde-ber-tûde.
Yok civârında dem çeken bir kuş!
“Ağla artık!” desem de beyhûde;
Çünkü göz yaşların da hep kurumuş!..

İzmir Eylül 920
Moralızâde Rıf‘at Ahmed
(Şebâb; 13; s.323)

Tövbe

Bana "Yakası kalkık elleri cebinde, dâ'imâ kimsesiz yerlerde gezen, 'aşkdan zevkden ve kadından anlamayan bedbaht bir kimse!" diyorlar. Bunu bana söyleyenler, benim yemin ve tövbemi bilmeyenlerdir. Bundan on sekiz sene evvel, beni bu sefîl hayâta bırakdıkları vakit, zavâllı babam demiş ki:

—Oğlum, yarın kendini anladığın ve dimâğın inkişâf etdiği vakit karşında seni öldürmek için 'aşk gibi kâtiller ve kadın gibi kaplanlar göreceksin. Onlardan kaç yavrum, atdığın her bir adımda, 'aşk ve kadının sonunda derîn bir uçurum ve felâket olduğunu düşün!"

Bu sözleri babam bana söylemiş mi, söylememiş mi? Bunu bilmiyorum. Yalnız dayım, babamın bu vasiyetini bana dâ'imâ tekrâr ederdi.

İşte on sekiz yıl sonra ben bunları tamâmıyla hiss etdim ve doğru olduğuna kâni' oldum. Fakat ne yazık ki bizi öldürmek isteyenlere karşı koymak için kendimde küçük bir kuvvet bile yok…

***

Bir gün öyle oldu ki: "Benden ne istiyorsunuz" diye onlara 'isyân etdim. Bana yalnız dediler ki:

—Bizimle gelmez misin?

—Nereye dedim?

Söylemediler. Beni aldılar, soğuk ıklîmlerden, görmediğim bilmediğim memleketlerden geçirdiler yalnız bu bir akşâm gurûbda:

—Geldik.

Dediklerini duydum. Evet gelmişdik, fakat nereye?.. Kimsesiz uzun bir yoldan geçdik. Beni önümüze gelen bir dehlizden aşağı atdılar. Nâgehânî sukûtumdan mütevellid bir 'aks-i sadâ husûle geldi. Korkdum içerde ne kadar durdum bilmiyorum. Birden bire titredim ve ağlamağa başladım karşımda bir iskât diyârı, bir kan deryâsı vardı. Sordum, ona, tırnakları ve saçları uzun, vahşi kadına sordum.

—Bunlar nedir, dedim?

Sağ elinin baş parmağı dudaklarına götürerek:

—Sus dedi… Sonra acı, acı güldü ve kahkahalarıyla o büyük kan deryâsını çınlatdı ve 'ilâve etdi:

—Bunlar 'aşk bağlarında gezen, ve nihâyet ölen erkeklerin kemikleridir, dedi.

"İşte her gün bu kemik, kan, parçaları üstünde gezer, güler, oynar ve ölüm ilâhelerinin verdiği kemik bardaklarla, bu kanlı şarâbları içeriz dedi.

Titredim. Onların önünde diz çökerek sordum.

—Siz kimsiniz?

—Biz beşeriyetin çiçeklerle süslediği ve hakîkatde enginler kadar derin ve nâmütenâhî olan gözlerimizle insânları zehirleyen ‘aşk ve kadınız dedi.

Başımı yerlere eğerek:

—Peki dedim. Bu kadar bî-günâhların; kemik ve kanlarını, niçin, bu uzun, kimsesiz memlekete getirdiniz.

—Biz kadınız bununla zevk alırız dediler... Yine sordum.

—Beni ne yapacaksınız.

Hep birden:

—Öldüreceğiz diye cevâb verdiler.

—Fakat benim kabâhatim nedir?

—İşte bunu sevdik de. Onun için. Başımı yavaş; yavaş kaldırdım ve bakdım: O zamân orada senelerce sevdiğim o sarışın kızı gördüm. Ve sonra başımı tekrâr yere eğdim. Ağladım. Kemik ve kanların üzerinde süründüm:

—Beni afv ediniz.

—Olmaz.

—Bunca senedir öldürdüğünüz insânların kefâreti olarak beni afv ediniz.

—Bir şartla.

—Nedir?

—‘Aşka ve kadına inanmayacaksın!..

Kemik, kan ve parçaları üzerinde diz çökerek ve ellerimi ileriye doğru uzatarak yemîn etdim:

—‘Aşka ve kadına inanmayacağım.

Viyana-1918

Zeki Hâlid

(Şebâb; 13; s.324- 325)

Bir Cevâb

‘Alemdâr refîkimizin çıkan nüshasında (Kadınlar çıban imiş!) sernâmesi altında ve (Fahrü’n-nisâ Fahre’d-dîn) imzâ üstünde münteşir bir makâle hayret ve istigrâbımızı celb etdi. Eğer mezkûr makâlede risâlemizin ismi mevzû‘-ı bahs edilmeseydi, bi’t-tabi‘ bahse hîç karışmaz mes’eleyi sükût ile geçişdirirdik; fakat ismimizin zikridir ki bizi mes’elenin tenvîri mecbûriyetinde bulunduruyor.

Fi’l-hakîka Kemâle’d-dîn Turgut beyin “Çıban” ‘unvânlı şi‘ri mukaddemâ “şebâb” da neşr edilmiş idi. Bunun üzerine birkaç gün sonra Fahrü’n-nisâ Hânımefendi bize âtîdeki “Çıban Kim?” ‘unvânlı bir manzûme gönderdiler. Biz bunu kıymet-i san‘atkârânesi bertaraf âtîdeki esbâbdan dolayı derce lüzûm görmedik. Çünkü:

Evvelâ: Arkadaşımız kadına (Çıban) demekle ortaya bir mes’ele-i ‘ilmiyye yâhûd mes’ele-i ictimâ‘iyye atmış olmuyor. Rûhî bir heyecân içinde (kadın) hakkında şahsi hislerini söylüyordu. Binâen-‘aleyh mes’elenin bir mes’ele-i ‘ilmiyye şeklinde münâkaşaya ve telâkkîye müsâ‘ade ve tahammülü yokdu.

Sâniyen: Birisi kadına çıban demekle bundan Fahrü’n-nisâ hanımefendinin muğberr ve munfa‘il olmasına hîç bir sebeb mevcûd değildi, zirâ mes’ele ne şahsî, ne de o kadar muğlak ve mu‘zildi. ‘Ale’l-‘ade bir (hiss) işi idi. Siz kadına (çıban) derseniz; ben (gül) derdim. Sizin kadına (çıban) demekle ben kadını (gül) şeklinde tavsîf etmekle kadın ne gül olur ne de çıban! O hâlde meselâ bir hânımefendi “Erkekler cîfedir!” gibi ortaya bir fikir atsalar demek ki bize de hemân kollarımızı sıvamak, yumruklarımızı sıkmak, “Vay efendim! Siz bize cîfe diyorsunuz, hâ!.” diyerek ortaya atılmak düşecek! Buna ancak sakat ve ma‘lûl mantık denir!

Sâlisen bizim mezkûr şi‘ri derc etmemizdeki sebeblerden biri de bu şi‘rin (Farü’n-nisâ) imzâsını yükseltmekden ziyâde düşüreceği kanâ‘ati idi. Neşr etmemekle hürmet etdiğimiz bir kadın imzâsını siyânet eylemiş oluyorduk. Çünkü (Ey nânkör ve sefîl erkek! Fatihleri ve Selîmleri doğuran analardır) gibi bir iddâ‘a gülünc oldukdan sonra mâ‘adâ müdâfa‘a edilemediği takdîrde iddâ‘a edeni de mahcûb mevkı‘ne düşürecek bir nokta-ı nazardı. Evet fi’l-hakîka Yâvûzları, Fâtihleri analar doğurmuşdur; fakat onları (ana)ların doğurması (baba)ların, aslen, hilkaten tevlîd-i kâbilinden mahrûm olmalarından münba‘isdir. Ma‘mâfîh (Bayezid) olmasaydı (Yâvûz); ve (Murâd-ı Sânî) olmasaydı (Fâtih) doğabilir mi idi? Hilkat erkeği (ilkâh) kadını (tevlîd) vazîfesiyle mükellef kılmış! Eğer bu hatâ ise bize değil sâni‘-i ezeliye râci‘dir. Bundan başka çocuğun meydâna gelmesi bir şeref ise bu şeref ne doğrudan doğruya kadına, ne de doğrudan doğruya erkeğe râci‘dir; ve

belki müşterekdir. Babam olmasaydı ben nasıl dünyâya gelirdim? Ve kezâ sûretle anam olmasaydı babam beni nasıl vücûda getirirdi?

Fahrü'n-nisâ Hanımefendi târîh-i hilkati okumuş olmaları i'tibârıyla bilirler ki (Adem) toprakdan halk edildi. (Havva) Ademin eğe kemiğinden çıkdı. Târîh-i hilkatde babasız olarak doğan yegâne kimse ise (İsa) dır. Görenin görüb gördüğü milyarlar ve trilyonlarca insânlar erkekle kadının sa'y-ı müşterekiyle vücûda gelmişlerdir. Yoksa başka bir sûretle değil.

Görülüyor ki bu mes'ele zann edildiği kadar muğlak ve müşevveş olmakdan uzak ve bi'l-akis çok vâzıh ve sarîhdir. Bu kadar vuzûh ve sarâhate rağmen hakîkat-i mes'eleyi görememek için insânın (fikren miyob) olması lâzımdır.

Biz böyle bir sakat bir mıntıka 'alimi güldürmemek içindir ki o vakit mezkûr şi'ri derc etmemişdik. Bu kere Fahrü'n-nisâ Hânımefendinin 'Alemdâr vâsıtasıyla bize hücûma kalkışması mahzâ yazılarının Şebâbca derc olunmamasından ileri gelmişdir. İşte bizim bir kadın imzâsını hürmetle siyânet ekmekliğimize mukâbil aldığımız netîce…

Ma'mâfîh biz yine sâkit kalacak mes'eleyi iç yüzüyle ve hakîkatle ortaya dökmeyecekdik; fakat Fahrü'n-nisâ Hânımefendi son hareketleriyle bizi mes'elenin şu sûretle îzâhı mecbûriyetinde bulundurulmuş oluyor ki bunun mes'ûliyeti bî-tabi' doğrudan doğruya kendilerine râci' ve 'âiddir.

Hudâ-yı safâ dem-i hâkdir.

Yukarıdaki makâlemizde mevzû'-ı bahs etdiğimiz şi'rdir.

Çıban Kim?...

Şebâb'ın 10 numaralu nüshasındaki "Çıban" serlevhalı şi'r sâhibine

"Sen ki pıhtılaşmış bir damla kansın"
Diyorken, ey sefîl erkek! Hayır, sen
Erkek değil, yılan gibi sokansın,
Erkek değil, hâşâ, cânlar yakansın;

Evet düşünmedin, ki nânkör sefîl!
Selîmleri, Fatihleri doğuran
Aç kalınca sana ekmek yoğuran,
Hep annendir… Nâmûsuna o kefîl!

O olmasa nâmûs nedir bilmezdin..
Dağda sürünürdün, bağa girmezdin!
Odur sana insân dedirten sâ'ik
Fakat, sana hissiz demek çok lâik!

Sefîl!.. Sana artık kadın aldanmaz!
Çekil! Soğuk soğuk sırıtma sakın,
Çekil nânkör! Çekil 'arsız, utanmaz!..

-Kızıl Toprak: 7 Teşrîn-i Evvel 1920-
M. Fahrü'n-nisâ Fahre'd-dîn
(Şebâb; 13; s.326- 328)

On Dördüncü Sayı

Florinalı Nâzım Bey'in Mecmû'a-ı Eş'ârını Tenkîd Dolayısıyla…

Florinalı Nâzım Bey'e

-Geçen nüshadan mâb'ad-

'Âdetâ tip (type)ler yaratmışdır, hatta muhtelif mizâcda, muhtelif temâyülâtda olan bu eşhâs, münekkidlerin zihnini o kadar teşevvüşe düşürmüşdür ki takriben iki yüz elli sene evvel berhayât olduğunda kat'iyyen şübhe bulunmayan Shakespeare'in ne mizâcda, ne tabî'atde bir adam olduğu bugün 'âdetâ bir mu'ammâdır. Shakespeare mâhiyet-i hakîkiyye ve vicdâniyesiyle bugün bilinmiyor o kadar gayr-ı şahsîdir! Pek a'lâ, Shakespeare şâ'ir ve san'atkâr olmak i'tibâriyle az adem midir? Ve kimlerden aşağıdır recâ ederim? Anlaşılıyor ki bu da bir sebeb-i tercîh ve mi'yâr-ı sahîh olamaz.

Üslûb ve zevâhir-i ifâde ve tarz-ı tefekkür ve tasavvur i'tibâriyle temîn eden şahsiyete gelince:

Şübhesiz büyük san'atkârların cümlesinde- hatta bilâ-istisnâ- görülen bir haslet-i mümtâzedir. Originalite dediğimiz san'at-ı temâyüzdür ki bir çok hasâ'il-i muhtelifenin ta'bîr-i câm'îdir. Bir san'atkârın hakîkaten mübdi' olduğu bununla tahakkuk eder; kimsenin pesmânde-i tabî'at ve efkârına müftekir bulunmayarak, tılkâ-yı nefesinden, ya'ni kendi hazîne-i hayâlinden, kendi menba'-ı vicdânından kuvvet aldığı ve ona kendi beğendiği sûret-i ifâze etdiği bununla sâbit olabilir.

Şübhesiz bu haslet büyüklüğün, kudretin, şiddetin, servetin (servet-i hayâl ve hiss)in mi'yârıdır. Şübhe yok ki o şartı yalnız san'at bahsinde değil, hatta felsefe ve 'ilm ve sınâ'at bahsinde de ehemmiyet-i lâyıkasıyla nazar-ı dikkâte almağa mecbûruz; zirâ 'âlem-i insâniyetde terakki eskisine nisbetle daha yeni ve iyi, daha güzel ve fâ'ideli bir şey bulmak ve ona daha maksûde muvâfık, daha zevke mutâbık bir sûret-i ifâze etmekle olur. Buna muvaffak olabilecek bahtiyârlar ki evvelce 'arz etdiğim gibi medeniyetin hakîki 'âmilleridir. Pek asîl kimseye benzemeyen (ya'ni olanca ma'nâsıyla hem orijinal, hem de şiddetle şahsi) bir uslûba mâlik adamlardır.

Uslûb dediğim zamân, mutlaka edebîyât ve şi'rdeki ma'nâ-yı husûsiyyeni murâd etdiğim anlaşılır ve anlaşılmalıdır. Elbise hakkında bile daha yeni, daha güzel ve kendisine mahsûs bir şekl îcâd edenler şiddetle uslûb sâhibidirler. Hatta fikr ve tasavvurda dahi bir

uslûb-ı mahsûs vardır. Kanûnda olsun, felsefe de olsun bir takım keşfiyâta muvaffak olmuş, hatta ‘aynı şeyi, ‘aynı zamânda keşfetmiş adamlar vardır ki başka başka yollardan giderek, başka başka girizgâhlardan geçerek ‘aynı noktaya peyveste olmuşlar ve ‘aynı hakîkati bulmuşlardır. İnsâniyet için, kavâ‘id-i fikr ve mantıkın ‘aynı ahkâma müstenid bulunması ve zevk cibilînin esasen farklı olması bu ihtilâfât-ı uslûba, bu şahsiyete mâni‘ olmamışdır. Demek oluyor ki şahsiyetin pek bâriz ve mu‘ayyen bir tecellisi demek olan uslûbun yalnız san‘atda değil, fende de felsefede de ‘aynı derecede ehemmiyeti vardır. Yalnız bir fark var san‘atkâr dâ’imâ hayâl ve hüsne bir şekl-i mâddiyat, bir sûret-i mahsûsa vermedikce bir eser vücûda getirmiş olamayacağından nâşî san‘atda üslûb gâyet göze batar. O husûsiyet-i mümtâzeyi, o şahsiyeti ‘âdî adamlar bile sezer, fark edib görebilir. Felsefe ve fen gibi nazariyât ve mücerredât-ı fikriyyeye ta‘alluk eden muhâkemât-ı müteselsile de uslûbu, ya’ni husûsiyet-i şahsiyeyi keşf edebilmek herkesin kârı değildir. Onun için uslûb orada her göze görünmez. Onu ancak mutehassısları anlar. Fazla olarak ‘ilm ile san‘atın tezâd noktaları da vardır. ‘İlm, gayr-ı şahsîdir. San‘at, şahsîdir. ‘İlm, mücerridâta te‘alluk etdiği için ve eşbâh-ı mâddiyeyi (mâhiyetlerini ta‘yîn etmeyerek) mahsûs oldukları gibi ta‘rîf ve tasnîf ve tahlîli bir sûretde tetebbu‘ eylediği için, onu parçalayarak tetebbu‘ edib bırakmaz. Zihninde tasavvur ve tasvîr etdiği fikri ahsen-i sûret üzere edâ edebilmek için o taşı yontar, keser, biçer; ya‘ni ancak şekl ve sûret-i tağyîr eder ve kendisince mütesavvir ve mültezim olan biçime sokdukdan sonra fikr ve hüsne onunla temsîl ederek ona bir mevcûdiyet-i mâddiye verir. Yoksa mâddelerin tahlîline girişib de tedkîk-ı mâhiyetiyle uğraşmaz. Onun içindir ki ‘ulûm da şahsiyet yokdur denilmişdir. Fakat ‘âlimde- eğer hakîkaten mûcid ve kâşif bir ‘âlim ise- şahsiyet vardır. Hele felsefe şahsi olmadıkca târih felsefeye müncer olur; binaen-aleyh felsefeyi de şahsiyet i‘tibârıyla san‘ata benzetenler az çok reylerinde ve bu nokta-i nazardan isâbet etmişlerdir. İşte şahsiyet ve gayr-ı şahsiyet mes’elelerinin bu dâ’irede ma‘nâ-yı ıstılâhileri de budur. Sırf bir san‘atkârın uslûbuna, yâhûd ‘âlem-i hâriciyyeyi veya infi‘âlât-ı zâtiyyesini tasvîr etdiğine göre şahsiyetin ma‘nâsı zann ederim ki (Shakespeare ve Hâmid) isimleriyle anlaşılmıştır. Ondan sonra ‘ale’l-umûm san‘atın hassaten ve mâhiyeten “Subjektif” ve şahsi olmasını da şu son sözlerle bir dereceye kadar îzâh etmişdir sanırım. Felsefesi i‘tibârıyla sırf idealist olan profesör Bain, her filosof gibi bu mesâ’il-i gâmızayede bir bâb-ı mahsûs tahsîs etmiş ve her biri hakkındaki fikir ve i‘tikâdını bir fasılda derc eylemişdir.[*][*] (Hissiyât ve irâdât)

[*] The emotion and the wille. ch- XIV,
The arthetié emotions.

nâmıyla meşhûr olan bu ikinci eserinde bu feylosof, san‘atın sifet kâşifesi olmak üzere şâyân-ı dikkat bir keyfiyyete daha işâret ediyor ki hakîkaten ehemmiyeti vardır. Ve bu husûsda muma-ileyhin mülâhazâtı pek doğrudur.

San‘atı bir de fâ’idesine nisbetle telakki etmek vardır. Filosofun zikr etdiğim nokta-i nazarı budur:

San‘atın insâniyet için (fâ’ide)si ifâze-i zevk ve o sâyede bahş-ı huzûz ve tehzîb-i hissiyâtdır. Profesör Bain de bu fikirdedir; fakat, eserinde bir takım îzâhât ile gösteriyor ki eser-i san‘atın insânlara ihsâs edeceği zevk “enâ’ı” bir zevk değildir. Pür-feyz bir hazdır ki ondan herkes müstefîd olduğu hâlde o eserde bahş-ı huzûz etmek kâbiliyetini tüketemez. Yemek içmek de bir zevkdir; fakat sırf enâ’ı bir hazdır, bir kişiye münhasırdır. Birinin yiyib içdiğinden diğeri zevk-yâb olmaz. En muhteşem bir ziyâdet bile bir güzel şi‘rin, bir minyatürün fâ’idesine- mâhiyeten- benzemez. Hatta en güzel şi‘rler her ne zamân okunursa yine birinci def‘a okunduğunda bize bahş etdiği hazzı verenlerdir. Şu takdîrce enâ’iyyet, zevk-i san‘atın en mühim fâ’idesini öldürür ve binâen-aleyh herkese bahş-ı hazz etmek nokta-i nazarından eser-i san‘atda nâ-mahdûd bir cûd, bir feyz-i mâhiyet-i esâsiyyedir. Bu kadar kâfidir..

Bu mülâhazâtım te’essüf ederim ki pek muhtasır düşmüşdür, fakat mülâhazât-ı tenkîdiyeye bir mukaddime-i tenbîhiyye olmak i‘tibârıyla ve husûsa erbâbına mahsûs bir faslü’l-hitâb bulmak haysiyetiyle kâfidir. Şimdi bi’l-hassa elimdeki defter-i ist‘ârın, ya‘ni sizin eserlerinizin takdîr-i kıymet ve ta‘yîn-i mâhiyetine girişebilirim.

Efendim,

Bir san‘atkârın eserini hakkıyla anlamak için onun şahsını bilmekde de bir fâ’ide vardır. ‘Ale’l-husûs meşhûr (Tenn) hassaten bu aşînalığa pek ehemmiyet verir. Ben hem eserinizi, hem sizi ve hissiyâtınızı pek iyi tanımış olduğum için zann ederim ki şu ‘arz edeceğim mülâhazât-ı tenkîdiyyeyi min küllü’l-vücûh değilse de bir çok noktalarca isâbet-i fikr olacakdır.

Siz evvelâ: Nisbî ma‘nâsıyla tabî‘î!- “Objektivist” olan şâ‘irlerindensiniz. ‘Ale’l-ekser eserlerinizde resm ve tasvîr etdiğiniz ahvâl ve keyfiyât, kâ’inât-ı hâriciyyenin ‘arz etdiği menâzır-ı mütelevvine ve muhtelifeye ve insânların, cemâ‘atlerin velvele-i hayât-ı ictimâ‘iyyesine ‘âid bulunur. Kendi hissiyât ve vicdâniyenizi de ara sıra izhâr etmiyor değilsiniz. Bi’l-akis pek güzel bir iki misâlini de gördüm, fakat galiba öbür tarafdadır.

Otuz dört sahîfeden ‘ibâret olan bu bâb-ı mahsûsda feylosof estetik hissiyâtın tabi‘at-ı farka ve sıfat-ı kâşifesinden ‘ale’l-ıtlâk bahs etdikden sonra hüsn, usl3ub ılh gibi mesâ’ili ve ‘ulvî, mudhik, güzel, şirin gibi evsâf-ı hüsnü tetebbu‘ ediyor. Max Nordau dahi (‘Acâ’ib-i Psikolojiye)sindebunlardan bahs etmiş, fakat divâne diye tenkîd etdiği Schopenhauer efkârını benimsemişdir.

Zann ediyorum ki nazar-ı şâ‘iriyyetinizin bu istikâmete ya‘ni hârice teveccühüne sebeb, kudret-i hayâlinizin, hassâsiyyetinize nisbeten gâlib olmuşdur. Zirâ hayâlin hakîkat-ı hâlde ma‘rifet-i inşâ’iyye ve terkibiyyesi o meleke-i fıtrıyyenin yalnız kâbiliyet-i tabî‘iyyesine ‘âid bir kudret ise de terkîb edeceği suver-i muhtelife için lâzım gelen ‘anâsıra behemehâl, ‘âlem-i hâriciyyenin hazînesinden almağa muhtacdır.

[Mab‘adı var]

Rızâ Tevfîk

(Şebâb; 14; s.338-340)

Bir Îzâh

-Memleketin Genc ve Mütefekkir Edebî Zümresine-

Görüyorum; ba‘z genclerde çok garîb bir telakki var: Zann ediliyor ki (Şebâb), edebîyât-ı cedîdenin tarafdârı ve (‘arûz) vezininin müdâfi‘idir. Böyle düşünen genclerin, sekizinci nüshamızdaki hafta musâhabesini lâyıkıyla okumamış olduklarını zann ediyorum. Bir kere daha i‘lân etmek mecbûriyetindeyim ki biz ne hece, ne ‘arûz.. Yalnız (güzellik) tarafındayız, ‘arûz, hece gibi şeyler, nazarımızda birer “vâsıta-i teblîg”, birer “şekl” mes’elesi olmakdan başka bir şey değildirler; biz- bir kelime ile- “asl ü rûh” tarafdarıyız ve şekl için “asl ü rûh” fedâ edilmesine muhâlif ve müte’arrız olanlardanız. ‘Ale’l-ıtlâk bir şekil mes’elesi telakki etmek, Orhân Seyfi Beyler gibi hece vezininde bir Katolik papası ta‘assubu gösterenlere mahsûsdur.

Siz hissinizi, isterseniz bir keman yayı altında bize iblâğ ediniz, isterseniz bir tanbûrun tellerinde terennüm eyleyiniz; eğer san‘atkârsanız; biz her ikisini de ‘ayn zevk ve hoşnudi ile dinleyeceğiz.

Bizi (Edebîyât-ı Cedîde) tarafdârı olarak ‘add ve talakki edenlere biz, kemâl-i belâgat ve sarâhatle bir kere daha i’lân ediyoruz ki; biz edebîyât-ı cedîdenin bir ve’l-ba‘su ba‘de’l-mevt” a mazhar olacağı kanâ‘atini; ancak bir hayâl-i hâm olarak telakki etmekdeyiz; ölmüş bir şeyin dirilemeyeceği gibi… Bizi bir Edebîyât-ı Cedîde tarafdârı olarak ‘add edenler, bu zehâb-ı bâtınlarını her hâlde tashîh etmelidirler. “Sabâh” da Kesriyeli Sıdkı Beyin i‘lân etdiği şekilde müfrit bir Edebîyât-ı Cedîde tarafdârlığını biz, muvâfık buldukdan ma‘ada böyle bir fikrin yaşayacağını da asla zann ve tahmîn etmemekdeyiz. Ancak bu sözlerimizden bizim, bir “hece tarafdârı” olduğumuz da istihrâc olunmamalıdır.

Siyâsiyât sâhasında “ittihâdcılık ve i’tilâfcılık” nasıl milleti ikiye ayırmışsa, ma’l-esef ‘ayn hiss ve telakki, edebîyâtımızda da intikâl ederek şâ‘irlerimizi “arûzcu ve hececi” olarak iki kısma tafrîk etmişdir. Nokta-i nazarımıza göre bu tefrîk, hakâik-i ahvâl önünde ‘abes ve lüzûmsuzdur. Memleketin sa‘âdeti önünde nâsıl ittihâdcılık ve i’tilâfcılık gibi fikirler merdûd ve ‘abes ise, “hüsn ve san‘at” huzûrunda hececilik ve ‘arûzculuk gibi fikirlerde ‘ayn şekilde menfûr ve merdûddur. Maksûd ve gâyemiz, ancak “güzel” bulabilib göstermekdedir. Siz “güzel”i ‘arûzla terennüm ederseniz, diğeri hece ile.. Nîm, sizi güzelliği ‘arûzla terennüm etdiğiniz için nasıl en ednâ bir muâhezeye hakkım olamazsa, ‘aynı sûretle sizin de beni hece ile terennüm ettiğim için en küçük bir muâhezeye ve düşnâma hakkınız olamamalıdır.

Bir edebîyâtda güzellik gâyesi etrâfında vâsi‘ bir hürriyet ve istiklâlin lüzûmuna kâni‘ bulunmakdayız. Yalnız bizim ‘afv etdiğimiz bir şey varsa o da, edebîyâtımızda ‘ilmen ve ‘irfânen çok zengin olan şâ’irlerimizin yollarımızı kesib onları el çabukluğuyla tartaklamak ve köşelerini bekleyib onların ayaklarına çelme takmak isteyen bir (fantoma) bir (karmanyolacı) edebîyâtının te’essüsüdür. Biz böyle bir edebîyâtı, (fantoma edebîyâtı) olarak ta’rîf ve tavsîf etmekle bugün ba’z eşhâs tarafında te’sîs edilmek istenilen bu nev’ edebîyâtın hakîki; çehresini çizmiş ve göstermiş olduğumuzu zann etmekdeyiz.

Bir Cenâb Şahâbe’d-dîn Bey’e pek çok hürmet etdiğimiz gibi nazarımızda Ahmed Hâşim, Yahya Kemâl, Ya‘kûb Kadri Beyler de şübhesiz ki çok büyük ve çok ziyâde şâyân-ı hürmet kimselerdir.

Biz gencliğin bu yüksek ve kıymetdâr şahsiyetler önünde hürmetkâr bir vaz‘iyyet takınmasını arzu ederiz. “Abid”lere hücûm ederek, istihsâl-i şöhret etmeye kalkışmak doğru olmadığı kadar da zann etmeyiz ki mergûb bir şey olabilsin. “İnkâr ve küfrân” bizim değil, ancak bulanık suda balık avlamak isteyenlerin mesleğidir. İnkâr ve küfrân edenler unutuyorlar ki, bu gün müdâfa‘a etdikleri fikir, inkâr ve küfrân ile mukâbele eyledikleri Yahya Kemâller, Ahmed Hâşimler, Ya‘kûb Kadriler tarafından düne kadar genlerine zerk edilen fikirlerden başka bir şey değildir, inkâr, ve küfrân… Fakat her şeyden evvel biraz insâf ve te’emmül…

Biz, bir takım entrikalara girmemiş ve san‘atı para kazanmak için hasîs bir alet-i ittihâz etmemiş ve bütün mülevves cereyânların fevkinde kalmış olan efrâdı pek kesîr bir genclik kitlesi biliyoruz ki bugün edebîyât mücâdeleleri nâmı verilen bugünki gaseyân-ı efkâr önünde en derin bir istikrâh ve nefret hissi duymakdadırlar.

Ati, şübhesiz ki bu genclerindir. Bugün bulanık suda balık avlayanlar ve ani bir şöhrete kapılarak kendilerinde ibiği kızarmış bir bâb hindi ‘azamet ve gurûru görenler, emîn olalım ki yalnız bu günki gayr-ı tabî‘î şerâ’it altında teneffüs edebilirler, fakat ne olursa olsunlar bu adamlar, er geç mevkı‘lerini şarlatan olmayanlar, ve san‘ata karşı menfa‘at beklemeyerek samîmi bir ‘aşk ile merbût olanlara terk etmeğe mecbûrdurlar.

İşte bu gibi cereyânların hâricinde kalmış olan, ve yazılarını neşr etdirmek için gazete müdîrlerine çay ziyâfetleri vermek veyâhûd onların karşısında mütebasbıs bir vaz‘ ve tavır takınmak ve dalkavukluk etmek sûretiyle küçüklükler göstermeyecek kadar gurûr-ı san‘atkârâneye mâlik olanlar, bugün her hâlde müşterek, bir mihrâk etrâfında toplamalı, ve konuşub anlaşmalıdırlar. Biz bugün san‘atın öz ve hakîki genclerine birleşib anlaşmak ve güzîde genclerden mürekkeb edebî mahfil teşkîl etmek teklîfinde bulunuyoruz. Dediğimiz

evsâfı hâ'iz olan genclerin, gerek taharriren ve gerek şifâhen mutâla'alarını bize bildirmelerini hâssaten recâ ederiz.

Edebîyât 'âlemimizi saran bulanıklık ve gayr-ı tabî'î vaz'iyet, şübhesiz ki müebbeden bu iğrenç şekilde devâm etmeyecekdir. Binâen-aleyh bugün genclerin her hâlde el ve ele vererek samîmi bir sa'y ile yarınki san'at sarâyının ilk temel taşlarını koymalıdırlar.

Bugün eğer şaşıları etrâfımızda hâkim ve fermân-fermâ görüyorsak hatâ, şübhesiz ki sükût ve istiğnâları etrâfımızı kaplayan 'ama ve bulanıklıkdadır, bu 'ama ve bulanıklıkda ise, ve bir anlaşıb birleşme yapmaları i'tibâriyle evsâf ve mezâyâsını yukarıda çizdiğim genclerin çok büyük günâhları ve çok derin mes'ûliyet hisseleri vardır.

Gencliğin entrikalara tenezzül etmeksizin 'ulvî ve müşterek bir mihrâk etrâfında kemâl-i samîmîyetle birleşmesi, bize, şübhesiz ki beklenen asîl ve mev'ûd sabâhı daha çabuk getirecekdir.

Salaha'd-dîn Enîs

(Şebâb; 14; s.341- 343)

Maskeler Aşağı

‘Alemdârcıların “Alemdâr”ı Yûsuf Ziyâ Bey’e

Son haftalar zarfında bir çok şeyler yapmışdınız. Şimdi, ateşden bir çenber içinde çırpınırken bütün işediği günâhlardan nedâmet hissi toplayan bir zavâllı ve sa’yinetide kaldığınızı anlıyorum. Onun için size coşkun bir hücûm ile projesi tertîb etmeği doğru bulmadım. Sadece küçük bir hasbihâl… Şöyle kardeşce bir teşrîh yapacağım.

Her şeyden evvel şunu da söyleyeyim ki: Hîç olmazsa sizin- ve sizin gibi- arkadaşlarınızın yazdığı yazıları anlayacak ve tahlîl edecek merâklı bir kâri’im! Ve bugün bu satırları yazmak hakkını bu vasfım veriyor.

**

Cenâb Bey’in grubunu istihlâf etmek niyetiyle Türkcülük cereyânının ser-amedânı tarafından gösterilen müzâheret sizi ilk önce sivriltiği zamân, meydânda ‘arûz ve hece gürültüleri vardı. ‘Arûz kalkıyor, yerine köşede bucakda gıcırdayan kalemlerin hecesi kâ’im oluyor. ‘Arab ve ‘acem te’sîri altında devâm eden yüklü ve terkîbli lisân kalkıyor; yerine terkîbsiz sâde bir lisân geliyor. Hissin hâricinde cebri bir hevesle yapılan mukallidlikler kalkıyor; yerine kalbin samîmiyeti ve hissin sesi kâ’im oluyor. [*] [*] Sizin ilk meydâna atdığınız zamân doğru yanlış, haklı haksız bütün kopardığınız bu yaygaralar, her zamân için gelecekden bir ümîd bekleyen halka mukni‘ bir teselli veriyordu. Nihâyet (şâ’ir)i çıkardınız. (Reşîd Süreyyâ) Bey’e (Hâlid Fahri) Bey’e, önünüze gelene çatdınız. Yorgunluklarınızı ufak bir tevakufla soluk soluğa dinletdirerek (Türk dünyâsı)na yapışdınız. O da devâm etmeyince altı tane kitâbdan sonra (‘Alemdâr)a geçdiniz. Ve orada meydânı boş bulunca gözü kapalı beyni durgun atınızı öyle koşdurdunuz ki kendiniz de sür‘atin te’sîriyle mâni‘aları ve uçurumları bir anda atlayacak bir (Rüstem) hissi yükseldi. Cenâb Bey’e çatdınız, Fâlih Rıfkı Bey’e (Ne meziyetin var?) dediniz, ve nihâyet Yahya Kemâl Bey’e hayırsızlıkla karışık bir mukallidlik isnâd etdiniz. Kılıcınızı bilerken kalkanınızı ta‘mîr etmek lüzûmu hîç hâtrınıza gelmedi. Ve bunların içinde Cenâb Bey gibi ‘adem-i tenezzül gösterenlerle Yahya Kemâl Bey gibi sizi gâyet gülünc bir mevkı‘a koyanlar da oldu. En sonra şaşırdınız… Bugün nasıl şaşırmazsınız ki siz daha bundan dört beş ay evvel ortada sizi telâşa sokacak ne bir hücûm, ne bir i‘tirâz sesi yükselmiyorken şaşırmış ve evvelce hîç bir meziyeti olmadığını iddi‘â etdiğiniz (Baykuş)u edebîyât târîhinin, müstesnâ bir sahîfesine oturtmuşdunuz.

---

[*] Herkesin bildiği gibi siz de pek a’lâ bilirsiniz ki Edebîyât-I Cedîde lisânına karşı ilk def‘a cereyânı tevlîd eden Yahya Kemâl Beyin şi’rleri; sonra Selanik’de Meşrutiyetin ilk senelerinde neşr edilen “Genc Kalemler” mecmû‘asının silsilevî makâleleri olmuşdu. Bu cereyânı tevlîd eden sebebleri söylerken Mehmed Emîn Bey Efendiyi hâtırlamamak kadirşinâslık olur.

Hâtırlarsınız değil mi? Belki bugünki vaz‘iyetiniz size iki sene evvelki hâdiseleri unutdurmuşdur. O hâlde hâtırlatayım:

(Şâ‘ir) mecmû‘asının (8)inci sayısıyla musâhabesinden:

[O. Seyfi Beyin, ‘arûzunda bir şâh eser olan “Fırtına ve kar” isimli bir manzûmesi vardır ki, Hâlid Fahri Bey bundan koca bir “Baykuş” piyesi çıkarmışdır.]

(‘Alemdâr) gazetesinin (21 Haziran 336) târîhli nüshasından:

[Baykuş sahneden ve zevkimizden ziyâde târîh-i edebîyâtda şerefli bir mevki‘ işgâl edecekdir.]

Yine şâ‘irden:

[Lisânını düzeltemeyen biri varsa o da Hâlid Fahri Beydir.]

Yine ‘Alemdârdan:

[Baykuş, lisân ve tevzîn i‘tibâriyle çok mütekâmildir.]

Sonra yine şâ‘irden:

[Pek basît bir zevk sâhibi olduğuna kâni‘ bulunduğum Hâlid Fahri Bey..]

Yine ‘Alemdârdan:

[Şi‘r ve sanat ‘alemimizin en mümtâz simâlarından biri olan Hâlid Fahri Bey..]

Cidden şâyân-ı tercîh bir vaz‘iyyetdesiniz Yûsuf Ziyâ Bey! Fakat ne yapalım? Dişinizi sıkacaksınız. (Kendi düşen ağlamaz) derler.

Ma‘mâfîh size bir dereceye kadar hak veriyorum. Bu kadar bol ve gözü kapalı hücûmlar arasında her bir satırınızın evvelki satırlarınızı tekzîb etmediğine şükr etmeli!

Dahası var: Halk bıkdı Yûsuf Ziyâ Bey! Mektebinize böyle böyle anlar anlamaz, boylu boysuz her çoğunun diz çöküb hep bir ağızdan muttasıl tekrâr ededurdukları bu makâmlar halkın, kulaklarını o kadar doldurdu ki daha şimdiden bir usanc duyuyorlar. Ne yazalım? Diyeceksiniz değil mi? Doğru! Hoca bildiğini okutdu. Talebe o hudûdu nasıl aşar?..

Şimdiki edebîyât öyle yeknesak ve yek edâ bir sâha ki burada en çok sivrilenler en çok sabrı olanlardır. Hayâtda ilk kânûn mâdem ki tesâdüfdür. O hâlde insânların ağızlarından düşen, kalemlerinden dökülen her şeyin mutlaka nukât-ı müte‘adide de garîb bir tarzda çarpışması ‘akla yakın gelmemesi diyeceksiniz. Nitekim de öyle oluyor. ‘Aynı kitâb ve hatta ‘aynı sahîfelerde mütevevvi‘imzâlarla öyle garîb tarzlarda tekrâr edilmiş ‘aynı fikirler ve mevzû‘lar var ki insân bunlara biraz tevârüd ve biraz da eser-i tesâdüf diyebilmek için çok safdil olmalıdır!...

Memleketimizde velev cüz’î olsa bile bir kâr’i yekûnu vardır. Yazdıklarınızı kıymet-i şi‘riyyeleriyle değil çok tanınmış ve çok işidilmiş imzâların dolmaklığı münâsibetiyle ve

(belki) ümîd ile ısıddırıb temcîd pilavı gibi tekrârlar durursanız nihâyet üç beş okuyucunun da hevesinin eriyeceğini tahmîn edemiyor musunuz?..

Yoksa edebîyât da mı târîh gibi bir tekerrürden ‘ibâret oluyor?..Ya‘kûb Kadri Bey edebîyâtın bu şekline (zanpara edebîyâtı) diyormuş. İster haklı ister haksız olsun. Siz ve etrâdınızdakiler ma‘şûkalarınızı dâ’imâ ‘aynı kelimeler ve ‘aynı basmakalıp cümlelerle i‘lân-ı ‘aşk ederek ‘âdî bir kadın menzilesine indirdikden ve kalemlerinizi bu basmakalıp şekiller için gıcırdatdıkdan sonra Ya‘kûb Kadri Bey’in böyle deyişini neden çok görüyorsunuz?

İşte size bulduğum ba‘z misâller:

Göğsü üstünde bir menekşe gülü..

Hâlid Fahri- ‘Alemdâr)

Göğsünde taşırdın menekşe gülü..

Hâlide Nusret- Dördüncü Kitâb

Sazlıklarda inilderken rûzgârın neyi,,

Yûsuf Ziya- ‘Alemdâr

İnliyorken rûzgârın ağaçlıklarda neyi..

Necdet Rüşdi- ‘Alemdâr

Artık ilerliyordum, başım eğilmiş yere..

Nâzım Hikmet- ‘Alemdâr

Başımı yere eğdim
Yoluma gidiyorum..

Va’lâ nûre’d-dîn- Birinci Kitâb

Onun baygın gözlerimde kendini gördü..

Yûsuf Ziyâ- ‘Alemdâr

Esîrcinin gözlerinde gördü kendini..

A.(ع) Nâhid- ‘Alemdâr

Gölge çökerek kararınca su..

Fârûk Nâfiz- Dördüncü Kitâb

Gökler açılıb da kararınca su..

Nâzım Hikmet- ‘Alemdâr

Hızlı hızlı çarpıyordu boşlukda kalbi..

Yûsuf Ziyâ- ‘Alemdâr

Ne ölüm korkutur beni ne hicrân
Kalbimiz olmasın yoksa ayrılan..

Fârûk Nâfiz- Dördüncü Kitâb

‘Aşkımız birbirine bağlarsa iki kalbi
Günler değil aylarca ayrılsak da ne zarar..

Necdet Rüşdi- ‘Alemdâr

Öyle eğilmişim ki kayalardan denize
Alnımızdan saçlar durulmuş suya değdi..

Nâzım Hikmet- ‘Alemdâr

Eğilince dalgalara düşdü saçları..

Yûsuf Ziyâ-‘Alemdâr

Ya!.. Gördünüz mü bir kere Yûsuf Ziyâ Bey?... Hîç şübhe etmez ki siz, seleflerinizin size bırakdığı mirâsların te'sîriyle bu kadar yazıyorsunuz. Hâlbûki bugün böyle ahenk ve muttarid terennümler ile halkı bu kadar usandıran bir edebîyât yarın yeni nesle,tevârüt etmeleri için ne bırakabilecekdir? Ve o bugünkü ne bırakdım diye müsterîh olabilecekdir? Bu silsileyi biraz daha temâdi etdirirsek bugünkü kalemler, edebîyâtımızı derin bir cinâyete sürükleyen kanlı birer kılınc mâhiyetinde bulunduğunu anlamak müşkül bir şey olmaz zannındayım. Eğer bu paslı kanlar temizlenemiyorsa o kılıncların kırılıb atılması lâzım!..

Ya bu deveyi gütmeli! Ya bu diyârdan gitmeli!..

24 Teşrîn-i evvel 1336

Sedâd Nâmî

(14; s.348-351)

Gücenmek Yok:

Hâlid Nusret Hânımla Mülâkât

Hânım efendiyi gökde ararken yerde bulduk. Kendileriyle mülâkât arzusunda bulunduğumuzu ve bunun için kapı kapı dolaşarak kendilerini aradığımızı, Amerikalı Jack Johnson'dan sonra dünyânın en büyük şâ'iri sayılan bin nâz ve bin bir türlü dolap şâ'iri Yûsuf Ziyâ beyden haber almış ve lutfen ihtiyâr-ı zahmet buyurarak ayağımıza kadar gelmişdi. O gün Şebâb idârehânesinde bir ben, bir de Salâha'd-dîn Enîs vardı. Ya'ni mülâkatcı ile dayakcı… Şâ'ire-i şehre bir müddet câmdan, içerisini seyr ü temâşâ eyledikden sonra mütereddid ve utangac kapıya geldi ve başını içeriye uzatarak:

—Afv edersiniz efendim Şebâb iderâhânesi burası mıdır?

—Evet efendim, bir emriniz mi var efendim?

—Estağfirullah! Biraz görüşmek istiyordum da..

—Buyurunuz efendim.

Hânımefendi pek sıkılgan içeri girdiler ve pek mütehassıs bir hâlde etrâfa, raflara, dolablara, kitâblara, masalara, sandalyelere göz gezdirdiler ve dayakcı ile beni tepeden tırnağa kadar güzelce bir süzdükden sonra:

—Afv edersiniz efendim, sizi râhatsız etdim.

Dayakcı atıldı:

—Estağfirullah hânım efendimiz, erm-i 'alîlerinize muntazırım hânım efendimiz!

—Burada bir mülâkatcı varmış..

Der demez ben de şafak atdı. Dayakcı ile, alık alık birbirimizin yüzüne bakdık, kaldık.

—Kendileri yok muydular burada efendim?

İkimiz birden şaşkın şaşkın:

—Buradalar efendim, şey efendim..

—Kimlerle teşrif ediyorum efendim?

Şimdi büsbütün şaşırdık, dilimiz tutuldu.. O, püskülsüz fesi, soluk pardesüsü, ağustos sıcağında bile omuzlarında taşıdığı alacalı ipek atkısıyla; ben hâvî dökülmüş kalpağım, robdöşambrdan turnistan edilmiş hârâr gibi paltom, yağmurlu hevâda hîç de münâsib olmayan sarı bez iskarpinimle nasıl derdik ki; efendim birimiz dayakcı, birimiz mülâkatcı.. Hanım bizim bu mahcûb ve ma'nîdâr sükûnuzdan işi bir parça teferrüs eder gibi oldu, dedi ki:

—Gâlibâ, zât-ı 'âlilerinizden biri olacak..

İkimiz birden:

—Evet hânımefendimiz, ikimizden biri..

Tekrâr bizi dikkatle süzdü ve bana dönerek:

—Siz olacaksınız.

—Ben denizim.

—Teşerrüf ettim, bendeniz de Hâlide Nusret..

Dayakcı bir def'a yerde zıpladı ve çok telaşlı:

—Aman ''afvınızı istirhâm ederiz hânım efendi! Küstahlığımızı 'afv buyurun hânımefendi hazretleri!

Buyurun hânım efendi hazretleri!

Mevcûd sandalyeleri hep birer birer yoklayarak en sağlam ve en muztazamını bi'l-intihâb hânım efendiye uzatdı:

—Buyurunuz efendim, buyurunuz. Oturunuz lütfen efendim.

Hânım daha oturmadan

—Ne emr buyuruluyor hânım efendimiz?

Şimdi ben:

—Kahve mi, çay mı, nargile mi?

Dayakcı 'asabiyetle dudaklarını ısırarak bana eliyle etdi. Ben anlamadım, ve hânım efendi elindeki kitâbları rafa yerleşdirib sandalyeye kuruluncuya kadar dayakcı kulağıma eğildi, dedi ki:

—Aman ne yapıyorsun? Kendine gel, hîç nargile sorulur mu? Ve sonra hânıma döndü:

—'Afv ediniz efendim, arkadaşımız biraz alaycı ve çok dalgındır.

—Be's yok efendim.

Arada bir dakîkalık bir def'a-i sükût geçdi. Sonra yine hânım efendi sözü açdı:

— Efendim maksad-ı ziyâretim, mülâkâtcı beyin benimle bir mülâkât-ı edebîyyede bulunmak arzusunda olduğunu bizim Yusûf Ziyâ'dan duydum onun için geldim.

—Dayakcı mütebessimâne cevâb verdi:

—Ya! Pek güzel efendim, lütf buyurdunuz, bizleri minnetdâr etdiniz..

Ben:

— Madam ki öyledir efendim. Evvelâ sizi buraya gönderen zât-ı muhteremden başlayalım, Yûsuf Ziyâ Bey'in kıymet-i edebîyyesi nedir efendim?

— Yûsuf Ziyâ Bey'in kıymet-i edebîyyesini bizler takdîr edemeyiz..

—Tabî‘î sizde takdîr edemezsiniz. Çünkü siz daha bir buçuk sene evvel talebe defterinde “acabâ edebîyatda muvaffak olabilecek miyim.” Diye su’al ederken bugün hemân bir üstâd tavrı takındınız.

—Ben değil, kimse takdîr edemez.

—Hîç kimse edemez mi efendim?

— Bu memleketde kimse edemez.

— O hâlde başkasına geçelim.

— Geçelim, fakat memleketin en büyük şâ‘iri olarak kabûl ederseniz.

— Benim kabûlümle olursa pek ‘alâ, ben edeyim..

— Ben de ediyorum.

— Oldu ikiye, bir üçüncüyü nereden bulacağız?.

— A, üçüncüye ne hâcet? Mahkemede bile iki kişinin şehâdeti ile adam asıyorlar.

— Sahîh o da var. O hâlde oldu, bitti demek..

Oldu ya..

— Hâzır üç kişiyiz, cemâ‘atle du‘asını da edelim ki Allah da kabûl eylesin!

Dayakcı:

— Ben de hâtır için âmîn derim.

Hep bir ağızdan:

— Âmîn!

— Geçelim efendim bir diğerine, Fârûk Nâfiz..

— Aman onu bırakın, onu bırakın.

— Ne için efendim?

— O eskiden iyi şâ‘ir idi, şimdi geçdi.

— Anlamadım, hânım efendi!

— Fârûk eskiden belki Yûsuf’dan da yüksekdi. Lakin son zamânda o kadar düşdü ki..

— Neden?

— Aman sormayın efendim recâ ederim. Onu geçelim..

— Fakat ne için?

— Ne için mi? Geçende tertîb olunan Yûsuf Ziyâ ‘aleyhindeki komedide oynadığı rolü biliyorsunuz ya..

— Ha, anladım efendim, pek a‘lâ. Başkasına geçelim, Yahya Kemâl..

— Yahya Kemâl mi, Yahya Kemâl mi? Ah! O Yahya Kemâl yok mu?

— Devrin kutbü’ş-şu‘arâsı değil mi?

— Ne dediniz? Bir daha söyleyiniz bakayım! Hele bir daha işideyim o lırdıyı sizin ağzınızdan

— Vay.. Neden hânım efendi?

— O boyu, bosu devrilesi değil mi. Bu komediyi tertîb eden?

— Fakat komediden bize ne? Biz kıymet-i şa'iranesinden bahs edeceğiz.

— Size bir kıymet-i şâ'irâne veririm ki şimdi alamadan gidersiniz?

— Peki hânım efendi öyle olsun! Başkasına geçelim. Şey nasıl, Cenâb Şahâbe'd-dîn Bey üstâdımız?

— İnâdın mı yapıyorsun sen çocuk, benim böyle sinirlerimi ayaklandırıorsunuz?

— Ne oldu efendim?

— Daha ne olacak? Yûsuf Ziyâ'ya yapdıklarını görmüyor musun?

— Ha!.. Anldım.. Yûsuf Ziyâ'nın 'aleyhindekilerden hîç bahsetmeyeceğiz.

— Tabî'î değil mi ya?

— O hâlde mülâkât bitdi demek..

— Neden?

— Neden olacak? Ben onun lehinde olan hîç bir şâ'ir, edîb bilmiyorum ki..

— Afv ederiniz onu siz.. Neden yokmuş bakayım!..

— Peki, bulun gösterin de. Ondan bahs edelim..

Hânım efendi, başını iki ellerinin arasına aldı biraz düşündü. Sonra bizim dayakcıya döndü, şefâ'at isteyen bir vaz' ve tavırl onu göstererek:

— İşte!.. dedi.

— Ben ne lehindeyim ne 'aleyhindeyim..

Ben:

— O hâlde senden bahs edelim. Peki hânım efendi, bizim dayakcı hakkındaki fikriniz?

—Dayak'ı yazmadan evvel çok iyi idi. Lakin Dayak'ı yazdıkdan sonra değişdi. Ma'mâfîh zann etmem ki o bu fikrinde samîmi olsun. O dayağı nasılsa, belki birine kızarak, belki birine kızarak, belki ortalığı gürültüye, patırtıya vermek ve belki alay için yazmışdır. Ve böyle olduğun…..

—Yav!.. Vâllahi değil hânım efendi, billahi değil hânım efendi! Kat'iyyen emîn olunuz, samîmi ve ciddi olarak yazdım.

— Sizden hîç me'mûl etmem, sizin bir kadını döğebileceğinize kat'iyyen ihtimâl vermem..

Dayakcıda gözler fal taşı gibi açılmış, saçlar diken, diken olduğu hâlde:

— Vâllahî döğerim, billahî döğerim. Hem öyle döğerim ki, saçlarından tutar, ayağımın altına alırım….

Tam bu esnâda içeriye heveskâr-ı şi‘r ve edeb genc, hoppa bir mektebli girdi. Ve girerken kapının arkasında dayalı duran, dayakcının ma‘hûd kalın sopasını yere düşürdü. Çocuk mahcûb oldu, ben güldüm ve hânım efendi sordu:

— O ne?

— Baston.

— Kimin?

Dayakcı kekeleyerek:

— Ben denizin efendim..

İşte o zamân zâvallı şâ‘ire, yüzü sapsarı kesilerek olduğu yere yığıldı.

Biz idârehânedeki refîkası korku, telaş içinde hânımın başucuna üşüşdük. Su, filân serperek biraz kendine getirebildik. Mülâkât da bu sûretle hitâma ermiş oldu.

25 Teşrîn-i Evvel 336

‘Osmân Cemâl

(Şebâb; 14; s.356-360)

On Beşinci Sayı

Edebîyâtda Türkcülük

-Genc şâ’ir Kesriyeli Sıdkı Bey’e-

Edebîyâtda Türkcülük, dediler ki, milletin sinesinden doğdu: İşitdiğim ve bildiğim târîhi yalanların işte en büyüğü budur. Zirâ ben bu yumurcağı daha Selanik’de Beyaz Kule dibinde dünyaya geldiği günden beri tanırım. Bunu doğuran, Ziyâ Gökalp meşîme-i tasavvufı oldu. Bir mütenebbî-i kem-şu‘ûrun işkembe-i kübrasını “Sîne-i millet”le taglît edecek kadar dalgın olanlara hitâb bile etmem… Fakat hakâike hubb ve hürmet besleyen gencler bilmedirler ki edebîyâtda Türkcülük de bin bir ittihâd ve terakki fırıldaklarından biridir. İttihâdcılar cem‘iyyet-i millîyemizi kendi kerâmet-i siyâsiyyelerine inanabilecek bir “cumhûr-ı humekâ” hâline düşürmek istediler. Onlarca her vadide ‘âmmeyi aldatmak bir destûr-ı idâre idi; vadi-i edebde aldatmak için de “Türkcülük”ü îcâd etdiler ve biçâre saf halka: “İşte senin edebîyatın!” dediler.

Edebîyâtda Türkcülüğün babası siyâset-i ittihâddır. Fırka-i ittihâd ve siyâset-i ittihâd mevcûd olmasaydı Ziyâ Gökalp’in dimâğında o yumurcak rüşeym teşkîl edemezdi.

Türkcü edebîyâtı milletin değil devr-i ittihâdın ve fırka-i ittihâdın edebîyâtıdır: Her devr ve her fırka lâyık olduğu edebîyâta nâ‘il olur!

***

Edebîyâtımızda Türkcülük dehâ’et-i millîyemizin nâgehâni bir hâdise-i inhitâtıdır.

Büyük bir gürültü ile karşımıza çıkan “Türkcülük” edebîyâtımızda ne yapdı; nesirdeki icraâtı vasfı ve izâfî terkîbler eczâ-yı kelâmın yerlerini değişdirmek meselâ Bâb-ı ‘Âlî yerine ‘Âlî Bâb ve fenn-i hendese yerine hendese fennî vaz‘ etmek gibi çocukluklara münhasır kaldı. Nazımdaki mûvaffakiyetleri de “vezin”in mâhiyet-i mûsîkiyyesinden gaflet ederek ‘an‘ane-i arûza bedel parmak hesâbını çıkarmak mevzû‘-ı nazmı ‘aşk ve şevk gibi yâhûd ‘askeri kantolar gibi ibtidâ’î heyecânlar verebilecek şeylere hasr etmek, neşîdelere fikirden ziyâde tıflâne hisler ve ra‘iyâne sözler doldurmak oldu.

Akçuraoğlu Yûssuf Beyden Köprülüzâde Fu’ad Beye kadar bu cereyânın en ‘asabî tarafdârları görüyorum ki gitdikce (terkîb-i gürizlik)lerinden fedâkârlık ihtiyârına mecbûr oluyorlar. Hemân bütün dünkü Türkcülerin her gün daha bizim ‘an‘anevî ifâdemize ‘avdet etmekde oldukları görülüyor. İki üç sene evvel bütün bir makâlesinde bir tek “terkîb” bulundurmamak için dikkat-i mevcûdesini sarf eden muharrirlerin eyyâm-ı ahîrede

imzâladıkları yazılarda terkîbler çok kere ‘aşerât hânesini geçiyor. Bu ric‘atın sebebi şudur ki Türkcü nesrinin fakr ve za‘afı hiss edildi.

Nazma gelince: Birkaç sene evvel öyle zann olunuyordu ki parmak hesâbı kısa bir va‘de nihâyetinde evzân-ı ‘arûzun yerine kâ’im olacak ve bundan sonra efâ‘îl ü tefâ‘île mültefit bir genc görülmeyecekdi: Bu tahmine düşen Türkcülerin ne kadar fâhiş bir nisbette aldandandıklarını işte bugün şâhid olduğumuz tecelliyât-ı manzûme pek parlak bir sûretde meydâna çıkardı.

Mükerreren söyledim: Vezin mesâ’ilesi bir mesâ’ile-i edeiyye değil bir mesâ’ile-i mûsikiyyedir. Ahenk hakkında bir fikr-i kat‘isi olmayan ve hiç olmazsa beyâz ile siyâhı temiz edemeyen bir muharrir, imkânı yokdur, vezin-i ‘arûzun kıymetini ve parmak hesâbının alet-i mûsîki olmak i‘tibârıyle ‘adem-i ciddiyetini anlayamaz, parmak hesâbının harâretli mürevvicleri, sizi te’m3in ederim, hissiyât-ı mûsîkiyyeden hisse-dâr olmayanlardır.

Sırf Türkce kelimelerden teşekkül edecek bir köy şarkısı veya kaya başı için belki kâfi olabilecek parmak hesâbı mahdûd ve maksûr hecelerden terekküb edeb Arabî ve Farisî elfâz neşîdeye girince te’mîn-i mûsîki için vezin-i ‘arûza müreca‘at bir farîza-i ahenk olur.

Bugün parmak hesâbı ile yapılmış ba‘z süslü şarkılara tesâdüf ediyoruz. İ‘tirâf ederim ki o kadar hafîf zemînlerde parmak hesâbı ve hatta hîç hesâbsızlık bile kifâyet eder. El verir ki şâ‘ir tarâvetli bir hiss ifâde etsin ve bahâr-ı kalbinden bana bir nefha göndersin.

Fakat mevzû‘ biraz yükseldi ve nazm olmak için nesirin ihtizâz-ı mûsîkiye ihtiyâcı hiss edildi mi parmak hesâbının ne kadar aksak ve topal bir çâre-i ahenk olduğu anlaşılıyor.

Çok şükür ki bugün edebîyâtda Türkcülük dediğimiz ittihâd ve terakki hâtırasına hâlâ merbût kalan ancak bir fitne-i şebâbdır. Hîç şübhe etmeyiniz ki İttihâd ve Terakki siyâseti gibi parmak hesâbı da pek yakında münderis olur.

İttihâdcılar mekteblerde çocukların ellerine sopa verdiler: İzci dediler. Matba‘alarda sopa gılzeti getirdiler: Türkcüsünüz dediler ufkun nikât-ı erbâ‘asına dikilen beyâzlı kırmızılı ittihâd filaması efkâr-ı edebîyyede: “Buradan ileri geçmeyeceksin!” dedi.

Bereket versin edebîyâtın mukadder bir hayâtı vardır, sergüzeştini hîç kimse değiştiremez. İstibdâda, şekâvete, fazâhata her şeye rağmen tarîk-i tâli‘ne ‘avdet eder.

Türkcülüğün edebîyâtımızdaki nüfûzu seri’ül-murûr kasırgaların sularda vücûda getirdiği müstesnâ cereyânlara benzetilebilir; onlar gibi muvakkatdir.

Devr-i Hamîdî ‘ale’l-ıtlâk: “Sus!” demişdi; devr-i ittihâd: “Şöyle terennüm edebileceksiniz!” dedi. Fakat edebîyât her kumandaya rağmen tarîk-i târîhiyyesini ta‘kîb ediyor ve edecekdir. Ve haklo o dur ki zamân ona hak verir!

Cenâb Şehâbe’d-dîn
(Şebâb; 15; s.362-363)

Bahâr Yağmuru

-Yahya Kemâl Bey'e-

İnci damlar gibi: Yağmur yağıyor..
Sanki gözyaşları: Mahmûr yağıyor!
Yere gökden: Sanırım nûr yağıyor..
İnci damlar gibi: Yağmur yağıyor!
§
O çimenler, yeri sarmış kadife
Bir yatakdır ki periler keyfe:
Geliyor, yaslanıyorken.. Sadefe:
Benzeyen gök yarılıb, nûr yağıyor!
§
Bir ağaç altına: sindim, kaldım;
O güzel (manzar)a bakdım, daldım..
Vasf olunmaz: Ne bedî' zevk aldım!
İnci damlar gibi: Yağmur yağıyor!

Kuzguncuk-28 Teşrîn-i evvel
Florinalı Nâzım
(Şebâb; 15; s.367)

Resminin Karşısında
-Sâlih Kahtân Bey'e-

Resminin karşısında pür heyecân
Yine ben secde eyledim bu gece
Taşdı rûhumda bir derîn hicrân
Sana ben hep ta'abbüd etdikce..

Ah bilsen bütün dakîkalar;
Sanki hep resminin önünde geçer.
Sana bir gün tapınmasam ben eğer,
'Umk-ı rûhumda bir yara duyarım..

Bitsin artık bu imtidâd-ı firâk!
Gezmesin hâtıran uzaklarda!
Seher-i hüsnünle 'aşkımı sadra,
O siyâh gözlerimle kalbime ak!..

Mirgün
Fatîn Tevfîk
(Şebâb; 15; s.367)

Îzâhı îzâh..

‘Azîzim Salâha’d-dîn Enîs Bey Efendi,

Vedâ‘ etmek mecbûriyetini hiss etdiğim uzun ve yorucu bir bahse; siz beni tekrâr ‘avdet etdirmek için ne güzel vesile yaratıyorsunuz…!

Bundan evvelki îzâhınızda: Beni, “müfrit bir Edebîyât-ı Cedîde tarafdârı” olarak göstermeğe, sizi vakâ eden, “Sabâh” da Cenâb Bey üstâdımıza yazdığım bir mektûb imiş.. O hâlde bir parça îzâh edeyim: Evvelâ şunu mu‘terifim ki: İzâhnâmenizi okurken sandım ki doğrudan doğruya benim kanâ‘at-i edebîyyemi tercüme ediyorsunuz…

Bilmem neden pek velûd olduğunu zann etdiğimiz memleketimizde ben, ancak beş büyük ve hakîki san‘atkâr ve şâ‘ir tanıyabilmişim: Cenâb, Süleymân Nazîf, Yahya Kemâl, Ahmed Hâşim ve Ya‘kûb Kadri… Bunlar nice ve belki sizcede memleketde birer abidedir. Her memleketde abidelere çiçek, biz de taş atılır… Her yerde abideler ta‘zîz edilirken biz çamurlamağa çalışıyoruz?..

Ne denirse densin; edebîyâtımızı ihyâ ve elyevm temsîl eden bu beşer-i kutb ki: daha dün kendilerinin bize verdiği silâhı bugün ‘aleyhlerine çevirdiğinizi pek gafûr ve hakîkaten semîh bir inkisâr ile temâşâ ediyorlar!..

Lakin bu müstesnâ ve muhterem üstâdlar ne kadar da sabûr ve ‘âlîcenâb imişler ki:

“Kendi elimle yâre kesüb verdiğim kalem

Fetvâ-yı hûn-ı nâ-hakkımı yazdı ibtidâ…”

demeyecek kadar fazîlet gösteriyorlar… Bunların gafûr ve fazîletkâr sükûtlarından istifâde eden mahdûd bir zümre tarafından son günlerde bu a‘izzeden birisine belki en büyüğüne karşı yapılan ve aykırı bir tecâvüz şekline giren hücûmlar pâk ve temiz yaşayan gencliğe izâfe edildi!.. ‘İlm ve san‘at için çarpan pek çok yüreklerin sızladığı ve nice gözlerin yaşardığını gördüm. Sevgili üstâdı biraz teskîn için yazdığım o mektûbda belki bir Edebîyât-ı Cedîdeci gibi davranmış olmalıyım… Lakin “ifrât”ın izâfe her hâlde fazla ve mevhûm bir ‘unvân olsa gerek!..

Elbette tahattur edersiniz ki: Ben mektûbumda [ortada için için tutuşan edebî bir ihtilâf üzerine teşekkül etmiş iki farka çarpışıyor…‘Arûz ve hece… Sonra mücâdeleye henüz atılmamış mu‘tediller zümresi, edebîyât-ı hakîkiyyenin öz evlâdları.. San‘at ve güzellik tarafdârları var…] demişdim değil mi..? İşte o cümlenin son fıkrasında kendi ictihât ve kanâ‘at-ı edebîyyemi az, çok işâret ve kayd ile iktifâ etmişdim. Fakat bu kısa işâret anlıyorum ki kâfî gelmemiş… Siz de sizin gibi ba‘z kıymetdâr arkadaşlarında yanlış bir fikir uyandırmış…

Şu vesile ile bir def‘a daha tekrâr etmiş olurum: Bence şi‘r; doğrudan doğruya bir zevk mes’elesi olduğuna nazaran onun istibdâd ve inhisâra hîç tahammülü yokdur..! O yazılmaz doğar; görünmez duyulur…

Sonra ‘arûz ve hece; ancak birer kostümden başka bir şey değildir ki..

Hece güzel; hangi kıyafete bürünürse bürünsün makbûldür, mergûbdur vesselâm…

Mu‘ârızlar cebhesinde pusu kurmuşlara gelince: Onları en mu‘tenâ kalemler pek vecîz bir sûretde teşhîs ve ta‘rîf etdiği için benim tekrâr etmekliğim elbette hadd-i nâ-şinâslık olur…

Güzel makâlenizin sonlarına doğru [birleşmek] tavsiye ediyordunuz, fakat kime…?

Fuzûli’yi Çince, Nedîm’i çok eski, Hâmid’i gayr-ı millî, Süleymân Nazif’i Na‘imâ’nın oğlu, Fikret’i mü’ebbed ölü, Cenâb’ı bir pîr-i serma-dîde ve Yahya Kemâl’i bir şâ‘ir-i sâkit zann eden mu‘ârızlara mı?. Fakat kıymetdâr Salâha’d-dîn Enîs! Onlar; biliyormusunuz ne istiyorlar;

Gâyet basît: Kürsiler aşağı beşikler yukarı!..

Nişântaşı: Teşrîn 336

Kesriyeli Mehmed Sıdkı

Hücûm:

Maskeler Düşerken…

Sedâd Nâmî'nin Yûsuf Ziyâ Bey'e 'âid geçen hafta Şebâb'daki makâlesine bizde bir zeyl hâzırladık. Bu zeyl, 'alâkasız ve râbıtasız ihtivâ edeceği hakîki misâlleriyle Yûsuf Ziya Bey'in "Hayât-ı san'atına" 'âid yalnız ve münferid bir vesîka olabilecekdir.

*

… Bundan bir kaç sene evvel Rızâ Tevfîk Beyefendi Yûsuf Ziyâ Bey'e; belki fâzılâne bir teveccühünden ve belki de mustakbel edebîyâtımızın ufkunda doğacak ve parlayacak isti'dâdların; ta'yin-i intihâbında daha nüfûz ve kat'iyyetle sâbit ve emîn fikirleri bulunamamasından olacak ki- kelimelerin tertîb tarzını şimdi kâri'lere nakl ederken belki bozabiliriz; fakat her hâlde ma'nâ ve mâhiyyet i'tibârıyle 'aynıydı: - " Sen edebîyât davulunda en mâhir tokmak savuran" yâhûd "edebîyât tarlasında en iyi çapa sallayan sensin!!" tarzındaki iki teveccühden birisini kendisine söylemişlerdi. Ve bu takdîr yollu söylenilen daha doğrusu bezl edilen "cümle-i teşcî' ve temsîle!!" bir gün Yûsuf Ziyâ'nın edebîyât meydânında dolu dizgin gitmek salâhatini kendi kendisine veriyordu. Ve artık şaha kalkan "hımâr-ı ilhâmı!" üstünde gözleri karardı; 'adetâ sarhoşlaşdı. Hani "Ne oldum?" delileri vardır??- bu teşbîh belki ilk def'a kendisinde isâbetini göstermişdir. Bu isâbetle Yûsuf Ziyâ Bey edebîyât tarlasında çapa sallamayı muhîtinin boş ve sağır duvarları arasında yapılması gâyet kolay bir iş, bir hareket zann etdi, bu basît zannın kendisine verdiği mutlak kanâ'atle 'acemi ve çocukca ihtirâmlarını ve bi'l-hassâ hücûmlarını- sağır ve çorak zann etdiği- edebîyât tarlasına püskürdü. Fakat bu tarlanın; bu ihtiyâr ve feyzli toprağın bu muhteris ve kadir-şinâs çocuğun haddini bildirmesi için telaşsız ve üzüntüsüz bir hareketle karışması kımıldanması kâfiydi. Fakat bu, boyundan büyük işlere karışan çocuğun kabâhatini, gencliğine, daha doğrusu daha ma'nâlıcası toyluğuna

Meselâ: Kendisini fersah fersah yarıda bırakabilecek kudretde oldukları aşikâr olan Fârûk Nâfiz ve O. Seyfi ; eğer Yûsuf Ziyâ Bey'in sapdığı yolun çapraşık ve dikenli olduğu ve bir gün bu yolun ortasında etrafını saracak mâni'ler hâ'illerle, cidâl ve sergüzeşt-i hayâtın ma'neviyyetlerine terk edeceği gizli zevklerin sonradan sızacak elemi, inkisârını onlar evvelden duyub takrîr etmeselerdi… Onlar da bağırırlar ve ulu orta şahsiyetlerine herkesin ma'nen hürmete mecbûr olduğu adamlara, râst gele hücûm ederlerdi; demek; Yûsuf Ziyâ Bey'in bu hareketinin onlarca da hakîkatden pek uzak olduğu kanâ'ati çokdan doğmuş ve teressüb etmişdi. Fikirlerini 'ilmî mecrâlarda sürüne sürüklene.. Makâlelerini ciddi ve sâbit kâ'idelerle esâslandırmak için Yahya Kemâl Bey'in dediği gibi

edebîyâtımızın “Arsen Lüpen’i” olmakdan kurtulabilmek için her satırına ayrı bir hakîkat ayrı ve ‘ilmi bir mâhiyet vermek ıztırârında bulunduğunu anlayan Yûsuf Ziyâ’nın “Cenâb Şahâbe’d-dîn” e hücûm ederken; mevkinin ve hüviyetinin bu muhterem adam karşısındaki hîçliği, kudretsizliğini yaygara ve gürültü ile örtmek ve kapamak istedi. Ve hakîkaten unutdu ki; Cenâb’ın karşısında o “şemse yumruk sıkan bir cüce!!” gibi kalır ve kalacakdı. Ma‘mafih biz bu satırları; yazarken bu aylarda ve bu günlerde te’essüflerle görüyoruz ki O. Seyfi’yle Fârûk Nâfizde sarf-ı maddî bir menfa‘at hırsıyla iki üç seneden beri isimlerinin ve san‘atlarının kari’lerinde iyi ve müsmir intibâ‘larını bir anda unutuverdiler. Kendilerini sevenler nazarında; kıymetlerinin yavaş yavaş sönüb eridiğinin farkında olmayarak “Alemdâr Rüşdiyesi” müdîr-i edebîsinin ve halkın ağzında sürünmekden ‘âdetâ pörsüyen “bizim çocuk binâ okur” darb-ı meseli tamâmıyla kendilerine şi‘âr yapıb mazmûnunu boyunlarına takan “heveskâr ve san‘atkâr-ı şi’r ü edeb” ” kâfilesinin yanına “müdîr ve üstâd-ı lâyemûtun” “sihr-i san‘atıyla” tesâdüfün ve bi’l-hassâ mâddî bir ‘alâkanın câzibesiyle iltihâk etdiler. Fakat düşünmelilerdi ki “San‘at fedâkârlık ister.. Sabr ve tahammül ister!!?” Seyfi ve Nâfiz beyler hîç unutmasınlar ki bir gün Yûsuf Ziyâ Bey Hâlid Fahri’ye karşı takındığı “ Yel değirmeni” tavrını onlara da takınacakdır. Biz mes’elenin bu cihetlerini karışdırmak istemezdik… Fakat bu günler ve aylarda hayât ve hadisât-ı edebîyyemiz o kadar dumanlı bir muhît içinde bocalıyor ki: İnsânın mâzîden sarfınazar, istikbâle, hîç bir kayd-ı emniyetle, müstakbel edebîyâtımız için hayırlı ve ümîd verici bir kanâ‘atle, îmânla hâzırlaması gayr-ı kâbil görünür. Söylenecek ve yazılacak daha çok şey olduğu hâlde bunu; zamânın o hîç bir günâhı, irtikâbı afv etmeyen büyük ve ‘âdil hükmüne bırakıyoruz. Gelelim sadede:

***

Şimdi Sedâd Nâmî’nin bulduğu ve karşılaşdığı intihâllerden mâ‘adâ Yûsuf Ziya Bey’in; Yahya Kemâl, Fârûk Nâfiz, Hâlid Fahri, O. Seyfi Beylerden; intihâl ve ilhâm sûertiyle aldığı mısra‘ları aşağıya nakl edelim. Ve evvelden hâtırlatalım, haber verelim ki: Yûsuf Ziyâ Bey bu kat‘î hakîkatlerin önünden de ric‘at için bin dereden su getiren makâleler bize ta‘rîz edecekdir. Ama bu ta‘rîz neye benzer bilir misiniz??... Tuzağa tutulan bir tilkinin mahsûr ve muhât bulunduğu ağ içinden beyhûde ve boş desîselerle kaçmak fırsatları kollamasına!!....

***

Sönüyor kalbimizde son sevdâ

Fârûk Nâfiz (Şarkın Sultanları)

Kıvrandı bir yılan gibi içimde sevdâ
Yûsuf Ziyâ (‘Âşıklar Yolu)

Kız vücûdun sarı güller gibi ter;
Çık sudan kendini ‘üryân göster.
Kız vücûdun ne güzel böyle açık.
Kız yakından göreyim sâhile çık!!
Yahya Kemâl

Aşağıya Yûsuf Ziyâ Beyden nakl edeceğimiz mısrâ‘lar fikr hiss i‘tibâriyle yukariki kıt‘anın ‘aynıdır:

Gül perisi gül perîsi nereden çıkdın,.
Güneş yüzü hiç görmedi mi hîç beyâz ensen
Gül perîsi baykuşların göklerin rengi
Gülüşü kendin mi öğrendi kuşlar ahengi
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Ben ki alnımda isterim defne
Hâlid Fahri, (Baykuş)

Süslüyorken genc alnımı bir defne dalı
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Ben her akşâm dolaşırken bu yeşil sâhilde
Fârûk Nâfiz, (Şarkın Sultânları)

Geçen akşâm gezinirken sarışın kumral, bir sâhilde….
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Bağda şehzâde hayâle dalar.
Fârûk Nâfiz, (Şarkın Sultânları)

Mehtâb ufka alçalırken dalıb hayâle
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Kız bir ince su gibi
Önümden akıb geçme!
Nisan bulutu gibi
Ufkumda çakıb geçme!!
O. Seyfi

Şimdi dikkat ediniz aşağı mısrâ‘lar çok ve yakın râbıtalarla yukarıya ne kadar benziyor:

Kadınların sevgisi bir öyle Nissan ki…
Şimdi güneş ziyâsıyla süsler her yanı..
Şimdi çılgın bir yağmurla boğar hülyânı
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Uhrevi beldene son yolcu dönerken beni al
Fârûk Nâfiz (Şarkın Sultânları)

Bu yoldan geçersek bir gün beni al
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Daralan omzuma bir yaşlı sedîr oldu kaya
Fârûk Nâfiz (Şarkın Sultânları)

Akşâmları gün batarken tahtım bir kaya
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Taştan taşa vur hadi ‘asânı
Fârûk Nâfiz (Şarkın Sultânları)

Feryâdını besteleyen taşlarda ‘asân
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Sanki vurmuşdu benim alnıma çöllerdeki sâm
Kumların üstüne düşmüşdü yılan başlı ‘asâm
Fârûk Nâfiz (Şarkın Sultânları)

Kalbimde esiyor bir zehirli sâm
Yalçın kayalarda kırıldı ‘asâm
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Dökdü kalbimde mâtemi bir sisli kışın
Fârûk Nâfiz (Şarkın Sultânları)

Bir ilâhî bahâ olsun gönlümdeki kış
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Gözlerinde şimşekleşen bir bulut geçer
Fârûk Nâfiz (Dinle Neyden)

Peçelerin erir ince loş bulutları
Süzülünce bakışların fettan şimşeği
Yûsuf Ziyâ, (‘Âşıklar Yolu)

Şimdi şu iki parçaya dikkat ediniz!!
Anlatdı saçlarından uçan gizli bir nefes
Yâd etdiğin zamân bizi titrermiş ellerin
Hülyâlı beldeler بوداسيكن güzellerin..
Bir bağ içinde kendine yapdırmışsın kafes
Kumral saçından alnına bir gölge sermişin..
Bir damla zehr imiş süzülen gözlerin bile
Akşâmların bırakdığı dul bir ‘azâb ile
Son gölgenin silindiği yeni yoldan dönmüşün
Fârûk Nâfiz (Şarkın Sultânları)

Akşamları son yolcular dönerken kırdan..
Çamlıklarda tek başına geziyormuşun..
Göz yaşların anıyormuş eski günleri..
Hâlâ adım düşmüyormuş dudaklarından
Geçenlerde bir yolcudan beni sormuşun..

Metrûk ıssız bir manastır gibiyniş odan!!

Yûsuf Ziya (‘Âşıklar Yolu)

Şimdi bu mısra‘lar arasında uzak ve yakın ihtisâslarla tasvîr edilen sahneleri biz; karşı karşıya getirirken aralarındaki râbıta ve müşâbehetleri bizim bulduğumuz gibi hakîkate yakın olub olmadığını kâr’ilerimizin re’yine bırakıyoruz.

30 Teşrîn-i Evvel

Ercümend Behzâd

On Altıncı Sayı

Deniz Ve Perîler!..

-Ahmed Hâşim Bey'e-

Bahâr açmış, tabi'at süslü: Bir gün..
Güneş: Sevda saçarken tan yerinde,
Ziyâ izler, deniz engînlerinde:
Pırıldarken, güzel gözler: Ne süzgün!..
*
Deniz, bir mavi adasıdır yayılmış,
Çiçeklenmiş: ipekden dalgalarla;
Beyaz, Nazan çiçekden dalgalarla:
Kucaklaşmış, yüzen kızlar bayılmış..
*
Perîler, zann edersin: Mest-i hûlyâ!
Deniz, bir neşve 'arz eyler köpükden..
Perîler şevke dalmış, çırpınırken:
Görür koynunda bahrin sanki rûyâ
*
Ne manzardır bu yarâb, vasfa gelmez..
Güzel kızlar, güler rûyâ içinde!
Kımıldar, çırpınır deryâ içinde;
Bakarsın: Şimdi baygın, şimdi muhteriz!
*
Bakarsın şimdi baygın, şimdi aygın:
Gümüş kızlar, yüzerken çırpınır: Şen!
Nesîm: Avâre, okşarken geçerken:
Güzel kızlar durur gûyâ baygın!..

Kuzguncuk 13 Mayıs 336
Florinalı Nâzım
(Şebâb; 16; s.388)

Taş

- ‘AlemdarınDirahtân-ı Meyvedârânına-

Güneşin kâdir ve sıcak okşayışları altında göklere gülen yeşil ve geniş bir bağçe vardı..

Bu bağçe, şehrin tozlu ve gürültülü çalkantışlarından çok uzak uzakda idi. Bahçıvanları, şarkın esrârlı mâcerâlar fısıldayan şâhâne serâylarından, en uzak ıklimlere fermânlar gönderen zevkine mağrûr ‘azametli hakanların, üç tuğlu levend ü vezirlerin musâhiblerinden yetmiş şâ‘ir rûhlu san‘atkârlardı.

Onlar, burada her ağza tat veren nâdir ve nefîs meyveli fidanlar, en hiss etmeyen rûhları bile bed‘î bir heyecânla sarhoş edecek kadar baygın kokulu çiçekler yetişdirityorlardı.

Bu münzevî bağçe, güzelliğe, iyiliğe tapan ince rûhların, hassâs zekâların ta‘abbüdgâhıydı. Her zamân buraya gelirler, kırmızı lalelerin, mor menekşelerin ve beyâz yaseminlerin rûha sıcak bir nefes gibi sinen renkleri ve kokularıyla gaşy olurlardı.

Onların bu ‘ibâdetleri, halîfeler şehrinin kurşunî kubbeler, beyâz nârîn minâreler fışkıran lekesiz, mâî semâsına, lale devri gibi on üç senelik bir bahâr, şi‘r ve eğlence faslı açmışdı.

Güller; tulû‘ların ateşlerinden rengini alır, nârîn, kuytu kafeslerin arkasından gülüşen hotozlu güzellerin şûhluğunu andırırdı.

Mor ve hercâ’i menekşeler, bu güzellerin hıyânetlerini, vefâsızlıklarını söyler, yeşil yapraklı beyâz zambaklar, yaşadıkları devrin gurûurunu anlatırlardı.

*

Bilmiyoruz nasıl oldu: “Karanlık yollarda esen ve çamurlu bir menba‘dan sürüklenen karanlık bir rûzgâr!?!” kobdu ve her dalında bin bülbül öten o güzel yeşil cenneti kurak bir vîrâneye döndürdü.

Gölgelerinde bürümcük yaşmaklı, kadife ferâceli zarîf ve şûh kadınlar dinlenen akasyalara, manolya ve leylaklara haşîn ve dikenli sarmaşıklar dolandılar, ve onların harâb, ve yıkık duvarlarında baykuşlar ötdüler…

Sonra, bu virân olan bu eski bağçede sermâyelerini eskimiş nebâtât katologlarının küflü sahîfelerinden toplayan ba‘z ‘acemi bağçevanlar türediler, önlerine gelen her dikeni eski fidanlara yeni usûllerle aşılamak istediler…

Eskiden yalnız, güneşler ve halîfe iklîminin öz mahsûllerini büyüten bu târîhi bağçeyi; birbirlerinin yosunlu ilhâmlarından aşırdıkları bir tâkım yapışkanlarla, her türlü

boyadan kullanan savruk bir nakkâşın, alacalı önlüğüne çevirdiler ve imtizâcsız renklerleebrulaşan kokusuz ve kıymetsiz otlar yetiştirdiler….

*

Eskiden oradan geçenler, o gülümseyen baygın çiçeklerin rûhlarını, rûhlarında duymak, nâdîde meyvelerin lezzetini dudaklarında hiss etmek için taşlarlardı.

Bu günde o eski hayâtı virâneye çeviren haşîn ve dikenli sarmaşıkları düşürmek, acı feryâdlarla kulakları tırmalayan "baykuş"ları koğmak için taşlıyorlar….

31 Teşrîn-i Sânî 920

Ahmed Ziyâ

(Şebâb; 16; s.390-391)

Gördüklerimiz

İşin İç Yüzü

Edebîyât ‘âlemimizde üstâd geçinen Yûsuf Ziyâ Bey’in genc, ihtiyâr, eski ve yeni şâ‘irlerden gerek mâ‘alen, gerek lafzen aşırdığı mısra‘aları “Şebâb” her hafta bulub kâr’ilerine gösteriyor. Mumâileyhin edebî mâhiyyetini pek güzel izhâr ve i‘lâm eyleyen bu vesîkalara bir tane daha ilâve etmeye mecbûruz:

Vefâ Sultânisi talebesinden “Nâzım Kâmil” isminde bir efendi var ki birkaç aydan beri ‘Alemdârın edebî nüshalarında hikâyeler neşr ediyor. Bu hikâyelerden “Ben ise” ‘unvânlı birisi bundan çok evvel, neşr olunmak üzere Yûsûf Ziyâ Bey’e tevdî‘ olunmak fakat Yûsuf Ziyâ bey sathî bir kurnazlıkla bunun neşrini te’hîr ve onu nazma tahvîl eyleyerek ‘Alemdârın 14 Ağustos 1336 târîhli nüshasında ve “hâtıralar” ismiyle neşr etmişdir. Nâzım Kâmil beyin bi’l-ahire ‘Alemdârın 12 Ağustos 336 tarihli edebî ‘ilâvesinde neşr olunan bu hikâyesiyle Yûsuf Ziyâ Beyin zikri geçen şi‘ri şöylece okunuyorsa bu hakîkat derhâl anlaşılır.

Mekteb çocuklarının vazîfe ne‘vinden karaladıklarının bile kopya edecek kadar küçülen bir adamın hâlâ ötekine berikine yüksekden atıb tutmasını neye haml etmeli? Orasını hal ediniz;

H. (خ)

***

Dahl eden dinimize bari müselmân olsa

Edebîyât ‘âlemine mensûb Hâlid Fahri Bey nâmında garîb bir şâ‘ir vardır; harb senelerinde “Yeni Mecmû‘a” da yazardı, mütârekeden sonra “Türkce İstanbul” gazetesinde , şimdi de ‘Alemdârda yazılarını neşr etdiriyor.

Bu çok sâf zât, geçen haftaki “Alemdâr”da Ahmet Hâşimi (Henri de Régnier)den intihâl ile ithâm ediyor. Ve bu husûsda:

Yollar ,
Ki gider kimsesiz, tehî, ebedî
Yollar…

Mısra‘larını medâr-ı isbât olarak ortaya atıyor. Yalnız o Hâlid Fahri Bey,- sormaklığımıza müsâ‘ade ederler mi ki.- kendileri Ahmed Hâşimin:

“Ufukda bir ser-i maktû‘u andıran güneşi”

Mısra‘ını,

“Ey mezârlıkda bir kesik baş”

Şeklinde tahrîf ederek kendisine mâl edindiğini unutdu mu? Bir başkasının intihâlinden bahs eden kimsenin ,- ümîd ederiz ki- hayât-ı edebîyyesinde her hâlde yakalanacak hîç bir noktası olmamalıdır. ‘Aksi tekdîrde iş (tencere ile tava) hikâyesine benzer.

Çok değil, yalnız biraz insâf ve te‘emmül!...

***

Maskesiz Şâ‘ir

‘Alemdârın son nüshasında “ümîd”den naklen (Maymunların Şarkısı) ‘unvânlı bir yazı var. Bu yazının muharriri mu’arızlarını: “imzalarının üstünde tek satır yazmağa cesâret edemeyen, safiyetle tezlîl ve ithâm etmek istiyor.

Bu yazının muharriri Fârûk Nâfiz Bey isminde çok genç bir şâ‘irdir.

Bu çok genç şâ‘ir, mu‘ârızlarını, yazılarının altına imzâlarının koymakdan korkmakla ithâm etmesine rağmen kendisi makâlesinin altına “E.(!) F.” harflerini” koyuyor. Bu harfler, herâlde “Fârûk Nâfiz” ismini ifâde eylemekden çok uzakdır. Binâen-‘ileyh bu çok genc şâ‘ir, makâlesinin altına “Fârûk Nâfiz” ismini, yâhûd “F. N.” Harflerini koyması iktizâ edeceği hâlde “E.(!) F.” Harflerini koymakla mu‘ârızlarının yapmış olduğu takbîhen zikr etdiği bir hareketi –sorarız.- ‘Aynı şekilde yapmış olmuyor mu?

***

Bir İzâh İle Bir Delîl

Ba‘zıları “Şebâb”ı “antifeminist”lerin risâlesi sanıyorlar. Ne kadar sakat düşünce! “Şebâb” hîç bir vakitde kadınların ‘aleyhdârı değildir. Ancak erkek olduğu hâlde başına çarşaf verince peçe koyarak hüviyet-i asliyelerini ketm eden kimselerin, modaya tab‘iyyetle kadına muhteremdir diyen fakat niçin ve niye kadının muhterem olduğunu bilmeyen zenperestlerin- ki ma‘alesef feminizm memleketimizde ba‘zılarınca zenperest şeklinde telakî olunur ve bir de ‘akılları kafalarından taşgın hoppa, şımarık hânımlarımızın ‘aleyhdârıdır.

Geçen nüshamızda pek nefÎs bir hikâye ile sahîfelerimizi tezyîn etdiğimiz darü’l-mu‘allimât-ı ‘âliyye terbiye ve ruhiyyât medresesi (‘Aliyye Es‘ad Hânım Efendi gibi) bütün Türk kadınlığı ‘âleminin her vechle mâbihü’l-iftihârı olan yüksek bir hânım efendi ile ve Lülü İzzet ve Mu‘ammer Enîse ‘Azmî hânım efendiler gibi kadınlık ve ‘irfân ‘âleminde pek kıymetdâr ve müstesnâ mevkı‘leri hâ’iz hânımefendilerin risâlemize dâ’imâ sûretde mu‘âvenet-i kalemiyyelerini va‘ad ve te’mîn buyurmaları da göstermekdedir ki memleketin hakikaten müdrik ve hakîkaten fazîletkâr ve münevver hânımları “Şebâb”ı asla bir kadın düşmanı olarak tanımamakdadırlar. Bu nokta, bizim mu‘arız ve mu‘ârızalarımıza gösterebileceğimiz en belîğ ve en kuvvetli bir delîl mâhiyetindendir.

“Şebâb”ın nazarında (kadın) nâm-ı mübeccilini hâ’iz olan, ancak fazîletkâr, müdrik, münevver kitledir. Yoksa burnunun ucunu görmeyen hoppa ‘acîbeler değildir.
(Şebâb; 16; s.397- 399)

Gücenmek Yok:

‘Alemdârcı Kadri Bey’le Mülâkât

Yahya Kemâl Bey’e:

‘Âlem-i matbû‘atda (Pehlivân) nâmıyla ma‘rûf Kadri Bey’in Behre-i Edebîyyesini bilmeyen yok gibidir. Siyâsî gazeteciliğinde ve en müşkül mesâ’ilde emsâlini gönderen anan bu yamân pehlivâb, edebîyâtda bi’l-‘akis gâyet sâkit, çok mütevâzı‘ derviş meşreb bir zât-ı sutûde sıfat gibi görünür. Sorulursa cevâb verir. Sorulmazsa bu husûsda şakşuka etmez. Bir def‘a nasılsa; iki bin beş yüz sahîfeli kgayr-ı matbu‘ iki divanıyla bin kadar ‘arûz ve hece vezinleriyle yazılmış manzûmeleri yüz elli kadar da ve küçük hikâyesi ve sekiz on romanı olduğunu ve bunların, bade’l-vefât neşrîni arzu buyurduklarını kemâl-i tevâzu‘la bana ağızlarından kaçırmışlardı. Ne vakitdir kendileriyle bir mülâkat-ı edebîye de bulunmak arzûsunu besliyor ve bir fırsatını kullanıyordum.

Geçen sabâh hazret-i Pehlivân’ı Eyüb Sultanda Bostan İskelesinde âsûde bir hâlde nargile içerken yakaladım. Nargilenin dumanıyla berâber denize karşı alık alık savuruyordu.

Usulca yanına sokuldum, duymadı. Öksürdüm, yine farkında olmadı. Ve kafasını arkaya çevirmeden beni kahveci zann ederek seslendi:

—Baksana, evlâd! Şuradan bir külah getir bana!

—Ne yapacaksın külahı, yine kime giydireceksin?

Kalın ensesini güçlükle döndürerek yan gözle arkasına bakdı ve mu‘tâdî vechle ca‘lî iltifâta başladı:

—Ooo.. Mâşâllah evlâd-ı ma‘nevim [*] şükür görüşdüğümüze. Gel bakalım, bir iskemle al da yanıma otur.

—Sağ yanına mı oturayım, sol yanına mı?

Çabucak tebdîl-i tavır ile:

— Gel başıma otur! Yediği halta bak! Sağı, dolu aranır mı? Al iskemleyi çök şöyle bir kenâra!..

Ben daha tamâmıyla yerleşmeden:

—E merhabâ.. Hoş geldin.. Ne var, ne yok bakalım?.. Seninkiler hapı yutdu haberin var mı?

—Kimler?

—Mu‘tediller.

—Mu‘tediller kim?

---

[*] Bana dâ’imâ “evlâd-ı ma‘nevîm” diye hitâb eder.

—Sen müfrit misin, mu‘tedil mi?

—Ne müfriti, ne mu‘tedili? Anlamıyorum..

—Ha! Sahîh be, benim ‘aklım başkasına gitdi. Sen i’tilâfcı değildin değil mi?

—Yok cânım ben o işlere karışmam, ben bîtarafım..

—Bîtaraflarda e var ne yok?.. Lütfi Fikri Bey nâzır oluyor mu?

—Bilirsin ki ben böyle dedikoduları sevmem, başka muhabbete geçelim!

—Peki evlâd-ı ma‘nevîm, kızma senin dediğin olsun!..

—E anlat bakalım, ne diyorsun, ne işidiyorsun? Ne iş yapıyorsun?

—Bir şey duyduğum yok, ben şimdi edebîyâtla meşgûl oluyorum. Edebî mülâkâtlar yapıyorum.

—Ay sen misin o, şununla bununla gidib görüşen?

—Benim ya!..

—Niye imzânı koymuyorsun da Yûsuf Ziyâ diye imzâ atıyorsun?

—Hangi Yûsuf Ziyâ, cânım?

—Elinin körü Yûsuf Ziyâ.. Yûsuf Ziyâ diye imzâ atmıyor musun sen?

—Yanlış Kadri Bey, yanlış.. Patlatma insânı.. Şimdi gider, şimdi gider matba‘adan ne kadar ‘Alemdâr varsa hepsini getirir gözüne sokarım.

—Sen hangi gazeteyi, hangi imzâyı söylüyorsun?

—Bizim ‘Alemdâr’ın haftada bir çıkan ‘İlâve-i Edebîyyesi midir, nedir, bir fasa fisosu var. Onu söylüyorum.

—Yok cânım, bırak Allah ‘aşkına. O değil..

—Hangisi ya?

—Ben Şebâb’ı söylüyorum…

—Şebâb da gazete mi? Akşâmları mı çıkıyor?

—Haftada bir çıkıyor.

— İttihâdcı mı, muhâlif mi? Kadri Bey, sen yine lakırdıya omuz veriyorsun.. Edebî mecmû‘a bu..

—Hani bakayım, var mı yanında?

—San tesâdüf edeceğimi bile idim, yanıma alırdım..

—Sen ona mı yazıyorsun?

—Evet mülâkatları orada neşr ediyoruz.

—Aferin be, ‘Osmân Cemâl! Kimlerle mülâkât ediyorsun bakalım?

—Şimdiye kadart dört beş kişi ile etdim. Şimdi seninle bir mülâkât etmek istiyorum. Bu gün tam sırası..

— Sakın ha! Hîç öyle şey mi olur? Beni kepâze edib bırakırsın sonra..

—Estağfirullah!

—Tereciye tere satma! Ben bilmez miyim malımı..

—Ciddi söylüyorum Kadri Bey, kat'iyyen öyle bir şey yapmam..

—İyi ama ben edebîyâtdat dan pek çakmam..

—Çok ricâ ederim, her vakitki gibi naz ve niyâz. Kalkma!

—Yok çakmam diyorsam, büsbütün de kara câhil değilim, bu günkü şâ'irleri cebimden çıkarırım..

—O hâlde mûvâfakat ediyorsun demek?

—Ama bir şartla..

—Nedir o şart?

—Dur, hele bir enfiye çekeyim..

Cebinden koca bir kutu çıkardı ve başkalarını belki yirmi dört sâ'at mütemâdiyen aksırdacak mikdârda aldığı enfiyeyi burnuna tıkışdırdı. Sonra kesik bıyıklarının üstüne dökülenleri boğça kadar bir mendille sildi. İskemlenin üstüne bırakdığı nargilenin marpucuna tekrâr yapışarak fokurdatmağa başladı. Ben desöyleyeceği şart nedir diye durmuş da bekliyorum. Bakdım ki hîç aldırmıyor bile.. Bir iki dakîka böyle sukûtî geçdi. Sabr edemedim, dedim:

—Kadri Bey, ne idi o şart?

—Ne şartı?

—Mülâkât-ı edebîye için teklîf edeceğin şart?

Durdu, durdu, düşündü. Bir müddet nargilenin ağızlığını kalıbsız fesinin kenârından içeri sokarak başını ve sonra yakasından içeri uzatarak ensesini kaşıdı. Ve hîç oralı olmadan, bön bön yüzüme bakarak:

—Buradan Turunc 'Alî geçer mi?

—Turunc 'Alî de kim?

—Oha, oha!.. Turunc 'Alî'yi de bilmezsen artık..

—Bilmiyorum ya hu, tanımıyorum 'ayıb değil ya..

—Sen kuş tutmadın mı hîç?

—Yoo!..

— Turunc ‘Alî, florya ile ispinozun başka türlüsüdür. Beş senede bir kere geçer İstanbul’dan.

—Oh, ne a‘lâ!.. Uyduruk.. Cânım şimdi Turunc ‘Alî’nin ne münâsebeti var?Hani edebîyâta dâ’ir konuşacakdık?

Sırıtarak:

—Biliyorum. Lakin ben seni edebîyât mes’elesini unutmuşdur diye kuş lâfına geçdim..

—Ben değil ama, gâlibâ yakında sen kendini unutacaksın..

—Ne ise adam, kulak asma, ondan da konuşuruz, ötekinden de…

—Peki.. Semin ismi geçen Yûsuf Ziyâ, nasıl şâ‘irdir?

—Fenâ değil, iyi yazıyor ama yazılarını matba‘ada biz tashîh ediyoruz da gazeteye öyle koyuyoruz.

— Kim tashîh ediyor?

—Ba‘zen, ben ba‘zen Cevâd..

—Oh çok a‘lâ, isâbet ediyorsunuz; fakat demin dedin ki [Yûsuf Ziyâ] yı senin imzân sanıyordum..

—Yediği naneye bak! İşte bir de onun için tashîh ediyordum ya.. Yoksa neme lâzım benim, ilk yazıyı.. Şimdiden sonra eli sürersem elim kırılsın..

—Pek güzel.. Şey nasıl, Nâzım Hikmet?

—Enfes.. Onun üstüne kâ’inâtda yok..

—Peki, ne için onu Yûsuf Ziyâ ile yan yana koyuyorsunuz?

—Ay o da ‘Alemdar’a yazıyor mu?

—Her hafta..

—Vallahi hîç farkında değilim. Ben bilsem onunkileri en başa korum..Bilir misin? Onun Hâfız Şîrâz’dan tercüme etdiği bir gazeli vardır. Süleymân Nafîz okurken parmaklarını ısırmış..

—Yanlış, yanlış Kadri Bey; senin ‘aklın başkasına gitdi. O gazel filan yazmaz.

—Dur bakayım, o değil mi yoksa? Bu senin dediğin ba‘zen yeşil sarık sarar, tekyelere filân gider değil mi?

—Hayır değil, yanlış..

—Öyle ise ben bilmiyorum. Ben onu zann etdim de..

—Ne ise.. Şey nasıl Vâlâ Nûre’d-dîn?

—Eee.. Şöyle, böyle.. Lakin bunlar eski adamlar azîzim; bunlardan geçmiş artık.. Şimdi gencler daha iyi değil mi?

—Vâlâ Nure'd-dîn de pek ihtiyârladı değil mi artık?

—Bitdi efendim, herîf bunadı.. Mu'allim Nâci'ye ders okutmuş adam..

- Mâb'adı var-

'Osmân Cemâl

(Şebâb; 16; s.405- 408)

On Yedinci Sayı

Hafta Musâhabesi

Memleketimizde ciddî ve ʻilmî tedkîkâtıyla temeyyüz etmiş kıymetli bir arkadaşımızın "C" imzâsıyla baʻdemâ yazacağı tenkîdleri Şebâb'da neşr edeceğiz. Bundan sonraki yazılarına bir mukaddime mahiyetinde bulunan bu günkü makâlesini derc ediyoruz. Bu arkadaşımızın vüsʻat ve vukûf-ı ʻilmiyesini, makâlelerini taʻkîb eden kâr'ilerimiz takdîr edeceklerinden yürüyeceği mevzûʻların kıymeti hakkında bir fikir edinmiş olacaklardır. Biz bu husûsda fazla bir şey ʻilâve etmekden hazer ediyoruz.

Bu Günün Genc Şâʻirleri

Rûhumuz ʻâlem hârici ile dâ'imi hâl-i temâsda olduğundan havâsımız, hâfızamızın yardımıyla bedâyiʻ-i hâriciyyeyi bize ihsâs eder ve bu vesile ile herkes gördüğünü, (şeyi) olan hâric ile (nefsî) olan bilgi arasında sıkı bir irtibât mevcûd olduğunu söyler. Çünkü yine herkes bedâyiʻ ve maʻaliyâtın, daha fazla genişleterek, hakîkatlerin bi'z-zarûre havâsına çarpmasıyla anları duydum ve anladım zann eder. Böylece evvelâ kendini aldatır, sonra, başkalarını da durub dinlenmeden duygularının hakîkîliğine, hassâsiyetinin hârikulâdeliğine inandırmağa kalkışır. Hâlbûki tabîʻat ile bizim aramızda veya, felsefî bir taʻbîriyle, vicdânımızla bizim aramızda öyle kalın bir perde var ki kolay kolay nüfûz edilemez. Rüʻyet ve hassâsiyet sâhası ʻumûmiyyetle bir perdeye kadar gelir ve durur. Bu perdeyi kaldırıb altını görmek, maddi ve maʻnevî mevcûdâtın gizli râbıtalarını sezmek, duymak ancak büyük şahsiyetlerin kârıdır. Yazam ve söyleyen çok kimseler vardır ki bu perde önünde maʻlûm ve muʻayyen olan efkâr ve hissiyâtı geveleyib dururlar ve arkalarında geniş bir ʻâlem bulunduğunun farkında bile olmazlar; bunlar kuyu dilberinde oturub hâricden bî-haber kurbağalar gibidirler. Baʻzıları ise cebr-i nefs ederek bu perdenin gerisinde olub biten şeylerden âşinâ olmak isterler. Fakat bu sefer daha ʻacemî ve daha yavan olurlar. Çünkü o kâbiliyet ve idrâke mâlik değildirler. Rûhi ihtiyâclarımızı tatmîn edemeyen mevzûʻlar üzerinde cılız bir kâbiliyetle uğraşırlar. Ser-muvaffakiyeti edâsı hoş kelimelerin çarpışmasında ararlar. Hâlbûki kelimeler, maddi ve maʻnevî hayâtın en ʻumûmî ve müsteʻmâl evsâfını irâe etdiklerinden, rûhî esâslara istinâd etmeyen bu gayretler, bu sırf şekil ve kalıbdan ibâret bulunan eserler bi'n-netîce bi't-tabiʻ ʻadem-ü'l-iltifâtı tevellüd eder. O zamân bu mukaffa ve mevzûn sözler, maʻnâsız şekilleriyle kafamızda boş bir gürültüden başka bir ifâdeyi tazammun edemez. Elbet maʻlûm ve

yıpranmış olan teşbihler, hayâller ve bunların sûret-i edâsı tekrâr beklenilmek istenilmez. Halk ‘umk-ı rûhunda mevcûd olub da sarâhaten duyamadığı hâlâtın bir kudret-i edebîye ile sıyrılıb meydâna atılmasını bekler, şekillerin, renklerin, ahenklerin kapanıb kalan gizli ‘alâkalarını arar. Ufk-ı rü‘yetini tahdîd eden perdenin yırtılması ve büyük haycânlarla karşı karşıya gelmesini arzu eder ve san‘atı,rûhun derinliğinden duyulan ba‘zen sevincli, ekseriyâ hüzünlü ve fakat dâ’imâ orijinal bir ahenk olarak kabûl eder.

İşte, bir tarafdan millî vicdânın aradığı büyük heyecânları, muztarib olan halk kalbinin feryâdlarını bi’z-zât kendi derûnumuzda duyarken, bu günün genc şâ’irlerinin sâhte bir edâ ile vezine sokulmuş hâyîde neşîdelerini okumak pek muz‘ic geliyor. Ne yazık ki, bu gencler, nihâyet bir vâsıtadan başka bir şeyi olmayan ellerindeki vezin ‘aletini ‘arûzdan heceye çevirmekle, ‘acemce ve ‘arûzca terkîblere i‘lân-ı harb eylemekle lisânı pürüzsüz bir hâle koyduklarını ve ‘asırlarca devâm eden bir ‘amadan sonra halkı nûr ve ziyâya kavuşdurduklarını ve millî edebîyâtı bulduklarını iddi‘a etmekdedirler. ‘Usûl ve aletin ehemmiyeti inkâr edilemez. Fakat bu usûl ve alet de hîç bir zamân beklenilen gâyeye takaddüm edemez. Belki bu gencler biz dönüm devrindeyiz. Her şeyden evvel usûl ve alete ehemmiyet vermekliğimiz lâzımdır ve ancak bunu te’mîn etdikden sonra rûha, millî ve vicdâna hitâb edeceğiz diyeceklerdir, fakat bu zamânda ortaya atdıkları büyük iddi‘âların temeli çökecek, dillerini adam akıllı kesmeleri îcâb edecekdir.

Evvel ve ahir yazıldı ki vezin ve terkîb mesâ’ili nihâyet eşkâl-i irâe eder, bu bahisde fazlaca durmağa, değeri ve tahammülü olmadığından, lüzûm yokdur. Çünkü millî edebîyâtda terennüm edilecek kısım vezin ve kâfiye olmayıb ma‘nâdır, târihî ve ‘ana‘nevi vecdlere mutâbakat tâmmesi bulunan mevzû‘lardır. Halkın anlamadığı, harsına mugâyir bulduğu yabancı ve başka milletlerin edebîyâtlarından aşırılmış satırlar, hayâller elbet mazhar-ı takdîr olmaz. Halk sahne-i vicdânının gerisindeki tellere dokunamayan, dilediği ahengi, heycânı kendine veremeyen bu nev-hevesleri ne yapsın.

Şâ’ir; duygu kuvveti pek keskin adam demekdir. ‘Aile için en küçük ve ehemmiyetsiz görünen hâdiseler bile anda in‘ikaslara meydân verir. ‘Ale’l-‘ade adamların göremedikleri, anlayamadıkları renkler ve heyecânlar anlar için geniş bir sermâye-i tahrîr olabilir. Bu böyle olduğu hâlde, bu günün en büyükhayecânı, vicdân-ı millîyenin en korkunc ıztırâbı olan vaz‘iyyet-i millîye, bu genc şâ’irlerin neden şi‘rlerine mevzû‘olmuyor, târîhi bir millet için ‘acâbâ bir vaz‘iyyetden daha elîm bir heyecân mevzû‘ı var mıdır. Bu kara günler anların şu‘ûr-ı edebilerinde hîç bir iz bırakmadan geçib gidiyor mu. Genc ve millî şa‘irler millî hayâtın hazinli ve nevmîd duygularına âşinâ değiller mi, câm‘ileriyle türbeleriyle, yıkılan târihi abideleriyle ve bi’l-hassa mahvedilen

‘âileleriyle, heng edilen ‘arzlarıyla mütehevvir, sefîl, perîşân pâyitaht kapılarına dökülen vatandaşlarının fecî‘ ahvâli bunlarda hîç bir ‘aks bırakmadan nasıl geçiyor; boğazlanan nesillerinin göklere çıkan iniltileri içinde en kötü bir hissizlikle, bi’l-hassabir heyecânlı devr için, ma‘nâsız mevzû‘lar üzerinde nasıl bağırışıb duruyorlar. En ağır ve işkenceli şerâ’it altında çöken ‘ırklarının karşısında millî harsın yürümek istediği istikâmetden, ‘ırkının keyfinden, mukaddesâtından ma‘nevî varlığından külliyen yegâne noksân ve yanlış bir terbiye almış bu dört buçuk çocuk bilmeden, anlamadan, yaygaralarıyla neden ve hangi cür’etle semâ-yı edebî dolduruyorlar.

Davul çalmak için bile biraz bilgi lâzım olduğunu düşünmeleri îcâb eden bu genc şarlatanlar, kalemlerini bir tarafa atarak, ve başlarından büyük işlere karışarak bir hayli müddet tahsîl-i ‘ilm ile iştigâl etseler ve isti‘dâdlarını, eğer varsa, inkişâf etdirecek yola doğru yürüseler, memleketin nâmına en iyi tarz-ı hareketi ihtiyâr etmiş olurlar.

C.

(Şebâb; 17; s.412- 413)

Tavus..

-Salâha’d-dîn Enîs Bey’e-

Kuzahlı tâcını takmış, başında dalgalanır..
Yanar, döner gibidir.. Renk renk olur: donanır!
Gören, nukûşunu hakkın: bu kuşda toplu sanır..
Kuzahlı tâcını takmış, başında dalgalanır..
§
Yürür, yürürken o, karşında: Öyle şâhâne..
Kuzahlı dalgalar açmakda, bir güzel sîne!
Semâ: Fürûğuna imrenmiş, olmuş: ayîne..
Kuzahlı tâcını takmış, başında dalgalanır!
§
Parıl, parıl yanıyor.. Dalga dalgadır: Rengi!
Ki iltimâ‘na hayran eder o:nîrengî..
Gözümde yükseliyor: Dalga dalga ahengi!
Yanar döner gibidir.. Renk renk olur donanır!..
§
Tabî‘atın nice elvânı: onda toplanmış,
Ezel: Şu‘âını serperken, onda çalkanmış..
Füsûn içinde yüzer, sihr ü şevk olub yanmış!
Kuzahlı bir şafak, üstünde: Sanki dalgalanır..

Kuzguncuk- 7 Teşrîn-i Sânî 336
Florinalı Nâzım
(Şebâb; 17; s.415)

Maskeler Düşdükden Sonra:

Ric’at

[Maskeler düşdükden sonra ric‘at- ‘adem-i tenezzül mü, ‘acz mi?- Fantoma taslağı edebîyâtı ve eserleri- yeniler nasıl şi‘r yazıyorlar?- Yusûf Ziyâ Bey’in edebî hayâtı- Yusûf Ziyâ Bey ‘acaba şâ‘ir mi?- Edebîyât Arsen Lüpenliği- Kirli Çamaşırlar hulâsası- Yeni edebîyat reisininin dönüm yeri]

Görüyoruz ki ortada halkın ihtiyâclarını, güyâ susamış dudaklara bir iksir ‘add etdikleri eserleriyle tatmîne yeltenen bir edebî zümre var. Şübhesiz zevkimiz bunların her hareketini ilâ-nihâye bir hulûsla karşılamağa mecbûr tutulamayacağından biz bunların dediklerini muvakkat bir zamân için dinledik. Fakat artık kulaklarımız ‘aynı darbeler ve ‘aynı paslanmış terennümlerle o kadar aşındı ki hîç olmazsa bunların arasından en çarıksız yürüyenlere “ Ah…Yetişir artık.. Susun!..” demek hakkını bugün herkes kendinde görüyor. Ve bu ihtiyâcdır, ki nihâyet halka tercümân olan birkaç kişinin ta‘rîzlerini doğurdu. Fakat geçen def‘a sâde bu niyet ve bu vazîfe ile yazdığım satırlara her nedende cevâb verilmedi. Kendilerine (halk şâ‘iri) süsü veren bu zümrenin yine o halkdan birinin istizâhına karşı sükût etmesi, öyle zann ediyorum ki kendi zararlarını mûcib olmakdan hâli kalsa gerekdir. Çünkü ale’l-ekser insânlar ‘acz vâdisinde ‘adem-i tenezzül gölgesine sığınmayı menfa‘âtlerine uygun görürler. Zaten bu zümre için ve bi’l-hassa bu zümreye riyâset eden için artık adımları gerisin geriye atmak lüzûmunu, hele bu kadar kirli çamaşırların meydana çıkarılmasından sonra ortadaki altı yedi senelik ötüşlerini bir kâr zann ederek- kalemler kulakda, maskeler elde- bir köşeye büzülmek zamânının yaklaşmış olduğunu teslîm etmeyen yok gibidir. Çünkü bunlar bütün edebîyâta bir kelime oyuncakçılığı gözlüğünün arkasından bakıyorlar. Başta Yusûf Ziyâ Bey olduğu hâlde bütün arkadaşları şekle ve kalıba o kadar düşkün ve vurgun bir ibtilâ ile sarıldılar ki ma‘nâ, ifâde, vuzûh-ı selâset, ahenk ve nihâyet bir kelime ile şi‘riyyet bu kalemlerde intihâr, bir yazıda değerli değersiz, ma‘nâlı ma‘nâsız bir sürü mısra‘ların madem ki heceleri parmakların gidişine tab‘idir ve madam ki sonunda kâfiye diye yukarıya benzer bir kelime gelmişdir. Artık o yazı altına bir (imza) atılıb (‘Alemdâr)a konmak hakkını kazanmış demekdir. Hele etrâfdaki yardakcıların alkışlarına pofpoflarına mazhar oldu mu en güzel yazı odur. O hâlde gazetede koca bir fotoğrafla yine kendilerinin iştirâk etdikleri bir musâbaka açıb birinciliği o yazıya vermek müşkil bir şey değildir. Bir de ertesi günü koca bir tenkîd makâlesi: İşte edebîyâtda ‘asırlardan beri beklenilen inkılâbın dehâ-kâr eseri!..

Salâha’d-dîn Enîs Bey, bir makâlesinde(Karmanyoculuk) vasfıyla tavsîf etdiği bu tarz edebîyâta (Fantoma Edebîyâtı) diyordu. Buna bir kelimede ben ‘ilâve edeceğim. Çünkü (Fantoma)nın hîç olmazsa herkesi bin hayrete sevk eden bir hüneri, mâhir bir san‘atı vardır. Bunlar onu da yapamıyorlar. Ben emînim, bu şekle (Fantoma Edebîyâtı)

demek (Fantoma)nın san'atına karşıbüyük bir hakâret oluyor. Onun için bizim (Fantoma Mehmed) gibi beceriksizlik gösterenlerin yazılarına (Fantoma taslağı edebîyâtı) demek daha muvâfık olacakdır. Cidâl sahnesinde Yûsuf Ziyâ Bey'in sırtı tamâmiyle yere geldikden sonra yazılan bu makâleler, öyle tahmîn ediyorum, ki insâna kollarını kabartarak dolaşan yalancı pehlivân hissini veriyor. Hâlbûki ben netîce i'tibârıyle şunu söylemek ve hâtırlatmak istiyorum ki: Yusûf Ziyâ Bey'i bu vaz'iyyete sokan Cenâb Beyle Yahya Kemâl ve Fâlih Rıfkı Beyler çok büyük bir zahmet ihtiyâr etdiler. Çünkü hadd-i zâtında karşılarındaki bu külfete değmez bir kalemdi.

Zâten onun inkılâb tesmiye etdiği edebî hayât sabundan bir balon gibidir; muhîtindekilerin üfürükleriyle şişer, büyür, hevâlanır; fakat ufak bir temâs karşısında söner, kayb olur. (Arsen Lüpen)lik ne zamâna kadar devâm edebilirdi? Nihâyet ufak bir patlak vermesiyle bütün kirli çamaşırların 'Arab söküğü gibi birer birer açılması bu gün değilse bile yarın için muhakkakdı.

Bence Yûsuf Ziyâ Bey, yeni edebîyâtda bir (Kristof Kolomb taslağı)dır. Çünkü o, yumurtayı ayakda durdurmak istiyordu. Fakat bir türlü bir (Kristof Kolomb) zekâsıyla kırarak durdurmak 'aklına gelmedi.

***

Şimdi Yûsuf Ziyâ Bey'e 'âid kirli çamaşırlardan tertîb etdiğim uzun bir destanın bir kısmını mümkün mertebe ihtisâr ederek buraya nakl ediyorum:

Lisân hatâsından biri:

('Âşıklar Yolu) Kitâbında:

Suya mehtâb indi sandım geçen sandalı..

Görülüyor ki Yusûf Ziyâ Beyin bu şi'rinde, o hîç beğenmediği Yahya Kemâl Bey'in

Atladı dâmen tutup üç çifte bir zevrakçeye.

Geçti sandım mâh-ı nev âyîne-î billûrdan.

Beyti imdâda yetişmişdir. Ma'mâfîh (geçen sandalı- görerek- suya mehtâb indi sandım) demesi îcâb ederken bir kelimeyi yutmuş ve mısra' ma'nâsız, güülünc bir vaz'iyyette boynunu bükmüşdür.

Şive hatâsından biri:

Fransızca bir eserden adapte edilib edilmediği henûz muhtâ-ı hall olan (Binnâz) piyesinin birinci perdesinden:

Merdiven başında zorla bekletdim..

'Afv edin güzelim, bir kusûr itdim..

Beytinde (itmek) masdarı (etmek) tarzında İstanbul şivesiyle yazılmışdır. Hâlbûki ondan bir sahîfe sonra Yûsuf Ziyâ Bey şivesini gayb ediyor:

Gidiniz,evimden gidiniz, gidin..

Hâlime bâri siz merhamet edin..

Vezin hatâsından biri:

(333) senesi (Türk Yurdu) Mecmû'alarından birinde ('Asker Mektûbları) serlevhalı şi'r (yedi) hece üzerine yazılmışken:

Ba'zı sık, ba'zı açık: değil mi ey sevgilim?

Ah.. Çünkü sağ elim: yanımda değil artık

Hece vezininde (ah) edatını temdîd ederek iki hece 'ad etmek Yûsuf Ziyâ Bey'e mahsûs bir meziyet olsa gerek..

Nakti' hatâsından ba'zları:

(333) senesi (Türk Yurdu)nda (O zan) adlı şi'rden:

Artık ondan bu çamlıklar olmadı yurdu;

Kavalıyla bütün (gökleri) duyurdu..

(333) senesi (Türk Yurdu)nda (Seyyâh) adlı şi'rden:

İstiyorum ruhu büyüleyen bir bakış..

(336) senesi ('Alemdâr) gazetesinde (Piç) adlı şi'rden:

Onu gören sandı (güzelliğin) ma'bûdu..

(334) senesinde (Servet-i Fünûn) Mecmû'alarından birinde:

Girdin 'ulvî kalbime)bir an) oyalandın..

Cenk Ufukları kitâbından:

Fırtınalı ıssız (enginleri) severiz..

İfâde hatâsından biri:

(336) senesi ('Alemdâr) gazetesinde(Piç) adlı şi'rden:

Hîç kimseye benzemeyen bu çocuk bir: Piç!

'Aşk doğmuşdu, her şey onun.. Kuvvet artık: Hîç..

İstanbul lehcesinde böyle bir ifâde yokdur- görülüyor ki lisân, Yûsuf Ziyâ Bey'in elinde bir oyuncak şeklindedir.

Kâfiye hatâlarından ba‘zıları:

Yûsuf Ziyâ Bey (331) senesi (Türk Yurdu) Mecmû‘alarından birinde (Nöbetci ve Yıldız) serlevhalı şi‘rinde: (Nefer ‘asker, öldü güldü, göründü söndü) kelimelerini kâfiye ‘ad ediyor. (Binnaz)ın birinci perdesinden:

Sözünüz, yüzünüz gibi boyalı
Bu akşâm efemiz yine belâlı
….
Dereler aşarız dağlar geçeriz
Buzlu pınarlardan sular içeriz

(Akından akına kitâbından:

Korkunc yamaclarda ölüm tepindi
Başdan başa dağlar al kan gibindi..

(Cenk Ufukları) kitâbında:

Rüzgârlarda barut, ölüm kokusu arar
Donuk yüzlü aydan gizli bir haber sorar..

Bir yazının güzel olabilmesi için her şeyden evvel doğru ve iyi olması lâzım. (Doğru, iyi, güzel) bu bir sıraki üçüde birinden ne evvel ne sonra gelebilir. (Doğru) olabilmek için Türkce hatâlarından, (iyi) olabilmek için (usûl-ı tahrîr) hatâlarından ve nihâyet (güzel) olabilmek için de (edebîyât) hatâlarından uzak bulunmak lâzımdır. Vaktiyle edebîyât hocalığıetmiş bir zâta bugün bunları yazarken yüzüm kızarıyor.*

İntihâl numûnelerinden ba‘zıları:

Sallandık o şen kızla salıncaklarınızda.
-Yahya Kemâl-

(333) Senesi (Türk Yurdu)nda (Eski ‘Aşk) adlı şi‘rden:

Gel, kolan vur, ey güzel kız, salıncaklarda.
-Yûsuf Ziyâ-

Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.
-Yahya Kemâl-

Geçdik Tuna kıyısından beş yüz akıncı..

* O edebîyât Hocası Yûsuf Ziyâ Beyi ki bir hafta mu‘allimliğine devâm etdiği Galatasarây Sultânîsinden talebenin bir iskand ileyh nasıl mecbûr-ı firâr olduğu herkesce ma‘lûm olsa bile bütün Sultânî talebelerinin ve her hâlde Yûsuf Ziyâ Bey’in hâtırlarından çıkmamış olsa gerekdir.

Yûsuf Ziyâ

Bu münâsebetle Fâzıl Ahmed Bey'in vaktiyle söylediği bir sözü aynen nakl ediyorum: [Yahya Kemâl Bey'in harbindeki (bin atlı)nın (beş yüz atlı)sı muhârebede zâyi' olmuş, (beş yüz atlı)sı da korkudan Yûsuf Ziyâ Bey'e iltihâk etmişdir.]

(333) senesi (Türk Yurdu)nda (Ozan) adlı şi'rden:

Sâki, fağfûr destilerde bitmeden kımız

Sun bir daha sun ki tamâm olsun 'aşkımız..

(Nedîm)in (nîm sun sâki tamâm etdin beni) şi'rini hâtırlatıyor.

Yüzüme şirin bir bakışı vardı

…

Dalga dalga rûha akışı vardı

Rızâ Tevfîk

Derinden derine bakışları var

Süzülüb ta.. Rûha akışları var

-Yûsuf Ziyâ-

Issız geceler kol kola çamlarda gezerken

-Tahsîn Nâhîd-

Gezdin ıssız çamlarda her gün yan yana

-Yûsuf Ziyâ-

(Şâ'irin Du'âsı) kitâbının bir şi'rinde vatanın ölemeyeceğinden bahs ederken:

Çekemez bu kadar sarsıntıyı yer..

Diyor ki bu da bize Midhat Cemâl'in:

Ölmez bu vatan, farz-ı muhâl, ölse de hatta

Çekmez görenin sırtı bu tabut-ı cesîmi

mısra'larını hâtırlatıyor.

İlh..

Ey Gönül

Mey ü sâkiden ferâgat ile bir an gönül

Yandı zira kalbimiz bir ateşîn volkan gibi

Sen kes artık nâleyi hiç kimseden imdâd yok

Sizden bekleriz biz şimdi ey gönül

M. F.

Hulâsa i'tibâriyle: İçlerinden birisinin (Bu sevdâ hayâtın dönüm yeridir)

Dediği gibi haklı teşrîhler önünde ‘adem-i tenezzül sûretinde zâhir olmağa çalışan ‘acizler bize gösteriyor ki bu son hâdiseler Yûsuf Ziyâ Bey’in edebî hayâtının dönüm yeridir. (Mevlâ yardımcısı olsun).

7 Teşrin-i Sânî 336

Sedâd Nâmî

(Şebâb; 17; s.418- 422)

Dönenler ve Dönmeyenler

-Salâha'd-dîn Enîse-

Câmi‘ avlularında, medrese köşelerinde, harâbelerin karmakarışık sinesinde hayâtdan bîzâr, ölüme susamış muhâcir kümelerinden sonra, bu günlerde gözlerimiz yeni bir felâket manzarasına dalıyot.

Vatan ‘aşkının, fedâkârlık, kahramanlık hislerinin timsâli, Türk ‘askeri, keşkûlsüz, ‘asâsız, seyyâh-ı meczûblar gibi, İstanbul sokaklarında aç, çıplak, perîşân.

Memleketin çiğnenmiş parçalarını dün müdâfa‘a eden bu kan kardeşlerimiz, üzerimizden atdığımız kirli çamaşırlardan daha sefîl; dudaklarını ıslatacak bir yudum su, mi‘delerini avutacak bir lokma ekmek bulamıyor.

Gönüllerini ezen, acıtan gurbet hevâsı içinde ‘ömrünün felsefesini ma‘sûm düşüncesiyle ararken, yâdında belki köyünün söğüdleri ürperiyor, bu an, hayâlinde açık bir yara kanıyor, derinleşiyor.

Ötede, beride hevessiz, yorgun adımlarla dolaşan dalgın ‘askerlerimiz, başı kopmuş, kolları kırık, göğsü delinmiş mermerden bir kahraman heykeline ne kadar benziyor. O derece metîn, bunca netîcesiz mâcerâlardan sonra yine erkek, yine sâf. Vekârıyla etrâfında bir hâle örmüş, sükûtuyla yüzünü, ma‘bedlerimizin kudsiyeti gölgelemiş. Yalnız onda, eski geniş kalb, endişesiz vicdân yok. Sevgilisinden ayrılan genc ‘âşıklar gibi içi daralıyor, beyni soğuk hummalarla mütekallis, nefesleri bestesiz, kesik bir ah…

Beş sene ücrâ cebhelerin yabancı velvelesini dinleyen kulakları, bağrında, unutulmuş bir demden hâtıra kalan belirsiz nişânlı sesleriyle yarım bir tesellî kucaklıyor; işte onun yüzünde heyecânsız bir neş'e dalgalandıran ancak bu.

Yeni câmi‘ sergileri arasında mes‘ûd, müterennim,hemşehrileriyle kol kola gezinen yedi sene evvelki neferlerimiz nerede? Bunların Çanakkale kayalıklarında, ‘Arabistân çöllerinde, Erzurum yaylalarında dağılan iskeletleri hâlâ, emînim, hasret hicrânları içinde çırpınıyor. Fakat; cesedleri gibi; rûhları da öldükleri diyârı semâda bekleyen şehîdlerimize bin türlü iğrenc dedi koduyla gevşeyen çenelerimizin ithâf etdiği kaç fâtiha var?

Bizi kurtarmak için hudûda koşanların hepsini, dönenleri de, dönmeyenleri de unutduk. Uğrumuzda döğüşüyorken Hakka kavuşıb da bize gelemeyenler, bahtiyârlıklarını aç topraklarda duydu. Orada ölümden kurtulub aramıza karışanlar, ‘ârsız kahkahalarımızla vuruluyor, hissizliğimizle zehirleniyor, kayıdsızlığımız önünde insânlığını anarken bizimle râbıtasından tiksiniyor.

Dikenden yatak, taşdan yasdık üstünde aç, çıplak, perîşân kalan bahtsız Anadolu'nun bu bahtsiz çocuklarına uzanacak kollarıysa, henûz, hayvân 'inâdıyla, pencelenmiş bir kadın vücûdunda sarılı…

Mehmed Hâlid
(Şebâb; 17; s.423)

Gücenmek Yok:

‘Alemdârcı Kadri Beyle Mülâkât

Yahya Kemâl Bey’e:

(Geçen Nüshadan Mâb‘ad)

—Bunların hocası Celâl Sâhir’e ne dersin?

—Gördük mü şâ‘iri? Allah rahmet eylesin, bu adamın üstüne bir daha şâ‘ir gelmez. Ne idi onun bakayım, bir şeyi vardı. İyice hâtırımda kalmamış. [Biraz düşünür] hâtırlayamadım, yalnız sonu bir parça aklımda kalmış.. Bilmem ne, bilmem ne de şöyle bitiyordu; “tedrîc ile bitdi tüvân- uçdu kafesden mürgcân” sonra bir şey daha vardı, cinâyet şey bir türlü hâtırıma gelmez ki..Bülbüllü, molbüllü bir şeydi cânım..

—“Ötme bülbül, ötme bülbül- derdi derde katma bülbül” olmasın? Yok efendim, o değil.. O da hoşdur ya.. Ona benzer başka bir tane daha olacak..[Yine biraz düşünür] Hah buldum: “Ben ağlarım, bülbül ağlar” fakat alt tarafı nasıldı?.. Senin de hâtırına gelmiyor mu?

Ben alay için:

—Hâtırlar gibi oluyorum. İlk mısra‘ı hele bir daha oku bakayım!

—“Ben ağlarım- bülbül ağlar”

—“Al giymez karalar bağlar”

—Hah şöyle.. Daha alt tarafı olacak..

—“Ağlar ise anam ağlar- kusûru hep yalan ağlar”

—Gördün mü şi‘ri? Hangi şâ‘irin haddi ki ‘aynını söylesin!

— Aman Pehlivan’ım! Bu şi‘r Celâl Sâhir’in midir? Başkasının olmasın?

— Yoo.. Onundur. Hem (Rahmetu’llah) bunu gencliğinde yazmış..

— Sen Celâl Sâhir’i sağlılığında tanır mıydın?

—Ne söylüyorsun, içdiğimiz su ayrı gitmezdi. Sen Hâcı Gâlib’i bilirsin değil mi? Hani yukarıdaki şifâ havzunu tutardı.. Tanrının günü orada berâberdik. Rahmetlinin benim gibi biraz kuşa da merâkı vardı. Hîç unutmam bir def‘a (kenesetli bir saka için on tane sarı lira vermişdi de…

— Yine bahs değişdi. Evvelâ mülâkât-ı edebîyyeyi bitirelim, sonra kuş bahsine geçelim..

— Şimdi başlatacaksın beni edebîyâtına da, siyâsiyâtına da… Daha bitmedi mi bu mülâkât-ı edebîye midir, nedir?

—Daha dur bakalım, yeni başlıyoruz. Ma‘mâfih muhtasar geçeceğim.

—Bu fâruk Nâfiz var, o nasıl?

—Nâfile…

—Neden?

—Ben hoşlanmıyorum..

—Mâdam hoşlanmıyorsun, niye ‘Alemdâr’a yazdırırsınız?

—Kim yazdırıyor? Kabâhat Cevâd’da… Kaç def‘a söyledim kendisine; Fâruk Nâfiz midir, ne Allahın belâsıdır, şunun yazılarını koymayın diye…

—Aman Kadri Bey, Fâruk ötekilere nisbetle fenâ değildir.

—İyi ama efendim, o çocuk şi‘rlerinde mütemâdiyen mi ve mahbûbdan bahs ediyor. Bâri ‘aklı erse de yapsa..

—Hâlid Fahri’ye ne dersin?

—Ben de onu sana soraccakdım.. O da kimdir, nereden çıkdı?

—Tanımıyorum, yalnız yazılarını okuyorum.

—Nasıl buluyorsun?

—Sen nasıl buluyorsun, Kadri Bey?

—Doğrusu ben okumuyorum. Öyle cinâ’î romanlar bana pek fenâ te’sîr ediyor.

—Şey nasıl?

—Of! Kafam şişdi be! Şimdi başlayacağım hepsinin de..

—Dur Kadri Bey, dur; ricâ ederim biraz sabırlı ol! Şimdi bitiyor.

—Refîk Hâlid hakkındaki fikrin?

—Gördün mü bak muharriri? Paul de Kock halt etmiş yanında..

—Paul de Kock da kim?

—Adam, ne bileyim ben, kim olursa olsun.. Hâtrımda kalmış bir Fransız ismi.. Gülünclü romanlar yazar meşhûr bir muharrirmiş gâliba..

—Refîk Hâlid duymasın, karışmam..

—Duyarsa kimin umrunda? Fenâ bir şey söylemiyorum ki.. Hele onun ‘Alemdâra yazdığı “Nakş-ı Bir Ab”larıvardı, nasıldı?

—“ Bir Ab” değil “Berâb”..

— Her ne karın ağrısı ise.. Fenâ mıydı onlar?.. Daha soracağın kaldı mı? Ben gideceğim karnım açlıkdan zil çalıyor.

—Adam otur be! Berâber gideriz.

—Yok vallahi oturamam. Haydi, yolda hem konuşur, hem gideriz. Bak hem senin ismini bile duymadığın ne şâ‘irler var ki yolda sana onları anlatırım.

Nâçâr berâber kalkdım. Ve o şimdi yüzünü, yanı başımızda oturan madamlara, mösyölere dönerek kollarlını hevâya kaldırdı, karnını ileri, ve göğsünü geri vererek ve ağzını da olanca kâbiliyetiyle açarak dört başı ma'mûr bir gerindi ve esnedi. Sonra, otururken dâ'imâ çözmek mu'tâdı olan pantolonunun ön düğmelerini ilikledi, ceblerinin her birinden birer yırtık yüzlük ve çâr-yek çıkararak kahveci ile hesâbı gördü.

Bir iki adım yürüdük. Hüsrev Pâşâ Kütübhânesnin önüne gelince:

—Bak dedi, burada ne antika kitâblar var. Vaktim müsâ'id olursa bir gün berâber gelelim de sana orada [Bürhânü'l- hudûsât fi kitâbü'z-zuhûrât] isminde bir kitâb göstereyim, bak ne adamlar gelmiş ve ne sözler söylemişler gör!.. Hele eski şâ'irlerden birinin bir divânı var ki ismi hâtırıma gelmiyor…..

—Fuzûli mi?

—Fuzûli'nin lafı mı olur be?

— Nedîm mi?

—O da değil. Ama bunlara yakın bir isim..

—Rûhî-i Bağdadî mi?

—Yok, cânım, onu tanırım. Daha evvellisi gün matba'aya bana gelmişdi?

—Kim gelmişdi?

—Rûhî-i Bağdadî Efendi…

Artık gülmemek için sâ'atlerden beri ısırdığım dudaklarımı kanatmağa başladım ve yine mahsûs sordum:

—Bakî olmasınç

—O da değil.

—Nereli bu, Türk mü, 'Arab mı, 'acem mi?

—Türk değil, Arnavud yâhûd laz olmalı..

—'Acaba kim olacak?

—Enâyiye benzer bir ismi var.

—Temennâyî mi?

—Yaşa be evlâd-ı ma'nevim! Bravo! Nasıl mükemmel şâ'ir değil mi?

—Bizim A() Rıfkı nasıl?

—Bırak şu deliyi.. Bir kere Çorum'da sana deli Rıfkı diyorlar dedim de kızdı, bağırarak, sana da Abdâl Kadri diyorlar diye boğazıma sarıldı idi.

— Kadri Bey, benim şi'rlerim nasıl?

— Bilmem, hîç görmedim ki.. Yanında varsa çıkar da okuyalım!

Hemân elimi cebime atdım, lâle't-ta'yîn, rast gele bir kâğıd çıkardım. Bakdım ki bu, iki ay evvel tekâ'id cüzdanıma mukâbil sarrâfdan almış olduğum paranın hesâb pusulası idi. Çakdırmadan kendisine uzatdım aldı, ve sânki dikkatle okuyormuş gibi sahte bir tavr-ı ciddiyetle, yalandan dudaklarını kımıldatmağa başladı.. Sonra gûyâ bir yerini seçememiş gibi gözlüğünü çıkarıb, takdı. Tekrâr çift, çift mırıldandı ve kâğıdın nihâyetine gelince:

—Çok hoş, dedi. Şi'r olursa böyle olmalı.. Lakin bunu parmak hesâbıyla yazacağına 'arûzla yaza idin daha iyi olurdu.

—Aman Hazret, bu parmak değil, 'arûzdur! Sen dikkat etmedin..

—Ya!.. Ben 'acele okudum. Nedir bunun vezini bakayım?

— Mütefâ'lâten, müstef'ilât- müstef'ilaten, mütefâ'lât..

—Çok hoş, çok hoş.. Doğrusu ben pek beğendim. Ne olur, versene şunu bize 'Alemdâra koyalım!

—Yok, ben bunu "Ümîd" e va'd etmişdim. Size ayrı bir tane yazarım.

—Muhakkak yaz ama.. Hem vezini de başka bir vezin olsun.

—Peki, gâyet güzel bir vezin var (Fa'lün, mef'ûlün, mef'ûlün, fâ'lün) onunla yazayım mı?

— Hah işte bu ötekinden şık. Bununla yazalım.

— Baş üstüne.. Müsâ'denizle ben ayrılıyorum.

—Uğurlar olsun! Lakin şi'ri behemehâl beklerim.

—Elbet, elbet!..

2 Teşrîn-i Sânî 326

'Osmân Cemâl

(Şebâb; 17; s.428- 431)

On Sekizinci Sayı

Cüceler

Görüyor ve dikkat ediyorum: Bir kısım genclerimiz büyük şâ‘ir ve büyük san‘atkârlarımıza karşı sebebi mechûl bir hased ve infi‘âl var: ‘Acem seferinde Yavuz’un çadırını taşa tutan yeniçerilerin manâsız infi‘âlleri gibi…

Hîç de necîb bir menba‘dan ahz-i kuvvet etmeyen bu kin ve hased ceryânının mıntıka-ı tahrîbine girmeyen, hemân bir yüksek çehremiz kalmadı; târîhimizin yalnız büyük san‘atkârı değil ‘aynı zamânda en büyük ahlâklı bir adamı olan merhûm Fikret de sap olsaydı şübhesiz ki onun çehresi de bu çamurla sıvanmakdan masûn kalmayacakdı. Memleketin üç ‘asırdan beri devâm eden rûhî tereddîlerine inzimâm eden son harb senelerinin ahlâkiyyât ve ictimâ‘iyyâtımızda husûle getirdiği pek elîm inhilâli göz önüne getirenler, şübhesiz ki edebîyât sâhamızı saran bugünki galîz ve müstekreh tâunî tabî‘î ‘ad etmekde tereddüd etmeyeceklerdir.

Târîhin ezeli bir tekerrürden ‘ibâret olduğunu biliyoruz. Ancak târîhin bu cilve-i tekerrürü, zann etmeyelim ki yalnız siyâsi sâhada te’sîrini göstermişdir, onu böyle telakkî etmek, biraz kûtehbînlik olur.

Bir vakitler Fuzûlilerin, Nef‘îlerin, Nedîmlerin, Nâmık Kemâllerin, Fikretlerin, Cenâbların, Hâşim ve Yahya Kemâllerin işgâl etdikleri yüksek san‘at kürsîlerine bugün bir tâkım Ye’cüc, Me’cüc sürülerinin, bir tâkım tufeyli cücelerin tırmanmağa sacaşdığını görürsek bundan dolayı hîç de mütehayyir olmamalıyız. Çünkü memleketimizin, öyle bir “iklîm-i imkân”dır ki, dimâğ-ı beşerin “muhâl1”, gayr-ı mümkün” sıfatlarıyla tavsîf eylediği hadiseler, burada öteden beri bir anda hemân ekseriyetle, “mümkünü’l-husûl” oluvermişdir.

Hâlet-i rûhhiyemizi tedkîk edenler öteden beri ‘ilm ve ‘irfândan fazla zorbalığa, efeliğe, tosunluğa karşı ezeli bir mahcûbiyet ve takdîrkârlımız bulunduğunu görmüşlerdir.

Bundan dolayıdır ki Avrupalılar Türkiye’yi daha evvelleri, lobutu ve kılıcıyla tanışmışlardı. Son devirlerde ise yuvarlak enseli, cesîmü’l-cüsse, hâlisü’d-dem pehlivânlarımızla… Hâlâ birçoklarımız Avrupada darb-ı mesel hükmüne giren “Türk kadar kuvvetli!” sözlerinden derin bir hisse-i mefharet çıkarırız. Tek bazılarımızın kudreti nısfında dimâğlarımızda kavî olsaydı…

“Akılsın başın cezâsını ayaklar çeker” derler… Hâlbûki maa’l-esef gördük ki ‘akılsız başların cezâsını ayaklar değil nesiller ‘ırklar ve iklîmler çıkıyor.

Üç ‘asırdan beri içtimâ‘î bünyemizi içten içe kemiren huzal ve tereddiât son harb senelerine doğru hadd bir devreye girmiş ve harb-i ahîr ise ensice-i ictim‘âîyyemiz altında bir yara şeklinde toplanıb teşekkül eden çıbana şedîd bir neşter darbesi indirerek onu yarmışdır denilebilir ki harb bizim için bir imtihân olmuşdur biz bu imtihanda derece-i liyâkatimemizi gösterdik.

Son harbin, milletin ruhhiyâtı üzerindeki ifsâdkâr te’sîri, zann etmem ki, hîç bir memleketde bizim memleketimizdeki kadar ‘amm ve şâmil olabilsin zafer bir milleti bahtiyar edemediği gibi mağlûb olmakla da bir millet olmaz.

Bugünki elîm tereddîmizi koca bir târîhi unutarak, bugünki mağlûbiyetimizde aramak, her hâlde fazla bir sathbînlik olur.

Her sınıf halkımızı saran bu serdî tûfânında, tabî‘atıyla erbâb-ı kalemimiz ve matbû‘ât sâhâmızda masûn kalamamışdır. Son devrin şâ‘ir ve muharrirleri görüyoruz ki maa’l-esef kalemlerini bu gün mürekkeb yerine çamura batırıyorlar. Onun içindür ki matbû‘at sâhâmızı bürüyen mürekkeb bir hevâ-yı çirk-ab oluyor.

Dört harb senesi siper hayâtı yaşayanlar, yüzlerce insânların bir hamlede ölüb göçdüğünü görenler, ölümle müte‘addid kereler temâs ve musâfaha edenler, burnu barut kokusu alıb gözleri kan görmüş olanlar; tabî‘îdir ki siperden şehre hissleri tabî‘îliğin hâricinde ve sinirleri kör düğüm bir hâlde ‘avdet edeceklerdir. Yalnız bugün matbû‘ât sâhâmızda en çok gürültü yapan mücâhidlerimizi, dört harb senesi bir zâbit ve yâhûd bir nefer olarak cebhede geçirmiş olanlardan fazla köy çayırının, Beyoğlu caddesinin, Şehzâdebaşı kaldırımlarının sivil gazilerinin teşkîl eylemekde olduklarını görmekdeyiz. Hâricden bir nazar-ı ecnebi, İstanbuldaki edebî matbû‘utın çehresine bakacak olsa bu sîmâyı bir “manyak”ın ihtilâc ve teşnecilerle karışık çehresine benzetmekde tereddüd etmeyecekdir. Simâsı bir “manyak”ın çehresini gösteren bir edebîyât şübhesiz ki bir deli edebîyâtından başka bir şey olamaz. Yarım ‘asır sonra bir târîh edebîyâtcı, bu günün edebîyâtını tedkîk etdiği zamân ona bu hükmü vermekde tereddüd göstermeyecekdir.

Etrafındakilere yüksek hitâbelerde bulunur,

Bugünki cücelerin, Cenâbların, Hâşimlerin, Yahya Kemâllerin san‘atlarına iki elleriyle tırmanmaya savaşmalarını, bu delilerin müsavelelerinden farklı bulmakdayız.

Salâha’d-dîn Enîs

(Şebâb; 18; s.434- 436)

Millî Edebîyâtda Orijinalite Ne Demekdir

İctimâ‘î vicdânı ‘ilmin usûlleriyle tedkîk ederek ‘ictimâ‘iyyât ‘ilmini te’sîs eden ve ictimâ‘î vicdânın muhtelif tezâhürlerine ‘âid ‘azîm ve şâyân-ı hayret etüdler neşr eden (Durkheim) mekteb-i ictimâ‘sinin bulub ortaya koyduğu ve bir şekl-i mahsûs verdiği ‘akâ’ide göre edebîyât, ictimâ‘iyyât ‘ilminin çevresine dâhil bedî‘ bir san‘atdır; edebîyât, ictî‘mâiyyen nefesi olan bi’l-umûm hâlet-i ruhhiyyeyi izhâr ve tesît eden nefîs san‘atlar gibi, beşeriyetin ibtidâ’i edvârında dinî i‘tikâdâtı telkin için sihir-kâr vesâ‘itine mürâca‘at edilmiş ictimâ‘î bir mefhûm olduğu gibi bu günde, yine ictimâ‘iyyen nefesi olan hâlât-ı ruhhiyenin tecellasına hâdim bir san‘at şu‘besi olarak irae edilmekdedir.

Tedkîkât-ı ‘ilmiyeye göre, hârici –dâhil- ictimâ‘î diye öteden beri, zevâhirlerine nazaran, tasnîf edilen tekâmül kuvvetlerinin şiddet ve devâmlarına teba‘iyyetle ibtidâ’î medeniyyetden ‘alî medeniyyete doğru yürümeğe hâzırlanan ilk insânların, gerek mâddî hırsları (san‘at, ‘âile, mülkiyet ve sâire), gerek rûhî hırsları (raks, mûsîki, lisân, dîn ve sâire) ‘aynı zamânda ve neve hâlinde teşekküle başlayarak git gide tekemmül eylemiş;ve bir sürü esbâb taht-ı tesîrinde toplanmış olan insân kitleleri, mürûr-ı zamânla rûhi ve mefkûrevî vahdete mâlik ve millet denilen şahsiyyet-i ma‘neviyyeleri vücûda getirmişlerdir.

İşte bu sûretle kitle ve grup hâlinden çıkarak ve bir çok edvâr atlatdıkdan sonra nihâyet ba‘zı kuvveti gruplar, millet hâlinde teşekkül etmiş ve bilâhâre milliyet rûhu ve ma‘nâsı daha fazla genişleyerek müdrik meş‘ûr bir hâle gelmiş ve bütün nefîs san‘atlar da, millî rûhun ve millî vicdânın derinlinliğinden gelen, taşan hissiyât-ı ‘asliyyenin terennümkârı olmuşdur.

Meselâ, milletlerin teşekkülü ‘asri dünyânın geçen ‘asırda Almanya’da fikri ve hissi fa‘aliyetlerin hedef-i yegânesi, bu millî ve ictimâ‘î ‘akîdelerin sâhâ-ı fa‘ale çıkması olmuş ve bir Cermen ‘âlemi bu gâye peşinde koşmuşdur. İtalya’da keza geçen ‘asrın ve daha evvellerinin Alman ve İtalyan mûsîkî ve mi‘mâri mesleklerini tetebbu‘ edersek, derin, teferru‘âtdan hoşlanan sıhhatli düşünceli Alman rûhunu Liszt ve Wagner gibi mûsîkişinâslarının eserlerinde duyarız; ve Alman mi‘marisinde de büyük Alman mi‘marisinin ‘aynı rûhu tesbît için çabalamakda olduklarını İtalya’nın mâî ve berrâk sîmâsı altında yetişen şen, şakrak bedâyi‘n meftûnu, rûhiyle yaşayan İtalyanların gerek mi‘marisinde gerek edebîyâtında rûh ve vicdân-ı millîyesinin hâkim olduğunu hemân sezeriz. Nitekim, Türk mi‘mârisinde de, Türkün alâyişden kaçan, sadelik, sıhhat ve metânet arayan, tabi‘ata ve tabî‘î şeylere meftûn rûhunun büyük bir iktidâr ile

câmi‘lerimizde ve diğer âbâdât-ı millîyemizde sarâhaten عیانان olduğunu derhâl anlarız.

Menbâ‘-ı san‘atı, ictimâ‘î vicdânın gizli ve aşikâr incelilerinde, râbıtalarında bulan mi‘mâr, mûsîkîşinâslardan ziyâde edîbler, edebîyâtın tamâmen rûhî mebâdîye isnâd eylemesi i‘tibâriyle hîç şübhe yok daha fazla ictimâ‘î vicdânın ve millî zevklerin arzu ve ihtiyâcları ile ‘alâkadâr bulunmalıdır. ‘Asırlar sonra, edebîyât belki enternasyonal olacakdır. Fakat bugün millî ve mahallîdir. En büyük edîbler, hîç şübhe yok, kendilerini ihâta eden her an temâsda bulundukları ictimâ‘î vicdânın gayr-ı meş‘ûr olarak duyduğu hâlât-ı rûhhiyeyi meş‘ûr bir hâle getirerek ifâde edenlerdir. Bu sûretle çalışan edîbin yazıları mensûb olduğu milletin ihtiyâc ve arzû-yı rûhhiyyesine tercümân olur, anın rûhundan bir parça olur.

Geçen ‘asırda Avrupa’da başlayan ve nihâyet bütün dünyâya sirâyet eden milliyet mefkûresi nihâyet ve bi’t-tâbi bize de vâsıl oldu. Her yeni zuhûr eden şeye sarılmak gibi buna da sarıldık ve necâtımız bundadır dedik. Fakat bu, bize pek bahâlıya mal oldu. Çünkü bu memleketde bir kitle-i halk mevcûd olduğu hâlde; millî mefkûreye, mu‘ayyen harsa mâlik ve bir vahdet-i tâm irâ’e eden bir millet yokdu. Ya‘ni milletimiz, Türklerden başka, mâzîye, târîhe, harsa, ‘an‘aneye mâlik Arab, Kürd, Arnavut, Rum Ermeni ve sâ’ireden mürekkeb bir cem‘iyyet-i ‘Osmâniyye idi. Yekdiğerine pamuk ipliği ile bağlı bu halk kitlesi elbet bir millet teşkîl edemiyordu. Bi’n-netîce bu memlekete giren milliyet sevdâsı büyük münâza‘lara meydân verdi. Erbâb-ı tefekkür ikiye ayrıldı, Türklük, İslâmlık, ‘Osmânlılık teslîsini bir türlü kitâba uydurdular. Binâen-‘aleyh bu yeni îmân, yeni tezâhürler tevlîd edemedi. San‘atda, ‘ilmde kendini gösteremedi. Anlaşıldı ki, yeni îmân, bu milliyet rûhu, halk kitlesinin vicdânında mevcûd ayrılıklara bu davâ-yı kâfî değildi, oradaki gizli duyguları te’lîf edemiyordu, altında zavâhirde kalması muhakkakdı.Ve öylede oldu. Bütün nefîs-i san‘atlarımız diğer milletlerin malı olan nefîseleri çalmak, yalan yanlış taklîd etmekden ‘ibâret kaldı. Bu sahte fa‘aliyete devâm tecvîz edildi. Lâyu‘ad mân‘alar ortasında bu memleketin mûsîkîsi, mi‘mârisi, edebîyâtı yeni îmânı, bu meş‘ûr ceryânı, gayr-ı meş‘ûr ceryânla birleşdiremedi. Çünkü bu îmân bizi yeniden döğüşe îsâl edemeyecek kadar çürük bir temle ya‘ni muhtelif vicdânlı ve harslı bir halk kitlesine istinâd etmişdi.

Bu memleketde bütün tecelliyât-ı hissiye ve fikriyyede buhrân var diyorlar, ben bunu göremiyorum. Fi’l-hakîka son on senelik patırtı ve gürültüden Türkün vicdânına ba‘zı sızıntı olmuşdur, bu inkâr edilemez. Fakat bu o kadar cılız mürde-zâdına dalgın ve bî-hoş duran vicdân-ı millînin dirilmesine kifâyet edemez. Buhrân diye, bir kana‘atin diğer

kana‘ate, bir îmânın diğer îmâna tahavvül etdiği ettiği devreye derler. Bizde ise böyle bir şey görülmüyor. Nefîs-i san‘atlarda böyle silkinib atılma olmadığı edebîyâtda da yok. Pek sathî, nazarî olan edebîyât münâkaşalarını tahlîl edersek elimizde kala kala bir vezin ve terkîb mes’elesi kalır. Hâlbûki bunların bahs etdiğimiz îmânla zerrece ‘alâkası yokdur. Geçen def‘ada demişdim, zaten kelimelerin, terkiblerin mâhiyeti nedir, kelimeler ve terkîbler bizâtih güzellik veya çirkinlik ile ‘alâkadâr değildir. Hatta efkârımızı temâmen edâ edebildiklerinden şübheye düşülmüşdür, nerede kaldı ki, hissiyât ve vicdâniyyeyi ifâde edebilsinler. Bu. zâhiri kalbler, ancak bizim muhtelif an ve mekânda duyduğumuz hâlât-ı rûhhiyyenin bi’l-ahire derhâtır edilmesi te’mîn edebilmeleri i‘tibâriyle remzi birer mâhiyeti hâ’izdir. Bu kalbler, remzler, ihtiyâc- ı rûhhiyyenin istemediği, harsına, ‘an‘anesine mugâyir bulduğu dallarda çırpınırsa, hele bu vadide hîç de san‘atkârâne gösteremezse ne ‘acîb oluyorlar! Ne şâyân terehhüm bir hâle getiriyorlar!.

Netîce olarak, millî edebîyâtda orijinalitenin ne demek olduğunu artık kesdirebiliriz!.. Millî edebîyat, millî harsın, milletin ‘umk-ı rûhında yaşayan ictimâ‘i vicdânın, ihtiyâc ve arzûsuna tevfîkân, büründüğü mübhemiyyet ve mahfiyyetden sıyrılıb ortaya atılması ve fakat bunun rûha yakın ve sıcak bir ifâde ile, derin bir san‘atkârlıkla îfâsıdır. Yoksa, sağı solu taklîd etmeğe uğraşan edebîyât değil. 18 Teşrîn-i Sânî

C. (ج)

(Şebâb; 18; s.436- 438)

‘Avdet

Şimdiki neslin en nezîh ve enfes
Şâ‘iresi Hâlide Nusret hânım efendiye

O yol nihâyeti mechûl ve kanlı bir yoldu.
Adım adım yürüyordum zılâma müstagrak,
Ne bir ümîd-i teselli, ne bir serâb-ı şafak,
Bütün muhîtime haşyetle gölgeler doldu..

Yavaş yavaş yürürüdüm muhteriz, hirâs-âlûd
Önümde sanki uzanmışdı leyle-i yeldâ,
Ne varsa hep o karanlıkda müntefî, mevcûd,
Ederdi rûhuma dehşetle ra‘şeler ilkâ..

O râh-ı muzlimin üstünde nâ-tuvân, bî-tâb
İlerleyib yürümüş, hayli yolda almışdım.
Uzakda bir bulutun sinesinde bir mehtâb
Görünce ellerimi asmâna açmışdım..

Semâ gülümsedi ay sâkitâne açılmışdı,
Siyâh ufklarların üstünde şu‘leler yandı.
Ve gözlerimde sönünce zalâmın evhâmı,
Mesâler küçülüb beldeler yakınlaşdı…

Yolum açıldı ve ben şimdi muztarib, yorgun,
Bir ihtiyar ağacın sâyesinde dinlenerek
Yakında bir köye varmaktayım, yüzüm solgun,
Elimde rengi uçuk tozlu bir kırık değnek…

Mirgün: Fatîn Tevfîk
(Şebâb; 18; s.443)

Hasret Ninnisi

—Uzaklardakine—

Rûhumda, benden uzaklaşmayan iki bûse mahfûzdur: Annemin son bûsesiyle senden aldığım ilk bûse.

Hani hâtırlar mısın, kâh yazın o yakıcı sıcaklarında, bir anne eli gibi hiss edilen o serin nefhaları, mavilikleriyle karşıdan bize gülümseyen, kâh köpüren dalgaları, siyah semâsı, bir rakîb eli gibi üşüyen rûzgârlarıyla somurtan, Karadeniz’in karşısında, her tarafdan gelen tuz kokuları, sâhil duyguları arasında, birbirimizin olduğumuzu birkaç gün daha ziyâde hiss etmiş, birbirimize daha ziyâde sokularak dâ’imâ birbirimizin olacağımıza hissen yemin etmiş miydik?

Sabâhları, kapalı pancurların arasından süzülerek birbirimizin olduğumuzu daha yakından görmek isteyen meraklı, güzel güneş, bizi ne hâlde bulurdu hâtırlar mısın? Seni; o yol, kıvrık kirpiklerinin içinde rûyâ görür gibi dalan, derinliklerinde zümrüd yuvası saklayan o yeşil gözlerinle… Onları ve bana ilk def‘a lezzet-i hayâtı tatdıran o ince, nâzik dudaklı ağzını, şafak rengi kadar güzel renkli yüzünü kuşatan dağınık, bir leyl-i serâ’ir kadar derin düşünceler verici, siyah saçlarınla… Mûnis ve vefâkâr ikiz hemşîreler gibi بهاردکای ince görünen, beyaz bir kuğu göğsü gibi kabaran göğsüne düşen o zarîf ellerinle… Sonra… Sonra… Bana sırr-ı hayât-ı veren ağzından dane-i billûr gibi dökülen o en şakrak bülbüllerin, en muharrik kemanların, en ilahi seslerin bana ilhâm etdiği şeylerden pek derin şeyler ilhâm eden sesinle… Bütün benliğin, bütün güzelliğinle…

Yeni üstâd elinden çıkmış, fevkü’l-hayâl bir tabloyu seyr eder gibi duymayan gözlerle… Karışık, uzun saçlarla… Kabaran göğsünün her hareketini hafîf bûselerle tevzîn eden muhteris ağzımla… Senden bir gün uzak bulunuvermek korkusuyla dâ’imâ güzelliğinin karşısında bu gülen dudaklarımla… Bulurdu.

Şimdi de o güneş, müdekkik, mütecessis, pancurlardan süzülüyor ve beni yatağımda bir ateş, senin ismini sayıklayan bir hezeyân, semâlara kalkmış duâlı gözlerle, ‘acz ve niyâz içinde makhûr, bîkes, hayâta küskün buluyor…

Ah bir bilsem, o güzel güneş, sabâhları o yabancı diyâra seni nasıl ve ne hâlde buluyor?!..

— Temmuz 1919—

Server Mecâl

(Şebâb; 18; s.445- 446)

Heyecân İhtiyâcı

Bir cem'iyyetde halk ile münevverlerin anlaşmaması için arada nasıl müşterek duygulara ihtiyac varsa.. Bu duyguların idâresi, yaşaması için de biraz harekete, biraz heyecana lüzûm vardır. İnsânların en ibtida'i hâdiselere bile tahakküm edebilmek için birleşmeğe, cânlı bir kitle olmağa mecbûrdurlar. Muvaffakiyetler, ihtirâ'lar ve hatta dehâlar cem'iyyetin istikbâline bu sûretle doğar.Halkı kendi rûhunda duymayan, onu kendi heyecânında aramayan bir hükûmet muhakkak bir gün bu yüksek mukaddesâtıyla yalnız ve 'âciz kalır. Çünki o, icrâat ister, icrâat ise ancak hissiyât-ı ammedeki heyecân ile olabilir.

Mefkûre insânları bir çok karışık ve muhtelif yollardan sonra kendi alır. Fakat bunların içinde en çok kazanan hırslı ve hararetli adamlardır. Bunlar yalnız kazanmakla kalmaz. Muhîte yeni intibâhlar, yeni ihtiyâclar hâzırlar bu sûretle az, çok insânların mukadderâtına girmiş bulunurlar.

Meselâ; Atinalılar san'atı, edebîyâtı ve kânûn-i esâsîyi en ziyâde "Perikles" devrinde anlamışlardır, Romalılar eski muhtâc oldukları ahlâk, sa'adet-i 'âileyi " Augustus" zamânında bulabilmişlerdi.İşte bu şahsiyetlere hayât-ı millîyelerinde bir devr, bir zamân ayıran şübhesiz yeni nüfûzları, yeni heyecânları olmuşdu.

Tabî'atde her şeyin tahavvülü bir kânûn olduğu gibi insânlar için de bu hâl ıztırâr eder. Bu kat'iyyet karşısında eğilmeyen başlar, 'isyân eden kalbler muhakkak bir gün bu hakîkati herkesten fazla takdîs etmeğe mahkûm olacaklardır.

İnsân sevdiğini sever, fakat her zamân sevgilerinde meşgûl eden de bu ihtiyâcdır. Çocuğunu seven ve beğenen bir vâlide kadar mütehassis bir ferd yokdur. Fakat ona bir def'a sorulsun; çocuğu için daha neler istediğini, ne gâyeler düşündüğünü ve hatta ancak o zamân mes'ûd olabileceğini söyler. Hâlbûki o, belki birkaç sene evvel sa'adeti yalnız bugünkü ihtiyâcları anlamakda buluyordu.

Sonra derin ve müşkilpesend düşüncelere istinâden teşekkül etmiş ve her ma'nâsıyla ince bir 'âile.. O kadar ki bütün muhîtine neş'eler, şi'rler fısıldıyor, tarz-ı hayât 'ayn şekilde kalmak şartıyla biraz zamân geçince oraya girilsin: İnsânı evvelâ karşılayan muhakkak mühim bir durgunluk olacakdır. Öyle bir durgunluk ki 'âdetâ muhîtine birkaç sene sonra anlayacak olan inkisâr-ı hayâli gösterir. Ben bu mevzû' dâhilinde: "İşte mes'ûdum, sanki ne olacak?" diyen, yâhûd: "Ba'zen evli olduğumu unutuyorum." sözüyle gülen ne kadar kimseleri tanırım. Hatta en garîbi bunların içinde bana heyecândan bahs edenler de vardır. Fakat insânlar heycânî bir 'alemden ziyâde bir fi'l olarak muhtâcdırlar. Heyecân insânlara tedrisle değil ve telkîn ve hareketle gelir. Talebesinin karşısında gurûr

düşünceleriyle şu‘ûrunu gâ’ib eden bir mu‘allim nihâyet bütün güzellikleri tasvîr etmiş bir heykeldir.

Sınıfı ona istediği gibi tahakküm ederek ve en fazla onu kendi seviyesi dâhilinde anlayabilir. Hâlbûki onda görülecek ne müfîd meziyyetler vardır. Fakat karşısındaki dikkat ve tecessüsler bunun için dâ’imâ hareket ister. Büyük ve muhterem müderrislerden biri: “Mu‘allim, biraz da aktör olmayı bilmeli.” dediği zamân bütün meslekdaşlarına emîn bir yol göstermişdi, bu söz tabî‘îliğini gâ’ib etmemek şartıyla herkes içinde bir destûr olabilir. Heyecânın ses vermediği yerde bedbînlik, neşesizlik, emelsizlik başlar ve dolayısıyla hayâtı kazanmak da ma‘nâsından gâ‘ib eder. Rûh gizli, isimsiz elemleri içinde bunalır. İnsân mukadderâtı infi‘âlle karşılar. Hâlbûki işleyen bir dimâğ, çarpan bir kalb, insânların kederlerine inanmaz. Çünki o, kadrî ihtiyâcına, arzûsuna göre idâre edebileceğine emîndir. Heyecâne en hâris kuvvet fenâlıkdır. Bunun için terbiyeden kaçıldıkca felâket kovalar: Cem‘iyyetlerdeki sefâletler, cinâyetler, sirkâtler, bütün ahlâksızlıklar gibi. Hâlbûki iyi bir terbiye kudretiyle temizlenen heyecânlar en büyük ihtirâ‘ları yaranır ve en uzak iklîmleri dolaşır. –Fakat burada ırsiyyetlerin te’sîrini müstesna düşünüyorum: Kâtil bir babanın evlâdı, şübhesiz damarlarlarında cinâyet tohumları saklar, hayırsız bir peder, ahlâkındaki serkeşliği daha ölmeden evlâdına mîrâs bırakır. O zamân terbiye ıslâh değil, belki biraz ta‘dîl yapmış olur. Bu sûretle insânları kirli veya temiz yapan evvela heyecândır.

Ne olurdu: Sevgili şarkımızın yüksek şâhikalarında, lâhûti güzelliklerinde inleyen sesler biraz daha yaşlı, biraz daha mâzî olsaydı. Ne olurdu: kudsî varlığımızın asîl tarîhini karışdıran eller biraz daha hassâs, biraz daha mâhir olsaydı.. Yine ne olurdu: Senelerden beri muhtelif konferanslarımızın iğiltili elemlerine ma‘kes olan hisler biraz daha anlayışlı, biraz daha endişeli bulunsaydı…

Bunların hiç biri olmadı, olmadı, olamadı. Fakat biz, yaşadık ve yaşayacağız. Çünkü o eski zî-vekâr dedelerimizin kalplerimizde nûrâni çehreleri, damarlarımızda mütehakkim kuvvetleri gizlenmiştir. Yetişir ki:heyecânlarımızı bilelim ve onları iyi idâre edelim

Rami: 5, Teşrîn-i Sânî 336

Mu‘ammer Enîse ‘Azmî

(Şebâb; 18; s.446- 448)

Fransuva Coppee- Lirizm

Coppee'un Hayât ve Asârı

—1—

Fransuva Coppee'nin hayâtından bahs etmeden evvel şunu 'arz etmek isterim ki bu muhterem şâ'irin mensûb bulunduğu 'âile hakkında Paris'de bile pek az ma'lûmât vardır. Bunların da ekserisi birbirine uymaz. Ben; yalnız tedkîk ve tetebbu' etdiğim muhtelif âsârdan ekseriyeti nazar-ı i'tibara alarak hayâtını yazmağa mecbûr oldum. Coppe, pek sergüzeştci bir şahıs olmakla berâber diğer meşâhir gibi bi'z-zât samîmi bir sergüzeştnâme yazmakdan çekinmiş, bu husûsi refikası te'mîn etmişdir.

Copee'nin ecdâdı (Mons) vâdileri civârında çiftcilik ile meşgûlken bilâhare para kazanmak için Paris'e gelmiş, büyük pederi (Evüni)) çiftliğinde bir vazîfe der-'uhde etmiş bilâ-hare oraya kâtib olmuşdur. İhtilâl esnâsında çiftliğin sâhibi firâr etdiğinden (Jean Baudrit Copee) efendisinin emvâl-i gayr-ı menkûlesi üzerine nezâretde bulunmak için orada kalmış, şimdi Doro caddesinde belediye da'iresinde bulunan otelde mutantan bir hayât geçirmeye başlamışdır.

Copee'nin pederi pek asîl değilse de oldukca paralı bir zatdı. Vâlide cehti ise daha dün bir mevki'de idi. Vâlidesinin pederi cesûr, gayûr bir demirci idi. Bu zât-ı san'atı ile Fransayı dolaşmak nihâyet o da Paris'e gelerek eski görev meydânı civârında (Meten) sokağında mütevâzi bir eve yerleşmişdir.

İşte Copee'nin büyük babası doksan beş ihtilâlinde parıldayan süngülerin bir kısmını bu sokakdaki dükkânında i'mâl etmişdir.

Copee'nin pederi pek yüksek mevki'i hâ'iz değildi. Harbiye nezâretinde bir me'mûrdu, fakat asalet ve terbiyesi, necîbâne etvârıyla sarâya nüfûz etmiş hatta Beşinci Henry'nin ta'âm salonunda hatt-ı destiyle muharrer bir fotografisini bile asdırmağa muvaffak olmuşdur.

Copee'nin muhîti efkâr-ı münevvere ashâbı ile dolu idi. O; oturduğu evin komşularından iki ressam ile pek samîmi görüşürdü.

Copee (Senmour) sokağında doğmuş; sonraları (Wano) sokağına nakl etmişlerdi. O zamânlar (Bakk) sokağı civârında (Hewertes) pansiyonuna nehârî olarak devâm ediyordu.

Vâlidesinin yedi çocuğu olmuş, bunlardan yalnız kızla Copee'ye bir hayât kalabilmişlerdi. Copee her akşâm yuvasına koşduğu zamân onların üçünü de başına toplar, uzun uzadıya onlarla şakalaşır; bi'l-hassa en büyük hemşîresini öfkelendirmekden büyük bir zevk duyardı.

Bu evde geceler pek hüzünlü geçerdi. O zaten küçükdü. Hayât da bu 'âile oldukca müşkil geliyordu. Güneş; ufkların arkasına saklandıkdan sonra bu yuvada artık ses sadâ

kesilirdi. Küçük lambanın muhteriz ziyâları altında ebeveyni yazılarla meşgûl olur, genc kızlar dikişiyle veyahûd diğer mühim işlerle uğraşırlar, Copee mekteb vazîfelerini ihzâr ederdi. Onların hîç bir zamân eğlenceye koşmağa vakitleri yokdu. Baz‘en sadece sâkin ve tatlı bir tebessüm bu ılık yuvada en büyük vesile-i sürûr olur. Herkes şen ve müsterîh yaşamaya çalışırdı.

Copee efkâr-ı şâ‘irâne inkişâfa başlayınca yavaş yavaş işi merdümgirizliğe döküyordu. Şimdi Avusturya sefîrinin ikâmet etdiği (Galyera) otelinin karşısında park vardı. Copee her akşâm balkona çıkar, geveze komşularla dolu ağaçların yeşil yaprakları arasından ba‘zen kamerin süzülen ziyâlarını seyr eder, ba‘zen de ufukda penbe bir yelpaze gibi açılan güneşin etrâfa saçıldığı erguvani gölgelere nazarlarını ‘atf eder, 1848 senesi Haziranın sâkin gecelerine doyamazdı.

1856 senesinde bütün ‘âile (Mösyo Le Perns) sokağında bir hânede toplanmışlardı. Copee; artık nehârî olarak civârdaki "Saint Louis" lisesine devâm ediyordu. Şâ‘ir yüksek istikbâl sâcibi diğer çocuklar gibi dersleri yan çizmeği pek güzel bilirdi. Ah bu Lüksenburg! Çiçekleri, renkleri, râyihaları ile sanki ‘aşk beldesinin küçük bir hadîkası idi. Kendisi de yazılarında bundan bahs ederken "Ah bu Lüksenburg! Bütün câzibeleriyle mest eden bu bağçe; yüzünü kitâblar arasına sokmakdan beni çok men‘ etdi" diyordu.

Copee riyâziye ile hîç ‘alâkadar görünmüyordu. Mektebde dâ’imâ hendese mu‘alliminin istihzâlarına ma‘rûz kalmış nihâyet "Saint Louis" yi terk etmeden birkaç gün evvel bu muhterem hocasının kadife yakalı paltosuna bir neşîde yazarak hafifce bir intikâm almağı unutmamışdır.

(Mab‘adı var)

Bâb-ı ‘Âlî: Kânûn-ı Evvel 1920

Hüseyin Zâti

(Şebâb; 18; s.449- 450)

İstanbul'da L'Arlésienne

L'Arlésienne… Derin ve yüksek bir san'atkâr olan Alphonse Daudet'nin en derin, en 'ulvî bir 'aşk fâci'ası…

İstanbul'da oynanılacağını söyledikleri vakit mefkûreme bir donukluk geldi, anlayamadım. Sinema olmasından şübhelendim; hayır dediler "Yeni Sahne" san'atkânları temsîl edecekdi ve Türk temâşâsından en ma'rûf çehrelerinde Kemâl Emîn Bey kalemiyle "adapte" edilmişdi. Bu gün biz de melûl ve mûnis bir hevâ-yı şi'r içinde genc ve hassâs insânları hazîn bir ölümle öldüren beşerî 'aşkları en haride ve necîb tefsîlâtıyla yaşatan bir şâh-eser temâşâyı temsîl edecek ve eserin şi'riyyet rekîkasını, Daudet'nin zulûm ve elîm rûhunu ihsâs edecek aktör ve aktris var mıdır? Ve bunlar, kimlerdir?.. Bunu gidib görmek, yalnız Daudet'nin değil, Fransız edebîyâtının lâ-yemût eserleri sırasına geçmiş bir piyesi temâşâ etmek 'âdeta bir vazîfe, bir borc, bir san'at borcu olmuşdu.

***

Evvelâ, L'Arlésienne hakkında ma'lûmât vermek lâzım; L'Arlésienne, Fransa'nın ileri gelen hikâyecilerinden Alphonse Daudet'nin en derin, en 'ulvî bir 'aşk fâci'asıdır. Görünüşde sâde bir eserdir. Fakat hakîkâtde yüksek, sevimli ve rûhlu "nev'inde yekta" cinsinden nefîs bir mahsûldur. Fi'l-hakîka Daudet hikâyeleriyle meşhûr ve ma'rûf bir san'atkârdır. Beş altıya varan temâşâ eserleri pek yavan, boş, sönük şeylerdir. Fakat yalnız bu piyesler içinde, L'Arlésienne yüce bir şöhret kazanmış, ma'rûf ve mu'teber bir eser olarak tevkîr ve ta'zîm edilmişdir. Böyle bir eser vücûda getirmek ancak Daudet'nin kalemine nasîb olacak bir mazhariyyetdir. Daudet L'Arlésienne'i eserlerinin en şûh, en hevâdârlarını yazdıkdan "Sapho"larıyla, "Jack"larıyla yüce bir şöhret kazandıkdan ve bunların nâmına halkın ve edebîyât ve san'at 'âşklarının fevkalâde takdîr ve şâbâşlarına nâ'il oldukdan sonra yazmışdır. Fakat bûseler içinde Daudet'nin hissiyât ve hayât-ı beşeriyye hakkındaki fikr-i esâsiyesi da'imâ kesb-i zulmet etmiş, safvet ve bedâvetdeki me'âli-i insâniyye karşısında medenî hayâtın çirk-abları, mi'de bulandıran levs ve rezâleti iğrenc gördüğünden, son derece nevmîd ve bedbîn olmuş ve L'Arlésienne'i bundan sonra tertîb eylemişdir, ki temâşâ eserlerinin- yukarıda da söylediğimiz gibi- en şöhretli ve en acısıdır.

Daudet bu eserinde, bütün münkadlerin ittifâken te'mînine nazaran Fransız köylü ve şehirli mevcûdiyetleri arasındaki farkları, medenî hayâtın levs ve fecâ'atıyla, köylü hayâtının safvet ve samîmiyeti tasvîr ve tahlîl etmişdir, o marazî 'aşk, nefsî tahayyülât hakîkaten yüksek ve necîb bir temessük mahsûlüdür.

***

“L'Arlésienne” beş perdelik bir fâci‘a şeklinde ve “İzmirli Kız” nâmıyla lisânımıza nakl edilmişdir. L'Arlésienne’in aslı şehirli bir kıza ‘âşık olan bir köylü delikanlısının sevgilisine nikâh olacağı sırada hiyânetine vâkıf olarak, bu ye’s ve nevmîd içinde kendini öldürmesinden ‘ibâretdir. Ve Kemâl Emîn Bey, “L'Arlésienne”i aslına hürmetkâr olarak edebîyat hazînemize hediye etmişdir. Bunun için kendisine teşekkür etmek lâzımdır.
Vakı‘a şu sûretle tesbît edilmişdir;
İzmir civârında “Çolak Uşağı” çiftliği sâhibi, İhtiyâr İsmâ‘il Ağanın oğlu genc ve gürbüz Süleymân, zengin bir adamın mes‘ud oğlu, deve güleşinde, şen ve şûh, bir İzmirli bir dilbere ‘aşık olmuş, emeline muvaffak olmak için ‘âilesi nezdinde ısrarda bulunuyor. كفوى olmadığı bahanesiyle evvela redd ediliyor. Nihâyet Süleymân ısrârı üzerine uzun süren bir tahkîkâtden sonra İzdivâca ‘âilesi çâr ü nâçâr râzı oluyor. İzmirlinin ‘âilesi de rıza gösteriyor. Lakin bu sırada, hayat her tarafdan kendisine tebessüm ederken, son derece ta‘zîz etdiği etdiği ‘aşkı, civâr köylerde at canbazlığı yapan Çerkes oğlu ‘Ali Rızâ’nun bir sözüyle ta temelinden sarsılıyor. Ve bu kızın kendisinin iki senedir “kapatma”sı olduğu söyleniyor. Bu kara haberden Süleymân son derece mükedder oluyor. Fakat bundan ziyâde, Çerkes oğlu ‘Ali Rızâ bu sözleri söylerken, İzmirli dilberin kendisine yazdığı mektûbları çıkarıb ortaya koyması, Süleymân’ı en çok sarsan daha dehhâş, daha kahhâr ve zâlim bir darbedir. Bu kendisi için o kadar büyük bir buhrânı mûcib oluyor ki; aklı almıyor; nasıl oluyor yarabbim, nasıl oluyor ki, söz kesildikden hemen birkaç gün, daha bir hafta çekemediği hâlde böyle fenâ ve muharrib haberlere kalbi parçalanıyor. Süleymân nâmûslu bir ‘âile çocuğu olduğundan bu izdivâcdan vaz geçmek zarûrî olduğuna kanâ‘at getiriyor. Fakat delikanlı bir türlü İzmirliyi unutmaya muvaffak olamıyor. Bu kadın; annesi, babası kadar sevdiği; dünyâda en mukaddes bir kadın olmak üzere tanıdığı sevgilisi olduğunu düşününce, bedhûy, ahlâkı za‘yıf bir kadın olduğunu hâtırladıkca ‘aklı durarak, kahr ve elem altında kıvranıyor.

Rûhu bir kere böyle müdhiş bir zehrin, günden güne artan bir ‘aşk ve hicrân ateşinin yaman ve zâlim aleviyle yanmağa başlayan Süleymân için hayât daha başka, daha acı mukadderât hâzırlamıştır. Bî-çâre artık tek başına kırlarda, dağ başlarında dolaşıyor; gece sabâhlara kadar odasında ağlıyor, gündüzleri samanlara başını sokub yatıyor; İzmirlinin ‘aşkıyla deli deli oluyor, fakat Çerkes ‘Ali Rızâ’nın beyânâtı o kadar müdhişdir, zavallı rûhu artık bu darbe altında gayr-ı kâbil-i tedâvi karha ile ma‘lûl kalıyor. Çünki ‘Ali Rızâ’nın beyanâtı, İzmirlinin bir fâhişe, bir “kapatma” olduğunu vakûr bir sesle söylediği vakit, beyninde alevlenen ‘aşk ve hiddet ateşlerini Süleymân dâ’ima hiss ediyor ve ‘azabla

samanlar arasında yatıyor, sabâhlara kadar acı göz yaşları döküyor, feryâd ediyor. Bekliyor.

***

Süleymân için İzmirliyi unutmak artık bir nâmûs mes'elesidir. Fakat hâlâ da bin bir ‘aşkla seven bir kalb için böyle bir harekete kalkışmak Süleymân'ın mütereddid, marîzü'l-irâde rûhu için nasıl mümkündür? Öteden beri; Süleymân'ın hâlleri nazar-ı dikkati celb ettiği için;onu bu kara sevdadan kurtarmaya çalışanlar da yok değil. Zavallı annesi; evvelden beri Süleymân'ı seven, gizli gizli, nevmîdâne meftûn olan Zeyneb Kadının hafîdesi Zehra'yı; Süleymân'a almak, o genc kızla avutmak istiyor. Ye's içinde kalan Süleymân'ı nevmîd ve hayâtdan bezgin gören şâ‘ir rûhlu ihtiyâr çoban ona seyâhat tavsiye ediyor. Süleymân bütün bu güzel sözleri, gözleri önünde; omuzları düşük harâb ve nâlân dinliyor.

Üçüncü perde perde pek acıklıdır. Günden güne oğullarının mezâra yaklaşdığını gören ‘âile efrâdı, her şeye rağmen Süleymân'ın İzmirliyi almasına râzı oluyorlar. Fakat Süleymân sâf ve temiz kalbli, merd bir Anadolu çocuğudur. Bu fedâkârlığa bir türlü râzı olamayacakdır. Zaten yavaş yavaş da sıhhati yerine geliyor.

Bu keşmekeş içinde, gönlü hâlâ İzmirlide olmasına rağmen Zehra ile izdivâc arzûsuna izhâr ediyor. Lâkin düğün esnâsında tekrâr çiftliğe gelen ve baba Mustafa sevgilisini anlatan Çerkes oğlunu görünce yeniden köpüren, eski ‘aşkını kalbinde yaşayan Süleyman; düğün şerefine yapılan eğlenceli ve rakslı bir gecenin sabâhında- hayâli önünde Çerkes oğlunun evinde sihirli bir tavr-ı aşifteki ile kıvranan ma‘şûkasını yaşatarak- kendini çiftliğin yüksek penceresinden atıb öldürüyor.

***

Eserin birinci ma‘nâsı rûhu ma‘sûm ve pâk iken, birden bire siyâh ve kâtil bir insâfsızlıkla kaderimizi alt üst eden zehr-i hayâta beşerin mahkûmiyetidir. Sonra mukaddes, samedânî bir ‘ibâdet ve huşû‘na ta‘zîz edilen bir mevcûdun ta‘mîri ebediyen kabûl olmayan bir sûretde müvelles ve müstekreh olduğunu öğrenmek rûhu nasıl fırtınalar, hüsrân ve heybetlerle harâb ve tebâh eder?.. İşte ikinci ma‘nâsı ve İzmirli kızın esâs ma‘nâsı.

Hayâtda hepimizin böyle meş‘ûm dakîkalarımız vardır; bu ise hayâl ile, emel ile, şi‘r ve ‘aşk ile hakîkatin; muhteris, zâlim, siyah ve hunhâr çarpışmasıdır. Süleymân sabâhlara kadar "Aşk! Aşk!" diye nasıl inlemişse, hepimiz de hayâtımızın kâtil, vahşi ve gaddar cilveleri huzûrunda inlemeye mahkûm kalmışızdır. İşte Süleymân gibi, hayâtda inlemeye mahkûm olan ma‘sûm bir ‘aşkla sevenlerin " İzmirli kız" aks-i müvârisidir.

***

Piyesi birkaç kalem darbesiyle hülâsa etdikden sonra, şimdi asıl nakil ve tatbîk-i mes'ele geliyorum:

Bu husûsda 'Alemdârda "Arı" imzalı, fakat Refî' Cevâd Bey kardeşimizin kaleminden çıkdığı anlaşılan makale ve "ikdam"ın üç yıldız imzası üstünde serd edilen muta'laât ile bast ü temhîd etdikleri tenkîdâta iştirak edemeyeceğim. Bi'l-hâssa Refî' Cevâd Bey'in yazdıkları makâleyi pek fazla tarafgîr bir lisânla yazılmış olduğu için, uzun uzadıya tahlîl ve tenkîd etmeyi bî-lüzûm 'ad ediyorum. Fi'l-hakîka Refî'Cevâd Beyin temsîl hakkındaki mütâla'âtının ba'zıları musîb ise de "Yeni Sahne"nin "Dârü'l-bedâyi" ile boy ölçüşemeyeceği hakkındaki sözlerini hiç de doğru bulmuyorum. Ma'mâfîh bu da bir ictihâd mes'elesidir. Ve her ictihâd muhterem olduğu için muhterem arkadaşımızın mütâla'ât-ı kemâletini hüsn telakkiye mecbûruz. Yalnız öyle ümîd ediyorum ki "Yeni Sahne" temâşâ 'âlemimizde umulduğundan fazla muvaffakiyetler gösterecekdir. Bu muvaffakiyet elde edildiği gün Refî' Cevâd Bey mütâla'ât ve muhâkemâtında aldanmış olduğunu görecek ve netîcede Türk sahnesi kazanmış olacakdır.

Fazl ve tatbîk mes'elesine gelince, Reşâd Nûri Beyin "Vakit" de yazdığı makâle, benim söylemek istediklerimi bast etdiği için, nakl ve tatbîk husûsundaki mütâlâtını 'aynen alıyorum:

Değerli arkadaşımızı yalnız bir noktadan tenkîd edeceğiz: Kemâl Emîn Bey "İzmirli Kız"ı daha fazla ta'dîl etmek sûretiyle hissiyâtımıza ve rûhumuza daha uygun bir şekle sokabilirdi. Meselâ ba'z lüzûmundan fazla uzayan sözleri kısaltmak, tiradları hazf etmek, dördüncü perdenin ibtidâsındaki çobanla Zeyneb Ananın muhâveresi gibi bâhusûs sahnemizde hiç iyi gitmeyen parçaları kesmek kendi elinde idi.

"Eserin lâyık olduğu kadar takdîr edilmemesine bence iki sebeb daha vardır. Bu tarzda piyeslere henûz alışık olmamamız. Bir de köylü ağzından şehirli ifâdesine tesâdüf etmek… Bu ikinci kusûr Kemâl Emîn Bey'in kaleminden ziyâde bu tarzda mevzû'lara 'âid bir zarûretdir."

Yeni Sahne'nin Dârü'l-bedâyi'e tevaffuk edemeyeceği mes'elesine gelince, bunu burada tedkîk etmeye lüzûm görmüyorum. Çünkü bu hiç şübhesiz bir zamân mes'elesidir. Daha ilk temsîlinde "Yeni Sahne" den muvaffakiyetler beklemek biraz tuhaf ve gülünc olur. Yukarıda da söylediğimiz gibi, İkdâm ve 'Alemdâr'ın sûrî hükmlerini kabûl edemiyoruz. İleride bu bahse 'avdet ederiz.

***

İtirâf edeyim ki oyunun temsîli mâ'mûlümün pek fevkinde oldu. Bir kere "Yeni Sahne"yi bu korkunc nisbetinden dolayı tebrîk etmek lâzım gelir. Herkesin anlayacağı, bir çok para te'mîn edecek kolay, boş ve hiç mezîyetsiz oyunları tenzil etmeyib, mute'adid müşkülâta ve muhakkak zarara rağmen bu gibi piyesleri temsîle özenmek, hakîki san'ata meftûniyet ve perestişi ifhâm ediyor ki takdîr ve alkışlara şâyândır. Vâşid Rızâ, Mustafa rolünde cidden pek parlakdı. San'at sâhâsında mütevâli muvaffakiyâtı ile haklı bir şöhret kazanan bu muktedir ve kıymetdâr san'atkâr bu rolünü tac-ı san'atına yeni bir inci ilâve edecek bir muvaffakiyetle îfâ etdi.

Behzâd Bey 'Ali Re'is rolünü ihyâ etdi. Behzâd bey büyük bir san'atkâr olduğunu isbât etdi. Hakîki bir san'atkâr, bir role nasıl renk ve hayât vereceğini isbât etdi.

Muvahhid, bu necîb ve kıymetdâr san'atkâr, Süleymân rolünü kendisine hâs olan mahâretle oynadı ve haklı takdirler kazandı.

Onnik Binemeciyan Efendi, Çerkes oğlu rolünde pek rûhsuzdu, mühim vazîfelerde bir çok muvaffakyâtına şâhid olduğumuz Evnik efendi her nedense rolünü muvaffakiyâtle oynayamadı.

Niyâzi Bey, 'İsmâ'îl Ağa rolünü, kendisi gibi genc bir san'atkâr için büyük bir san'atkâr için büyük bir mûvaffakiyetle edâ etdi. Kendisinde büyük bir san'atkâr rûhu var, yalnız bu rûhun bütün kemâlâtını göstermek için te'ennî ve gayretle temniyesi lâzım gelir.

Bütün erkek rolleri büyük bir aheng ve oldukca muvaffakiyetle icrâ eder. Yalnız tiyatrolarımız bence sebeb-i mevti olan kadınlar da bir hayât eseri görülmedi. Gül Ana rolünü oynayan Roza Feleksyan Hanım, rolünü fenâ bir melodram gibi oynadı. Cümlelerin rûhu, şive-i tekellümü, lisânın mekanizmasını anlamamış gibi söylüyor, fazla mübalağalı gülüşler, halka fazla dönüşlerle eserin rûhunu hayli değiştiriyor, taşkın hareketlerle piyesin güzelliğini, hayât ve hareketini öldürüyordu.

Adrian Hanım, Zehra rolunü oldukca kusûrsuz oynadı. Füsûn Hânıma gelince, ma'sûm rolünde kelimeleri pek fazla tek tek söylemesine rağmen umulmaz bir muvaffakiyet gösterdi. Ma'mafih alık bir çocukdan ziyâde, şakrak buse ve gıdıklanmaya meclub, hizmetci kızlara benziyordu.

Aznif Hanım, Zeyneb Ana rolünde pek kuvvetli bir şahsiyet gösterdi. Ve eski hâtırlatdı.

Dekorlara gelince fevkalâde ihtiyâr edilmişdi. Hele üçüncü ve beşinci perdelerin dekoru hakîkaten nefîs bir sûretde tersîm edilmişdi. Mizansen i'tibariyle görülen ufak tefek kusurları mevzû'-ı bahs etmeye lüzûm görmüyor. " Tekâmül-i tedrici" ile her şeyin, her

hatâ ve fâlsonun düzeleceğine emîn ve kâni' bulduğum için "Yeni Sahne"ye muvaffakiyetler temennisiyle makâlesini imzalıyorum.
-7 Kânûn- ı Sâni, 92-

Divitcili Çapanzâde
Münîr Süleymân
(Şebâb; 18; s.451-456)

On Dokuzuncu Sayı

Fransuva Coppee- Lirizm

Coppee; daha küçük yaşda iken hakîkaten en acı darbeleriyle sarsılmışdı. On iki yaşında; pederi pek cüz’i ma‘âşıyla tekâ‘üde sevk olunmuş, Coppee ma‘îşet belâsını işte o gün istikbâl etmişdir. Artık onun için mektebe devâm imkânı selb edilmiş bulunuyordu. Hassâs genc hâli – bütün mümkülâtına rağmen- sükûn ve i‘tidâl ile karşılaşmışdı. İlk teşebbüsü “Montagne” nâmında bir mi‘mârın nezdine girmek oldu. Burada pek cüz‘i bir ücret alıyor. Fakat mükemmel sûretde sanâyi‘-i nefîse mektebine hâzırlanıyordu. Bir tarafdan ‘aile büdcesini bir parça doldurmak için ba‘z plan kopyaları alıyordu.

Coppee’nin ateşîn rûhu bunlarla iktifâ edemiyordu. O, dâ’imâ yükselmek, dâ’imâ hayâl semâsında uçmak istiyordu. Okumak.. En büyük derdi bu idi. Beş dakîka boş kaldığı zamân derhâl cebinden kitâbını çıkarır, pergeller, cedveller arasına vaz‘ eder. Vakit bulursa bî-tâb kalıncaya kadar okurdu. Yalnız onu te‘ellüm eden bir şey vardı: Kitâblar için bir çare bulmak bunları kolayca tedârik edebilmek… Bir gün buna da muvaffak oldu; Saint-Geneviève” kütübhânesi onun için vâsi‘ bir ufk-ı tetebbu‘ açmışdı. Fakat burada Coppee- her şeyden evvel- göz hastalığını ve onun şiddetini öğrendi.

Nihâyet bir gün mi‘mârı terk etdi. Evde pederi gibi harbiye nazâretinde bir me’mûriyet aldı. Bu meslek ona pek ‘acaîb geliyordu. Bir türlü ısınamadı. Hayât onu mütemâdiyen mâddî olmağa cebbâr ediyordu. “Montmartre” civârında eskisinden daha küçük bir hâne isticâr etdiler. Hemşîrelerinden biri “Lafaye” nâmında bir ressamla izdivâc etmiş diğeri yirmi yaşında vefât etmişdi. Altı seneden beri meflûcü’l-dimâğ bulunan pederi de nihâyet ebediyete gittiği zamân Coppee henüz yirmi yaşına giriyordu.

Artık Coppee ‘âile reisi olmuşdu. Tâli‘in kendisine bu genclikde tahmîl etdiği ağır vazîfe onu büsbütün me’yûs bırakmamışdı. O, ilk def‘a ma‘rûz kaldığı bu mücâdeleyi ağır, tatlı bulmuşdu.

Bütün bu müşekkel vezâ’ifi arasında şâ‘ir mesleğinden hîç ayrılmıyordu. Şâ‘ir bir tarafdan “Temâşa Musâhabeleri” yazıyor, mısrâ‘lar tanzîm ediyordu.

Coppee’nin ilk yazıları “Causeur” nâmındaki küçük bir mecmû‘ada neşr olundu. Bu mecmû‘aya yazı yetişdirirken diğer tarafdan “بريبارتس شارل.” ile üç perdelik bir piyes, “Fânî Çiçekler” nâmında bir de mecmû‘a-ı eşâr hâzırlamışdı.

Şâ‘ir; manzûm eserlerini neşr etmek için ancak yirmi üç yaşında iken kendisinde cesâret görebilmişdi. O esnâda zümre-i şebâb “parnas” edebîyâtıyla fazla meşgûl oluyordu. Coppee “Doe” meydânında Catulle Mendès’in muhît-i edebîyyesine dâhil olmuş (Leon Carel, Stéphane Mallarmé, Albert Gallatin) ile tanışmışlardı.

Yeni ma‘ârife peyda etdiği bu zât bu zât bilâhare yine kendi gruplarından fakat bir parça mu‘ârızlar güruhuna: (José-Maria de Heredia, Albert Mérat) a da takdîm etmişlerdi. “Catulle Mendès” o zamân cihân-ı edebî kıyl u kâle boğan (Philoméla) nın emvâc-ı iştihârı içinde mest; (Revue fantaisiste) in müdîr-i edebîsi bulunuyordu. Bu gencler her cumartesi akşâmı “Boulevard des Invalides”de üstâdları (Conte de Lisle)in evinde toplanıyorlardı. Bundan başka (Choiseul) meydânında tâbi‘ (Alphonse Lemerre)in dükkânı vardı. Terbiyeli bir zât olan bu genc yeni mü’ellifine pek ziyâde âsâr-ı hürmet gösterir; her akşâm sâ‘at dört ile altı arasında buraya geniş kravatlı, uzun saçlı adamlar birer birer toplanırlardı.

Bu sûretde tâbi‘ onları elde etmişdi. 1866 da “Parnass Contempsroune” mecmû‘ası te’sîs olundu. ‘Aynı senede de “Verlaine” ın Poèmes Saturniens”i tab‘ olunmuş yine ortalığı büyük bir velvele kaplamışdı.

Verlaine ile Coppee’nin tanışmaları gâyet nâgehani olmuşdu.

“Boulevard des Batignolles” de “Xavier de Ricard”ın vâlidesinin hânesinde grubu ictimâ‘ ediyordu. Bu esnâda Coppee’nin “Les İntimites”i neşr olunmuş ve yeni refikâsı arasında derhâl nazar-ı takdîri celb etmişdi.

Bidâyetde muhît Coppee’ye ehemmiyet vermiyorlardı. Kitâbını basmak için tâbi‘ler cesâret edememişler, nihâyet şâ‘ir bunu kendi hesâbına basdırmaya mecbûr olmuşdu. “Reliquaire” den sonra neşr etdiği “Les İntinutes” ondan üç def‘a fazla satılmışdı. Lakin Coppee yine layık olduğu şöhrete sâhib olamamışdı. Onun zekâ ve dehâsı kesîf bir sis korkunc bir zulmet tabakası içinde kalmışdı.

Bir gün perî-i iştihâr zerrîn kanadlarını onun ufk-ı pür ilhâmına açmışdı. Bu perîye iklîl-i zaferi koyan (Sarah Bernhard) oldu. Coppee (Montmartre’de) loş yurdunda ikmâl ettiği (Passant) namındaki piyesini Sarah Bernhard’a takdîm etmişdi.

Passant 14 Kânûn-ı Sânî 1869’ de ilk def‘a olarak temsîl olundu. O gece; beyaz tüller içinde bir ‘aşk ilâhesinin muhteşem bir timsâlini andıran “Zanetto” rolünü Sarah Bernhard der‘uhde etmiş ve ahenkdâr sadâsıyla bütün tiyatro halkını derin bir vecd ve istiğrak içinde bırakmışdı.

Temsîlin hitâmında mü‘ellif Sarah Bernhard tarafından temâşâkârene takdîm edilmiş, halk kubbeleri yıkarcasına alkışlamış, dört def‘a perdeyi açdırmışdı.

Ertesi günü; Coppee’nin ismi bütün Paris’e yayılmışdı.

-Mâba‘dı var-

Bâb-ı Âlî: 19 Kânûn-ı Evvel 1920

Hüseyin Zâti

(Şebâb; 19; s.459- 462)

Kadın

-1-

Çiçekler nebâtın kadınlaşması
Melekler hayâtın kadınlaşması
'Abdu'l-hak Hâmid

'Ömrün ümîd-i subhı, teselli-i şâmîdir:
Bir rûh.. Bir refîka-i hissiye, bir kadın!
Fa'ik 'Âli

Kadınlar olmasa öksüz kalırdı eş'ârım
Celâl Sâhir

-'Âli Nejâd Beye:-
Füsûn-ı melîkesinin renk u nûr u 'ıtrıyle,
Tabî'aten yıkanırken doğan; Kadınlıkdır
Cihânı kaplayan: Ezhârî ,penbe kasriyle
Kadınlık olmasa, mutlak: Cihân karanlıkdır!
§
Kadınlık öyle güneşdir ki penbe huzmeleri:
Hayâta şu'le veren penbe yüzlü kızlardır..
O kızların sanırım penbedir gülüşmeleri,
Dudaklarında ki bir tatlı penbelik vardır.
$
Bahârı karşılayan: Penbe hilkatin rûhu,
Kadınlık 'âleminin nazlı gülleriyle açar..
Kadınlığın sanırım hissi: Rikkatin rûhu,
Tabî'atin üstüne konmuş, çiçek açar ve uçar!
§
Kadınlığın ki çiçekler, sihirli cilveleri,
Hayâta câzibe, revnak veren tezâhürüdür..
Çiçek çiçek dağılan hep ona زوعشوه‌لری zü-'işveleri,
Kadınlığın sanırım: Şi'r olan tezehhürüdür.

§

Kadınlığın ebedî bir bahârı var: Kızlar!

Ki bî-nihâye güzelliklerin şerâresidir..

Kadınlığın: Bu müşa'şa, güzîde yıldızlar:

Cihân cihân görünen lem'a lem'a çehresidir..

§

Sabâ, kadınlığı alkışlayan: İpek nefha,

Seher kadınlığa perrân duran: murassa' tâc..

Semâ, kadınlığa: Yakutu andıran minhâc!

Kuzguncuk 14 Teşrîn-i Sânî 336

Florinalı Nâzım

(Şebâb; 19; s.463-464)

[Geçmiş Olsun!]

Her biri ‘asırlar kadar uzun süren, kaç sene vardı ki kûşe-i ye’s ve melâle büzülmüş Râsih’in şu beytini kendime evrâd edinmişdim:

“Dilde gam var şimdilik lutf eyle gelme ey sürûr”

“ Olmasın bir hânede mihmân mihmân üstüne”

Lakin arkadaşlarım bırakmadılar, geldiler, beni yakaladılar, üzerimdeki ye’s ü melâl külünü silkdiler ve senelerden beri bu külün sönmeğe yüz tutan kıvılcımı meydâna çıkararak onu biraz yelpazelediler… İşte o zamân Şebâb’a mülâkâtları yazmağa başladım.. Ve zorla, ‘âdeta dürtüşlemekle yazdığım bu mülâkâtlarımla herkesi güldürürken kendim yine için, için ağlıyor ve herkes benim yazılarıma gülerken ben de bıyık altında kendi hâlime gülüyordum ve birkaç ayda Şebâb ve Şebâb’daki arkadaşlarımla böylece yuvarlanıyordum.. Bundan on beş gün kadar evvel ise, dâ’imâ vürûduna derin bir ye’s ve ıstırâb ile muntazır olduğum müdhiş bir yâd-ı sümûm, başımda öyle bir harmen-i hazân savurdu ki, artık benim için alay, lâtife, eğlence bertaraf, dünyâda zevk nâmına ne varsa hepsi edebîyyen hırmân oldu.

O hâlde intihâr et. Kendini öldür mü diyeceksiniz? Bu mümkün olsa.. mümkün değil… çünkü ben şimdi elleri, ayakları dibinden kesilmiş kaplumbağa gibiyim ki, sırtımdaki ağır ve sert mahfazamın içinde ıstırâb ile kıvranmakdan başka bir şeye muktedir değilim. Ben şimdi inliyorum ve bekliyorum ki bir zâlim, elimi, ayağımı kesdi,bir halâskâr da gelib boynumu kesse… Böyle olduğu hâlde dün tesâdüfen kendimi Şebâb idârehânesinde buldum. Arkadaşların hepsi de sûreta şendiler. Beni görür, görmez üçü, dördü birden atıldılar:

—Ooo!.. Neredesin yahu, bu hafta mülâkât var?

Kimsenin benim hâlimden haberi yokdu?

— Bu hafta azraille bir mülâkât yapmak istiyorum…

Hayret ve tahaccüble yüzüme bakdılar ve gözlerimde, sözlerimde okudukları ma‘nâ-yı ıstırâbdan biraz ürkerek, isteksiz ve cesâretsiz sordular:

— Bir şey yok, cânım öyle istiyor. Her hafta insânlarla mülâkât olmaz aa.. Bu hafta da böyle olsun..

Salâha’d-dîn Enîs’le, karikatürist ‘Ulvi Kâzım beni bir köşeye oturtdular. Cigaralarla, çaylarla tatyîb-i hatrıma çalışarak: “ Sen yine bir şeye kızmışsın, aldırma cânım, olur olmaz şeye ehemmiyet verme” gibi tesillilerle avutmağa çalışdılar. Cenâb Muhi’d-dîn lâ-kayd ve müstehzi:

— Parasızlıksa hiç düşünme, o şimdi salgın, musâb olmayan kimse yok, fakat kokma öldürmüyor çekdiriyor, dedi.

Sa‘îd Hikmet, Sa‘id El-Mevlevi, Sa‘id ‘Âli üçü birden acı, acı güldüler.

Ekrem Vecdet paltosunun yakasını kaldırarak:

— Pek parasızlık mes’elesi değil; onun başısı tutar arada sırada…

Fatîn Tevfîk, Abdu’r-rahman Hâmid, Ahmed Ziyâ, Kemâle’d-dîn Turgud, ‘Âli Nejâd, Burhane’d-dîn ‘Âli gibi, biz ihtiyârlardan ziyâde ağır başlı olan gencler de kendilerine hâs nezâket ve rikkatle birer türlü istifsâr-ı hâtırda bulundular. En sonra Florinalı Nâzım Bey efendi, cebinden bir kâğıd çıkararak:

—Onun şimdi düşüncesi var, öyle anlaşılıyor. Bırakalım kendi hâline, başını ağırtmayalım.. Size şu yeni yazdığım ve Melûl Rıfk’a hediye etdiğim tesbîh böceklerini okuyalım, dinleyin, bakın nasıl bulacaksınız? Dedi.

Cenâb Muhi’d-dîn:

—Nasıl, nasıl, tesbîh böcekleri mi?

—Evet, lakin çok hoş şey..

[Gizli handeler]

Sa‘id El-mevlevi:

Uzun mu, kısa mı?

— Kısa efendim kısa.. Cân sığmaz.. Yüz elli iki mısra‘ bir şey. [Benden ma‘dâ hepsinde kahkahalar].

Cenâb Muhi’d-dîn:

— Çok iyi, çok iyi.. Okuyun dinleyelim; okudukdan sonra da ‘Osmân Cemâl’in üzerine doğru üfleyin, nefes yerine geçer.

[Yine kahkahalar].

Nâzım Bey gayet ciddi ve kendine mahsus bir tavr-ı hitâbetle manzûmeyi nihâyetine kadar okudu ve onlar her mısra‘, hatta her kelime ile bir türlü alay ederek sonuna kadar kaval dinler gibi dinler gibi dinlediler. Artık iyice akşâm olmuş, ortalık kararmağa başlamışdı. Kalkalım denildi, hep birden kalkdılar. Ben hâlâ büzüldüğüm köşede kendi derdimle baş başa idim. On beş, yirmi gün evvel bu sahne-i Şebâb’da oynanılan bütün mudhikelerin hem rejisörü, hem en mühim rollerini der‘uhte eden ben, şimdi onların hâline bakarak kendimi ne kadar yabancı, garîb bulurdum. Salâha’d-dîn Enîs, tekrâr kulağıma eğilerek sordu:

—Ne var, ne oldun, Allah ‘aşkına söyle! Yoksa babanın hastalığı ağırlaşdı mı?

— Babam kurtuldu..

— Nasıl?

— Öldü..

Ellerini oğuşdurarak:

— Vah, vah, vah! Allah sana ‘ömürler versin.

Diğerleri telaşla:

— Ne olmuş, ne olmuş?

— Zavâllının babası ölmüş..

Biri müstesnâ olmak üzere hepsi birden:

— Başın sağ olsun ‘azîzim!

Yalnız Sa‘id Hikmet:

— Geçmiş olsun birâder!

— Nasıl geçmiş olsun?

— Bu zamânda bir hastaya bakmak kolay mı ya? Sağlam adamlar açlıkdan ölüyor, hasta ile uğraşmak kolay mı?

— O da doğru… Lakin sen “geçmiş olsun” u ben öldükden sonra gel de- telkîn verir gibi- mezârıme bağır!

11 Kânûn-ı Evvel 336

‘Osmân Cemâl

(Şebâb; 19; s.473- 475)

Yirminci Sayı

Hafta Musahabesi

Susdular…

Ayakları da ne kadar uğurlu imiş. Nereye girdilerse; şimdiye kadar, nerede barınmağa muvaffak olabilirlerse mutlaka ya girdikleri yeri kurutdular yâhûd barındıkları köşelerden ters yüzü etdiler... Son teb'îdleri de bu sûretle oldu. Memleketde kirletilecek temiz bir nâsiye, uzakdan çirk-âb atılacak bir hedef kalmayınca sermâyeleri tükendi. Son ma'rifetleri artık kendilerini reklam etmeğe kalmışdı. Şi'r, edebîyât gibi san'at kelimeleri arkasına saklanarak toplanan bu bîçâre, tufeylîler nihâyet bu güne kadar sakladıkları ilk ve ebedî maksadlarını son ilticâ-gâhlarında son def'a daha meydâna koydular. Bilmem nereden bir takım muhayyel sebeb ve bahâneler îcâd ederek meyveli ağaç olmak iddi'asıyla şâhika-i şöhrete en bayâğı ve gülünc bir tarzda bir daha tırmanmak istediler. Fakat, ne yazık ki uzun tırnakları bu şâhikanın yalçın kayalarına tutunamadı. Ve nasıl bağıra bağıra ortaya atıldılarsa öylece yine bağıra bağıra yuvarlandılar gitdiler…

Bu elîm ve fecî' âkibet, bu günün hakîki san'at ve edebîyâtıyla 'alâkadar olan bütün genclere iyi bir ders 'ibaret olmalıdır.

San'atda, bi'l-hassa edebîyât ve bedî'iyat 'âleminde yegâne gâye ve muvaffakiyetin istihdâf etmesi lâzım geldiği şey; hiçbir ustaya alet olmamak ne kadar elverişli bir kâr temîn ederse etsin insâfsız avcılara klavuzluk etmemek olduğuna göre bu günün gencleri bu vâk'ayı gerek edebîyât ve gerekse ahlâk nokta-i nazarından tedkîk ederek 'irfân, vukûf ve husûsuyla kâbiliyetden mahrûm bir varlıkla, yapılacak herhangi şekil ve sûretde reklam ve propogandaya rağmen imkân-ı muvaffakiyetin ma'dûm olduğunu bir kere daha göstermelidirler..

Dünyada şimdiye kadar hîç bir milletin târîhinde görülmemiş ve görülmeyecek olan ittihâd ve terakki gibi, zavâllı 'azîz ve mübârek toprağımızda her türlü şanâ'ât ve cinâyâtı irtikâbdan hayâ etmeyen bir ocağın Ziyâ Gökalp bayrağı altında toplanarak te'mîn-i nâm ve şâna çabalamaklığın neticesi böyle bir 'âkibet-i hüsrândan başka ne olabilir?

Her hangi bir mecmû'a-i mevkûtenin 'ale'l-ade bir köşesinde yazılarını görmekle zaten en büyük meserretlerini idrâk eden bir takım nev-zuhûrlara pek ma'lûm esbâb ve makâsıd dolayısıyla asla lâyık olmadıkları kıymetleri vererek bu mülk ve milletin başına

edebîyât mikrobları hâlinde taslît eden menhûs ocağın gayr-ı meşrû‘ evlâdlarının mahiyet-i hakîkîyeleri işte bu gün meydana çıkdı.

İrin hâline gelmiş zehirli kanlarıyla nereye temâs etseler oraya bir kangren hâline getiren ve felce uğrayan bu edebîyât korsanları işte iflas etmiş bir hâlde ötede beride gözüküyorlar.

Bir zamânlar şâ‘ir nâmı altında kendilerini davul zurna gürültüsüyle ‘âleme i‘lân etmeğe kalkışanların şâ‘ir değil, nedîmliğe bile kâbiliyetleri olmadığı bu gün ortada bırakdıkları mütefessih bir iskeletden başka anılmalarına vesile olmayacak bir eserleri bulunmamakla ‘ayândır.

Şimdiki hâlde yegâne tesellilerle hiçbir zamân erişemeyecekleri bir ümîd arkasında koşmakdan ‘ibâret kalıyor.

Edebîyât sâhâsının bu bed-baht merkûmları belki hâlet-i ihtizârdaki hastaların gösterdikleri son bir kuvvet ve emâre-i hayât gibi ihtimâline bütün kuvvetlerini toplayarak bir def‘a daha kendilerini şâyân-ı temâşâ bir hâle koymak için elîm teşennüclerde bulunabilirler. Fakat neye yarar? Perşenbenin gelişi çarşanbadan bellidir derler. Şimdiye kadar ne gibi bir eser-i hayât gösterebildiler ki böyle kımıldayışlar müsbet bir netîce bahş edebilsin.

Susdular… Bundan dolayı bi’l-cümle edebîyât müntesibleri kendilerine müteşekkir olmalıdırlar. Çünkü artık sükûn ve istirâhate, vekâr ve haysiyete pek çok muhtâc olan son ‘âlem-i edebîyât onların bu zarûri susmalarıyla bir az dinlenecek, huzûr bulacakdır.

Susdular… Ve emîn olsunlar ki bu hareketleriyle Türk edebîyâtına asıl şimdi en büyük hidmeti îfâ etmiş oldular.

Fatîn Tevfik

(Şebâb; 20; s. 482- 483)

Efsâne-i Keder

Ey sen
Ki istersen,
Raşe-i ‘aşk içinde hâke düşen
Çiçeklerin şafak-alûde rûh-ı derbederi
Söylesin:
Sana efsâne-i gam ü kederi.

Ey sen
Ki istersen:
‘Asabi, ince nağmelerle esen
Akşâmın yâd-ı ‘anberin teri
İşlesin:
Hırs-ı rûhunda ra‘şe-i kederi

Ey sen
Ki istersen:
Sarışın bağçelerde penbeleşen
Gölgeler akşâmın gumûm-ı zeri
Beslesin:
Bağ-ı rûhunda sünbül kederi.

Ey sen
Ki istersen:
Kadeh-i cevherin-i matemden
Ölen akşamların ilâheleri
Sönsün:
Sana en eski bâde-i kederi…
1912
Çopur Kadızâde H. (ح) N.
(Şebâb; 20; s. 485)

Hastasın!

Hastasın sen likâ-yı hüsnünde
Gizli bir girye, bir elem-i meşhûd!
O soluk ibtisâm hüzn-âlûd
Açıyor bin cerîha kalbimde…

Hastasın sevdiğim bu pek bâriz;
Çeşm-i sâkında gördüğüm nızâr,
O sönük nazra-i melâl-âmîz
Bana söyler ki ıztırâbın var…

Hastasın sen gizlesen de anlıyorum
Ey benim mülhem hayâletim!...
Müte’essir, melûl ve pür-heyecân

Sana bakdıkca hep sünûhâtim,
Bütün evzân u kâfiyem giryân
Oluyor; ta içimden ağlıyorum…

Sarıyer: 20 Teşrîn-i Evvel 1920
Mehmed Asâf
(Şebâb; 20; s. 489)

François Coppée

—3—

“Le passant” bütün Paris sahnelerini dolaşdıkdan sonra Amerika’ya kadar gitmişdi. Artık Coppée’nin eseri, ceketi, bi’l-hassa kravatı moda olmuşdu. Üçüncü Napolyon bu piyesi Tuileries Sarayında temsîl etdirerek mü’ellifine bir me’mûriyet vermek istemiş fakat Coppée san‘atı, edebîyâtı, başka bir mesleğe fedâ edemeyeceğini söyleyerek istinkâf etmişdi. Bundan sonra şâ‘ir “Théophile Gautier” nin vesâtetiyle “Prenses Mathilde” in etrâfında toplanan meşâhîr-i üdebâ miyânına kabûl olunmuşdu. O kış ekseri akşâmları “Courcelles” sokağında prensesin nezdinde geçirmiş geçirmişdi.

“Le Passant” temsîlinden bir hafta şâ‘ir şiddetlice hastalanmışdı. Ba‘z doktorlar “رئه‌لری iltihâb etmiş” diyorlar ve tehlikeli buluyorlardı. Bir çokları onun uzun bir istirâhat, ihtimâmkârâne bir tedâviye muhtâc olduğunu söylüyorlardı. Birkaç sene devâm eden bu fecî‘ hastalık onu hem bedenen, hem ahlâken düşürmeğe başlamışdı. Coppée her şeye öfkeleniyor, haykırıyordu. Bu zamânlarda bile boş kalmak istemiyordu. Bu zamânlarda bile boş kalmak istemeyerek “ıztırâbât Les douleurs” nâmındaki eserini te’lîf etmişdir.

İfâkat kesb eder etmez asıl elemlerin en mü’ellimi ile bîzâr olmağa başlamışdı. 1870 harbi infilâk etmiş, artık; ne ‘aşk, ne şi‘r, ne san‘at ve ne de füsûnkâr rû’yalarla uğraşmağa vakit kalmışdı. Şimdi; şâ‘irin o muhteşem istikbâle ‘âid güzîde emeller yerine; ric‘at, inhizâm, ihtilâl ka’im oluyordu.

Coppée bundan sonra yirmiyi mütecâviz eser yazmışdı. Bütün sahneler onun eserlerini kemâl-i tehâlükle kabûl ediyordu. Harb zamânında iyice siyâsetle uğraşmış, ıztırâb çekmiş diğer tarafdan piyeslerle de uğraşmışdır. 1872 “Odéon” tiyatrosunda “Randevu” nâmındaki bir perdelik komedisi pek çok rağbet görmüş Coppée muvaffakiyetlerinden neşelenerek “Armand d' Artois” ile manzûm olarak “Yüz Sene Muhârebesi La guerre de Centans nâmında kahramanâne bir dram kaleme almış bu eseriyle hırpalanan vatanını takviyeye hidmet etmişdir.

1869 senesinde “Le Passant” birkaç def‘a daha oynatmış. ‘Aynı senede küçük “ Coquelin” le teşrîk-i mesâ‘î ederek Matmazel «بلانش بارره تا» یی ده te’mîn ederek 10 Ağustos 1969 da verdiği temâşânın ertesi günü “Légion d'honneur”la taltîf edilmişdi.

Bundan sonra Coppée’un hayâtı mütemâdi bir fa‘âliyet-i tahrîrle geçmişdi. Menfi kadın l’Exilleé” nâmındaki eserini de vaz‘-ı sahne etdikden sonra kendisini büsbütün temâşâ hayâtına hasr etmiş bir çok kumpanyaların muharrir-i edebîsi olmuş iyice bir servet idhâl etmişdir. 12 Şubat 1884 de Victor Laprade’ın yerine akademi a‘zası ta‘yîn edilmişdir. O gün Emile Montégut ile berâber nâmzedlikleri vaz‘ edilmiş celsenin pek gürültülü

devâm etmesine rağmen sekiz rey ga’ib etmiş ve yirmi dört rey ile ihrâz-ı zafer etmişdir. Coppée’nin hayât-ı resmiyyesi pek ahenksiz geçmişdir. Bulunduğu mevki‘lerde kat‘iyyen sebât edememiş mütemâdiyen isti‘fâya mecbûr kalmışdır. Kendisi bir gün قوكلناله küçük bir münâza‘a esnâsında tiyatrodan isti‘fâya mecbûr kalacağı ihtâr ve tehdidine karşı Coppée “zaten benim hayâtım isti‘falarla geçmiş diyerek omuz silkemişdir.

Hayâtın son zamânlarına doğru Coppée siyâsetle fazla iştigâle başlamış ve büyük dedikodulara ma‘rûz kalmış ve bir parçada hükümete muhâlefet etdiği sansüre giden piyesleri ba‘zen “oynanamaz” diyerek i‘ade edilmiş bu hâl, herkes tarafından nazar-ı hakâretle görülmüşdür. 1908 senesi martında Coppée ağır sûretde hastalanmışdı. O esnâda hemşîresi “Annette” de hastalanmış mezkûr senesi Mayısının 17. günü vefât etmiş bunun üzerine Coppée de büsbütün me’yûs olarak bir hafta sonra 1908 senesi Mayısının 23. günü ba‘de’z-zevâl sâ‘at bir buçukda Coppée âlem-i fâniye vedâ‘ ederek ertesi günü “Montparnasse” mezârlığına defn edilmişdir.

***

Coppée; en ziyâde nesirle iştigâl etmiş. Fakat nazımda şöhret kazanmışdı. Coppée “lirizm” in mü’essislerindendir. İlk âsârından olan “Roliquaire” eizzenin mukaddes kelimelerini hıfza mahsûs sandık” nâmındaki küçük mecmû‘a-i eş‘ârı bidâyetde nazar-ı ehemmiyete bile almamış kimse tenkîd etmeğe tenezzül etmemişdi. Bilâahire dâ’imâ hakîkat-perest olan “Théophile Gautier” ilk def’a olarak Coppée’nin lehinde yazı yazıyordu. Gautier:

“Etudes sur les progris de la poésie française” Fransız terakkiyâtı hakkında tedkîkât nâmındaki eserinde Coppée’nin yüksekliğini ‘âleme i‘lândan çekinmemiş “Hugo”nun da mazhar-ı takdîrâtı olmağa başlamışdı.

Coppée’nin şi‘rlerinde en ziyâde nazar-ı dikkate çarpan şey incelikdir. Coppée’nin ‘âşıkâne eş‘ârı pek çokdur fakat bunlar ne Musset’nin ve ne de Heinrich Heine’nin eserlerine benzerler. Coppée kadınlara karşı Musset’den de Catulle Mendès’den daha ziyâde za‘fiyyet göstermişdir. Yazılarında muhtelif hislerle çarpışdığı ve kendisinin da’ima ihtirâsdan uzak samîmî bir hayât-ı ‘âşıkâne temenni etdiği görülür.

Coppée metreslerinden ekseriyetle ihânet görmüş ve mağmûm bir hayât geçirmişdir. Heinrich Heine ile bir parça sergüzeşt cihetinden birbirlerine benzerler. Meselâ onun İntermezzo nâmındaki eserinde bir genc kız, zengin bir adam bularak nişânlı bulunduğu şâ‘irden uzaklaşıyor. Bu çocuk her şeyden evvel fantezi bir hayâtın ru’yâlarına kapılmışdır.

Sonunda ric‘at edemiyor. Buna ne kabâhati bir parça fazlaca gurûr. Coppée’nin Les İntimités’deki mevzu‘da buna benzer. Bu hakîkaten samîmi bir şah eserdir. İntermazzo’da

şâ‘ir ‘ale’l-âde bir kıza, bi’l-hassa vilâyât ahâlesinden bir kıza meftûndur. Fakat Coppée şık, güzel bir Parisliye çılgın bir ‘aşkla merbût, öyle bir genc kız ki sarışın, hassâs müstehzi, dudaklarında yalnız ‘aşkın efsânesi var. Coppée bu kızla uzun bir hayât-ı ‘âşıkâne yaşıyor. Fakat bu hayât bir parça ‘âdicedir.

Şâ‘ir; bu fâni çiçekle bir kere sokakda tanışmışdır. Orada mai bir odada buluşuyorlar. Burası tenhâ bir yolun muzlim bir pansiyonudur. Coppée sâhibleri orada şamdanları yakıyor, arka tarafa bir bahçeye nâzır pencereleri açıyor. Menekşelere karşı sevgilisiyle ilk buse-i garâmı te‘âti ediyorlar. Mülâkâtlar temâdi ediyor, ba‘zen genc sevgili bir parça gecikiyor. O zamân Coppée büsbütün ‘asabîdir. Bütün heyecânlarına rağmen derin bir sükûn ile mütevekkil pencereyi açıyor. ‘Aşkla dolu olan kalbini ne menekşe râyihalarıyla büsbütün mest ediyor. Bu; onun için her vakit arzu edilen bir ıztırabdır. “Merdivenden gelen en mübhem bir gürültüye müştâk kalmak.” dan hiç ferâgat edemez. Ba‘zen sevgilinin hiç kelimesi de vâki‘dir. Fakat şâ‘ir “iğfâl”de başka bir hisle mütehassisdir. Bir iki Sânîye tehevvürden sonra bir sükûna dalar:

“Mais elle avait un air sitranx quills si doua
Qu‘on voyaut je suis tom bé sur les genoux
Et mc cachaut le frout dans les plis de sa jupe
J‘ai savouré longtemp la douceur détre dupe”

Şâ‘ir iğfâl edildiği mahzâ “afv etmek” için sever. Bu ‘afvdan maksadın da “onun” i‘tirâf-ı kusûru dolayısıyla süzgün nazarlarına ma‘rûz kalmak değil midir? Coppée bir kitâbının mukaddimesinde ‘aşkdan bahs ederken “kâinâk ‘aşk için halk edilmişdir. Ağaçlar, çiçekler, bütün ‘aşk yuvasından ‘ibâret değil midir? Yüksek samîmi bir ‘aşk esâsında asâlet olan bir rûhu yükseltir. Seviyesi zaten yüksek olmayan bir adam vaktiyle necâbet-i rûhhiyeye de mâlik değilse onun ‘aşkından hezeyân doğar. Zaten yüksek ‘aşklar, yüksek rûhlar içindir, der.

O ‘aşklarında dâ’ima şefîk bir vaz‘iyetde kalmış vâki‘ olan bütün ihânetleri ‘afv etmişdir.

Coppée metres değiştirmek de ayrıca bir zevk teşkîl etmeğe başlamış yani ihânete alışmışdı. Mademki ihtirâs mes’elesi mevzû‘-ı bahs olmuyordu. Şu hâlde onun için “ufak tefek günâhlar” kâfî idi.

Coppée; her güzeli sever ba‘zen eylül sabâhı, semâlar uçurtmalarla müzeyyen bir zamânda sevgilisiyle kol kola ‘âile ocağından harâretin yetişdirdiği yere kadar uzaklaşabilmek bile büyük bir muvaffakiyetdir. Kışın öğleden sonra yine el ele yuvanın etrâfı, siyâh dalların kenârına ilişdiren bozuk dantelleri seyretmek, vücûdlarını rûhlarını

birbirinin ılık nefesleriyle ısıtmak yollarda ba'zen turfanda "menekşeler", "yedi veren" güller satan- bahâr takdîmi için hazânla çarpışan çiçekci kızdan ba'z küçük mübâya'alarda bulunur. Mini mini bir sevgilinin rüfatı da'imâ onun şefkat hissini uyandırır. Her mağdûra acır, her iğfâl olunan gencin âlâmına iştirâk ederdi.

"Nous fimes Notre offraude ami, et nsus passàames,
Mais la gaité ètait envolée, et nos âmes
Gardèreut jusqu' au soir un souvenir amer,
Mignonne nous ferons l'amoune cet hiver."

Fakat bir zamân gelir ki "imlâ hatâlarını" bile pek sevdiği üftâdesinden Coppée yavaş yavaş rûhen uzaklaşır.

"Li aus sont passès depuis lors, si années
Et le beau temps n'est plus des blondes matinées,
Du ciel dans le regard, du vent dans le cheveux,
De lévre chanteuse et facix le aux aveux,
El des perles d'argent qui s'egrène
Comms uns fleure qui sème sa folle graime"

Coppée; pek büsbütün sevgilisinden- kendi arzusuyla- ayrılması pek az vâki' olmuşdur. O metrûkeleri daha ziyâde sever ve kalblerinde onlar için ezeli bir şefkat ve merhamet duyardı.

Heyhât! Herkese şefîk, herkese 'âlîcenâb görünmek isteyen herkese acıyan Coppée'ye hâin ecel asla acımamışdır.

Bâb-ı 'Âli: 27 Kânûn-ı evvel 1920
Hüseyin Zâti
(Şebâb; 20; s. 490- 493)

Yirmi İkinci Sayı

Bir İki Söz

Şebâb geçen nüshasında kâri‘e ve kari‘lerimizi mütehayyir bırakan iki mu‘ammayı ihtivâ ediyordu. Bu hayreti daha ziyâde idâme etmemek için îzâh-ı madde eyliyoruz: Şebâb kendisini kari‘lerine ilk numarasuyla takdîm etdiği zamân memleketimizde talebe defteri, Türk kadını, halk gibi müte‘adid mecmû‘alar çıkaran ve bu tecrübelerinden me’yûsen kitâbcılığını kitâbcılığa tahvîl etmek arzusunda bulunan kıymetdâr nâşirlerimizden Hâlid Bey: Şebâbın da yirmi nüsha bile çıkarmayacağını, ‘aksi takdîrde sâhib-i imtiyâzımızı takdîren elini öpeceğini söylemişdi. Binâen‘aleyh Şebâb’ın yirminci numarasunu idrâk eden geçenki nüshası bu sözün sarf edildiği meşhûd muvâcehesinde- velev ki hayâlen olsun- tutulduğunu tasvîr ediyordu. Bu muvaffakiyeti te’mîn eden ‘azm, hasenâta masrûf olduğu için ‘inâd değil sebâtdır. Şebâb bu sûretle memleketimizin tecrübe düşünceleri gibi hareket etmeyen ve şu tarz hareketleriyle de muvaffakiyet te’mîn eden eller tarafından idâre olunduğunu isbât eder. ‘Aynı ellerine şimdiye kadar vâki‘ olmayan ve kâri‘lerimizi hayrete düşüren ikinci mu‘ammâyı vücûda getirmişlerdir. Bu da yirmi birinci sayıda birinci nüshanın mündericâtı bulunmasıdır. İhtimâl bunu eşkâl-i muhtelifede te’vîl edenler bulunur. Fakat bu tarz hareketi îcâb etdiren sebeb her gün vâkı‘ olan taleblere rağmen bulunamayan birinci nüshasını müşterilerimizin koleksiyonuna ‘ilâve edebilmek, hem de Hâlid Bey gibi nâşirlerimizin îmâ etmek istedikleri ‘ömr-i tabî‘îsini Şebâb ikmâl etmiş gibi yeniden yaşamağa başlamakdadır. Zaten bu sûretle de Şebâb her zamân genc ve dinc olmuyor mu?

(Şebâb; 22; s.530)

Bir Gencin Defterinden: Birinci Yaprak

Canavar!.

Salâha'd-dîn Enîs Beye

Ziyâ, renk, cilve naz içinde kadın;
Gizleyib şu riyâ taşan çehreni;
Gurûrumla kaç yıl neden oynadın?
Gizli mahlûk niçin aldattın beni?!
§
Ve ben niye anlamadımki senin;
Senin ey 'ismete düşmân canavar;
Üstünde bin sarhoş soluyan tenin,
Bin şehût söndüren dudakların var!?
§
Evet neye anlamadım bunu ben;
'İffetden nasîbi olmayan kadın
Kaç yıldır; zehirli tırnaklarla sen
Vekâra saldıran bir canavardın!?
§
Bir canavardın ki; kanlı gözlerin
Patlamış ve oynamışdı yerinden!.
Bir canavardın ki; kanlı gözlerin
Kârârmışdı hırsdan, meşhûtden, kînden!?

Müstensihi: Kemâle'd-dîn Turgut
(Şebâb; 22; s.533)

Kimsesizlik

Kar, fırtına, yağmur, bütün âfât-ı tabî‘at
Rast geldiği eşyâyı kırarken zedelerken
Sordum o sabâh olmayı bilmez gecelerden:
Anlat dedim esrârını ey setre-i zulmet!

Ağûş-ı zalâmda şu vahşi sağnaklar
Biz muğfil sevda gibi bî-hiss-i tefekkür,
Bir dest-i cinâyet gibi pür gayz ve tehevvür
Mahrûm-ı irâdet koşuyor; belki de muztar

Bir müntakimin keyfine, âmâline hâdim
Anlat kimi tehdîd ediyor sâ’iki kimdir?
Taşlar gibi sâmet; koca gayyâ-yı serâ’ir
Bir nûr-ı teselli bile göstermedi; muzlim,

Bârid ve muhakkar o da düşman, o da ‘âdi
İdrâkimi selb etdi bu zulmet, bu hakâret
Coşdum dedim ey leyle-i yeldâ-yı şe’âmet
Ta‘zib ve cefâ, kahr ü ezâ, ‘aceze ta‘adî

Âmâliniz ancak bu; yeter perdeyi kaldır
Ey bâd-ı belâ! Koş şu çürük lâneye saldır

Bârân-ı şitâ! Sen de şu çıplakları dondur
Ey sâ‘ika hiç durma şu gamhâneye düş yık!
İfnâ ediniz nesl-i beşer kalmasın artık
Ur dest-i kazâ kâmını al sen de yetiş ur.

Ye’sim beni ‘isyâna sürükler götürürken
Bir dest-i hidâyet yetişib tutdu elimden

Gördüm ki tabî‘atde ne rahmet ne sitem var?

Kar, fırtına, yağmur yine bî-hiss ve irâdet
Düşman diye gördüklerim evhâm ü hayâlet.
İnsânların âlâmına ancak beşer ağlar.

Bir lütf-ı teselliyle güler giryeli gözler
Enzâr-ı nüvâzişle yaşar kalb-i mükedder.

Hem-dest-i tesânüd çekilir bârı hayâtın
Bâzıçesidir kimsesiz insân sademâtın.

Bak boynu bükülmüş şu yetimin dinlenirken
Gösterdiğim elvâh-ı felâket ne mü'ellim;

"Evlâdlarının başı için ver ki yetimim
Annem babam öldü açım, kimsesizim ben."
İnsân ne kadar düşse de vicdânını satmaz
Sus ağlama yavrum beşeriyet seni atmaz.

Yeni Köy:23 Kânûn-ı Evvel 336
Necîb
(Şebâb; 22; s.534- 535)

İhtiyârlarken…

Dârü'l-fünûn Ruhhiyât Mu'allim-i Muhteremi Şekîb Bey'e

Saçlarım; istediği kadar inkâr ede dursun… Belki beni teselli için ağarmak istemiyorlar… Fakat etrâfımda oynayan çocuklarım ve cebimde buruşan nüfûs tezkerem… Bana diyor ki: Artık 'ömr-i tabî'nin yarısını geçdik!.. Beni; pek içlendiren acı ihtâr arkada kalan geçmiş yılları hesâb etmeğe ihbâr etdi…

Ve cebimdeki nüfûs kâğıdımın ihtârı üzerine geçmişleri toplayub hesâb etdikden sonra; anladım ki ben henûz genclik ve ihtiyârlık arasında bir tepe etmişim.. Ne genc, ne ihtiyâr…

Yâhûd hem genc, hem ihtiyâr… İki kanaldı bir kumru gibi..

Hayâtın; henûz didinmek ve şu'ûrlu bir çağında ihtiyârlığı sayıkladığımı gün ba'z dostlarım; beni bedbîn sandılar..! Belki doğrudur.. Bedbîn olabilirim; çünkü fâniyim… Bütün düşüncelerim – kanâ'atlerim ve yazılarım gibi- rötüşsüzdür bir köylü gibi… Hayâtda olduğum gibi göründüm ve da'imâ göründüğüm gibi olmak istiyorum…

Ah; ihtiyârlık… Öyle mi...?

Demek ölüme doğru bir adım..! Gülerken ağlamak, yâhûd ağlarken susmak ve büsbütün sönmek...! Çocuklukdan beri – ba'zen- kendi kendime soruyordum ölmek nedir..?

Dâ'imâ benimle berâber yaşayan bu eski su'âl karşısında cevâbsız kaldığımı ancak, şimdi anlayorum..!

Beşik ve teneşîrle çerçevelen bu yaşamakdan ben müsbet bir şey anlayamadım ki: Ölüm hakkında bir fikr-i husûsum olsun..?

Hem ölenler; bir hayr getirdiği yokdur ki yaşayanlar bilsin..?

Yalnız ben şöyle düşüne bilirim:

Dört, beş aylık bir tebdîl-i hevâ için adaya gitmek; ne ise: Bence dünyâya gelmek ve yaşamak da onun gibi bir şeydi.

Ancak birinin müddeti kısa ve mu'ayyen, diğerinin ise gayr-ı mu'ayyen ve belki bir az fazla, yâhûd noksân…

Fakat değil mi ki: Dönüş mukarrer..?

Yokluk ve karanlıklar ülkesine doğru çıkan; mechûl bir yol ki: Binlerce, belki milyonlarca yıllardan beri ârâmsız ve teveffuksuz yürütmüş… Yalnız ne bitmiş, ne aşınmış…

Bitmez ve tükenmez bir geliş ve gidiş… Fakat niçin ve nereye...? Mechûl..?

Gidenler gelmiyor ve gelenler de bilmiyor..! İşte bu bilmemesizlikden sızıltıların; ara sıra yürekleri taşıyor, dişleri gıcırdıyor ve ağızları köpürüyor..! Lakin sonra hepsi hâlikin kudreti önünde, boyunları bugün mağlûblar gibi: Eğilib teslim-i silâh ederken… Bütün zekâlar doyuyor, su'aller cevâbsız kalıyor ve sesler kısılıyor…

Târîhcilerin; yekdiğerinin 'aynı olarak "tekerrürünü i'ade etdikleri dün ve bugün… İşte birbirinden kati'yyen ayrı… Ve her biri başka bir vak'ayı kucaklayıb giden iki ikiz…

Dün çocuklarım, bugün ihtiyâr oluyorum… Ne vakit ve nasıl..?

İsterim ki: Buna, felsefeden evvem târîh cevâb versin…

Hayâta ilk girdiğim zamân içi- yalnız- ümîd ve sevinc ile dolu, şen ve şâd bir çocuklarım… Karşımdaki ufklar penbe, yollar papatyalı, hayât yeşil ve her şey yeşildi…

Sandım ki: Bu tatlı yolculuk; dâ'imâ penbe ufuklar altında düz ve yeşil ovaların papatyalı çemenlerinde ve bülbüller içinde- bir mayıs nezîhi نزهی gibi- devâm edecek..! Fakat yol uzandıkca yeşil çemenler sararmağa, papatyalar solmağa ve bülbüller susmağu başladı…

Sonra önümde siyah bulutlu ufuklar, yalçın kayalı dağlar korkunc uçurumlar belirdi…

Ne kadar fırtınalar geçirdim… Ve nice boğucu seller geçdim…

Fakat geçdiğim her fırtına rûhumda bir korku bırakdı ve geçdiğim her selden biraz ıslandım!.. Kâh ıssız ve çorak çöllerde susamış, dolaşan bir seyyâh gibi vîrân çeşmeler başında ağladım…, kâh çıplak, sabûr ve mütevekkil bir derviş gibi karanlıklarda çileler çekdim..! Lakin ne aldığım sızıları unutdum, ne de duyduğum hicrânları avutdum…

Dem oldu ki, sisler huzûrunda tulu'lar seyr etdim, gün geldi ki: Ağaran tan yerleri huzûrunda mayısın sevdâlı bülbülleriyle berâber ağlardım…

Gözlerim yaşarmadı, fakat bağrım yandı!.. Offf… Niçin niçin hayâtda ağlanan günler unutulmaz fakat gülünen demler tahattür تخطر edilmiyor..?

'Acaba onlar tulû'lar gibi kısa ve çabuk geçmiş, beşik ve ana kucağına 'âid tatlı hâtıralar olduğu için mi..? Niçin her kahkaha kısık bir nefes ve her ses sürekli bir giryedir..?

25 Kânûn-ı Evvel 336

Kesriyeli: Mehmed Sıdkı

(Şebâb; 22; s.537-539)

Yedinci Kitâb

Pek uzun süren bir fâsıladan sonra “yeni edebîyât”cılar neşriyâta tekrâr başladılar. Ve bize geçen hafta içinde yedinci kitâbı verdiler. Bence bu, edebîyât ‘âlemimizde yeni bir hâdisedir. Çünkü çıkardıkları kitâbların satışı üç yüzü geçmediği cihetle dört beş ay evvel ta‘tîl-i neşriyâta mecbûr olan yeni edebîyâtcılar bugün yine meydâna atılıyorlar, yüksek perdeden konuşmağa cür’et ediyorlar.

Bizde halkın garîb bir hâlet-i rûhhiyesi var; bu ‘azm kitle her ne kadar olursa olsun beğenmediği eserler karşısında tamâmıyla lâ-kayd ve bir mermer kadar câmid kalıyor. Halkın hislerine, fikirlerine tercümân olamadıkları için bu lâ-kaydî netîcesinde dûçâr-ı inhizâm olmuş kimseler muhît-i edebîyyemizde nâdir değildir. Nitekim son zamânlarda bunun çok parlak numûneseni yeni edebîyâtcılar teşkîl etdiler. İşte bu i‘tibâr iledir ki onların sebebi anlaşılmayan bir cür’etle uzun müddet susdukdan sonra tekrâr neşriyâta başlamalarını hayretle telakki ediyor ve bunu ‘âlem-i edebîyâtımızda yeni bir hâdise olarak kayd eyliyorum.

*

Yedinci kitâb, ber-mu‘tâd genc şâ‘irlerin eserleriyle doldurulmuş. O genc şâ‘irler ki hayâtı ne nazari, ne de ‘ameli olarak tanımamışlardır. Çoğu, belki de hepsi, şunun bunun koltuğu altında yetişmek isteyen tecrübesiz kafalara bunun böyle olduğunu onlar kaç def‘a isbât etdiler. Bir vakitler “şâ‘ir”le “nedîm”de, sonra da “Alemdâr” ile “ümîd” de buna ‘âid ne vâzıh delîller verdiler. Hatta yedinci kitâbın intişârından sonra şunu buna ötede beride yekdiğerleri ‘aleyhinde neler yazdılar. Ma‘mâfîh burada, bu ciheti mevzû‘-ı bahs etmek niyetinde değilim. Yalnız işâret etmek arzusuna kapıldığım nokta. Bunların hoppa ve havâ’î olmalarıdır; kendi isti‘dâd ve fa‘âliyetlerinden değil, ötekinin, berikinin propagandasıyla te’mîn-i mevki‘ ve şöhret sevdâsına düşmüş olmalarıdır.

Yedinci kitâbda Nâzım Hikmet, Necme’d-dîn Halîl, Necdet Rüşdi, Yûsuf Ziyâ, Nâzım Kemâl, Hâlid Fahri, Emîn Receb, Fârûk Nâfiz, Celâl Sâhir, Rızâ Tevfîk, Ertuğrul Emîn, ‘Ali Hasan Beylerin yazdıkları var. Ben bunların hepsini merakla, dikkatle okudum. Okudukdan sonra kitâbı elimden bırakırken i‘tirâf edeyim ki, me’yûsdum. Bu me’yûsiyetimin sebebi- bir iki müstesnâdan sarf-nazar yukarıda saydığım isimlere ‘âid yazıların sefâleti, düşkünlüğüdür.

Evvelâ, Nâzım Hikmet Beyin yazdıklarından başlayarak şimdi bunları tedkîk edelim.

Yedinci Kitâbda Nâzım Hikmet Beyin dört şi‘ri var. Bunlardan şübhesiz ki, insânın sabrını en az tüketen “Yaralı Hayâlet” dir. İkdâm’da “Sahneler ve Mecmû‘alar” ‘unvânıyla çıkan makâle muharririnin “Cidden şi‘r, hatta millî şi‘r vasfına lâyık” bulduğu Nâzım

Hikmet Beyin bu manzûmesi ise, ben bu muharrin zevkine olan geniş i'timâdımı, bundan sonra, hîç olmazsa kısmen esirgemeyeceğim. Çünkü bu manzûmeyi başdan aşağı okuyunca kolaylıkla hükm edilebilir ki, Nâzım Bey henûz Türkceyi bilmiyor. Ma'nâsı yanlış anlaşıyıb yanlış kullanılan kelimelerden sarf-nazar, burada hüviyet-i ma'nesiyyesi külliyen tahrîf edilmiş kelimeler bile var. Bunlar, ilk nazarda insânın okumak hevesini kıran şeyler ki bi'l-hassa bir şâ'ir de bulunması ne elîm, ne elîm. Sonra yine burada, mâhiyeti sezilemeyen hisler, muğlâk, müşevveş, hatti bî-ma'nâ bir hâlde mısra'lara sıkışdırılmış. 'Acabâ kâri', bu mısra'ları okurken, şâ'irin duygusunu ikmâl etmeden bunları yazdığına hükm etmez mi, bilmem? "Yaralı Hayâlet" eğer memleketin derdinden bahs etmese, ismini zikr etmeği bî-lüzûm sayacakdım. Onun yegâne meziyeti, kıymeti bu derde temâsındaki, bir vatan edebîyâtının yoksuzluğu içinde kendisini okutuyor.

Nâzım Beyin kitâbındaki en zavâllı yazısı "Mevlana" serlevhası olandır. Mutlakâ bu şâ'ir; her işititdiği sese koşan çocuk rûhlu bir kimse. Bu manzûmeyi okuyunca böyle, dedim; zîrâ kuvvetle tahmîn olunabilir ki, kendisinin Mevlana'yı hiss etdirebilecek kadar tahsîli yokdur, sonra rûhu, muhîti onu, Avrupalı muharrirlere değil, hatta bizim alelade eski şâ'irlerimize de değil, hani, Şehzâdebaşı piyasasında dolaşan mahalleli efendiler, yok mu, onlara çekiyor, onlara urub dolaşdırıyor. Anlaşılmaz ki nasıl, tahsîlsiz, muhîtsiz Mevlana'yı hiss etmek, sevmek kâbil olur? Bu su'alin cevâbını bulamadığım için, Nâzım Hikmet Beyin Mevlana'ya 'aşkını sahte, uydurma gördüm. Zaten manzûme de mısra'ları, kelimeleriyle bunu anlatmıyor mu?..

Nâzım Hikmet Bey'in bundan sonra ki sükûtlarını "Gölgesi" ve "Yolcu, Yolun Şarksa" adlı şi'rlerinde seyr etdim: Bunlar hakkında söylenecek fikirlerin çokluğu, yerimin darlığı hasebiyle beni, hepsini yazmakdan vâz geçirdi.

Yedinci Kitâbda bir 'aşk, ve bir vatan şi'riyle Necme'd-dîn Halîl Bey nâmında bir zât Nâzım Hikmet Beye peyrev oluyor. Fakat hemân şunu kayd edeyim ki, Nâzım Hikmet Bey'de bir isti'dâd-ı şi'r bulmamak imkânsız olduğu hâlde bu iki genc de bunu aramak çok nâfile… Bilmem, Necme'd-dîn Bey'in yazılarını okuyunca, ben böyle düşündüm. Onun için Necme'd-dîn Halîl Bey'e 'âid sahîfeleri boş 'ad iderek, mumâ-ileyhden daha mahrûm isti'dâd olan Yûsuf Ziyâ, Nâzım Kemâl, Necdet Rüşdi Beylere 'âid sahîfelerle berâber sür'atle çevirdim.

Yedinci Kitâbın iki küçük şâheserini fikrimce Emîn Receb Bey'in yazıları teşkîl ediyor. Fi'l-hakîka "Başaklar Arasında", "Bağ Dönüşü", "Şi'r ve Gözyaşları" ve daha bunlar gibi küçük ve samîmi parçalarıyla edebîyâtımızda iyi bir mevki' te'mîn eden bu şâ'irin eserleri istisnâsız, güzel, denilebilir. Dürüst lisânı, bâkir mevzû'ları, ahenk-i elfâzı,

samîmiyet hissi beni başdan başa dolduruyor. Emîn Receb Bey'i ne vakit okusam bana verdiği te'sîr işte bu, hep bu…

Fârûk Nâfiz Bey de, kendi husûsiyeti dâ'iresinde Emîn Receb Beyle omuz öpüşüyor, sayılabilir.

Rızâ Tevfîk, Hâlid Fahri, Celâl Sâhir Beylerden hiç bahs etmek istemiyorum. Bunlara da'ir şimdiye kadar söylenilmiş bin fikir var. Bundan başka kâri'ler, her üçü hakkında hükümlerini çokdan vermişlerdir.

Bunlardan sonra, kitâbda, isimlerini yeni gördüğüm iki gencin yazılarını okudum: Ertuğrul Emîn, ‘Ali Hasan Beyler. Bunlara da'ir buradaki yazılarla bir fikir söylemek doğru olmayacak. Bu iki gencin eserleriyle kendilerini bize biraz daha tanıtmaları elzem, zannındayım.

Yedinci Kitâb'ın sahîfelerine böyle serî‘bir nazar-ı ‘atf etdikden sonra, hey'et-i ‘umûmiyyesi hakkında derli toplu bir mütâla‘a dermeyân etmek îcâb ederse, denilebilir ki, Yedinci Kitâb heveskâr, daha doğru ta‘bîr ile, edebîyât merâklısı birkaç gencin- iki üç imza müstesnâ- iştirâkiyle çıkarılmış bir mecmû‘adır. Bunların eserleri henûz rûhdan, hatta kıyâfetden mahrûm.Bunu söylerken ‘akl erdiremediğim bir ciheti de îzâh edeyim: Küçük, küçük şâheserleriyle Emîn Receb ve ondan sonra Fârûk Nâfiz Beyler bunların arasında ne arıyor? Bunu ben kendi kendime birkaç def‘a sordum. Fakat bunun için bir sebeb, hâlâ, tasavvur edemiyorum.

Yedinci Kitâb'ı bir çok karışdırdıkdan sonra, kapadım. Şimdi edebîyâtda genc isti‘dâdlar, diye gösterilenlerin, şöyleyiz, böyleyiz, diye her tarafa tehdîd savuranların burada karşı karşıya geldiğim mâhiyetleri bende bir sukût-ı hayâl, yapdı. O anda şu cümleyi gülerek mırıldadım: Zaten başka ne olacakdı?

1 Kânûn-ı Sânî 1337

Reşâd ‘Adnân

(Şebâb; 22; s.539-541)

İki Makâle Münâsebetiyle

Ahmed Refîk ve Mehmed Fu'ad Beylerin, geçen hâfta içinde İkdâmda Türk târîh ve san'atına dâ'ir birer makâleleri çıkdı. Bu makâlelerden biri Türk Saltanatının Başlangıcı öteki Türk San'atının menba'ını en eski karn قرنلرده arıyordu. Ve ikiside tufân-ı Nûh'dan sonra türeyen kavimler arasında Türklerin en evvel yeryüzünde te'sîs-i medeniyet etdiklerini söylüyordu. Bu hakîkate ben çok evvel inanmış olduğum hâlde, bunun, gündelik gazetelerimizden en mu'teberinin sütunlarında tekrâr edilmesi, yüreğimi bu gün muhtâc olduğum tesellînin aydınlığıyla serinletdi.

İkdâm'ın sahîfeleri, öteden beri 'ilmiyle, ihtisâsiyle tanınmış olanların yazılarına açıkdır. Bundan dolayı o sahîfeler şimdiye kadar hepimizi tenvîr edecek nice makâleler yüklendi. Bununla berâber i'tirâf edeyim ki bunlardan hepsinden ziyâde müstefîd eden değil, fakat beni memnûn ve müsterîh eden yukarıda 'arz etdiğim iki makâle oldu. Çünkü cümlemizce bilinmesi elzem ve zarûri olduğu hâlde şu dakîkaya kadar gaflet içinde haberdâr olamadığımız bir hakîkate, saklı oldukları kitâb ve mecmû'alardan, halkın görüb okuyabileceği bir yere nakl ve orada takrîr ediyordu.

*

Belki yüz def'a tekrâr edildi ki bizim târîhimiz, Türklerin millî târîhi elyevm tedvîn edilmiş değildir. 'Umûmî târîh içinde Avrupa müverrihleri milletimizin müte'addid şu'belerini muhtelif 'unvânlar altında zikr ederek geçiyormuşlardır. تاقرون evvelâda saltanatlar kurub bütün bir kıt'aya hükm eden millet bu müteferrik 'unvânlar içinde yekdiğerinin tamâmen düşman gösterilmiştir. Halbûki bunlar bir gövdenin a'zâsı veya bir ağacın dallarıdır. Hakîki bir Türk târîhinin vücûda getirilememiş olması, bi'l-hassa aramızda, târîhimizle uğraşanlar bulunması i'tibâriyle Avrupalı mü'elliflerin nakliyetine i'timâd etdik ve kendi mazîmizi onların söyledikleri kadar öğrenebildik. Bu öğrendiklerimizde târîhimizin hiç olmazsa zihnimizde inşâsını teshîl edecek kadar çok ve sarîh değildi. Bunun için bizde aslımızı beş on 'asır evvel şurada burada dolaşan küçük bir 'aşîret sanarak uzun yıllar çocuklarımızı bu zannı telkîn etdik ve seleflerimizin zincirini kendi kendimize kısaltdık.

Bugün, müsteşriklerin tedkîkâtını bunun böyle olmadığı isbât etdi. Ve müsteşriklerden istifâza eden birkaç muharrir memleketimizde onların nokta-i nazarını bildirdi. Balkan Harbinden sonra halk için uğraşan imânlı adamlar,
bize selâmeti, milliyetimizi idrâkde aramalıyız, derken Türk târîhinin başlangıcını da gösteriyorlardı.

O zamân bu işâretler, vâzıh değildi. Lâkin geçen yedi sekiz yıl evlerinde sessiz, gösterişsiz çalışanlar ibhâmı ortadan kaldırdılar. Ondan sonra anladık ki Türk târîhi, ازمنة ezmine-i târîhiyyede başlar ve hâlâ devâm eder. Şimdi biliyoruz ki en eski zamânda varlığını gösteren Türkler, târîhin varamadığı devirlerde dünyânın büyük medeniyetlerinden birini te'sîs etmişlerdir. İsyanın muhtelif mahallerinde ba'z oturdukları yere, ba'z tâbi' oldukları hükümdâra nisbeten 'unvân alan bir çok kavimler Türkdür ve hepsi bir zincirin halkalarıdır. Bunların târîhi, 'umûmî Türk târîhinin kademelerini ve medeniyetleri 'umûmî Türk mediniyetinin 'unsurlarını teşkîl eder.

Ma'mâfîh bunlar yine her Türk'ün ma'lûmu değildir. Yalnız İstanbul münevverleri arasında parlayan bu hakîkatler hâlâ halkın mechûlüdür. Birkaç eser-i 'ilmi ile iki üç mecmû'anın sahîfelerinden dışarı çıkamaşan bu fikirlerin halk arasında intişârî zamânı halbûki çokdan gelmişdir.

İşte Mehmed Fu'ad Bey ve bi'l-hassa Ahmed Refîk Beyin İkdâm'da çıkan makâleleri bu hakîkatleri halkın en ziyâde beğendiği ve okuduğu gündelik gazetelerden birinde neşr edilmiş olmaları i'tibâriyle şâyân-ı dikkatdir. Bu iki müverrih bizde halkı târîhiyle îkâz etmek isteyen ilk iki mürşid oluyor bu vazîfide devâm ederlerse isimlerini istikbâlin unutmayacağına emniyetim var.

Yıldırım Remzi

(Şebâb; 22; s.542-543)

Eski Rüyânın Ta‘bîri

Sahnenin oldukca bir emekdâr-ı garîbi bulunduğum hâlde henûz bir def‘a dârü’l-bedâyi‘e, iki def‘a da Yeni Sahneye gidebildim ve tâli‘ne cezâ kânûnu, cerîha- diken, eski rûyâ اضابت etdi. Birincisinde, pek öyle olur olmaz şeylere gülmezken dört başı ma‘mûr güldüm ve vodvilden beklediğimi buldum.. İkincisinden, perde açılır açılmaz esnemeğe başladım ve biraz uykuya dalarak oyunun sonuna kadar deliksiz, mükemmel bir uyudum.. Üçüncüsü de ya‘ni Eski Rûyâda…… Müsâ‘denizle de onu biraz uzunca anlatacağım:
İnsânı hem güldüren, hem ağlatan, hem mütehayyir eden bu eserin ba‘z kusûr ve noksânları da olmaya idi çok mükemmel ve çok güzel olurdu.

Meselâ, Şerîf Bey gibi bir merkez kumandan mu‘âvini zann etmem ki genc, güzel karısını yalnız olarak Adapazarına göndersin. Mutlaka hısm–ı akrabâdan birini, yâhûd yaşlıca, emniyetli bir kadını terfîk eder, hiç olmazsa hizmetci ve muhafız olarak bir ‘asker katardı. Sonra merkez kumandan mu‘avini Şerîf Bey, Bursa’da müfettiş Kemâl önde tam kapıyı kırıb, odada saklı olan kadını cebren dışarıya çıkaracağı esnâda Mu‘allâ’nın Hızır gibi yetişib vesîka diye bir takım kâğıd parçalarıyla Şerîf Bey’i kandırması, ne kadar çocukca, uydurma bir şey.. Hiç bu kadar ehemmiyetli aranılan siyâsi bir mücrim için öyle haşîn bir merkez kumandanı اوراقه i‘tibâr eder mi? ‘Askerleri çağırır, kapıyı kırdırır içerideki kadını alırdı. Ve o zamân vak‘a daha iyi, daha tabî‘î yetişmiş olurdu… Neme lâzım nasıl biterse bitsin, yazanın cânı öyle istemiş yazmış. Ben muharririn kahyâsı değilim ya!.. Maksad latîfe. Hatta o gün yanımızda oturan ‘ukalâdan biri diyordu ki; Reşâd Nûri Bey Mu‘allâyı vapuru kaçırdıkdan sonra istimbot yerine teyyâreye bindirib vapurdan evvel Bursa’ya giderse idi iş daha tatlı, bağlanmış olur hâzırûnda beyhûde telâş ve heyecâna düşmezdi… Tabî‘î bu mütâla‘a da bir latîfedir. Reşâd Nûri Bey ümîd etmem ki bu şakalara kızsınlar!.. Gelelim şimdi telakkiyât ve tenkîdât- i ciddiyeye:
Oyun bitdi. Herkes dışarı çıkmağa başladı. Kapının ağzında ilk tesâdüf etdiğim zât Hâlid Fahri Bey oldu. Sordum:
—Nasıl buldunuz?
Sâfiyâne bir gülüşle:
— İyi fenâ değil… Lakin son perde öyle olmamalı idi, orada gâyet güzel bir san‘at yapılabilirdi.
— Nasıl?
— Evin içinde bir alık uşak olmalı idi.
—Ne!

— Komser Tâhir Efendi, evi taharrîye geldiği zamân el çabukluğuyla o alık uşağı kadın kıyâfetine sokub bir odaya kapamalı, Şükûfe'ye de uşağın elbiselerini giydirib ortaya koyvermeli idi…..

— Kâfî, kâfî, keşکش, dedim. Sen yeni piyes yazdığın zamân öyle yap!

O gitdi, arkasından Fârûk Nâfiz ve 'avenesi söndü ve onlar bana sordular:

— Nasıl?

— Çok güzel..

— Ah, bu piyesi biz yazmalıydık da sen görmeliydin..

—Siz de yazarsınız inşâllah.. Zaten boyanmadığınız bir bu renk kaldı. Onlardan sonra, soluk, soluğa Salaha'd-dîn Enîs geldi. Hiddetle:

— Gördün mü rezâlet dedi, hiç bu, cânım piyes böyle biter mi? Hiç böyle fırsat ele geçer mi? O merkez kumandanı mu'âvini midir? Zabitiye müdîri midir, 'ases başı mıdır, nedir? Mu'allâ'nın getirdiği vesîkaları yırtıb, parça, parça etdikden sonra sûratına çarpacak ve çizmeleriyle kapıyı kırıb odadan Şükûfe'yi çıkaracak, ayağının altına alarak elindeki kırbacla eserlerinden kan fışkırıncaya kadar dökecek.. Ondan sonra efendim..

— Tabanca ile öldürse daha iyi olmaz mıydı?

— Sakın ha.. Tabanca bir anda öldürür. Hâlbûki onu 'azablar, ıztırâblar içinde inlete, inlete öldürmek kadar dünyâda zevk olur mu?

— Sonra?

— Ondan sonra efendim, şey… Şükûfe dayakdan ölüm hâline geldikden sonra Mu'allâ'ya yapışacak…

— Bir de ihtiyâr hizmetci kadın vardı, onu onutma..

— Ha, evet, evet… Mu'alla'dan sonra hizmetci kadına… Dayakcı öyle coşmuş, öyle köpürmüşdü ki elendeki sopayı hemân ilk râst gelene indirecek bir hâle gelmişdi. Zor teskîn etdim. Onu anlatdıkdan sonra 'Alemdârın dedegânı sökün etdi, İnsi Dede, Gınâ'î Dede, en arkada Abdâl Dede.. Birer hû çekdikden sonra, Gınâ'î Dedeye yaklaşdım:

— Dede sultan, hoşdu değil mi?

— Hoşdu ama, karâr veremediler.

— Ne için?

— Birden bire sûzinâkden tâhir-bûseliğe geçdiler ve anda karâr edelim dediler ama bu, bûselik Tâhir olmadı.

— İkinci fasl Adapazarı yolunda geçecek.. Belki orada düzelirler.

— Allahın ıssız, düz ovasında buselik filân, sinek vızıltısı gibi kalır. Ovalarda daha tiz perdelerde dolaşmak ister. Gerdâniye, üç filân gibi…

Abdâl Dede lafa karışdı:

— Beyhûde zahmet edib İstanbul'a telgraf çekmişler, merkez kumandanını ta Bursa'ya kadar sürüklemişler, gelib bana söyleye idiler, (….) müdîrine bir telefon eder işi yatışdırırdım…

Dedeler arkasında mu'allim Tâhir Nâdi Bey çıkdı ve daha ben sormadan yüzünü ekşiterek:

— Nâfile, nâfile.. (Lef ü neşr ü müretteb) yapayım demiş, becerememiş, yüzüne, gözüne bulaşdırmış dedi.

En sonra hâtıf, nâm-ı diğer Konsolidci Asıf çıkdı. Ve çıkarken kapı zannıyla kendini duvarı da bir insân zannederek, pardon, iki gözüm efendim, pardon dedikden sonra gişenin yan tarafındaki sucuya anlatmağa başladı:

—'Azîzim, piyes fenâ değil.. Lakin oyuncular nâfile, hele kadınlar.. Şimdi o Şükûfe rolünü بابزار, Mu'allâ'yı da Minyon Virjini oynamalı idi de görmeliydik… Ben kulak misafiri oluyordum.

Onun bu fikr ve mütâla'asını dinleyince kendi kendime şöyle düşündüm; 'acabâ Kemâli Behzâd, merkez kumandanı Şâdi, komiseri Râşid Rızâ, oynasa idi nasıl olurdu?.. Sonra bu fikrimi, geldim Ahmed Râsim Beye açdım. Biraz düşündü, sonra kulağıma inleyerek:

Pek a'lâ olur, niye olmasın!.. Ya'kûb Kadri'nin siyâsi makâle yazdığını, Köprülüzâde'nin şi'r söylediğini, (….) efendi hazretlerinin teyyâre ve telsiz telgraf hakkında kalem yürütdüğünü unutdun mu? Dedi.

5 Kânûn-ı Sânî 337

'Osmân Cemâl

(Şebâb; 22; s.550-552)

Yirmi Üçüncü Sayı

Hakk ve Kuvvet…
-Yahya Kemâl ve Sâmih Rif‘at Beylere-

Karanlıklar… Yolum pek sarp ıssız
Tulû‘lar beklerim sönmüş ufukdan!
Gezer bağrım yanık çöllerde yalnız
Tegallübden kaçan bir yolcuyum ben!..

§
Zamânın yokladım mağrûr içinde,
Emel var, rûh yok, ma‘neviyat yok
İcimden yâre açmış bir kırık ok?
Ki düşmüş yayı yarin dizlerinde!..

Soran yokdur, kısılmış son nefesler;
Gülen mi çok hayâtda, ağlayan mı?..
Yüreklerden kopan îmâlı sesler;
Dudaklarda sönen ah ü figân mı..?

§
İnanmam ben.. Ne derlerse, desinler
Bu varlık; pek mutantan bir yalandır
Hayât.. İnsânlığın omzunda inler…?

§
O bin türlü takazasıyla her gün;
Zekâyı cebr ile söndürmek ister
Fakat benlik yine hasta ve küskün,
Yabancı sinelerde her dem inler!..

§

Düşünmek; bizde gerçi bir kusurdur
Fakat her şeye baş eğmek o zülldürاو ذلدر
Eder elbette istiknâh-ı hürrdür
Eğer kâdir isen "efkârı öldür"!

§

Fakat hakk kuvvetin olmağa maksûd
Değil mi fazla bu da'vâ-yı kânûn..
Zulm her dînde, her milletde merdûd
Fakat kalmış ne vardır 'adle makrûn?..

§

Tegafülse, yeter artık… Bu kâfi
Tecâhül mü dedin? Lakin gül ağla
Bırak söndürme son ümîd-i sâfi

Kesriyeli: Mehmed Sıdkı
(Şebâb; 23; s.559)

Gurûb

Kaplamış mağribi başdan başa azgın bir alev;
Bir kıyamet ki tutuşmuş yanıyor tekmîl cû.

Ufkun altında bütün narını kışkırdatarak,
Dişliyor şemsi ‘adem deyu kudurmuş mutlak.

Boğuşur kanlı bulutlarda mehîb ejderler,
Gûller, türlü zebâniler ateş serperler.

Hortlatmış bir cadı efsûn savurur a‘mâka;
Güzel İstanbul.. Uzanmış uyuyor sâhilde;

Câbecâ kubbe, minâreyle münakkaş ve siyah
Mineden bir oya altında; ne hoş! Lâkin ah!.
Eziyor sandı gözüm bunların üstünden hilâl;
Bakamam bir daha yârab; bu ne afet, bu ne hâl!

Çamlıca 2 Cemâziye’l-ahir 1339
Nâ-bedîd

Hüsrân-ı Garâm..

-Hale-i Muhabbetime-

O gün hadîka-i rûhumda sırlı bir rûzgâr
Esince ağladım ‘aşkın sihirli cilvesini;
Beğenmedimdi hayâtın o eski kisvesini
Görüb sipihr-i hayâlimde afitâb-ı bahâr…
*
Ateşli bir yolu, kızgın semâlar altında
Ye’s ve ‘ahz ile ta‘kîbe, üç yıl uğraşdım;
‘Azmle her gece, her gün mesâfeler aşdım,
Getirdim ‘aşkımı nevmîd olunca hep yâda.
*
Bütün o vâha-i vahşetde bir enîsimdi,
Senin hayâl-i füsûnun, harâm pür ‘işven;
Sarınca cismi birden serâ’ir-i şiven
Ederdi bahş-i teselli hayâlin; ah… Şimdi
*
Ne bir zülâl teselli, ne bir hayâl-i enîs,
Bütün serâb imiş onlar, bütün ümîd-i muhâl!
Kırıldı artık o hassâs gusûn-ı pür âmâl,
Ve şimdi.. Makber-i ‘aşkımda inlerim bir hiss!..
*
Evet, evet! Sevgi varmış o râh-ı meş’ûmun:
Nihâyetde “ölüm!” gizli bir siyah uçurum!
O hufre-i ‘ademin ben içinde ağlıyorum
Ufûl-ı ye’sine artık ve ‘aşk-ı ma‘sûmun!...

Sarıyer, Yenimahalle: 16 Teşrîn-i Evvel 336
G. Ferîd

Bir İntibâ‘

Teşrîhhânede

Kimse tarafından dokunulmamış taze bir cesed üzerinde teşrîh dersini ta‘kîb etmek kadar, mesleğine ‘âşık bir doktora yâhûd etüd yapmak üzere birkaç zamânı tıbbiyenin ölüleri arasında geçiren bir hikâyeciye zevk veren hemân hiçbir şey yokdur.

Birçok kimseler, ölüm için fecî‘ ve ölü için korkunc diyorlar. Eğer etrâfınızı ölülerle muhât, ve na‘ş ve ecsâdın kokusuyla meşbû‘ görürseniz o vakit emin olursunuz ki ne ölüm zann edildiği kadar fecî‘, ne de ölüler tasavvur edildiği kadar korkuncdurlar.

Ben hiçbir na‘ş önünde titrediğimi bilmiyorum; yalnız mahzende ağzı, yüzü fareler tarafından ekl ve bel‘ edilerek dişleri, yanaklarının kırmızı etleri arasında feci‘ bir harâretle sırıtan taze cesedlerin karşısında rûhumda da’imâ bir ıztırâb ve elem duyduğumu da i‘tirâf etmek isterim.

Ölülere musallat olan bunlar, nasıl farelerdir? Onlar, evlerimizde tavanlarımızı kemiren. Ve kilerlerde çuvallarımızın dilberini delen farelerin cinsinden midir, yoksa bizim hiç bilmediğimiz bütün bütün başka bir nesle mi mensûbdurlar?..

Bu akşâm, bu karîb korkunc mahlûkları görmek için kendimde çok kuvvetli bir arzu duydum. Ve herkesin teşrîhhâneyi terk ederek ölüleri kendi ‘âlemine bırakdıkları şu akşâm sâ‘atinde teşrîhhâneye inerek mahzene geçdim,

Ölüler mahzeni, asla teşrîhhânenin büyük ve ‘umûmî salonuna benzemez, etrâfı kalın taş duvarlarla mahdûd olan burası; daha ufak ve dar, loş ve sessizdi. Ortada mermer masa üzerinde henûz derse ihtizâr edilmemiş bir ölü, ön tarafdaki banyolarda ve vahşi bir et yığını girift olmuş birkaç cesed vardır. İlerideki küçük bölmede yeni ve taze cenâzeler durur; bunlar, mektebin hastanesinde yeni ölmüş veyâhûd hâricden yeni getirilmiş sâhibsiz cenâzelerdir ki, henûz ne formalin banyosuna girmiş, ne de boynundaki şâh damarları açılarak ensâc ve ‘adelelerine معناد ة ضن mahlûl şırınga edilmişdir. Bunlar her ma‘nâsıyla, hatta şekil ve rengi bile tahavvül etmemiş taze cesedlerdir ki fareler asıl bunlara musallatdır.

Onların, bu taze cesedleri nasıl yediklerini görmek merakıyla mahzene yürüdüğüm vakit, ilk işim bu ufak bulmaya girmek oldu: Yerde, mermer döşeme üstünde siyah چبر sakallı, gözleri garîb bir şekilde açık ve nazarları dimdik tavana merkûz çıplak bir cesed duruyordu. ‘Adeleleri porsuk, derisi kaburgaları üzerine yapışmış ve karnı yemyeşildi; yanakları içeriye batmış buna rağmen elmacık kemikleri korkunc bir şekilde fırlayarak, bütün vüs‘atıyla açılmış büyük gözlerine vahşi bir ifâdesizlik vermişdi. Çeneleri düşüb kaymayarak çehreye bir ölü ifâdesi vermeseydi, buraya boylu boyuna uzanmış düşen bir

adam denilebilirdi, köşeye atılmış bir tabela üstünde ismi yazılı idi: “Eğinli Hacı Mehmed!”

Formalin mahlûliyle et kokularının imtizâcı, mahzenin bu dar ve mahsûr hevâsına keskin ve ağır bir ta‘affün vermekde idi. Etrâfımda موناق denilebilir bir sessizlik vardı. Arkamda mermer masaya yatırılarak zerk idilen mahlûl ile etleri bakır rengi almış vücûdu gayr-ı tabî‘î bir vüs‘atle şişliş olan iki ölünün vahşi sükûtu ise bu dar mahzeninde burnumdan başka teneffüs eden bir ‘uzv, ve kalbimden başka çarpan hiçbir şey yokdu. Muhîtim haşyet-engîzdi.

Fareleri daha fazla iz‘âc etmemek için bulmayı terk etdim ve gömleğimi kapıya gererek arkasında siper aldım. Onlar, sağ tarafda kirli suların akdığı delikden çıkacaklardı.

Yarım ‘inâd sâ‘at ve ısrar ile bekledim. Durdum bir müddet sonra deliğin altından ince bir ses duyuldu.. Kalbim, bir de hafîfce çarpdı, ve gözlerim dikkat ve heyecân ile açıldı. Sonra delik şişer ve kabarır gibi oldu. Bunu müte‘âkib sivri burunlu bir baş yavaşca uzandı, uzun burnunun etrâfındaki ‘adelâtını sık sık oynatarak şâmesi ile etrâfı tecessüs etdi. Daha sonra emîn ve müsterîh, delikden çıkdı.

Bu hemân küçük bir kedi cesâmetinde, hatveleri batî, boz renkli garîb bir maklûkdu. Gözleri keskin ziyâlı siyah, yuvarlak bir boncuğa benziyordu. Hızlı adımlarla yerdeki cesede doğru yürüdü.. Evvelâ etrâfında döndü. Cenâzenin bacaklarını, karnı kollarını kokladı.. İlk fareyi ikincisi ta‘kîb etdi. Yan yana geldiler; sanki baş başa bir şey müşâvere ediyormuş gibi burun buruna sokuldular. Hareketleri gösteriyordu ki cesâret edemiyordular; ölmüş mü şübhesi içinde idiler. Berâberce deliğe kadar ‘avdet etdiler; fakat sonra nâdim ve her şeye ‘azm etmiş bir hareket-i kat‘iye ile tekrâr cesede yaklaşdılar. Bir sıçrayışda boynuna çıkdılar. Cenâzenin açık ağzını tekrâr uzun uzun tecessüs etdiler, uzun uzun kokladılar. Tamamıyla emîn oldukdan sonra birisi ölünün dudaklarını, diğeri burnunu kemirmeğe başladı hareketlerinden anlaşılıyordu ki çok acıkmışlardı. Sivri çene kemiklerinde şiddetli bir hareket ve fa‘âliyet vardı. Bir müddet sonra durdular, sık sık sivri burunlarını buruşdurdular.

Ölünün burnu, kemiğe kadar kemirilmiş ve altından etin kırmızı rengi iri bir yara gibi çıkmışdı. İkinci fare tarafından kemirilen dudakların arasından ise cenâzenin bir sıra muntazam beyaz dişleri, yenen dudakların kırmızı rengi içinde feci‘ bir harâretle sırıtmakda idi. Bu çehre, yarım sâ‘at evvelki müsterîh insân çehresi değil esnâ-yı katlde parçalanmış bir maktûl yüzüne benziyordu.

Daha iri üçüncü bir fare, delikden çıkıb iki evvelki farenin yanına geldiği zamân cenâzenin çehresi üzerinde şedîd bir masâri‘e başladı; üç fare, ölünün açılan çene kemikleri arasından diline hücûm etmek istiyorlardı. Bu son kâbl-i ekel parçayı, aralarında taksîm etmek için pek çok müşkülât çekiyorlardı.

Fakat üçüncü fare, şiddetle hareket etdi. Ve bir kolayını bularak birden, cenâzenin açık ağzı içine daldı ve sivri kuyruğunun keskin darbeleriyle kendisini iz‘âc eden iki evvelki fareyi kamçılayarak hissesini yemeğe çalışdı.

Bir dakîka kadar iki evvelki fare, lokmalarını kaçırmış olmanın verdiği şaşkınlıkla burunlarını havâya kaldırdılar. Ve bir şey düşündüler. Sonra şiddetle üçüncü farenin arka ayaklarına dişlerini geçirdiler.

Bu hareketi keskin ve muharriş bir ses ta‘kib etdi, büyük fare, seri‘ ve şedîd bir hareketle gerisin geriye ölünün ağzından çıkdı ve kıçı üstü ölünün dişlerine oturarak sar‘alı ve vahşi dik dik rakîblerine bakdı; öyle ki bu bakışıyla her ikisine de meydân okuyordu. Suratı kâ’ile kızarmışdı. Burnunun üstünde talaş zedeleri kadar küçük et parçaları duruyordu. Gözlerinde parlak siyah bir kömür parçası vardı.

Bu vahşi levhayı daha fazla görmek istemedim ve gömleğimi iterek iceriye girdim. O vakit cesedin etrâfında bir herc ü merc oldu; evvelâ üç çift simsiyâh göz, dik, mağrûr, küstâh yüzüme dikildiler ve sonra muğber ve münfa‘il, çıkdıkları deliğe atıldılar.

Salaha’d-dîn Enîs

Yirmi Dördüncü Sayı

Hafta Musâhabesi

Edebîyât ‘Âlemimizde Bugünki Cereyânlar

İnsânların rûh ve kâbiliyetleri hâdisât-ı muhîtiyyeden pek çabuk müte’essir olur. Bu te’essür ekseryâ gayr-ı şu‘ûri olduğu için ancak müdakkik ve hurdebîni bir bakışla bile onun izlerini anlamakda güçlük çekemez. İnsânların dâ’ire-i ma‘lûmâtına giremeyen hâdiseler rûhlar üzerindeki intibâ‘larını inkâr kat‘iyyen kâbil değildir. Rûh öyle mechûl ve esrâr ile dolu bir beldedir ki ‘asırların güzerânı terettüb eden tedkîkleriyle hâlâ onun buzlu ve sisli iklîmlerinden bize aydınlık bir haber getirmedi. Ruhun böyle hafî kâbiliyetleridir ki, beşerî son seneler zarfında büsbütün değiştirmiş ve tabî‘îlikden ayırmışdır.

‘Abdü’l-hamîd-i Sâni saltanatının kâbuslu ve zincirli ebkem devirleriyle ünsiyet eden halk birden bire on temmuz inkılâbıyla coşmuş hürriyetin en şümûllü ma‘nâsıyla kendini salâhiyetdâr görmeğe başlamışdı. Çok zamân geçdi, Hareket ordusunun İstanbul’da infilâk eden toplarıyla idâre-i ‘örfiyye tekrâr yeni bir ufk-ı tazyîkin rûhlar üzerinde ağırlaşdığını hiss etdiriyordu. Balkanlar Harbinin acı, sefîl mahrûmiyetlerini unutacak ve kırılan millî gurûrumuzun ta‘mîri için vakit bulamadan bir Sırb yavrusunun dünyâyı ihtilâle veren tabancasından pek yakın bir felâletin sadâ-yı meş’ûmunu duyduk.

Dört buçuk sene bütün vüs‘atiyle bu felâketin kahrı altında inledik, memleketler gâyet bir ‘âile kaldı. Açlık ve sefâletin îcâb etdirdiği her türlü fazâyihe yol açıldı. İrtikâb, irtişâ, zarûret, ölüm, her şeyi, her şeyi rûhlarımızın üzerinde meş’ûm ve mütehâlif te’sîrler yapıyordu. Mütâreke bize devre-i sükûn değil yeni cerîhalar ihdâ etdi.

Binâen-‘aleyh bu kadar uzun esâslı ve daha şu‘ûr hâsıl edemediğimiz bir çok hâdise karşısında memleketimizin insânları kâbil değil- istese bile- lâkayd kalamazdı, onun içindir ki bütün rûhlarda bir ‘adem-i ıttırâd, ahenksizlik, ma‘nâsızlık, hürmetsizlik, şöhret avcılığı, tek bir kelime ile: iğtişâş hâsıl oldu. Hiç kimse diğerini beğenmiyor, çekemiyor, inkâr ediyor, zann edersiniz ki hey’et-i ictimâ‘iyyemizi başdan başa bir iğtişâş dimâğı istilâ etmiş… ‘Asırlardan beri Türklerin; mevcûd millî edebîyâtından tegâfül eden bir zümre; bu günün edebîyâtı parmak edebîyâtıdır diye bağıran başka bir sürü, hâlâ varlığını isbât mecbûriyetinde kalan bir edebîyât-ı cedîde nesli var. Ve hepsi inkâr üzerine mü’esses bir varlık ile görünmek istiyorlar.

Eğer bu yekdiğeri ‘aleyhine kıyâm etmiş zümrelerin iddi‘âları hiss ve vücûd-ı beyniye istinâd etmese idi felâketlerden mütenebbih olan bir milletin nûrlu ve gâyeli bir yol aramak için yapdığı mukaddes ihtilâf ve cihâdlarda, diyebilirdim, fakat böyle değil ki…

Orta yerde iddi‘â-yı mevcûdiyet eden muhtelif zümrelerden, edebîyât-ı cedîde, fecr-i âti, nesl-i ati, nev-eflatuniler yâhûd nâbiler, parmakcılar, bir de sa’d-âbâdiler var. Bunların varlık ve izlerini ta‘kîb, gâyelerini tesbît, muvaffakiyet ve ‘adem-i muvaffakiyetlerini irâ’e ederek kendi fikr ve kanâ‘atlerimizi söylemekle edebîyât târîhimizin yollarını hiç olmazsa ufak bir kandil ile aydınlatabilirsek ne mutlu!..

Bu gün; en çok yaygara ve gürültü çıkaran parmakcılara da’ir küçük bir mukaddime ili işe başlamak arzusundayım.

*

İctimâ‘î mü’esseselerden lisân ve edebîyât tıbkı insânlara benzer. Doğar, yaşar ve inkılâb eder, tenâsühe kâ’il olsa idim, beşeriyetin ilk şi‘riyle başlayan bu ibtidâ’î edebîyât içinde bir ba‘sü ba‘del-mevt kabûl ederdim.

Vezinin hece veya ‘arûz olmasına muhâlif değilim, yalnız bu günkü ihtiyâcât-ı beşeriye huzûrunda ‘âciz ve ebkem kalan lisân-ı hâzırın bile ifâde edemediği nihâyetsiz tahassüsler karşısında ecnebilik izâfesiyle bir takım kuvvetli kelimeleri de atdıkdan sonra yapılacak edebîyât, her hâlde kable’t-tarih edebîyâtdan başka bir şey olamayacak zannındayım. Bugünki şekliyle medeni insânların bundan zevk ve hazz duyabileceğine ihtimâl veremiyorum. Vâkı‘a bu günkü nesil, edebî zevkini Nergisi’nin dilinde hatta Hâlid Ziyâ ve Fikret lisânının bile tenennüme tahammül edemiyor. Lakin buna rağmen parmakcılarca ecnebi ‘ad edilen öyle kelimeler ve öyle terkîbler vardır bir insân fikrine vermek istediği kuvvet nisbetinde o kelime veya terkîbi kullanmak ıztırâbındadır. Kullanılmadığı zamân o heves veya fikir tamâmen terk edilmişdir. Kelimelerden fedâkârlık edilse bile fikir, hiss ve hayâlden fedâkârlığı hîç kimse kabûl edemeyecek.

Zamânımızda vesâ’it-i nakliyenin tekâmülüyle kürenin کره‌نك hemân hemân bütün medeniyet merkezleri birbirlerine yaklaşmış ve milletler beyninde münâsebetler artdığı için bir karâbet-i hiss ve fikirde hâsıl olmuşdur. İster garbden, ister şarkdan gelecek herhangi bir nûr-ı ziyâya karşı artık dimâğ ve vicdânlarımızın kapısını kilitleyemeyiz. Fikirler kelimelerle intikâl eder yâhûd bize; en yakın ve zengîn bir lisânla tercüme etmek mecbûriyetindeyiz. Buna mâni‘ olmak isteyenler veya ‘aksini iddi‘â edenler hiç olmazsa aralarından bir (Mu‘allim Nâci) yetiştirmeğe gayret etmediler, çünkü her kelime bir rûh demekdir, cânlı ve yaşadıcıdır.

Almanya'da "Leipzig" mektebine mu'ârız olan (Jevric) mekteb-i edebî muvaffakiyetlerini evvelâ mu'ârızlarının re'isi (غوت شەد) ve sâniyen (Bodmer)e borcludur. (غوتلەیب ئاوبشناق) ise ondan sonra eserleriyle son ve kat'î darbeyi indirebilmişdi.

Bu günki parmakcılar arasında bu kâbiliyet ve isti'dâd görünmediği ve zaten san'atın fedâkârlık isteyen rûhu bu bedâi-kerîz hodbîn zümrede mevki'bulmadığı için fuzûli yere kendilerine izâfe etdikleri bir takım meziyetleri hiç kimse onlara vermeyecekdir.

Vicdân-ı 'umûmi ve millîde ne derece bir mevkı'-i hürmet ve san'at kazandıkları zevk-i 'umûmîye, zevk-i selîmlerine tercümân olan bütün esâtize-i edebîn son zamânlarda vurdukları tokatlarla anlaşılan ve dâ'imâ yekdiğerini medh ve ıtrâ eden bu yaygaracı mahlûkların مدعاسی üç noktada toplanabilir:

1— Lisânı kendilerinin sadeleşdirdikleri.

2— Edebîyâta millî bir renk verdikleri.

3— Eserlerinin ibdâ'î ve kendilerinden evvelkilere fâ'ik olması.

Destûr şeklinde ortaya atıb müdâafa'a etdikleri bu üç noktaya şimdilik işâret edib geçiyorum.

1Teşrîn-i Sâni 336

**

Subjektivizm (Enfüsiyye) ve Yeni Felsefe

Nefsimize ve nefsimizin hâricindekilere dâ’ir ma‘lûmâtımızın kat‘î veya izâfi olmasına göre felsefe sistemleri başlıca iki grubta toplanabilir. Ma‘lûmâtımız kat‘î ve hakîkate mutâbıkdır dersek nassiyyeden izâfîdir dersek izâfîden oluruz. Nasiyyeden olduğumuza nazaran, ma‘lûmâtımızı iktisâb için hissiyâtın şehâdetine i‘timâd edersek hissiyeden ‘aklın şehâdetine i‘timâd edersek ‘akliyyeden, tahaddüs şehâdetine i‘timâd edersek de tahaddüsiyyeden; izâfeden olduğumuza nazaran, ma‘lûmâtımızın ihtimâl mevcûdiyetini kabûl edersek ihtimâliyyeden, her şeyden şübhe edersek hissiyâtiyyeden olabiliriz. Tahaddüsiye, tasavvuf ve enfüsiyyeyi, ‘akliyyede isbâtiyye ve mâddiyeyi ihtivâ eder. Bu saydığım mesleklerden her behrinin de ayrıca şu‘abâtı vardır. Elyevm hissiyâtiyye ve ihtimâliye sâlikleri kalmamış gibidir. Felsefe târihi bütün bu mesâlikin yekdiğeriyle münâkaşât ve mücâdelâtıyla doludur. Geçen ‘asırda bir tarafdan, tahaddüsiyye tarâfları biri murakabeviyye diğeri istihzâriyye olmak üzere ikiye ayrılmış ve bu iki grup arasındaki münâkaşât uzayıb gitmişdir, diğer tarafdan Auguste Comte isbâtiyyeyi te’sîs etdiği gibi Almanya’da da mâddiye ihyaen ta‘mîm edilmişdir. ‘Asrın sonlarına doğru yeni felsefenin ilk mübeşşirlerinin zuhûru ve nihâyet bu cânlı hareketin inkişâf ve kabûlü ile, felsefeye şekl-i mahsûs veremeyen ve aralarında mütemadiyen ma‘nâsızca münâkaşât cereyân eden bu mesâlik-i felsefiyye hep birden yıkılıb gitmişdir. Yeni felsefe hakkında memleketimizde yanlış ma‘lûmât alınmış ve bir hayli erbâb-ı tefekkürümüz bu cereyânı, kâh rûhhiye kâh enfüsiyenin i‘ade-i i‘tibâr eylemesi şeklinde kabûl eylemişdir. Halbûki yeni felsefenin bu mesâlikle ‘alakası yokdur. Biz bu makâlede enfüsiyyenin târihinden ve yeni felsefe ile münâsebeti olmadığından bahs edeceğiz.

Eski Yunanistan’da, ilk def‘a bir usûl tahtında felsefe ile uğraşan mütefekkirler, her şeyin bir asıldan çıkdığına kemâl-i safvetle inanırlar ve bir olduğunu zann etdikleri hakîkati bu sûretle bulduklarına îmân ederlermiş. Kimi her şeyin aslı su, kimi ateş, kimi ‘adeddir dermiş, bundan anlıyoruz ki felsefe bidâyetde fizik ile karışık olarak başlıyor. Bu mütefekkirlerden meslek sâhibi olan Demokritos atom nazariyesini maddenin bekâsını meydâna koymuşdur. Hakîkat-i evveliyyeyi anlamak ve bulmak mümkündür diyen bu kabîl nassiyyeden olan mütefekkirlere ilk def‘a i‘tirâz eden ve yeni bir çığır açanlar sûfistâ’îlerdir. Nassiyye ‘aleyhine yürüyen bu sûfistâ’îlerden en meşhûru evvelâî Protagoras’dir. Bu zât enfüsiyyenin mü’essisidir. Protagoras, ma‘rifetin, nefsî ve izâfî olduğunu anlatmak için her şeyin mi‘yârı insândır. Man is measure of all things yani, kâffe-i ma‘lûmâtımız nefsîdir, bir nokta-i nazara göre tasdîk edilen şeyler diğer nokta-i nazara göre inkâr olunabilirdi. Bu pek meşhûr adam, her şeyden evvel ma‘rifet-i nefes

lüzûmunu ihtâr etmiş ve felsefede rûhhiyâtın ehemmiyet harikü'l-adesini ve felsefe mevzû'nun şeyi olan kâ'inât olmayıb bi'n-nefes insân, vicdân-ı insânî olduğunu tamâm yirmi dört 'asır evvel anlatmışdır.

Sûfistâ'îlerin en büyük düşmanı olan Sokrates ise, Romalı Cicero'nun dediği gibi, felsefeyi semâdan yere indirmiş ya'ni mâba'du't-tabîyenin içinden çıkılmaz mu'ammalarıyla uğraşmakdan ise hayât, 'âile ve ahlâkın tedkîkiyle iştigâli tercîh eylemişdir. Sokrates'in kendini bil sözüne kıymet-i mahsûsa 'atf eylemesi felsefenin istikâmetini bize gösterir. Ya'ni 'aleyhlerinde bulunmakla berâber o da sûfistâ'îlerin te'sîrinden kurtulamamışdır. Sokrates'in kendi zamânına kadar mebâdi taharrîsiyle meşgûl felsefeyi gökden yere indirmesi ve beşeri tecelliyâtın tedkîkine tahsîs eylemesi talebisi tarafından tevsi' edilmişdir. Bu sûretle şeyi ve hârici olan felsefenin mevzû'ı, nefsî ve derûni olmağa başlamışdır, Nazarın derûna çevrilmesi bi'n-netîce 'âlem-i hârici ile dâhiliyenin temâs noktası olan vicdâna ehemmiyet 'atf edilmesini ve oradan gelen tezâhürâtın nazar-ı dikkatine alınmasını intâc eylemişdir. Aristo, vicdânın nadasından şübhe etmek mümkün olmadığını söylediği gibi İskenderiye mektebi filozofları da vicdâni nidâ ve vecd-i istiğrâkın, insânî, 'aklın fevkine yükselten bir hâssa-i rûhhiye olduğunu dermeyân ve bu bâbda fazlaca ısrar ederek tasavvuf denilen bir nev' meslek felsefî ortaya koymuşlardır.

Yunan kadîmden başlayarak gelib geçen en büyük filosoflar, her türlü felsefenin menba'nı vicdân olarak bi'l-kabûl, vicdânın sıdk ifâdesine kat'iyyen inanmışlardır. Skolâstik felsefesini yıkan dâhî-i şehîr Descartes, bir usûl tahtında her şeyden şübhe etmesine rağmen "Şübhe ediyorum, demek ki düşünüyorum, binâen'aleyh varım" destûrunu felsefesine mebde' ittihâz ve vücûd-ı mes'ele-i uzamâsını ancak vicdânın şehâdetiyle kabûl eylemiş ve kanâ'atiyle enfüsiyeyi yeniden kurmuşdur. Alman dâhî feylosofu Kant da, kâffe-i ma'lûmât-ı mu'tekadâtımızı yegân yegân hâdde-i tenkîdden geçirdikden sonra bunların- hepsinin tecrübe olamayacağını söylemiş ve kablü't-tecrübe inanılması zarûri bulunan ba'z ma'rifetleri, kendi ta'biriyle, hakâyık-ı müte'aliyyeyi tasdîk ve kabûl eylemekle enfüsiyyeye kısmen merbût kalmışdır.

Fransa'da, Descartes ile başlayan, İngiltere'de هیوم وبارقله bi'l-hâssa بارقله نك mekaniki feylosoflara karşı açdığı kavga netîcesinde kuvvet bulan enfüsiye erbâbı, kâ'inât hakkındaki kâffe-i ma'lûmâtımızın müdrikât-ı nefesiyyeden 'ibâret varlığın anahtarı vicdân olduğu da'vâsını ta'mîm eylemişlerdir. İngilterede enfüsiyye bir aralık pek revâc bulmuş ve bundan, enfüsiyye rûhiyâtı takviye eylediği için, felsefe ile rûhiyâtın 'aynı ma'nâyı

ifâde eylemesi gibi bir netîce tevellüd eylemişdir. Ekser İngiliz feylosoflarının felsefeye ‘ilm-i ruh “the scince of mind” demelerinin sâ’iki bu kanâ‘at olmuşdur. Kant’dan sonra Almanya’da yetişen en filosoflardan Schopenhauer’ ın- ki bu zât Kant felsefesinin noksânlarını ikmâl hatâlarını tashîh eylemişdir. Bergson’dan elli sene evvel, ka’inât benim görüşümdür “Wdie elt ist mein vorstcllung” sözleriyle enfüsiyyede aksü’l-mürâtebe yükselmişdir.

Mâhiyet-i insâniyye ve mu‘ammâ-yı kâinâtı anlamak için nazarın bu sûretle vicdâna çevrilmesi bi’n-netîce enfüsiyyeyi tamâmen te’sîse kâfî gelmişdir. Geçen ‘asrın bedâyet ve evâsıtında enfüsiyyenin saltanatı tahakkuk etmek üzere iken bu meslek –i felsefî erbâbı biri murâkabeviyye ya‘ni ma‘lûmâtımızın bilâ vâsıta iktisâb olduğunu diğeri istihzâriyye ya‘ni ma‘lûmâtımızın bi’l-vâsıta olduğunu iddi‘â ederek ikiye ayrılmışlardır. İngiltere’de Hamilton usûl murâkabeyi tervîc etmiş ve karşısında usûl-ı istihzâriye tarafdârını olan ستوئات millî bulmuşdur. Bu iki usûl, daha doğru bir ta‘bîr ile, mekteb tarâfdârları münâkaşayı uzanıb giderlerken Fransa’da Auguste Comte, beşeriyetin ilahiyât ve mâba‘du’t-tabîiyyât devrelerini atlayıb artık ‘ilm-i müsbet devrine girmiş olduğu iddi‘â ve isbâtiyyeyi te’sîs edildiği gibi Almanya’da da Schopenhauer ile kuvvet bulan enfüsiyyeye mukâbil Büchner, مولەشوت وقارل فوغتده mâddiyeyi ta‘mîm ve ‘aklın hâkimiyetini tersîn eylemişlerdir.

Bu esnâda Almanya’ya bu maddiyye tarafdârlarından başka rûhhiyatı ‘ulûm-ı tabî‘iyye ve fizyolojide tatbîk edilen usûllerle tedkîk eden bir tecrübî rûhiyyât mektebi teşekkül ederek hâlât ve tecelliyât-ı rûhhiyyeye dâ’ir tedkîkât-ı ‘azimiyyede bulundu bu mekteb erbâbına göre vicdânımız, hakîki bir mevcûdiyete mâlik olmayıb dimâğımızın seyyâle-i ‘asabiyyelerinin in‘ikâs-ı dâhilisidir. Psikolojinin öğretdiği rûh ile fizyolojinin öğretdiği seyyâle-i ‘asabiyye ve fa‘âliyet-i dimâğiyye ‘aynı şeylerdir. Bu mekteb-i mü’essislerden Fechner’e göre, seyyâle-i ‘asabiyye fennî ile ruhhiyât iki muhtelif cihetden mütâla‘a eder. Rûhi ve tecelliyât-ı ruhhiyeyi anlamak için mürâca‘at edilen iki usûlden tecrübe-i dâhiliyeyi rûhiyât, müşâhade-i hâriciyyeyi de fizyoloji te’mîn edecekdir. Binâen‘aleyh bunun için, bu iki taraflı tedkîkâtı icrâ için yeni ‘ilmin vücûdına ihtiyâc vardır. Almanların “phisiologischen peychologie” dedikleri bu yeni ‘ilme göre bütün hâdisât-ı rûhhiye fa‘âliyet-i dimâğiyyenin netîcesidir ve rûhun müstakillen mevcûdiyeti yokdur. Almanyadaki mâddeye ve bu tarzdaki rûhhiye Fransa’da isbâtiyye, İngilterede kezâ isbâtiyye ve andan mülhem tekâmülliye ‘asrın sonlarına doğru felsefe ‘aleminde karışık ve mübhem izler bırakıyordu. Bu devrin başlıca ‘alâmet-i fârikası isbâtiyye ve

vahdetiyyedir. Vahdetiyye mâdde ile rûhu ayrı ayrı birer hakîkat kabûl etmeyerek rûhun, mâddenin hareketi netîcesinde mütehassıl bir kuvve-i seyyâle olduğu dermeyân edenlere verilen isimdir. Esâsen isbâtiyye bi’n-netîce vahdetiyyeyi vücûda getirir.

İşte kâffe-i tecelliyât-ı muhtelifenin netîcetü’l-netîce bir hakîkate müncer ve ‘aynı kânûnlara tâbi‘ bulunduğu erbâb-ı ‘ulûm tarafından tasdîk edildiği bu isbâtiyye devrinde pek tabî‘îyyeyidir ki felsefe sistemleri bu ceryândan kurtulamamışdır. O zamân hârici ve ‘akli bir görüş hâkim olmağa başlamış felsefede ‘ulûm-i tabî‘iyye ve mâddiye gibi şeyi bir ‘âlem olarak tavsîf edilmişdir.

Felsefe pek şeyi, bir görüşle kurulursa, kendi kendini baltalayacağı o zamân nazar-ı dikkate çarpmamışdı. Fakat bu gayr-i tabî‘î ceryân çok sürmedi. ‘Aklı ve mehaniki bir çenber içinde kıvranan ve müstakillen mevcûdiyeti inkâr edilen rûh-ı beşer kaynadı taşdı. ‘Aklın tahakkümünü yıkdı, kuvvetini içeriden alan bu yeni ceryânın inkişâfına bir tarafdan, غراسه gırâse gibi hayâtiyyât ‘ulemâsının hayâtın, mâddenin hâricinde müstakil bir hakîkat olduğu hakkındaki neşriyâtı diğer tarafdan, tecrübi rûhiyâtın keşfiyât-ı ahîresi ‘âmil-i ‘azîm olmuşdur. Yeni felsefenin rûhiyyâta ‘âid kısmı tecrübî rûhhiyât, ictimâ‘iyyâta ‘âid kısmı halk-ı rûhiyâtî şeklinde Almanya’da istihzâr edilmiş ve fakat bu müteferrik keşfiyât ve tetebbu‘âtı tevhîd ve terkîb eylemek şerefi Fransız Bergson ve Durkheim’a nasîb olmuşdur.

İşte geçen ‘asır sonlarına doğru felsefede vefikriyât ‘âleminde ‘akliyye ve mâddeye hâkim iken Henri Bergson’un (Vicdânın Bilâ-vâsıta müdrikâtı) nâm eseri intişâr etmişdir. Bergson burada, ‘ilmi ma‘rifetden başka bir ma‘rifet daha vardır, o da felsefi ma‘rifetdir; ma‘rifeti iktisâb vâsıtası olan zekâdan başka bir vâsıta daha vardır o da hadesdir destûrını vaz‘eylemiş ve tecrübî rûhiyâta istinâden eslâfın hiçbirinin muvaffak olamadığı bir resânetle rûh hakîkatının müstakillen vücûdunu yeni bir şekil ve ‘akîde ile isbât eylemişdir. Bergson’a göre felsefenin vazîfesi, İngiliz feylosofu Herbert Spencer’ın dediği gibi, tevhîd-i ‘ulûm veyâhûd Alman dâhî feylesofu Kant’ın dediği gibi mi‘mârî-i ‘ulûm değildir; belki muhteviyât-ı vicdâniyyemizi tahlîl edib hadesî olan ‘anasır-ı asliyyeyi teşhîs eylemekdir. Şu hâlde her meslek-i felsefînin felsefeyi diğer ‘ilmler ve hayât ile olan ‘alakasına göre ta‘rîf eylemesi ve bu sûretle felsefenin lâyuad ta‘rîfler içinde boğulması tehlikesi artık mevcûd değildir. Çünkü felsefeden beklenilen şey; ‘ilmin شئى bir görüşle gördüğü kâ’inâtı nefsî ve derûnî bir görüşle görmekdir. Felsefe ‘âlamindeki bu ‘azîm hareket ya‘ni ‘akliyye ve isbâtiyyenin inhidâmı o kadar mühim bir hadisedir ki fikriyât ‘ilminin bi’l-cümle şu‘abâtına te’sîr edecekdir. Artık beşeriyet, ‘akliyye, mâddiyye ve isbâtiyyenin rûhu bulunan kânûnlarından kurtularak ferdî ictimâ‘î vicdânın feyzli mecrâsına girmiş olacakdır.

Bu kurtuluş, Rönesans mâhiyetini hâ’izdir. Kurûn uhra bedâyetinde zâyi‘-i nefîsede, geçen ‘asırda ‘ulûm-ı müsbetede husûle gelen bu yeni doğuş, yeni felsefe ile felsefe ‘âleminde tecelli eylemişdir, gelecek makâlede yeni felsefenin esâsları ta‘mîk edilecekdir.

3 Kânûn-ı Sânî 1921

C.

Bir Gün Ölürsem..

-Yine Sana-

Hâlâ enîn-i ‘aşkımı boğmak için zebûn,
Hâlâ senin erîke-i hüsnünde mübtehil,
Hâlâ bükâ-yı hicr ile nâlânım; işte bil,
Öğren niçin kederliyim her gün! Uzun, uzun
Ağlarkan iştiyâk-ı füsûnunla, bağteten
Sorsan: “-Niçin bu girye-i ye’sin? Sebeb, neden?”
Bir söz bulub cevâb veremem. Elbet anladın
Kalbimde gizlenen o derin hissi, ey kadın!..

Bir gün senin felâket-i ‘aşkınla, kabrimin
Agûş-ı bâridinde yatarken, gelib eğer
Ağlarsan ah… Ufûlüme ezerde-i keder?!
Kalbim- evet…- O ye’s-i nazarınla mutma’inn,
Takdîs eder melâl-i muhabbet-nisârını!...
- Gel: ‘Aşkımın gömüldüğü hissiz mezârını
Göz yaşlarınla hem yıka hem yâd et ‘aşkımı!
Vahşi hazân çiçekleri serp, şâd et ‘aşkımı!
“Bir gün ölürsem, ah.. Eğer ‘aşkınla ben senin!...”

Sarıyer: 1337

H.(ح) Ferîd

“Bedî‘a”ya

‘Ömründe hayâlim durarak kalmadı darda
Ecrâmı dolaşdım, nice yüz bin güneş aşdım
Bir hüsn-i ‘azîm-i melekûtu bu kadar da
Tasgîr-i hüviyet edivermiş, buna şaşdım.

Dalmakda hayâlim o derin hayrete hâlâ
Nerden iniyormuş bu büyük hüsn-i mu‘allâ
Bâlâsını indirmiş ise kendisi mahzûl
Zîrâ inişindir edecek gökleri menzûl

Tetvîc-i ma‘âli gibi bir şânla ser-efrâz
Mâvefk mahâsinde gezen pây-ı kemâlin
‘Ulviyeti esfelden eder göklere ibrâz
Bir nağmeyi bir demde yapan nây-ı cemâlin

Kirpiklerinin her ucu bir rûha uzanmış
Bir rûha veya bir dil-i mecrûha uzanmış
Telkîh-i devâ, zerk-i şifâ etmededir hep
Çeşmân-ı kebûdun da safâ etmededir hep

Çidden o güzel gözdeki safvet ne zekidir
Ya kim bilir içindeki kuvvet ne zekidir
Dâhîline magbût olacak sende deha var
Dâhisin evet!.. Sende ziyâ, sende rehâ var

Bî-mesel ve bahâ olduğunun hucceti bende
Sen mâdde-i asliyesinin hâlen esîrin
Ben çok mu olursam sana bir yepyeni bende
Hürriyet şarkısının eski esîrin!..

Erenköy: Vedâd ‘Örfi

Tenkîd ve Münekkid

—İbn-i Mevlânâ Hasan Sa'îd Beyefendi—

Kim ne derse desin, tenkîd de kendi usûl ve kânûnları dâhilinde yapılabilir. 'Âlemde hiçbir şey yokdur ki; keyfî ve zâtî olsun. Şâz 'ad etdiklerimiz bile bugünün tecrübe ve tarassuduyla anlamağa muktedir olamadığımız ve fakat hadd-i zâtında muntazam kânûnlarla idâre edilen keyfiyetlerdir. Hâlbûki biz de en çok ihmâl edilen bir şey varsa bütün şu'un ve hâdisâtı derin ve 'ilmî bir nazarla görmeğe alışamamamız… Bizim için, sathi bir görüş, yarım yamalak bir öğreniş ve ondan sonra bu noksan-ı kâbiliyetle meşhûr olmak için ortaya atılmak.. İşte yegâne meziyet.

Hâlbûki bir münekkid için o kadar çok evsâf ve meziyetler ve bir tenkîd için o kadar ağır ve iktihâmı zarûrî şerâ'it lâzım ki..

Tenkîd; edebî nev'in en son ve nûrlu bir merhalesidir. Eğer tenkîd kolay olsa idi ve eğer herkes münekkid olabilseydi, bizim bu günki her telden çalan hece gencleri karışdıkları bütün edebî nev'ler arasına biz de "tenkîd"i 'ilâve ederlerdi onlar ki bütün cür'etkârlıklarına rağmen bu yolun diken çakıllarını anlamışlardır.

Onlar ki, berbâd etdikleri bütün bir edebîyâtın nev'leri arasında yalnız tenkîde cesâret edemiyorlar her hâlde bu cür'etkâr ve pek çok az tahsilli çocuklar- tenkîd ve münekkidlik azıcık kolay olsaydı- bu işe de girerlerdi.

Ve eğer yine bu yolun îcâb etdirdiği bir tâkım meşhakk ve muzâhim olsa idi 'ale'l-ade nahv ve sırf hatâlarıyla tenkîd yapılabilseydi Muhi'd-dîn Râ'if Beye 'Alî Emîri efendiye, 'Alî Cenâb Beye ve hatta daha başkalarına münekkid nâmını verirdik.. Fakat ma'l-esef bizde münekkid nâmını alabilecek tek bir kimse görünmüyor. Bütün ümîdlerimiz gibi nûrlu ve hakîki münekkidi de istikbâlden beklemeğe mecbûruz..

Ba'zen yevmî gazetelerde ve mevkût mecmû'alarda boşluk doldurmak için yazılan tenkîdler bu nâmı alabilmekden o kadar uzak ki.. Ne lâzım gelen ma'lûmât ne îcâb eden yorgunluk, ne de ri'âyet edilmesi muktezî 'usûl ve kavâ'id mevcûd.

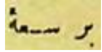
Belki, bu muharrirlerin edebî i'tikâdları yokluk ve inkâr üzerine mü'essis.. Hiçbir ka'ide ve kânûnı tanımak istemiyorlar... Lakin ictimâ'î hâdiselerde tıbkı tabî'î hadiseler gibi kendine mahsûs kânûnlarlaa idâre edilir ve "tenkîd" de ictimâ'î mü'esseselerden edebîyâtın bir nev'idir. Biz ne kadar inkâr edersek edelim. Hakîkat yürür, bizi dinlemez ki…

Her meslek-i felsefînin kendine göre bir takım destûrları ve istinâd etdiği 'umdeleri vardır ki usûl-ı tenkîdini dâ'imâ kendi esâsları üzerine binâ eder. Bunun içindir ki garbın esâtîz-i münekkidîni tedkîk edenler her birinin bu husûsda gösterdiği usûllerle karşılışır.

Fakat bütün bu nazariyât-ı ‘ilmiyyenin birleşdiği ba‘z nukât-ı nazar vardır ki meslek ve mezhebi ne olursa olsun münekkid de behemahâl bulunması iktizâ eden meziyetlerdir: Şiddetli ve keskin bir zekâya inzimâm eden vüs‘atli ve şumûllü bir tedkîk. Münekkid evvelâ ‘ilmî bir sûretde târîh-i edebîyâtını tefahhus etmiş olmalı kendi milletinin edebîyâtını ‘an‘ane ve i‘tikâdâtını hülâsa bütün mü’essesât-ı ma‘neviyesine cidden nüfûz etmiş bulunmalı.

Bir şâ‘irin rûhuna, ma‘neviyetine, eserlerine hayâtına ne gibi şeylerin te’sîr yapabildiğini göstermek için o kadar çok ‘âmillerle tevaggul etmiş ve yorulmuş bulunmak ki bu ince ve hurde şeyleri birleşdirdiği zamân ahenkdâr ve müteselsil ‘aynı zamânda müsbet bir netîce elde edebilsin.

İnsân mücerred olarak olarak mevcûd değildir, o pek çok mü’essirâtın esîridir. Onun için münekkid biyoloji, sosyoloji, klimatoloji, coğrafi, lisâniyât ve daha pek çok ‘ilimlerle hakîkî ve ciddi bir sûretde uğraşmamış ise yazdığı eser ya ‘ale’l-ade bir laf kümesi olur veyâhûd bir tezkire-i şu‘aradan ileri geçemez.

Şimdi kendim kendime sorsam bugün tenkîde özenen zâtlardan hangisi ‘acabâ böyle bir -i ‘ilmiye mâlik?! Hangisi bir muharrik-i tâbi‘ olduğu mü’essirâtı tamâmıyla ve etrâfıyla anlayabilecek kudret ve vüs‘at-ı tetebbu‘ sâhibi? Şübhesiz hîç biri.

— O hâlde?!

Bugünün tenkîdleri ve münekkidleri bu nâma lâyık olmakdan çok uzak!

27 Kânûn-ı Sânî 327

Ekrem Vecdet

Yazı Yazmak ‘İlleti

-Salâha’d-dîn Enîs-e

Eğer çocuklarımızı, bugün içine girmekte olduğumuz yeni devrin seviyesine çıkarmak, tesâdüf edecekleri ictimâ‘î buhranlara kemâl-i muvaffakiyetle dayanacak bir hâle getirmek istiyorsak, onlara metîn ve esâslı bir terbiye vermeliyiz.

Edmond De Molen

Bugün memleketimizin âfâk-ı yetîm ve melûlünde ağlayan gamâim-i mesâ’ib, kürûr ve hezâr ile te’essür ve telehhüf olunur ki; sayılamayacak kadar çokdur. Ve ne kadar ağlanacak bir hâlde ki, hâlâ va hâlâ; bir gayyâ-yı bî-kaydînin a‘mâkında bulunduğumuzu biliyoruz, elân bir takım vâhî, memlekete; bugün için muzır emelli ve hayâller peşinde koşuyoruz. Bu gün ‘aklı başında olan her vatandaş ve vicdândâş i‘tirâf eder ki, felâketlerden bir ‘ibret ve intibâh hissesi çıkarıb, vatanın sa‘âdet ve selâmetine hâdim olmak boş ve her türlü ‘alâ’ik-i siyâsiyye ve belâ-yı ma‘îşetden uzak kaldığımız bir zamânda, medâr-ı meşgalemiz olması îcâb edenler yazı yazmak hevesinden her hâlde daha uğurlu ve daha müfîd bir meşgaledir. Hâlbûki bu son dokuz on sene zarfında, memleketimizde, yazı yazmak, edebîyâtla uğraşmak hevesi gencler arasında öyle yaman bir farz hâli aldı ki, şu günlerin en ârâm-sûz ve en mültehib mes’elelerinden biri oldu diye, hiç de hatâ etmiş olmayız. Her gün daha ‘umûmiyetleşen, dâ’ire-i sirâyetini daha ziyâde tevsi‘ eden marazî, bu kronik ‘illet tedâvi edilmezse, istikbâlinden ve dolayısıyla memleketin atisinden hakîkaten korkulur. Çünkü bu hâl hakîkaten bir hâlet-i fevzâdır.

Hürriyet güneşinin ‘Osmânlı- Türk hükümrânlığının hudûdları dâhilinde tulû‘ı gününden beri, sâha-i intişâre çıkan bir çok kitâblar, edebî risâleler, telehhüfe şâyân hâlin ne fecî‘ ve siyah bir şekl alacağı daha o zamândan tahmîn etdiriyordu. Parlak reklamlar matbû‘ât ‘âlemine yeni bir mecmû‘a revnak ve şetâret veriyor, sütûn-ı harâ’idde yeni bir takım imzâlar görülüyor, az ve daha kemâle gelmemiş hâm ma‘lûmât sâhibi gencler korkak, mütereddid adımlarla; her gün küme küme matbû‘ât ‘âlemine atılıyorlar, heveslerini tatmîn için, tonelatolarca yazı neşr etdiriyorlar. Fakat netîcede adımlar sendeliyor, genc eller bu sa‘bü‘l-mürûr yolda bir istinâd noktası bulamıyor, ve sonunda, yine zavâllı edebîyât, bî-çâre Türk edebîyâtı kayb ediyor, katiyet Fikret ve وزورقيحة-i edebîyât seyr ü seferinde şekilâta, ‘azîm zahmetlere uğruyor? Müdhiş ve yaman dalgalar arasında yalpa ediyordu. Ve nihâyet teşekkül etmemiş bütün şahsiyetler gibi, bir iki şi‘r, bir makâle, birkaç hikâye ve edebî tedkîk yazmakla hemen bütün mu‘âdilât-ı fikriyeyi, gâmız –ı mesâ’il-i hükümiyyeyi; en mufassal kazâyâ-yı bedi‘iyyeyi hazm etdiklerini fahûrâne i‘lân eden bu

zümre-i şebâb; nisyân ve zevâle mahkûm oluyorlardı. Ve bir çok siyâsi ictimâ‘î hâdisâtla mahmûl geçen günlerin hâzırladığı ma‘îşet buhrânı; yüz adalıları edebîyât denizinde şapa oturtmuşdur!...

Fi’l-hakîka hiç de tabî‘î olmayan bu hâlin; böyle aylar ve yıllarca da devâmı mümkün olamazdı. Ve nitekîm olamadı dı… Edebî risâleler intişârında devâm edemediler, onların sahîfeleri boş, yavan bir zâde-i ‘âdiyetden başka bir şey olmayan, kötürüm ve ‘alîl eserleri ebedî bir müfîd- i nisyândan başka bir şeyi olmadı. Nihâyet bu keşmekeş ve neşriyât-ı bî-ma‘nâ içinde, ortada birkaç edebî risâle; genç; fakat iz‘ân ve ‘irfân sâhibi, yüksek ve necîb düşünceli bir yeniliğe şâhid olmadık desek; yalan söylemiş oluruz.

Enver ve yârânının evân-ı saltanatında; mutlakiyet-i idâre ve efkâr-ı vafideyi boğduğu, fikirler zamîr edildiği, dîller kösteklendiği, kalemlerin kırıldığı ve matbû‘âtın ancak ölülere hitâb etdiği ve o pür-zulmet ve bir şe’âmet günlerde, mahûf ve siyah beş harb senesi içinde bile zevkimizi, bedi‘î heyecânlarımızı tatmîn edecek neşriyât-ı edebîyyeye şâhid olamadığımız gibi; vatanın gûn-a-gûn ve fakat hepsi mesâ’ib meşmûn mukadderâtına kaleminin midâd-ı kahaldi, ne gözlerinin sirişk-i samîmesiyle ağlamış feryâd etmiş, memleketin sefâlet ve hâl-i perîşânını terennüm etmiş bir şâ‘ire ateşîn bir şâ‘ire dahi tesâdüf etmedik, edemedik…

Ne söylesem harâbım, ne eylesem harâb!

Pek uzun süren bir sükûn ve nevmîdî devresinden sonra, bu günlerde; gencler arasında yeniden bir takım temâyüller, yazı yazmak hevesi, neşr-i âsâr etmek arzuları inkişâf ediyor!.. Henûz mekteb- nişîn, bir çok gencin bu müdhiş ve yakan marazla ma‘lûl olduklarını görüyor ve işitiyorum. Mütârekeden sonra intişâr eden ba‘z edebî mecmû‘aların sütûnlarını dolduran şi‘r ve hikâyeleri tedkîk ederseniz henûz rüşdi ve i‘dâdi tahsîllerini ikmâl etmeyen mekteb efendileri tarafından yazıldığı ma‘l-esef; görürsünüz. Ba‘z mekteblerde talebenin, kendilerine tedrîs edilen hendese kimya ve hikmet gibi mühim ve pek mühim dersleri istihkâr etdiklerini, bu gibi derslerin lüzûm-ı tedrîsini ma‘nâsız gördüklerini işidiyorum. Bu memleketin selâmetini, âtîsini düşünen her ferdi müte’essir edecek bir hâldir. Daha mekteb dersleriyle iştigâl edecekleri yerde, böylece dimâğlarının derece-i rû’yet ve idrâkini mesâ’il-i ciddiyeye ve fenniyeye edebîyyen kapayıb, yalnız gözlerini şi‘r ve hayâl ‘âleminin şa‘şa‘adâr ufuklarına açan, böyle bu sûd bir takım meşgalelerle, hayâl ile, şi‘r ve efsâne-perestlik ile kıymetdâr sâ‘atlerini öldüren genclerin hâli cidden te’essür ve te’ellüme şâyândır.

Bunca felâketlerden sonra, artık anlaşıldı ki, bu gün ‘ilmü’l-umûm halk; vâllahi doğru söylüyorum. Şi‘rden evvel şu‘ûr, zevk ve efsâneden evvel ekmek istiyordu.. Mevkût

risâlelerin, tek tük çıkan kitâbların gördüğü ‘adem-i rağbet sözümü tasdîk edecek en kuvvetli ve en cânlı birer delîlidir. Artık bu kadar hayâl-perestlik, bu kadar taşkın “edebîyâtcılık” yetişir. Tecrübe ve mümârise, san‘at ve edebîyât diye diye kalbimize ve îmânımıza indirilen kanlı ve hûnhavâr yumruklar artık elverir. Zevkin, hissin her türlüsünü tatdık, felâket ve sefâletin envâ‘îni gördük, ne ‘akabelerden geçdik. Ve bu kurn ve batn bu tâli‘sizlikden kendisine bir hisse-i ‘ibret aldı. Ve husûsî bir mantık edindi. Artık hayâli peşinde, “nihâ’î zafer”ler arkasında koşmayalım; kâfiye avlayacağız diye kıymetdâr ve sayılı vakitlerimizi, “şegak bedest tefekkür” ısa‘a etmeyelim, biraz da “pragmatizm”e sâlik ve tâbi‘ olalım…

‘Osmânlı- Türk mevcûdiyetinin daraldığı bu ‘ahdde, hayâlden, efsâneden, zevzek ve çılgın kahkahalardan değil, fenn ve hakîkatden istifâde etmeliyiz. Fedâ edilecek bir kuruşumuz, Afrika– ve ‘Arabistanın haşîn ve âteşîn çöllerinde bu gün mâder-i vatanın enzâr-ı girye-dârı erişemeyecek kadar uzak ve yetim ufuklarda, Bağdad’da, Basra’da, Hicâz’da, Şerî‘a’da ve çölün koynunda vatan perverliğin en ‘ulvî, en necîb fedâkârlıklarla meşhûn sahâ’if-i muhledesini yazan kardaş ve dîndâşlarımız, evet heder edilecek bir ferdimiz, ve ifnâ edilecek genclerimiz kalmadığı gibi; çarçur olacak bir zekâ katresi bir habbe-i ‘akıl, bir zerre-i ‘irfânımız dahi yokdur. Kim ne derse desin, bugün bize şâ‘ir, muharrir lâzım değil, erbâb-ı ihtisâs, erbâb-ı fenn; erbâb-ı icrâât lâzım…

İddi‘am hiç de yeni değildir. Evvelce yazdığım birkaç makâlede de söyledim; bir cem‘iyyet şi‘r ve “müzik” ile idâre ve idâme edilemez. Hele şi‘r yapanlar rüşdiye mekteblerinin mürâhik talebeleri, musikiyi vücûda getirenler de , Kâğıthâne ve Boğaziçi gibi mesîrelerde “kerizcilik” edenler olursa… Husûsiyle yeni yeni keşifler, ‘akıllara hayret veren ihtirâ‘ât ve icrâât üzerine hayât bir “başkalık” ihrâz etdikden sonra, kâbil değil, şi‘r ve hayâle bütün safvet ve samîmiyet-i kalbiyesiyle rabt-ı mevcûdiyet eden bir hey’et, hakîki ve ciddî, memleket ve millet için nâfi‘ bir fa‘âliyetde bulunamazlar. Müddeti ve ‘umûmi hayât uzun boylu ihtisâsâtı istilzâm ediyor. Erbâb-ı ihtisâs ise şu‘arâdan değildir. Ferdi mesâ’ilin tanzîm ve ıslâhı için ‘ilm ve fen lâzımdır, iş besâsetetden, ‘âdilik ve kolaylıkdan çokdan çıkdı; hayât mu‘ziliyyet kesb etdi. İşte bunun içindir ki, genclerimiz, edebîyât ile şi‘r ve hikâye yazmakla değil; fen ile, hakîkat ile uğraşmalıdırlar. Âtiyi kazanmak ancâk bu sûretle kâbil olabilir. Yoksa şi‘r ile, hikâye ile, daha ‘umûmi bir ta‘bîr ile “edebîyâtcılık” yapmakla hayâtı kazanmak güçdür. ‘Âlemin dört na‘la demokrasiye, hatta sosyalizme doğru bir hengâmede “edebîyâtcılık” ile karın doyurmak hayâlini perverde etmek için biraz adamda mantık şaşı değil, anadan doğma kör olmak iktizâ eder. Olmayacak, başarılamayacak işlere teşebbüs-i ‘azîm ve kahkahaları bir hüsrân ve haybeti

mûcib olur. Bilmeyiz ki, genclerimiz daha ibtidâ'î tahsîllerini ikmâl etmeden yazılarını gazete sütûnlarında görmek, zâde-i sânihalarını neşr etdirmek isteyen sabî şâ'irlerimiz böyle çıkmaz. Karanlık bir yola neden sapıyorlar. Bu hiç şübhesiz tecrübesizlikleri, yaşlarının 'adem-i müsâ'adesinden ileri gelme bir hâldir. İşte bunun için burada ebeveyn ve mu'allime mu'ayyyen bir vazife terettüb ediyor. Bu müstevli marazın tevsi've sirâyetini men' etmeli, fikri terbiyelerini ikmâl etmeden, edebîyâtla uğraşmanın tevlîd edeceği vahîm netîceleri onları onlara anlatmalı, ba'z kitâblar ve romanlar mütâla'asının genc dimâğlar üzerinde icrâ edeceği meş'ûm te'sirâtı îzâh etmeli, onlara metîn, esâslı bir terbiye-i fikriye ve ictimâ'iye verilmelidir. Bu ebeveynin hüsn-i niyeti ve mu'allimlerin sa'y ve gayretle olabilir. Fakat ma'l-esef görüyorum ki, ba'z edebîyât hocalarımız, talebeleri neşr-i âsârdan men' etmek şöyle dursun; bi'l-akis eserlerini neşr etdirmek için gazete; mevkût risâleler nezdinde tavasutta bile bulunuyorlar. Bilmem bu ma'nevi mes'ûliyetin 'azîm vebâlinden korkmuyorlar mı? Genclerin henûz ibtidâ'î bir terbiye-i fikriyeden mahrûm; ve dürüst bir satır yazı okumazken tahrîr 'âlemine atılmalarının tevlîd etdiği ve edeceği ahlâk ve ictimâ'î mazarrâtın fenâlıklarını düşünmüyorlar mı?..

Lâkin kime söylersin eyvâh!..

Ne kadar şâyân-ı te'essüf bir hâldir ki, bu gün hamûle-i mutâla'âtı beşinci altıncı derece bir iki şâ'irden, birkaç "pornografik" 'ibâret olan genclerimiz; izlerinin gazete sütûnlarına geçdiğini gördükleri zamân kendilerini artık meşhûr bir te'essür, büyük bir şâ'ir 'ad ediyor, hayâtlara muvaffak olabilmek için kâfî derecede kuvvete mâlik bulunduklarına kâ'il oluyor, ve uzun seneler çalışmadan milyoner, mekteb görmeden mu'allim, mumârise peydâ etmeden mücerreb bir adam olmak istiyorlar. Hâlbûki yazı yazman değil, Türkcede yazılan her kitâbı kolaylıkla okumakda bile düçâr-ı 'acz ve fütûr olacak kadar tahsîle muhtâc olan bu tufeyli ve mürâhik şâ'irlerimiz şark nedir? Garb nedir? bilmedikden başka; edebîyât ne çeşid bir mahlûkdur? Fenn ne nev' bir metâ'dır? Istıfâ nedir [illegible] neye derler? Vicdân nasıl tekevvün eder? Dîn nedir? Tasavvuf nasıl bir nesnedir? gûl beyâbânî midir? Dede midir? Beştâşi sırrı mıdır? Şecer ve kavak mıdır? Hörgüc müdür? Orkitos mudur? Bunları bile bilmedikleri hâlde mu'aheze ve tenkîd yegâne medâr-ı laklakiyâtlarıdır, eskilere iltifât etmez. Fuzûli'yi beğenmez Nefî'den hoşlanmaz; Rûhî-i Bağdâdi cânını sıkar, Gâlib Dede iyi bir şâ'ir değildir, Sabri Şâkir kaba, Nedîm kâselîs ve kallâşdır; Evliyâ Çelebi zırzob, Na'îmâ terkîb perestdir. Çünkü 'Arabca ve Fârisîden alınmış Türkce kelimelerin hiç de 'âlimi değildir. Bununla berâber ma'lûmât-fürûşluk taslamak için mefhûmiyetle tasarlayamadıkları destûrları münâkaşa etmek, ma'nâsını bilmedikleri kelimeri yazılarında gevelemek cür'et ve cesâretini dahi gösterirler.

Tahsîllerini yarıda bırakıb, işsiz ve âvâre-ser İstanbul sokaklarında dolaşan bu müzmin ‘illete ma‘lûl bir çok kimseye, adım başında tesâdüf etmek mümkündür.

Kaldırım taşları altında birer şâ‘ir var
Dâmen-i alûde-i çirkâb-ı hezeyân

Kitâb nâmına ancak “Eugene Sue”nun Paris Esrârı’yla, Lamartine’nin birkaç şi‘rini okumak, Fransız edebîyâtını tedkîk ve hazm etdiğini, birçok ezberlenmiş kelimeler ve cümlelerle fahûrâne söyleyen, tasavvufun ne demek olduğunu bilmeden mutasavvıfâne şi‘rler yazan, mektebde tedrîs olunan kozmoğrafya derslerini hazm edemediği için kendisine iyi bir istikbâl hâzırlayan mesleğini, ayaklar altına alıb, mektebin arka kapısından fırlayan öyle gencler tanıyor ve biliyoruz ki, mevsime göre meslek ve meşreb değişdiren, ba‘zen Edebîyât-ı Cedîdeci, ba‘zen Türkcü, iktisâdiyâtcı, ve ba‘zen de sebzecilik ‘âleminde “spekülasyon” yapan oldukca kademeli bir şâ‘irin himâyesinde, edebîyât denizinde gavvâslık ediyorlar. Bu ne kadar ağlanacak bir hâldir. Gelde böyle bir edebîyâtdan zevk al ve hayır bekle!..

Sonra zekâsı kuvvetli, terbiyesi metîn ve cibiliyeti sâlim bir çok genc tanıyoruz ki kâbiliyetlerini tenmiye edecek çâreleri, tenevvür ve te‘âli esbâbını arayıb bulmakdan ziyâde, elleri uzun ve kirli saçlarına geçirilmiş, sâ‘atlerce kâfiye ve ilhâm peşinde koşuyorlar. Daha sonra yine bir kısım efendiler tanıyor ve biliyoruz ki, bugün neşr-i âsâr edenlerden bin kere, yüz bin kere güzel daha cânlı eserler ibdâ‘ etdikleri hâlde, yazılarını değil gazete sütûnlarında neşr etdirmek, arkadaşlarına okumakda bile pek fazla kıskanclık gösteriyorlar. Bu güzîdelerden yalnız “Celîl Vedâd” ve “Sadri Edhem”in isimlerini zikr etmekle iktifâ ediyorum.

Bu gün edebîyâtımıza ve ‘adedi bütün mekteb talebelerinden ‘ibâret olan şâ‘ir ve muharrirlerimizi bir yeri toplayıb, onlara bir muhtariyet verilmek îcâb etse meydâna bir “Volapük” devleti gelir… Görüyorum ve işidiyorum, bizde gencler edebîyâtda muvaffak olabilmenin az bir çalışmakla ve kitâb okumakla husûle geleceğine kani‘ ve emîn bulunuyorlar. Bu i‘tikâdlarının ne kadar sahîf; ne derece yanlış olduğunu tekrâr îzâh etmeye bilmem lüzûm var mıdır? Fi’l-hakîka kitâb okumadan hiç de fenâ olmayan bir meşgaledir. Fakat cebr-i mâ-fât edercesine kitâb okumakla ‘ilm ve ‘irfân-ı tahsîl edilmez. Ma‘lûm ya! Şâ‘irlik, muharrirlik öyle kabataslak ma‘lûmâtla olmaz; ‘ilm ve ‘irfân ister. İnsân ne kadar kitâb okursa okusun, ma‘lûmâtı gövdeye yerleşdirmedikden, iyice hazm etmedikden sonda beş para etmez. Kitâblardan alınan ma‘lûmât, ekseryâ ma‘lûmât-fürûşluğu,- pedantizmin-i mûcib olur. Daha daha sonra edebî ma‘lûmât kolaylıkla tahsîl etmez ‘ilm, semeredâr olabilmek için hazm edilmeli; her hâlde yüksek bir tahsîl sâhibi

olmalıdır. Hazm keyfiyeti, yüksek bir tahsîl sâhibi olmak emeli ise bir günde bir senede olmaz. Uzun senelere müftekirdir. De'b-i tefekkür ve deb'i şâ'iriyet uzun zamânda takarrür ve te'essüs eder.

İşte bunları, bu acı ve fakat çok doğru hakîkatleri genclerin bilmesi, ibtidâ'î tahsîllerini bitirmeden edebîyât ile uğraşmanın ne kadar muzır olduğunu öğrenmesi lâzımdır. Genclerimizin dimâğına her şeyden evvel mu'ayyen ve ciddi bir terbiye-i fikriye ilkâ etmek, marız-ı tahrîrin bâdı olacak fecî' ve vahîm netîceyi bildirmek, 'ulûm-ı fenniye bigâne kalan bir cem'iyyetin pâîdâr olamayacağını ihsâs etmek en mühim bir vicdân ve 'irfân borcu, bir kardeş ve vicdândâr vazifesidir.

Fenn ve felsefeyi, hikmet ve siyâsiyâta, daha açık ma'nâsıyla, 'ulûm ve fünûna lâkayd kalan bir cem'iyet, ve onun güzîdelerini teşkîl eden, şu'râ ve übedâ, edebîyât sâhasında, bir teceddüd ve te'âli devri değil, ancak bir irticâ', bir "Hâlid Ziyâ devri" hâzırlar. Zâten ben bugünki genclerin eserleriyle "Hâlid Ziyâ devri"nin mahsûlâtı arasında mâhiyeten hiçbir fark göremiyorum. Arada yalnız bir şekil farkıyla ötekilerden ayrılmasına, Hâlid Ziyâ edebîyâtının "ba'süba'de'l-mevt" sırrına mazhar olduğunu iddi'â edeceğim. Şekildeki yeniliğe, kelime ve cümlelerin biraz sâde olmasına rağmen esâsda hâyîde, 'ayn nazariyecilik… 'Acaba bu neden ileri geliyor? Birçok kereler söylediğim gibi, yine tekrâr ediyorum. Bu edebîyâtımızın çoluk çocuk elinde kalmasından ileri gelme bir hâldir. Edebîyâtımızın bir takım câhil kimseler elinde bâziçe olmasından dolayıdır ki, dâ'imâ müşkûk ve mütereddid, müteşettit ve muhteriz bir vaz'iyetde kalıyor. Kimimiz gâye ve maksadı göklerde, yıldızlarda, kimimiz Himalaya tepelerinde, Ganj ve Orhunlarda, bin bir sütûnlu serâylarda, Kırgız diyârının boz kırlarında, kimimiz üzüm bağlarında, meykedelerde, bulutlarda, denizlerin a'mâkında ve ba'zılarımız daha kendilerinin de ceht ve semtlerini ta'yîn edemedikleri noktalarda arıyoruz. Ve işte bunun içindir ki hiçbir şi'r, hiçbir roman, hiçbir divân, hiçbir hikâye bizim rûh-ı muhtacımızı keşf etmedi, edemedi, bize benliğimizi ihsâs etdirmedi, rûhumuz ölü, dimâğımız ölü… Âtiyi düşünmüyoruz, okumuyoruz, görmüyor, anlamıyor, hiss etmiyor, bilmiyor; mukâyese edemiyoruz. Şi'r ve nesirde olduğu kadar, 'umûmi ve husûsi hayâtımızda, siyâsi işlerimizde bile müstakilen ve munhasıran bir mel'abe-i elfâz arıyoruz. Siyah, simsiyah ve dar bir hôdbînlik içinde, hepimiz bir hevâ tutdurmuşuz gidiyoruz. Artık bilmeliyiz ki zamân gitdikci daha mâddi bir şekil alıyor. İctimâ'î hâdiseleri hâzırladığı sa'âdet ve muvaffakiyet şerâ'iti bizim bildiğimiz ve düşündüğümüzden büsbütün başka… Artık eski insânların, eski kafaların muvaffak olduğu tarzda hayâtı kazanmak, âtîde mes'ûd ve müreffeh bir hayât yaşamak için tevekkül ile yaşamak, uğraşmadan, didişmeden ihtiyâcât-ı yevmiyemizi tedârik etmek mümkün

olamıyor. Bu elektrik ve demir ‘asrında hayât ve ma‘îşetkâr yanına iltihâk edebilmek için çelik adımlar atmaya ihtiyâcımız, hem de kati‘ ihtiyâcımız var.

Hayâtı kazanmanın günden güne daha dar bir şekil aldığı memleketimizde şi‘r ve san‘at bir ma‘îşet vâsıtası olamaz. İki şi‘r, bir hikâye ile hayâtı kazanmak imkân hâricindedir. Bu gün sefâlet ve felâket uçurumlarının sarp ve dikenli yamaclarında kanayan ve sızlayan elliriyle tutmaya çalışan Türkce; genclerin ellerinde tutduğu şi‘r ve füsûn çelenkleriyle i‘âde-i hayât ve mevcûdiyet edemez. Hayâtın taşlı, dikenli yollarında yürümek, hayâtın ‘arızalarına, meşekkatlerine tahammül edebilmek ve memleketi felâket uçurumlarına; bir daha, evet bir daha sürüklemekden vikâye etmek için; gencler hayâl ve efsâne ile; “edebîyâtcılık” ile değil fenn ve hikmet ile uğraşmalı, dâ’imâ metîn, dâ’imâ ciddi bir terbiye-i fikriye ile mücehhez olmalıdırlar.

Bu sözlerle edebîyâtı büsbütün nisyân edelim, bir tarafa bırakalım demek istemiyorum. Fakat şunu iddi‘â ediyorum ki, bu gün için edebîyât ile uğraşmak, memleket ve millet için muzırdır, vatana, millete ihânetdir.

Bu gün binlerce mesâ’ib ve mehâlik karşısında nâ-tuvân, mütezelzil adımlarla ilerleyen, ‘Osmânlı- Türk hey’et-i ictimâ‘iyye hâzırası, âtîye emniyetli bir gözle bakabilmek için, her şeyden evvel tahsîl ve terbiye işlerini sağlam esâslara istinâd gelir, siyâsi ve ictima‘î işlerimizi düzeltdikden sonra, meydân tabî‘atıyla boş kalacağından; o zamân istediğimiz gibi at oynatabiliriz.

Son söz olmak üzere şunu da söyleyeyim ki, bu günki lenk ve marîz edebîyât, genclerin fikrini butlân ve dalâlete sevk ediyor. San‘at bir “spekülasyon” değildir. San‘at mukaddesdir, ve edebîyât mefhûmunun üstündedir. Bu nokta-i nazardan, edebîyâtımızı istihlâs yollarına götürecek ancak san‘atkâr eller ve yüksek dimâğlardır. Yoksa çoluk çocuk, bu günki câhil şâ‘irler değil… İşte tekrâr ediyorum ve var sesle haykırıyorum: Siyâsi ve ictimâ‘î işlerimizi düzeltdikden, ve bu halîfeler memleketini tehlikeden kurtardıkdan sonra, edebîyâtımızın etrâfındaki hâle-i zunûn ve şükûku sıyırmak için el birliğiyle çalışalım, ve san‘atı tufeylilerin ellerinden kurtaralım…

Şu‘arâdan müteşâ‘irleri temyîz ile
Ayrıla ta ki ısırgan dikeninden reyhan

Divitciler- 30 Kânûn-ı Evvel; 920
Çapanzâde Münîr Süleymân

5. SONUÇ

Cemil Meriç, Bu Ülke'sinde "Bir neslin vasiyetnâmesidir dergi; vasiyetnamesi, daha doğrusu mesajı. Kapanan her dergi, kaybedilen bir savaş, hezimet veya intihar. Bizde hazin bir kaderi var dergilerin; çoğu bir mevsim yaşar, çiçekler gibi. En talihlileri bir nesle seslenir. Eski dergiler, ziyaretçisi kalmayan bir mezarlık. Anahtarı kaybolmuş bir çekmece. Sayfalarına hangi hatıralar sinmiş, hangi ümitler, hangi heyecanlar gizlenmiş, merak eden yok." der. Bizler de bu sözden hareketle unutulmaya yüz tutmuş edebî bir dergiyi, Şebâb Mecmuasını çalışmamızın merkezine yerleştirerek onda gizli olan duyguları, hatıraları ortaya koymaya çalıştık.

Şebâb mütareke döneminin en buhranlı yıllarında (1920-1921) neşrolunmuş, matbuat dünyamıza anlamındaki gibi yeni bir soluk, tazelenme ve gençlik getirmiş olan haftalık edebî, sosyal ve felsefi bir mecmuadır. Şebâb Mecmuası ilk sayısından itibaren gideceği yolu belirlemiş kendisini Servet-i Fünûn neslinin bir devamı olarak tanımlamıştır. Derginin yayın politikası ufak değişikliklerle son sayısına kadar aynı şekilde sürdürülmüştür.

Mecmua heyeti kendini edebi ve içtimai bir dergi olarak addetmiş olsa da toplumsal meselelere ekseriyetle uzak kalmıştır. İmparatorluğun çöküşü ve işgallerle birlikte vuku bulan toplumsal travmalar göz ardı edilmiş, yazarlar ekseriyetle ferdi konulara yönelmiş ve romantik bir tavır sergilemişlerdir.

Mecmuanın bir diğer önemli özelliğide "kadın" konusuna karşı takındığı tavırdır. Dergi kadın mefhumuna dair farklı yaklaşımları çatısı altında tartışmaya açmıştır. Lakin kadınlara mahsus konulara yer verilmiş olsa da kadın yazar sayısı sadece sekizi bulabilmiştir. Dergide kadınlarla ilgili menfi yazıların artış göstermesi üzerine mecmua heyeti antifenist olmadıklarına dair bir açıklama neşretmek lüzumunu görmüştür.

Yayın hayatı kimi zaman sansür nedeniyle kesintiye uğramış olan Şebâb Mecmuası neşrolunduğu dönemin birçok önemli yazarını ve şairini kadrosunda bulundurmuştur. Bununla birlikte dergi yazın hayatına yeni başlayan gençlere de kapılarını sonuna kadar açmıştır. Dergide 202 farklı yazarın yazısı mevcuttur. Yazar kadrosu

Dergi kısa süren yayın hayatına rağmen edebi yönden oldukça zengin bir mahiyettedir. Selahaddin Enis'in yazı işleri müdürlüğünü yaptığı dergide 27 deneme, 15 tenkit, 22 hatıra, 23 hikâye, 47 makale, 12 Mektup, 7 mülakat, 151 şiir, 18 sohbet yazısı neşredilmiştir.

Şebâb mecmuası kısacık ömrüne rağmen yayın hayatı boyunca ortaya koyduklarıyla Mütareke dönemi basın hayatına çok önemli katkılarda bulunmuştur. Yeni Türk Edebiyatı anlayışının şekillenmesi için çaba harcayan yazı kadrosu daha önceki edebi nesillerle de göbek bağını kesmemiştir.

KAYNAKLAR

Akyüz, K. (1995). *Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Balkaya İ. S. (2008, Mayıs,). Mütareke Dönemi Asayişin Üç Boyutu. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (41), 17-34

Bayrak, M. Orhan. (1994). *Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü 1831-1993*. İstanbul: Küll Yayınları.

Bayur Y. H. (1997). *Atatürk Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayını, 170: Akyüz ve diğerleri,169

Clarence R. J. (1995), *İstanbul 1920*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, xii.

Develi, H. (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi.

Devellioğlu, F. (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat.* Ankara:Aydın Kitabevi Yayınları.

Doğen, E. (1997). *Edebiyatımızda Dergiler*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Duman, H. (2000) *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu (1828-1928),* (3. Cilt). Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.

Engünün, İ. (2008). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Günyol, V. (1986). *Sanat ve Edebiyat Dergileri*, İstanbul: Alan Yayıncılık

Kabacalı, A. (2000). *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın,* İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Koloğlu, O. (1992). *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın,* İstanbul: İletişim Yayınları.

Kurdakul, Ş. (1989). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Meriç, C. (1992). *Bu Ülke*. (7. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları

Polat, N. H. (2005). *Rübab Mecmuası ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk Kültür, Edebiyat Hayatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Redhouse, J. W. (2006). *A Turkish And English Lexicon* (3. Baskı). İstanbul: Çağrı Yayınları.

Soysal. İ. (2000) *Türkiyenin Siyasal Andlaşmaları*, Cilt I, Ankara: TTK, , s.12

Şemseddin S. (2007). *Kâmûs-ı Türkî.* İstanbul: Çağrı Yayınları

Tanpınar, Ahmet Hamdi, (2001) *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (9. Baskı). İstanbul: YKY.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Sönmez, Kevser
Uyruğu : TC
Doğum tarihi ve yeri : Gümüşhane / 1987
Medeni hali : Bekâr
Telefon : 0539-370-29-68
e-mail : sonmez_kevser@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	2015
Lisans	Başkent Üniversitesi	2012
Lise	Alparslan Yabancı Dille Ağırlıklı Lise	2007

İş Deneyimi

2014 Pamukkale Üniversitesi Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Seyahat Etmek, Tiyatro

GAZİ GELECEKTİR...

